

**KAMUSAL ALANLARDAKİ DEĞİŞİMİN KENTSEL DÖNÜŞÜM İLE İLİŞKİSİ, KENT
KİMLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ; İSTANBUL İLİ MALTEPE İLÇESİ ÖRNEĞİ**

MELTEM COŞANER TONYALI

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER

2024

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KAMUSAL ALANLARDAKİ DEĞİŞİMİN KENTSEL DÖNÜŞÜM İLE İLİŞKİSİ, KENT
KİMLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ; İSTANBUL İLİ MALTEPE İLÇESİ ÖRNEĞİ**

MELTEM COŞANER TONYALI

ORCID: 0009-0008-4025-9988

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER

OCAK-2024

Her hakkı saklıdır.

ÖZET

KAMUSAL ALANLARDAKİ DEĞİŞİMİN KENTSEL DÖNÜŞÜM İLE İLİŞKİSİ, KENT KİMLİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ; İSTANBUL İLİ MALTEPE İLÇESİ ÖRNEĞİ

Meltem COŞANER TONYALI

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER

Gelişen dünya şartlarına paralel kentler de değişim ve dönüşüme uğramaktadır. Kentlerin gelişim süreçlerinde en dikkat çekici değişim kamusal alanlarda meydana gelmektedir. Öyle ki, kamusal alanlar; kentlerin fiziksel, sosyal, kültürel dokusunu şekillendirerek kent kimliğinin gelişimi ve kent kullanıcıları için önemli bir unsurdur. Bu temel üzerinden, bütüncül planlanmayan kentsel dönüşüm, kamusal alanların kent ile ilişkisinin zayıflamasına sebep olurken aynı zamanda amaca hizmet etmeyen ve birbirine benzeyen kent oluşumlarını meydana getirebilmektedir. Tez genel çerçevesini kamusal alanlar temelinde “Kentsel dönüşüm ve kent kimliği birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Kentsel dönüşüm sürecinde kentte aşamalı olarak gelişen tarihsel, mekansal, görsel ve sosyo demografik değişimler kent kimliğine etki etmektedir” hipotezi oluşturmuştur. Tez çalışmasında makro açıdan üst ölçek plan kararları ve politikalarda öne çıkan yaklaşımlardan yararlanarak mikro ölçekte insan müdahalesinin en yüksek olduğu yapay çevre oluşumunun gözlemlendiği zengin kimlik bileşenlerine sahip İstanbul kenti Maltepe İlçesinde kamusal alanlardaki değişim sürecinin kentsel dönüşüm ile ilişkisi ve kent kimliği açısından etkisi araştırılmıştır. Bu bağlamda; Maltepe İlçesi örneğinde belirlenen çalışma alanı özelinde tarihsel, mekansal, görsel ve sosyal kimlik değişimlerine ilişkin süreçler analiz edilmiş, farklı kullanıcı grubunun değişim sürecinde algılarını ortaya koyabilmek için anket yapılmıştır. Tez kapsamına yönelik elde edilen bulgular dahilinde kamusal alan potansiyeli üzerinden kentsel dönüşüm stratejileri geliştirilerek çalışma alanı özelinde mahalle ölçeğinde değerlendirilmiş ve öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamusal Alan, Kentsel Kimlik, Kentsel Dönüşüm, İstanbul/Maltepe

ABSTRACT

REVEALING THE RELATIONSHIP BETWEEN CHANGES IN PUBLIC SPACE AND URBAN RENEWAL AND EVALUATING THE CHANGES IN TERMS OF URBAN IDENTITY: THE MALTEPE (ISTANBUL) CASE

Meltem COŞANER TONYALI

Department of Landscape Architecture

Doctoral Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Tuğba KİPER

In parallel with the developing world conditions, cities are also undergoing change and transformation. The most remarkable change in the development processes of cities occurs in public spaces. Likewise, public spaces are an important element for the development of urban identity and urban users by shaping the physical, social and cultural fabric of cities. On this basis, urban transformation, which is not planned holistically, leads to a weakening of the relationship of public spaces with the city. At the same time, it can also lead to urban formations that do not serve the purpose and look similar to each other. In this direction, the thesis is based on the general framework of public spaces as "Urban regeneration and urban identity are interrelated concepts. Historical, spatial, visual and socio-demographic changes that gradually develop in the city during the urban transformation process affect the urban identity". In this thesis, the approaches that stand out in macro-scale plan decisions and policies have been utilized. The relationship of the change process in public spaces with urban transformation and its impact in terms of urban identity in Maltepe district of Istanbul, which has rich identity components where artificial environment formation is observed with the highest level of human intervention at the micro scale, has been investigated. In this context, the processes related to historical, spatial, visual and social identity changes in the study area determined in the example of Maltepe District were analyzed. A survey was conducted to reveal the perceptions of different user groups in the change process. Within the scope of the findings, urban transformation strategies were developed through the potential of public space, evaluated at the neighborhood scale specific to the study area and recommendations were made.

Keywords: Public Space, Urban Identity, Urban Transformation, Istanbul/Maltepe

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
SİMGELER DİZİNİ	xvii
KISALTMALAR DİZİNİ	xix
TEŞEKKÜR	xx
1. GİRİŞ	1
1.1 Literatür Özeti	3
1.2 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	24
2. KURAMSAL TEMELLER	29
2.1 Kamusal Alan Kavramı	29
2.1.1 Kamusal Alanların Gelişimi ve Kamusal Mekan Oluşumları	32
2.1.2 Kamusal Alan Sınıflandırması	35
2.1.3 Kamusal Alanın Değişim ve Dönüşümünü Etkileyen Temel Faktörler	39
2.1.4 Kamusal Alan Kullanımında Mekan Kalitesi	42
2.2 Kentsel Dönüşüm Kavramı	44
2.2.1 Kentsel Dönüşüm Boyutları	46
2.3 Kentsel Dönüşüm Yöntemleri	55
2.4 Kamusal Alan-Kentsel Dönüşüm İlişkisi	68
2.4.1 Kentsel Dönüşüm Süreçlerinde Kamusal Alanlara Yönelik Plan ve Politika Yaklaşımları	71
2.5 Kimlik ve Kent Kimliği Kavramı	75
2.5.1 Kamusal Alanlarda Kimlik Değerlendirmesi	79
2.6 Kamusal Alan-Kentsel Dönüşüm-Kentsel Kimlik İlişkileri	90
3. MATERYAL VE YÖNTEM	94
3.1 Materyal	94
3.1.1 İstanbul İli, Maltepe İlçesi Konumu	94
3.1.2 Maltepe İlçesi Yükseklik Durumu	95
3.1.3 Maltepe İlçesi Nüfus Durumu	97
3.1.4 Maltepe İlçesi Ulaşım Durumu	98
3.1.5 Maltepe İlçesi Mahalleleri	99
3.1.6 Çalışma Alanı Sınırının Belirlenmesi	100

3.1.7 Çalışma Alanı Özelinde Mahalle Ölçeğinde Kamusal Alanlar	104
3.2 Yöntem	122
4. KENTSEL KAMUSAL ALANLARDAKİ DÖNÜŞÜMÜN KENT KİMLİĞİNE ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR VE ANALİZLER	137
4.1 Tarihsel Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi	137
4.1.1 Kronolojik Dönemsel Analiz	138
4.1.2 Kültürel Alanlar Analizi	195
4.2 Mekansal Açıdan Kimliğin Değerlendirilmesi	213
4.2.1 Mekansal Plan Süreçleri Açısından Kimliğin Değerlendirilmesi	213
4.2.2 Fiziksel/ İşlevsel Mekan Kalitesinin Değerlendirmesi Analizleri	226
4.3 Görsel Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi	241
4.3.1 Kentsel İmaj Analizi	241
4.3.2 Görsel Peyzaj Analizi	256
5. KULLANICI GRUBUNUN KENTSEL KİMLİK ALGI VE FARKINDALIK DÜZEYİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	294
5.1 Sosyal Parametreler Açısından Kimliğin Değerlendirilmesi	294
5.1.1 Nüfus Miktarına İlişkin Değerlendirme	294
5.1.2 Nüfus Yoğunluğu Değerlendirmesi	297
5.1.3 Cinsiyet Değerlendirmesi	299
5.1.4 Yaş Durumu Değerlendirmesi	300
5.1.5 Etnik Durum Değerlendirmesi	300
5.2 Kullanıcı Grubuna Yönelik Anket Çalışmaları	302
5.2.1 Çalışmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	303
5.2.2 Çalışmaya Katılan Bireylerin Kent Algısının Belirlenmesine İlişkin Bulgular	304
5.2.3 Çalışmaya Katılan Bireylerin Kentsel Kimlik Algısının Belirlenmesine İlişkin Bulgular	309
5.2.4 Çalışmaya Katılan Bireylerin Kentsel Dönüşüm Algısının Belirlenmesine İlişkin Bulgular	312
5.2.5 Çalışmaya Katılan Bireylerin Kentsel Kimlik ve Kentsel Dönüşüm İlişkisine İlişkin Bulgular	314
5.2.6 Çapraz Tablolar ve Ki-Kare Testleri	317
5.2.7 Ki-Kare Testlerinin Değerlendirilmesi	329
5.2.8 Güvenirlik Analizi ve Faktör Analizi	330

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	337
6.1 Çalışma Alanı Özelinde Kamusal Alanlara Yönelik Değişim Sürecinin Kentsel Kimlik Temelinde Değerlendirilmesine İlişkin Sonuçlar	337
6.2 Çalışma Alanı Özelinde Kamusal Alanlara Yönelik Kentsel Dönüşüm Stratejilerinin Geliştirilmesi.....	342
6.2.1 Kamusal Alanlarda Erişilebilirliğin Artırılması (Strateji 1)	343
6.2.2 Kamusal Alanların Dönüşümünün Katılımcılık İlkesi Temelinde Değerlendirilmesi (Strateji 2)	346
6.2.3 Kamusal Alanların Dönüşüm Sürecinde Kent Kimliğinin Etkisinin Analiz Edilmesi (Strateji 3).....	349
6.2.4 Kentsel Dönüşüm Sürecinde Kamusal Alanların Tasarımı (Strateji 4)	353
6.2.5 Büyük Ölçekli Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm Yaklaşımı Çerçevesinde Uygulanması (Strateji 5).....	358
KAYNAKLAR.....	364
EKLER	394
EK 1. BAKİRELER TAPINAĞI KORUMA KARARI.....	394
EK 2. SÜREYYA PLAJI KİTABE VE ÜÇ ADET FRESK PANO KORUMA KARARI	395
EK 3. BAKİRELER TAPINAĞI TESCİLİ	396
EK 4. SÜREYYA PLAJI FRESK PANO KORUMA KARARI	397
EK 5. SÜREYYA PLAJI FRESK PANO KORUNMASI İLİŞKİN RESMİ YAZI	397
EK 6. SÜREYYA PLAJI FRESK PANO TAHRİBİNE İLİŞKİN RESMİ YAZI.....	399
EK 7. ANKET FORMU	401

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1. Kamusal alanlar anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları	3
Çizelge 1.2. Kentsel dönüşüm anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları	6
Çizelge 1.3. Kent kimliği anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları	9
Çizelge 1.4. Scopus bilimsel yayın taramaları	13
Çizelge 1.5. Tez çalışmasının temel amaçları ve bunlara bağlı alt amaçları	25
Çizelge 1.6. Tezin araştırma soruları ve amaçları ile ilişkisi	27
Çizelge 2.1. Kamusal alan tanımları	30
Çizelge 2.2. Tarihsel kimlik ölçütleri.....	83
Çizelge 2.3. Kamusal alanlarda mekansal kimlik ölçütleri	86
Çizelge 2.4. Görsel kimlik ölçütleri	88
Çizelge 3.1. Maltepe İlçesinin nüfus değişimi.	97
Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması	106
Çizelge 3.3. Kültürel alanların tarihsel kimlik değeri ölçütleri ve alt birimleri	127
Çizelge 3.4. Çalışma alanında kimliğe etki eden parametreler	129
Çizelge 3.5. Fiziksel/işlevsel mekan kalitesinin değerlendirmesi alt parametreleri	130
Çizelge 3.6. Görsel peyzaj analizi parametreleri.....	133
Çizelge 4.1. Çalışma alanı kültürel envanteri listesi	197
Çizelge 4.2. Çalışma alanı özelinde sit ve koruma alanları listesi	201
Çizelge 4.3. Tarihsel kimlik değeri ölçütleri	207
Çizelge 4.4. Tarihsel kimlik değeri	208
Çizelge 4.5. Kent ölçeğinde onaylanan üst ölçekli planlar.....	216
Çizelge 4.6. Maltepe ölçeğinde yıllara bağlı mekansal açıdan kimlik değerlendirmesi.....	220
Çizelge 4.7. Maltepe İlçesi plan mozaığı.....	222
Çizelge 4.8. 1/5000 ölçekli çalışma alanı özelindeki planlar	223
Çizelge 4.9. 1/1000 ölçekli çalışma alanı özelindeki planlar	224
Çizelge 4.10. Çalışma alanı özelinde kimliğe etki eden parametreler	225

Çizelge 4.11. Çalışma alanı geçmişe ait fotoğraflar	257
Çizelge 4.12. Çalışma alanı günümüze ait fotoğraflar	259
Çizelge 4.13. Uzman profili tanımaya yönelik bilgiler.....	261
Çizelge 4.14. Görsel peyzaj analizi değerlendirme parametleri ve alt ölçütleri.....	261
Çizelge 4.15. Uzman profili tanımaya yönelik elde edilen bilgiler	262
Çizelge 4.16. Uzman grubu değerlendirme bulguları	263
Çizelge 4.17. Görüntülere ilişkin değerlendirme sonuçları	270
Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo.....	273
Çizelge 4.19. Çalışma alanına ilişkin SWOT Analizi.....	293
Çizelge 5.1. Çalışma alanı özelinde cinsiyet değerlendirmesi	299
Çizelge 5.2. Çalışma alanı özelinde yaş durumu değerlendirmesi.....	300
Çizelge 5.3. Cumhuriyet öncesi çalışma alanında etnik durum değerlendirmesi	301
Çizelge 5.4. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin dağılım	303
Çizelge 5.5. Katılımcıların kent algılarına ilişkin dağılım	305
Çizelge 5.6. Katılımcıların aitlik ve memnuniyetlerine ilişkin dağılım.....	306
Çizelge 5.7. Katılımcıların kent algılarına yönelik genel yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılım	308
Çizelge 5.8. Katılımcıların kentsel kimlik algılarına yönelik yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı	311
Çizelge 5.9. Katılımcıların kentsel dönüşüm algılarına yönelik yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı	313
Çizelge 5.10. Katılımcıların kentsel kimlik ve dönüşüm algılarına yönelik yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı	316
Çizelge 5.11. Katılımcıların eğitim durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri ilişkili çapraz tablo.....	318
Çizelge 5.12. Katılımcıların eğitim durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri ilişkili Ki-kare testi	318
Çizelge 5.13. Katılımcıların meslek durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri ilişkili çapraz tablo.....	319
Çizelge 5.14. Katılımcıların meslek durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri ilişkili Ki-kare testi	320

Çizelge 5.15 Katılımcıların meslek durumları ile Maltepe İlçesindeki ikamet etmekten memnuniyetleri ilişkili çapraz tablo.....	320
Çizelge 5.16. Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesindeki ikamet etmekten memnuniyetleri ilişkili çapraz tablo.....	321
Çizelge 5.17 Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetlerine ilişkili çapraz tablo	322
Çizelge 5.18. Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetlerine ilişkili Ki-kare testi	323
Çizelge 5.19. Katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle olarak verdikleri yanıtlarına göre çapraz tablo	323
Çizelge 5.20. Katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle ilişkisine yönelik Ki-kare testi	325
Çizelge 5.21. Katılımcıların cinsiyetleri ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyet durumlarına ilişkili çapraz tablo.....	326
Çizelge 5.22. Katılımcıların cinsiyetleri ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyet durumlarına ilişkili Ki-kare testi	326
Çizelge 5.23. Katılımcıların yaşam süreleri ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyet durumlarına ilişkili çapraz tablo.....	327
Çizelge 5.24. Katılımcıların yaşam süreleri ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle durumlarına ilişkili çapraz tablo.....	328
Çizelge 5.25. Katılımcıların meslekleri ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyet durumlarına ilişkili Ki-kare testi	328
Çizelge 5.26. Ki-kare testinde anlamlı ilişki bulunan hipotezler	329
Çizelge 5.27. Güvenilirlik istatistikleri	331
Çizelge 5.28. Kaiser-Mayer-Olkin ve Bartlett Testi yeterlilik durumu	331
Çizelge 5.29. Açıklanan toplam varyans	332
Çizelge 5.30. Temel bileşen analizi	333
Çizelge 5.31. Dönüşümlü bileşen matrisi	334
Çizelge 6.1. Çalışma alanı özelinde tarihsel kırılma noktalarında kimlik yapısındaki değişim	341
Çizelge 6.2. Kamusal alanlarda erişilebilirliğin artırılması	344
Çizelge 6.3. Kamusal alanların dönüşümünün katılımcılık ilkesi temelinde değerlendirilmesi	347

Çizelge 6.4. Kamusal alanların dönüşüm sürecinde kent kimliğinin etkisinin analiz edilmesi	350
Çizelge 6.5. Kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanların tasarımı	354
Çizelge 6.6. Büyük ölçekli kamusal alanlardaki değişimin kentsel dönüşüm yaklaşımı çerçevesinde uygulanması	359

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Scopus veri tabanında yıllara bağlı bilimsel yayın sayısı taraması	12
Şekil 2.1. Rönesans ile şekillenen kent anlayışı	32
Şekil 2.2. Taksim bahçesinin 18. yy sonralarındaki görünümü	33
Şekil 2.3. Antik yunan kentlerinde agora tasviri	34
Şekil 2.4. İstanbul kahvehanesi	34
Şekil 2.5. Özel alan-kamusal alan ayrımı	37
Şekil 2.6. PPS tanımladığı mekan kalitesi diyagramı	44
Şekil 2.7. Kentsel dönüşüm boyutları	47
Şekil 2.8. Trafalgar Meydanı	48
Şekil 2.9. Portakal Çiçeği Vadisi	49
Şekil 2.10. Hafencity kentsel dönüşüm projesi	50
Şekil 2.11. High Line Parkı	52
Şekil 2.12. High Line Parkı peyzaj tasarımı	52
Şekil 2.13. Şangay kıyısı kentsel yenileme proje alanları	56
Şekil 2.14. Avusturalya, Sidney kıyısı kentsel yenileme alanı	57
Şekil 2.15. Zollverein Parkı	58
Şekil 2.16. Almanya Ruhr Bölgesi	58
Şekil 2.17. Mısır, Rosetta Kentinin tarihi merkezi	59
Şekil 2.18. Hırvatistan, Zagreb Kenti	60
Şekil 2.19. Foss su yolu ve Bellingham su kıyısını yeniden canlandırılması projesi	61
Şekil 2.20. Çin'in Shanghai Shikumen evleri.	62
Şekil 2.21. İtalya, Magazzini Generali Bölgesi dönüşüm öncesi	63
Şekil 2.22. İtalya, Magazzini Generali bölgesi dönüşüm sonrası.	64
Şekil 2.23. Charlestown Donanma Tersanesi ve yeni gelişim planı	65
Şekil 2.24. Boston Ulusal Tarih Parkı	66
Şekil 2.25. Doha kentsel boşlukları doldurarak genişleme	67

Şekil 2.26. Salzburg Residence parlatma yöntemi	67
Şekil 2.27. İnsanlar, yer ve yer kimliği arasındaki ilişkiler	77
Şekil 2.28. Kamusal alanlarda kimlik ölçütleri	79
Şekil 2.29. Kentsel kimliğin oluşumunda kent kimliği öğeleri etkileşimi	80
Şekil 2.30. Kamusal alanlarda kent kimliği bileşenleri	81
Şekil 3.1. İstanbul İli Maltepe İlçesi konumu.....	94
Şekil 3.2. İstanbul İli Maltepe İlçesi topografyası	95
Şekil 3.3. İstanbul İli Maltepe İlçesi bakışı	96
Şekil 3.4. Maltepe İlçesi nüfus değişim grafiği	98
Şekil 3.5. Maltepe İlçesi ulaşım durumu	99
Şekil 3.6. İstanbul ili Maltepe İlçesi mahalleleri.....	100
Şekil 3.7. Çalışma alanı konumu.....	101
Şekil 3.8. Mahalle ölçeğinde çalışma alanı sınırı	102
Şekil 3.9. Kamusal-özel alan ayrımı.	105
Şekil 3.10. Çalışma alanı özelinde kamusal-özel alanlar.....	121
Şekil 3.11. Tez araştırma yöntemi.....	123
Şekil 3.12. Tezin amaç ve araştırma soruları	124
Şekil 4.1. Maltepe tarihsel gelişim dönemleri	138
Şekil 4.2. Bryas Sarayı'nın bulunduğu arazi	139
Şekil 4.3. Maltepe planı-1539 yılı.....	140
Şekil 4.4. Çamaşırcı Deresi eski hali.	140
Şekil 4.5. Kayışdağı suyu ana kaynağının 1897'deki görünümü	141
Şekil 4.6. Maltepe Tren İstasyonu ve çevresi.....	142
Şekil 4.7. Maltepe İskelesi.....	142
Şekil 4.8. Şayeste Kadın Okulu açılışı.....	143
Şekil 4.9. Feyzullah İlkokulu.....	144
Şekil 4.10. Maltepe 1914 yıllarında	144

Şekil 4.11. Yarbay Süreyya İlmen	145
Şekil 4.12. Süreyya Paşa ve ailesi-Narlıdere çiftliği.....	146
Şekil 4.13.Başbüyük Merkez Camii	146
Şekil 4.14. Süreyya Paşa su bendi.....	147
Şekil 4.15. Bağdat Caddesi Mezarlık Mahallesinden görünüm	148
Şekil 4.16. Adalar Maltepe manzarası	148
Şekil 4.17. Küçükyalı kayalıklar	149
Şekil 4.18. Küçükyalı Çamlık Gazinosu.....	149
Şekil 4.19. Maltepe yalıları-1940 yılı	150
Şekil 4.20. Maltepe kıyıları	150
Şekil 4.21 Maltepe'nin tarihsel süreç içindeki değişimi.....	151
Şekil 4.22. Süreyya Plajı ilgili gazete ilanı.....	153
Şekil 4.23. Süreyya Plajı-1	153
Şekil 4.24. Süreyya Plajı-2	154
Şekil 4.25. Süreyya Plajı sosyal üniteler.....	154
Şekil 4.26. Süreyya Plajı Gazinosu	155
Şekil 4.27.Süreyya Senatoryum Binası.....	155
Şekil 4.28. Süreyya Senatoryum Binası açılışı.....	156
Şekil 4.29. Bakireler Tapınağı.....	157
Şekil 4.30. Bakireler Tapınağı heykeli	157
Şekil 4.31. E-5 Otoyolu-Maltepe Kavşağı Sapağı-1967 yılı	158
Şekil 4.32. Sanayileşme 1950-1960 yılları	159
Şekil 4.33. Maltepe sahilinden Dragos yönü-1960 yılı.....	159
Şekil 4.34. İsmet İnönü 1969 yılı ait gazete kupürü	160
Şekil 4.35. Süreyya Plajı istasyonundan geçerken plajın görüntüsü.....	161
Şekil 4.36. Dragos Kampı-1970 yılı	161
Şekil 4.37. Dragos Kampı-2	162

Şekil 4.38. Kartal/Maltepe-1970	162
Şekil 4.39. E-5 yolu-1980.....	163
Şekil 4.40. Maltepe Kıyıları-1990 yılı	166
Şekil 4.41. Maltepe kıyılarındaki değişim.....	166
Şekil 4.42. Maltepe kıyıları doldurma işlemleri.....	167
Şekil 4.43. Dolgu sonrası Bakireler Tapınağı	168
Şekil 4.44. Maltepe Belediyesi resmi logosu	168
Şekil 4.45. Zümrütevler Mahallesi.....	169
Şekil 4.46. Maltepe-Balıkçıköy-1	170
Şekil 4.47. Maltepe-Balıkçıköy-2	170
Şekil 4.48. Süreyya Plajı duvarında bulunan freskler.....	171
Şekil 4.49. Başıbüyük Mahallesi.....	172
Şekil 4.50. Dragos Tepesi	173
Şekil 4.51. Maltepe- Zümrütevler Mahallesi toplu konutlar	175
Şekil 4.52. Maltepe Gülsuyu, Gülensu ve Başıbüyük Mahalleri	176
Şekil 4.53. Maltepe D-100 Karayolu	178
Şekil 4.54. Maltepe dolgu alanı.....	179
Şekil 4.55. Maltepe dolgu alanı çalışmaları-1	180
Şekil 4.56. Maltepe dolgu alanı çalışmaları-2	180
Şekil 4.57. Maltepe tamamlanan dolgu alanı	181
Şekil 4.58. Maltepe dolgu alanı projesi	181
Şekil 4.59. Orhangazi Şehir Parkı genel	182
Şekil 4.60. Orhangazi Şehir Parkı giriş-otoparklar	183
Şekil 4.61. Orhangazi Şehir Parkı koşu parkuru	183
Şekil 4.62. Orhangazi Şehir Parkı koşu parkuru	183
Şekil 4.63. Orhangazi Şehir Parkı bisiklet yolu ve gül bahçesi	184
Şekil 4.64. Orhangazi Şehir Parkı çocuk oyun alanlarından biri	184

Şekil 4.65. Orhangazi Şehir Parkı trafik eğitim pisti	184
Şekil 4.66. Orhangazi Şehir Parkı spor alanları	185
Şekil 4.67. Orhangazi Şehir Parkı miting etkinliği	185
Şekil 4.68. Orhangazi Şehir Parkı ramazan etkinliği	186
Şekil 4.69. Orhangazi Şehir Parkı uçurtma festivali	186
Şekil 4.70. Orhangazi Şehir Parkı su sporları müsabakaları	187
Şekil 4.71. Atletizm sahası	187
Şekil 4.72. Tenis kortları.....	188
Şekil 4.73. Tenis kortları içi	188
Şekil 4.74. Süreyya Plajı Marmaray istasyonu girişi	189
Şekil 4.75. Süreyya Plajı Tren İstasyonu	190
Şekil 4.76. Maltepe Halk Eğitim Merkezi	190
Şekil 4.77. Arkeopark	191
Şekil 4.78. Arkeopark etkinlikleri	191
Şekil 4.79. Bakireler Tapınağının taşınması.....	192
Şekil 4.80. Bakireler Tapınağının ve çevresinin düzenlenmesi	193
Şekil 4.81. Adalet Meydanı	193
Şekil 4.82. Şemsettin Günaltay Caddesi tünel imalatı	194
Şekil 4.83. Şemsettin Günaltay Caddesi Tüneli	194
Şekil 4.84. Çalışma alanı kültürel envanter	196
Şekil 4.85. Çalışma alanı özelinde sit ve koruma alanları	202
Şekil 4.86. Küçükyalı 1. ve 2. Derece Kentsel Arkeolojik Sit Alanı	203
Şekil 4.87. Balıkçıköy Kentsel Sit Alanı	204
Şekil 4.88. Bostancıbaşı Köprüsü	205
Şekil 4.89. Nokta Taşı.....	205
Şekil 4.90. Süreyya Plajı İstasyonu	206
Şekil 4.91. Bakireler Tapınağı.....	206

Şekil 4.92. Tarihsellik değeri.....	209
Şekil 4.93. Belge değeri	210
Şekil 4.94. Özgünlük değeri	210
Şekil 4.95. Mimari değeri	211
Şekil 4.96. Odak öge değeri.....	211
Şekil 4.97. Korunma değeri	212
Şekil 4.98. İşlevsel değeri	212
Şekil 4.99. Ekonomik değeri	213
Şekil 4.100. İstanbul çevre düzeni planı	215
Şekil 4.101. Maltepe kıyıları-2000 yılı	217
Şekil 4.102. Kıyıdan içeriye doğru Maltepe.....	217
Şekil 4.103. Orhangazi Şehir Parkı havadan görüntüsü	218
Şekil 4.104. Çalışma alanı genel görünüm	218
Şekil 4.105. Çalışma alanı Büyükyalı Caddesi dönüşü genel görünüm	219
Şekil.4.106. İlçe-Mahalle sınırı değişimi.....	219
Şekil 4.107. Çalışma alanı özelinde ortofoto haritalar	221
Şekil 4.108. Yeşil alan analizi	227
Şekil 4.109. Kütle-boşluk analizi	228
Şekil 4.110. Yapı-işlev analizi.....	229
Şekil 4.111. Ulaşım durumu analizi	230
Şekil 4.112. Kat yüksekliği analizi	231
Şekil 4.113.Yeşil alan analizi değerlendirmesi	232
Şekil 4.114. Kütle-boşluk analizi değerlendirmesi	232
Şekil 4.115. Yapı-işlev analizi değerlendirmesi.....	233
Şekil 4.116. Kat yüksekliği analizi değerlendirmesi.....	234
Şekil 4.117. Kimliğe etki eden parametreler çerçevesinde 2006 yılı analizi	235
Şekil 4.118. Kimliğe etki eden parametreler çerçevesinde mevcut durum analizi	236

Şekil 4.119. Yeşil alan durumları.....	237
Şekil 4.120. Konut alanları sayısı.....	237
Şekil 4.121. Konut ve ticaret alanlarının yıllara bağlı değişimi	238
Şekil 4.122. Kat yüksekliği üç boyutlu gösterimi 2006-2023 yılları	239
Şekil 4.123. Kamusal alan durumu	240
Şekil 4.124. Sınırlar/kenarlar.....	242
Şekil 4.125. Bölgeler.....	242
Şekil 4.126. İzler/yollar	243
Şekil 4.127. Düğüm ve odak noktaları.....	243
Şekil 4.128. İşaret öğeleri	244
Şekil 4.129. Çalışma alanı imaj analizi.....	245
Şekil 4.130. Altın-tepe Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi	247
Şekil 4.131. Küçük-yalı Merkez Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi	248
Şekil 4.132. Çınar Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi	249
Şekil 4.133. İde-al-tepe Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi	250
Şekil 4.134. Altay-çeş-me Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi	251
Şekil 4.135. Fey-zullah Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi	252
Şekil 4.136. Bağ-lar-başı Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi.....	253
Şekil 4.137. Cevizli Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi	254
Şekil 4.138. Yalı Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi	255
Şekil 4.139. Görsel peyzaj kalite analizi.....	291
Şekil 5.1. Çalışma alanı nüfus paftası	296
Şekil 5.2. Çalışma alanı nüfus yoğunluğu paftası	298
Şekil 5.3. Çalışma alanı özelinde cinsiyet değerlendirme	299
Şekil 5.4. Katılımcıların kent algılarına ilişkin genel yargılarına yönelik dağılım	307
Şekil 5.5. Kentsel kimlik elemanlarını önceliklendirme dağılımı.....	309
Şekil 5.6. Katılımcıların kentsel kimlik algılarına ilişkin yargılarına göre dağılım	310

Şekil 5.7. Katılımcıların kentsel dönüşüm algılarının belirlenmesine yönelik dağılım.....	312
Şekil 5.8. Kamusal alanlardaki dönüşümlerin kimliği etkileyen değişim ifadelerine göre dağılımı	314
Şekil 5.9. Kentsel kimlik ve dönüşüm ilişkisindeki yargılarına ilişkin dağılım	315
Şekil 5.10. Katılımcıların ifadelerine ilişkin kentsel dönüşümün yaşandığı mahalle dağılımı	317
Şekil 5.11. Kamusal alan-kentsel dönüşüm-kent kimliği ilişkisi ölçeğinde özetdeğer grafiği	333

SİMGELER DİZİNİ

%	Yüzde
(n)	Kişi Sayısı
km	Kilometre
m	Metre
m ²	Metrekare
m ³	Metreküp
Z	Güven aralığı hesaplarken izin verilen hata payı ile belirlenen z çizelge değeri

KISALTMALAR DİZİNİ

BİSAV	Bilim ve Sanat Vakfı
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İKA	İstanbul Kalkınma Ajansı
KİPTAŞ	İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
KİT	Kamu İktisadi Teşekkülü
MB	Maltepe Belediyesi
ODTÜ	Ortadoğu Teknik Üniversitesi
PPS	Project for Public Spaces
SSPP	Sustainable Strategic Partnership Program
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
ŞBP	Şehir Bölge Planlama
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları
TDK	Türk Dil Kurumu
TMMOB	Türkiye Mimarlar Mühendisler Odası Birliği
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim süresince kent kimliği, kentsel dönüşüm ve kamusal alan kavramları arasındaki önemli ilişkiyi sorguladım. Öyle ki, kimliğimizi ve öz değerlerimizi kaybetmeden geliştiğimiz, dönüştüğümüz aynı zamanda en iyi hissettiğimiz alanlar ve onların bütünü bu anlamlı ilişkiyi oluşturmaktadır. Hayatımın bu değerli ve emek dolu zamanında öz değerimi keşfettiğim öğretinin ışığı ile öncelikle kızım Melin Tonyalı'ya tez çalışmamı ithaf ediyorum. Bilim ve bilgi yönünde eğitiminin önceliğinde kimliğini kaybetmeden değişip gelişmeni temenni ederek bu yolda sana örnek olmak istedim.

Hayatımda beni güçlü kılan temelimi oluşturan kimliğim; Annem Meral, Babam Mehmet Coşaner, Sevgili Eşim Serkan Tonyalı, Kardeşim Melda Köktürk ve tüm aileme yanımda oldukları için teşekkürü borç bilirim.

Akademik yolculuğumda yolumu aydınlatan bana ilham olan ve dönüşüp gelişmemi sağlayan değerli danışmanım; Prof. Dr. Tuğba Kiper ve saygıdeğer hocalarım; Prof. Dr. Aslı Korkut, Prof. Dr. Rüya Yılmaz ve Doç. Dr. Duygu Çay'ın tez çalışmama ve mesleğime katkıları için çok teşekkür ederim. Tez savunma jürimde bulunan hocalarım; Prof. Dr. Bülent Cengiz ve Doç. Dr. Okşan Tandoğan teşekkür ederim.

Yaşamımda en canlı, ait hissettiğim bir o kadar da uzun zaman paylaştığımız, adeta kamusal alanımı oluşturan canım dostlarım; Zeynep İsmailoğlu, Dilek Emir, Gülcan Bekaroğlu destek olan arkadaşlarım; Fatih Karapehlivan, Emrah Artar, Oğuzhan Ertan, Filiz Bayram, Gülcan Çetin, Duygu Akduman ve ismini uzun uzun yazamadığım güzel anılar biriktirdiğim, işimizi özveri ile yaptığımız İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde birlikte çalışma fırsatı bulduğum herkese teşekkürü borç bilirim. Anket çalışması süresince desteklerini esirgemeyen Maltepe Belediyesi, Maltepe Üniversitesi, Maltepe Kent Konseyi, TMMOB Peyzaj Mimarlığı Odası İstanbul Şubesi ve katılımda bulunan değerli Maltepe halkına teşekkürlerimi sunarım.

Meltem COŞANER TONYALI

Peyzaj Mimarı

1. GİRİŞ

Gelişen dünya şartlarına paralel değişimler ülkemize ve kentlerimize kadar sirayet etmektedir. Kentleşme eğilimleri son zamanlarda ülkemizin tartışılan en önemli konusu haline gelmiştir. Çünkü kentsel dönüşüm bir kentin yadsınamaz değişim gerçeğidir. Bu bağlamda, kent çeperinde artan nüfusun ihtiyaç ve refahını karşılamaya yönelik uygulamalar, kentsel dönüşüm ile çözümlenmeye çalışılmaktadır. Ancak doğru ve bütüncül planlanmayan kentsel dönüşüm, amaca hizmet etmeyen ve birbirine benzeyen kent oluşumlarını meydana getirebilmektedir. Bu kapsamda dönüşüm en çok kentlerin sosyal, mekansal, görsel ve kültürel değişimlere sebep olmakta ve bununla birlikte kent kimliğine zarar vermektedir. Çalışma kapsamı makro düzeyde değerlendirildiğinde; Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planları'nda kentsel kimliklerin korunamadığına vurgu yapılmıştır (Anonim 1, 2022). Keza kentsel kimlik; kentler için karakter, yerel ve özgün nitelikler kazandıran doğal ve sosyo-kültürel öğelerin oluşturduğu bir bütündür. Buradan yola çıkılarak; üst ölçek plan ve politikalarda, kimlik kavramının ön plana çıktığı yaklaşımlar ele alınmıştır. Öyle ki; ülkemizde 2017'de yapılan Kentleşme Şurası'nda yeni şehircilik vizyonu ilan edilmiştir. “Şehircilikte yeni vizyon” teması altında öncelikli olarak “kimlikli şehirler” ve “Türkiye'nin yeni kentsel dönüşüm yaklaşımı” konularına yönelik tavsiye kararları üretilmiştir (Anonim 2, 2022). Bununla birlikte; Mülga Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan “Mekansal Planlama Kapsam Planlama Raporu'nda kentlere yönelik insan odaklı, kimlikli, yaşam kalitesi yüksek mekanlar öngörüsü hedeflenmiştir. Ayrıca Mülga Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan “Kentsel Mekansal Standartları Geliştirilmesi” raporunda da kent kimliği ve kentsel kalite adına mekanı yeniden değerlendirmek amaçlanmış olup, kentsel kimliği geliştirmek ve yerele özgü kılmak hedeflenmiştir. Yaşam kalitesi ekseninde yine kentsel kimlik ve konfor durumuna vurgu yapılmıştır (Anonim 3, 2022). Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planında ‘Kentsel Dönüşüm, Şehirleşme’ başlıkları altında kent kimliğini ön plana çıkaracak şekilde kentsel dönüşümün hedeflenmesi, tarihi kent merkezi alanlarının yenilenmesinin yaygınlaştırılması ve şehirlerin özgün kimliğini geliştirmek üzere; doğal, tarihi, kültürel değerlerin korunması ilişkin politika ve tedbirlere yer verilmiştir (Anonim 1, 2022; Anonim 6, 2022). Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planında (2010-2023) kentlerin çok merkezli mekansal gelişme sistemi içerisinde yeniden yapılandırılması yönüyle bütüncül planlar çerçevesinde uygulamaların mekan ve yaşam kalitesinin artırılması, doğal, kültürel varlık değerlerinin korunması, sosyal, kültürel, ekonomik boyutlarıyla bütünleşik bir kentsel yenileme için, dönüşümün sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bütünleşik bir kentsel yenilemede, yerleşmelerin ekonomik,

toplumsal yapılarının güçlendirilmesi konusunda kişilerin mekansal değişimin her aşamasında katılımda bulunması gerektiğine dikkat çekerek kent kültürü, kimlik, aidiyet güçlendirilmesine yönelik tavsiye kararları yayınlamıştır (Anonim 4, 2022). Mülga Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ile yürütülen proje kapsamında “Kentsel Tasarım Rehberleri” hazırlanmasına ve uygulanmasına ilişkin kentin tarihi ve mekansal zenginliklerin korunarak kent kimliklerinin geliştirilmesi ilkeleri benimsenmiştir. Habitat III kapsamında yer alan “Yeni Kentsel Gündem” bakış açısı ve şehircilik vizyonu yaklaşımıyla kentsel tasarım rehberlerinde kentlerde, yaşanan değişim sürecinde kent kimliğinin tespit edilmesi ve geliştirilmesi konularının önemi vurgulanmıştır (Anonim 5, 2022). Günümüzde yakın zamanda yürürlüğe giren 2024-2028 yıllarını kapsayan On İkinci Kalkınma Planında, diğer On ve On Birinci Kalkınma Planlarından farklı olarak ‘Kentsel Dönüşüm’ başlığında, ilgili konuda stratejilerin belirlenmesinin zorunlu hale getirilmesine dikkat çekilmiş ve kentsel dönüşüm süreçlerinde yerleşim alanlarına ilişkin ilke, standart ve esaslar belirlenmesi önceliklendirilmiştir. İlgili planının ‘Şehirleşme’ başlığında altında “Politika ve Tedbirler” kısmında kamusal alanların erişilebilirlik ve kapsayıcılık ilkeleri ile tasarlanması ve korunması vurgulanmıştır (Anonim 7, 2023).

Buradan yola çıkılarak bu tez çalışmasında mikro ölçekte insan müdahalesinin en yüksek olduğu yapay çevre oluşumunun gözlemlendiği zengin kimlik bileşenlerine sahip İstanbul kenti Maltepe İlçesinde kamusal alanlarda dönüşüm ve değişim sürecinin kimlik açısından etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla kamusal alanlar temelinde kentsel dönüşüm kapsamında sosyal, mekansal, görsel, kültürel değişimlere yönelik analizler yapılmıştır. Analiz ve değerlendirmelerle kentsel dönüşüm süreci ile kentsel kimlik konusunda kullanıcılara yönelik bilinç oluşturulması ve daha sonra yapılacak çalışma planlarına altlık sağlanması hedeflenmiştir. Bu bağlamda çalışma alanı içerisinde değişim dinamikleri kentsel kimlik imgeleri ve ilişkileri analiz edilerek değerlendirilmiştir. Tez çalışması üst ölçek plan, politikalarda öne çıkan yaklaşımlardan kentsel dönüşüm ve kimlik kavramlarını içermesi suretiyle çalışma alanında oluşturmuş öğelerin vurgulanmasına fırsat sunacak olması, toplum üzerinde kimlik gibi konularda tarihsel, mekansal, görsel, sosyal değişimlerin etkilerini belirlemek bakımından önemlidir.

1.1 Literatür Özeti

Bu bölümde, 2000-2023 yılları arasını içeren ilgili yayınlar temelinde; kamusal alan, kentsel dönüşüm, kentsel kimlik konulu çalışmaların YÖK Tez Merkezi veri tabanında anahtar kelimeler ile dizin içerisinde terim taramalarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. İlgili çalışmalar, tasarım ve planlama ilişkili anabilim dalları olan Peyzaj Mimarlığı, Kentsel Tasarım, Mimarlık, Şehir Bölge Planlama özelinde konu ve alanlarına göre derlenmiştir.

“Kamusal alanlar” anahtar kelimesiyle Çizelge 1.1.’de yapılan literatür taramasında;

- Peyzaj Mimarlığı, Kentsel Tasarım Ana Bilim Dalında yapılan tez sayısı 7 adet,
- Mimarlık Ana Bilim Dalında yapılan tez sayısı 33 adet,
- Şehir Bölge Planlama Ana Bilim Dalında yapılan 18 adet tezin taraması yapılmıştır.

Çizelge 1.1. Kamusal Alanlar anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları

Anahtar Kelime; Kamusal Alan				
Tezin Yapıldığı Ana Bilim Dalı: Peyzaj Mimarlığı, Kentsel Tasarım (9)	Tez Türü	Tezin Konusu	Çalışma Alanı	Yayın Yılına Göre Tez Sayısı
	Yüksek Lisans	Kamusal alanlarda vandalizm	Trabzon, Ahmet Şener Parkı, Adnan Kahveci Parkı, 100. Yıl Parkı	2000:1
	Yüksek Lisans	Kamusal alan ve insan odaklı tasarım	Ankara kent meydanları	2001:1
			Eskişehir kent merkezi	2008:1
			Malatya Kanal Boyu Caddesi	2010:2
	Doktora	Kamusal alan kapasite belirleme	İzmir kenti ilköğretim okulları	2015:1
	Yüksek Lisans	Kıyı alanları	İstanbul limanı	2017:1
		Alışveriş merkezi oluşumu	İstanbul ve İzmir	2019:2
		Kamusal alan ilişkisi		
		Kamusal alanların peyzaj tasarım açısından değerlendirmesi	Sarıyer, Büyükdere	
		Kamusal alan kullanımı	Viyana	

Çizelge 1.1. Kamusal Alanlar anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları (devamı)

Tezin Yapıldığı Ana Bilim Dalı: Mimarlık (33)	Tez Türü	Tezin Konusu	Çalışma Alanı	Yayın Yılına Göre Tez Sayısı
	Yüksek Lisans	Kamusal alanda sosyal ilişkilerin değerlendirilmesi	Ankara, Kızılay Meydanı	2000:2
			Kızılay Meydanı	2001:3
			Yozgat Saat Kulesi	2002:3
			Meydan Alışveriş Merkezi	
		Kamusal mekan kavramı, kamusal bina	Bakırköy Baruthanesi, Darphane-i Amire, Hasköy Lengerhane, Feshane-i Amire ve Sötlüce Mezbahası	2007:1
			Atatürk Bulvarı	2008: 4
			Bahçelievler 7. Cadde ve Bilkent Center	2009:1
			Beyoğlu	2010: 1
			Dünya Ticaret Merkezi	2011: 7
			Ankara'nın Sıhhiye Serti,	2015: 1
			Türkiye	2016:2
				2017:1
		Kamusal mekan; marina değeriendirmesi	Yıldız Teknik Üniversitesi Kampüsü	2018:1
			-	2019:2
			-	2020:1
	Doktora	Alışveriş merkezleri, Kamusal alan oluşumları	İzmir kenti ve alışveriş mekanları	2022:3
	Yüksek Lisans	Kamusal alanlar kent ilişkisi	Şişli-Levent aksı	
			-	
		Kent meydanı	Montreal	
			-	
			Tahran	
	Doktora	Kamusal alan kullanımı	Kayseri, İstasyon Caddesi	
			Bursa-Cumhuriyet Alanı	

Çizelge 1.1. Kamusal Alanlar anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları (devamı)

Tezin Yapıldığı Ana Bilim Dalı: Şehir Bölge ve Planlama (18)	Yüksek Lisans	Mekansal morfoloji ve analiz	İzlanda, Yunanistan, Tunus, Mısır, İspanya İngiltere, ABD’de İrlanda, Fransa, ve İstanbul, Hamburg, Merida, Barcelona 1984-2013 yarışma projeleri	
		Kamusal yeşil alan	Afrika, Afro, Dodoma, Lilongwe ve Gaborone	
		Kamusal mekan tasarımı	-	
		Çevre güvenliği	Sultanahmet Meydanı	
		Sosyal sürdürülebilirlik	Adana	
		Kıyı-kent ilişkisi	Frankfurt-Main Nehri	
	Tez Türü	Tezin Konusu	Çalışma Alanı	Yayın Yılına Göre Tez Sayısı
	Yüksek Lisans	Kamusal mekanın dönüşümü	Tanzimat-Cumhuriyet	2001:2
		Kamusal alanlar-cinsiyet ilişkisi	-	2002:3
		Kamusal alan komşuculuk birimi	-	2008:1
		Kamusal alan mekansal ilişki	İzmir, Güzelyalı	2010:2
			Çayyolu Kent Meydanı	2011:4
		Kamusal alan kentsel tasarım, kent estetiği ilişkisi	-	2012:2
		Kamusal alanları geçici kullanımı	-	2013:1
		Kamusal alan-yaşanabilirlik ilişkisi	Bergama	2019:1
		Kamusal sanat	Ankara Büyükşehir Belediyesi	2022:2
		Kamusal alan kullanımı	İstanbul, Yeldeğirmeni Mahallesi	
		Kamusal alanlar kültürel planlama yaklaşımı değişimi	-	
			Taksim Meydanı, Galatasaray Meydanı ve İstiklal Caddesi	
			Anadoluhisarı-Göksu	
		Kamusal alanlar yürünebilirlik yaklaşımı	Mersin	
		Kamusal alanlar kimlik ilişkisi	Ankara, Güven Park	

“Kentsel dönüşüm” anahtar kelimesiyle Çizelge 1.2.’de yapılan literatür taramasında;

- Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalında yapılan tez sayısı 5 adet,
- Mimarlık Ana Bilim Dalında yapılan tez sayısı 30 adet,
- Şehir Bölge Planlama, Şehircilik Ana Bilim Dalında yapılan 33 adet tezin taraması yapılmıştır.

Çizelge 1.2. Kentsel Dönüşüm anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları

Anahtar Kelime; Kentsel Dönüşüm				
Tezin Yapıldığı Ana Bilim Dalı: Peyzaj Mimarlığı (5)	Tez Türü	Tezin Konusu	Çalışma Alanı	Yayın Yılına Göre Tez Sayısı
	Doktora	Kıyı alanları canlandırma uygulaması	İstanbul-Haliç	2010:1
	Yüksek Lisans	Kentsel dönüşüm uygulamalarının peyzaj mimarlığı açısından değerlendirilmesi, kentsel yenileme	Isparta	2012:1
			Erzurum	2017:1
				2018:1
			Ankara	2019:1
			Erzurum	2022:1
		Tarihi alanlarda kentsel dönüşüm	Konya Tarihi Bedesten Çarşısı	

Çizelge 1.2. Kentsel Dönüşüm anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları (devamı)

Tezin Yapıldığı Ana Bilim Dalı: Mimarlık (30)	Tez Türü	Tezin Konusu	Çalışma Alanı	Yayın Yılına Göre Tez Sayısı
	Yüksek Lisans	Kentsel dönüşümde katılımcılık faktörü	Mardin	2010:1
			İstanbul, Tozkoparan	
			Kadıköy, Bağdat Cad.	2012:1
			Türkiye	
	Doktora	Kentsel dönüşümün ve yöntemlerinin değerlendirilmesi	Konya	2013:2
	Yüksek Lisans		Malatya Battalgazi Sur İçi	2014:4
			İstanbul	
	Doktora		İstanbul ve Berlin	2016:1
	Yüksek Lisans	Kentsel dönüşüm, planlama ve tasarım ilişkisi	Kadıköy, Feneryolu Mahallesi	2018:2
			Zaha Hadid Kartal kentsel dönüşüm projesi örneği	2019:6
			İstanbul, Beykoz	2020:1
			Zeytinburnu	
			Bursa	2021:2
			HafenCity	
				2022:9
	Doktora	Mekansal değişim	Kayseri Sahabiye	
		Kentsel dönüşüm-yaşam kalitesi ilişkisi	Bursa, Doğanbey	2023:1
	Yüksek Lisans	Kentsel dönüşüm boyutları	Barselona, Raval Bölgesi	
	Doktora	Kentsel yenilme	İzmir, Karşıyaka Alaybey	
		Kentsel belleğe etkisi	Kayseri	
		Kentsel dönüşüm; Enerji verimliliği ilişkisi	Bursa, Nilüfer	
		Kentsel dönüşüm yeşil çatı sistemi yaklaşımı	İstanbul, Kadıköy	
	Doktora	Kentsel dönüşüm projeleri için sürdürülebilir yaklaşımı	-	
	Yüksek Lisans	Kentsel dönüşüm, kent kimliği ilişkisi	Mersin, Akdeniz	
			Adana-Çukurova ilçesi	
			Bakü, Beyaz Şehir	
	Doktora	Kentsel dönüşüm mahalle ölçeğinde değerlendirme	Bursa, Osmangazi İlçesi, Soğanlı Mahallesi	
	Yüksek Lisans		İstanbul, Söğütçe Mahallesi	

Çizelge 1.2. Kentsel Dönüşüm anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları (devamı)

Tezin Yapıldığı Ana Bilim Dalı: Şehir ve Bölge Planlama, Şehircilik (33)	Tez Türü	Tezin Konusu	Çalışma Alanı	Yayın Yılına Göre Tez Sayısı
	Doktora	Kentsel dönüşüm katılımıcılık faktörü ile değerlendirme	Kartal	2009:1
	Yüksek Lisans	Kentsel dönüşüm konut yaklaşımı	Gaziosmanpaşa/Sarıgöl Mahallesi	2012:2
			Kadıköy Tarihi Çarşı ve Çevresi	2013:3
			İzmir, Karabağlar	2016:3
			Dönüşüm Meram Projesi Şükran Mahallesi	2017:2
			Kadıköy, Fikirtepe	2018:4
			İstanbul, Sulukule	2019:9
			Ankara, Şentepe	2022:7
			İstanbul	
			Türkiye ve Rusya	
	Doktora		Fikirtepe, Beşiktaş-Arnavutköy ve Beykoz-Çiğdem Mahallesi	2023:2
	Yüksek Lisans	Kentsel dönüşüm yöntemleri ve uygulamaları	-	
			Eskişehir	
			Bayrampaşa, Vatan Mahallesi	
	Doktora		İstanbul, Tophane	
	Yüksek Lisans		Sapanca Gazipaşa Mahallesi	
			Diyarbakır ili Sur içi	
	Doktora		İzmir Kadifekale	
	Yüksek Lisans		İstanbul-Gaziosmanpaşa	
		Çevresel risk değerlendirmesi	Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası	
		Taşınmaz değer artışı	İstanbul, Beyoğlu, Tarlabası	
			Fikirtepe kentsel dönüşüm	
	Yüksek Lisans	Kentsel dönüşüm-sosyal ilişkiler	İstanbul, Sulukule	
			İstanbul	

Çizelge 1.2. Kentsel Dönüşüm anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları (devamı)

Yüksek Lisans	Kentsel dönüşüm kültür-turizm yaklaşımı	İstanbul'daki Santral İstanbul Projesi
	Mekansal kalite yaklaşımı	İngiltere ve Türkiye
		Isparta
	Büyük ölçekli projelerin kentsel dönüşüm etkisi	İstanbul
	Finansman yönetimi	İngiltere, Hollanda, İrlanda
	Tarihi çevre ve kimlik	Beyoğlu
	Kentsel morfoloji açısından değerlendirme	Bursa-Nilüfer, Ataevler Mahallesi
	Mekansal değişim	Ankara, Saraçoğlu Mahallesi

“Kent Kimliği” anahtar kelimesiyle Çizelge 1.3.’de yapılan literatür taramasında;

- Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalında yapılan tez sayısı 19 adet,
- Mimarlık Ana Bilim Dalında yapılan tez sayısı 16 adet,
- Şehir Bölge Planlama, Şehircilik Ana Bilim Dalında yapılan 13 adet tezin taraması yapılmıştır.

Çizelge 1.3. Kent Kimliği anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları

Anahtar Kelime; Kent Kimliği				
Tez Türü	Tezin Konusu	Çalışma Alanı	Yayın Yılına Göre Tez Sayısı	
Yüksek Lisans	Işık ve renk kullanımı	Erzurum	2000:1	
	Donatı elemanları kullanımı		2002:2	
	Ağaçların etkisi	-		
Doktora	Yeşil ağ kapsamı kimlik etkileşimi	Ankara		
	Kentsel canlandırma yöntemi	-		

Çizelge 1.3. Kent Kimliği anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları

Tezin Yapıldığı Ana Bilim Dalı: Mimarlık (16)				2009:1
	Doktora	Peyzaj karakteri açısından değerlendirilmesi	Ordu	2010:1
	Yüksek Lisans	Kentsel tasarım, Kent kimliği	Diyarbakır Kayapınar	2011:1
			Kent girişleri	2013:1
	Doktora	Tarihi kültürel peyzaj, kent kimliği	Çanakkale	2015:1
			Isparta	2017:3
			Van	2019:6
			Bodrum	2020:1
	Yüksek Lisans	Kent kimliği imge, algı incelemesi	Istanbul-Taksim	2022:2
			Kadıköy, Moda	
		Kent kimliği-meydan ilişkisi	Çanakkale	
			Bakırköy Cumhuriyet Meydanı ve Eminönü Meydanı	
		Kent kimliği-kent parkı ilişkisi	Ankara Seğmenler Parkı	
			Kadıköy	
		Mekansal değişim kent kimliğine etkisi	İstiklal Caddesi	
	Tez Türü	Tezin Konusu	Çalışma Alanı	Yayın Yılına Göre Tez Sayısı
	Yüksek lisans	Kent kimliği-görsel açıdan ve kent estetiği değerlendirmesi	Trabzon	2000:1
			Alanya	2001:2
		Kent kimliği kenti algılama ilişkisi	Gazimağusa	2002:3
			Talas	
		Kent kimliği-mekan ilişkisi	Alanya	2008:1
			İslamabad ve Yeni Delhi	2009:1
		Tarihi yapıların etkisi	-	2010:1
			İzmir	2011:1
			Aksaray	
			Uşak	2014:1

Çizelge 1.3. Kent Kimliği anahtar kelimesiyle yapılan tez taramaları (devamı)

Tezin Yapıldığı Ana Bilim Dalı: Şehir ve Bölge Planlama (13)	Yüksek Lisans	Yapı mimarisi etkisi	Isparta	2015:1
			-	
			İstanbul	2016:1
			Bursa	2021:1
		Çevresel imge ilişkisi	Mersin Müftü Deresi – Kurtuluş Meydanı Aksı	2022:2
	Tez Türü	Tezin Konusu	Çalışma Alanı	Yayın Yılına Göre Tez Sayısı
	Yüksek Lisans		İzmir-Kemeraltı	2001:2
		Kentsel tasarım rehberlerinden yararlanılması	Erzurum Kale Çevresi	2002:1
		Kent kimliği meydan ilişkisi	İzmir-Konak	2006:1
		Kollektif bellek etkisi	Ankara-Hacıbayram	2010:2
		Kent dokusundaki değişim kimliğe etkisi	İstanbul, Cihangir Mahallesi	2011:1
	Doktora		Mardin, Savur	
			Şişhane Meydanı, Levent Bölgesi ve Küçükçekmece-Bakırköy Havzası	2012:1 2017:1
	Yüksek Lisans	Kültür ve tabiat varlıklarının korunmasında	Bodrum yarımadası	2018:1
			Isparta tarihi kent merkezi	2022:2
		Algı, imge ve mekansal deneyimin ilişkisi	Konya	
			Kuzguncuk	2023:1
		Yapıların kimliğe etkisi	Ankara Eskişehir Yolu	
		Kıyı kimlik ilişkisi	Terme akarsu kıyısı	

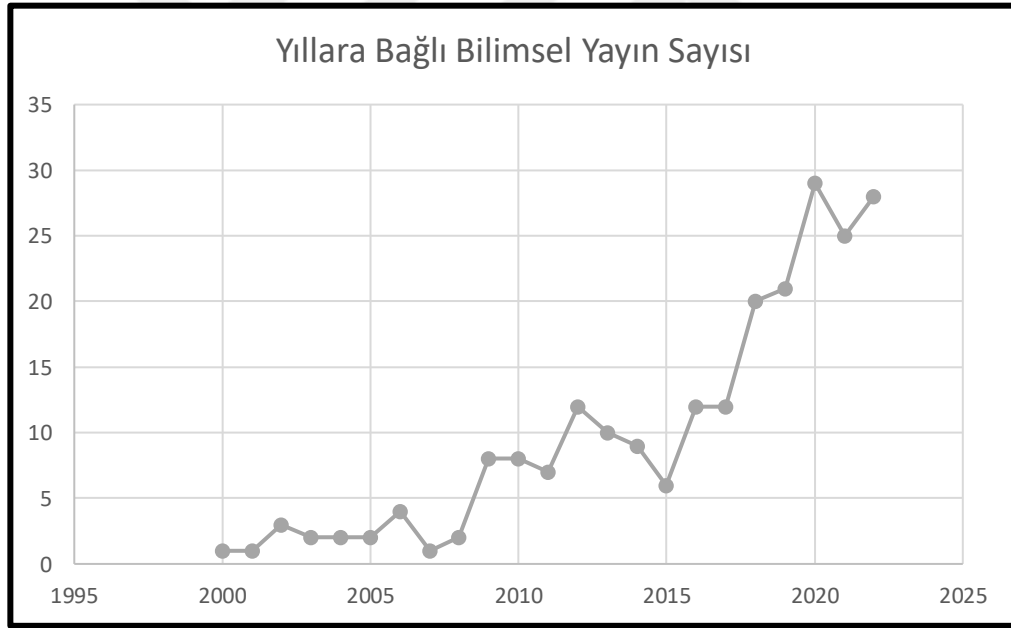
Çizelge 1.1.'e göre; kamusal alanların mekansal, görsel, kullanım ilişkin araştırmaların yapıldığı kent kimliği ile ilişkisinin yer aldığı tez konuları bulunmaktadır.

Çizelge 1.2.'ye göre; kentsel dönüşüm sürecini, uygulama yöntemleri ilgili araştırmaların yapıldığı kent kimliği ile ilişkisinin yer aldığı tez konuları bulunmaktadır.

Çizelge 1.3.'e göre; kent kimliğinin etki ettiği alanlar özelinde değerlendirildiğinde kent ile ilişkisinin yer aldığı tez konuları bulunmaktadır.

Literatür araştırmaları incelendiğinde kamusal alan, kentsel dönüşüm ilişkisini içeren kimlik yönüyle öğelerin tespitinin yapıldığı benzer kapsamda tez çalışması bulunmamaktadır.

Scopus veri tabanında “Kamusal Alanların Dönüşümünde Kentsel Kimlik” konu temelinde özet, anahtar kelime, araştırma başlığı taramalarında 2000-2022 yılları arasında 245 adet bilimsel yayın yer almaktadır. İlgili yayınların, alan konusuna ilişkin taramasında, en çok Sosyal Bilimler alanında 176 adet, Sanat ve Beşeri Bilimler alanında 63 adet ve Mühendislik alanında 59 adet bulunmaktadır (Şekil 1.1.). Bu araştırmalar sırasıyla en çok Amerika, Birleşik Krallık, İtalya ülkelerinde yapılmıştır.

Şekil 1.1. Scopus veri tabanında yıllara bağlı bilimsel yayın sayısı taraması

İlgili yayınlar temelinde bazı yayın taramalarıyla amaç, yöntem, bulgular ve sonuç verileri ile aşağıda oluşturulan derleme Çizelge 1.4'te yer almaktadır.

Çizelge 1.4. Scopus bilimsel yayın taramaları

How Cities Learn: From Experimentation to Transformation Evans, J., Vácha, T., Kok, H. ve Watson, K.J. (2021)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Bu çalışmada değişen kentlerde belediyelerin dönüşüm deneyimlerinden yararlanılması amaçlanmaktadır.H2020 Akıllı Şehir ünvanı alan belediyeler Manchester Üniversitesi'nde ağırlanarak atöye çalışması yapılmıştır. Genel olarak, bu makale 2016'dan beri tartışılan beş koordinatör ile ortaklaşa yürütülen dört yıllık araştırmalara dayanmaktadır. Dönüşüm oluşturan dokuz inovasyon projeleriyle kentsel dönüşümün başlangıcından itibaren koordinatörlerin birlikte bu fikirlerin ve uygulamaların bağlantıları kurgulanmıştır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Yarı Yapılandırılmış Görüşme	Farklı şehir ve belediye türlerinde, belediyelerin tam olarak nasıl yapılandırılacağına ayrıntıları, sahip oldukları yetkiler ve yerel yönetimdeki kentsel dönüşümdeki önemi bilgi bulguları	Çalışma üç madde kapsamında değerlendirilmiştir. Bunlar; 1. Belediyelerin inovasyon projelerini dönüşümde tercih ederken iyi yapılandırması, güçlü ve zayıf yönlerinin kurgulanması 2. Öğrenme ve organizasyon değişikliğini izleme ve değerlendirme için nitel yöntemler kullanılmalıdır. 3. Kentsel ekosistemi destekleyecek çözümler üretmek ve bu konuyla ilgili olarak üniversiteler ve araştırma ile enstitüleri bir arada karar veren bir rol ve resmi model oluşturmaları sonucuna varılmıştır.
Assessing Comfort in Urban Public Spaces: A Structural Equation Model Involving Environmental Attitude And Perception Peng, Y., Peng, Z., Feng, T., Zhong, C., Wang, W. (2021)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Kentsel kamusal alanlarda bireylerin konforu, tutumları ve çevresel algıları arasındaki varsayımsal ilişkileri içeren kavramsal çerçeve ortaya konmuştur. Kamusal alanlarda insanların üzerinde ki etkisi araştırılmıştır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Anket Çalışması	Çin'in Changsha kentindeki iki meydanda ankete dayalı bir dizi saha çalışması ile 372 anket verisi	Makale sonuç olarak kentsel ve çevresel konfor değerlendirmesi anlayışını geliştirir, kentsel çevre kalitesinin ve kentsel planlama ile yönetim uygulamalarının iyileştirilmesine katkıda bulunduğu ortaya konmuştur.
Important Places in Landscape-Investigating The Determinants Of Perceived Landscape Value In The Suburban Area Of Wrocław, Poland Solecka, I., Rinne, T., Caracciolo Martins, R., Kyttä, M., Albert, C. (2022)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Çalışma, kullanıcılar tarafından algılanan peyzaj değerinin belirleyicilerini araştırmayı amaçlamaktadır. Polonya'nın Wrocław Banliyö Bölgesi araştırma alanı olarak seçilmiştir. Araştırma üç aşamalı bir yaklaşımdan oluşmaktadır: (i) Kamu Katılımlı CBS kullanarak kullanıcıların peyzaj değer türlerini ortaya çıkarmak (ii) peyzaj estetik kalite göstergelerinin değerlendirilmesi, (iii) her iki alan türü için fiziksel çevresel özelliklerin ve erişilebilirliğin mekansal-istatistiksel yöntemlerle karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Anket Çalışması Çevresel, kültürel, estetik/manzara veya kişisel nedenlerle ilişkilendirilen 364 önemli peyzaj alanını içermektedir.	1.Topografik CBS verilerinden yararlanarak arazi türleri belirlenmiştir. 2. Oluşturulan arazi türleri çevresel, kültürel, estetik/görüntüsel (farklılık)larına göre sınıflandırılmıştır. 3. 364 peyzaj alanı seçimi yapan 344 katılımcının hangi sıklıkla ziyareti ve 28 alt kümeye ayrılan alanların 1'den 6'ya kadar puan üzerinden değerlendirilmesi ile veri bulgusu oluşturulmuştur.	Uzmanların ve kullanıcı peyzaj değerlendirmelerinin farklı olduğunu sonucuna varılmıştır. Uzmanlar peyzajları görsel olarak değerlendirirken, bölge sakinlerinin genellikle aidiyet duygusu geliştirdikleri yerel peyzajlara daha yüksek değerler almıştır ve ikamet süresinin görsel kalitederecelendirmeleriyle olumlu bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Araştırmada, insanlar için önemli olan peyzaj alanlarının işlevsel ve mekansal faktörlerin belirlemesi gerekliliği sonucuna varılmıştır. Resmi değerlendirmede erişilebilirliğin yanı sıra kentsel çevre peyzajlarının karakterine ve kültürel mirasla ilgili alanların kullanımına ilişkin bulgularımızın dikkate alınmasının, öznelci ve uzman yaklaşımların bir kombinasyondan yararlanılması önerilerinde bulunulmuştur.

Çizelge 1.4. Scopus bilimsel yayın taramaları (devamı)

Impact of Environment On People's Everyday Experiences in Stockholm Samuelsson, K., Giusti, M., Peterson, G.D., Brandt, S.A., Barthel, S. (2018)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Kentsel çevrelerin insanların düzenli olarak meydana gelen deneyimlerini nasıl etkilediğine dair bir anlayış yaratmak için insan-çevre ilişkilerinin analizi yapmaktadır."Çeşitli çevre özelliklerine uzamsal erişilebilirlik, sakinlerin düzenli olarak meydana gelen deneyimlerini nasıl etkiler? " ve "Bu özelliklere uzamsal erişilebilirlik İsveç'in Stockholm kentinde nasıl farklılık gösterir?" sorularına yönelik olarak ekosistem hizmet haritalaması yoluyla doğa çevrelerinin sosyal-ekolojik bir perspektifini, erişilebilirlik analizleri çalışma amaçlanmaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Mekansal Analiz Çalışması Anket Yöntemi	Stockholm kent merkezinde belediye etrafındaki 500 mt içinde yer alan kamusal alanlar ve coğrafi ve planlama haritalarından yararlanılmıştır. Katılımcıların kent içinde seçtikleri alanda olumlu/olumsuz deneyimleri konu alan anket, 21 Eylül 2015'ten 31 Mayıs 2016'ya kadar yaklaşık sekiz aylık bir süre boyunca devam etmiştir. Aynı zamanda Fargfabriken'deki "Stockholm Deneyi" sergisinde de yer almıştır.	Çalışma alanı içinde 1032 katılımcıdan 1784 deneyim toplamıştır. Deneyimlerin çoğu olumlu, 1283'ü (%72), 501'i (%28) olumsuzdur. Mekansal model, oyun alanları dışında incelenen tüm çevre özelliklerinin deneyimler üzerinde önemli etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Olumsuz deneyimlerin insanların günlük işe gidiş gelişleriyle veya iş rutinleriyle bir bağlantı olduğunu göstermiştir. Çalışma, kentsel çevre deneyimlerinin refahı nasıl desteklediğini veya engellediğini göstermektedir. Kentsel alanların, bütünleştiren tasarımlarla dönüştürülmesi sonucu ortaya konulmuştur.
Urban Green Space Design Affects Urban Residents Social Interaction Rasidia, M.H., Jamirsab N., Said I. (2012)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Bu makalede, Malezya'da yaşayanların sosyal etkileşim düzeyini etkileyen/engelleyen, kamusal yeşil alan tasarım özelliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda a) sosyal etkileşimi teşvik edebilecek yeşil alanın tasarım özelliklerini belirlemek ve b) insanları birleştirebilecek faaliyetleri belirlemek amaçlanmaktadır.	Literatür Araştırması Gözlem (Birleşik Davranışsal Gözlem Haritalaması) Anket Çalışması	Malezya' da yer alan Bukit Indah Şehir Parkı ve MutiaraRini Kent Ormanı (6-9; 9-12; 12-15 ve 15-18 saat aralıklarında) gözlem verileri ve 172 anket verisi	Makaledeki analizin odak noktası, mekansal düzenleme ile kullanıcıların kullanım şekli arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Sonuç olarak yeşil alan karakteri ve sosyal faaliyetler, ilçe sakinlerinin sosyal etkileşim derecesini etkilediği ve konut topluluğundaki mahalle yeşil alanları, kent sakinleri için sosyal etkileşimler sağlayan bir ortam sağlanması gerektiği sonucuna varılmıştır.
Physical and Social Aspects of Vitality Case Study: Traditional Street and Modern Street in Tehran Zarina S.Z., Niroomanda M., Heidari A.A. (2015)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Çalışmanın amacı toplumsal değerleri ve kentsel kamusal alanların kentsel yaşam kalitesindeki rolünü anlamaktır. Tahran'da iki sokakta canlılığı ve belirleyici faktörleri inceleyerek canlılığı etkileyen faktörleri değerlendirmektedir.	Veri Toplama (Literatür Araştırması)Ve Arazi Çalışması /Anket Çalışması/ Kimlik Kartları Oluşturulması Anket	Tahran, İran'daki Narmak ve Golestan sokaklarındaki gözlem verileri 384 anket çalışması verileri	Araştırma genel olarak, Tahran Bölgesi alanların, belirgin özelliklerini göstermediğini ve kaos ve karışıklık unsurları içerdiğini, nüfus artışı çok sayıda göçmene ev sahipliği yapması nedeniyle bu ilçede çeşitli düzeylerde kolektif alanların oluşturulmasının kentsel ölçekte bir gereklilik olduğu sonucuna varılmıştır.

Çizelge 1.4. Scopus bilimsel yayın taramaları (devamı)

Role of Public Space Design on Theperception of Historical Environment: A Pilot Study in Amasya Birer E., Adem P. Ç. (2021)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Kamusal alanların yarattığı çevrenin deneyimlenmesi, algılanmasının belirlenmesine yönelik araştırma alanını, tarihin, mirasın, kimliğin keşiştiği Amasya İli nehir boyu ve yalıboyu mesire alanı oluşturmaktadır. Kamusal alanın tarihi doku algısının katkısı ve kamusal alan ile tarihi doku arasındaki etkileşim incelenmiştir.	Veri Toplama (Literatür Araştırması)	Amasya nehir boyu ilgili tarihsel bilgi ve çok katmanlı zaman manzaraları Birincisi Magdenus Köprüsü üzerinde, ikincisi mesire yerinin nehir seviyesindeki yaya yolu üzerinde, üçüncüsü mesire yaya yolu üzerinde anket gerçekleştirilmiştir. Tarihi yapılarla algı yüksek mimari yapılarının algılanmadığı, erişebilirlik özellikleri uyduğu, gürültü vb. gibi olumsuz bulgular	Çalışma sonucunda tarihi kentlerin gelişiminde kentsel tasarım ve koruma çabalarının entegre edilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir. Tarihi dokunun korunması, kültürel ve tarihi değerlerin yaşatılmasını sağlaması ve bölgede cazibe merkezleri oluşturmaya yardımcı olarak kentin turistik potansiyelinin artmasına ve ekonomik gelişimine katkı sağlayabilir düşüncesine vurgu yapılmıştır. Araştırma alanı özelinde anket verilerine dayanarak Yalıboyu Gezinti Yolu, tarihi dokunun bir sunum aracı olarak algılanmasını destekleyebilir ve Amasya'daki tarihi dokunun korunması gerekliliği sonucuna varılmıştır.
Urban Landscape Structure Anatomy: Structure Patterns and Typology Identification in The Space-Time of Setif City, Algeria Belmahdi H. S., Djemili A. (2021)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Hızlı bir büyüme yaşayan kentin dönüşümünde mekansal büyüme ivmesi, Cezayir şehirlerinin çoğunda olduğu gibi, kentleşme faktörlerinin koşullarına bağlı olarak yayılma ve yoğunlaşmanın etkisi altında gerçekleşmiştir. Bu çalışma, Cezayir'in doğu-kuzeyinde yer alan bir şehrin, yani Setif Şehrinin kentsel peyzaj yapısını incelemeyi amaçlamaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Morfogenezinin (artzamanlı) analizi İstatistiksel analizler (Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) tabanlı sınıflandırma)	Kentsel morfolojide temel alınan kentsel peyzajın zaman içindeki değişimi bulgusuna yönelik alt parametreler geliştirilmiştir. Çalışma kapsamında yayılma ve yoğunlaşma altında büyüme ile oluşan zaman ve mekandaki yapılanmayı ele alarak; sokakların zaman içindeki uzantılarını ve kentsel mekan tipleri, kentsel doku bulguları elde edilmiştir.	Çalışma, kentsel morfolojinin temelleri ile mekansal ve sosyoekonomik boyut arasındaki dengenin, kentsel karakterin bozulması/ gelişmesine etki edeceğini ortaya koymaktadır. Cezayir Setif Şehrindeki mekansal değişimin tarihsel parametrede morfolojik olarak desen çalışması ile göstermektedir. Ayrıca kentsel morfoloji çalışmasının tasarımcılara ve planlamacılara kentsel peyzajı korumak için kullanılabilecek araç olduğu sonucu ile öneri getirir.
Governing Urban Redevelopment: A Case Study of Yongqingfang in Guangzhou, China Wang M., Zhang F., Wu F. (2021)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Araştırma alanı olarak seçilen Guangzhou'daki bir pilot proje, 'mikro rehabilitasyon' veya 'küçük ölçekli yenileme' kentsel yeniden geliştirme örneğidir. Proje kapsamında istihdam yaratılması ve mahallelerin korunması, alanın yıkımdan küçük yenileme ve rehabilitasyona kadar değişmesinin devletin rolünü yansıtmaları sebebiyle önemlidir.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Gözlem ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme	Kentsel dönüşüm aktörleri, kentsel dönüşüm birimi, hükümet, firma yetkilileri, gazeteci, akademiden 26 kişi ile görüşme yapılmıştır. Araştırma alanı sakinleri, dükkan sahipleri ve turistlerle gözlemde görüşme yapılmıştır.	Yongqingfang'ın yeniden geliştirme projesi yaklaşık 8000 m ² ve 63 konuttan oluşmaktadır. Bunların 51'i bölge hükümetine ve sadece 12 ev özel mülkiyete aittir. Proje, geleneksel yerleşim bölgesini dört temel işlevi birleştirecek karma kullanımlı bir ticaret merkezine dönüşmesine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir

Çizelge 1.4. Scopus bilimsel yayın taramaları (devamı)

Extracting The Planning Elements for Sustainable Urban Regeneration in Dubai With AHP (Analytic Hierarchy Process) Awad J., Jung C. (2022)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Bu çalışma, Dubai’de, yaşanan hızlı ekonomik büyüme karşısında mevcut eski şehir merkezinin yakınına yeni bir şehir kurarak dış genişleme yapılmasını konu edinmiştir. Deira’da (Deira Zenginleştirme Projesi) büyük bir kentsel dönüşüm projesi örnek alınarak çalışma, sürdürülebilir kentsel dönüşüm planlama öğelerini türetmeyi ve bunların önemini değerlendirmeyi amaçlamaktadır.	Veri toplama (Literatür araştırması) Uzman grubundan uzman beyin fırtınası ve Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) yöntemi ile anket çalışması	İlk olarak uzman anket analizi, nihai planlama öğelerini belirlemek için kentsel alandaki uzmanlara kamu görevlileri, akademi ve mühendislik şirketlerinin çalışanlarına yönelik yapılmış olup ardından sürdürülebilir kentsel dönüşüm planlama unsurlarının önemi buna göre analiz edilir.	Analiz sonuçları, kentsel çevre ve ekonomik sektörler sürdürülebilir kentsel dönüşüm için en önemli faktörler arasında bulunmuş ve konforlu yaşam için açık alanlara ve yeşil alanlar ile su dostu alanlar gibi parklara ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir. Ayrıca, tarihi/kültürel kaynakların restorasyonu ve kullanımı, geçmişin birleşik kentsel gelişme ve yenilenmesinden farklı olarak kentin kendine özgü bir kimlikle gelişmesini sağlayan önemli bir etken olduğu ortaya çıkmıştır.
Financialising Urban Redevelopment: Transforming Shanghai’s Waterfront Chen Y. (2022)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Bu çalışma; Çin Şanghay kıyısının dört proje üzerinde yeniden geliştirilerek dönüştürülmesinin kamusal alanlarda finansal açıdan değişim aşamalarını konu edinmiştir.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Görüşme Tekniği	Çin Şanghay kıyısını dönüşüm projesinin nasıl yürütüldüğü ve finanse edildiği konusunda dört örnek, hem deniz kıyısının yeniden geliştirilmesi için kısıtlamaları hem de konumla ilgili bulgular göstermektedir.	Çin Şanghay kıyısının yeniden geliştirilmesinin küresel çapta etki uyandıran dönüşüm projelerinde biri olduğu sonucuna varılmıştır.
Toward Sustainable Urban Development of Historical Cities: Case Study of Fouh City, Egypt Ragheba A., Alyb R., Ahmedb G. (2022)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Bu makale, çevresel, sosyal, kültürel ve ekonomik sürdürülebilirliği kentsel mirasın korunması ve iyileştirilmesi için bir yaklaşım önermeyi amaçlamaktadır. Mısır’daki Fouh şehri örneğini inceleyerek sürdürülebilir planlama ve mirasın korunması arasındaki bağlantıyı araştırmaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Alan Analizi SWOT Analizi	Mısır’daki Fouh şehri; Dolu ve boşluk haritası, Arazi kullanım haritası, yapısal sistem, yol koşulları, bina yükseklikleri), sürdürülebilirlik alanlarının analizini, tarihi anıtların sonundan 500 m yarıçaplı mesafedeki Tarihi Anıtlar tampon bölgesi analiz bulgusu	Sonuç olarak, kültürel mekanların bütünleşik bir şekilde korunmasına yönelik önlemlerin bazılarını veya tümüne odaklanarak gelecekte kapsamlı miras politikaları gelişmesi gerekliliğinden söz edilmiştir. Fouh’un çalışması ışığında, kalkınma ve koruma arasında sürdürülebilir bir bütünlük oluşturmak için, planlama ve koruma koordinasyonunun yanı sıra kentin tarihi, kimliği ve mirasının korunmasını da içerecek şekilde planlama ve tasarım anlayışı içinde öneriler getirilmiştir.
Comparing User’s Feelings in Courtyard Anddurqa’a: A Case Study of Mamluk Madrassain Cair Soliman S. E. S., Elkhateeb A.A. (2022)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Bu çalışma, Kamusal alan olan, Memlük Medresesinin avlusundaki ve durka'a'sının (kapalı avlu) kullanıcıların duygu ve memnuniyetleri üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Anket (sanal gerçeklik VR Tekniği ile 50 kişi anket çalışması katılmıştır)	Araştırma alanı iki mekan arasındaki farkları, kullanıcıların bakış açısıyla, çevreleme derecesinin mekan içindeki duyguları üzerindeki etkisi açısından ortaya koymaktadır.	Anket verileri sonuç olarak durqa'a alanının alanı (dolayısıyla boyutu) ne kadar küçükse, kullanıcı içinde memnuniyetsiz olduğu ve küçük alanları kapatarak genişlik hissinin olumlu duyguları ve memnuniyet derecesini artırdığını göstermektedir.

Çizelge 1.4. Scopus bilimsel yayın taramaları (devamı)

Towards the Transformation of Cities: A Built Environment Process Map to Identify The Role of Key Sectors And Actors in Producing The Built Environment Across Life Stages Hürlimanna A.C., Warren-Myers G., Nielsena J., Moosavib S., Busha J., March A. (2022)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Şehirler, iklim değişikliği sorununun üstesinden gelmek ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri gibi toplumsal hedeflere ulaşmak için dönüşmelidir. Bu makale, konu üzerinde bir süreç haritası geliştirilmesini amaçlamaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Uzman Görüşmesi	Araştırma konusu ilgili 4 aşamalı çalıştay düzenlenmiştir. Tüm aşamalar uzman grubu geri bildirim alınarak ilerlenmiştir. Diyagram, ilgili aktörlerde, benimsedikleri roller ve etkilerinde bir değişim tarafından sınırlandırılan yapı çevrenin yaratılmasındaki sekiz ana aşamayı özetleyen bulgu edinilmiştir.	Sonuç olarak yapı çevre sektörleri ve aktörlerinin yapı çevreyi üretmek için entegre bir şekilde nasıl çalışmamasının etkisi olduğuna varılarak bu dengeyi renklerle belirten ve gelişime açık diyagram oluşturulmuştur.
Assessing Comfort in Urban Public Spaces: A Structural Equation Model involving Environmental Attitude and Perception Peng Y., Peng, Z. Feng.T., Zhong C., Wang W. (2021)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Merkezi ekonominin büyümesi, sanayileşmesi, Orta ve Doğu Avrupa devletlerinin kentsel yapısal ve işlevselliği üzerinde derin izler bırakmıştır. Bu çalışmanın amacı, sanayileşmenin kentsel kimliği nasıl değiştirdiğini ve böylece yerlerin hafızasını nasıl etkilediğinin bir analizini metropol olan ülkenin başkenti Bükreş ve ulusal kent sıralamasında 6. sırada yer alan Galați. hiyerarşi, Romanya'daki en büyük çelik merkezi ve nehir ve deniz limanı, yer geleneği ve kentsel etki alanının potansiyeli ile çelişen bir endüstriyel alanda (çelik) Romanya örneğinde incelemektir.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Tarihsel Alan Analizi	*İlk örnek, çok işlevli büyükşehir büyüklüğünde bir Avrupa başkentinde merkezi ekonomik kalkınma politikasının yerlerin hafızasını bozan kentsel bellekleri kent bölgesel kimliğinin özelliklerine göre yeniden düzenleme alanıdır. *İkinci örnek, ilgili kent merkezinin bölgesel kimliğiyle herhangi bir bağlantısı olmaksızın, sanayi gelişimi, güçlü bir demografik büyümeyi yeni yerleşim alanlarının inşa edilmesi veya eski konut stoğunun yıkılması ile ilgili alanıdır.	Sonuç olarak iki örnek araştırma alanı yerleşim yerlerinin kentsel kültürü ekonomik büyüme eğrilerinde sanayileşme/ sanayisizleşme kentsel ve mekansal kimlik yönüyle değişim göstermektedir.
Urban Morphology of Zagreb in the Second Half of the 19th Century-Landmarks Guiding the Reconstruction of the Town and the Preservation of Identity After the 2020 Earthquake Scitaroci, B. ve Scitaroci, M. (2021)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Araştırma, 19. yüzyılın ikinci yarısında Zagreb'in kentsel morfolojisinin incelenmesi, 2020 depreminden sonra yeniden yapılanma hazırlıkları yapılırken, miras alınan kentsel morfolojinin ve kimlik faktörlerinin önemini göstermek amacıyla yapılmıştır. Modern koruma, restorasyon, rehabilitasyon, iyileştirme ve modernizasyon kavramlarını göz önünde bulundurarak yola çıkmamız gereken kentin tarihi dokusunun temel kimlik özelliklerine vurgu yapmaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Tarihsel alan analizi	Zagreb'in 19. yy kent koşulları	Zagreb'in kentsel morfolojisinin incelenmesinde özellikle tarihi şehrin temel kentsel özelliklerini, yani kentsel ızgara, kentsel bloklar, meydanlar, sokaklar ve bina tipolojisinin tanınmasına odaklanmıştır. Kentsel morfoloji kentin kentsel dokusunun kimlik özelliklerini gösteren miras alanlarının korunmasının amaçlanması gerektiği sonucuna varılarak öneriler getirilmiştir.

Çizelge 1.4. Scopus bilimsel yayın taramaları (devamı)

Using Space Syntax and TOPSIS to Evaluate the Conservation of Urban Heritage Sites for Possible UNESCO Listing the Case Study of the Historic Centre of Rosetta, Egypt Eldiasty, A., Hegazi, Y. ve El-Khouly, T. (2021)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Mısır'ın Rosetta Kentinin tarihi çekirdeği, UNESCO Dünya Mirası statüsü için olası bir adaydır. Bu çalışmanın temel amaç, dini, toplumsal ve ekonomik faaliyetleri ile öne çıkan tarihi kentlerde mirasın korunmasına yönelik miras koruma kararlarında birçok uygulamaya sahip olabilecek bir karar verme kriteri modeli sunması amaçlanmıştır.	İlk olarak gözlemlerden, mekansal analizlerden, anketlerden ve şehrin yetkilileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen çeşitli veri kaynaklarıyla ilgilenmek için bir çerçeve geliştirilmiştir. İlgili yöntemler; Çok Kriterli Karar Verme Modeli (ÇKKV) (TOPSIS) yöntemi, Sözdizimi analizi, Delphi Tekniği Görünürlük Grafiği Analizi (VGA)' dir.	Çoğu tarihi yapının hem yayaların hem de araçların en yüksek hareket akışının olduğu caddelerde bulunduğunu göstermektedir. Sosyo-ekonomik kimliği ve mirası korumak için eski çarşının kentin tarihi çekirdeğine geri döndürülmesi için aşağıdaki üç alternatif oluşturulmuştur.	Bu çalışmanın sonucunda, toplumun tarihi kent dokusu ile bütünleşmesini sağlamak için çalıştığı, aynı zamanda kalkınmaya ve turizme izin veren, var olmaya çalıştığı ve imar planının içinde yer aldığı ikili unsurlar arasında bir dengenin sağlanması ve kültürel miras, ticari ve kültürel faaliyetler açısından kentin kimliğini tanıtmak hedeflenmektedir. Rosetta Kenti örneğinde, pazarın yeniden konumlandırılması için çözüm üretilmiştir.
The Socio-Environmental Metamorphoses: U.A.E. as a Case Study Boudiaf B., Awad J. (2020)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Birleşik Arap Emirliklerinin mekansal değişiminin kentsel kimlik etkileşimi yönüyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kapsamlı müdahaleler yoluyla kentsel yapı ve kalıpları yeniden tanımlamak kimlik, kültür ve yeri yeniden ilişkilendiren unsurların belirlenmesi amaçlanmaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Dönemsel Alan Analizi	Birleşik Arap Emirlikleri tarihin üç ana dönemini alarak kronolojik olarak; (1971, 1971-2005 ve 2005-2020 öncesi) Kentsel Yaşam Mimari, Kültür, Yaşam Tarzı başlıkları altında incelenmiştir.	Sonuç olarak Birleşik Arap Emirlikleri mekansal gelişiminde insan yerleşimleri doğa ile uyum içinde olacak şekilde işlevselci, doğaya hakim yaklaşımla daha bütünsel, insan ölçeğinde sürdürülebilir ve ruhsal ilham veren tasarım önerisi getirilmiştir.
Social Valuation of Mediterranean Culturallandscapes: Exploring Landscape Preferences and Ecosystem Services Perceptions Through Avisual Approach Bidegain İ., Lopez-Santiago C.A., Gonzalez J.A., Martínez-Sastre1 R., Ravera F., Cerda C. (2020)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
İnsanları peyzaj tercihlerini, bu tercihlerin arkasındaki nedenleri ve bu peyzajların nasıl etkilendiğini anlamak amacıyla Sierra Morena'nın (Endülüs, İspanya) kültürel peyzajlarının sosyal algısını analiz edilmesi amaçlanmaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Anket Görsel Sorgulama	*Yerel halk anketi ve kilit uzmanlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler bireylerin peyzaj tercihlerini ve ekosistem hizmetleri algısını analiz etmek için, iki aşamalı (1) peyzaj tercihlerinin bir testi ve (2) bir manzara değerlendirmesi testi bulguları	Sonuç olarak peyzaj tercihleri ve bireylerin sağladıkları ekosistem hizmetlerine ilişkin algıları, paydaşların ekolojik bilgileri, çevresel davranışları, kırsal veya kentsel yakınlıkları ve tarımsal faaliyetlere bağlılıklarından doğrudan etkilenmiştir.

Çizelge 1.4. Scopus bilimsel yayın taramaları (devamı)

Preservation of The Mediterranean Identity: An Intra-City Analysis Towards a Macro-Regional Approach for the Characterisation of Urban Sustainability Feleki E., Achillas C., Vlachokostas C., Michailidou A. V., Ortega L., Moussiopoulos N. (2018)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Bu çalışmanın amacı Akdeniz kimliği”makro bölgenin kimliğini korumaktır. Ayrıca araştırma alanını içeren 5 şehirde (i) incelenen alanın kimliğini oluşturan ortak sembolik özellikleri belirlemek (i) incelenen alanın kimliğini oluşturan ortak sembolik özellikleri belirlemek, (ii) önemlerini vurgulamaktır. Kentsel alanlardaki en önemli “Akdeniz kimliği” özelliklerinin tanımlanması ve hiyerarşikleştirilmesi amaçlanmıştır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Anket ve Delphi yöntemi	*Akdeniz topluluğunun 64 üyesinden oluşan uzman grubu, Dubrovnik, Cenova, Rodos, Valensiya ve Venedik gibi Akdeniz şehirlerinde Akdeniz kimliğinin” özelliklerinin tanımlanması ve hiyerarşikleştirilmesine yönelik bölgenin spesifik özelliklerini tematik kategoriler ayırtmıştır. * İkinci aşama beş şehirden panelistler oluşan, incelenen bölgenin kamu yetkilileri ile görüşme sağlanmıştır. Tematik gruplar oluşturulmuştur. Yedi kategoride gruplandırılmış, toplam altmış sekiz baskın özellik tanımlanmıştır.	Tarihsel süreçte öne çıkan pek çok öge ve mekanın, günümüzde hala önemini koruduğu, kimlik kodu olabilecek pek çok mekan ve ögeye sahip olduğu saptanmıştır. Akdeniz kimliği yerleşim ölçeğinde olumsuz etki oluşturan nedenleri bertaraf edecek ve kimlik kodlarının iyileştirilmesi /geliştirilmesi / korunmasına yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.
Principles of Waterfront Renovation to Decisivespaces for Local Identity: a Study Case of Port Adelaide, South Australi Taher S., Haqi F. I. (2017)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Bu çalışmada, kentsel kaliteli kamusal alanlar yaratmak için bölgenin karakteri, tarihsel rol ve ona bağlılığı, onların algılarını şekillendirmesinden yola çıkarak Güney Avustralya, Port Adelaide'deki İç Liman yenileme projesi için analiz edilmesini amaçlamaktadır. Port Adelaide Waterfront'un gelişimi ve büyümesi bölgenin kimliğini etkisi ve kıyı iyileştirme projesinin tasarımı değerlendirilmiştir.	Veri toplama (Literatür araştırması) Anket Tematik Analiz	Araştırma, kimlik, işlevsellik, erişilebilirlik, doğal çevre ve kültür, tarih ve bellek gibi tasarım ilkelerinin değerlendirilmesi amacıyla 180 sakinle (mülk sayısı) bir anket çalışması yapılmıştır. 36 anket çalışmasına dönüş sağlanmıştır. Kişilerin kıyı iyileştirme projesi kapsamında algıları ve olumlu/olumsuz düşüncelerinin bulgusu edinilmiştir.	Sonuç olarak araştırma Port Adelaide'deki İç Liman'da yaşayanların değerlendirmesine fırsat bulduğu görüşlerinin analiz edildiği ve kıyasal kullanımların bölgesel kimliğe etkisinin vurgulanarak öneriler geliştirilmiştir.
Governing Urban Redevelopment: A Case Study of Yongqingfang in Guangzhou, China Wang M., Zhang F., Wu F. (2022)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Makale, Guangzhou'daki Yongqingfang kentsel dönüşümün mikro rehabilitasyonun işleyişini araştırmayı ve bu tür yeniden geliştirmenin nasıl yönetildiğini anlamayı amaçlamaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Katılımcı Olmayan Gözlem Ve Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler	Mikro-rehabilitasyonda kentsel yönetişimi devlet-piyasa-toplum üçlü etkileşimi; Guangzhou'daki Yongqingfang kentsel dönüşümün İlk aşama (2006-2010), İkinci aşama (2010-2014), Üçüncü aşama (2015-günümüz)	Makalede Guangzhou'daki Yongqingfang kentsel dönüşümü dönem dönem incelenmiş ve analiz edilmiştir. Devlet yönetimi ile gerçekleşen dönüşümlerde katımcılığın artması ve karar verme sürecinden halkın etkinliğinin artırılması konusunda öneriler getirilmiştir. Küçük dönüşüm uygulamalarının kentsel değişimi sağladığı sonucuna varılmıştır.

Çizelge 1.4. Scopus bilimsel yayın taramaları (devamı)

A “Space” of One’s Own: Identity and Conflict in Two Milan Districts Stefanizzi S., Verdolini V. (2022)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Çalışma, küresel metropolde kentsel çatışmanın nasıl ve hangi faktörler temelinde değiştiğini tanımlamaya çalışır. Bu makalenin amacı, Milano'nun iki bölgesinde, Grato-soglio ve Rogoredo-Santa Giulia bölgesinde yerleşik nüfuslar arasındaki çatışmalara dikkat edilerek, mekanlar ve kimlik arasındaki ilişkilerin nasıl yapılandırıldığı hakkında bilgileri analiz etmektedir.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Görüşmelerde, katılımcı gözlem ve odak grupları yöntemi kullanılmıştır. Araştırma alanında seçilen 10 mahallede nitel veri toplama sürecine ayrılmış nitel aşamayı ve buna karşılık gelen 50 derinlemesine görüşme, altı aylık katılımcı gözlemi ve on odak grubu analizini yapmıştır.	Araştırma beş Avrupa şehrinde (Milano, Paris, Londra, Barselona, Budapeşte) gerçekleştirildi. Milano'nun iki bölgesinde, Grato-Soglio ve Rogoredo-Santa Giulia Bölgesinde mahallede analiz bulguları elde edilmiştir.	Sonuç olarak analiz edilen iki mahalle yerel sosyal ilişkilerin ve daha geniş sosyal süreçlerin kesişim ve etkileşimlerinden ortaya çıkar. Mekansal değişimlerin kimlik farklılaşması ve sosyal yapı içindeki etkileşimleri ile sonuçlanır. Değişen kimlik anlayışı bazen zenginlik bazen de çatışma ortamına zemin hazırlayabilir.
Abandoned or Degraded Areas in Historic Cities: The Importance of Multifunctional Reuse for Development through the Example of the Historic Commercial Triangle (Emporiko Trigono) of Athens Zitouni-Petrogianni G., Paraschou A., Maistrou H. (2022)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Makale, genellikle tarihi, mimari ve işlevsel fizyonomisinin değişmesine ve aynı zamanda sakinlerinin kaybına yol açan bir sorun olan tarihi kent merkezlerinde arazi kullanımlarının değiştirilmesi sorununu incelemektedir. Araştırmanın amacı mahallenin özel kimliğinin haritalandırılmasına ve kapsamlı bir saha çalışması analizini içermektedir.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Anket çalışmasında gösterge setleri hazırlanmış. 5'li Likert Ölçeği kullanılmıştır. 6 temel alan (demografi, mekansal yapı, erişilebilirlik, memnuniyet, algı düzeyi, beklenti düzeyi) altında 16 alt alan ve 81 gösterge oluşturulmuştur.	Mekansal yapıya, erişilebilirlik ve ulaşım durumu, memnuniyet, algı ve beklenti düzeyine dayalı bulgular bulunmuştur.	Hazırlanan çalışma kapsamında, kamusal alanlar ve sosyal donatı alanlarının toplumsal sağlık ve kentsel yaşam kalitesi üzerindeki önemine vurgu yapılarak; kentlerde doğal afet risklerini azaltmaya yönelik yapılacak kentsel dönüşüm çalışmalarıyla gelecekteki herhangi bir sosyal afet riski oluşturmamak gerektiğine dikkat çekilmektedir.
Urban Identities: Influences on Socio-Environmental Values and Spatial Inter-Relations Cheshmehzangi A., Heat T. (2011)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Çalışma kentsel çevrelerin sosyo-çevresel boyutlarına ve kentsel kimliğini ele alır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) Ve Gözlemsel yöntem,'gizli alan analizi' 'değerlendirici gözlemsel değişkenlere' dayalı olarak analiz edilir.	Değerlendirici gözlemsel değişkenleri analizi	Geçici faaliyetlerin kamusal alana yerleştirilmesi ve bunların algı üzerinde yaratabileceği etkisini analiz eder. Örneklem alanında kurulan pazar yerinin zaman içinde kentsel bellek oluşturduğu tespiti ile kimliğe etkisini açıklamaktadır.
Historic Relationship Between Urban Dwellers and Thetomebamba River Osorio P., Neira M., Hermida M. A. (2017)			
Amaç	Yöntem	Bulgular	Sonuç
Çalışma, kentsel morfoloji, mekansal morfoloji üzerinden insan çevre ilişkisi ve algı kavramları ele almayı amaçlamaktadır.	Veri Toplama (Literatür Araştırması) ve bir dizi yarı yapılandırılmış görüşmeler, söylem analizi, kelime sıklığı ve uzamsal görselleştirme kullanılmıştır. Görseli kelime sıklığı ile kullanıcıların nasıl tanımladığı üzerinden yorumlanmıştır	Yönteme ilişkin; söylem analizi, kelime sıklığı ve uzamsal görselleştirme, kelime sıklığı analizleri ile bulguları elde edilmiştir.	Tomebamba Nehri kıyısında oluşan fiziksel değişim ile kamusal alanlar haline gelen alanın kimlik etkisi analiz edilmiştir. Sonuç olarak; kullanıcılar yaşlılar (70-85) yaşında çocukluklarını, ergenliklerini ve gençliklerini geçirenlerdir. Yapılan derinlemesine görüşmeler, kullanımlarda ve algılarda meydana gelen değişikliklere başka bir bakış açısı sunmuştur.

Bu bölümde son olarak, tez çalışma alanı olan İstanbul İli Maltepe İlçesi özelinde hazırlanmış tez, makale, rapor ve bildiriler incelenmiştir.

Ulusal Yüksek Öğretim Kurumu veri tabanında ‘Maltepe İlçesi’ olarak tarama yapıldığında 163 kayıtlı, ‘Maltepe’ kelimesi ile tarama yapıldığında 731 kayıtlı tez verisine ulaşılarak aşağıda ilgili Ana Bilim Dallarında veri setleri oluşturulmuştur.

- Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalında yapılan tez sayısı 5 adet,
- Mimarlık Ana Bilim Dalında yapılan tez sayısı 26 adet,
- Şehir Bölge Planlama Ana Bilim Dalında yapılan 17 tezin taraması yapılmıştır.

Maltepe İlçesi özelinde yapılan taramalardan tez kapsamına ilişkin 2011-2019 (sadece bu yıllar arasında tez çalışmaları yapılmıştır) yılları arasında bulunan kentsel dönüşüm ve kimlik konularıyla ilgili çalışmaların özet bilgileri aşağıda verilmiştir.

Ergun (2011) ‘Kentsel Dönüşüm Sürecine Dönüşüm Alanlarından Bakmak: İstanbul Maltepe (Başbüyük ve Gülsuyu Mahallesi) Örneği’ başlıklı doktora tezinde dönüşüm alanlarında yaşamakta olan kesimler tarafından nasıl algılandığını ve bu kesimleri nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma yöntemi olarak kartopu-zincir örnekleme modeli kullanılmıştır. Yönteme ilişkin olarak çalışma alanındaki her mahallede 50 kişi olmak üzere toplam 100 kişi ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Mülakatlar ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış, aynı zamanda mülakat sürecinde araştırmacı tarafından notlar alınmıştır. Her iki mahallede alan araştırması sürecinde fotoğraf çekimi yapılarak görsel malzeme de toplanmıştır. Kentlilerin dönüşüm sürecinde neler yaşadığı beklentilerini içeren tez kapsamında oluşturulan varsayım soruları yöneltilmiştir. Araştırma sonucunda mahalle sakinlerinin yaşam alanlarını değiştirmeden, dönüşüm yapılan alanda devam etmek istedikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda yapılan değerlendirme kapsamında kentsel dönüşüm projeleri, uygulama süreç ve sonuçları açısından ‘yerinden etme ve toplumsal ayrışmalara neden olduğundan, katılımcılığı barındıran bir anlayışla hazırlanmalı’ önerisi yapılmıştır.

Karakoç (2011), ‘Kent Mekanının Biçimlenmesinde İmar Mevzuatının Etkisi, Başbüyük Kentsel Dönüşüm Alanı Örneği’ yüksek lisans tezinde, kentsel mekan biçimlenmesinde imar planlarının etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda Başbüyük Kentsel Dönüşüm Alanı imar planları, mahalle ölçeğinde yapısal doku analizleri mülkiyet ve mevcut fonksiyon durumları incelenmiştir. Tez sonucunda kentsel dönüşüm

uygulamaları ile biçimlenen kentsel mekanlarına plan, imar yönüyle öneriler getirilirken, halkın taleplerinin alınması açısından vurgu yapılmıştır.

İngün Karkış (2015), ‘Kentsel Toplumsal Hareketlerde Cinsiyete Dayalı Dinamikler: Kentsel Dönüşüm Sürecinde Başbüyük ve Gülsuyu-Gülensu Mahalleleri’ başlıklı doktora tezinde, feminist bir bakış açısı ile kent ve toplumsal hareketler analiz edilmiştir. Tez çalışması, kentte kadın, göç sürecinde kadın, gecekondü hayatında kadın, toplumsal hareketlerde kadın bu bakış açılarıyla kurgulanmıştır. Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Bu kapsamda Başbüyük Mahallesi’nden 20 kişi, Gülsuyu-Gülensu Mahallelerinden de 20 kişi ile yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Başbüyük Mahallesi’nde görüşülen kişilerden 4’ü erkek, 16’sı kadındır. Gülsuyu-Gülensu Mahallerinde görüşülen kişilerden ise 6’sı erkek, 14’ü kadındır. Mahallelinin dernek toplantıları, mahallelinin basın açıklaması, mahalleli kadınlara, ev ziyaretleri ile görüşme ve gözlemler yapılmıştır. Görüşmeler esnasında, görüşmenin en başında cevabı aranan sorular çerçevesinde bir yöntem izlenmiştir. Dönüşüm alanında yaşayan kadınların rolü, durumu ve beklentileri ile ilgili araştırma yapılmıştır. Tez çalışması kentsel dönüşüm ile ilişkin kadınların özelinde değerlendirme yapılmış olması bakımından farklıdır. Ayrıca toplumsal cinsiyet pratiklerinin değişmesine ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Sarı (2017) Mimarlık Ana Bilim Dalı ‘2000 Sonrası İstanbul Konut Mimarlığında Düşey Yoğun Yapılaşma Karakteri ve İmge Arayışları’ doktora tezinde, imge odaklı mimari gelişim araştırılmış örneklem alanlarından biri olarak Maltepe İlçesi seçilmiştir. Koşullu örneklem seçim yöntemi izlenmiştir. İstanbul’daki düşey yoğun konut yapıları, kentsel doku ve silüete yaptığı etki bağlamında mimari-kent imgesi, mimari tasarım anlam kurgusu bağlamında mimari-estetik imgesi ve mimari-sunum ilişkileri bağlamında söylemler ve reklam imgesi kapsamında analizler yapılmıştır. Maltepe İlçesindeki yüksek katlı yapıların mimari-estetik ilişkileri bazında imge analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda; Maltepe İlçesi ilgili ‘Şişli-Maslak bölgesinde yaşanan dönüşümüne benzer şekilde sanayi odaklı bir yerleşimden iş ve yaşam merkezi odaklı bir yapılaşma sürecine giren Maltepe-Kartal Bölgesi Anadolu Yakasında E-5 aksının Büyükdere Caddesi’ndeki gökdelenleşme eğiliminin benzer bir örnek olduğu ortaya konulmuştur. Tez çalışmasında Maltepe örneği üzerinden kent kimliğinde biçim ve imge açısından en iddialı değişim olduğu sonucuna varılmıştır.

Karlı (2018), ‘Türkiye’de Mülkiyet Kavramının Kentsel Dönüşüm ve Gayrimenkul Geliştirme Süreçlerindeki Önemi; Başbüyük ve Gülsuyu Mahalleleri Örneği’ yüksek lisans

tezinde, kentsel dönüşüm ve gayrimenkul geliştirme süreçlerine odaklanarak yapılmış, dönüşüm uygulamaları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma kapsamında Başbüyük Gecekondü Dönüşüm ve Gülsuyu Kentsel Dönüşüm Projeleri ile ilgili konum, ulaşım bilgileri, yasal altyapı, mülkiyet yapısı, plan, proje geliştirme süreçleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda kentsel dönüşüm sosyal, ekonomik ve çevresel etkiler değerlendirilerek öneriler sunulmuştur.

Sezgin (2019), ‘Kentsel Dönüşüm ve Yeni Kuşaklar Sorunsalı: Gülsuyu-Gülensu Örneği’ yüksek lisans tezinde, kentsel dönüşüm hakkında gençlerin mahalle hayatına bakışı, sosyal ilişkileri, mekansal algıları, kentsel dönüşüm ve kentsel dönüşüm sonrasında mahallede kalma eğilimleri araştırılmıştır. Araştırma Maltepe İlçesine bağlı Gülsuyu ve Gülensu Mahallelerinde yaşayan 19-39 yaş arası toplam 40 kişi ile “derinlemesine görüşme tekniği” kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tezin sonuç kısmında; gençlerin Gülsuyu ve Gülensu Mahallelerinde doğup büyüdüğü ortaya konulmuştur. Bu sonuç üzerinden kentsel aidiyetin kentli olmak kimliğinden ziyade mahalleli olmak açısından bir örnek teşkil ettiğine dikkat çekilmiştir.

İstanbul Maltepe İlçesi özelinde yapılan doktora/yüksek lisans taramalarından tez kapsamına ilişkin ilgili taramalardan daha çok, kentsel dönüşüm konusunun işlendiği ve örneklem alanı olarak D-100 Bağlantı Yolunun üzerinde kalan Gülsuyu-Gülensu ve Başbüyük Mahallesinin seçildiği, kentsel kimlik konusunda ise çalışma yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kentsel dönüşüm ve kimlik konularına ilişkin Maltepe İlçesi özelinde yapılan Google akademik veri tabanındaki makale, bildiri ve rapor araştırmaları kapsamında yapılan taramalar 2017-2018 yılları arasında olup aşağıda özetlenmiştir.

Ayalp (2017), İstanbul’un Maltepe İlçesinde, Küçükyalı Senti Çınar Mahallesi’nde bulunan 1. derecede Arkeolojik Sit Alanı Arkeopark, Mayıs 2015-Mayıs 2016 tarihleri arasında toplam 210 gün süren alan çalışması ve 6.000 adet fotoğraf çekimi ile alan çalışması yapmıştır. Araştırma sonucunda flora özellikleri ile ilgili saptamalar gerçekleştirilmiştir.

Özdemir ve Özşahin (2018), Gülsuyu-Gülensu Mahallerinde 2000’li yıllarda kentsel dönüşüm uygulamasında, kentsel muhalefeti konu edinmektedir. Nitel araştırma yöntemi olarak saha araştırması yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılara kartopu örneklem ile mahalleden on beş kişi ile yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış soru tekniği kullanılmıştır. Araştırma

sonucunda mahallerindeki kentsel dönüşüme karşı koyan kentlilerin bakış açılarının nasıl ilişkilendirildiğini ve değiştiğini ortaya koymaktadır.

Karşlı ve Baz (2018) araştırma makalesinde Başibüyük ve Gülsuyu Mahallelerindeki gayrimenkul geliştirme sürecinde kentsel dönüşümü, mülkiyet kavramı yönüyle ele almıştır. İki ayrı mahallede kentsel dönüşüm projesinin genel özellikleri, yasal alt yapısı, dönüşüm süreçleri analiz edilmiştir. Değerlendirme kısmında mülkiyet sorununun kentsel dönüşümü zorlaştırdığından, gayrimenkul geliştirme sürecini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Kentsel dönüşümü mülkiyet yönüyle kamu ve özel idarelerin desteği alınarak ve yerel halkın katılımı sağlanarak tüm paydaşların uzlaşmasının önemine dikkat çekilmiştir.

Kentsel dönüşüm ve kimlik konuları ile ilgili Maltepe İlçesi özelinde bazı makale, bildiri ve rapor araştırmaları kapsamında gerçekleştirilen taramalar sonucunda kentsel dönüşümün Başibüyük ve Gülsuyu Mahallelerinde değişime odaklı olduğu ve Maltepe İlçesi kimlik öğelerini içeren araştırmaların yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

1.2 Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Kentler, kamusal alan oluşumlarıdır. Zaman içerisinde kentler paralelinde kamusal alanlar sürekli bir değişim/dönüşüm içerisinde gelişim göstermektedir. Bu durum tarihsel süreçte mekansal ve görsel anlamda kent kimliğinde etkilere neden olmaktadır. Kent kimliğindeki değişimler aynı zamanda kullanıcı grubunda kente yönelik algı, farkındalık durumunu da etkilemektedir. Bu nedenle farklı kullanıcı grubunun değişim sürecinde kent kimliğine yönelik algılarının ortaya konması önemlidir. Bu çerçevede tez çalışması kapsamında; İstanbul İli, Maltepe İlçesi özelinde; kamusal mekanlara ilişkin kentsel değişim ve dönüşüm sürecinin kimlik üzerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca tez çalışmasının;

- Üst ölçekli plan kararlarının alt ölçekte uygulamasının sağlanması,
- Kentsel tasarım rehberlerinde yer alan hedeflerle uyum sağlamış olması,
- Literatür taramaları ışığında tarihsel, mekansal, görsel açıdan kentsel kimlik değişimlerinin ve bu değişimlerin kullanıcı grubunda farkındalık ve aidiyet oluşumu açısından ortaya konulması,
- Maltepe İlçesi özelinde kamusal alanların değişiminde kentsel dönüşüm ilişkisinin ilk kez bu çalışma ile ortaya konulacak olması,

- Maltepe İlçesi özelinde kamusal alanların kentsel kimlik açısından değerlendirilmesine ilişkin ilk çalışma olması açılarından bu tez çalışması literatüre konu ve alan özelinde önemli bir katkı sağlayacaktır.

Tez çalışması kamusal alan temelinde “**Kentsel dönüşüm ve kent kimliği birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Kentsel dönüşüm sürecinde kentte aşamalı olarak gelişen tarihsel, mekansal, görsel ve sosyo demografik değişimler kent kimliğine etki etmektedir**” hipotezi üzerinden araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu hipotez çerçevesinde çalışma alanı özelinde: kentsel dönüşüm kapsamında sosyal, mekansal, görsel, kültürel kimliğe ilişkin mevcut durum ortaya konmuş, değerlendirme ve öneriler geliştirilmiştir. Bu kapsamda geliştirilen tez çalışması amaçları ve alt amaçları Çizelge 1.5.’te özetlenmiştir.

Çizelge 1.5. Tez çalışmasının temel amaçları ve bunlara bağlı alt amaçları

Tezin Temel Amaçları
Amaçlara Bağlı Alt Amaçlar
1. Çalışma Alanı Özelinde Kamusal Alan Değişimlerinin Kentsel Dönüşüm Ve Kimlik İle İlişkisinin Belirlenmesi
• Çalışma Alanı Sınırlarının Belirlenmesi • Çalışma Alanı Büyüklüğünün Belirlenmesi • Çalışma Alanı Özelinde Kamusal Alanların Belirlenmesi
2. Çalışma Alanı Özelinde Kimlik Değerlendirmesi
• Kamusal Alanda Tarihsel Kimlik Değeri • Kamusal Alanda Mekansal Kimlik Analizleri • Kamusal Alanda Görsel Kimlik Değeri • Kamusal Alanlara Yönelik Sosyal Kimlik
3. Çalışma Alanı Özelinde Algı-Kentsel Kimlik-Kentsel Dönüşüm İlişkisinin Belirlenmesi
• Çalışmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Belirlenmesi • Çalışmaya Katılan Bireylerin Kent Algısının Belirlenmesi • Çalışmaya Katılan Bireylerin Kentsel Kimlik Algısının Belirlenmesi • Çalışmaya Katılan Bireylerin Kentsel Dönüşüm Algısının Belirlenmesi • Çalışmaya Katılan Bireylerin Kentsel Kimlik ve Kentsel Dönüşüm İlişkisinin Belirlenmesi

4. Çalışma Alanı Özelinde Kamusal Alanlara Yönelik Değişim Sürecinin Kentsel Kimlik Temelinde Değerlendirilmesi ve Kentsel Dönüşüm Stratejilerinin Geliştirilmesi

- Çalışma Alanı Özelinde Tarihsel Kırılma Zamanlarında Mekansal, Görsel ve Sosyal Değişimin Belirlenmesi
- Kamusal Alanlarda Erişilebilirliğinin Artırılması
- Kamusal Alanların Dönüşümünün Katılımcılık İlkesi Temelinde Değerlendirilmesi
- Kamusal Alanların Dönüşüm Sürecinde Kent Kimliği Etkisinin Analiz Edilmesi
- Kentsel Dönüşüm Sürecinde Kamusal Alanların Tasarımı
- Kentsel Büyük Ölçekli Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm Yaklaşımı Çerçevesinde Uygulanması

Bu tez kapsamında Maltepe İlçesi'nin Marmara Denizi kıyısı ile D-100 Karayolu arasında kalan bölge, çalışma alanı olarak seçilmiş ve mahalle ölçeğinde değerlendirmesi yapılmıştır. Tezin amaçları; çalışma alanının sınırlarını, özelliklerini belirlenmek, kent kimliği açısından değerlendirmek ve kamusal alanlardaki değişimin kentsel dönüşüm ile ilişkisini ortaya koymaktır. Çalışma alanı özelinde kentsel dönüşüm sürecinde kent kimliği temelinde stratejiler geliştirerek önerilerde bulunmaktır.

Tezin amaçları doğrultusunda üst ölçek ve alt ölçek plan kararları, plan raporları, yasa, yönetmelik vb. ilkesel metinlerde kentsel dönüşüm ve kent kimliği kavramının yeri araştırılmıştır. Kamusal alan, kentsel dönüşüm, kent kimliği kavramlarının ele alındığı tarihsel süreçte kent kimliğine etki edecek bileşenlerin neler olduğu, bu bileşenlerin hangi açıdan kimliğe etki ettiği, kullanıcılar tarafından bilgi sahibi olup olmadığı, nasıl algılandığına ilişkin değişimin belirlenmesi, dönüşüm üzerine geliştirilecek stratejilerin hangi zaman ve kurum tarafından yürütülmesi gerektiğine yönelik araştırma soruları hazırlanmıştır. Tezin araştırma soruları, amaçlarla ilişkilendirilerek kentsel kimlik yaklaşımının kentsel dönüşüm ile ilişkisi, çalışma alanında kamusal alanlara yönelik sorular olmak üzere dört grup halinde sınıflandırılmıştır. Amaç ve araştırmaları sorularına ilişkin alt parametrelere yönelik bulgular ve analizler “Yöntem” başlığı altında detaylı olarak açıklanmıştır (Çizelge 1.6).

Çizelge 1.6. Tezin araştırma soruları ve amaçları ile ilişkisi

Araştırma Soruları	Araştırma Soruları Bağlı Alt Parametreler	Amaç İle İlişkisi
Soru 1: Kamusal Alan- kentsel dönüşüm-kentsel kimlik nedir ve aralarında ilişki var mıdır?	• Çalışma alanı sınırlarının belirlenmesi • Çalışma alanı büyüklüğünün belirlenmesi	Amaç 1: Çalışma alanı özelinde kamusal alan değişimlerinin kentsel dönüşüm ve kimlik ile ilişkisinin belirlenmesi
Soru 2: Maltepe İlçesi çalışma alanı özelinde kamusal alan göstergeleri nelerdir?	• Çalışma alanı özelinde kamusal alanların belirlenmesi	
Soru 3: Maltepe İlçesi çalışma alanı özelinde tarihi süreçte kent kimliğine etkisine yönelik kamusal alanlarda, değişim/dönüşüm gerçekleşmiş midir?	• Kamusal alanda tarihsel kimlik değeri	Amaç 2: Çalışma alanı özelinde kimlik değerlendirmesi
Soru 4: Tarihsel süreçte Maltepe İlçesinde gerçekleşen değişimin kırılma noktaları nelerdir?	• Kamusal alanda mekansal kimlik analizleri • Kamusal alanda görsel kimlik değeri	
Soru 5: Çalışma alanı özelinde kent kimliğine etki edecek görsel peyzaj değeri ve imgeleri nelerdir?		

Çizelge 1.6. Tezin araştırma soruları ve amaçları ile ilişkisi (devamı)

Soru 6:		
Maltepe İlçesinde çalışma alanı özelinde sosyal kimlik değişimi nasıl olmuştur?	Maltepe İlçesinde çalışma alanı özelinde sosyo-demografik yapı ve değişimin belirlenmesi	Amaç 3: Çalışma Alanı Özelinde Algı- Kentsel Kimlik - Kentsel Dönüşüm İlişkisinin Belirlenmesi
Soru 7: Maltepe İlçesi çalışma alanı özelinde kullanıcıların kentsel dönüşümün kent kimliğine etkisine yönelik bilgi düzeyleri ile algı ve farkındalıkları nasıldır?	Çalışmaya Katılan Bireylerin; • sosyo-demografik özelliklerinin • kent algısının • kentsel kimlik algısının • kentsel dönüşüm algısının • kentsel kimlik ve kentsel dönüşüm ilişkisinin belirlenmesi	
Soru 8: Maltepe İlçesi çalışma alanı özelinde kamusal alanlara yönelik değişim/dönüşüm sürecini etkileyen kentsel kimlik temelinde hangi stratejiler geliştirilmelidir?	Kamusal Alanlarda; • Çalışma alanı özelinde kentsel kimliğin değerlendirilmesi • Erişilebilirliğin artırılması • Dönüşümün katılımcılık ilkesi • Dönüşüm sürecinde kent kimliği etkisinin analiz edilmesi	Amaç 4: Çalışma alanı özelinde tarihsel kırılma zamanlarında mekansal, görsel ve sosyal değişimin belirlenmesi ve kentsel dönüşüm sürecinde strateji geliştirilmesi
Soru 9: İlgili konu özelinde geliştirilebilecek stratejiler kimler tarafından ve ne zaman uygulanabilir?	• Kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanların tasarımı • Kentsel büyük ölçekli kamusal • Alanlardaki değişimin kentsel dönüşüm yaklaşımı çerçevesinde uygulanması	

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1 Kamusal Alan Kavramı

Kentler, insanların farklı kültür ve sosyal yapıya mensup kişilerin bir araya geldikleri mekanlardır. Kentsel mekanların oluşumunda ve sürdürülebilirliğinde, insanların eşit şekilde yararlanmasını sağlanması temeli ile oluşturulan kamusal alanların varlığı ise çok önemlidir (Carr, Francis, Rivlin ve Stone, 1992; Uysal Bilge, 2021). Her kent bir kamusal alan oluşumudur (Kedik, 2011).

“Kamu” olmadan “kamusal alanlar” tanımlamak mümkün değildir (Stauskis ve Eckardt, 2011). Kamu kelimesi genellikle “Devlet” anlamıyla yer almaktadır. Türk Dil Kurumu ise “Kamu” kelimesini “Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü”, “Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme” ve “hep, bütün” olarak tanımlamıştır (TDK, 2023). Kamu kelimesinin kökü incelendiğinde ise Öztürkçe olan “kamag” ve “kamuğ” sözcüklerinden oluşmaktadır. Bu sözcükler “bütün, tüm, toplu, genel” anlamları taşımaktadır. Osmanlıcada ise “umum/umumi” günümüzde kamu sözcüğü ile aynı anlama gelmektedir. Umum kelimesinin sözlük anlamı “hep, bütün, cümle, herkes” ve “bütün insanlar, bütün halk”dır. Umumi kelimesinin sözlük anlamı ise “herkese ait, herkesle ilgili”dir (Gürallar, 2009). Bu durumdan yola çıkılarak kamu ve kamusal alanlar birbirleriyle örtüşen kavramlardır. Öyle ki, kamu olmadan kamusal alan kavramından söz edilemez. Özetle kamusal alanlar, tüm insanlara ait alanlardır (Karayılmazlar ve Çelikyay, 2018).

Tarih boyunca kentler gelişim gösterirken kentlilerin kamusal alanlara da bakış açısı değişmiştir. Bu bağlamda kamusal alan kavramını tarihi süreç içerisinde değerlendirmek gereklidir. Kamusal alan ile ilgili literatür incelendiğinde konu özelinde araştırmacıların farklı yaklaşımları bulunmaktadır. Çizelge 2.1.’de yıllara göre araştırmacıların kamusal alan tanımlarına yer verilmiştir.

Çizelge 2.1. Kamusal alan tanımları

Kaynak yılı	Yazar adı	Kamusal Alan Tanımları
1962	Habernas, J.	Burjuva sınıfının tartışıp fikir ürettiği toplumsal alan olarak tanımlamıştır.
1964	Lynch, K.	İnsanların kamusal alanlarda ilişkisinin önemine vurgu yaparak tanımlamıştır.
1977	Rapoport, A.	Herkesin kullandığı iletişime geçtiği alanlar olarak tanımlamıştır.
1980	Whyte, W.	Kentin hareket alanı olarak aynı zamanda gündelik işlerin yapıldığı alanlar olarak tanımlamıştır.
1992	Carr, S; Francis, L.. Rivlin, G; Stone, A.M.	İnsanların grup veya bireysel faaliyetler için gittiği, kamuya açık yerler olarak tanımlanmıştır.
1995	Mitchell, D.	İnsanların sosyal ve politik aktivitelerini gerçekleştirebildiği mekanlardır.
1999	Bauman, Z.	“Bir arada olma” plansız birliktelikler anlamına gelmektedir.
2000	Drummond, L.B.W.	Politik aktivitelerin dış mekanda yapıldığı alanlar olarak tarif etmiştir.
2003	Weber, M.	Farklı din, dil, ırk ve sosyal sınıflardan insanların birlikte olduğu alanlar olarak tanımlamıştır.
2001	Habernas, J.	İnsanların ilişki kurabildikleri ve erişebilir mekanlar olarak tanımlamıştır.
2002	Sennett, R.	Kentsel mekan ile ilişkisini ortaya koyarak kapitalizmin kamusal alanlarda olumsuz etkisi olduğu yaklaşımındadır.
2004	Gehl, J.	Gündelik yaşam ile kamusal alanın bağlı olduğu kentsel mekanın özelliklerinin tercih edilmesi ile ilgili ilişkisine dikkat çekmiştir.
2004	Özbek, M.	İnsanların sosyal ve kültürel mekansal kullarımlarına ayrıca toplumsal etkinlik alanları olduğuna dikkat çekmiştir.
2000	Madanipour, A.	Erişebilen ve herkesin kullanımına açık mekanlar olarak tanımlamıştır.
2008	Gökgür, P.	Sosyal, kültürel, sportif ve gündelik faaliyetlerin gerçekleştiği alanlar olarak tariflemiştir.
2009	Arendt, H.	Kamusal alanı açık olma özelliğine dikkat çekerek herkes için olduğunu savunmuştur.
2010	Carmona, M.	Kamuya açık, kamu tarafından düzenlenen sosyalleşme alanları olarak tanımlamıştır.

Kamusal alanlarla ilgili tanımlamalar incelendiğinde; her araştırmacı/düşünürün o dönemki koşullara ilişkin tarihsel ve siyasi durum ile ilgili tanım geliştirdiği görülmüştür.

Tanımlamalardaki çok yönlü yaklaşımların, felsefi /sosyal/toplumsal ve fiziksel bakış açılarını içeren değerlendirmelerden oluştuğu saptanmıştır.

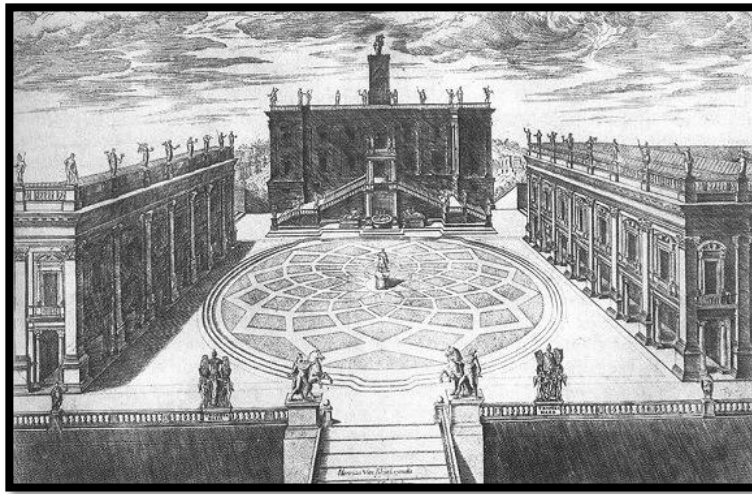
Kamusal alan kavramı ilk olarak 17.-18. yy'da üç filozofun yaklaşımı ile şekillenmiştir. İlk yaklaşımı geliştiren Habermas'a göre; 18. yy burjuva sınıfı olarak adlandırılan dönemde kamusal alanları insanların, felsefe, şiir, edebiyat ya da politik konuların tartıştığı ve söylemde bulunduğu sivil toplum alanları olarak tanımlamıştır (Habermas, 1962; Özbek, 2004; Nalbant, 2016; Odabaş, 2018). Kamusal alan ile ilgili çalışmaları Hannah Arendt takip etmiştir. 20. yy'ın önemli filozoflarından olan Arendt'in 1958 yılında yazdığı eseri "The Human Condition" en son 2012 yılında "İnsanlık Durumu" adı ile Türkçe diline çevirisi yapılarak yeniden baskısı alınmıştır. Arendt, kamusal alanların tanımlamasında, herkes vurgusu yaparak eşit şekilde bir araya gelinen alanlar olduğunu belirtmiştir (Arendt, 2012). Kamusal alan, Arendt (1994)'e göre iki temelden oluşmaktadır. Bu iki temel esasında; kamusal alanların açıklığı, herkes tarafından görünebilirliği ve duyulabilirliği ile bu alanların ortak ve eşit şekilde kullanılabilirliği konusuna vurgu yapılmıştır (Kahraman, 2019). Bu konuda çalışmaları ile kavramı geliştiren diğer filozof ise Richard Sennett'tir. 1992 yılında yayımlanan kaynak niteliğindeki 'Kamusal İnsanın Çöküşü' başlıklı kitabında, kamusal insan olarak örnekleme yaparken toplumsal değişimlerin tarihsel süreçte kamusal mekanlara olan etkisinden bahsetmiştir. Kamusal alan olgusu ile kentsel mekânı özdeşleştirmiş ve kamusal alanların gelişiminde düşünsel açıdan farklılaşmanın mekansal değişim yaşattığını vurgulamıştır. Özellikle sanayi devrimi ile gelişen ticaret, dönüşen kamusal alan kavramının özel-kamusal alan dengesizliğine yol açarak önemini yitirmesi durumuna vurgu yapmıştır (Sennett, 2010; Bahçeci, 2018).

Kamusal alana ilişkin filozofların düşünsel yaklaşımlarının yanı sıra; ilerleyen süreçte kavramın fiziksel açıdan değerlendirilmesi ve uygulamaya geçilmesi ile kamusal mekân ifadesi ortaya çıkmıştır. Kamusal mekânlar, Nalbant (2016)'a göre; tarihsel süreç içindeki kentlerin toplumsal ortak alanları olarak tanımlanmıştır. Tanıma ilave olarak kamusal alanlar aynı zamanda insanların etkileşimde bulunduğu ve çevre ile ilişki kurduğu alanlardır (Saylan ve Erdönmez Dinçer, 2017; Akyıldız, 2020). Yıldırım (2015)'de çalışmasında benzer bir görüşle kamusal mekânı, idari kurum tarafından organize ve işletmesi yapılan herkesin eşit olarak yararlanabildiği ortak alanlar olarak tanımlarken, Gürallar (2009) çalışmasında herkesin kullanımına açık olmayan; mülkiyeti şahıs ya da kurumlara ait olan kamusal alanlar olduğuna dikkat çekmiştir. Bu alanları, özel tiyatrolar, alışveriş merkezleri devlete ait olmayan ancak erişilebilir kamusal alan niteliği taşımakta olan ve Milli İstihbarat Teşkilatı gibi herkesin kullanımına açık olmayan kamusal mekânlar olarak örneklemiştir.

Kamusal mekanlar sokak, meydan, park gibi tüm insanları kapsayan açık alanlardır. Kamusal alanlar, insanların günlük işler, eğlenme, dinlenme farklı etkinliklerle kullanımına ve sosyalleşmesine fırsat sunan mekanlardır (Perinçek, 2003). Carmona (2019)'nın da belirttiği gibi; geniş bir ölçekte, kamusal alanlar, her türden yerleşimin algılanan merkezleri ve kamusal yaşamın ve etkinliklerin odak noktası olarak uzun süre önemli bir role sahip olmuştur. Daha küçük ölçekte ise, kentsel alanlardaki sokakların akışında görsel bir duraklama sağlarken, dinlenecek, takılacak veya oyun oynayacak bir yer olabilme rolü üstlenmişlerdir (Carmona, 2019). Bir kamusal mekanın tasarımında alınacak en önemli esas, toplumun ihtiyacını gözetken ve öngören bir bakış açısı ile evrensel planlama yaklaşımıyla oluşturulmasıdır. İnsandan topluma doğru bütünleşen kamusal mekan bulunduğu dönemin özelliklerini yansıtarak tarihsel-mekansal-sosyal açılardan adeta bulunduğu zamanı tanımlayan bir veri bankası niteliğindedir (Karaibrahimoğlu, 2021). Thomas (1991)'de kamusal alanı, sosyal anlamda; kamusal yaşam için bir arena, farklı sosyal grupların buluşma yeri, sembollerin ve görüntülerin toplumda sergileneceği bir alan ile kentsel faaliyetler arasındaki iletişim sisteminin bir parçası olan bir yer olarak dört temel işlevle anlamlandırmıştır.

2.1.1 Kamusal Alanların Gelişimi ve Kamusal Mekan Oluşumları

Kamusal alan ile ilgili ilk oluşumlar, 14. ve 15. yy. rönesans ile şekillenen kent planlamaları (Şekil 2.1) ile ortaya çıkmıştır. Kentlerin o dönemlerde belli bir simetri ve geometri ile tasarlanan sokakları, meydanları ve pazar yerleriyle buluşması ve anıtsal yapılar ile oluşturulan vurgu kamusal alanların oluşumlarına ilk örnek teşkil etmektedir (Gökgür, 2008).

Şekil 2.1. Rönesans ile şekillenen kent anlayışı (Url 1, 2023)

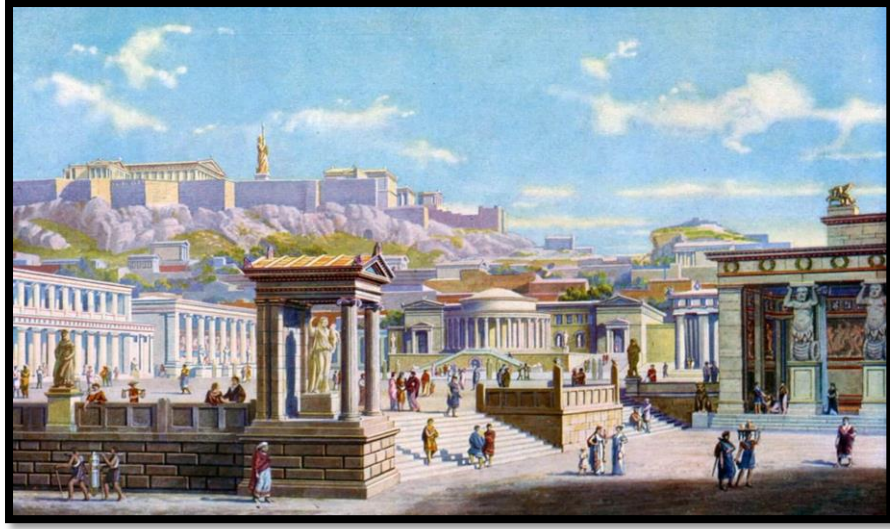
Girouard çalışmasında 17. yy.'ın sonları ve 18. yy.'ın başlarında ise İngiltere'de konutların çevresinde parkların yapıldığı belirtilmektedir. Bu parkların girişlerinin sınırlandırıldığı ve sadece bulunduğu yerdeki konutlara hizmet eden kamusal alanlar olduğunu söz edilmiştir (Deniz, 2005).

İnsanların ve çevrenin bir araya getirilme prensibi ile değişimi kamusal mekanların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu bağlamda İstanbul'da ilk örnek 1869 yılında kullanıma açılan ilk kamusal park olan “Taksim Bahçesidir (Çabuk, 2019) (Şekil 2.2.).

Şekil 2.2. Taksim bahçesinin 18. yy sonralarındaki görünümü (Url 2, 2023)

Antik Yunan kentlerinde açık kamusal mekanlar, toplanma alanları olarak ifade edilen akropoller ve insanların fikirlerini paylaştığı agoralardır (Şekil 2.3.). Kamu binalarının önünde bulunan meydanları takip eden sokakların agolar ile buluşması şekillenerek kent planlamasını oluşturmuştur. Agoralar, zamanla gelişerek ticaret ve dini alanların bulunduğu kentin merkezinde konumlandırılmasıyla kamusal mekanlara dönüşmüştür. Roma'da halkın kullandığı pazar yerleri, hamamlar ve meydanlar ise bir araya gelinen açık kamusal mekan örnekleridir. Roma döneminde bu kamusal mekanların çeşitli ticari, kültürel ve yönetim binalarını içine alan tasarımları “forumlar” olarak adlandırılmaktadır. Kentin merkezi planlamasında geniş bir alanda kaplayan kamusal alanlar bulunmaktadır (Çokuğraş, 2008; Gülserin, 2010; Stanley, Stark, Johnston ve Smith, 2012).

Şekil 2.3. Antik yunan kentlerinde agora tasviri (Url 3,2023)

Amerika’da 19. yy. özellikle büyük parklar, yol ve bulvar yapılması kent gelişiminde kamusal alanlara önem verildiğinin göstergesidir (Perinçek, 2003; Gökğür, 2008). Türkiye’de ise Cumhuriyet kurulmadan önce Osmanlı Devleti döneminde yer alan kahvehanelerin sosyalleşmeyi sağladığı Habermas’ın kamusal anlayışını yansıttığı için ilk kapalı kamusal mekan örnekleri olarak gösterilmiştir (Sağlam, Öztürk ve Kaçar, 2019) (Şekil 2.4.). Osmanlı Döneminde yine erkeklerin medrese, külliye ve kadınların ise hamam gibi insanların bir araya geldiği mekanlar kamusal alan örneklerindendir (Öztürk, 2005).

Şekil 2.4. İstanbul kahvehanesi (Ürer, 2010)

Cumhuriyet kurulduktan sonraki dönemde ise, tüm halkın faydalanabildiği sosyal ve kültürel alanları içine alan mimari anlayış kent planlanmasında ele alınarak kentsel gelişim yaşanmıştır. Bu konudaki ilk örnek 1924-1925 yıllarında Carl Christopher Lörcher tarafından Ankara İli için hazırlanan imar planında kamusal alanlar bulvar-meydan-devlet öncelikli olarak eğitim-kültür mekanlarının uygulamalarının gösterildiği paftadır. Bu plan dahilinde parkların uygulamasından sonra ulaşım yapısı demiryolları, istasyonlar eklenmiştir (Arıtan, 2008). Son otuz yılda ise kamusal alanların gelişimi, farklı sosyal gruplara hitap eden kamusal mekan uygulamalarını takip etmiştir. Alışveriş merkezleri, kültürel mekanlar insanların tercihleri ile bir araya geldiği kamusal mekanlardır (Perinçek, 2003). Küreselleşmenin etkisi, kamusal alanlarının da değişmesine sebep olmuştur. Bu dönemlerde uygulanan kapalı site konut yapılar, kullanıcılar ile bulundukları çevreyi sınırlandıran bir planlama anlayışı oluşturmuştur (Sassen, 1991). Zaman içerisinde bu durum konut bölgelerinde yakınlarında ihtiyaç duyulan ortak mekanların oluşumları beraberinde getirerek açık kamusal alanların mahalle ölçeğinde gelişmesine yöneltmiştir (Sarı Başban ve Akın, 2019).

Birçok çalışmada, tarihsel süreçte kamusal alanların; iletişim ve eğlence ihtiyaçlarına hizmet eden çeşitli siyasi, dini, ticari, sivil ve sosyal işlevleri yerine getiren alanlar olarak kullanıldığına vurgu yapılmıştır (Brill, 1989; Rybczynski, 1993; Banerjee, 2001). Bununla birlikte, Mehta (2014)'teki çalışmasında; günümüzde özellikle şehir merkezinde ve karma kullanıma sahip mahallelerin çoğunda insanlar, alışveriş, oyun, toplantı ve diğer insanlarla etkileşim ve dinlenme gibi işlevsel, sosyal ve boş zaman etkinlikleri için hala kamusal alanları kullandıklarını belirtmiştir.

2.1.2 Kamusal Alan Sınıflandırması

Kamusal alanlar, kent dokusunu oluşturan ve insanların faaliyetlerinin uyumla gerçekleştiği alanlardır. Ayrıca kentin fiziksel yapısını şekillendirdiği gibi sosyal yapısı hakkında da fikir oluşturmaktadır (Ünal, 2015; Saylan ve Erdönmez Dinçer, 2017; Carr vd., 1992). Bu bağlamda kamusal alanların hangi şekilde konumlandırıldığı işleve sahip olduğu kentte yaşayanlar için belirleyicidir.

2.1.2.1. Özel alan, yarı özel alan, yarı kamusal alan ve kamusal alanlar

Kentsel planlamalarda kamusal ve özel mekan oluşumları ve gelişimleri stratejik bir yaklaşım temelinde ele alınmıştır. Bu yaklaşım ile insan yoğunluğu ve kullanıma göre

kamusal "özel- yarı özel - yarı kamusal - kamusal" olmak üzere dört başlıkta incelenmektedir (Sınmaz, 2018) (Şekil 2.5.).

Kentsel mekanlar öncelikle "toplumsal-kamusal" ve "özel alan" olarak iki başlıkta sınıflandırılmaktadır. Bu iki alanın tam keskin sınırı olgusu oluşmadan geçiş bölgelerinde yarı alanlar (yarı özel-yarı kamusal) bulunmaktadır. Toplumsal-kamusal alanlar ortak ve aynı amaçlar için kullanılmasını ifade ederken özel alan, kişilerin özeli olup "özel mekan" olarak tanımlanmaktadır. Kamusal mekan ve özel mekan ayrımında en önemli belirteç mülkiyetleridir. Özel alanlarda mülkiyet, özel ya da şahıs olarak belirlenmiştir. Kamusal mekan ise topluma, herkese açık ve devlet himayesindedir. Ancak kentte topluma açık tüm mekanlar kamusal alan niteliği göstermeyebilirler. Bu iki sınırları belli alandan geçiş alanları, kişilerin diğer insanlarla istemsizce karşılaştıkları ve etkileşim sağladıkları, yarı özel ve yarı kamusal alanlardır. "Özel mekanlar" birbirlerinden keskin hatlarla ayrılmazlar, yarı özel mekan ve yarı kamusal mekan kullanımlarını içeren geçiş bölgeleri ile bağlanırlar. Özetle özel alanlar, konut içlerini tanımlarken yarı özel alanlar ise sadece belirli kişilerin girebileceği avlulardan ve apartman içlerinden oluşmaktadır (Newman, 1996; Perinçek, 2003; Erdönmez ve Akı, 2005).

Yarı kamusal alanlar; açık kamusal alan ile özel alan arasında yumuşak bir geçiş bölgesidir. Bu alanlar, belli bir grup insanlar tarafından kullanılmakta olup denetim altında yabancıların kullanımına izin verilmemektedir. Bu durum yarı açık kamusal alan kullanıcıları için ayrıcalık oluşturmaktadır (Çevik, 1991). Yarı kamusal alanlar, konutların hemen dışında görülebilen alanlar olarak da tanımlanabilir. Apartman girişleri, evlerin bahçeleri yarı açık kamusal alanlardır (Çubuk, Yüksel ve Karabey, 1978).

Yarı kamusal alanlar;

- Konut önündeki açık alanlar,
- Konut önündeki kaldırımlar,
- Konut önündeki çıkmaz sokaklar,
- Açık bir avlu ya da benzeri toplumsal mekanlardan oluşmaktadır.

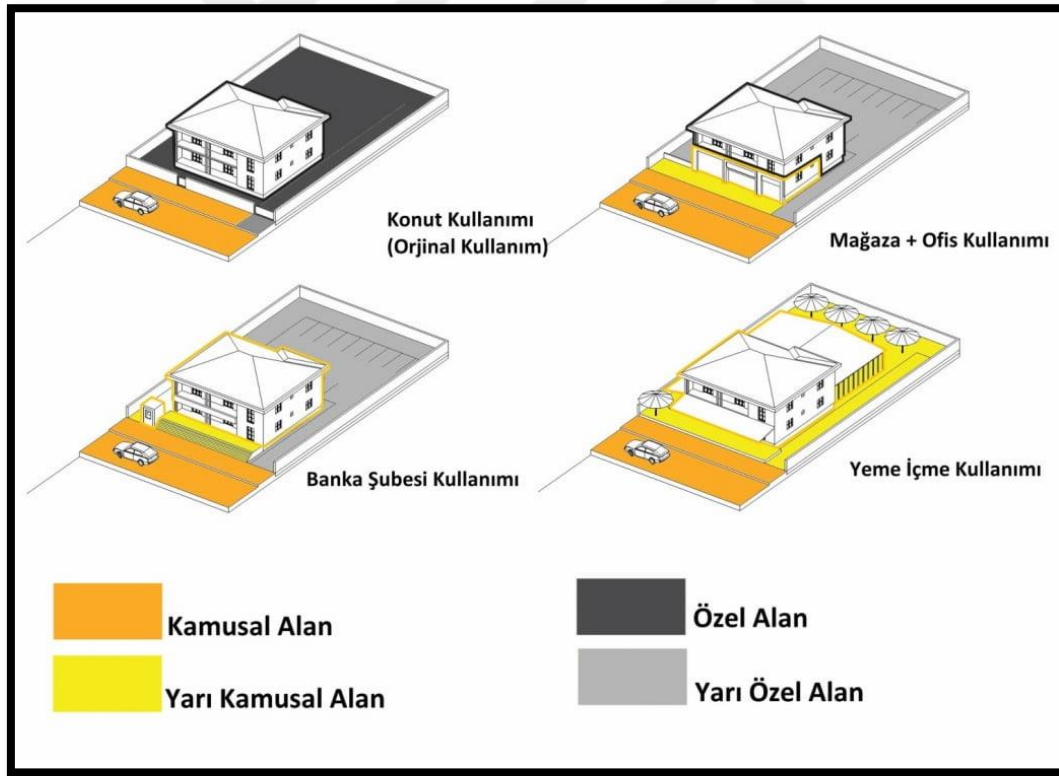
Sınmaz (2018)'a göre; kamusal alan kullanımına yönelik kent planlamalarında özel alandan yarı kamusal-özel alanlara geçiş doğru kurgulanmalıdır. Bu sayede kent içinde ulaşım düzeyindeki sıralamada yarı kamusal alanlardan olan çıkmaz sokaklar, konut bölgelerinde dinlenme duraksama iken avlu sistemindeki alanlar etkin kullanım yerleri olabilmektedir.

Avlular, Türk Dil Kurumu (2023) sözlüğünde mimari yapı ortasında ya da yapıların arasında kalan etrafı kapalı alan olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel Türk mimarisinde önemli

bir yere sahip daha çok tarihi alanlarda görülen avlu alanları, günümüzde bina tasarımlarında yapılara girişlerinden önce toplanma mekanları olarak yapılmaktadır. Gün içerisinde kullanıma açık olan bu alanların akşamları kapatılması ile yarı kamusal alan niteliği taşımaktadır (Saylan ve Erdönmez Dinçer, 2017).

Kamusallık, kamusal mekan gibi kavramlar birçok araştırmaya konu olmuştur. Değişen sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan yenilenerek tanım getirilen olgulardır. İnsanların deyimlerini ve yaşamlarını içine alan kamusal alan, kamusalılığı oluşturan ilişkiler ağını bu ilişkilerin oluştuğu kamusal mekanları tanımlamaktadır (Carmona, 2019; Çokuğraş, 2008).

Kentlerde mimari yapılar dışında kalan alanlar kamusal-toplumsal mekanlardır. Bu mekanlar fiziksel sınırlarla ayrıldığı gibi toplumsal, sembolik ayrımlarla da oluşabilir. Kent içinde doluluk-boşluk ilişkisine kamusal mekanlar aracılık etmektedir (Erdönmez ve Akı, 2005). Aşağıda yer alan Şekil 2.5'te örneği üzerinden açıklama getirildiğinde özel alanın evin içini temsil ettiği düşünülür ise yarı özel alan evin apartmanın girişi, yarı kamusal alanın evin önündeki bahçesi ve kamusal alan ise sokaktır.

Şekil 2.5. Özel alan-kamusal alan ayrımı (Url 4, 2023).

Kamusal alan tanımlaması temel olarak kullanım ve işlevlerine göre açık ve kapalı kamusal mekan olarak çeşitlenmiştir. Kentsel mekanda; sokaklar, meydanlar, parklar, açık

kamusal alan örnekleri iken; kafe, sinema, tiyatro, pastane vb.yerler kapalı kamusal alanlardır (Ünal, 2015).

Açık kamusal alanlar; kentte önemli bir role sahiptir. Kent planlamalarında kamusal alanlar açık alanlar olarak adlandırılmaktadır. Kamuya açık dış mekanlar alan ve kullanım çeşitliliği sunmaktadır. Bu çeşitlilik, kentte insanların yaşamlarını daha dinamik ve yaşanabilir kılmaktadır (Tonnelat, 2010; Erdönmez ve Çelik, 2016). Açık kamusal alanlar kullanıcılara istemsizce karşılaşma olanağı sağlayan sosyal, kültürel ve sanatsal iletişim kurdukları mekanlardır. Herkesin kullanımına açık olan kamusal alanlar parklar, sokaklar, meydanlar, çarşı vb. etkileşimi yüksek mekanlardır (Akyıldız, 2020).

Kentte açık kamusal alanlar;

- Yeşil alanlar (parklar, kavşaklar vb.)
- Yollar (ana yollar, sokaklar vb.)
- Spor alanları
- Meydanlar
- Yaya bölgeleri
- Tarihi bölgeler başlıkları altında sınıflandırılabilir.

Kapalı kamusal mekanların oluşumları ilk olarak 16. yy.'da ortaya çıkmıştır. O dönemlerdeki cami, hamam ve kahvehane gibi yapılar kapalı kamusal alanın ilk örneklerini teşkil etmektedir. Topluma açık olan kamusal niteliği taşıyan bu mekanlar açık alanlardan sınır ve duvarlarla ayrılmıştır (Sağlam, Öztürk ve Kaçar, 2019). Kentler, 20. yy.'da modernleşmenin etkisi altında yaşam koşulları değişmiş ve ekonomide, ticaret paralelinde kamusal alanlara talep oluşmuştur. Bu değişim kapalı kamusal alan kullanımdan biri olan alışveriş merkezlerine ilgiyi artırmıştır. Kentli kullanıcılar için ihtiyaçlarının daha kolay elde edilmesi fikri yaygınlaşmış ve mekansal alan oluşumu ile artık alışveriş merkezleri sosyal açıdan da buluşma noktası haline gelmiştir (Gemici, 2007; Nalbant, 2016). Son otuz yılda kapalı kamusal alan kullanımında dikkat çeken bir diğer oluşum site şeklinde oluşturulan konutlardır. Dışa kapalı bu konut yerleşimleri açık kamusal alandan duvar, bariyer vb. sınırlandırılan ve kendi özel yönetimleri tarafından idare edilen yapılardır (Tümer ve Dostoğlu, 2008). Sosyal ve mekansal ayrışmayı sağlayan etkisine rağmen yaşayan insanların sosyalleşmesine imkan vermesi ile kapalı kamusal alan niteliğini taşımaktadır (Özdemir ve Türkseven Doğrusoy, 2016; Özgür, 2016; Özgür, 2016; Cihan ve Erdönmez Dinçer, 2018).

Kapalı kamusal alanlar;

- Kültürel alanlar (sinema, tiyatro, müze vb.)
- Sosyal alanlar (pastane, lokanta, kulüpler, iş yerleri vb.)
- Sağlık alanları (hastane, sağlık ocağı vb.)
- Eğitim alanları (okul,  niversite, kurs merkezleri vb.)
- Ulaşım alanları (terminaller, metrolar, istasyon garları vb.)
- Spor alanları (kapalı yüzme havuzu vb. gibi spor tesisleri)
- Dini alanlar (camiler, ibadethaneler vb.)
- Turizm alanları (otel, pansiyon vb.)
- Ticaret alanları (alışveriş merkezleri, pasajlar vb.)
- Kapalı Konut Site Ortak Alanları Olarak Sınıflandırılmıştır.

2.1.3 Kamusal Alanın Değişim ve Dönüşümünü Etkileyen Temel Faktörler

Kentler, dönemlerde değişim göstererek toplumsal olayların etkisi ile de dönüşüm geçirmişlerdir. Kentlerin geçmiş ve günümüz kıyaslaması ile gerçekleşen değişim ve dönüşüm en çok kamusal alanlarda görülmüştür (Okumuş ve Ediz, 2022). Öyle ki toplumun sosyo-ekonomik, kültürel, politik durumunu tarihsel süreçte kamusal alanlar üzerinden yansıtmaktadır. Dönemsel yönetimsel gelişimler kamusal alan üretimi ya da tüketimi konusunda y n vermektedirler (Panjaitan, Pojani ve Darchen, 2022). Bu bağlamda kamusal alanların değişimleri incelendiğinde, otoriter rejimin düşünce yapısının farklılaştırdığı ve alanları da bu bakış açısı ile şekillendirdiği görülmektedir (Kahraman, 2019). Erken Cumhuriyet Döneminde kamusal alan üretimlerinin devlet tarafından şekillenmesi söz konusu iken, ilerleyen zamanda liberal yaklaşım, kamusal üretimde serbest girişimlere fırsat verilmiş ve özelleşmiş kamusal alan oluşumları meydana gelmiştir (Sağlam,  zt rk ve Kaçar, 2019). Amerika'da özellikle savaş sonrasında kamusal alan üretim ve yönetimleri özel sektör tarafından yönetilmektedir (Loukaitou-Sideris ve Banerjee, 1993). Bu durum Avustralya, Birleşik Krallık, Yeni Zelanda ve birçok Avrupa ülkesinde benzerlik göstererek üç ana paydaş grubu (devlet, kamu ve özel)  zerinden şekillendiği değişimi tetikleyen temel etkiyi oluşurmaktadır (Pospech, 2013).

Ülkemizde  zelikle Cumhuriyetin kurulmasından sonra kamusal alan oluşumları başlamış ve gelişim göstermiştir. İstanbul kenti  rneğinde Beyoğlu Senti'nde Cumhuriyetin kurulmasından sonra 1928 yılına denk gelen Taksim Meydanı oluşumu önemli bir kamusal alan örneğidir. Taksim Meydanı, tarihsel süreç içerisinde değişim ve dönüşüm geçiren kamusal

alan olup, İstanbul kenti için her dönemde landmark niteliği taşımıştır (Nalbant, 2016; Acarlı, 2017). Kamusal alanlar ayrıca açık hava etkinlik mekanlarıdır. Çevresel parametreler insanların bu alanda vakit geçirme sürelerini ve memnuniyetlerini doğrudan etkilemektedir. Farklı kültürel geçmişe sahip kent kullanıcıların mekana duyduğu aşinalık, beklenti ve davranış biçimlerinde, algı ve seçimlerinde değişiklikler olabilmektedir. Genel olarak gözlemler genel olarak iklim şartlarının elverişli olduğu bahar aylarında kamusal alanların daha çok kullanıldığını göstermiştir. Kamusal alan kullanımına ilişkin yapılan araştırma, kullanıcıların alan seçimini iklimin, güneş ışığının ve görüş alanının belirlediği ortaya konmuştur (Tingting, Tong ve Xu, 2019). Bu bağlamda kamusal alan tasarımlarında bitkisel ve yapısal materyal seçimlerinde verilen kararlar kullanımı etkilemektedir. Değişen hava koşulları ve kullanıcı taleplerine göre dış mekandan iç mekan koşullarının taklidi kamusal alan mekansal tasarımını şekillendirmektedir (Santos Nouri, Costa, Santamouris ve Matzarakis, 2018).

Kamusal alanlar kentlerde meydana gelen savaş, doğal afet ve depremlerden sonra değişim/dönüşüme uğramaktadırlar. Kentlerin depreme karşı direçli olmalarını sağlamak için kamusal alanlar üzerinden dönüşüm gerçekleştirilmektedir. Olası doğal afetlerde toplanma alanı olarak planlamalar yapılırken, acil kaçış senaryoları da kamusal alanlar ile ilişki kurgulanmaktadır. 2008 yılında Çin'in Wenchuan İlçesinde meydana gelen 8 büyüklüğünde deprem sonrasında hasar gören kasabada bir dizi eylem kararları ile kent tasarımında kamusal alan üzerinden tahliye planlaması yapılmıştır. Minjiang Nehri'nin doğu yakasındaki yaya bölgesi önemli tahliye yolu haline gelirken afet önleme amacıyla yeni Halk Hastanesi ve yeniden yerleşim alanları yakınında bir park ve meydan tahliye alanı olarak planlanmıştır (Liu, Lin ve Wang, 2014). Kamusal alanlarda değişimin nedeni çok boyutlu olmakla beraber, gelişen ticaret yapısı ile dönüşen kentsel planlama anlayışı temel faktörlerden biridir. Özdemir ve Türkseven Doğrusoy (2016) çalışmasında kentlerdeki değişimlerinin özellikle 1980'li yıllardan itibaren başladığını, gelişen teknolojinin kamusal alanları farklı olarak telekomünikasyon sistemi ile kentleri sanal ortama dönüştürdüğünü belirtmişlerdir. Bu konuya ilişkin olarak artan nüfus paralelinde plansız kentleşme, ilk olarak kamusal alanların değişimine neden olmuştur. Ticari alanlarda gelişim, kent içi yapı-ticaret alanlarının konumlarını değiştirmiş, diğer kullanım alanlarının dönüşümünü de zorunlu kılmıştır (Karayılmazlar ve Çelikyay, 2018). Kapitalist düşünce şekli ve küreselleşen dünyanın da kamusal alanların dönüşümü üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Kamusal alanlara yönelik farklı bir anlayışla hayata geçirilen ekonomi odaklı yapılar, alışveriş merkezleri, rezidans vb. gibi oluşumlar açık alanlar ile fiziksel sınırlar oluşturulmuş kontrolü sağlanan yeni kapalı kamusal mekanlara dönüşmüştür (Kırtaş ve

Tomruk, 2021). Günümüzde kent içerisinde büyük bir kısmında yer alan alışveriş merkezleri ve ticari alanlar, geleneksel kamu mekanı olan sokakların ilk olarak dönüşümüne yol açmıştır (Akyol, Çiğdem ve Düzenli, 2017). Bu mekanlar, alışveriş eyleminden öte insanların buluşma, boş vakit değerlendirme ve sosyal deneyimlerinin önemli bir parçası haline gelmiştir. Kamusal alana yönelik yeni anlayış ve mekansal açıdan değişimi ile kentte yeni alışveriş merkezlerini artırmıştır (Tunç, 2003).

Kent bütününde mekansal yapılanmalar ile değişimler son on yılda etkisini göstererek kamusal alanların dönüşümü dikkat çekmektedir. Küreselleşme ile ortaya çıkan kamusal alanların özelleşmesi farklı bir boyutta değişim oluşturmuş, beraberinde gelişen konut sektöründeki site oluşumları kamusal alan anlayışını değiştirmiştir. Toplumsal açıdan dönüşümüne sebep olan kapalı konut yerleşmelerinin, kentlilerin üst-orta gelir gruplarına hitap etmesi sebebiyle ayrışmaya sosyal farklılaşma sebep olmuştur (Tümer ve Dostoğlu, 2008). Erdönmez (2006) çalışmasında, kent içerisinde farklı kısımlar varmışçasına oluşan konut, sanayi kompleksleri “uydu kentler” olarak tanımlamıştır. Çelikyay (2017) ise gökdelenleri ve ticari merkezleri “mega kentler” olarak tanımlayarak yeni plan anlayışı ile parkların, tarihi alanların birbirlerinden ayrı bağlantısız alanlar haline gelmesine sebep olduğuna dikkat çekmiştir.

Günümüzde dünya nüfusunun çoğunluğu kentsel alanlarda yaşamakta olup, 2045 yılında, bu sayısının 2020'deki kentsel nüfusun 1,5 katı artarak yaklaşık 6 milyar olacağı tahmin edilmektedir (Url 5, 2023). Bu durum, kentleşmiş alanların kaçınılmaz olarak genişlemesine ve/veya yoğunluğunun artmasına ve yeşil alanların dönüşümüne sebep olmuştur ve kentsel açık alanların dinamiklerinin değişimine yol açmaktadır (Zhu ve Link, 2022). Kent içinde artan nüfusun barınma ihtiyacını hedef alan değişim, yapılaşmadan ziyade ulaşım ve alt yapıların yeniden planlanmasını da zorunlu kılmıştır. Artan konutlaşma ile çevresinde ulaşım ve altyapının tekrar düzenlenmesi, hizmet ve kültürel fonksiyonlar eklenmesi, kentlilerin kamusal alanların kullanımı konusunda ihtiyaç doğuran dönüşümü etkileyen bir diğer faktörlerdendir. Zamanla kent merkezinde yeterli alan kalmamasıyla kentin çeperlerine doğru genişlemesini takip eden bu süreç, kır-kent ayrımının yapılamamasına ve doğal alanların, ormanlık arazilerin, tarım alanlarının plan kullanımlarının değiştirilmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda, koruma-kullanım dengesinin kaybedilmesiyle artan barınma ihtiyacına çözüm üretilmeye çalışılmıştır (Uysal Bilge, 2021). İstanbul örneğinde ise kamusal alanın değişim ve dönüşümünü etkileyen faktörler son 40 yılda mekansal açıdan gerçekleşmektedir. Bu dönüşüm, ekonomik temelli yapısal değişime odaklanarak sosyal açıdan değişimi de beraberinde getirmektedir (Kırtaş ve Tomruk, 2022).

2.1.4 Kamusal Alan Kullanımında Mekan Kalitesi

Kentlerin hareketli ve etkileşimi yüksek mekanları, kamusal alanlardır. Türk Dil Kurumu Sözlüğü (2023)'nde kalite “nitelik” anlamına gelmektedir. İnsanların yaşamında önemli bir role sahip bu mekanların niteliği ve kullanıcı gereksinimlerin iyi analiz edilmesi gereklidir (Uzgören ve Erdönmez, 2017). Kentlerde artan kamusal alan oluşumları çevresel ve ekonomik gelişmeyi de beraberinde getirmektedir. Doğru ve kaliteli tasarlanarak oluşturulan ortak kullanım alanları insanların refah düzeyinin artmasını sağlamaktadır (Deniz, 2005). Ayrıca kamusal alanları, mekan kullanıcısının sadece fiziksel açıdan konforu dışında mekan algılaması açısından da yaklaşım geliştiren estetik ve psikolojik işlevleri ile çözümlemeler şeklinde planlanmalıdır (Carmona, 2019; Karayılmazlar ve Çelikyay, 2018). Bu noktada; Paumier (1988)'in çalışmasında vurgulandığı gibi kentsel kamusal mekan sokaklar, binalar, yeşil alanlar, caddeler ve meydanlar gibi yapılar arasında boşluklarında mekansal kalite açısından parametreler belirlenmelidir. Uzun yıllar kamusal alanda çeşitli araştırmacılar çalışmalar yapılarak farklı kalite parametreleri elde edilmiştir. Whyte (2010) araştırmasında 1970'li yıllarda New York'taki kamusal alanda incelemelerde mekan kalitesi üzerine dört önemli kritere dikkat çekmiştir. Başarılı bir kamusal alan kullanımında mekan kalitesini sağlayan bu kriterler;

- Erişilebilir alanlar olarak tasarlanması,
- Kullanım çeşitliliğine sahip olması,
- Fiziksel ergonomiye sahip olması,
- İnsanlar tarafında tercih edilen izlenime sahip olmasıdır (Whyte, 2010).

Van der Voordt ve Van Wegen (2005)'teki çalışmasında kamusal alanda mekan kalitesi kavramını “işlevsel, estetik, teknik ve ekonomik kalite“ olarak değerlendirmiştir. Bu çalışmalarda kamusal alanda mekan kalitesi üzerine insanların konforunu sağlamak için alınan parametreler olduğu görülmektedir. Ancak Carmona (2019) çalışmasında, kamusal mekan kalitesinde farklı bir sınıflandırma kullanarak; kamusal mekanı morfolojik, algısal, sosyal, görsel, işlevsel ve zamansal olarak altı boyut ile ilişkilendirmiştir (Carmona, 2019).

Kamusal alanda mekan kalitesinin ölçülebilmesi için Nasar, Roger Tym ve Partners, Gehl, PPS (Project for Public Spaces), gibi pek çok kişi/kurum alan üzerinden deneyimlere bağlı olarak farklı parametreler geliştirmişlerdir. Nasar (1998); kente yönelik görsel ve mekansal beğenin kamusal mekanlar aracılığıyla olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine

alışmasında kamusal alan kullanımda mekan kalitesine ilişkin beğenme-beğenmeme temeli üzerinden değerlendirmiştir. Kullanıcıların algılarını saptamak üzere mekan kalitesi için beş ana başlık bulunmaktadır; doğallık, bakım, açıklık ve tanımlanmış mekan, tarihsel önem, düzen parametrelerinden oluşturmuştur. Mekansal kalitenin belirlenmesi ilgili parametrelerde tarihi öğe ve alanlara yer vermesi bakımından önemlidir. Bu bağlamda kamusal alanlar, insanların yalnızca bugünün şartlarına uygun olarak dizayn edilen kullanım değeri sunmazlar. Özellikle tarihi olarak korunan ve geliştirilen kamusal alanlar geçmiş ile bağ kurarak geleceği tanımlayabilmektedir (Akyıldız, 2020). Tarihi bölgelerde kamusal alanları Kuğu Tüfekçioğlu, 2008; Topçu, 2011; Altınçekiç vd., 2014; Kiper vd., 2016; Acarlı, 2017; Perihan ve Aşur, 2020'nin yapmış oldukları çalışmalarda mekansal kalite açısından değerlendirmiştir.

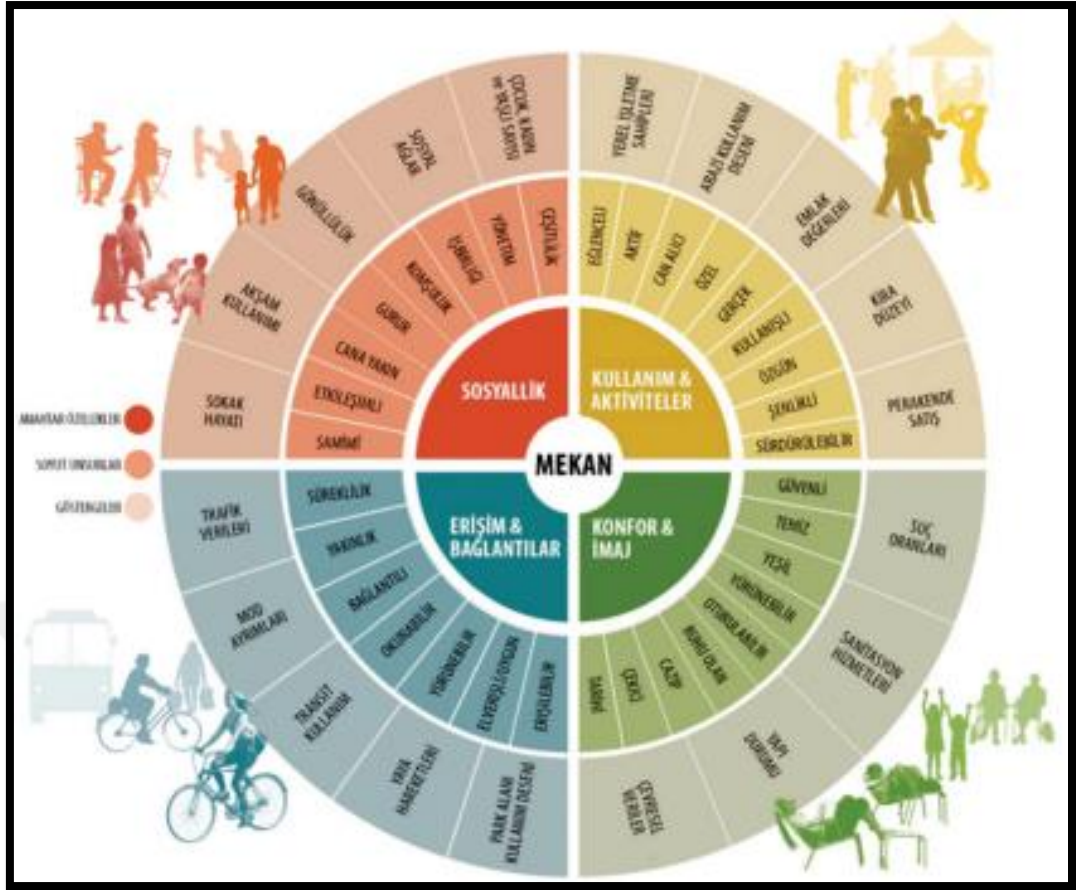
Roger Tym & Partners (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada mekan kalitesi ilk kez toplumsal katılım sağlanarak öncelikli parametrelerle belirlenmiştir. Bu kuruluşun yaptığı araştırmaya göre mekansal kalite, dört parametre üzerinden ele alınmıştır.

- Canlılık,
- Yer Duygusu,
- Erişim,
- Toplumsal Katılım (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009 s.142).

Gehl (1989), kamusal alanda etkileşimleri dikkate alarak fiziksel aktiviteler üzerinden kalite parametreleri geliştirmiştir. Kamusal alanlarda mekan kalitesi standartlarını; güvenlik, konfor, hoşnutluk olarak üç parametre üzerinden değerlendirmektedir. Whyte (2000) alışmalarını sürdürmek üzere kurduğu eğitim kuruluşu olan PPS (Project for Public Places) tarafından kamusal alanlarda yapılan 1000'in üzerindeki araştırma sonucuna göre kamusal alan kullanımında mekan kalitesini belirlemede dört temel parametre öne çıkmıştır. Bunlar:

- Erişim ve Bağlantılar,
- Amaç ve Aktiviteler,
- Rahatlık- İmaj,
- Sosyalleşmedir (PPS, 2000).

Şekil 2.6'da görüldüğü gibi dört temel başlık ve otuz üç alt parametre geliştirmiştir. Tez çalışmasında kentsel kamusal alanlardaki dönüşümün kent kimliğine etkisine ilişkin analizler kapsamında kullanılan parametreler, PPS (Project for Public places Inc.) ve Gehl yöntemleri üzerinden mekansal kalite gösterge kriterleri temel alınarak geliştirilmiştir.

Şekil 2.6. PPS tanımladığı mekan kalitesi diyagramı (PPS, 2000)

Mülga Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan “Kentsel Mekansal Standartları Geliştirilmesi” raporunda ve “Kentsel Tasarım Rehberleri” kentsel kaliteye ilişkin mekanı yeniden değerlendirmek amaçlanan hedefler arasındadır (Anonim 4, 2022). Ayrıca yaşam kalitesi ekseninde yine kentsel konfor durumuna vurgu yapılmıştır. Ülkemizde, 2009 yılında gerçekleştirilen "Kentleşme şurasında; mekansal karakteri destekleyerek, kentsel imaj ve kimlik değerlerini ön plana çıkaran" tasarım kararları da yer almaktadır."Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023)'nda da kentsel mekan kalitesinin önemine dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda kamusal alan kullanımında mekan kalitesi, kentsel kimlik ve kent imajı oluşumları için önemlidir.

2.2 Kentsel Dönüşüm Kavramı

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde, “dönüşüm” kelimesinin olduğundan başka bir biçime girme, başka bir durum alma, “tahavvül, inkılap, transformasyon” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Bu tanımdan yola çıkarak kentsel dönüşüm kavramı, kentsel alanda mevcut durumundan öte değişimin, belli gerekçe ve belli bir aktör aracılığıyla

yönlendirilen plan dahilinde tercih edilen uygulama aracıdır (Şahin, 2003). Kentsel dönüşüm ile ilgili literatürde farklı kavram ve tanımlar bulunmaktadır. Yabancı literatürde “urban regeneration” kentsel dönüşüm için kullanılsa da İngilizceden dilimize tercümesi kentsel yenileme karşılığına denk gelmektedir. Bu tanımlama İnce (2006)’ye göre “Regeneration” Türkçe dilinde tercümesi “yeniden hayat verme, canlandırma olup, “Urban regeneration” teriminin ise Türkçe karşılığı kentsel yenileme terimi anlamına denk gelmektedir (Kalaycı Önaç, 2017). Çubuk (1998) çalışmasında, kentsel yenileme tanımlamasından farklı olarak ülkemizde "urban renewal" kavramının kentsel yenileşmenin tanımına karşılık gelmesinin daha uygun olduğu ve kent planlamalarında da kullanıldığını belirtmiştir (Korkut, Kiper ve Üstün Topal, 2016). Ancak Bayram (2006)’daki çalışmasında kentsel dönüşümün, kentsel yenileme tanımından ziyade daha geniş bir perspektiften değerlendirmeyi içermekte olduğunu belirtmiştir. Kentsel dönüşümün çok boyutlu bir değişim olup süreklilik oluşturduğundan ve birçok açıdan etkisinin bulunduğundan söz etmiştir (Bayram, 2006).

Tüm tanımlamaların temelinde kentsel dönüşüm olgusu, bir müdahale biçimi olarak görülmelidir. Bu müdahale ya da müdahaleler toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasal hedefler ile gerçekleşebilmektedir (Keleş, 2012). Roberts (2000)’e göre; kentsel dönüşüm, belli bir alanı müdahaleler ile iyileştirmeyi amaçlamaya yönelik geliştirilen strateji ve vizyondur. Çok katmanlı olan kentsel dönüşüm kavramının amaç, strateji, yöntemler vb. gibi ayrı konu başlıklarını içeren tanımları bulunmaktadır (Şişman Kibaroglu, 2009). Keleş (2004)’e göre ise kentin bir bölümüne ya da tümüne sirayet eden değişim olarak tanımlamaktadır. Kent plancıları bu değişimi yeni yerleşim alanlarının artması ve diğer yerleşim alanları ile ilgili etkileşimi tarif etmek için kullanılmaktadırlar. Kent ölçeğinde toplumsal ekonomik, fiziksel ve mekansal açıdan değişimlerin, yenilemenin canlandırma vb. uygulamalarda kentsel dönüşüm araçlarından yararlanılmaktadır. Kamusal alanlara dair çözüm üretilirken kentsel bütünlüğün sağlanması, kültürel kimliğin ve mimari yapıların korunması, afete karşı dirençli kentler oluşması önem teşkil etmektedir (Kütükcüoğlu, 2015).

Kentsel dönüşüm planlamaları sayesinde kent bütününde ya da bir bölümünde üretilen çözümlerden yenilenme, sağlıklılaştırılma, canlandırılma uygulamaları daha çok kullanılmakta olup, bu alanlarda iyileştirme, yaşam kalitesini artırma ve kent ekonomisini güçlendirme katkıları bulunmaktadır (Köktürk, 2009).

Tekeli (2011)’deki çalışmasının bulgularında kentlerin doğal afetler sonucu uğradığı yıkıma kentsel dönüşüm çalışmaları sayesinde çözümler geliştirildiğini belirtmiştir. Kiraz

(2017) kitabında kentsel dönüşümü; plansız kentleşme sonucu oluşan yapı stokunu değerlendirilmesi ile yeşil alan, kültürel ve sosyal donatı alanlarıyla bütünleşik olarak tasarlanıp uygulanmasını sağlayan bir araç olarak tanımlamıştır.

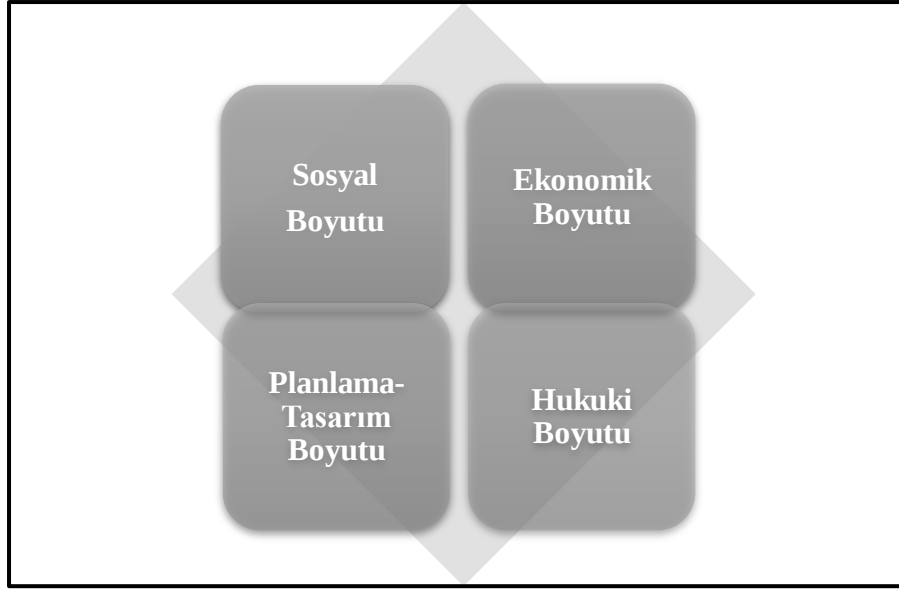
Kentin ihtiyacına yönelik beş temel amaçta kentsel dönüşüm hedeflenmektedir.

1. Kent alanlarındaki mekansal ve sosyal açıdan değişim ilişkisi değerlendirilmelidir. Bu sayede kentsel alanlardaki dönüşümde, toplumsal açıdan çöküntü ve bozulma tespit edilerek onarım ve çözüm önerileri oluşturmak hedeflenmektedir.
2. Kentsel müdahaleler sonucunda değişen ya da bozulan toplumsal, ekonomik açıdan değişimlerde çevresel ve altyapısal gereksinimlere yönelik kent parçalarının yeniden geliştirilmesi hedeflenmektedir.
3. Kentsel dönüşüm alanlarında yaşam kalitesini artırma amacı ile ekonomik canlanma hedeflenmektedir.
4. Kentsel plansız büyümeyi engelleyerek kentsel alan kullanım artırılması amaçlanmaktadır. Son zamanlarda ‘sürdürülebilirlik’ vizyonu ile atıl kalan kent parçalarının tekrar kullanımının sağlanması yönünde alınan kararlar, bu amacı içeren örneklerdendir.
5. Kentsel dönüşüm sürecinde toplumsal ilişkinin kurulması amaçlanmıştır. Kentsel alan üretiminde, talep ve ihtiyacının belirlenmesinde katılımcılık esası dikkate alınarak sürece dahil edilmesi hedeflenmektedir (Roberts, 2000).

Kentsel dönüşümün temel amacı; kentsel mekan kalitesi oluşturmaktır. Doğru tasarlanan mekanlar yaşanabilir alanları oluşturmaktadır. Alt yapı planlarının sağlıklı olduğu donatı elemanları ile tasarlanmış kentler, insanların yaşamlarını sürdürmek için tercih ettiği, dikkat çekici merkezler haline dönüşmektedirler (Sezik, 2018). Şişman ve Kibaroglu (2009) göre; kent ile bağıntılı olarak mekansal dönüşüm doğal ve kültürel değişimi de oluşturur. Dönüşüm ilk önce mekanda yaşayan insanların fiziksel sosyal ve ekonomisini; sonra etraflarındaki bölgelerine, zamanla kente etki etmektedir.

2.2.1 Kentsel Dönüşüm Boyutları

Başarılı bir kentsel dönüşüm için ‘İnsan, mekan ve istihdamın’ öğeleri planlanarak 4 temel boyutta geliştirilmesi gereklidir (Selçuk ve Aydoğdu, 2014). Bunlar; sosyal, ekonomik, planlama ve tasarım, hukuki boyutlardır (Şekil 2.7).

Şekil 2.7. Kentsel dönüşüm boyutları

2.2.1.1 Sosyal boyut

Kentsel dönüşümün sosyal boyutu: yerel halkın gelmiş olduğu yer, eğitim durumu, yöreden hoşnutluğu, ekonomik durumu, kültürel özellikleri, gelenekleri ve görenekleri, bilinçlilik düzeyi, kullanıcı türünün çeşitliliği vb. olup, planları etkiler ve yönetir (Özden, 2006). Kentsel dönüşümde planlanan kent ya da parçasında iyileştirmeye yönelik sosyal çöküntü alanların tespiti ve çözümü yapılmalıdır. Bu uygulamalarda özellikle yerelde bulunan insanların sosyal boyutta kendilerini iyi hissetmelerini sağlamak gereklidir. Bu bağlamda kent ya da parçasında strateji belirlenmesi ile bütüncül ve sosyal plan yapılmalıdır (Karafakı, 2018). Sosyal boyut diğer dönüşüm boyutlarına nazaran daha ilişkili ve kapsayıcıdır. Sosyal ilişkiler, sağlık, eğitim, suç, kamu hizmetlerine erişilebilirlik gibi başlıklar sosyal boyut içeriğindedir (Gür, 2014).

Bu kavram üzerinde yapılan literatür incelemelerinde, Kılıçaslan vd., 2012; Ertürk, 2011; Özkan, 2017; Göregenli vd., 2014; Önaç, 2017; Özer, 2020; Güner ve Gültekin, 2020 çalışmalarından yararlanılarak tez araştırmasında kentsel değişim alanında yaşayan, çalışan kişilerin dönüşüm sürecine katılımları, düşünceleri hedef alınmıştır. Yapılan araştırmalarda kentsel alanlarda dönüşüm uygulamasında yeni kamusal alanlar kazandırılmasının ya da dahil edilmesinin sosyal boyutu olumlu yönde geliştirdiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda kullanım çeşitliliği sunan kamusal alanlar, zamanla kullanıcıların memnuniyetlerini artıran sosyalleşme mekanları ve aidiyet hissini yaşadıkları önemli odak alanlar haline gelmektedir. Özellikle kent merkezlerinde dönüşüm ile kamusal alan bağlantısı çeşitli ölçeklerde planlarla

sağlanabilmektedir. Örneğin; yayalaştırılmış bir sokak, kente kazandırılmış meydan, bazen de deniz bağlantısı kurulan sahil parkı kentsel dönüşüm-kamusal alan- sosyal boyut ilişkisini kurmaktadır (Şekil 2.8).

Şekil 2.8. Trafalgar Meydanı (Alp, 2013)

İngiltere’de Londra’nın merkezinde yer alan Trafalgar Meydanı, yoğun kullanıma sahip bir alan olmakla beraber motorlu araçların da kullanımına maruz bırakılarak trafik sirkülasyonunda kalmaktadır. “World Squares ForAll” adlı 1996 yılındaki master plan çalışması kapsamında kentteki tarihi alanların dönüştürülmesi projesi ile Trafalgar Meydanı’nda kentsel dönüşüm uygulamasıyla yeniden canlandırılması kararı alınmıştır. Proje kapsamında, tarihi kent merkezinin kamusal alan niteliğini artırmak ana hedefi ile ulaşım çözümleri ve mekansal kalitenin artırılması, yaya kullanımına açılması amaçlanmıştır. Uygulama çalışmaları 2001 yılında başlayarak bir buçuk yıl sürmüş, 2003 yılında tarihi meydan, kaliteli ve erişebilir kamusal alana dönüşmüştür. Meydanın yakınında bulunan National Galerî Binası ile bağlantı kurulmuş ve seyir terasları tasarlanmıştır (Şekil 2.8). Meydanı kent merkezinin odak noktası haline gelirken birçok kutlama ve festivalde insanların bir araya geldiği sosyal ilişkilerin kurulduğu kamusal alan olmuştur (Kayalar, 2006; Şişman ve Kibaroglu, 2009; Alp, 2013; Türel ve Turan, 2022).

Ankara Portakal Çiçeği Vadisi, kentsel dönüşüm projesi ile gecekonduların bulunduğu alanının kamulaştırılması ve halkın kullanabileceği kentsel yeşil alan ile kamusal park oluşum sürecini içermektedir. 1991 yılında başlayan proje iki etap halinde planlamıştır. İlk etabı 1997 yılında yeşil alan olan kısmı, ikinci etabı konutların, sinema, ticaret ve yeşil alanların tamamlanması ile 2000’li yılları bulmuştur. Ülkemizde kentsel yeşil alan odaklı ilk kentsel dönüşüm projesi olması yönüyle önemli olmasına rağmen, yapılan araştırma ve anketlerde gecekonduların sahiplerinin yenilenen konutlara oturmadığını sosyal açıdan projenin amacına ulaşamadığı ile ilgili görüşler bulunmaktadır. Kentsel yeşil alanın kamusal rol üstlenmesiyle, ulaşım bağlantılarının çözümlenmesiyle Portakal Çiçeği Vadisi günümüzde kentin cazibe ve rekreasyonel kullanım alanlarından olmuştur (Uslu ve Yetim, 2006; Bogenç, 2009; Sontay ve Selim, 2021) (Şekil 2.9.).

Şekil 2.9. Portakal Çiçeği Vadisi (Bogenç, 2009)

2.2.1.2 Ekonomik boyut

Ekonomik boyut, kentsel dönüşüm planlarının yapısal karakterinin belirleyicisidir. Değişen ve gelişen dünyada kentlerin global sorunlarının çözümü için ekonomik kaynakların planlaması bu denli önemlidir. Kentsel dönüşüm uygulamalarında ekonomik açıdan doğru bir stratejinin eşliğinde ve uygun bir metodolojide kararlar alınması gereklidir. Turok (2007)’deki çalışmasında, süreçler arası ekonomik dönüşümün, kentlerin parasal kaynaklarını ile durumları çalışma gücünü çözümler sunduğunu belirtmiştir. Wang vd. (2021) çalışmalarında; Çin Guangzhou’daki bir pilot bölgede 'mikro rehabilitasyon' veya 'küçük ölçekli yenileme' projeleri ile kentsel dönüşüm uygulama modelinin ekonomik boyutta belirlenmesini amaçlamıştır.

Kamu-özel-ortaklık biçimi olarak kabul edilen yap-işlet-devret modeli ile pilot bölge üzerinden yenileme projeleri gerçekleştiği ilişkin bulgulara araştırmasında yer verilmektedir. Diğer uygulama aktörü olarak yabancı yatırımcıların doğrudan yatırımları, öz sermaye veya kooperatif ortak girişimi şeklini örnek göstermiştir. İlgili çalışmada kentsel dönüşümde hükümet, projeyi belirli bir süre içinde tamamlaması için geliştiriciye, uygulama ve işletme hakkı vermiştir. Kentsel dönüşüm uygulamasında aktörlerin belirlenmesi idarenin aldığı karar doğrultusunda ilerlemektedir. Ülkemizde kentsel dönüşüm uygulamaları Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TOKİ, KİPTAŞ ve büyükşehir belediyeleri tarafından yürütülmektedir. Turok (2007)'a göre; kentsel dönüşüm alanından başlayarak, çevresine etki edecek şekilde ekonomik iyileştirme, iş olanaklarını arttırmaya yönelik hedeflerin geliştirilmelidir. Ekonomik durumun güçlenmesi, kentsel yaşam kalitesi ve refah düzeyinin artması paralelinde bireylere yeni iş olanaklarının sağlanması ve kentsel olarak da odak noktalarının oluşmasını sağlamaktadır (Karafakı, 2018). Özellikle kamusal alanlarda kentsel dönüşümün kent kimliğine olumlu etkisi rekreasyon ve turizm aktivitelerine olanak sağlaması açısından ekonomik katkılar içermektedir. Tarihi alanların korunarak kentsel dönüşüm uygulamalarıyla canlandırılması da ekonomik boyut açısından önemli bir ivme kazandırılmaktadır. Almanya'nın Hamburg kentinde kullanım dışı kalmış olan sanayi ve konut alanlarında uygulanmış olan büyük ölçekli kentsel dönüşüm projesinde, eski liman alanının, kent merkezinde ticaret, eğitim, kültür eğlence ve turizm alanlarının planlanması ile yeni iş ve fırsatlar oluşturmaları hedeflenmiştir (Url 6, 2023) (Şekil 2.10).

Şekil 2.10. Hafencity kentsel dönüşüm projesi (Url 6, 2023)

Hafencity projesinde dikkat çeken kısım, kent kimliğine olumlu etki eden cazibe alanlarının oluşturulması ve yaya ulaşımının çözülmesidir. Proje genelinde yaya yolu %70 oranında önceliklendirilerek alan araç trafiğinden uzaklaştırılmıştır. İnsanların su ögesi ve çeşitli sosyal yapıların kullanım sunmasıyla tercih ettikleri alan, Elbe Filarmoni Konser Salonu Binasının da eklenmesi ile de cazibe alanı haline gelmiştir. Eski ve kullanım dışı limanın

dönüşümü sayesinde kazandırılan ticari ve eğlence alanları, insanlara yeni iş fırsatları oluşturmuştur. Hafencity Projesi ile Hamburg kentsel dönüşümü, uygulamanın ekonomik boyuta etkisi açısından örnek oluşturmaktadır (Sepe, 2013; Eleftheriou ve Knieling, 2017; Atakara, 2021).

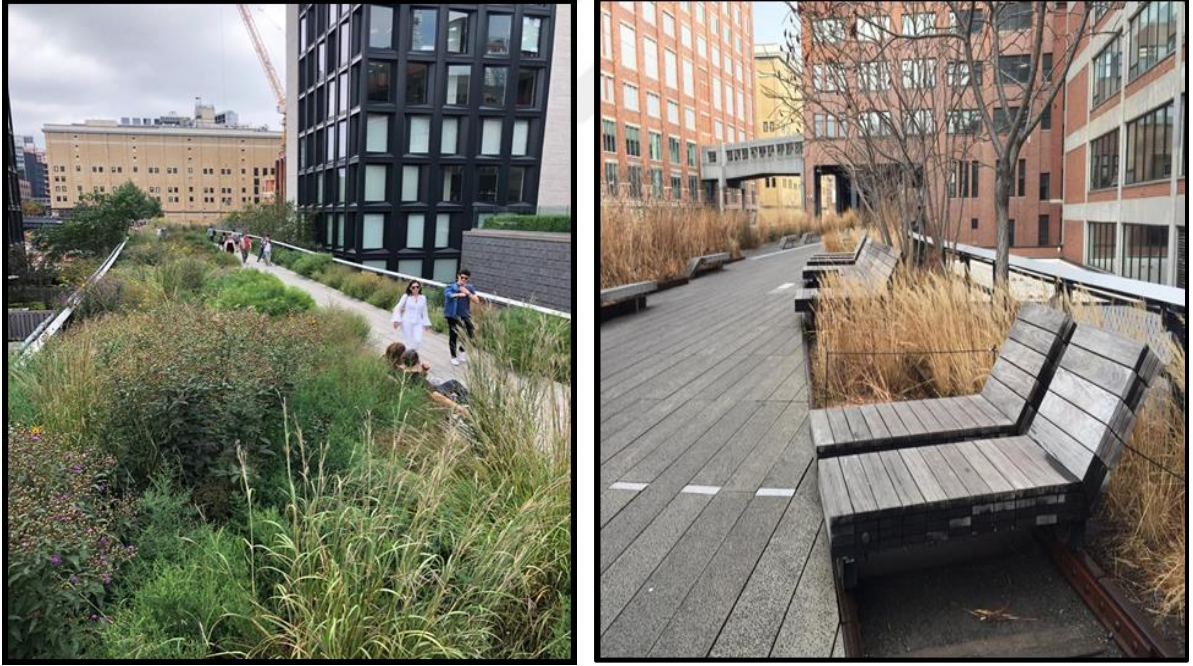
2.2.1.3 Planlama-tasarım boyutu

Kentsel dönüşümün amaç ve hedeflerinin gerçekleşmesine olanak sağlayan boyut planlama ve tasarımıdır. Planlama ve tasarım boyutunda katılımcılık yaklaşımı ile fikir alışverişi ortamı oluşturularak dönüşüm alanlarında beklenti hedeflerinin belirlenmesi gereklidir (Kütükçüoğlu, 2015). Kentsel dönüşüm sayesinde kent parçalarında bozulan veya çöküntüye uğramış maden ocakları, liman alanları ve sanayi bölgeleri gibi alanlar, kentsel kamusal alanlara dönüştürülerek yeniden kullanıma kazandırılmaktadır (Özdede, Karaçor ve Gültekin, 2013).

Amerika Birleşik Devleti, New York, Manhattan, High Line Parkı katılımcılık temeliyle şekillenen kentsel dönüşüm örneklerindendir (Şekil 2.11). Manhattan, West Side Line, New York Central Railroad dağ yolunun yüksek bir bölgesinde kullanım dışı kalan 2.33 km uzunluğundaki tren yolu, STK ve halkın örgütlenmesi ile kentsel dönüşüme girmiştir. Kullanım dışı kalan tren yolu 1999 yılında mahkeme kararı ile yıkımından vazgeçilmiş, 2004 yılında uluslararası proje yarışması düzenlenerek kamusal alan olarak kullanımına karar verilmiştir. Rayların da korunduğu The High Line’da çeşitli aktiviteler ile gündelik hayatın devam etmesi amaçlanmıştır. Proje, üç etap şeklinde planlanmıştır. En son etabı 2015 yılında açılmış ve proje tamamlanmıştır (Şekil 2.12). Yoğun kullanım potansiyeline sahip kamusal alan, hem yereldeki insanlara hem de turistlere hizmet vermektedir. Yapılan araştırmalarda, High Line, sıra dışı bir park olarak yorumlanmıştır ve kentin cazibe alanlarından biri haline gelmiştir (Serdar Köknar, 2012; Bezgin, 2014; Ascher, 2015; Aydemir, Yılmazsoy, Turgay, 2018).

Şekil 2.11. High Line Parkı (Bezgin, 2014)

Şekil 2.12. High Line Parkı peyzaj tasarımı (Yalçınalp, 2020)

2.2.1.4 Hukuki boyutu

Kentsel dönüşümün uygulanabilmesi için süreci kapsayan kanunların birbirleri ile bağdaşması gerekmektedir. Ancak bu şekilde kentsel planlar üzerinde yönetsel anlamda düzen

oluşturulacaktır. Özel şahıs arazilerinin mülkiyetinden doğan sorunlar, kentsel dönüşüm uygulamalarında problem oluşturmaktadır. Kentsel dönüşümün bütüncül gerçekleşebilmesi için sorunları çözümleyici yaklaşım ile yasal düzenlemeler getirilmedi. Bu anlayış ile birlikte kentsel dönüşüm, yönetime karar ve vizyon ekleyerek kente yarar sağlamaktadır (Özden, 2006). Hukuki boyut, yasal sürece etki eden paydaşlara göre oluşturulur ve yönetsel işleyişte yerel yönetimin konumu, bölge halkı ile ilişkiler ve halk katılımı yer almaktadır (Gür, 2018).

Türkiye’de kentsel dönüşümü gerçekleştirmek üzere yürürlüğe konulmuş olan birçok yasal düzenleme bulunmaktadır. Aşağıda kentsel dönüşüme ilişkin yasaların yürürlüğe giriş tarihi göre sıralamasına ve açıklamalarına yer verilmiştir.

- 774 sayılı Gecekondu Yasası (20.07.1976),
- Toplu Konut Yasaları-2487 sayılı Toplu Konut Yasası (17.03.1984) ve 2985 sayılı Toplu Konut Yasası (02.03.1984),
- 3194 sayılı İmar Yasası (03.05.1985),
- 5998 sayılı Belediye Yasası’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yasa (03.07.2005),
- 6292 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi ve Hazine Adına Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Yerlerin Değerlendirilmesi ile Hazine’ye Ait Tarım Arazilerinin Satışı Hakkındaki Yasa (19.04.2012),
- 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Yasa (31.05.2012) şeklinde sıralanmaktadır (Yaman, 2014).

Kentsel dönüşüme ilişkin ilk etkin düzenlemeler 2004 yılında başlamış olup hukuki boyut açısından değerlendirmede ise bu düzenleme kararlarında doğal afetler ve göç etkin sebepler oluşturmuştur.

5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu, 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. İlk özel dönüşüm kanunu olması bakımından önemlidir. Ankara İli havaalanı-kent merkezi arasında 1/5000 ölçekli imar planı hazırlama ve kentsel dönüşüm uygulama yetkisi Ankara Belediyesi’ne verilmiştir.

5162 sayılı Toplu Konut Kanunu, 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. Toplu konut idaresi ve yerel belediyeler ile kentsel dönüşüm yapılması kararlarını içermektedir. Bu kapsamda Ankara İli, Kuzey Ankara Girişi, İstanbul İli, Fatih İlçesi Sulukule Kentsel Dönüşümü vb. yapılmıştır. *5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu*, 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanun kapsamının 69. ve 73. maddelerinde kentsel dönüşüm ve gelişim projelerinin uygulayıcı olarak belediyelere yetki verilmiştir.

5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması hakkında Kanun, 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. İl özel idareleri, büyükşehir belediyeleri, nüfusu 50.000’den fazla olan ilçe belediyeleri ve toplu konut idaresi kentsel dönüşüm yapılmasına ilişkin yetkilendirilmiştir. Aynı yıl, kanun özelinde düzenlenen yönetmelik kapsamında toplu konut idarelerini yenileme projelerinde yetkili kılmış, projenin etaplar halinde yapılmasını, yenileme alanındaki mülk sahibi, halk, meslek odaları, STK’ların bilgilendirilmesini, koruma kurullarının oluşturulmasını ve belediyelerin arsa, konut vb. taşınmazlarının kira, tahsis, satışına izin verilmesini içermektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanun kapsamının 69. maddesi “Arsa ve Konut Üretimi” ve 73. maddesi “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı” başlıklarında belediye mücavir alanları içinde uygulama yetkisi büyükşehir belediyelerine verilmiştir. Kanun 73. madde kapsamında alan büyüklüğünü 5-500 hektar olarak sınırlandırılarak, “Gelişim Proje Alanı” ilanı ile kentsel dönüşüm yapılması uygun görülmüştür.

644 sayılı KHK ile değişiklik ile 648 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın Kuruluşu Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanun kapsamında Mülga Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görev ve yetkileri bulunmaktadır. Depreme dayanıksız ve imar planlarına aykırı yapıların bulunduğu alanlarda kentsel dönüşüm yapma yetkisi bakanlığa verilmiştir.

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüşümü Hakkında Kanun, 2012 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanun kapsamında Mülga Çevre Şehircilik Bakanlığı, Toplu Konut İdaresi ve belediyelere uygulamada yetkilendirilmiştir. Proje alanının afet riski taşıması ile ilgili olarak büyüklüğünün en az 15.000 m² olması şartı konulmuş, ancak bakanlıkça gerekli görüldüğü durumlarda büyüklük şartının aranmayacağı da belirtilmiştir. Büyükşehirlerde ise büyükşehir belediye meclisinin kentsel dönüşüm ve gelişim alanı olarak ilan ettiği projenin, 5393 Sayılı Belediye Kanununun 73. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan “yapılabilmesi Bakanlar Kurulu kararına bağlıdır.” kararı yer almaktadır. Belediyeler mücavir alan sınırı içinde kalan uygulamaların meclis onayı ile “kentin uygun görülen alanlarında bina cephelerinde değişiklik ve yenileme ile özel aydınlatma ve çevre tanzimi çalışmaları” yapılabilmektedir.

Kentleşme olgusu paralelinde kentsel yenileme ve dönüşüm süreçleri hukuki boyut açısından değerlendirmeler esas alındığında, şehirleri bütün olarak ele alan bir yasa

bulunmamaktadır. Dönüşümün çok boyutlu bir değişim olarak tanımlandığı sosyal, ekonomik, planlama ve tasarıma yönelik hukuki açıdan düzenlemeler gerekmektedir (Yasin, 2005).

2.3 Kentsel Dönüşüm Yöntemleri

Kentsel dönüşüm, kentin iyileştirilmesine yönelik birçok yöntemi içine alan kavramdır. Kentlerin fiziki yapısının değişimini temel alan bir bakış açısıyla dönüşüm yöntemleri gelişmiştir. Bu bağlamda kentsel dönüşüm alanlarında uygulama şekilleri değişmektedir. (Şişman ve Kibaroglu, 2009; Ertaş, 2011).

Şişman ve Kibaroglu (2009)'na göre; kentsel dönüşüm yöntemleri dokuz (9) başlık altında toplanmıştır.

- Yenileme (renewal)
- Sağıklaştırma (rehabilitation)
- Koruma (conservation)
- Yeniden canlandırma (revitalization)
- Yeniden geliştirme (redevelopment)
- Düzenleme (improvement)
- Temizleme (clearance)
- Boşlukları doldurarak geliştirme (infill development)
- Tazeleme-parlatma (refurbishment)

Kentsel dönüşüm, belirli bir plan ve uygulamalar eşliğinde karar alınarak yapılan kentin kimliğini koruyan, ileriki zamanlara taşıyan sosyal ekonomik ve mekansal stratejide planlanan değişimlerdir (Demirsoy, 2006). Bu açıdan hangi yöntemin ya da yöntemlerin kullanılacağına iyi analiz edilmesi gereklidir.

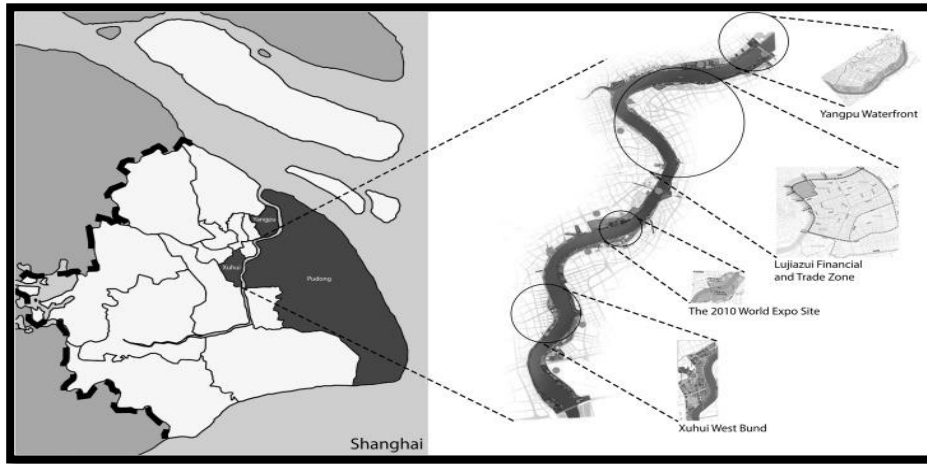
Aşağıda kentsel dönüşüm yöntemlerine başlıklar halinde açıklamalar getirilirken, ulusal ve uluslararası ölçekte kamusal alanlardaki dönüşüm çalışmaları ve uygulamaları ile ilişkilendirilecektir.

2.3.1.1 Kentsel yenileme/yenilenme (Urban renewal/renovation)

Kentsel yenileme, kent dokusunda yer alan binaların iyileştirilmesine olarak sağlarken aynı zamanda bu yapıların bozulan bölümünün ya da tamamının imar edilmesidir (Es, 2012). Kentsel mekanda belirlenen yapılar ile çevrelerinin sosyal ve ekonomik boyutta katkı sağlaması için de kentsel yenileme yöntemi uygulanmaktadır (Keleş, 2010). Bu bağlamda kentsel

yenileme, tarihi kent merkezleri dışında farklı bölgelerdeki eskimiş dokulara da yapılmaktadır. Kentsel yenileme, kent içinde eskimiş bölgelerin veya mekanların yenilenmesine olanak veren uygulamalardır. Kentin bozulan bölgelerinin işlevli hale getirilmesi için eylemlerdir (Öztaş, 2005).

Özden (2008)'e göre yenilenme kavramı, kentsel konforu artırmaya yönelik fiziksel değişim olarak da tanımlanmaktadır. Kentsel yenileme, dünyada kentsel dönüşüme benzer bir kavram olarak görülmektedir. Öyle ki, kentsel yenileme konut, altyapı, kültürel ve sosyal donatı alanlarını bütüncül planlama anlayışı ile şekillendiren yöntem olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kentlerin dönüşümünde sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlar temellendirildiğinde sürdürülebilir bakış açısı, kentsel yenilenme ile sağlanmaktadır (Zheng, Shen ve Wang, 2014). Kamusal alanlarda ulaşım, alt yapı gibi vb. sorunlarına yapılan müdahaleler, kentsel yenileme kavramının içeriğinde yer almaktadır. Chen (2022)'deki çalışmasında Çin'de Şanghay kıyısının yenilenmesi üzerine devam eden dört proje karşılaştırılmasında: Lujiazui finans ve ticaret bölgesi, dünya fuar alanı geliştirilmesi, Şangay'ın batı kıyısı ile Yangpu sahilinin yeniden geliştirilmesinin kent ölçeğinde ekonomik, yenilikçi ve sosyal açıdan güçlü etkisinin bulunduğunu belirlemiştir (Şekil 2.13.). Bu bağlamda çalışmada, yenilenme uygulamalarının kent planlamalarında geliştirici bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır.

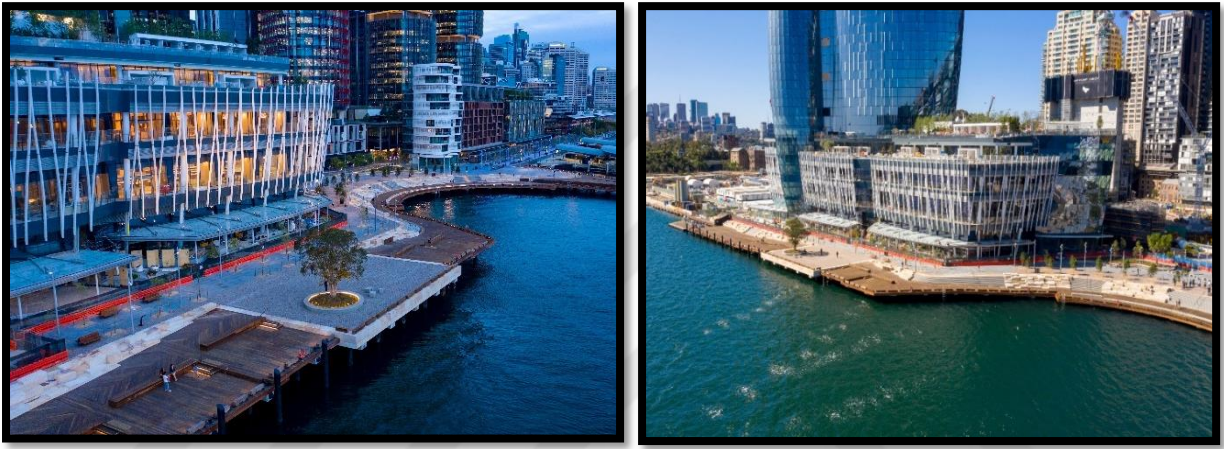

Şekil 2.13. Şangay kıyısı kentsel yenileme proje alanları (Chen, 2022)

Günümüzde kentsel yenileme, şehirlerin ekonomik, çevresel, sosyal ve tarihsel açıdan ihtiyacından doğan gelişme uygulamalarıdır. Bu yöntemin ana hedefi ise kentsel refahın artırılmasıdır. Kentsel dönüşüm stratejileri her ülkede benzerlik göstermekte olup ülkelerin ekonomik ve sosyal kazanımlarına hizmet etmektedir. Avrupa ülkelerinde kentsel yenilenme Sevilla, Barselona ve Cenova gibi kentlerde kıyıların yeniden gelişmesine odaklanmıştır. Bu

yenilenme, kentteki insanların kamusal alanların rekreasyonel açıdan kullanımını ile yaşam kalitesini artmasını sağlarken arazi işgaline karşı da mücadele yöntemi oluşturmaktadır. Kentlerin mevcut hali, tarihsel özellikleri ve kimliklerinin korunarak kentsel dönüşüm ile oluşturulan gelişim fırsatı, yenileme/yenilenme yöntemi ile çözümlenmektedir (Galdini, 2005).

Avusturalya, Sidney’de, Liman Köprüsü’nün güney ucundaki 22 hektarlık Watermans Cove kentsel yenileme projesi Barangaroo Bölgesinin, nakliye ve yükleme tesislerinden dönüştürülmesinden oluşmaktadır (Şekil 2.14.). Açılışı 2020 yılında yapılan Watermans Cove kentsel yenileme alanının yarısından fazlasında kalan kamusal alanlarda ticari yapılar ve konutlar bulunmaktadır (Url 7, 2023).

Şekil 2.14. Avusturalya, Sidney kıyısı kentsel yenileme alanı(Url 7, 2023).

2.3.1.2 Kentsel sağlıklılaştırma (Rehabilitation)

Kentsel sağlıklılaştırma, Şahin (2003)’e göre; “eski kent dokusunun ve çöküntü alanlarının kısmi yenileme ile kullanıma açılması” olarak tanımlanmıştır. Kentsel sağlıklılaştırma, Demirkıran (2008) yapmış olduğu çalışmada ‘yeniden geliştirme’ terimi ile ifade edilmektedir. Demirel (2018)’e göre; bir kent parçasının iyileştirilmesine yönelik bölgenin yaşam kalitesinin yükselmesine ilişkin planların yapılmasıdır. Almanya’da kentin sağlıklılaştırılması ve yeniden gelişmesi kapsamında Ruhr Bölgesindeki eski sanayi ve maden alanların kültürel alanlara kentsel dönüşümü ve Folkwang Müzesinin eklenmesi ile 2010 yılında Avrupa Kültür başkenti olma sürecini sağlamıştır. Almanya’daki Ruhr Bölgesi kentsel sağlıklılaştırma sayesinde kültürel açıdan önemli bir merkez haline gelmiştir (Heidenreich, 2013). Ruhr Bölgesinde eski madencilik işletmesi, endüstriyel arkeoloji, peyzaj, eğlence alanları ve kültürel tesisleri birleştiren büyük kamusal bir parka dönüşmüştür. Zollverein Parkı, Avrupa endüstriyel miras rotasının en önemli kamusal alanlarından biridir (Url 8, 2023). Bu örnek kültürel gelişim,

dönüşüm üzerinden bölgesel ölçekte kültürel ve ekonomik katkısı ile kent kimliğine etkisini göstermektedir (Şekil 2.15-2.16.).

Şekil 2.15. Zollverein Parkı (Url 8, 2023)

Şekil 2.16. Almanya Ruhr Bölgesi (Url 8, 2023)

2.3.1.3 Kentsel koruma (Conservation)

Kentsel koruma Lichfield (1988)'e göre; kentsel dönüşüm uygulamasında diğer yöntemlerin aksine mevcut durum ve değerin korunmasına yönelik bir uygulamadır. Kentlerin kolektif belleğini oluşturan ya da korumaya değer yapı ve mekanların korunarak gelecek yıllara aktarılmasını öngören önemli kentsel dönüşüm yöntemidir. Söz konusu koruma alanlarının geleceğe uyumunu sağlamak kentsel koruma kavramının içinde değerlendirilmektedir. Bu sayede sosyal ve kültürel yapının geçmişten günümüze bozulmadan aktarımı sağlanmaktadır (Sezer, 2018). Kentsel koruma “sanatsal olarak değerli yapıtların, tarihi anıtların korunmasına

ve geleceğe aktarımını sağlamaya yönelik girişimler” olarak da tanımlamaktadır (Keleş, 1998).

Kentsel koruma kapsamında Eldiastya, Hegazib ve El-Khoul (2021)’deki çalışmasında Mısır, Rosetta Kentinin tarihi merkezini ele almış ve UNESCO dünya mirası statüsü için olası bir aday olduğuna dikkat çekmiştir (Şekil 2.17). Rosetta Kenti merkezindeki tarihi yapının hem yayaların hem de araçların en yoğun hareket akışının olduğu caddelerde bulunduğunu belirterek, sosyo-ekonomik kimliği ve mirası korumak için eski çarşının, kentin tarihi çekirdeğine geri döndürülmesi için alternatif model oluşturulmuştur.

Şekil 2.17. Mısır, Rosetta Kentinin tarihi merkezi (Eldiastya vd., 2021).

Bir başka örnek ise Hırvatistan'ın başkenti ve en yüksek nüfusuna sahip şehri Zagreb, 2020 yılında gerçekleşen deprem sonrasında koruma, restorasyon, rehabilitasyon, iyileştirme odaklı tarihi şehrin temel kent binaları, meydanlar, sokaklarının yeniden inşası başlanılmıştır (Şekil 2.18). Kentsel morfoloji kentin kentsel dokusunun kimlik özelliklerini gösteren miras alanlarının korunmasının amaçlanması gerektiğini belirterek Scitaroci ve Scitaroci (2021)’deki çalışmasında bu konuya vurgu yaparak öneriler geliştirmiştir. Zagreb kent merkezinde sanayi alanının ayrılması ile kamusal ve kültürel binaların inşa edilmesine olanak sağlanmıştır. Kentsel dönüşüm uygulamalarında esas: kentin tarihi mirasının korunması, kimlik özelliklerini gösteren bir tasarım anlayışıyla yeniden şekillenmesi gerektiği sonucunu ortaya koymuştur (Scitaroci ve Scitaroci, 2021).

Şekil 2.18. Hırvatistan, Zagreb Kenti (Scitaroci ve Scitaroci 2021)

2.3.1.4 Kentsel yeniden canlandırma (Revitalizatione)

Keleş (2000)'e göre; kentsel canlandırma, kendine özgü özelliğini bulunmasına rağmen yıpranmış, cazibesini yitirmiş yapı ve kentsel mekanlara uygulanan dönüşüm yöntemidir. Özden (2016) çalışmasında yapısal çöküntü dışında sosyal olarak da özelliğini yitirmiş alanların sorunlarının giderilmesi ya da değiştirilmesinin kentsel yeniden canlandırma yöntemi içinde değerlendirilmesi gerektiği görüşünü belirtmiştir. Kentsel yeniden canlandırma yöntemi, özellikle şehirlerdeki kent merkezlerinde tarihi koruma tedbirlikleri alınarak sosyal açıdan yeniden canlılığının kazanımı olarak değerlendirilmelidir (Es, 2012). Bu yöntemin amacı, kentlere ekonomik ve sosyal kazanım oluşturmak ve değer niteliği taşıyan alanların daha kullanışlı hale getirilmesini sağlamaktır. Kentsel yeniden canlandırma sayesinde özellikle kent merkezlerinin canlanmasına ve eski enerjilerine kavuşması sağlanmaktadır (Akalin, 2016).

Özetle, kamusal alanlarda kentsel dönüşüm uygulama yöntemlerinden olan yeniden canlandırma özellikle kullanım özelliğini yitirmiş bölgesel alan ya da kentsel mekanlardan kent bütününe etki sağlamaktadır.

Yocom, Andrews, Faghin, Dyson, Leschine ve Nam (2016)'daki çalışmasında Washington kentindeki su kıyıların canlandırılmasının insanların refahlarının artması yönelik Tacoma, Foss su yolu ve Bellingham su kıyısını yeniden canlandırılması süreçlerini örneklemiştir. Foss su yolu dönüşüm projesi ile 1990 yılında Tacoma kentinde atıl kalan 11

hektarlık alanın temizlenmesi, iyileştirilmesi, rekreasyon alanları geliştirilmesi, hedeflenmiştir (Şekil 2.19).

Şekil 2.19. Foss su yolu ve Bellingham su kıyısını yeniden canlandırılması projesi (Yocom vd. 2016)

Projenin ilk etabı 2002 yılında tamamlanmış olup kentin atıl olan su kıyısı yeniden canlandırılmış ve proje günümüzde devam etmektedir. Yine aynı çalışmada Washington’da bulunan Bellingham su kıyısının körfez boyunca 96 hektarlık endüstriyel alanın kamusal alan niteliği kavuşması, bunun yanında ticari, eğitim vb. alanlar amaçlanarak pilot proje uygulama kararı alınmıştır (Yocom vd., 2016).

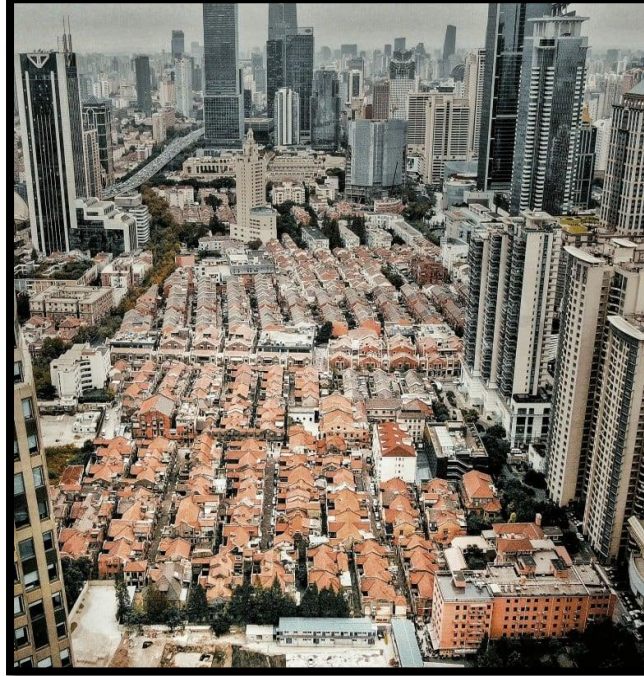
2.3.1.5 Kentsel yeniden geliştirme (Redevelopment)

Kentsel yeniden geliştirme yöntemi ekonomik ve yapısal ömrünü tamamlamış yapıların yıkılıp yeniden tasarlanması olarak kullanılmaktadır. Genellikle kentte alt gelir gruplarının bulunduğu konutların yıkılarak çözüm geliştirilmesi sağlarken, yıkılan yapılardan oluşan toprağın tekrar kullanılması bölgesel ölçekte ekonomik ve sosyal açıdan da yeniden geliştirme fırsatı sunmaktadır (Keleş 1998; 2012). Bu bağlamda, kentsel yeniden geliştirme yöntemi özetle iyileştirmeye imkan vermeyen, bozulan alanların yeniden geliştirilerek kente kazandırılmasına yönelik dönüşüm uygulamasıdır. Mevcut durumun yıkılarak tekrar kazandırılması anlayışı ile uygulanan bu yöntem aynı zamanda en pahalı ve yaygın kullanılan kentsel dönüşüm çözümlerindendir (Tekeli, 2011).

Awad ve Jung (2022)’deki çalışmasında Duai, yaşanan hızlı ekonomik büyüme karşısında mevcut eski şehir merkezinin yakınına yeni bir şehir kurarak kentin çeperinde genişlemesini ele almıştır. Deira’da (Deira Zenginleştirme projesi) kentsel dönüşüm projesi

örnek alınarak yapılan araştırmada sürdürülebilir kentsel dönüşüm planlamasının 5 ana unsurları (Kentsel Çevre Sektörü, Ulaşım sektörü, Sosyal/Kültürel Sektör, Ekonomik Sektör ve Sürdürülebilirlik Sektörü) üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları; kentsel çevre ve ekonomik sektörler, sürdürülebilir kentsel dönüşüm için en önemli faktörler olurken konforlu yaşam için açık alanlara, yeşil alanlara ve su ögesinin bulunduğu parklara kısaca kamusal alanlara ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir. Ayrıca tarihi/kültürel kaynakların restorasyonu ve kullanımı, kentin kendine özgü bir kimlikle gelişmesini sağlayan önemli bir etken olduğu ortaya koyulmuştur.

Erbek ve Sağ (2019) çalışmasında Çin'in Shanghai eyaletinde Xintiandi Bölgesi, 1900 ile 1930 yılları arasında yapılmış tarihi shikumen evleri kentsel yenilme kapsamına alınmasını örneklemiştir (Şekil 2.20). Xintiandi projesi, 1999 yılında evlerin yıkılıp yeniden geliştirilmesi hedeflenerek başlatılmıştır. Tarihi Xintiandi Bölgesinin, dönüşümünde Taipingqiao Parkının yapılması öncelik verilmiş bu sayede projenin çevresindeki gayrimenkul değerleri artmış, konut ve ticari alan yapılaşmalarının daha hızlı ilerlemesini sağlamıştır. Proje 2001 yılında tamamlanmıştır. Tarihi Shikumen evleri ve çevresi aslına ve kimlik yapısına uygun olarak geliştirilmiştir.

Şekil 2.20. Çin'in Shanghai Shikumen evleri (Url 9, 2023).

2.3.1.6 Kentsel düzenleme (Improvement)

Kentsel düzenleme kentsel alanın bütününde ya da bir bölümünde dönüşümünü öngörerek kamu yararına yönelik planlanmasıdır (Keleş, 1998). Bunun yanında çöküntü bölgesi olarak tanımlanmış kentsel alan ya da bölgeleri işlevsel hale getirilmek amacıyla geleceğe dönük kamusal düzenleme eylemleridir (Polat, 2005). Bu yöntemin uygulanması stratejik plan dahilinde yapılması ile alanların kontrolsüzce gelişmesi engellemekte ve kent ile ilişkiyi pekiştirmektedir (Yaman ve Şahinbaş, 2017). Ülkemizde Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından oluşturulan “Kentsel Tasarım Rehberleri” stratejik ve imar planlamalarını ele alarak kentsel tasarım, düzenleme ve projeler uygulamalarına yönelik bakış açısı ve alınan kararları ortaya koymaktadır. Kentsel düzenleme mekansal, sosyal ve görsel kaliteyi artıran işlevsel uygulamalar olup çeşitli ölçeklerde projelendirilmektedir. Ayrıca kentsel dönüşüm uygulanmasında kentsel düzenleme yöntemi, kamusal alanlar ve hareketlilik alanları ağının geliştirilmesiyle ilişkilidir. Bu bağlamda yaya ve bisiklet yolları uygulanmasının hizmetlere erişilebilirliğini artırmaya ve yürünebilirliğe dayalı daha sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etmeye odaklanılmalıdır. Kentsel geliştirme ve düzenleme yöntemlerinin kullanıldığı İtalya, Magazzini Generali Bölgesi eski kullanım dışı kalmış aynı zamanda kente ulaşım açısından yakın bir konumdadır (Şekil 2.21). Etrafı duvarla çevrili 11 hektarlık bu alanın kente katılımına ilişkin dönüşüm müdahaleleri yürütülmüştür. Duvar sınırları kaldırılarak yürüyüş ve bisiklet yolları ile kamusal alan düzenlemesi yapılmıştır (Tiboni, Rossetti, Vetturi, Torrisi, Botticini ve Schaefer, 2021).

Şekil 2.21. İtalya, Magazzini Generali Bölgesi dönüşüm öncesi (Tiboni vd., 2021).

Magazzini Generali Bölgesi, dönüşüm sonrasında yapılı çevreyle ilişkili kurgulanmış kamusal alanlar, konutlar, ticari ve yeşil alanlardan oluşmaktadır (Url 10, 2023) (Şekil 2.22).

Şekil 2.22. İtalya, Magazzini Generali bölgesi dönüşüm sonrası (Url 10, 2023).

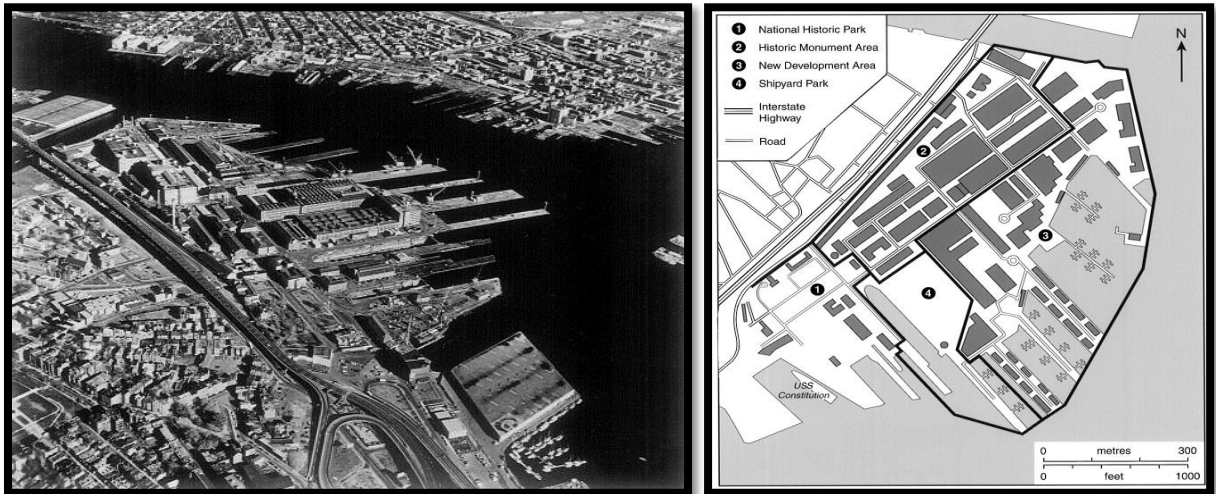
Kentsel dönüşüm uygulamasında kentsel düzenleme müdahalesini içeren örneklerden bir diğeri, İskoçya'nın Glasgow Kentinde yaya-araç trafiğinin yeniden ele alınmasıdır. Glasgow'da tarih, ekonomi ve toplum merkezinde ilerleyen kentin yeni yaşam alanları üretmesiyle değişim ve dönüşüm süreci yönetilmektedir. Ticari bir merkez haline gelen kentin yaşanabilir bir kente dönüşümünde bazı yolların yaya yolu olarak düzenlenmesi ve kent merkezinde tarihsel kimliği koruyarak trafiği ortadan kaldırması ve bütünlük bir plan dahilinde yürütülen yenileme ile sokak plan çalışmaları ve kent merkezinde nehir boyunca bisiklet yolu planlarıyla kentsel düzenleme yapılmaktadır (Paccione, 2009; Clark ve Wright, 2018). Kentin en önemli düzenlemeleri; Milngavie'nin New Lanark'tan Clyde yürüyüş yolu ve Batı Highland yoludur.

2.3.1.7 Kentsel temizleme (Clearance)

Kentsel temizleme, onarımı mümkün olmayan ve sağlıklı olarak belirlenen yapıların bölgesel ölçekte değerlendirilerek çözüm üretilmesidir. Genellikle alt gelire sahip kişilerin konut yerleşimlerinde karşılaşılan bu müdahale biçimiyle, kentsel dönüşüm uygulaması yapılmasına zemin hazırlanmaktadır. Gecekonduların yıkılarak yerine yeni ve daha iyi bina süreçlerine adım teşkil eden bu uygulamada, sosyal boyut açısından değişim iyi planlanmalıdır. Yine eskimiş, ömrünü tamamlamış binaların yıkılması olarak da değerlendirilen kentsel

temizleme, hane halkının yaşadıkları yerde hayatlarına devam etmesinin sağlanması açısından da strateji geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Özetle kentsel temizleme, diğer kentsel dönüşüm yöntemlerin ile düzeltilmesi mümkün olmayan kentten parçalarının yıkılıp uzaklaştırılmasıdır (Öz, 2009; Es, 2012).

Boston şehir merkezine yakın bir konumda 130 dönümlük (53 hektar) Charlestown Donanma Tersanesi'nin 1974 yılında kapatılması kararı ile şekillenen kentsel dönüşüm uygulaması kamusal alanların planlaması ve tarihi alanda bulunan sağlıklı binaların temizlenmesi sürecinden oluşmaktadır. Başarılı bir kamusal strateji öngörülen plan, dört alt bölümden oluşmakta olup tarihi anıtsal alan, yeni gelişim alanı, tersane parkı, Ulusal Tarihi Parkı (Ulusal Tarihi Park sonrasında onanan yasa tasarısında göre Milli Park olarak adlandırılmıştır) uygulamalarını içererek 10 yılda tamamlanması öngörülmüştür. Proje sürecinde 1979'da Massachusetts Yüksek Mahkemesi'nin kararı ve eyalet yasama organlarının düzenlemesiyle, önemli bir gelişme yaşanmış olup kıyıların kamusal alan olması ve halkın kıyı erişiminin sağlanması yasallaştırılmıştır (Şekil 2.23.) Boston Belediyesi bu karar üzerine su kenarındaki tüm iskelelerin kenarlarında 4 m ve diğer yerlerde 11 m'lik zorunlu bir gerileme yönünde düzenlemesiyle proje revizyonuna gidilmiştir. Charlestown Donanma Tersanesi, kamusal alan oluşturma fırsatı ve sağlıklı binaların temizlenmesi müdahalesi ile gelişen ve hayata geçirilmiş, kent kimliğine etki eden başarılı bir kentsel dönüşüm uygulamasıdır (Gordon, 1999) (Şekil 2.24.).

Şekil 2.23. Charlestown Donanma Tersanesi ve yeni gelişim planı (Gordon,1999)

Şekil 2.24. Boston Ulusal Tarih Parkı (Url 11, 2023)

2.3.1.8 Kentsel boşlukları doldurarak geliştirme (Infill Development)

Kentsel yapı ya da mekanlarda eksikliğin belirlenip tamamlanmasını sağlayan dönüşüm yöntemidir. Bu bağlamda kentsel alanda ihtiyaç duyulan sosyal, ekonomik yapı, çevresel ya da eğitim gibi vb. katkı sunarak gelişim sağlanmaktadır (Özden, 2016; Sezer, 2018). Kentsel dönüşüm uygulamalarında yerin nitelik analizi ile gelişim stratejilerine de yön vermesi amacıyla kentsel boşlukları doldurarak geliştirme müdahalesi olarak kullanılmaktadır. Yi, Liu, Lang, Shrestha ve Martek (2017)'deki çalışmasında Çin'in Shenzhen şehrindeki kentsel yenileme projesini SWOT Analizi üzerinden yapmışlardır. Shenzhen'de kentsel dönüşüm uygulamalarında 2004 yılında alınan yasal kararlar ile geniş çapta başlatıldığı belirttikleri araştırmada, kamusal tesislerin eksikliği, dönüşümde geliştirilmesi gereken bulgularından biri olmuştur. Bu durum dönüşümde kamusal tesislerinin eklenmesi sonucunu doğurmuştur. Furlan, Petruccioli, Binbaşı, Zaina, Al Saeed ve Saleh (2019) çalışmasında, Katar Eyaleti Doha'nın batı körfezinin yenilenmesi kapsamında kentsel iş bölgesinde yeni toplu taşıma sistemlerinin, Doha metrosunun ve otobüs sisteminin inşasıyla sürdürülebilir kentsel kalkınma hedeflenerek özel araçlara bağımlılığı azaltmak amacıyla iki büyük yaya/bisiklet sisteminin entegre edilmesi ile kentsel alanda boşlukları doldururarak geliştirme müdahalesi gerçekleştirilmiştir (Şekil 2.25.). Kent bütününde sokakların ve ulaşım sistemlerin bağlantısı ile ilgili kararlar alınarak kentsel

dönüşüm uygulanmıştır. Yeni kentsel doku yüksek katlı binalardan oluşurken, aynı zamanda kamusal ve rekreasyonel kullanımları da içermektedir.

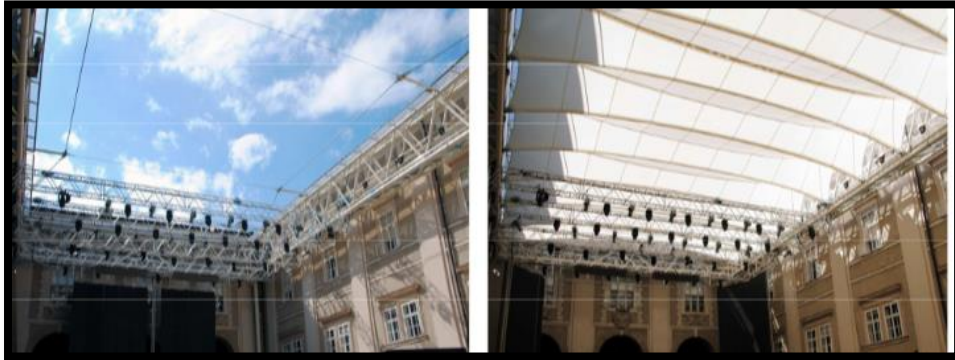

Şekil 2.25. Doha kentsel boşlukları doldurarak genişleme (Furlan vd., 2019)

2.3.1.9 Kentsel tazeleme-parlatma (Refurbishment)

Kent dokusu içinde yer alan mekanların, parkların ya da tarihi alanların konforunu artırmak ve cazibe noktası haline getirmek için çeşitli materyaller ile düzenlenerek dönüştürülmesidir. Kentsel tazeleme-parlatma yöntemindeki amaç sosyal-kültürel ekonomik fayda sağlanması ve dönüşüm geçiren alanlarda kullanıcı yoğunluğu oluşturulmasıdır. Özellikle koruma anlayışı ile düzenlenen tarihi alanlara odak noktası oluşmasına imkan sunan müdahalelerdir (Polat ve Dostoğlu, 2007; Başarır, 2010).

Llorens ve Zanelli (2016)'daki çalışmasında İspanya bulunan Corbera d'Ebre Kilisesi, Mexico City Palacio de Minería avlusu ve Salzburg Residence çatısının saydam membran sistemlerinin geliştirilmesi kentsel tazeleme ve parlatma örneklerindendir (Şekil 2.26.).

Şekil 2.26. Salzburg Residence parlatma yöntemi (Llorens ve Zanelli, 2016)

Araştırma sonucu tarihi alanlarda uygulanan kentsel tazeleme ve parlatma yönteminin kültürel mirası korunma altına alındığı, ziyaretçilerin de olumsuz hava şartlarından korunduğunu ortaya koymuştur. Kentsel kamusal alanlarda dönüşümde kent mobilyaları ile düzenlenen park vs. gibi mekanlar, kentsel tazeleme ve parlatma yöntemi kapsamında çözümlenmektedir.

2.4 Kamusal Alan-Kentsel Dönüşüm İlişkisi

Bir kentin özgün özelliklerini gösteren ve tarihle kurduğu bağı temsil eden kamusal alanlardır. Kentin gelişimine yön veren ihtiyaçların karşılanması yaklaşımı ya da iyileştirmeye yönelik tüm müdahaleler ise kentsel dönüşümdür. Kent deneyimi içerisinde tüm değişimler ve müdahaleler kamusal alanlar ve kentsel dönüşüm ile ilişki içerisinde. Her kentsel dönüşüm, kamusal alan etkileşimini oluşturmaktadır (Scitaroci ve Scitaroci, 2021).

Dünyada ve ülkemizde artan nüfus, kentlerin değişim ve dönüşümünde en önemli etmendir (Tekeli, 2011). Korkut vd. (2016) araştırmasında, dünya genelindeki nüfusun, yarıdan fazlasının büyük şehirlerde yaşamakta olduğunu ve önümüzdeki süreçte 2050 yılında ise nüfus oranının tahminen %66'ya ulaşacağını bildirmişlerdir. Nüfusun oranına göre biçimlenen kent yapısı, çeperlerine doğru genişleme göstererek kentsel dönüşümleri gerekli kılmıştır (Özdede vd., 2013). Ayrıca kentlerde ekonomik nedenlere dayalı, sosyal açıdan dengesiz dağılım, yanlış yer seçimi ile arazi kullanımı ve doğal afetler vb. olumsuz etkenler kentsel dönüşüm yöntemleriyle planlanarak ve uygulanarak çözüme kavuşturulmaktadır (Şisman ve Kibaroglu, 2006; Tekeli, 2011). Bu bağlamda kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alan ile ilişki kurulmaktadır. Çünkü Erkal (2006)'a göre de "Kamusal alan kentin kendisidir". Ülkelerin çağdaş uygarlık seviyesine ulaşması için dönüşüm planlamasında, kent ölçeği fiziksel açıdan değerlendirildiğinde kamusal alanlar, kentin bütünü oluşturmaktadır (Erkal, 2006; Özdemir, 2009). Endüstri Devriminden itibaren başlayan süreçte kentleşme baskısının önüne geçilemeyerek, nüfus artışı dışında göç olgusu ve teknolojik gelişmelere bağlı mekansal farklılaşma da kamusal alanların işlevsel kullanımını azaltmaktadır. Birçok kamusal alan, ticari eğilim göstermekte olup tam anlamıyla kamusallık niteliği sağlayamamaktadır. Bu değişim kentin sosyal yapısına etki ederek kamusal alandan başlayıp, kentin dönüşümünü meydana getirmektedir (Ünal, 2006). Kenti bütün olarak gören yaklaşımla, stratejik kararlar alınarak uygulanan kentsel dönüşüm ile yaşanabilir bir kent hedeflenmelidir. Kentin en canlı ve çekici parçası olan kamusal alanların, dönüşümü ya da dönüşüme dahil edilmesi kenti, mekansal, ekonomik, sosyal açıdan güçlü ve gelişime açık hale getirmektedir (Şahin, 2006). Bütüncül

dönüşüm ile anlatılmak istenen örneğin; kamusal meydanın oluşumu ile birlikte bina cephesinin de onarılmasıdır. Bu müdahalelerin korumacı bir tutumla çevresel ve toplumsal olgu olarak değerlendirilmesi, kenti geliştiren eylemler dizisidir (Ataöv ve Osmay, 2007). Dünyada, ikinci dünya savaşından sonra, ülkemizde ise 1980'li yıllardan sonra gerçekleşmekte olan kentsel dönüşüm projelerinde büyük şehirlere odaklanmış, ortak amaç insanların refah düzeyinin artırılmasını sağlamak olmuştur. Özellikle sağlıklı, konforlu kent oluşumlarında hedef, sosyal donatı ve yeşil alan planlamaları olup kamusal alanlar gelişimi kentin yapılanmasındaki en önemli faktörü oluşturmuştur (Ertaş, 2011).

Ülkemizde 1990'lı yıllarda Ankara kentine yeşil alan kazanımı hedeflenerek oluşturulan Dikmen Vadisi ve 2000'li yıllardaki Portakal Çiçeği Kentsel Dönüşüm Projeleri katılımcı ilk uygulamalardır (Bogenç, 2009). Bu uygulamalar, kentsel dönüşüm-kamusal alan ilişkisine de örnek oluşturmaktadır. Kamusal alan- kentsel dönüşüm ilişkisine diğer bir örnek ise Almanya'nın Hamburg kentinde, dünyanın en büyük yedinci limanı olan Hamburg Limanı özelinde uygulanan kentsel dönüşümdür. Hafen City projesi olarak adlandırılan bu dönüşüm uygulamasında, liman kazandırılmasının yanı sıra yeni kamusal alanlar oluşturulması hedeflenmiştir. Proje meydanlar, konser alanları, yürüyüş ve bisiklet yolları, tiyatro salonları, müzeler, kafe ve restaurant gibi kültürel ve eğlence-dinlenme mekanlarının yer alacağı Lohse Park ve kıyı kullanımının sağlanacağı Parco Polo terası planlanarak, kamusal alan-kentsel dönüşüm ilişkisinin sağlandığı güzel örneklerinden biri olmuştur. Günümüzde projenin büyük bir bölümü tamamlanmış olup kentlilerin hizmetine sunulmuştur (Ataol ve Erdönmez, 2014; Yılmaz, 2015; Atakara, 2021).

Ülkemizde mega projeler kapsamında özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi metropol kentlerde kentsel dönüşüm uygulamaları yapılmaktadır (Eyidiker, 2021). Ancak bu dönüşümler dünyada yapılan örnekler ile benzerlik gösterse de, ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasal durumların etkisinde kalan kent dokusunun tarihi, toplumsal ve kültürel kaynaklı dinamik yapısı her zaman dikkate alınmamaktadır (Akkar, 2006). Özellikle 21. yüzyılda kentsel mekanda dikkat çeken gökdelenler, çok katlı alışveriş merkezleri, plaza türü ofis yapıları, oteller, katlı geçitler ya da çok şeritli anayollar, kent içinde çok katlı ulaşım aksları ve çok büyük kapalı otoparklar, kentsel dönüşümün kamusal alan bağlantısını zorlamaktadır. İçli (2011)'e göre; dönüşüm yalnızca fiziksel mekan değişiminden öte toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutları ile değerlendirilmelidir. Değişim ve dönüşüm kapsamındaki kentlerimizde tarihi bir yerleşim, işlevini yitirmiş bir sanayi alanı ya da pek çok toplumsal ve mekansal sorunu barındıran bir konut alanı veya kent meydanları bulunmaktadır. Demirsoy (2006)'a göre; tüm

kent mekanına (kamusal alanlara) müdahaleleri içeren süreç kentsel dönüşüm olarak adlandırılmaktadır (Demirsoy, 2006). Kentsel dönüşümde özellikle kamusal alan ve meydanların rolü kent imajının yenilenmesi için fırsat niteliğindedir (Shawket, 2019).

Kentsel dönüşüm kapsamında en yaygın olarak kullanılan yöntem; “Kentsel Yenileme” ve “Gecekondu Önleme Bölgeleri (Dönüşüm Alanı)” sınıflandırmasıdır (Kütükçüoğlu, 2015). Kentsel dönüşüm projeleri ile eski kent dokusunun bulunduğu yerlerde yeni kentsel oluşumlara yer verilmesi ve mevcut yeşil alanların yapılaşmaya açılması, kamusal alanların zayıflamasına neden olmaktadır (Otoner ve Keskin, 2005; Özdemir, 2009). Örnek olarak, Denizli kentinde bulunan Sümerbank Basma Sanayi Müessesesi Denizli İplik Fabrikası, 1953-1980 yılları arasında devlet himayesinde olup kamusal alan niteliği göstermektedir. Öyle ki, fabrika sosyal donatıların ve kültürel aktivitelerin bulunduğu büyük bir yerleşkeye sahiptir. O dönemlerde kente ekonomik ve sosyal açıdan katkı oluşturmuştur. Ancak 2006 yılında Sümerbank’ın özelleştirilmesi ile kamusal alanda dönüşüm gerçekleşerek; fabrikanın bulunduğu alan konut alanı, otel, sağlık alanı ve avm olarak planlanmıştır (Yavuz Çehre ve Çezik, 2015).

İstanbul, özellikle 2000’li yıllardaki küreselleşmenin etkisiyle kamusal alanlardaki dönüşümleriyle dikkat çekmiştir. Mega projeler olarak da söz edilen kentin kıyılarından başlayan değişimler; Galataport Projesi, Haydarpaşa Garı Projesi, Kartal ve Küçükçekmece Kentsel Dönüşüm Projeleridir. Ayrıca kentin bazı kıyılarının doldurulması suretiyle elde edilen kamusal alanlar; bulundukları bölgenin yeşil alanını artıran bir diğer dönüşüm yaklaşımıdır. Bu bağlamda Yenikapı ve Maltepe Dolgu Alanları örnek olarak gösterilmektedir (Özkan, Tanrıverdi Çetin ve Alp, 2015).

Son yıllarda ülkemizde yapılan kentsel dönüşüm projeleri bina bazlı toplu konutlar halinde uygulanmakta olup bina çevresinde sosyal donatı ve yeşil alan planlamalarının yapılmasıyla kamusal alanlar kazandırılmaktadır (Tuğcu ve Vural Aslan, 2018). Ancak kentsel dönüşüm projelerinde ana aktör konut, ofis, iş merkezi vb. yenilenmesi olurken kamusal alanın dolaylı olarak değişimi gerçekleşmekte veya kamusal alan yardımcı bir rol üstlenerek projeye dahil edilmektedir. Bazı yapısal kentsel yenileme projelerinde ise kamusal alanlar destekleyici bir rol üstlenmektedir. Halbuki kamusal alanlar bir kentin gelişiminde etkin rol üstlenmelidir (Melik ve Lawton, 2011).

Kamusal alan-kentsel dönüşüm ilişkisinde en temel sorun yasal düzenlemenin, fiziksel yapılaşmanın ötesinde kentlerin mekansal, sosyal ve ekonomik kırılganlıklarına yönelik olmamasıdır. Dönüşüm yasalarının planlama kademesinde üst ölçekten alt ölçeğe kadar

uyumunun sağlanması gereklidir (Bektaş, 2021). Benzer bir yaklaşım ile Özdede vd. (2013)'deki çalışmasında kentsel dönüşümün sadece konut yenileme projeleri olarak değerlendirilmemesini, kent ve kamusal alan ile ilişkilendirilmesi gerekliliğini belirtmiştir.

2.4.1 Kentsel Dönüşüm Süreçlerinde Kamusal Alanlara Yönelik Plan ve Politika Yaklaşımları

Dünyada kentsel dönüşüm uygulamaları, 19. yüzyılda kentsel büyüme süreçlerinde yapıların yıkılıp yeniden yapılması şeklinde, kamunun önderlik ettiği projeler şeklinde yürütülmüştür. Kentsel dönüşüme ilişkin yaklaşımın ilk dayanakları İngiltere’de Konut Kanunu ve Fransa’daki, Haussmann’ın uygulamalarıdır (Gürler, 2003). LeGates ve Stout (1998) araştırmasında, Paris kentine yönelik dönüşüm projelerinde kamusal alanlara öncelik verildiğini bu kapsamda meydan, geniş cadde ile bulvarlar oluşturulduğunu ve kent merkezi dışındaki Bois de Boulogne ve Bois de Vincennes adındaki parklara bağlantı sağladığını belirtmiştir. ‘Park Hareketi’ adı altında 19. yy’ın ikinci yarısında ise 1844’te Liverpool’da Birkenhead Parkı, 1845’te Londra’da Victoria Parkı ve 1863’te de New York’ta Central Park projeleri yapılmıştır (Akkar, 2006). Avrupa’da bu dönemdeki kentsel yenileme projelerine paralel olarak, Kuzey Amerika’da ‘Güzel Kent Hareketi’ kent merkezlerinin yenilenmesi kapsamında; geniş bulvar ve caddeler açılmış, belediye ve mahkeme binaları, kütüphane, müze gibi önemli kamusal kullanımlar bu bulvar ve caddelerin ön görünümüne göre düzenlenmiş, kamusal yaklaşımlar geliştirilmiştir (Carr vd., 1992).

Kentsel yenileme yöntemi ile başlayan dönüşüm zaman içerisinde yeniden canlandırma, soylulaştırma vb. yöntemlerin farklılaşarak kullanıldığı kent deneyimlerini oluşturmuştur. Bu dönemlerde dönüşüm, mekansal değişimden öte sosyal, ekonomik ve çevresel sorunları içeren çözümleme aracı olarak değerlendirilmiştir (Görgülü, 2014). Aynı zamanda dönüşüm uygulamalarında süreç çok aktörlü ve sektörlü işbirlikleriyle süreç yönetilirken, kamu, gönüllü kuruluşlar, dönüşüme yönelik kurulan ajanslar, şirketler gibi platformlar ve toplumun farklı kesimlerinin katılımı yaklaşımı benimsenmiş, yasal düzenlemeler ile kurumsal yapılanma sağlanmıştır (Akkar, 2006).

Türkiye’de kentsel dönüşüm süreçlerinin yürütülmesinde kanunlar, yasal dayanak olarak alınmaktadır. Yasal düzenlemede, kentsel dönüşüm, ‘yenileme’ olarak tanımlanmıştır. Bu tanım üzerinden kentsel dönüşüm yaklaşımı, yıkıp yeniden yapma şeklinde ilerlemiş ancak süreç içerisinde mevcut dokunun, tarihi kültür alanlarının korunması ve fiziksel değişim

sağlamak için altyapı projelendirmeleri ile sağlıklılaştırılması şeklinde farklı kentsel dönüşüm yöntemleri kullanılarak gelişmiştir (Ataöv ve Osmay, 2007).

Ülkemizde 1950 yıllarda başlayan göçler ve nüfus artışı paralelinde barınma vb. gereksinimler üzerine kentsel dönüşüm ihtiyacı doğmuştur. Bu dönemlerde yaşanan depremler, eski dokuya sahip kentin önlemler alınarak güçlendirilmesine ya da kent çevresinde yeniden inşaa edilmesine yol açmıştır (Genç, 2008).

Kentsel dönüşüm sürecine ilişkin ilk yasa, 1966 yılında Resmi Gazete’de yürürlüğe giren Gecekondu Yasası’dır. Yasa çerçevesinde alınması gereken önlemler yer almakta olup dönüşüm kapsamında açıklama yapılmamıştır. Dündar (2006)’a göre; Türkiye’de gecekondu alanlarının yeniden inşa edilmesi, en yaygın kentsel dönüşüm yöntemidir. Kentleşme çözümlmeleri için yapılan kentsel dönüşüm ile yenileme kavramı 1970’li yıllarda, planlama sistemine entegre olması ise 1980’li yıllardadır (Sönmez, 2006).

Türkiye’de bu yıllarda hızlı kentsel gelişim, kentin dışarı doğru yayılım göstermesi, yasadışı yerleşim ve mahallelerin oluşumuna sebep olmuş ve çözüm olarak da kentsel dönüşüm uygulamalarıyla sağlıklılaştırması, yeniden çok katlı yapılar yapılarak alanların düzenlenmesi kararı alınmıştır. Bu süreçte imar kanunu ile belediye yasalarında değişiklikler yapılarak belediyelere yetki verilmiştir (Özden, 2006).

Kentsel dönüşüm politikaları kapsamında dolaylı olarak ilişkili 1982-1990 yılları arasında Resmi Gazetede yayınlanan kanun ve kararnameleri aşağıda maddeler halinde sıralanabilir.

- 1982 tarihli ve 2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu”,
- 1983 tarihli ve 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”,
- 1985 tarihli “Turizm Merkezleri Kararnamesi,
- 1989 tarihli ve 2872 sayılı “Çevre Kanunu”
- 1990 tarihli ve 2495 sayılı “Kıyı Kanunu ”

İlgili yasal düzenlemeler içeriklerinde kamusal alanlardaki dönüşümde yer almaktadır. Yürürlükte olan 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi” hakkında kanun kapsamında kentsel dönüşüm uygulamaları yapılmakta olup, kentsel gelişim ve iyileştirme hedeflenmiştir. Dönüşüm alanlarında fiziki iyileştirme, yapısal çözümlmelerle birlikte çevrenin ele alındığı sosyal ve ekolojik yaklaşımla değerlendirilmesi, kentlerin gelişimi hedeflenerek kimlik kazandırılması için kamusal alanlar tarifi yapılmadan dahil edilmiştir. Ayrıca tescilli ya da korunmaya değer canlı/cansız materyale yönelik 5366 sayılı “Yıpranan

Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” özellikle kamusal alanların dönüşümünde önemlidir. 3194 sayılı İmar Kanunu çerçevesinde belediyenin mücavir alan içerisinde kalan alanlarda yapılan Nazım İmar Planı, Uygulama İmar Planı ve Çevre Düzen Planlarından oluşmaktadır. Mevcut imar planı üzerinden belediyelerin gerekçe raporları ile plan değişikliği yapma yetkisi bulunmaktadır. 5393 sayılı, “Belediye Kanunu’nun kentsel dönüşüm ve gelişim alanı başlıklı 73. maddesinde kentsel dönüşüm uygulaması yapılmasına dair riskli yapıların iyileştirilmesi, kentsel refah düzeyinin artırılması bu bağlamda park, ticaret alanı vb. kamusal alanları da içeren kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı uygulamaları yapılmasına yetki tanınmıştır. İlgili kanun, 24 Haziran 2010 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak değişikliğe gidilmiş, “belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması” şartı eklenerek kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine ilişkin imar planı, parselasyon planı, bina inşaat ruhsatı, yapı kullanma izni ve benzeri tüm imar işlemleri ve 1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmaya büyükşehir belediyeleri yetkili kılınmıştır. Belediyelerin kamusal alan dönüşümlerinde kentsel dönüşüm ilan edilmeksizin plan değişikliğine gidilmesini tercih ettiği, sonrasında uygulama planlarına işlenmesi ve halihazırda imar planında gösterilmesi süreçlerinin takip edildiği görülmektedir. Bu bağlamda İstanbul kentinde özellikle kamusal alanları içine alan pek çok değişim yapılmasına rağmen kentsel dönüşüm projesi olarak adlandırılmamaktadır. Ancak imar planlarında bu dönüşümleri görmek mümkündür.

Almanya/Strasbourg’da yapılan Avrupa Yerel ve Bölgesel Yetkililer Sürekli Toplantısı’nda 1992 yılında “Avrupa Kentsel Şartı”, ‘ideal şehri’ tanımlamasında kentlilerin biraya geldiği, kullanım çeşitliliği sunan alanlar olark betimlemiştir. İdeal şehir modelinde, tarihi ve kültürel alanlara da sahip çıkılması gerektiği de tanımlamaya eklemiştir. Kentsel yenileme uygulamalarının “ideal şehir” yaklaşımı ile dikkat çekilerek dönüşüm kapsamı ülkemizde de bu yaklaşımla değerlendirilmiştir (Özden, 2002). Türkiye’de 1990 yıllarda kentsel dönüşüm politikaları kapsamında mevcut imar kanunu ve belediye yasasında yapılan değişiklikler ile belediyelere önemli yetkiler verilmiştir. Özellikle kamusal alanın önemi fark edilmiş, belediye yetkisinde dönüşümler gerçekleşmiştir. İlk olarak Ankara’da Dikmen Vadisi projesi ile kentsel dönüşümünde kamusal alan yaklaşımı gündeme gelmiştir (Kahraman, 2008).

Marmara Bölgesinde 1999 yılında meydana gelen sarsıcı deprem sonrasında Türkiye özelinde kentsel müdahaleler kapsamında üzerine düşünülen en önemli konu ve geliştirilen araç kentsel dönüşümdür. Yerel yönetimlere verilen yetkiler ile kent ölçeğinde yapılanma hareketleri ile uygulama çalışmaları başlatılmıştır (Özden ve Kubat, 2003). Kentsel dönüşüm,

2000’li yıllarda ivmelenmiş yasa kapsamında gelişen ya da kentsel dönüşüm tanımlaması yapılmadan kente etki eden büyük ölçekli kentsel projeler yapılmıştır (Kahraman, 2008; Alp, 2012; Özdede vd., 2013). Bu dönemlerde yürütülen en dikkat çekici dönüşüm politikası 2004 yılında Resmi Gazete’de yürürlüğe giren “Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu”dur. Kanun içeriğinde; Kuzey Ankara girişi ve etrafındaki kentsel dönüşüm projesinde çevre görüntüsünün güzelleştirilmesi, sağlıklı bir yerleşim düzeni ile kentsel yaşam düzeyinin yükseltilmesi hedeflenmiştir. Ankara Büyükşehir Belediye’ sine bu kapsamda yapılacak kentsel projeler için kanun içeriğinde yer verilerek yetki sağlanmıştır. Bu yaklaşım ile kentsel dönüşüm fiziksel değişimden öte kamusal bağlantısı ile ilişkilendirilmiştir.

Türkiye’de kentsel dönüşüm süreçlerinde Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ), kamu kurumu olarak görev üstlenmekte ve bu alanlardaki dönüşümü Kamu İktisadi Teşekkülü (KİT) görevli kurum olarak kamu müdahalelerini gerçekleştirmektedir. Kentsel dönüşüm konusunda “Kentın boş alanlarında ya da özel mülkiyetteki büyük arazilerinde sermaye şirketleri, kendileri proje ve uygulama yaparken, kentte proje yapılmasının riskli olduğu gecekondı alanlarında TOKİ’nin devreye girdiği görülmektedir”. TOKİ, kentlerde dönüşümde uygulayıcı mekanizma rolü üstlenmektedir (Şisman ve Kibaroglu, 2009).

Kentlerin büyüme dinamikleri kamusal alan politikalarına da etki etmiş, birçok alanda kent değişim göstermiştir. Toplu konutların site ve alışveriş merkezi oluşumları kamusal alana bakış açısını değiştirmiştir (Akalın, 2016). Artık, kent kendi içinde bölgelere ayrılarak da etkin olmuştur. Kentsel dönüşüm uygulamalarında bölge bazlı yerel aktörlerin de yer aldığı bir yaklaşım geliştirilmiştir (Ataöv ve Osmay, 2007). Bu çerçevede 2004 yılında ‘5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’, 2005 yılında ‘5393 sayılı Belediye Kanunu’ ve 5301 sayılı ‘İl Özel İdaresi Kanunu’ ile yerel yönetimlerin, aktörlerin katılımı sağlanmış ve mekansal, kurumsal, stratejik planların bu kapsamda planlaması şartı konulmuştur (Bogenç, 2009).

Kentsel dönüşüm ile ilgili yasal düzenlemeler kentlerin gelişim göstermesine fırsat sunarken, kent kimliğini oluşturan tarihi ve kültürel alanların korunması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Kentsel değişim kapsamında 2005 yılında çıkarılan 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ile alan özelinde restore edilmesi, konut, kamusal alanlar oluşturulması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların korunarak yenilenmesi izin verilmiştir (Ertaş, 2011). Aynı zamanda bu yaklaşım kent dokusunda yer alan tarihi kamusal alanların dönüşüm kapsamında değerlendirilmesi için önemli bir belirteç olmuştur (Su, 2019). Aynı yıl 5393 sayılı Belediye

Kanunu'nun kentsel dönüşüm ve gelişim alanı başlıklı 73. maddesine göre; “konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanlarını oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir” kararı yürürlüğe girmiştir. Ancak “kamunun mülkiyetinde veya kullanımında olan yerlerde kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı ilan edilebilmesi ve uygulama yapılabilmesi için ilgili belediyenin talebi ve Cumhurbaşkanınca bu yönde karar alınması” ve “toplamı 5 hektardan az olmamak kaydı ile proje alanı ile ilişkili birden fazla yer tek bir dönüşüm alanı” şartları konmuştur. Ayrıca “büyükşehir belediye meclisince uygun görülmesi halinde ilçe belediyeleri kendi sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir” kararlarını uygulamak üzere İmar Kanunu ile belediyeler yetkilendirilmiştir (Anonim 8, 2023).

Ülkemizde 2012 yılında çıkarılan 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” beraberinde afet riski yüksek kentsel alanlarda, bölgelerdeki risk azaltılmasını sağlamak amacıyla kentsel dönüşüm uygulanmaktadır. İlgili kanunun, altıncı bölümünde “Planlama” kısmında, planlama süreci başlıklı madde 18-1'e göre; “uygulama alanına yönelik olarak yapılacak planlarda alanın özelliğine göre; afet risklerinin azaltılması, fiziksel çevrenin iyileştirilmesi, korunması ve geliştirilmesi, sosyal ve ekonomik gelişmenin sağlanması, enerji verimliliği ve iklim duyarlılığı ile yaşam kalitesinin artırılması esastır” hükümleri yer almaktadır.

Özetle; kentsel dönüşüm yapılan bölgede kamusal mekanları oluşturulması ile insan refahının sağlanması gerekliliği ortaya konmuştur. Ülkemizde kentsel dönüşüm yapısal odaklıdır. Kamusal alanların değişimine yönelik yapılan kentsel yenileme projelerinin “Kentsel Dönüşüm” ilanı yaygın değildir. Kentsel dönüşüm süreçlerinde kamusal alanlara yönelik planlanan kentsel yenileme projeleri ise belediyeler özelinde en az 5 yıllık “Stratejik Plan” dahilinde yer almaktadır.

2.5 Kimlik ve Kent Kimliği Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlükte kimliği toplum içinde bir insanın kim olduğunu gösteren tanımlayıcı bilgileri içeren, kimlik belgesi tanıtma kartı ya da cansız maddeye anlatmaya yarayan unsurlar olarak tanımlamıştır (TDK, 2023). Webster (1983) çalışmasında ise kimlik kavramını bir kişinin ya da nesnenin ayırt edici karakteri ya da özelliği olarak

belirtmiştir (Oktay, 2011). Kimlik, benzer özelliklerin tanımlamasını içerirken aynı zamanda kendine özgü özelliklerin ayırt edici olma halini temsil etmektedir (Köylü, 2020).

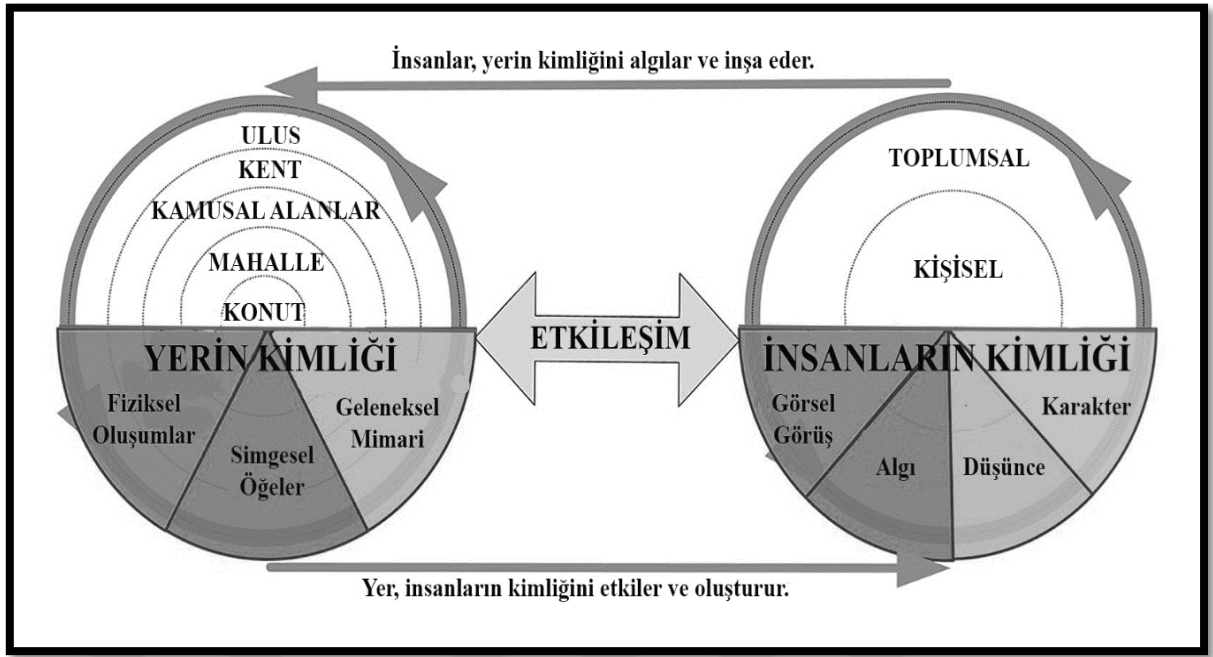
Kimlik kavramını araştırmacılar bireyin öz kimliğinden yola çıkarak tanımlamış farklı ölçeklerde yer, kentsel alan ve kent kimlikleri ile ilişkisini ortaya koymuşlardır.

Bireyin kimliği, algısı, görüşü, düşüncesi, karakteri ve deneyimi ile meydana gelmektedir. Bireyin kimlik yapısı, daha üst boyutta gelenek, görenek, inanç, beklenti vb. ile şekillenerek toplumsal bir varlık olan insanların kimliğini oluşturmaktadır. İnsanlar bulundukları yer ile ilişki içindedirler (Sağsöz, Özyavuz ve Al, 2013). Bir yerin kimliği ise diğer yerlerden farklı olarak algılanması ve insanlar için anlamlı hale gelmesini sağlayan koşulların tümüdür (Lynch, 1964). Bu iki bütünleşik kavram aynı zamanda farklı kimlik yapısı tanımlamakta olup daima etkileşim halindedir. İnsanların kimliği, yerin kimliğini anlaşılabilir ve müdahale edilebilir kılması ile şekillenmektedir. Yerin kimliği ise insanların bulundukları yer ile ilgili aidiyeti ve memnuniyeti ile ilişkilidir (Peng, Strijker ve Wu, 2020).

İnsanların ve yerin kimlik etkileşimi dinamik yapıda ve gelişim odaklıdır. Ancak doğal olarak oluşan olumsuz durumlar (deprem, sel, yangın vb.) ya da yapay müdahaleler (nüfus artışı, küreselleşme vb.) yer kimlikleri ve o yerde yaşayan insanları doğrudan etkilemektedir. Şekil 2.27’de gösterildiği üzere insanlar, yer ve yer kimliği arasındaki etkileşim döngüsel bir süreçtir (Ramos, Bernardo, Ribeiro ve Van Eetvelde, 2016).

İnsanların kimliğinin döngüsel süreç içerisinde yer ile bağlılığı kişisel kimliğine etki etmektedir. Bu süreçte, yer ve yerin unsurlarına ilişkin bireysel olarak anlam, algı ve düşünce gerçekleştirmiştir. İnsanlar ve yer etkileşimi süreklilik ve zaman faktörleri içerisinde farklı mekansal ölçeklerde kimlik gelişimini göstermektedir (Peng vd., 2020).

Yerin kimliği aşama aşama ulusal kimlik oluşumuna doğru ilerlemektedir. Kent kimliği, kent parçalarında da semt ve mahalle ölçeklerinde de özgün ve dikkat çekici bir karakter göstermektedir. Bir semtte akılda kalıcı belirgin özellikler veya tarihi öğeler kent kimliğine etki eden akılda kalıcı referanslar olmaktadır. Bu bağlamda kent kimliği, farklı ölçeklerde analiz edilmelidir (Oktay, 2011).

Şekil 2.27. İnsanlar, yer ve yer kimliği arasındaki ilişkiler (Peng, Strijker ve Wu, 2020 değiştirilerek)

Kent kimliği, kent ve insan bileşenlerinin doğrudan ilişkisi ile oluşmuştur. Lynch, kent kimliğini, bir kenti diğer kentlerden ayırt edilmesini sağlayan unsurlar olarak tanımlarken, bir kişinin alana ilişkin aklında kalan hatırladığı özellikler olduğundan bahsetmiştir (Lynch, 2020). Göregenli (2010)'daki çalışmasında kent kimliğini kişisel kimlik oluşumundan başlayan yer, kentsel mekan aracılığıyla gerçekleşen ilişki ve deneyim biçimleri olarak belirtmektedir. Öyle ki, bir kent içinde yaşayan insanların kimliği ile de bağlantılıdır. Haapala, bu olguyu "ilişkisel bir kimlik" olarak nitelendirir ve kim olduğumuzun, kimliğimizin, kent ile kurduğumuz bağlar tarafından belirlendiğini ifade etmektedir (Haapala, 2003). İnsanların kent ile kurdukları iletişimde mekan kullanma biçimi ve duygusal olarak bağlanması bu ilişkinin memnuniyet temeli ile sürdürülmesi o yerin kimliğini oluşturmaktadır (Ujang, 2009). Yapılan bir araştırmada kişilerin bulundukları yerdeki insanlar ve mekanlar ile kurdukları bağın, kendini evinde olma hissi yaşattığını o yerde güvende ve mutlu hissettiğini belirtilmiştir (Cuba ve Hummon, 1993).

Lalli (1992) çalışmasında bir kentin kimliğinin insanlar ile bağlılık oluşturmalarının dışında değerlendirme, aşinalık, süreklilik ve kabullenme boyutlarından oluştuğunu belirlemiştir. Kısaca bu boyutlara açıklama getirildiğinde;

- Değerlendirme boyutu: Kişinin bulunduğu şehir ile başka kentleri kıyaslaması sonucunda elde ettiği fikir, kentin belirleyici özelliğidir.

- Aşinalık boyutu: Kişinin kentsel deneyiminde daha önceden bildiği yer algısı ile oluşur.
- Süreklilik boyutu: Bireyin öz benliğinin kent arasında bağlantısının ve kentin içinde yer edinmesini tanımlamaktadır.
- Kabullenme boyutu: Kişinin bulunduğu kenti tercih etmesini ve yaşamaya devam etmesini anlatmaktadır.

Lynch'e göre kent kimliği, bir kentin imajının parçasıdır (Lynch, 2020). Bir kentin kimliğinin ayırt edici unsurları ile diğer kentler özelinde fark edilir olması kent imajının oluşmasını sağlamaktadır (Golup, Ozerina ve Timofeeva, 2020). Bu bakış açısıyla İslamoğlu (2002)'deki çalışmasında kent kimliğini, kent imajı oluşturmada en önemli kilit faktör olarak değerlendirmiştir. Bir kentin ön plana çıkarılmak istenen özelliğinin kent kimliği unsurlarından yola çıkarak oluştuğunu belirtmiştir (Eren ve Koçyiğit, 2020). Öyle ki, insanların kent ile ilgili izlenimleri kişinin zihnindeki kente ilişkin düşüncelerin belirlenmesi ile kent imajı meydana gelmektedir (Lynch, 1964). Kentin imajı, kentin doğal ve tarihi özellikleri olabildiği gibi kente festival vd. etkinlik için gelen ziyaretçiler için tercih etme sebepleri de olabilmektedir. (Özbey ve Başer, 2015). Ayrıca bir kenti hatırlatabilir kılan güçlü imgeler bulunmaktadır. Altuğ Turan ve Gülgün (2016)'daki çalışmasında kent imgesini oluşturan öğeleri “kentsel kimlik kodu” adlandırmış ve kimliğin şifresi olarak tanımlamıştır. Altuğ Turan ve Gülgün (2016) araştırmasında yerleşim alanında fiziksel açıdan sembolü haline gelmiş olan yapı, mekan ya da öğelerin kullanıcı üzerinde oluşturduğu imgesel etkileri belirlemiş ve kent kimliği ile ilişkilendirmiştir. Özetle; kent kimliği, imgesi ve imajı arasında döngüsel, karşılıklı bir ilişki bulunmaktadır. Kentin imgesini oluşturun sembol yapı, mekan vb. unsurların varlığı kent kimliğini güçlü kılmaktadır. Güçlü kent kimliği olumlu kent imajını oluşturmaktadır. Bu bağlamda kentlerin olumlu imaj oluşturmaları için kent kimliğine ve kent imgelerine ihtiyaçları bulunmaktadır.

Kimlik kavramı birden fazla katmanlı ilişkisel bileşen ve ölçeklerden oluşmaktadır. Kimlik kavramı insanlar, mekanlar, kamusal alanlar, kentler ve deneyimsel olgular, değişimin dinamik yapısı ile şekillenen oluşumlar içinde değerlendirilerek kavramın bütüncül yaklaşımla anlaşılması gereklidir. Çünkü bir kentin kimliği zaman parametresi içerisinde sosyo-kültürel ve mekansal olarak süreklilik boyutunda değişimler geçirmektedir (Mansur, Alver ve Costa, 2023).

2.5.1 Kamusal Alanlarda Kimlik Değerlendirmesi

Kentin kimliği ve dinamik süreci yaşam kalitesine sahip olma düzeyinde kamusal alan varlığı ölçüttür. Kamusal alanlar insan-toplum etkileşiminin olduğu sosyal yaşam (festival, konser, spor, ticari kullanım vb.), insanların kültürel, politik vb. fikirler ürettiğini ifade ettiği alanlardır. Kent kimliklerin potansiyeli ve benzersizlik özellikleri kentin katmanlaşan kimlik parametrelerinin çözümlemesinde, özellikle kültürel peyzajına ait özgün görsel bileşenlerin kentsel kimlik kavramına dahil edilmesi, tanınabilir bir kent oluşturmaya ilişkin önemli bir koşuldur. Kentte kamusal alanlar aracılığıyla oluşan süreç içerisinde mekansal kimlik tanımlamasının yapılması, kent kimliklerin özgünlük sağlamasını ve diğer kentlerden farklılığını ortaya koyabilme sürecini oluşturmaktadır (Erysheva ve Moor, 2021). Toplumun değerlerinin inanışlarını, rutin içinde yaptığı eylemlerin mekanlar aracılığıyla kurduğu sosyal ilişki, kenti temsil eden kimlik oluşumlarından (Madanipour, 2010; Eyüpoğlu Özeş, 2019; Varol ve Öksüz, 2021). Bu algı, düşünce ve eylemler kentin insanlarla kurduğu ilişki temelinde özgün bir farklılık katmaktadır. Böylece kamusal alanlar, kent kimliğinin belirleyici ana unsuru olmaktadır (Oktay, 2002; Torabi ve Sima, 2013).

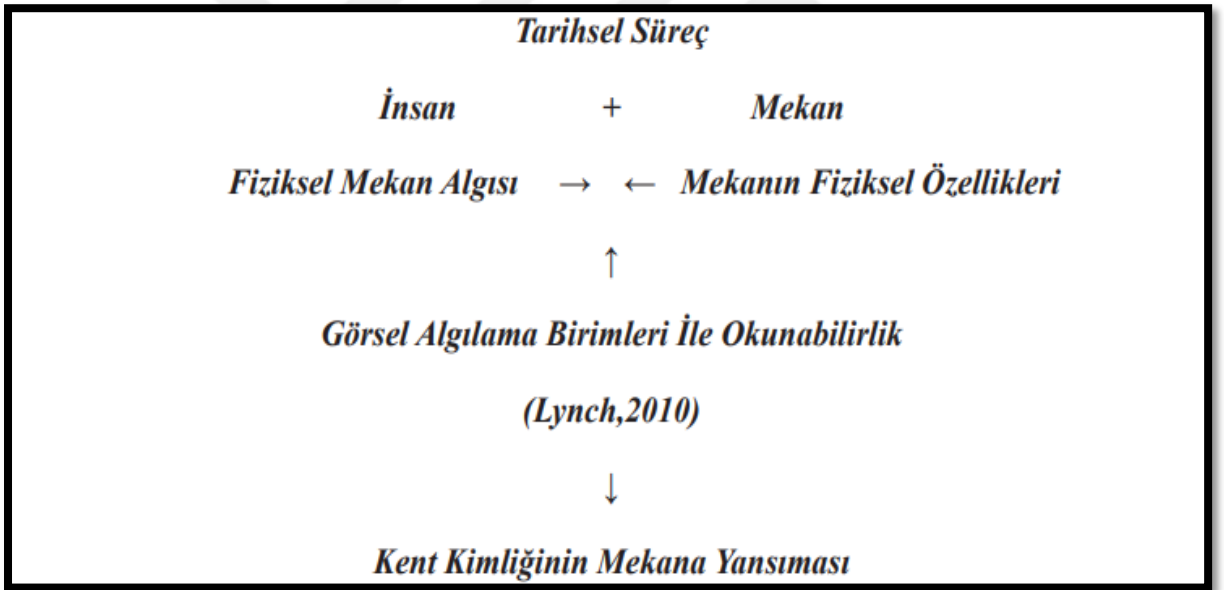
Ziyaee (2018) çalışmasında bir yerin kimliğinin belirlenmesinde kültürel peyzajların etkili olduğuna vurgu yaparak kamusal alanlarda kimliği belirlemek üzere matris geliştirmiştir. Bu matriste, yer kimliği faktörleri ve kültürel peyzajların ana unsur ve alt öğelerinden oluşmaktadır (Şekil 2.28.).

Bileşenler	Ana unsurlar	Alt öğeler
Malzemeler	Doğal formlar	Topoloji, coğrafya, hidrografi. Doku ve yüzey malzemeleri, bitki örtüsü. İklim durumu, çöller, deniz kenarı.
	İnsan yapımı formlar	Binalar, yollar, köprüler, anıtlar, kentsel eserler, bahçeler, tarım.
önemsiz	İnançlar	Değerler, vizyonlar, dinler, ideolojiler.
	Tüzük	Politika, ekonomi, güç.
	Davranışlar	Sosyal uygulamalar, yer adı, kalıplar, semboller, yaşam tarzı, simgeler, anlamlar, etkinlikler, mitler, hikayeler.
Bağlantılar	Zaman/süreç	Tarih, hafıza.
	Yöntem ve teknik	Stil, dans, resimler, kıyafetler, yiyecekler, şarkılar.

Şekil 2.28. Kamusal alanlarda kimlik ölçütleri (Ziyaee, 2018)

Gündoğdu ve Ünveren (2015) çalışmasında Şekil 2.29’da kentsel kimliğin oluşumunda kent kimliği öğeleri etkileşimi yer almaktadır. Kentsel kimlik oluşumu; kentin tarihsel süreç içindeki mekansal değişimi, kullanıcıların algıları ile ortaya konmuştur.

Bir kentin kimliği zamanla oluşmaktadır. Buradan yola çıkarak kent kimliğini tarihsel süreç içerisinde değerlendirmek gerekmektedir. İnsan ve mekan ilişkisi ile bütünleşen mekansal kimlik, mekana duyduğu algı ve mekanın fiziksel özelliklerinden oluşmaktadır. Bu konuya ilişkin algı, kişilerin mekanda bulunduklarında hissettikleri olumlu duygulardır. Mekanın fiziksel özelliklerini çeşitli analizler ile değerlendirmek gereklidir. Bu sayede mekanın kimlik yapısında mevcut durum ortaya konularak güçlü ve zayıf yönleri belirlenebilecektir. Görsel algılama ile bir kentin imgelerinin belirlenmesi, kent imajının oluşması ile kent kimliği oluşum süreçleridir. Her bir aşama görsel kimlik belirlenmesi için önemli basamaklardır. Bu bağlamda Lynch (1964)’deki rehber niteliğindeki çalışması ile kenti anlaşılabilir kılmak için yöntem oluşturmaktadır (Gündoğdu ve Ünveren, 2015).

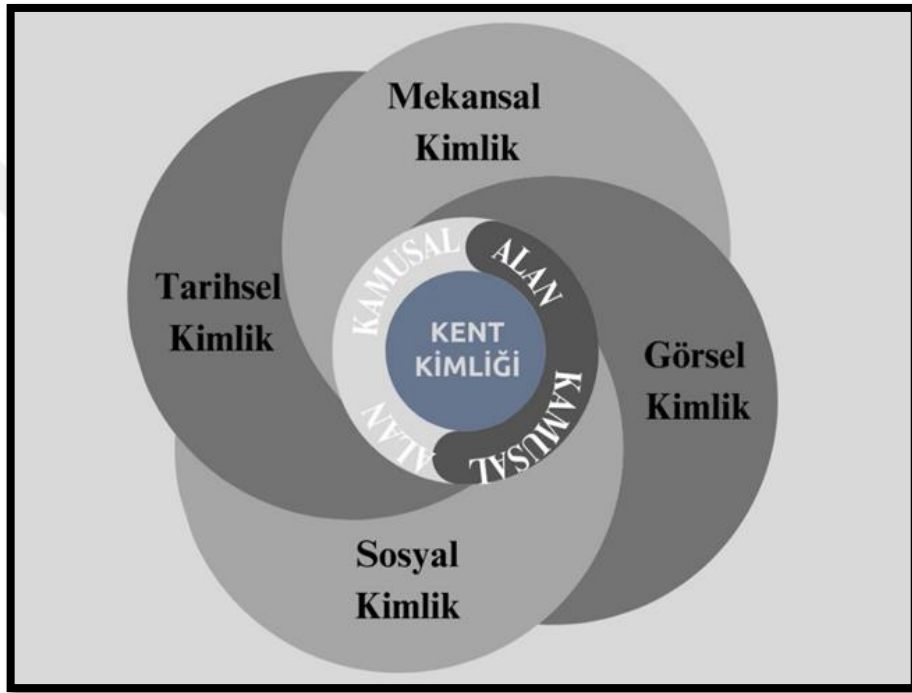
Şekil 2.29. Kentsel kimliğin oluşumunda kent kimliği öğeleri etkileşimi (Gündoğdu ve Ünveren, 2015)

Kamusal alanlarda kimlik oluşumundaki temel, insan-kent ilişkisinin sağlanabildiği, ortak erişebilir topluma açık mekan olmasıdır (Güzel ve Sönmez, 2020). Buradan yola çıkarak kimlik, statik bir kavramdan öte dinamik bir olgudur (Kaymaz, 2013).

Paigo (2012) kentsel gelişim ile kamusal alanların ilişkisini araştırmıştır. Kamusal alanda insan ilişkilerinin o yerin kimliğinin geliştirmesinde de etkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ashfina, Garg ve Chani (2022)’deki çalışmasında; kamusal alanlarda kimliğin

rolünü araştırmıştır. Sonuç olarak kamusal alanların yer kimliğinin oluşmasında önemli bir unsur olduğunu belirtmiştir. Toplumun yaşamına katkı sağlayan bileşenlerin bütünü kent kimliğini oluşturmaktadır (Boyer, 1994; Gökgür, 2008).

Kamusal alanların kimliğini değerlendirmek için tanımlayıcı unsur ortaya çıkarmak amacıyla yukarıda bahsedilen çalışmalardan elde edilen sonuçlar geliştirilmiştir. Bu bağlamda kamusal alanlar tarihsel, mekansal, görsel ve sosyal yapıların kente yansıtan kimlik bileşenleri olarak değerlendirilmektedir (Şekil 2.30.).

Şekil 2.30. Kamusal alanlarda kent kimliği bileşenleri

2.5.1.1 Kamusal alanlarda tarihsel kimlik

Kamusal alanlar, geçmiş, bugün ve gelecek ile ilişki kurulabilen bağlantı noktalarıdır. Geçmişteki bağın geleceğe taşınmasını sağlayan önemli referansları içermektedirler. Toplumun ve kentin tarihsel yapısını ortaya koyarak tarihsel kimliği oluştururlar (Çalak, 2012).

Kamusal alanlarda tarihsel kimliğini oluşturacak yapılar ve öğeler bulunmaktadır. Bu yapı ve öğeler, tarih öncesi dönemlerden çeşitli medeniyetlerin o dönemin sosyal, ekonomik, kültürel, mimari ve estetik özelliklerinin bugüne kadar ulaşmış kimlik bileşenleridir. İlgili öğelerin korunmasına ilişkin ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde koruma bölge

kurulları görevli olup taşınmaz kültür varlıkları olarak ilan edilen yapılar, tescilli yapılar olarak adlandırılmaktadır (Yıldız, 2020).

Kültürel varlıklar; tescilli ya da tarihsel değer durumuna göre; Simten Sütüncü 2018; Güner ve Gültekin 2020; Raghep vd. 2022 çalışmalarında anıt türüne ve yerlerine göre gruplandırılmıştır. Tescil durumu, varsa tescil tarihi, kültür dönemi ve korunmuşluk durumları vb. tarihsel kimlik açısından değerlendirilmektedir. Kentlerin geçmişinin yani tarihsel-kültürel mirasının korunarak yaşatılması ve bu değerlerin çağdaş yaşam koşulları doğrultusunda geliştirilmesinde tarihsel kimliklerinin korunabilmesi için ön koşuldur (Demirsoy, 2006).

Boussaa (2018)'deki çalışmasında tarihi kimlik öğelerinin kent kimliklerinin özünü oluşturduğunu belirtmiştir. Birleşmiş Milletler Habitat ve UNESCO kültürel mirasın değerini ve kent kimliği açısından önemini belirterek korunmasını, tarihi mekanların canlandırılması, yenilenmesi yöntemleri ile geliştirilmesine ilişkin tavsiyelerde bulunmuştur. Bu bağlamda kentlerin tarihi merkezlerinde yer alan sivil mimariler, ticari ve sosyal alanlar, sokaklar, anıtlar, kültürel öğeler gibi değerlerin varlığı, gelecek nesillere aktarımı tarihsel kimliğin oluşması bakımından önemlidir (Mehanna ve Mehanna, 2019).

Kent kimliği analizinde kentin farklı zaman katmanlarının olduğunu kabul ederek, tarihsel süreç periyodunun dahil edilmesi, tarihsellik içinde kentsel kimlikteki değişimlerin incelenmesine olanak tanır. Bu kapsamda oluşturulacak metodoloji, kritik ve önemli tarihsel aralıklarda değişimlerin gözlemlenmesine kentsel kimliğin daha etkin değerlendirilmesini sağlamaktadır (Mansur, Alves, Costa, 2023).

Kimlik çok katmanlı ve ilişkisel bir kavram olup birçok araştırmacı tarihi alanlara ilişkin Çizelge 2.2.'de ölçütleri geliştirerek tarihsel kimlik değerini ortaya koymuşlardır. Ayrıca araştırmalar insanların, modern mimari yerine tarihi çevreleri tercih ettiğini göstermektedir. Çünkü tarihi çevrelerin geçmişle kurduğu ilişki insanlarda bağlılık ve aidiyet hissi oluşturmaktadır (Lewicka, 2008).

Çizelge 2.2. Tarihsel kimlik ölçütleri

Tarihsel Kimlik Ölçütleri	Lynch, 1964	Armstrong vd., 2001	Armstrong, 2001	O'Hare vd., 2001	Gül Asatekin, 2004	Madran, 2007	Taşçioğlu, 2018	Curovic vd.,2019	Güner ve Gültekin,2020	Jihad ve Awad, 2020	Eldiasya, Hegazib, El-Khoul, 2021	Throsby ve Petetskaya, 2021	Negiş vd., 2021	Çatalbaş veEcemiş Kılıç, 2022	Jiang vd., 2022	Karakaya Aytin, 2022	Paraschou ve Maistrou, 2022	Perihan veAşur, 2020	Raghep vd., 2022
Belge değeri																			
Süreklilik değeri																			
Tarihsel değeri																			
Anı değeri																			
Mitolojik değeri																			
Artistik/teknik																			
Özgünlük değeri																			
Enderlik değeri																			
Grup/Çokluk																			
Homojenlik																			
Ekonomik değeri																			
İşlevsel değeri																			
Geleneksel değeri																			
Estetik/Mimarî																			
Ekonomik Değeri																			
Bütünsellik																			
Tutarlılık																			
Okunabilirlik																			
Komplekslilik																			
Geçicilik																			
Tasvir edilebilirlik																			
Sahip çıkma																			
Doğallık																			
Mekan duygusu																			
Odak Öge Değeri																			
Korunma Değeri																			

2.5.1.2 Kamusal alanlarda mekansal kimlik

Kamusal alan sosyal ve fiziksel olarak iki boyuttan oluşmaktadır. Kamusal alanın fiziksel boyutu kenti mekansal olarak tanımlamakta olup kentin en önemli bileşenlerindendir (Oktay, 2008).

Kamusal mekanları Kostoff (1999)'daki çalışmasında insanların gündelik ihtiyaçlarını karşıladığı, kenti deneyimleyebildiği ve kültürel etkinliklerini gerçekleştirdiği, bireyleri birbirine bağlayan ortak mekanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kentsel kamusal mekanlar; sokakları, meydanları, parkları içeren ve binaları saran tüm boşlukları kapsayan kente kimlik katkısı ile etkileşim alanlarından oluşmaktadır (Madanipour, 1996; Gehl, 2001).

Kentlerde kamusal alanların ayırt edici özellikte olmasının göstergesi olarak Inceoğlu ve Aytuğ (2009)'daki çalışmasında meydanları, kimliğin anlaşılabilirliği için caddeleri, insanların yönlendirici olması yönüyle ise sokakların olduğunu belirtmiştir. Oktay (2011) çalışmasında benzer bir bakış açısı ile haftanın her günü ve gece-gündüz “yaşayan” cadde ve sokakların bir alanın karakterini oluşturan bileşen olduğundan söz ederek, diğer önemli etmenin de bu alanların kentte insanlara kullanım olanağı sağlamasının olduğunu eklemiştir.

Kent bütünündeki planlamalarda fonksiyon alanlarının yürüme mesafesinde yerleşmiş olmaları, yoğunlukları, yapısal birimlere yeterli sayıda girişlerle erişilebilirliği, bina türünde, yaşında, büyüklüğünde, genel kullanım durumunda çeşitlenmeleri etkinlik düzeyini ve yoğunluğunu belirlemektedir. Bu tasarım ilişkisi kentlerdeki mekan kavramının kamusal alanlar üzerinde ölçüt alındığını göstermektedir. Kent-mekan ilişkisinin doğru kurgusu bir kentin kimliğini oluşturmaktadır. Kamusal alanlarda mekansal tasarımlarda, fiziksel unsurdan ziyade insanların gündelik hayatlarına devam etmesi, o alana aşina olması, ulaşılabilir olması, kentte odak noktası oluşturması, ayırt edici olması, doğal bir peyzaja sahip olması, çok yönlü etkileşim sağlaması, kültürel öğeler barındırmasıyla anlamının olması, kullanıcı memnuniyeti oluşturması vb. özelliklerin bir ya da birkaçını içermesi mekansal kimlik değerine sahip olduğunu göstermektedir (Önem ve Kılınçaslan, 2005; Aytaç, 2013; Doğan, 2019; Karayılmazlar ve Çelikyay, 2018; Güzel ve Sönmez, 2020). Kamusal mekanlar ayrıca mevcut doğal ve kültürel öğeler ile de kimlik değeri oluşturmaktadır.

Kamusal alanlarda mekansal kimlik oluşumlarında yasal düzenleme ve planlama büyük önem teşkil etmektedir. Ülkemizde kent planlamalarındaki temel yasa 3194 sayılı İmar Kanunu olup, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına bu hükümde yetki tanınmıştır. İmar Kanunu'nun ilgili maddelerinde mekansal planlamalar ya da kamusal mekan üretim ve biçimlenmesi ile ilgili

tam tanımlaması yapılmasa da üst ölçekli planlar; bölge planı, çevre düzeni planı alt ölçekli planlar; imar planları olarak kademelendirilmektedir. Bir diğer planlama kademesi ise kapsam ve ölçek bakımından bölge planları ile çevre düzeni planları arasında yer alması gereken 3194 sayılı İmar Yasası'nın 9. maddesinde adı geçen metropoliten alan planlarıdır. Bu plan dahilinde Bakanlık gerekli gördüğü durumlarda kamuya ait yapı ve mekanlarda ilgili belediyelere bilgi vererek değiştirme yapmaya ve yaptırmaya yetkin kılınmıştır. 2006 yılında yürürlüğe giren 5491 sayılı yasa ile değişik 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9. maddesinin (b) fıkrasına göre, "Çevre düzeni planları Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır. Bölge ve havza bazında çevre düzeni planlarının yapılmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir" maddeleri yer almaktadır. Kamusal alanlarda planlama boyutunda genellikle belediyelerin imar planları değişiklikleri üzerinden gelişim gösterdiği görülmektedir. İmar planlarına ilişkin "İmar Planları İle İlgili Esaslar Planlama Kademeleri" başlıklı 6. maddesinde, kapsadıkları alan ve amaçlarına göre "Nazım İmar Planları" ve "Uygulama İmar Planları" hazırlanması hükmü getirilmiştir. Bu bağlamda kamusal alanda mekansal oluşum ve değişimler belediyelerce imar planları hazırlanması ve mevcut imar plan değişikliklerinin yapılması ile gerçekleşmektedir.

Kamusal alanda mekansal kimlik oluşumlarında planlamanın fiziki analizlere dayandırılarak üretim ve değişimi kentle bütünleşik yapılmalıdır. Kamusal alanda fiziksel/ işlevsel mekan kalitesinin değerlendirmesi amacıyla yapılan Lynch, 1964; Greene, 1992; Özdemir, 2011; Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2007; İncoğlu, 2007; İncoğlu ve Aytuğ, 2009; Altınçekiç, 1997; Altınçekiç vd., 2014; Acarlı vd., 2019; Mısırlı, Kiper, Korkut, 2019; Akbaş ve Kiper, 2020; Tırnakçı, 2020; Neğiş vd., 2021 literatür araştırmalarından yararlanarak oluşturulan kamusal alanlarda mekansal kimlik ölçütleri Çizelge 2.3.'te gösterilmiştir. Ayrıca Neğiş vd., 2021; Şengül Başdere, 2018; Gökçe ve Açıksöz, 2015; Tırnakçı ve Aklıbaşında, 2018 araştırmalarında mekansal kimliği değerlendirmek üzere mevcut durum, sorun ve çözümlemelerin belirlenmesine yönelik SWOT Analizleri gerçekleştirerek öneriler geliştirmişlerdir.

Çizelge 2.3. Kamusal alanlarda mekansal kimlik ölçütleri

Mekansal Kimlik Ölçütleri

Kamusal Alanlarda Yeşil Alan Durumu

Kamusal Alanlarda Kütle / Boşluk Durumu

Kamusal Alanlarda Aktivite ve Fırsatlar (Yapı-fonksiyon durumu: ticaret, kültür, eğitim, konut, ibadet vb.)

Kamusal Alanlarda Ulaşım Yoğunluğu (1. ve 2. derece yollar, kavşaklar, caddeler, sokaklar, ulaşım yolları)

Kamusal Alanlarda İnsan Ölçüsüne Uygunluk (Kat yükseklikleri, silüet, yol genişliği)

2.5.1.3 Kamusal alanlarda görsel kimlik

Bir kenti insanların algılama şekli ve oluşturduğu etki, kentsel imgelerin ile tarif etmektedir. Kentlinin kente ilişkin ilk izlenimi ile başlayan bu süreç imgeler ile bütünleşmesiyle kent imajını oluşturmaktadır (Topçu, 2011). Bir kentin görsel kimliği doğal, coğrafi, tarihi ve sosyal boyutları içeren unsurlardan oluşmaktadır. Kent kimliği, görsel kimlik ve alt parametresinde kentsel imgeler kamusal alanda zaman periyodunda çok katmanlı bir şekilde oluşmaktadır (Ulu, Karakoç, 2004). Kimlik, kente dair ya da kamusal alanı tanımlayıcı bilgiler içermektedir. İmge ise, kişinin algısı ile şekillenerek kamusal alana ilişkin yeni bir anlam oluşturmaktadır (Altuğ Turan, 2010).

Lynch (1964) çalışmasında kent formunun birey için imgesel özellikleri ile akılda kalıcı ya da çağrışım yapan görsel kimlik olgusu olduğuna dikkat çekmektedir. Kişilerin kentte dair zihin haritasını oluşturduğu bu izler ile istedikleri yere ulaşabildiklerini göstermiştir. Demografik ve sosyal durumları farklı olan kişilerin bile kent algılarında toplumsal kabullerinin ve imgelerinin olduğunu Lynch (1964)'deki çalışmasında ortaya koymuştur. Bu bağlamda kente dair kişinin izlenimini hedefleyerek kentsel imge öğelerini; “yollar, sınırlar, bölgeler, odaklar ve yer işaretleri (nihengiler)” şeklinde sınıflandırarak kentin imajını değerlendirmiştir. Bu öğelerin bazıları kentsel mekandaki kamusal alanlarda dolaşan bireyi yönlendirirken, bazıları da yol gösterici ve yolunu bulmasını sağlayan işaretlerden oluşmaktadır (Çelikyay, 2017).

Kentten mekan ölçeğine kadar alansal olarak doğal ya da yapay sınırlar bulunmaktadır. Kent kullanıcısı bulunduğu alanı çerçeveleyen sınır imgesini algılamaktadır. Bu sayede kullanım, faaliyet alanı sınır dahilinde belirlenmektedir. Yol imgesi, kente içindeki kamusal mekanlara ve ticaret alanlarına uzanan erişimi tarif etmektedir. Ulaşım unsurları, caddeler ve yaya yolları bu imgenin içinde bulunmaktadır. Nirengiler dikkat çeken imgelerdir. Kimi zaman yapılar, kimi zaman ise de bir trafik levhası olabilmektedir. Odak noktaları kent kimliklerini öne çıkaran, zihin haritalarında akılda kalıcı önemli noktalardır (Lynch, 2020).

Kamusal alanlarda görsel kimlik Sharma (2020)'ya göre; mekansal kalite ile de ilişkilidir. Çünkü yapılı bir çevrenin manzarası ile konforu estetik değerini artırmakta görsel çekicilik oluşturmaktadır. Bu bağlamda kamusal alanda kullanılan donatı elemanlarının (bank, çöp kutusu, aydınlatma vb.) uyumlu ve ergonomik tasarımı da görsel etki oluşturmaları için gereklidir. Özetle, kent donatıları ile tamamlanan ve doğru tasarlanan kamusal alanlar, görsel kimliği ile dikkat çekici olmaktadır (Ghorab ve Yücel Caymaz, 2015). Kentsel deneyimle ilgili önemli bir faktör de görsel formları nasıl algıladığı ve yorumladığıdır (Oktay, 2002). Kullanıcılar genellikle bir kenti görsel/estetik özellikler üzerinden betimlemişlerdir. Kent ölçeğinde bu görsel etki doğal çevre (topoğrafya, iklim, bitki örtüsü, deniz/göl/nehir ile olan ilişki, vb.) kısmen de yapılı çevre ile (kent dokusu, binalar ve binaların dışında kalan mekanlar) kurulan kimlik ilişkisidir (Oktay, 2011).

Kamusal alanlarda görsel kimliğin etkili olmasına ilişkin ilk parametre, manzaranın varlığıdır. İrmak ve Yılmaz (2010)'a göre; peyzaj manzarasında su ögesinin bulunması görsel açıdan etkidir. Özellikle kentlerde deniz kıyısının bulunması, kamusal alan oluşumunun desteklenmesi ve insanların panoramik manzaraya sahip olması o kentte görsel kimliği öne çıkarmaktadır. Öyle ki, denizden karaya doğru gidildikçe görsel ilişkinin de zayıflayacağı söz konusudur. Kent ve deniz ilişkisinin mekansal çözümlemeler ile doğru bağlantısı çok önemli olup, kıyıya dik sokaklar şeklinde kolidor oluşturarak deniz bağlantısının sağlanması, kültürel ve yapısal alanlar ile bütünleşik tasarımı, kent imajında görsel kimliği öne çıkarmaktadır. Bir doğa manzarasının bulunduğu kentte yüksek eğimler olması kent morfolojisine göre planlama, aynı zamanda doğal oluşumların manzarası da kullanıcılar açısından görsel kimliği etkin kılmaktadır (Erysheva ve Moor, 2021).

Çizelge 2.4.'te bazı yazarların görsel kimlik ölçütleri bulunmaktadır.

Çizelge 2.4. Görsel kimlik ölçütleri

Kaynak Yılı	Yazar Adı	Görsel Kimlik Ölçütleri
1964	Lynch, K.	Canlılık, duygu, uygun olma, erişim, kontrol
1992	Greene, S.	İşlev, düzen, kimlik, cazibe/çekim, odak (görsel odak/etkinlik düğümü), birlik kavramı/tekrar, karakter, özellik, tarihsel nitelik /sembolizm
1998	Nasar, J.L.	Doğallık, bakım, açıklık ve tanımlanmış mekan, tarihsel önem/içerik, düzen
2004	Kalın, A.	Doğallık, süreklilik, algılanabilirlik, yenilik/gizemlilik, karmaşıklık-çeşitlilik, tutarlılık ve anlamlılık
2012	Gültürk, P., Şişman E.	Doğallık, uyum, bakım, açıklık, düzen, güven, manzara güzelliği
2012	Rasidia, M.H, Jamirsahb N., Saidc I.	Yoğunluk, konum, erişilebilirlik, ulaşım şekli, mesafe, ziyaret sıklığı
2017	Acarlı, B.	Uyum, okunabilirlik, manzara güzelliği, tarihsellik, konfor

Kamusal alanların form, doku, renk, boyut gibi ayırt edici özellikleri ile landmarklar görsel kimliği oluşturmaktadır. Kentte görsel açıdan dikkat çeken anıt, simge çoğu zaman kamusal alanın adını almıştır ya da hatırlatıcı yer ismi gibi kullanılmıştır. Kamusal alanda bir sokağın bitimindeki sembol, meydanın merkezinde anıt, yol gösterici de olabilmektedir (Lynch, 2020; Meral ve Çelen Öztürk, 2023).

Kamusal alanlara kültürel ya da sanatsal öğeler estetik katmakta olup görsel kimlik değeri oluşturmaktadır. Shawket (2019) araştırmasında kimliği etkileyen tasarım ölçütlerini anket çalışması ile değerlendirmiştir. Kamusal açık alanların ve landmarkların kent kimliğinde öne çıkan olgular olduğu saptanmıştır. Stephenson (2017)'a göre; mekanlar, zamansal süreçte yerel değerler oluşturmaktadır. Bu değerler geçmiş-gelecek bağlantısı ve aidiyet temeli ile oluşmakta olup mekan ve manzara arasında farklı bir kimlik yapısı ortaya koymaktadır.

Görsel kimlik kişinin algısında geçmiş zamanda yer etmiş aynı zamanda günümüzde hatırlanabilir manzara sunmaktadır. Benzer bakış açısı ile Kuğu Tüfekçioğlu, 2008; Topçu, 2011; Altınçekiç vd., 2014; Acarlı, 2017; Kiper vd., 2016 çalışmalarında geçmiş ve günümüze ait tarihsel alanların görselleri üzerinde değerlendirme yapmışlardır.

2.5.1.4 Kamusal alanlarda sosyal kimlik

Kent ile kurduğumuz ilişki, mekansal karşılaşmada diğer kişiler ile kurduğumuz etkileşim ve kültürel alanları da içine de alan bütünlük kamusal alanda sosyal kimliğimizi oluşturmaktadır (Haapala, 2003; Hogg ve Reid, 2006). Benzer bir yaklaşımla kentsel kamusal alanlarda bizim dışımızda diğer kişilerin davranışları da sosyal açıdan etkileşim oluşturmaktadır. Kamusal alanlarda insanlar arasındaki sosyal etkileşimler bu bağlamda en temel unsurdur (Holland, Clark, Katz ve Peace, 2007). Valera (1997)'deki çalışmasında kent-sosyal kimlik birlikteliğine vurgu yapmıştır. Sosyal kimliğin bir yerin simgesel özelliklerinin mekanlar vasıtasıyla oluştuğunu belirtmiştir.

Kent parçalarında etkileşimin en yüksek olduğu kamusal alanlar sosyal açıdan toplumun kültürünü yansıtmaktadırlar. Kültür, toplumların mirası gibidir ve kamusal alanlar, zaman-mekan aracılığıyla bu normları aktarmak rolünü üstlenirler. Barthes'a göre "kent bir söylemdir, bu da o kentte yaşayanların dilidir". Uzun zaman dilimlerinde oluşan toplumsal yaşamın izlerini ve anılarını barındıran kamusal alanlar, kent kültürünün önemli bir parçasını oluşturmaktadırlar (Erdönmez ve Akı, 2005 s.76). Sosyal kimlik bu açıdan kent kimliğine özgün bir model oluşturur. Toplumsal ölçekte nüfus, etnik durum ve bireysel özelliklerden; cinsiyet, eğitim durumu, meslek vb. farklılık kamusal alanlarda benzersizlik değeri oluşturmaktadır (Kaymaz, 2013). Aynı zamanda kültür ve gelenekle tasvirlenen kamusal alanlar, sosyal kimlik yapısıyla insanların alan ile ilgili aidiyet hissi oluşturmalarını sağlamaktadır (Torabi ve Sima, 2013). Kamusal alanlarda kurulan sosyal ilişkiler Curran (1983)'a göre; çevre gezileri, sergi, ticaret ve oyun amaçlı çevre düzenlemelerinden, halk festivalleri, karnavallar, pazarlar gibi toplu katılım sağlanan etkinliklerle kent ile insan arasındaki ilişki oluşmaktadır.

Bu anlayış içerisinde kamusal mekanlarda insanların benzer beklenti talebi ile bir arada oldukları ya da tesadüfi karşılaşmalarında iletişim sağlamaları sosyal kimlik oluşturmaları bakımından önemlidir (Kahraman, 2019). Kamusal alanlarda düzenlenen etkinlikler Yuan ve Chong (2007)'a göre de görsel ve sosyal açıdan kimlik oluşumu sağlamaktadır. Sosyal kimliğin ölçülmesi amacıyla Gehl, 2003; Uzgören ve Erdönmez, 2017; Kılıçaslan vd., 2012; Ertürk, 2011; Özkan, 2017; Göregenlivd., 2014; Önaç, 2017; Özer, 2020; Güner ve Gültekin, 2020 yaptıkları araştırmalarında kullanıcılara alanı ne sıklıkla, ne amaçla hangi alanı kullandıkları, alanda nasıl hissettikleri ve alanın kendileri için anlamını anlamaya yönelik ilçe ölçeğinde memnuniyetin belirlenmesi, kimlik öğeleri tanımlama, farkındalık, aidiyet gibi konu

başlıklarında anket çalışmaları yürütmüşlerdir. Araştırmalarında kent kimliğinin kamusal alanlarda sosyal kimlik ile ilişkili olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır.

2.6 Kamusal Alan-Kentsel Dönüşüm-Kentsel Kimlik İlişkileri

Jacops (2011) kenti “canlı ve hayat doludur” şeklinde tanımlayarak, kentin dinamik ve sürekliliği olan bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir. Kamusal alanlar kentin yaşam bileşenidir. Güçlü bir 'kamu' kavramına sahip olan kentler, yeterli sokak alanı, yeşil alanlar, parklar, dinlenme tesisleri ve diğer kamusal alanlar varlığı ile yaşam kalitesi bağlamında refah seviyesi yüksek bir hayat olanağı sunmaktadır (Andersson, 2016). Kent kimliğinin oluşması tarihsel, doğal, sosyo-kültürel ve mekansal birlikteliğin zamanla değişip gelişmesidir. Bu süreç bir kişinin doğduğu ev, yürüdüğü yol, deneyim kazandığı mahalle, ilişkiler geliştirdiği kamusal alanlar, kent, tarih kültür kimliğe dair bileşenler ve imge algıların bütünüdür oluşturmaktadır (Arbak, 2015).

Dünya’da 1980 yıllarından itibaren küreselleşmenin etkisi görülmekte olup sosyal ve ekonomik alanda dönüşüm yaşanmaktadır. Bu dönüşüm sürecinin kente, kamusal alana kentliye, kent kimliğine önemli etkileri olduğu görülmektedir. Küreselleşme ve kent üzerinde yapılan çalışmalarda özellikle tarihsel ve kültürel öğelerin değişimi ile kimlik eksenli dönüşümler gerçekleşmiştir. Kentlere küreselleşme ile eklenen kentleşme baskısı, mekansal müdahaleleri gerekli kıldığından kentlerde kentsel dönüşümlerle karşılaştırmıştır (Birsell, 2006; Oktay, 2011; Sargolini, 2013; Beyazıt ve Güneş, 2017; Yıldız ve Baz, 2021). Kentlerde tarihi alanlar önemli bir kimlik bileşeni olup, kentin okunaklılığını sağlamaktadır. Ancak kentsel dönüşüm vb. yapısal değişimlerde bu alanlar, kent içinde odak nokta olma özelliklerini yitirmektedir (Velioğlu, 1992).

Kamusal alan Sennett (2010)’e göre; gelişen, zaman içerisinde biçimlenen fenomendir ve kamusal mekanın kentin dönüşümüne aracılık eden bir işlevi vardır. Kedik (2011) ise; her kenti kamusal bir oluşum olarak nitelendirmiştir. Hızlı kentleşme paralelinde artan nüfusla birlikte kentlerdeki fiziksel ve sosyal değişimler, kullanıcılar açısından kamusal alanların gerekliliğini ortaya koymuştur. Öyle ki; Buchecker ve Frick (2020) ile Körmeçli ve Uslu, (2021)’deki çalışmalarında; kentleşmenin olumsuz etkilerini azaltmanın anahtarı olarak, açık kamusal alanların planlanması gerekliliğini ortaya koymuşlardır. Kamusal alanlar aynı zamanda kent kimliklerinin belirleyicisidir. Kent kimliği ise çoğu zaman kentsel dönüşüm eğilimine direnç oluşturan bir olgudur (Melnychuk ve Gnatiuk, 2019). Kentsel alanın ulaştığı son durumda fiziksel dönüşüm için mevcut kentsel mekanın yoğun yapısında alan aramaya ve

boş alan veya binalara odaklanmak zorunda kalınmaktadır. Bu durum çok eski veya küçük binaların yıkılması ve yerinde yeni bir kullanım kazandırılmasını kapsayan dönüşümü zorunlu hale getirmektedir. Kentsel dönüşümde yıkarak yenisi yapma modeli maliyet açısından daha çözümcül ve yaygın uygulamalar olmalarına rağmen tarihi dokuya etki ederek kent kimliği kaybına yol açmaktadır (Kayacan, Özel ve Kayacan, 2019).

Türkiye'nin birçok büyük kentinde kentsel dönüşüm adı altında gerçekleşen projeler, uygulama biçimleri açısından da çeşitlilik göstermektedir. Ancak merkezi ve yerel yönetimlerin, kent mekanlarında yaşanan fiziksel, ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlara yönelik uyguladıkları bu projeleri, sadece fiziksel yenileme bağlamında ele aldıkları görülmektedir (Gümüüşboğa, 2009). Halbuki kentlerin, binadan oluşan fiziki plandan öte "kentsel yaşam" kavramına odaklanarak üretilen kamusal alanlara ihtiyacı olduğu gerçeği günümüzde yadsınamaz boyuttadır. Kentlerin acil önlem planları, kimlik yansımaları sağlayabilecek kültürel ve tarihsel boyutu ile birlikte kentsel geliştirmeye ilişkin vizyon oluşturulması gereklidir (Oktay, 2011).

Kentsel geliştirme projelerinin hayata geçirilmesi konusunda, mülkiyet yapısının öngörülen kullanım biçimlerine göre düzenlenmesi gereklidir. Özellikle parçalanmış mülkiyet kalıplarının kamulaştırılarak parselden ziyade ada bazlı dönüşümler, kent için daha etkin olmaktadır (Otaner ve Keskin, 2005). Şişman ve Kibaroglu (2009) çalışmasında ülkemizde her kentin kentsel dönüşüm konusunda farklı gerekçeleri olabileceğini belirtmiştir. Her yörenin kendi sorunları, yöresel sınırlayıcıların ve olanakların tespitiyle bunlara bağlı yerel dönüşüm strateji ve politikalar oluşması sağlanmalıdır. Özellikle son zamanlarda küreselleşmenin etkisiyle büyükşehirlerde insanların özel alanlarda kalma tercihleri, kamusal alanda değişime itici güç oluşturmuştur. Zukin (1991)'e çalışmasında bu konuya ilişkin kentlerin dönüşümünde yeni tip konut yerleşimlerinin güvenli siteleri olması, kent dışında konumlanma eğilimi özendirilmiş, kamusal alan kullanımı azaltmış ya da kent dışında yeni kamusal alan oluşum arayışına sebep olduğuna değinmiştir. Bu büyük değişimler zamanla kamusal yaşamın ve toplumsal kimliğin odak noktası olan; kent merkezlerinin de konumunu değiştirmektedir. Kamusal alanın dönüşümünde başka bir tehdit ise, sosyalleşme rolünün mekandaki olgusunun açık alandan alışveriş merkezlerindeki kapalı alana evrilmesidir. Bu değişimlere yönelik kent ölçeğinde kamusal alanların sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik boyutları ele alınarak daha etkin şekilde kullanıma kazandırılmasında kentsel dönüşüm yöntemlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Ataöv ve Osmay, 2007; Gökğür, 2008; Nalbant, 2011; Önal, 2014). Kentsel dönüşüm projeleri,

yalnızca konut talebine veya kentsel rehabilitasyon problemlerine çözüm sunmaktan öte aslında çevresel açıdan da katkı sağlamak için değerlendirilmelidir (Yazgı, 2013).

Oktay (2004) bu konudaki çalışmasında özellikle son on yıla vurgu yaparak insanların kırsala taşınmalarını “kentten kaçış” olarak betimlemiştir. Kırsala göç etmenin gerekçesini kentte kamusal alanların yitirilmiş ve mahalle kültürünün eksilmiş olmasına bağlamıştır.

Dünya ülkeleri örneklerinde planlama süreçleri ve bu süreçlerde rol alan aktörlerin yapıları çevreye yönelik müdahalelerinin denetlenmesi ve kamusal mekandaki değişimin yönetilmesi için genel bir dönüşüm politikası bulunmaktadır (Gökgür, 2017).

Çeşitli faktörlerin etkisiyle, zaman içerisinde kentler değişime uğrayarak, bir dönüşüm sürecine girmiştir. Kentsel alanlar, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde sanayi devrimi sonrasında kamusal alanda köklü değişikliklere neden olmuştur. Öyle ki; araştırmacılar tarafından kentsel mekan dönüşümü ile ilgili kentsel dokunun parçalanması, kamusal alanın bozulması, özelleştirilmesi ve bu tür mekanların yeniden doğuşu olmak üzere üç ana eğilim olduğunu belirtilmiştir (Carmona, 2010; Landman, 2016; Madanipour, 2019). Bu kabul üzerinden kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanlar en fazla etkiyi almıştır. Gehl ve Svarre (2013)’e göre; İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş ekonomilerde konut ve ulaşım projelerinin hayata geçirilmesi için çeşitli stratejiler benimsenmiştir. Bu stratejilere yönelik eylemler trafiğe uyum sağlama ihtiyacı ile imar kısıtlamalarına yönelik uygulamaları beraberinde getirerek, kentsel peyzajda bölünmeler yaratmış, kentsel dokunun parçalanmasına ve kamusal alanın değişmesine neden olmuştur (Gehl ve Svarre, 2013). Dolayısıyla bu olumsuz süreç, kamusal alanlarda kentin kimlik değerlerini oluşturan görsel, tarihsel, kültürel ve doğal faktörlerle birlikte kullanıcı gereksinimlerini dikkate alan plan, politika ve tasarım yaklaşımlarının tekrar ele alınmasını gerektirmiştir (Ertaş, 2011; Evans, Vacha, Kok ve Watson, 2021). Kamusal alanların planlanmasına ilişkin öncelik Jacobs (1961) çalışmasında insan odaklı kentsel alanların yaratılmasına dikkat çekmiştir. Bu bakış açısı, daha konforlu ve yaşanabilir şehirler gelişiminde kamusal alan dinamiklerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Öyle ki, Tunçer (2017)’deki çalışmasında; kamusal alanda kentsel dönüşüm sürecinde kent kimliği vizyonuna yönelik olarak bölge, alt-bölge hiyerarşisinde kent, mahalle, yaşam çevresi ölçeklerinde (1/100.000-1/50.000-1/25.000-1/5000-1/1000-1/500 vd.) “stratejik” ve “yapısal (strüktürel)” çeşitli planlar ve tasarım projelerinin hazırlanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Kamusal alanlara yönelik kentsel dönüşüm çalışmalarında toplumun yapısına bağlı kalınarak disiplinler arası çok aktörlü yaklaşım oluşturulması

önemlidir (Çelikbilek, 2019; Çelikyay, 2017). Dönüşüm süreçlerinde bu yaklaşımı uygulamaya geçirebilmek için, yasal ve yönetsel kararlarla uyum sağlamalıdır (Arabulan, 2015). Ayrıca kentsel dönüşüm süreçlerinde kamusal alanda yaşam kalitesi odaklı restorasyon, rehabilitasyon, yeniden canlandırma, soylulaştırma, sağlıklılaştırma yöntemleri geliştirmelidir. Bu sayede Türkiye'nin sahip olduğu zengin toplumsal yapının, kültürel çeşitliliği destekleyecek nitelikli ve anlamlı kamusal mekan oluşumlarına fırsat tanınacaktır.

Kent kimliğinin bir parçasını oluşturan tarihi değere sahip yapıların yıkılmadan uygun bir işlev ile halkla buluşturulması sağlanmalıdır (Deniz, 2005; Kayalar, 2009; Kütükçüoğlu, 2015; Yavuzçehre ve Çezik, 2015; Ataol ve Erdönmez, 2019; Kayacan vd., 2019). Örneğin; sanayi alanların dönüştürülmesinde yıkıp yeniden yapma dönüşümleri izlenirken, tarihi özelliği bulunan yapılar, kamusal alana kazandırılabilir. Bu sayede kentsel dönüşüm ile kamusal alan değişimi paralel gidebilir ve kentsel kimlik ile ilişki kurulabilir. Her kentin, kendine özgü somut ve soyut özelliklerini kapsayan kent kimliğini yeniden hatırlatmasını ve özelliklerini ortaya çıkarması için doğru stratejiler eşliğinde kentsel dönüşüm sağlamak mümkündür (Sağır, 2009; Kayacan vd., 2019). Bir kentte kamusal alanlarda değişim o yerde yaşayan ve orayı ziyaret eden insanlar üzerinde rol oynamaktadır. Değişime karar vericiler bu bağlamda (tasarımcı-şehir plancı vs.) mekan üzerindeki kimlik unsurlarının yeniden yapılandırılmasına yön vermektedirler (Abusaada ve Elshater, 2023).

Özetle; kentsel dönüşüm-kamusal alan-kentsel kimlik birbirlerine bağlı bir ilişki içersindeki kente dair kavramlardır. Öyle ki, kentsel dönüşümün doğru vizyon ve stratejik uygulaması, kamusal alanların kazanımına etki ederken diğer taraftan kent kimliğinin öne çıkmasını sağlayacaktır. Bu sarmal ilişkide, güçlü bir kent kimliğine sahip kentlerde, dönüşüm uygulamalarıyla kamusal alanlar artmakta ve gelişmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

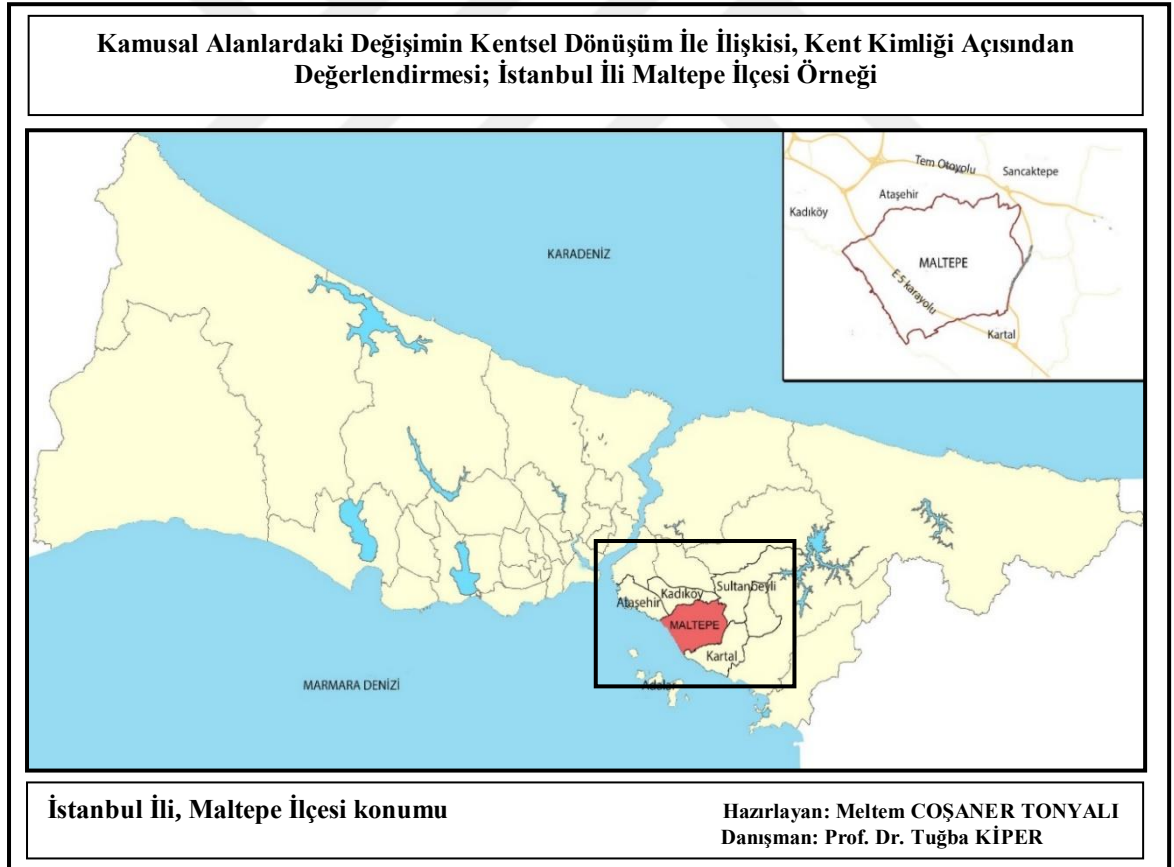
Bu bölümde öncelikle araştırmanın ana materyali, çalışma alanı ve diğer yardımcı materyaller tanımlanarak, araştırmada izlenen yöntem ve iş akış şeması açıklanmıştır.

3.1 Materyal

Araştırma ana materyalini İstanbul ili Maltepe İlçesi oluşturmaktadır.

3.1.1 İstanbul İli, Maltepe İlçesi Konumu

İstanbul, Marmara Denizi üzerinde Avrupa ve Asya kıtalarında oluşan tarihi bir kıyı yerleşimi ve liman kentidir. Maltepe İlçesi, Kocaeli Yarımadası'nın güney batısında, İstanbul İlının Marmara Denizi kıyısında yer almaktadır (Şekil 3.1.). Maltepe İlçesi, 5412 hektar (Sahil dolgu alanı dahil), alana sahip olup Kadıköy, Ataşehir, Sultanbeyli, Kartal ve Adalar ilçeleri ile komşudur (Maltepe Belediyesi, 2023).

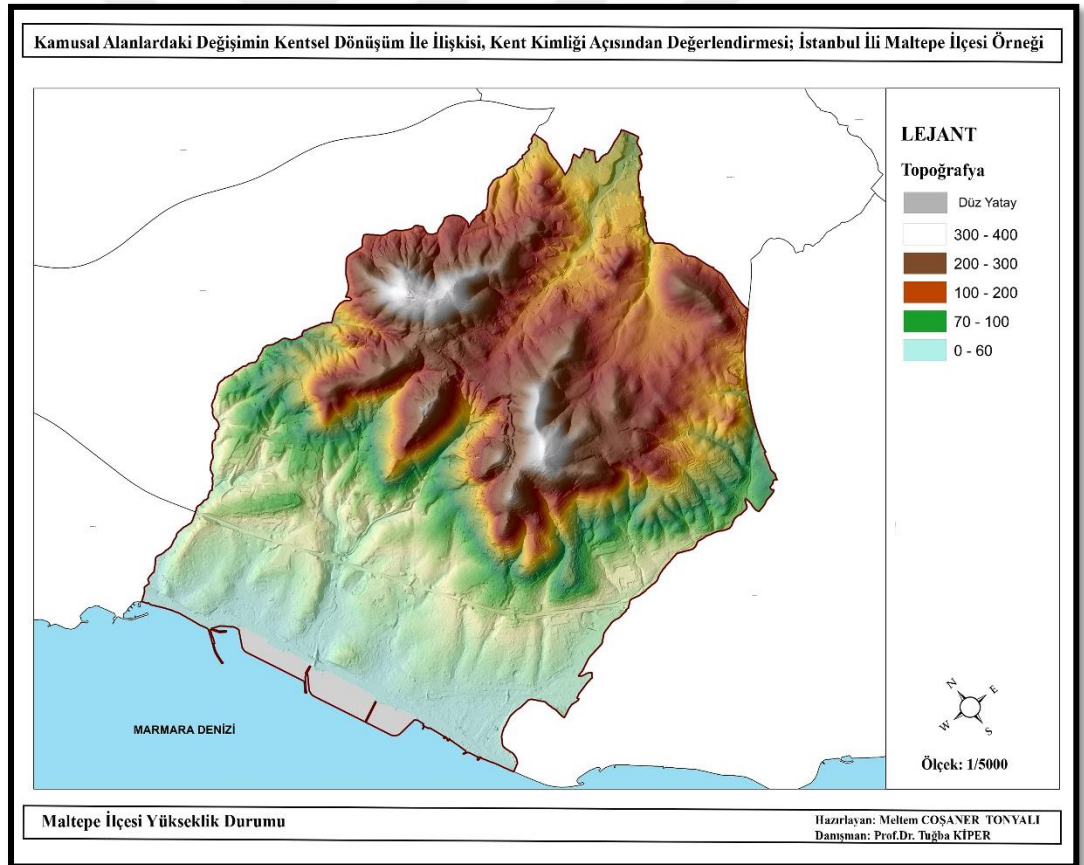
Şekil 3.1. İstanbul İli, Maltepe İlçesi konumu

Anadolu Yakasında yer alan Maltepe, İstanbul'un dördüncü büyük ilçesidir. İlçenin kuzeybatısında Kadıköy, kuzeyinde Ataşehir ve Ümraniye, doğu ve batıda Kartal ilçeleri yer almaktadır.

İstanbul ili, Maltepe İlçesi konumu sebebiyle eski yerleşim birimlerine ve yoğun kullanımı bulunan sahil bandına sahiptir. Ayrıca ilçe çok sayıda tarihi, kültürel ve turistik yapının olması ile dikkat çekicidir.

3.1.2 Maltepe İlçesi Yükseklik Durumu

Maltepe İlçesi topografyası deniz kıyısından kuzeye doğru hafif meyilli olarak 400 m. kadar yükselti göstermektedir (Şekil 3.2.). Kıyı alanlarından başlayan düzlükler, kuzeye doğru ise yer yer tepeler sıralanmaktadır. Genel olarak ilçe tepe-düzlük alanlardan oluşmuştur (Maltepe Belediyesi, 2023).

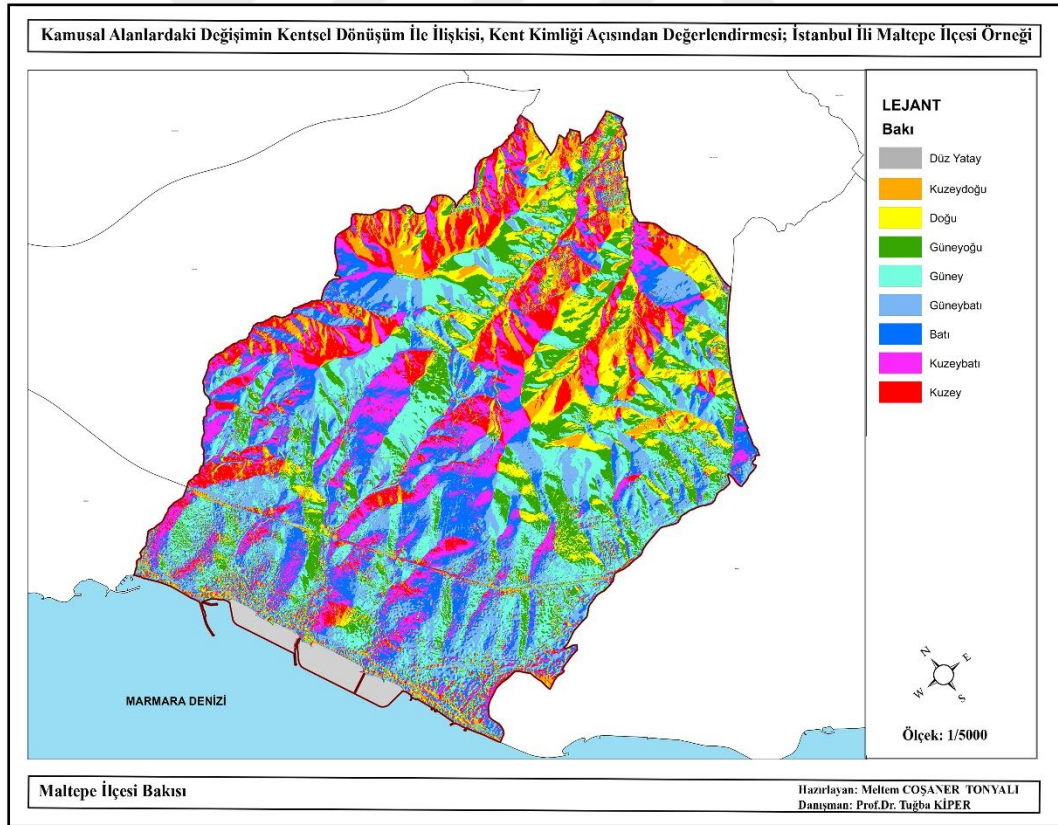

Şekil 3.2. İstanbul İli Maltepe İlçesi yükseklik durumu

Maltepe İlçesinin en yüksek dağı kuzeyinde yer alan yaklaşık 423 m. yüksekliğindeki Kayışdağı'dır (Şekil 4.3.). Bu tepe aynı zamanda İstanbul'un Aydos Tepesi'nden sonra en yüksek ikinci noktasıdır. Maltepe'de meskun alanda en yüksek nokta 315 m. ile Güzensu Tepesi'dir.

Deniz tarafı kum ve kil kaplı iken, kuzeye doğru silisler görülmektedir. Oldukça verimli kırmızı ve kahverengi toprak yapısına sahiptir (T.C. Maltepe Kaymakamlığı, 2021). Günümüzde verimli toprak yapısı ve ormanlık alanlar; konut, sanayi, işyeri merkezleri haline gelmiştir (Maltepe Belediyesi, 2023).

Maltepe, Kocaeli Yarımadası'nın güney batısında, Marmara Denizi kıyısında yer alır. İlçe topraklarının bakışı güneş alan konumda ve doğal bitki örtüsü ormandır (Şekil 3.3.). İlçenin sırtlarında ormanlık alanlar bulunmaktadır. Orman olmayan yerlerde maki ve otsu bitkilerle kaplıdır.

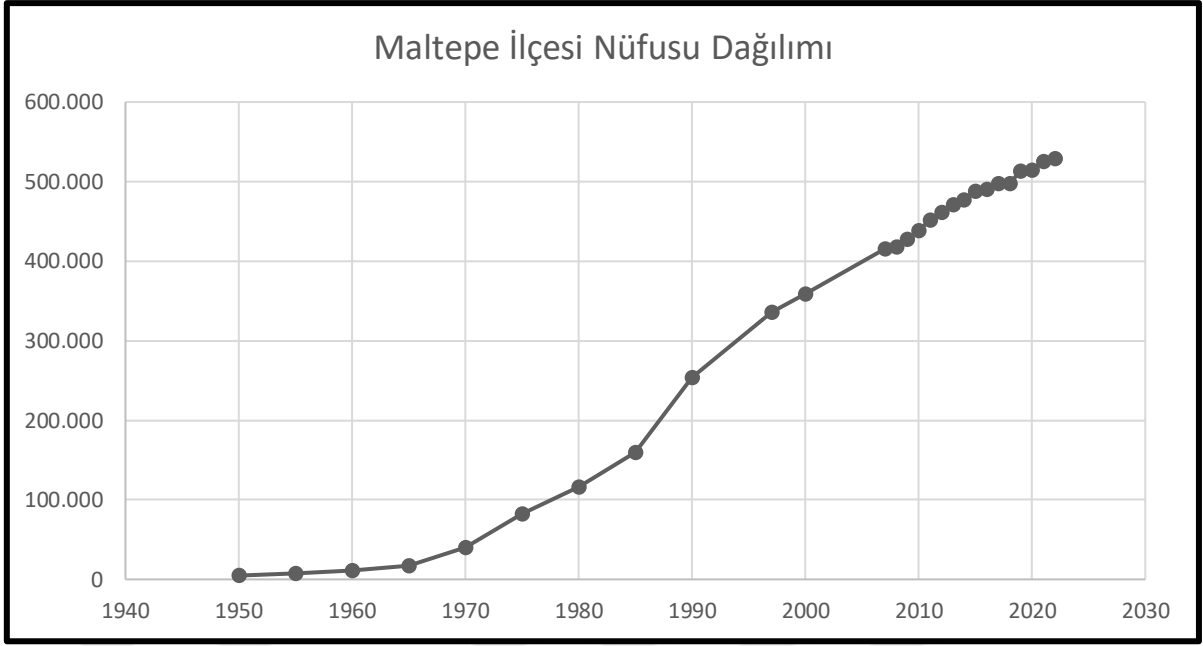
Şekil 3.3. İstanbul İli Maltepe İlçesi bakışı

3.1.3 Maltepe İlçesi Nüfus Durumu

İstanbul Büyükşehir Belediyesi 1/5000 Plan Raporu Analizleri ve Türkiye İstatistik Kurumu adrese dayalı veri tabanından elde edilen bilgilere göre; Maltepe İlçesinin nüfus değişimi, 1950-2022 yıllarına ait Çizelgede 3.1.'de gösterilmektedir. Maltepe İlçesi, özellikle Cumhuriyet Dönemi'nde başlayan sanayileşme ile hızlı bir nüfus değişim grafiğine sahiptir (Şekil 5.4). Bölgenin, hızla sanayileşme bölgelerinden biri olmasının başlıca nedenleri arasında D-100 gibi uluslararası bir karayolu üstünde olması, deniz ve tren yoluna yakınlığı ve arazinin yerleşime uygun olmasıdır (İBB, 2005). Maltepe İlçesi nüfus bakımından İstanbul'un 9.büyük ilçesidir (T.C. Maltepe Kaymakamlığı, 2021).

Çizelge 3.1. Maltepe İlçesinin nüfus değişimi (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2005; T.C. Maltepe Kaymakamlığı, 2023).

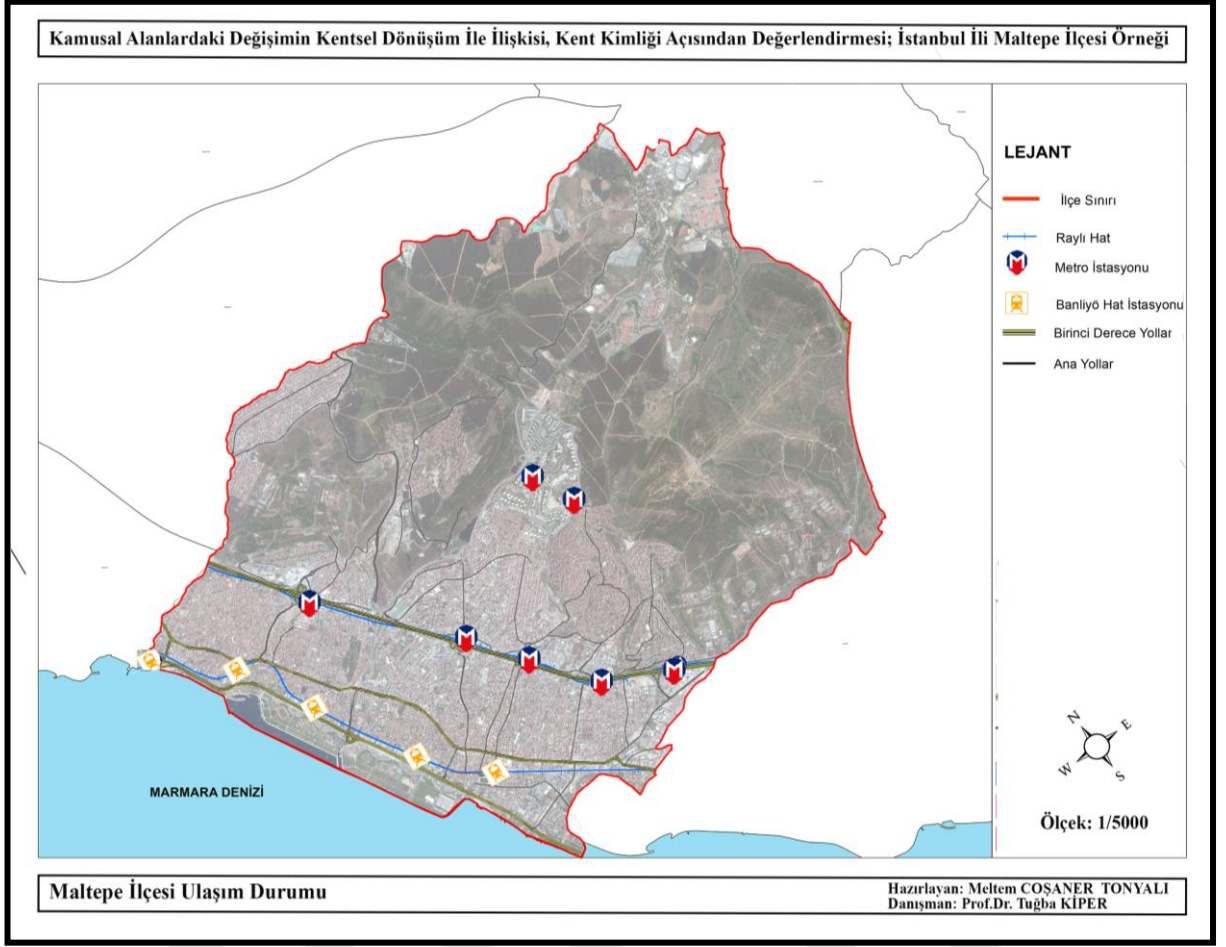
Yıl	Maltepe İlçesi Nüfusu
1950	4.797
1955	7.391
1960	11.052
1965	16.626
1970	40.360
1975	82.343
1980	116.439
1985	159.930
1990	254.256
1997	335.539
2000	358.231
2007	415.117
2008	417.605
2009	427.041
2010	438.257
2011	452.099
2012	460.955
2013	471.059
2014	476.806
2015	487.337
2016	490.151
2017	497.586
2018	497.034
2019	513.316
2020	515.021
2021	525.566
2022	528.544

Şekil 3.4. Maltepe İlçesi nüfus değişim grafiği (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2005; T.C. Maltepe Kaymakamlığı, 2023).

3.1.4 Maltepe İlçesi Ulaşım Durumu

Maltepe İlçesinin en dikkat çeken ve kullanılan ulaşım şekli demiryoludur. İstanbul'da ilk olarak Cumhuriyet Dönemi öncesinde 1872 yılında Haydarpaşa-Pendik arasına tren hattı kurulmuş olup, 2019 yılında yenilerek günümüzde Marmaray hattı, Halkalı-Gebze banliyöleri olarak Maltepe İlçesinden de geçerek hizmet vermeye devam etmektedir. Maltepe İlçesinin ulaşım durumu incelendiğinde yoğunluk olarak 50 m genişliğinde D-100 ana aksı, 25 m genişliğinde Turgut Özal Bulvarı (sahil yolu), ve 20 m genişliğinde Bağdat Caddesi (minibüs yolu) olarak kullanılmaktadır. İlçedeki yerleşim düzeni adeta ikiye bölen D-100 (E-5) Karayolunun etkisiyle; E-5 üstü ve E-5 altı şeklinde iki ana şekilde sınıflandırılmaktadır. İlçe sınırları içerisinde toplu ulaşım kullanımda en çok karayolu ve yeraltı ulaşım yolları tercih edilmektedir (Şekil 3.5.). Bu yollarda ulaşım, belediye otobüsleri, halk otobüsleri, minibüs ve taksilerle sağlanmaktadır. Ayrıca Maltepe'de tercih edilen diğer bir toplu ulaşım yolu olan metronun ilçeden geçen durakları; Küçükyalı, Maltepe, Huzurevi, Gülsuyu, Esenkent'tir (Maltepe Belediyesi, 2023).

Şekil 3.5. Maltepe İlçesi ulaşım durumu

3.1.5 Maltepe İlçesi Mahalleleri

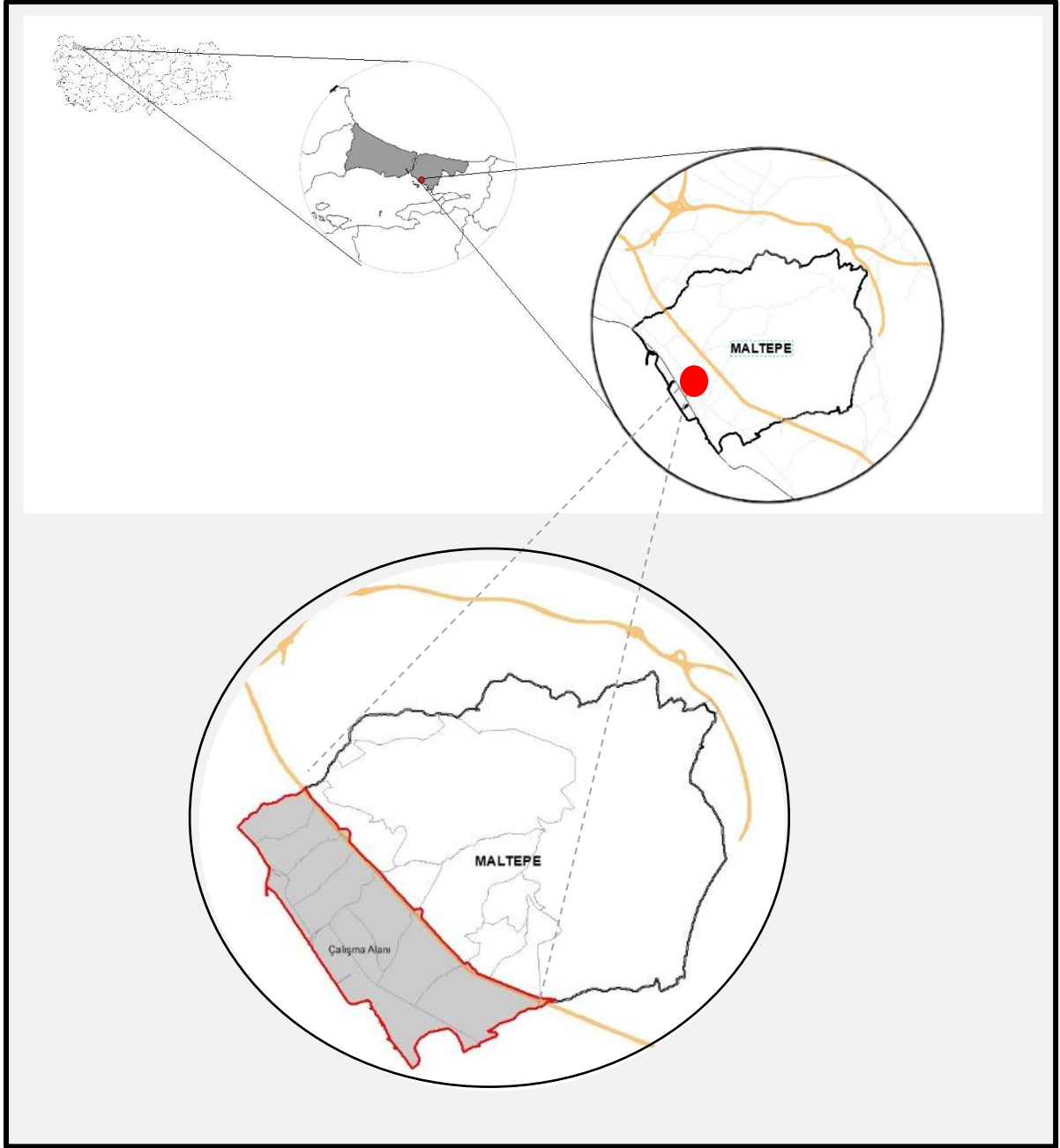
Maltepe İlçesine bağlı 18 adet mahalle bulunmaktadır. Bunlar; Bağlarbaşı, Feyzullah, Cevizli, Yalı, Başbüyük, Büyükbakkalköy, Zümrütevler, Girne, Esenkent, Altayçeşme, Gülensu, Gülsuyu, Küçükyalı Merkez, Altıntepe, Aydınevler, Çınar, Fındıklı ve İdealtepe Mahalleri'dir (Şekil 3.6.). Maltepe, yaklaşık 7 km uzunluğunda kentin en uzun kıyı alanına sahip olan en çok tercih edilen ilçelerin başında gelir ve bu sahil bandında; yaya yürüyüş yolları, bisiklet yolu, spor alanları, seyir yerleri, kültür, alışveriş ve eğlence merkezleri bulunmaktadır. Maltepe kıyı alanlarını bölge halkının yanı sıra kentiler de yoğun olarak tercih etmektedir (Maltepe Belediyesi, 2023).

Şekil 3.6. İstanbul ili Maltepe İlçesi mahalleleri

3.1.6 Çalışma Alanı Sınırının Belirlenmesi

Çalışma alanı; Şekil 3.7.'de gösterilen Maltepe İlçesinden geçerek yapay sınır oluşturan D-100 Karayolunun, güney kısmında kalan 1267 ha'lık bölümünü kapsamaktadır. Yapay sınır, Kevin Lynch (1964) "İmage of the City" kitabında, kentsel imge elemanlarını değerlendirmesinde karayolu gibi unsurlardan oluşabileceği dayanarak belirlenmiştir. Bu alan ilçenin yüzölçümüne göre %20 'sini, askeri alan dışında kamusal kullanım alanında %25'ini oluşturmaktadır ve kıyıdan 2 km uzaklıkta yer almaktadır. İlçenin toplam aktif yeşil alan m²'sinin %96'sı çalışma alanında kalmaktadır.

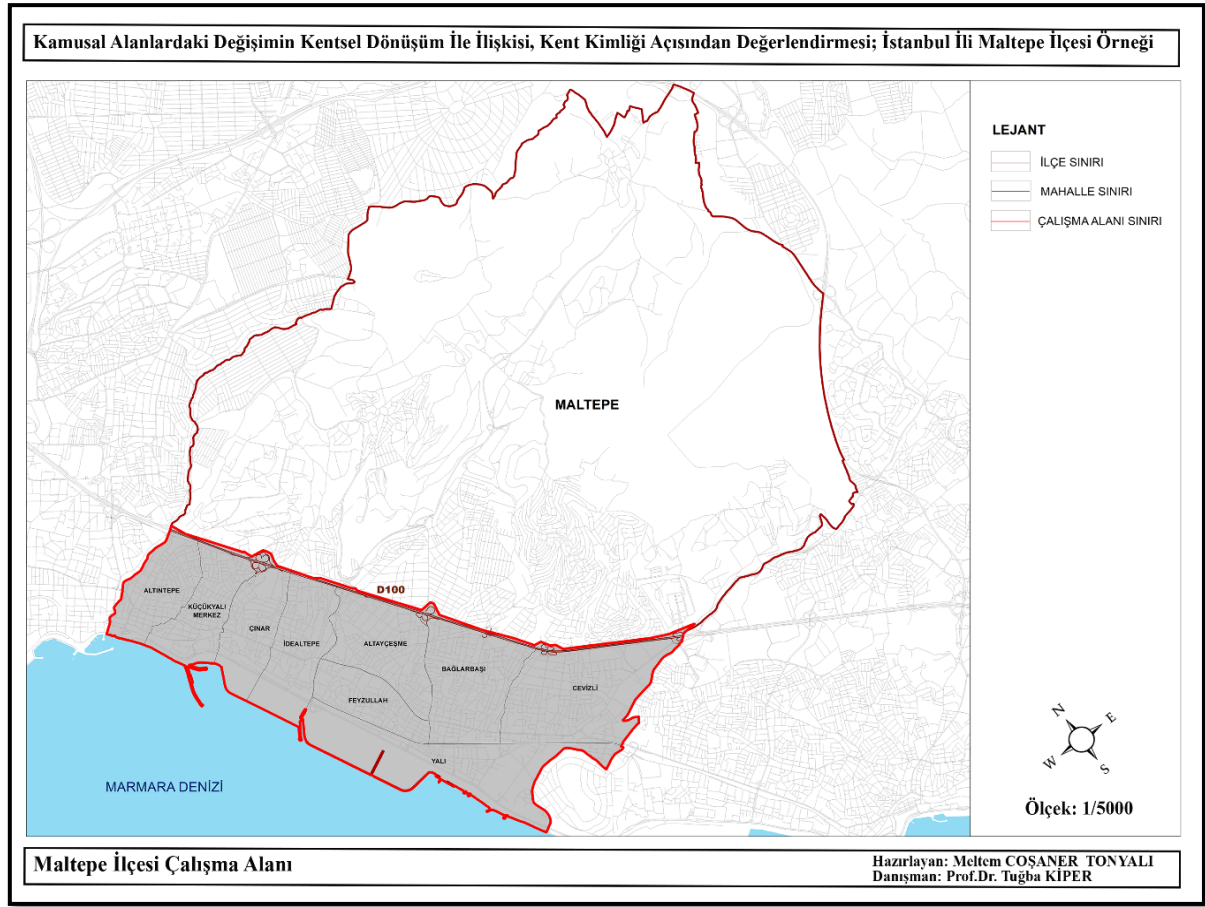
Şekil 3.7. Çalışma alanı konumu

Çalışma alan sınırının belirlenmesinde;

- Maltepe İlçesinden geçen D-100 (E-5) Karayolu, ülkemizdeki önemli bir devlet karayoludur. D-100 Karayolu, Bulgaristan sınır kapısı Kapıkule'den başlayıp, Maltepe İlçesinden batıdan doğuya boydan boya geçtikten sonra İran sınır kapısı Gürbulak'a kadar devam etmektedir. Bu yapay sınır ilçeyi adeta ikiye bölmüş olup kamusal alanlardaki değişim/dönüşümün D-100 Karayolu güneyinde alt kısmında yaşanması,

- D-100 Karayolu altında kalan bölgede konut-rekreasyon-ticaret kullanımlarının daha yoğun olması,
- İlçede en eski yerleşim birimlerinin ve tarihsel dokunun D-100 Karayolu güneyi alt kısmında kalan mahallelerde olması etkili olmuştur (Şekil 3.8.).

Ayrıca çalışma alanı, günümüzde ilçenin kamusal alan kullanımının da en yoğun gözlemlendiği bölgesidir. Bu bağlamda araştırma materyali özelinde kamusal alanlardaki dönüşümün özgün çalışma modeli analiz edilerek kent kimliğine etkisi değerlendirilmiştir.

Şekil 3.8. Mahalle ölçeğinde çalışma alanı sınırı

Çalışma alan sınırında; Altintepe, Küçüküyalı Merkez, Çınar, İdealtepe, Altayçeşme, Bağlarbaşı, Feyzullah, Cevizli, Yalı Mahalleleri yer almaktadır.

Altintepe Mahallesi; Küçüküyalı Senti'nde bulunmaktadır. Konumu; Kadıköy ilçesi idari sınırı ile Küçüküyalı Merkez Mahallesi arasında yer almaktadır. Kadıköy ilçesi idari sınırı ile mahalle sınırını arasını tarihte önemli bir yere sahip Çamaşırcı Deresi ve tescilli kültür varlığı olan Bostancıbaşı Köprüsü ayırmaktadır. Mahalleden; D-100 Karayolu, Atatürk, Kadir

has, Bağdat, Adnan Kahveci Caddeleri ile Turgut Özal Bulvarı geçmektedir. Mahallenin denize kıyısının bulunması ile dikkat çekicidir. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan verilere göre; nüfusu 31.827'dir (Url 12, 2023). Yüzölçümü: 1.004.954,32 m²'dir. Yeşil alan miktarı: 64.880,13 m²'dir.

Küçükyalı Merkez Mahallesi; Küçükyalı Sementi'nde bulunmaktadır. Altın-tepe ve Çınar Mahalleri ile komşudur. Mahallede eğitim ve kamu idari hizmet binalarının daha çok bulunması sebepleriyle yoğun kullanım mevcuttur. Denize kıyısı bulunan mahallelerden biridir. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan verilere göre; nüfusu 26.288'dir (Url12, 2023). Yüzölçümü: 1056134,14 m²'dir. Yeşil alan miktarı: 114.675 m²'dir.

Çınar Mahallesi, İdealtepe Sementi'nde bulunmaktadır. İdealtepe ve Aydınevler Mahalleleri ile komşudur. Bağdat Caddesi mahalleyi adeta ikiye bölmektedir. Aynı zamanda D-100 Karayolu, Bağdat, İstiklal Begonya Caddesi ile Turgut Özal Bulvarı yolları mahalleden geçmektedir. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan verilere göre; nüfusu 20.745'dir (Url 12, 2023). Yüzölçümü: 1.011.703,06 m²'dir. Yeşil alan miktarı: 67.952,00 m²'dir.

İdealtepe Mahallesi; İdealtepe Sementi'nde bulunmaktadır. Çınar Mahallesi, Fındıklı, ve Altayçeşme Mahalleri ile komşudur. Mahallenin denize olan kıyısında sahil dolgu alanının oluşturan kent parkının bir kısmı yer almaktadır. D-100 Karayolu, Bağdat, Rıfki Tongsir Caddeleri ile Turgut Özal Bulvarı yolları mahalleden geçmektedir. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan verilere göre; nüfusu 24.944'tür (Url 12, 2023). Yüzölçümü: 1.262.413,80 m²'dir. Yeşil alan miktarı: 201.144.68 m²'dir.

Altayçeşme Mahallesi; Bağlarbaşı, Girne ve Feyzullah Mahalleri ile komşudur. Mahalle, yüzölçümüne göre Maltepe'nin en büyük mahallesi olma özelliği taşımaktadır. Mahallede konut, ticari, sağlık ve eğitim alanları sayıca fazla bulunmaktadır. D-100, Bağdat, Begonya, İstiklal Caddeleri ile Turgut Özal Bulvarı mahalleden geçmektedir. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan verilere göre; nüfusu 32.530'dir (Url 12, 2023). Yüzölçümü: 1.344.956,76 m²'dir. Yeşil alan miktarı: 218.403,80 m²'dir.

Bağlarbaşı Mahallesi; Yalı Sementi'nde bulunmaktadır. Mahalle, Altayçeşme, Feyzullah, Yalı, Cevizli Mahalleri arasında kalmaktadır. D-100 Karayolu ile Bağdat, Fatih, Cemalbey Caddeleri mahalleden geçmektedir. Mahalle, alışveriş merkezlerinin ve sanayi alanlarının bulunduğu yer olması sebebiyle dikkat çekicidir. Ayrıca nüfusu yoğun olan mahallelerden biridir. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan verilere göre; nüfusu 42.804'tür (Url 12, 2023). Yüzölçümü: 1.631.806,74 m²'dir. Yeşil alan miktarı: 89.393,59 m²'dir.

Feyzullah Mahallesi; Bağlarbaşı, Yalı, İdealtepe ve Altayçeşme Mahalleleri ile komşudur. Bağdat, Oğuzhan, Hikmetalp Yunus Emre Caddeleri mahalleden geçmektedir. Maltepe İlçe Belediyesi hizmet binası, bu mahallede bulunmaktadır. Ayrıca yerleşim açısından da tercih edilen bir mahalledir. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan verilere göre; nüfusu 19.957'dir (Url 12, 2023). Yüzölçümü: 815.032,28 m²'dir. Yeşil alan miktarı: 74.728,73 m²'dir.

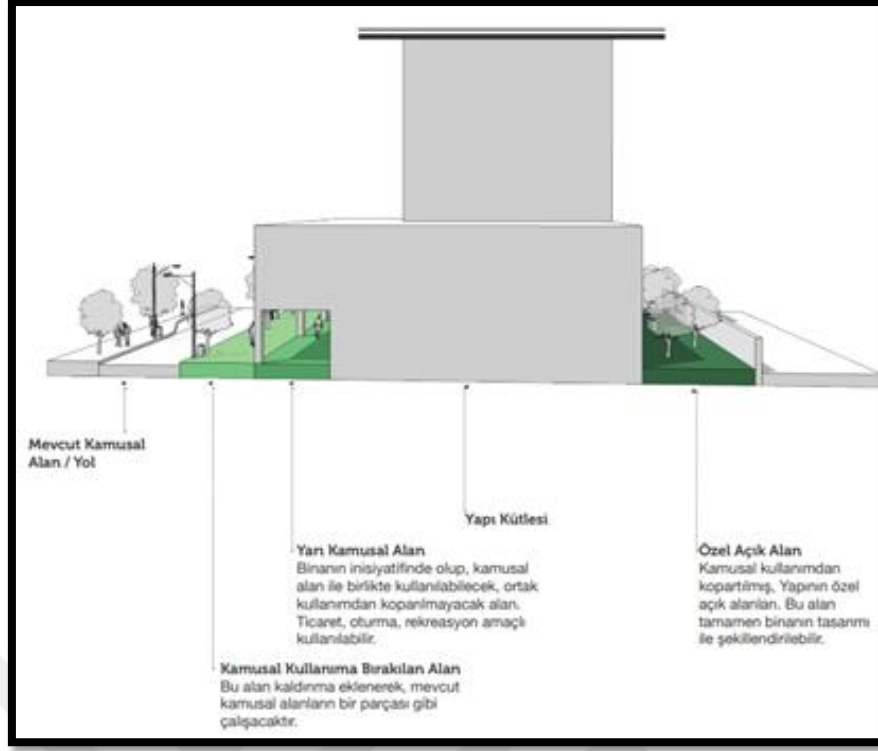
Cevizli Mahallesi; çalışma alanı sınırında yer almaktadır. Yalı, Bağlarbaşı Mahalleri ile komşudur. D-100 Karayolu ile Bağdat, Tugay Yolu, Orhangazi Caddeleri mahalleden geçmektedir. Alışveriş merkezi, konut ve işyeri alanlarının yoğun bulunduğu mahallelerden biri olma özelliği taşımaktadır. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan verilere göre; nüfusu 39.696'dır (Url12, 2023). Yüzölçümü: 2.177.586,54 m²'dir. Yeşil alan miktarı: 358.122,34 m²'dir.

Yalı Mahallesi; İdealtepe, Feyzullah, Bağlarbaşı ve Cevizli Mahalleleri ile komşudur. Ziya Gökalp, Kamp Yolu, Barbaros, Kumlar Caddeleri mahalleden geçmektedir. Kültürel varlıkların, tescilli yapıların bulunduğu mahalle olması ile dikkat çekicidir. 2021 yılı Türkiye İstatistik Kurumundan alınan verilere göre; nüfusu 12.634'tür (Url 12, 2023). Yüzölçümü: 2.283.469,68 m²'dir. Yeşil alan miktarı: 1.402.078,48 m²'dir.

Çalışma alanına ilişkin; üst ölçekli planlar (Çevre Düzen Planları), çalışma alanı özelinde 1/5000 Nazım İmar Planı, 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı ve Raporu, 2006 ve 2017 yıllarını içeren halihazır haritalar, Ortofoto haritalar, konu ve alan özelinde ulusal ve uluslararası ölçekte makale, tez, bildiriden oluşan literatür taramaları ve ilgili kurum ve kuruluşların hazırlamış oldukları raporlar, Google earth görüntüleri, geçmiş yıllara ait fotoğrafları ile arazi gezileri sırasında elde edilen görsel materyaller, gözlem formları ve kullanıcı anket formları da araştırmada kullanılan ikincil materyalleri oluşturmaktadır. Tez çalışması dahilinde verilerin sayısallaştırılması ve analizinde de AutoCAD, Adobe Photoshop, ArcGIS, Exsel ve SPSS gibi bilgisayar programlarından yararlanılmıştır.

3.1.7 Çalışma Alanı Özelinde Mahalle Ölçeğinde Kamusal Alanlar

Kamusal alanlar özel alan dışında kalan herkesin kullanımına açık alanlardır. Kentsel kamusal alanları Şekil 3.9.'da gösterildiği gibi konut kullanımı özel alan, çevresindeki konut parseli yarı özel alan ve dışında kalan alanlar ise kamusal alanları oluşturmaktadır.

Şekil 3.9. Kamusal-özel alan ayrımı (Url 13, 2023).

Maltepe; deniz kıyısı, D-100 Karayoluna yakınlığı, ulaşım açısından alternatif kullanım çeşitlerinin varlığı, kamu kurumlarının baskın oluşu, tarihi dokusu, şehir parkı ve sosyal-kültürel etkinliklerin yapılmasına imkan tanıyan olanakları ile gelişen ilçelerden birisi olmuştur. İlçe özelinde de kentleşme süreci ile birlikte kamusal alanlarda değişim ve dönüşümler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda çalışma alanı özelinde kamusal göstergelerin tanımlanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Kamusal göstergeler; mahalle ölçeğinde kamu kurumları, eğitim kurumları, dini yapılar, aktif ve pasif yeşil alanlar, cadde ve sokaklar şeklinde sınıflandırılmıştır (Çizelge 3.2).

İstanbul İli, Maltepe İlçesi kamusal alanlar açısından değerlendirildiğinde %98'i tez çalışma alanında kalmaktadır. Çalışma alanının %36'sı kamusal alanlar, %11'ini yarı kamusal alanlar oluştururken, %53'ü özel ve yarı özel alanlardan oluşmaktadır. Tez çalışma alanı, ilçeye kıyasla kamusal alanların yüksek oranda bulunması ile dikkat çekici iken aynı zamanda konut yoğunluğuna sahip eski yerleşim alanı olması ile önemli bir göstergeye sahiptir. Şekil 3.10.'da çalışma alanı özelinde kamusal-özel alan analizi gösterilmiştir.

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması

KAMU KURUMLARI	Altintepe Mahallesi	Kızılay Altintepe Tıp Merkezi Altintepe Aile Sağlığı Merkezi Altintepe Muhtarlık Binası Postane Maltepe 1 Nolu Aile Sağlığı Merkezi Maltepe 3 Nolu Aile Sağlığı Merkezi
	Küçükalyalı Merkez Mahallesi	İBB Kadıköy Bölge Şefliği Zabıta Karakolu İlçe Gıda Tarım Ve Hayvancılık Müdürlüğü Kültür Merkezi ve Evlendirme Merkezi Küçükalyalı Merkez Muhtarlık Binası Maltepe 2 Nolu Aile Sağlığı Merkezi
	Çınar Mahallesi	Maltepe İlçe Sağlık Müdürlüğü Maltepe Toplum Sağlığı Merkezi Maltepe 4 Nolu Aile Sağlığı Merkezi Telekom Müdürlüğü Çınar Mahallesi Halk Kütüphanesi Çınar Muhtarlık Binası
	İdealtepe Mahallesi	İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Yılmaz Mızrak Kültür Merkezi ve Sosyal Yardım Hizmet Müdürlüğü İdealtepe Spor Kompleksi İdeal tepe Muhtarlık Binası Maltepe 5 Nolu Aile Sağlığı Merkezi İdealtepe Aile Sağlığı Merkezi
	Altayçeşme Mahallesi	Maltepe Tapu Müdürlüğü Maltepe 7 Nolu Aile Sağlığı Merkezi Maltepe 8 Nolu Aile Sağlığı Merkezi Maltepe İlçe Nüfus Müdürlüğü Maltepe Devlet hastanesi Yalçın Kızılay Spor Kompleksi Altayçeşme Muhtarlık Binası Postane Altayçeşme Şubesi PTT Maltepe Çarşı Şubesi
	Bağlarbaşı Mahallesi	Maltepe Belediyesi Hizmet Birimi Emniyet Müdürlüğü Maltepe İtfaiyesi Cumhuriyet Eğitim Merkezi Bağlarbaşı Muhtarlık Binası Postane Maltepe 9 Aile Sağlığı Merkezi Maltepe 13 Nolu Aile Sağlığı Merkezi İstanbul 3 Nolu Halk Sağlığı Laboratuvarı Maltepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi
	Feyzullah Mahallesi	Maltepe Belediyesi Binası Maltepe Belediyesi Hizmet Birimi Maltepe Belediye Başkanlığı Ek Hizmet Binası Polikliniği Zabıta Karakolu Maltepe Müftülüğü Dr. Lütfi Kırdar Adatepe Semt Polikliniği Feyzullah Muhtarlık Binası Maltepe 6 Nolu Aile Sağlığı Merkezi

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

	Cevizli Mahallesi	Maltepe Belediyesi Hizmet Birimi Maltepe Kaymakamlığı Halk Kütüphanesi Ayşe Ilıcak Kütüphanesi Cevizli Muhtarlık Binası Maltepe 14 Nolu Aile Sağlığı Merkezi
	Yalı Mahallesi	İBB Maltepe Bölge Şefliği Halk Eğitim Merkezi Maltepe Tren Garı Şefliği Yalı Muhtarlık Binası
Tez çalışma alanı özelinde kamu kurumları toplamı sayısı; 43		
EĞİTİM KURUMLARI	Altın-tepe Mahallesi	Ahmet Rasim İ.O. Celal Avcı Ortaokulu Halit Armay Anadolu Lisesi Altın-tepe İmam Hatip Ortaokulu İSMEK Altın-tepe Kurs Merkezi
	Küçük-yalı Merkez Mahallesi	Kadir Has İ.O./Anadolu Lisesi Kadir Rezan Has İ.O./ Anadolu Lisesi Ali Nar İmam Hatip Ortaokulu Muhsine Zeynep Ortaokulu PTT Küçük-yalı Şubesi
	Çınar Mahallesi	Küçük-yalı E.C.A Elginkan İ.O.
	İdeal-tepe Mahallesi	Güzide Yılmaz İ.O. Mutluhan-Uzun-al-Çolakoğlu Ortaokulu Maltepe Fen Lisesi Hasan Şadoğlu Ortaokulu/ Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
	Altay-çeşme Mahallesi	Altay-Çeşme İ.O. Kazım Tunç İ.O. Osmangazi İmam Hatip Ortaokulu Bekir Topaloğlu İmam Hatip Ortaokulu Prof. Abdullah Türkoğlu Ortaokulu
	Bağlarbaşı Mahallesi	Bağlarbaşı İ.O. Feyzullah-Turgay Ciner Ortaokulu E.C.A Elginkan Anadolu Lisesi Şehit Murat Mertel Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi PTT Maltepe Merkez Müdürlüğü
	Feyzullah Mahallesi	Maltepe TEV Abdullah Nezahat Erboz İ.O. Nazmi Duhani İ.O. İmdat Vakfı Dumlupınar Ortaokulu
	Cevizli Mahallesi	Vasfi Rıza Zobu İ.O. Orhangazi İ.O. Binbaşı Necati Bey İ.O. Güzin Dinçkök Ortaokulu Şehit Sevgi Yeşilyurt İmam Hatip Ortaokulu Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Maltepe Orhangazi Anadolu İmam Hatip Lisesi Maltepe Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi İSMEK Maltepe Cevizli Kurs Merkezi

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

	Yalı Mahallesi	Ataköseoğlu İ.O. Maltepe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Şehit Murat Naiboğlu İmam Hatip Ortaokulu Maltepe Askeri İskelesi Maltepe Halk Eğitim Merkezi
Tez çalışma alanı özelinde eğitim kurumları (devlet) toplamı sayısı;37		
DİNİ YAPILAR	Altın-tepe Mahallesi	Değirmenyolu Mescidi Varnalı Galipbey Camii Altın-tepe Camii Kılavuz Çayırı Camii Huzur Mescidi Altın-tepe Kilise
	Küçük-yalı Merkez Mahallesi	Küçük-yalı Merkez Camii Küçük-yalı Emek Camii
	Çınar Mahallesi	Kocaman Mescidi Çbs Mescidi (Tacirler Mescidi) Küçük-yalı Çınar Camii Karayolları Mescidi
	İde-altepe Mahallesi	Kulluk Camii Ali Bozbeyli Mescidi İde-altepe Kadriye Hatun Camii Ebubekir Camii
	Altay-çeşme Mahallesi	Hatime Ali Camii Nur Mescidi Yüzevler Camii Hacı Hüsnîye Arat Camii Mevlana Camii Sarı Camii
	Bağ-larbaşı Mahallesi	Bağ-larbaşı Merkez Camii Karacabey 70 Evler Camii Sabır Mescidi Fıdanlık Camii Esenyurt Camii
	Feyzullah Mahallesi	İmdat Vakfı Camii Kuba Camii Hasan Ergüvenli Mescidi Maltepe Merkez (Cumhuriyet) Camii
	Cevizli Mahallesi	Yavuz Selim Camii Mimar Sinan Camii Tugay Yolu Camii Talat Paşa Camii Yıldızevler Camii
	Yalı Mahallesi	Feyzullah Efendi Camii Cevizli İstasyon Camii
	Tez çalışma alanı özelinde dini yapılar toplamı sayısı; 3	

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

KAMUSAL AKTİF VE PASİF YEŞİL ALANLAR	Altın-tepe Mahallesi	Selahattin Konan Çocuk Parkı
	Küçük-yalı Merkez Mahallesi	Adile Naşit Parkı Kemal Sunal Parkı Şehit Anneler Parkı
	Çınar Mahallesi	Atatürk Parkı Küçük-yalı Arkeopark Adnan Kavacı Parkı (Meydanı) Cami Yanı Parkı İdeal-tepe Futbol Sahası
	İdeal-tepe Mahallesi	Fatih Tarakçı Parkı İBB İdeal-tepe 50. Yıl Korusu Sani Malaz Parkı
	Altay-çeşme Mahallesi	Altay-çeşme Muhtarlığı Parkı Altay-çeşme Parkı (Sanatçılar Parkı)
	Bağlarbaşı Mahallesi	Lunapark Tan Sk. Parkı Gülyolu Parkı
	Feyzullah Mahallesi	Erol Dernek Parkı Barış Manço Çocuk Parkı İBB Maltepe Mezarlığı Maltepe Meydan Atatürk Caddesi Yaya Bölgesi
	Cevizli Mahallesi	Cengiz Aytmatov Parkı Cumhuriyet Parkı Şehit Astsubay Namık Ayhan Akbaba Parkı Şht. Piyade Er Alaattin Buluş Parkı Toros Parkı Ayhan Sokak Parkı Nene Hatun Parkı
	Yalı Mahallesi	İBB Adalet Meydanı Sadık Ahmet Parkı İBB Orhangazi Şehir Parkı İBB İdeal-tepe Sahil Parkı Maltepe Hasan Polat Stadyumu İBB Ters Park Bakireler Anıtı Meydanı Tarihi Beşçeşmeler Meydanı
	Tez çalışma alanı özelinde kamusal yeşil alanlarının toplamı sayısı; 37	
	Küçük-yalı Merkez Mahallesi	Küçük-yalı Semt Pazarı
	Bağlarbaşı Mahallesi	Semt pazarı
	Cevizli Mahallesi	Ritim İstanbul Avm Maltepe Park Avm Maltepe Piazza Avm
Tez çalışma alanı özelinde alışveriş merkezleri toplamı sayısı; 5		

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

BULVAR	Turgut Özal Bulvarı	
	Dr. Sadık Ahmet Bulvarı	
Tez çalışma alanı bulvar toplamı sayısı; 2		
CADDELER	Altıntepe Mahallesi	Galipbey Cad. Cihadiye Cad. Bağdat Cad. Emin Alipaşa Cad. Tevfik Sağlam Cad. Hüsniye Cad. Üstündağ Cad. Kılavuz Çayır Caddesi
	Küçükalyı Merkez Mahallesi	Kılavuz Çayırı Cad. Üstündağ Cad. Cumhuriyet Cad. Rüştü Sarp Cad. Bağdat Cad. Mustafa Kemal Atatürk Cad. Mektep Cad. Eski Bağdat Cad. Kılavuz Çayırı Cad.
	Çınar Mahallesi	Kadir Has Cad. Bağdat Cad. Rıfkı Tongsir Cad. Adnan Kahveci Cad. Mustafa Kemal Atatürk Cad. Adnan Kahveci Cad. Hatboyu Yolu Cad. Cumhuriyet Cad. Rüştü Sarp Cad.
	İdealtepe Mahallesi	Namık Kemal Cad. Rıfkı Tongsir Cad. Denizciler Cad. Marmara Cad. Hatboyu Yolu Cad. Doğacı Cad. Marmara Cad. Bağdat Cad. Büyükyalı Cad. Adnan Kahveci Cad. Mustafa Kemal Atatürk Cad.
	Altayçeşme Mahallesi	Bağdat Cad. İstiklal Cad. Atatürk Cad. Kışlalı Cad. Büyükyalı Cad. Şehit Hikmet Alp Cad.

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

Bağlarbaşı Mahallesi	Atatürk Cad. Cemal Bey Cad. Bağdat Cad. Cengiz Topel Cad. İkinci İlkokul Cad. Bağdat Cad. Feyzullah Cad. Kooperatif Cad. İnönü Cad. İkinci İlkokul Cad. Başöğretmen Cad.
Feyzullah Mahallesi	Dumlupınar Cad. Süreyyapaşa Cad. Mimar Sinan Cad. Oğuzhanlı Cad. Serap Cad. Yunus Emre Cad. Bağdat Cad. Büyükyalı Cad. Şehit Hikmet Alp Cad. Süreyyapaşa Cad. Atatürk Cad. Mimar Sinan Cad. İkinci İlkokul Cad. Oğuzhanlı Cad.
Cevizli Mahallesi	Ticaret Cad. Talatpaşa Cad. Tansel Cad. Orhan Gazi Cad. Zuhal Cad. 20 Temmuz Cad. Tugay Yolu Cad. Orhan Gazi Cad. Fatih Cad. Bağdat Cad. Toros Cad. Piri Reis Cad. Sanayiciler Cad. 30 Ağustos Cad. Saraylar Cad.
Yalı Mahallesi	Sahil Yolu Cad. Cumhuriyet Cad. İstasyon Cad. Mimar Sinan Cad. Piri Reis Cad. İskele Cad. Rıhtım Cad. Şehit Pilot Ahmet Altaş Cad. Mareşal Fevzi Çakmak Cad. Küçükalyalı Cad. Büyükyalı Cad. Ziya Gökalp Cad. Fethiye Cad. Orhangazi Cad.
Tez çalışma alanı özelinde caddelerin toplam sayısı; 62	

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

SOKAKLAR	Altintepe Mahallesi	Ahmet Rasim İlköğretim Okulu Sk.	Kumrular Sk.
		Ak Sk.	Lale Sk.
		Akasyalı Sk.	Leylak Sk.
		Ali Paşa Sk.	Mehmetçikler Sk.
		Atılım Sk.	Menekşe Sk.
		Aydınlı Sk.	Mercanlı Sk.
		Badem Sk.	Merdivenli Sk.
		Bağ Sk.	Meşe Sk.
		Bahar Sk.	Muhteşem Sk.
		Bakan Sk.	Ortayol Sk.
		Boncuk Sk.	Özçiçek Sk.
		Cevahirci Sk.	Özipek Sk.
		Cevizli Sk.	Özüdoğru Sk.
		Con Tefik Sk.	Pala Sk.
		Çayır Sk.	Papatyalar Sk.
		Çeşme Sk.	Pınarlı Sk.
		Çiçekçi Sk.	Polis Mahmut Sk.
		Çimen Sk.	Poyrazlı Sk.
		Çitlembik Sk.	Rüzgar Sk.
		Damla Sk.	Serçe Sk.
		Defne Sk.	Sevgi Çiçeği Sk.
		Demirli Sk.	Sırmakeş Sk.
		Denizci Sk.	Songül Sk.
		Efe Sk.	Şeniz Sk.
		Eğrili Sk.	Tipi Sk.
		Elmas Sk.	Üçkardeşler Sk.
		Ergin Sk.	Vadi Sk.
		Erşetbey Sk.	Varol Sk.
		Gelincikli Sk.	Vişnelik Sk.
		Gülbahar Sk.	Yavru Sk.
		Güllü Sk.	Yüksek Sk.
		Güvercin Sk.	Zafer Sk.
		Hazardenizi Sk.	Zakkum Sk.
		İhlamurcu Sk.	Zeytin Sk.
		İffet Sk.	Zümrüt Sk.
		İnceyol Sk.	Tipili Çıkmazı
		İncirli Sk.	Haskan Çıkmazı
		İstiklalim Sk.	Ortakyol Çıkmazı
		Kamer Sk.	Tipili Çıkmazı
		Kaptan İsmail Sk.	
		Karanfilci Sk.	
		Kasımpatı Sk.	
		Akdamar Çıkmazı	
		İlkbahar Çıkmazı	
		Ortakyol Çıkmazı	
		Kevser Sk.	
		Kızılcık Sk.	
		Kirazlı Sk.	
		Kökarnalı Sk.	
		Kubilay Sk.	
		Kuğu Sk.	

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

SOKAKLAR	Küçükyalı Merkez Mahallesi	50. Yıl Sk.	İnceyol Sk.
		Adile Hanım Sk.	İnci Sk.
		Ahmet Kutsi Tecer Sk.	Kaleli Sk.
		Ak Sk.	Kaptan İsmail Sk.
		Aralıklı Sk.	Karatay Sk.
		Ardıç Sk.	Kılıçaslan Sk.
		Atılım Sk.	Kırkpınar Sk.
		Aydınlı Sk.	Kökner Sk.
		Aziz Bey Sk.	Köroğlu Sk.
		Bahar Sk.	Kubilay Sk.
		Baki Sk.	Kurt Sk.
		Barbaros Hayrettin Sk.	Kültür Sk.
		Bariş Manço Sk.	Lale Sk.
		Bedirli Sk.	Layık Sk.
		Begonyam Sk.	Menekşe Sk.
		Bereket Sk.	Mercanlı Sk.
		Berrak Sk.	Mine Sk.
		Bilge Sk.	Nahide Arslan Sk.
		Birsenli Sk.	Neşeci Sk.
		Bostanlar Sk.	Ortayol Sk.
		Bozkır Sk.	Oya Sk.
		Buğram Sk.	Önder Sk.
		Cami Sk.	Özyurt Sk.
		Cevahirci Sk.	Polis Mahmut Sk.
		Ceviz Sk.	Rüzgar Sk.
		Ceylan Sk.	Selvim Sk.
		Çalış Sk.	Sencer Sk.
		Çamoluk Sk.	Sera Sk.
		Çayır Sk.	Sırmakış Sk.
		Dalyan Sk.	Site Sk.
		Demetli Sk.	Songül Sk.
		Demirli Sk.	Sönmez Sk.
		Dilek Sk.	Süreyyapaşam Sk.
		Er Sk.	Şair Sk.
		Erşetbey Sk.	Şale Sk.
		Esenler Sk.	Şehit Cengiz Aktaş Sk.
		Evrin Sk.	Şehit Eren Tecimel Sk.
		Fahriye Hanım Sk.	Şeniz Sk.
		Ferahlık Sk.	Şevki Çavuş Sk.
		Filizlik Sk.	Şimşir Sk.
		Gelincikli Sk.	Talat Bey Sk.
		Gonca Sk.	Ümit Sk.
		Gökhan Sk.	Yalçınli Sk.
		Gökkuşığı Sk.	Yalın Sk.
		Gülistan Sk.	Yavru Sk.
		Gümrükçüler Sk.	Yavuzlar Sk.
		Gümüşçü Sk.	Yaz Yurdu Sk.
		Gür Sk.	Yıldırım Sk.
		Güvence Sk.	Yüce Sk.
		Hanımeller Sk.	Yüksek Sk.
		Işıklı Sk.	Yüksel Sk.
		Camili Çıkmaşı	Zafer Sk.
		Goncalar Çıkmaşı	Orkidem Çıkmaşı
		Sahil Site Çıkmaşı	Bestekar Çıkmaşı
		Kozalak Çıkmaşı	Hak Çıkmaşı
		Gülçiçek Çıkmaşı	Sima Çıkmaşı
		Güvenlikli Çıkmaşı	Selamet Çıkmaşı

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

SOKAKLAR	Çınar Mahallesi	Akalın Sk.	Karanfilli Sk.
		Akel Sk.	Kartopu Sk.
		Ali Reis Sk.	Kaynak Sk.
		Bahçeler Sk.	Keklik Sk.
		Başefendi Sk.	Kurtuluş Sk.
		Begonyalı Sk.	Küçükyol Sk.
		Berrak Sk.	Mahir Uz Sk.
		Beyhan Sk.	Manas Sk.
		Bıldırcın Sk.	Manolyam Sk.
		Bülbül Sk.	Mehmet Reis Sk.
		Büyükyol Sk.	Mızrak Sk.
		Canlı Sk.	Miğferli Sk.
		Cihat Saran Sk.	Mimozalı Sk.
		Coşkun Sk.	Mum Çiçeği Sk.
		Cuma Sk.	Orhan Sk.
		Çağ Sk.	Orhun Sk.
		Çamsakızı Sk.	Özaçelyalı Sk.
		Çelikler Sk.	Özenli Sk.
		Çınarlı Sk.	Panorama Sk.
		Çulluk Sk.	Pelit Sk.
		Dikmen Sk.	Rezzan Has Sk.
		Dişbudak Sk.	Sağlık Sk.
		Dostum Sk.	Sakızlı Sk.
		Dut Sk.	Saray Sk.
		Ekrembey Sk.	Selamoğlu Sk.
		Emekli Sk.	Site Sk.
		Eren Sk.	Sosyal Sk.
		Eserim Sk.	Sülünlü Sk.
		Göker Sk.	Şafaklar Sk.
		Güç Sk.	Şehit Murat Şengöz Sk.
		Güneş Işığı Sk.	Şirin Sk.
		Güngören Sk.	Tahsinbey Sk.
		Gürkan Sk.	Tam Sk.
		Hafız İsa Sk.	Tuççe Sk.
		Huzur Sk.	Yeşiltepe Sk.
		İlkem Sk.	Yıldıray Sk.
		Kağan Sk.	Yıldız Sk.
		Kalender S. Şehit P.	Yılmazlılar Sk.
		Üstteğmen Ünal Genç	Yukarı Tahsin Bey Sk.
		Çıkmaşı	Üçlü Çıkmaşı
		Petek Çıkmaşı	İtri Çıkmaşı
		Sahil Site Çıkmaşı	Büyükyollar Çıkmaşı
		Üçlü Çıkmaşı	Kent Çıkmaşı
		Gülçiçek Çıkmaşı	

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

SOKAKLAR	İdealtepe Mahallesi	Adalet Sk.	Özaçelyalı Sk.
		Adalılar Sk.	Özgürler Sk.
		Akgüvercin Sk.	Panorama Sk.
		Akıncı Sk.	Park Sk.
		Alanlı Sk.	Sağlık Sk.
		Ali Reis Sk.	Salkım Sk.
		Ali Rıza Çevik Sk.	Sincaplı Sk.
		Anneler Sk.	Sitem Sk.
		Avcılar Sk.	Sungur Sk.
		Aylin Sk.	Sümer Sk.
		Bahtiyar Sk.	Tayfur Sk.
		Begonyalı Sk.	Tepe Sk.
		Beyaz Köşk Sk.	Terazi Sk.
		Bıldırcın Sk.	Tuba Sk.
		Bülbül Sk.	Vefa Sk.
		Büyük Tur Yolu Sk.	Yasa Sk.
		Cenkler Sk.	Fundalar Çıkması
		Coşkun Sk.	Şahinci Çıkması
		Cuma Sk.	
		Çağlar Sk.	
		Çulluk Sk.	
		Dağçiçeği Sk.	
		Dara Sk.	
		Dik Sk.	
		Dikmen Sk.	
		Dişbudak Sk.	
		Dut Sk.	
		Eraykent Sitesi Sk.	
		Fesleğen Sk.	
		Gün Işığı Sk.	
		Gürgen Sk.	
		Işıklar Sk.	
		İdeal Sk.	
		İlkem Sk.	
		İnançlı Sk. Kadir Çavuş	
		Sk.	
		Kağan Sk.	
		Kamelya Sk.	
		Kanaryalar Sk.	
		Kartopu Sk.	
		Kayalık Sk.	
		Kayın Sk.	
		Kaynak Sk.	
		Keklik Sk.	
		Kestane Sk.	
		Kooperatifçi Sk.	
		Kutlu Sk.	
		Küçük Tur Yolu Sk.	
		Manolyam Sk.	
		Menekşeler Sk.	
		Mızrak Sk.	
		Narin Sk.	
		Oba Sk.	
		Oltu Sk.	
		Öğrenci Sk.	
		Öğretmenler Sk.	

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

SOKAKLAR	Altayçeşme Mahallesi	Zühal Sk.	Kentli Sk.
		Zeytin Dalı Sk.	Kazımpaşa Sk.
		Yazlık Sk.	Kandil Sk.
		Yara Sk.	Kamelyalı Sk.
		Yaprak Sk.	Kaktüs Sk.
		Veda Sk.	Kadirli Çıkmaşı Sk.
		Varna Sk.	Kadife Sk.
		Varlık Sk.	Kader Sk.
		Uluğbey Sk.	Kadem Sk.
		Uçar Sk.	İnciler Sk.
		Tülay Sk.	İtır Sk.
		Tutku Sk.	Hikmet Sk.
		Turna Sk.	Hazar Sk.
		Turhan Sk.	Hayat Sk.
		Tunç Sk.	Hamit Sk.
		Toygun Sk.	Güvercinlik Sk.
		Toprak Sk.	Gülşen Sk.
		Şehit Taner Çelikdemir Sk.	Gülcihan Sk.
		Şehit Emin Çölen Sk.	Geyve Sk.
		Şehit Canan Köse Sk.	Geçiş Sk.
		Şair Nedim Sk.	Gazipaşa Sk.
		Sülün Sk.	Gaye Sk.
		Seri Sk.	Funda Sk.
		Sarıgül Sk.	Farabi Sk.
		Sanat Sk.	Esenlik Sk.
		Samibey Sk.	Erler Sk.
		Saldıray Sk.	Engin Sk.
		Sağlıkçılar Sk.	Elifim Sk.
		Prof. Sulhi Dönmezer Sk.	Efe Boz Sk.
		Palmiyeli Sk.	Denizim Sk.
		Özen Sk.	Denizer Sk.
		Özdemir Sk.	Demir Sk.
		Öz Sk.	Demek Sk.
		Öz Hisarlı Sk.	Çiçekli Sk.
		Öğretir Sk.	Çam Sk.
		Öget Sk.	Çağlayan Sk.
		Ortak Sk.	Bomaç Sk.
		Oba Sk.	Bolayır Sk.
		Nihal Sk.	Birsen Sk.
		Neslihan Sk.	Beşevler Sk.
		Nefer Sk.	Begonya Sk.
		Meltem Sk.	Batı Sk.
		Mehmetçik Sk.	Bal Sk.
		Kunuri Sk.	Bahçe Sk.
		Kuleli Köşk Sk.	Ayşe Hanım Sk.
		Kore Sk.	Aydan Sk.
		Kiraz Sk.	Akmansoy Sk.
		Kızılcıklı Sk.	Adalı Sk.
		Kınalı Sk.	Acar Sk.
		Fabrika Çıkmaşı	İncili Çıkmaşı
		Sabır Çıkmaşı	İlyasağa Çıkmaşı
		Detay Çıkmaşı	Küçük Papatya Çıkmaşı
			Kadirli Çıkmaşı Sk.
			Kardeşler Çıkmaşı

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

SOKAKLAR	Bağlarbaşı Mahallesi	Açelyacı Sk.	Hamit Kaplan Sk.	Mert Sk.
		Yücelen Sk.	Gümüş Sk.	Mehmet Akif Sk.
		Yonca Sk.	Gülyolu Sk.	Maral Sk.
		Yeniyol Sk.	Gülpembe Sk.	Manolya Sk.
		Yenimahalle Sk.	Güler Sk.	Kızılca Sk.
		Ümitli Sk.	Gözde Sk.	Kismet Sk.
		Urgan Sk.	Girneli Sk.	Kırlangıç Sk.
		Turgut Reis Sk.	Galip Arcan Sk.	Kayabaşı Sk.
		Tolga Sk.	Funda Sk.	Karanfiller Sk.
		Taşlı Sk.	Fulya Sk.	Karaçam Sk.
		Tarla Sk.	Figen Sk.	Kar Sk.
		Tan Sk.	Fıstık Sk.	Ahsen Çıkmazı
		Şehzade Sk.	Feza Sk.	Ateş Çıkmazı
		Şehit Turan Selvi Sk.	Faikbey Sk.	Balözü Çıkmazı
		Şehit Mücahit Sk.	Esenyurt Sk.	Bere Çıkmazı
		Şehit Mustafa Dündar Sk.	Ergenekon Sk.	Berivan Çıkmazı
		Şehit Barbaros Yalçın Sk.	İncilik Sk.	Beşler Çıkmazı
		Şair Nedim Sk.	İtır Sk.	Beyaz İnci Çıkmazı
		Şahin Sk.	İrmak Sk.	Bozkurt Çıkmazı
		Sümbül Sk.	İhlamur Sk.	Çıtak Çıkmazı
		Sülün Sk.	Hür Sk.	Esenli Çıkmazı
		Söğüt Sk.	Havuzlar Sk.	Akil Muhtar Sk.
		Soner Sk.	Emek Öz Sk.	Akım Sk.
		Sırma Sk.	Eğri Sk.	Adalı Sk.
		Serdarlı Sk.	Eflatun Sk.	Lisealtı Sk.
		Selahattin Bey Sk.	Drama Sk.	Limonluk Sk.
		Santral Sk.	Dört Yol Sk.	Kumru Sk.
		Samed Sk.	Dolunay Sk.	Krizantem Sk.
		Salih Reis Sk.	Destan Sk.	Kocatepe Sk.
		Sakızağacı Sk.	Dereçay Sk.	Esenyurdum Çıkmazı
		Sakarya Sk.	Çimenli Sk.	Gurbet Çıkmazı
		Sağlıklı Sk.	Çilingir Sk.	Gülyolcu Çıkmazı
		Reyhan Sk.	Çiçekler Sk.	Güneş Çıkmazı
		Refahevler Sk.	Çırak Sk.	Kekik Çıkmazı
		Refah Sk.	Çay Sk.	Küçük Papatya Çıkmazı
		Özmeriç Sk.	Çam Sk.	Manzara Çıkmazı
		Özgün Sk.	Çakmak Sk.	Meşaleli Çıkmazı
		Özge Sk.	Çağlayan Sk.	Orkide Çıkmazı
		Özçetin Sk.	Ceyhan Sk.	Remzipaşa Çıkmazı
		Özcan Sk.	Cevher Sk.	Yeni Çıkmazı
		Öz Fırat Sk.	Cevahir Sk.	Yiğitler Çıkmazı
		Öykü Sk.	Canlar Sk.	Mormenekşe Sk.
		Ömür Sk.	Buğra Sk.	Mor Lale Sk.
		Ozanlar Sk.	Bozkurtlar Sk.	Metanet Sk.
		Ortancalı Sk.	Bostan Sk.	Ara Sk.
		Orta Sk.	Bıçakçı Çeşme Sk.	Alev Sk.
		Orta Meydan Sk.	Beyza Sk.	Alaçam Sk.
		Nida Sk.	Beşevler Sk.	
		Nevin Sk.	Bayezit Sk.	
		Nermin Sk.	Bahçe Sk.	
		Nergis Sk.	Baharlı Sk.	
		Nakiş Sk.	Ayşegül Sk.	
		Motif Sk.	Aşıyan Sk.	
			Arzu Sk.	
			Arıkuşu Sk.	

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

SOKAKLAR	Feyzullah Mahallesi	Adalı Sk.	Şehit Bünyamin Sk.
		Avlu Sk.	Şehit Kamil Başaran Sk.
		Aydınlar Sk.	Şehit Mustafa Burcu Sk.
		Ayerdem Sk.	Şerife Sk.
		Belen Sk.	Şükran Sk.
		Bitki Sk.	Tarla Sk.
		Bostan Sk.	Tecer Sk.
		Buğracan Sk.	Timur Sk.
		Çelik Sk.	Uğur Sk.
		Çetin Sk.	Vehbi Oran Sk.
		Çiğdemli Sk.	Yay Sk.
		Çile Sk.	Yenimahalle Sk.
		Çilingir Sk.	Yosun Sk.
		Dadaloğlu Sk.	Meltemler Çıkmazı
		Diken Sk.	Egeli Çıkmazı
		Dilekli Sk.	Uğurlu Çıkmazı
		Dört Yol Sk.	
		Eserler Sk.	
		Gelişim Sk.	
		Gülay Sk.	
		Güldiken Sk.	
		Güllük Sk.	
		Güvenç Sk.	
		Hatboyu Sk.	
		Havuzlar Sk.	
		Kaptan Sk.	
		Kartallı Sk.	
		Kayalı Sk.	
		Kelebekli Sk.	
		Konak Sk.	
		Köroğlu Beyi Sk.	
		Krizantem Sk.	
		Küçükbağ Sk.	
		Lale Oraloğlu Sk.	
		Hendek Çıkmazı	
		Nilüferler Çıkmazı	
		Laleli Sk.	
		Lider Sk.	
		Marmaralı Sk.	
		Mehtap Sk.	
		Menekşeli Sk.	
		Mimozalar Sk.	
		Nilüfer Sk.	
		Nuray Sk.	
		Örnek Sk.	
		Özgü Sk.	
		Özgürce Sk.	
		Papatyacı Sk.	
		Ressam Aykut Ünker Sk.	
		Rüveyda Sk.	
		Sedir Sk.	
		Selanik Sk.	
		Sevgi Sk.	
		Sevinç Sk.	
		Sidar Sk.	
		Siteler Sk.	

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

SOKAKLAR	Cevizli Mahallesi	19 Mayıs Sk.	Güvenli Sk.	Gülbüzler Sk.
		Adalarönü Sk.	Güz Sk.	Gürhan Sk.
		Adım Sk.	Güzel Sk.	Ahu Çıkmaızı
		Adnan Bey Sk.	Güzide Sk.	Ahududu Çıkmaızı
		Akasya Sk.	Hızır Reis Sk.	Ayçiçeğı Çıkmaızı
		Akdeniz Sk.	Hiç Sönmez Sk.	Caferli Çıkmaızı
		Alp Sk.	Huzurlu Sk.	Cemre Çıkmaızı
		Altan Sk.	İncirli Sk.	Deren Çıkmaızı
		Ara Sk.	Karadenizli Sk.	Samyeli Çıkmaızı
		Armağan Sk.	Karakaş Sk.	Sultanlar Çıkmaızı
		Asalet Sk.	Kardeş Sk.	Zambaklı Sk.
		Asuman Sk.	Kartallar Sk.	Erman Çıkmaızı
		Atilla Sk.	Karton Sk.	Esenyurdum Çıkmaızı
		Aydoğdu Sk.	Kıbrıs Sk.	Gezginler Çıkmaızı
		Ayhan Sk.	Kır Sk.	Karacan Çıkmaızı
		Ayşegül Sk.	Kırıkkale Sk.	Neşeli Çıkmaızı
		Ayten Sk.	Koruma Sk.	Olay Çıkmaızı
		Bakır Sk.	Kubilaıylar Sk.	Oyacı Çıkmaızı
		Bilgin Sk.	Kurşunlu Sk.	Sakar Çıkmaızı
		Böğürtlen Sk.	Kümbet Sk.	Şeker Çıkmaızı
		Buket Sk.	Limonluk Sk.	Tarçin Çıkmaızı
		Caferağa Sk.	Melek Sk.	Gülnihal Sk.
		Cengiz Sk.	Mermer Sk.	Gültutan Sk.
		Cevher Sk.	Mete Sk.	Gümüşpala Sk.
		Coşkunlar Sk.	Murat Reis Sk.	Yıldızlar Sk.
		Cömert Sk.	Nağme Sk.	Yılmazer Sk.
		Çevik Sk.	Nedret Sk.	Zaferli Sk.
		Çınarlık Sk.	Neşe Sk.	
		Çifteçınar Sk.	Nur Sk.	
		Demetler Sk.	Nurlu Sk.	
		Demiryolu Sk.	Onbaşı Sk.	
		Deniz Sk.	Ordu Sk.	
		Didem Sk.	Özcan Sk.	
		Doğu Sk.	Pamir Sk.	
		Dolunay Sk.	Papatyalı Sk.	
		Duru Sk.	Rezene Sk.	
		Elgin Sk.	Sadık Sk.	
		Emre Sk.	Saka Sk.	
		Erciyes Sk.	Sarmaşıklı Sk.	
		Erken Sk.	Savaş Sk.	
		Ermin Sk.	Selim Sk.	
		Esenyurt Sk.	Sema Sk.	
		Fatma Çavuş Sk.	Sicim Sk.	
		Fatmagül Sk.	Şehit Sinan Çilingir Sk.	
		Fatoş Sk.	Şelale Sk.	
		Fethi Bey Sk.	Şenlik Sk.	
		Fındık Sk.	Şenol Sk.	
		Fil Yokuşu Sk.	Tınaztepe Sk.	
		Fusun Sk.	Yaren Sk.	
		Gelincik Sk.	Yaseminler Sk.	
		Gençlik Sk.	Yavuz Selim Sk.	
		Gönül Sk.	Yavuz Sk.	
		Görgülü Sk.	Yeşil Sk.	

Çizelge 3.2. Maltepe İlçesi mahalle ölçeğinde kamusal alan sınıflandırması (devamı)

SOKAKLAR

Yalı Mahallesi

2. Villa Sk.

27 Mayıs Sk.

Aralık Sk.

Ardıçlık Sk.

Avşar Sk.

Bahriyeli Sk.

Barışçıl Çıkmaızı Sk.

Beşçeşmeler Sk.

Beyaz Sedef Sk.

Çeşmeler Sk.

Çiçekdağı Sk.

Dalgıç Sk.

Defneli Sk.

Değirmen Sk.

Derya Sk.

Doğancı Sk.

Drama Sk.

Eray Sk.

Eski Belediye Sk.

Esma Sk.

Fevziye Sk.

Fırıncı Sk.

Gazi Osmanpaşa Sk.

Gülname Sk.

Gürsel Sk.

Barışçıl Çıkmaızı Sk.

Liman Çıkmaızı

Deniz Yıldızı Çıkmaızı

Eğitimciler Çıkmaızı

Erkılıç Çıkmaızı

Şakayık Çıkmaızı Sk.

Şehit Hayrullah

Ekşioğlu Çıkmaızı

İstasyon Cami Sk.

İstasyonlu Sk.

Kahramanlı Sk.

Kale Sk.

Karaağaç Sk.

Kefeli Sk.

Kuyu Sk.

Mahallenin Muhtarları Sk.

Mektepli Sk.

Meltemli Sk.

Mihrişah Sk.

Onurlu Sk.

Orhantepe Sk.

Plevne Sk.

Ravza Sk.

Safa Sk.

Saygın Sk.

Şakayık Çıkmaızı Sk.

Şehit Ali İhsan Sk.

Şehit Nedim Özpolat Sk.

Şehit Turan Emeksiz Sk.

Şimşek Sk.

Tatlı Nar Sk.

Taylan Sk.

Tırpan Sk.

Yapraklı Sk.

Yurtbaşı Sk.

Zerde Sk.

Hamam Sk.

Hedef Sk.

Hürriyet Sk.

İmam Ali Sk.

Tez çalışma alanı özelinde sokakların toplam sayısı;855

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

Çalışma Alanı Özelinde Kamusal-Özel Alan Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

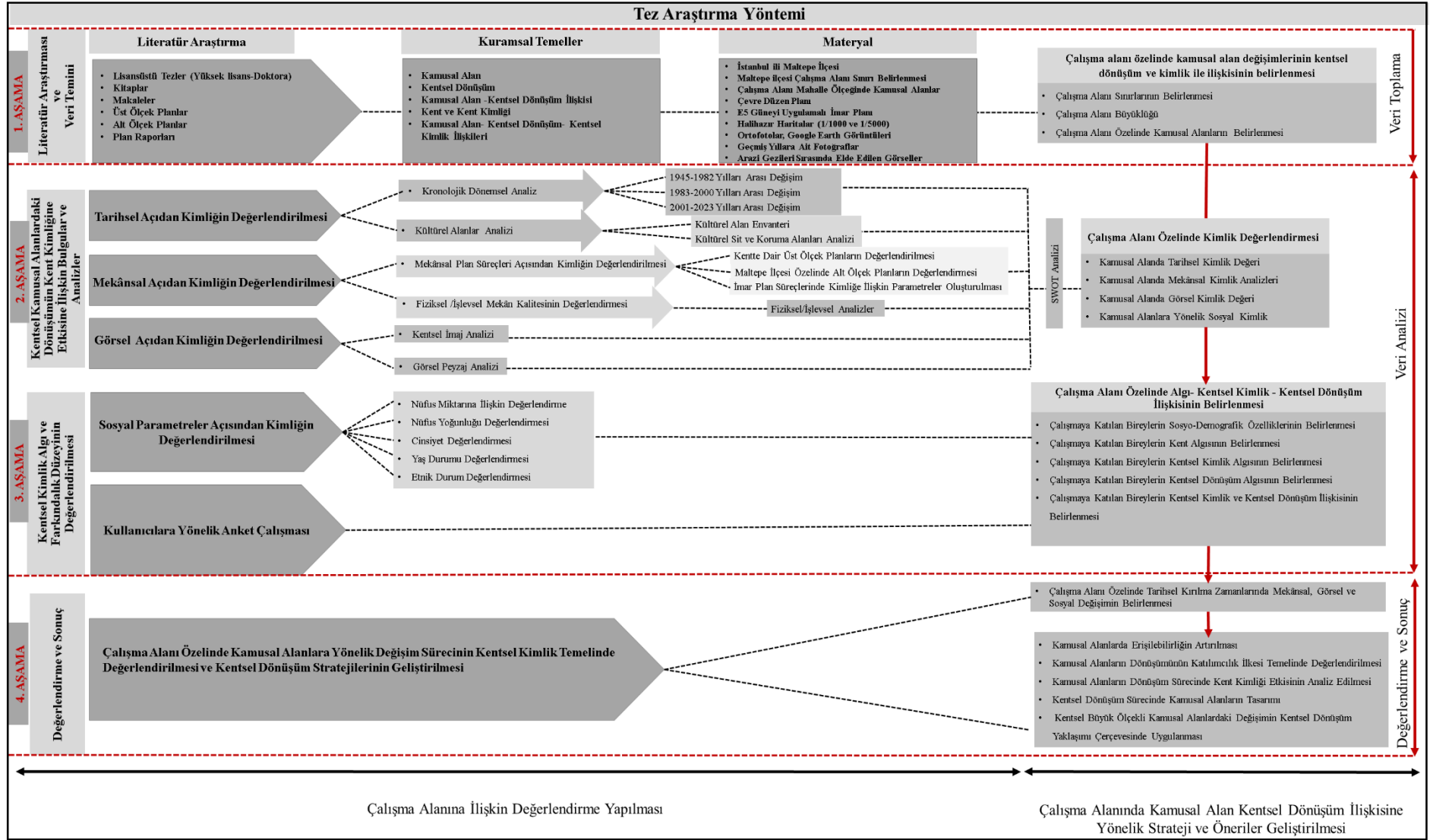
Şekil 3.10. Çalışma alanı özelinde kamusal-özel alanla

3.2 Yöntem

Bu tez kapsamında, İstanbul kenti örneğinde kamusal alan değişimi ve dönüşümünün görüldüğü, kimlik öğeleri açısından önemli bir potansiyele sahip olan Maltepe İlçesi özelinde belirlenen çalışma alanının; tarihsel gelişim süresine dayalı veriler ile kentin mekansal değişimlerinin mekansal, görsel, sosyal ve demografik analizler kapsamında değerlendirilmesi ve kültürel kent kimliğine olan etkilerinin saptanması esas alınmıştır.

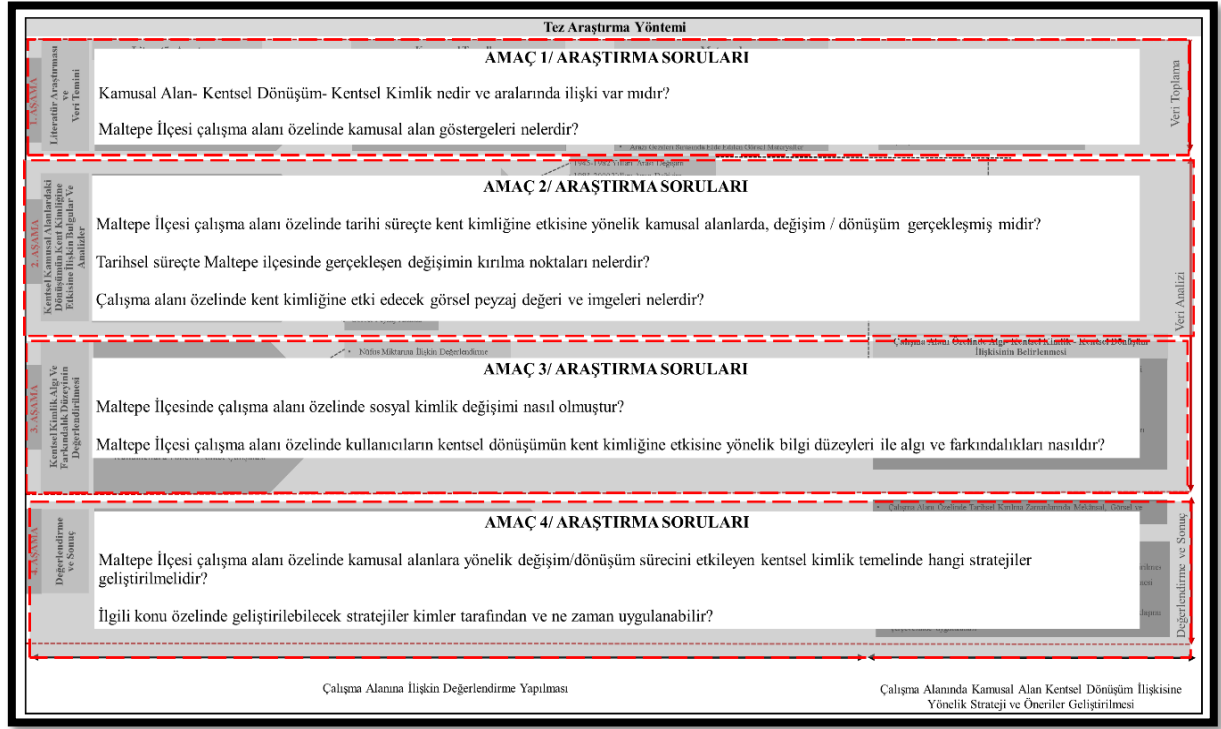
Tez kapsamında geliştirilen yöntem süreci Şekil 3.11.'de verilmiştir. Geliştirilen yöntem süreci; 'Literatür Araştırması ve Veri Temini', "Kentsel Kamusal Alanlardaki Dönüşümün Kent Kimliğine Etkisine İlişkin Bulgular ve Analizler", "Kullanıcı Grubunun Kentsel Kimlik Algı ve Farkındalık Düzeyinin Değerlendirilmesi" ve "Değerlendirme ve Sonuç" başlıkları kapsamında dört alt aşamadan oluşmaktadır. Geliştirilen her bir aşama birbirini destekleyecek biçimde bir alt aşamadan, parametreler ve analizlerden oluşmuştur. Her bir başlık, literatür verileri çerçevesinde incelenen ilgili kaynaklara dayandırılıp ele alınarak çeşitli bulgular saptanmıştır. Konu başlıklarına göre analizler ve yöntemler ilerleyen kısımlarda detaylandırılarak açıklanmıştır.

Tez araştırma yöntemine ilişkin bu dört alt aşamaya yönelik tez çalışma hipotezi kapsamında geliştirilen araştırma soruları Şekil 3.12.'de verilmiştir. Tez kapsamı çerçevesinde yönetime ilişkin araştırma soruları ile ilişki her aşama özelinde bulgu ve analizler kurularak detaylı açıklama ve öneriler getirilmiştir.

Şekil 3.11. Tez araştırma yöntemi

Tez araştırma yöntemi veri toplama, verilerin analizi, değerlendirme ve sonuç aşamalarından oluşmaktadır. Tezin amaçları doğrultusunda araştırma soruları hazırlanmış, bu sorulara hangi yöntem ve tekniklerle cevap aranacağı araştırma yönteminin kurgusunu oluşturmuştur. Şekilde yöntem şemasının tez amaçları ve araştırma soruları ile ilişkisi gösterilmiştir (Şekil 3.12).

Şekil 3.12. Tezin amaç ve araştırma soruları

Birinci Aşama (Literatür Araştırması ve Veri Temini): Kentsel kamusal alanlardaki dönüşümün kimliğe etkisi araştırılmak üzere çalışma konu ve kapsamına yönelik, çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan plan ve raporlar araştırılarak, çalışma konusu ile ilişkilendirilmiştir. Bu kapsamda; kalkınma planları, mekansal strateji planları, kentsel tasarım raporları, çevre düzen planları vb. elde edilerek, tez çalışmasına ilişkin ana kurgu ve düzen oluşturulmuştur. Geçmişten günümüze özellikle kentleşme ve nüfus artışı ile birlikte artan ihtiyaçlar ve teknolojik gelişmeler süreç içerisinde kentlerin; sosyal, mekansal, görsel ve kültürel anlamda değişim ve dönüşümüne neden olmuştur. Bu değişim ve dönüşüm sürecinde, yerel karakteri oluşturan kentsel kimlik de zamanla olumsuz bir şekilde etkilenmeye başlamıştır. Bunun sonucu, tek tip, monoton kentler oluşmaya başlamıştır. Öyle ki Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planların’nda kentsel kimliklerin korunamadığına vurgu yapılmıştır (Anonim 1, 2022; Anonim 6, 2022). Ayrıca kentsel kimlik; kentler için karakter, yerel ve

özgün nitelikler kazandıran doğal ve sosyo-kültürel öğelerin oluşturduğu bir bütündür. Buradan yola çıkılarak; üst ölçek plan ve politikalarda, kimlik kavramının ön plana çıktığı yaklaşımlar ele alınmıştır. Ülkemizde 2017’de yapılan Kentleşme Şurası’nda yeni şehircilik vizyonu ilan edilmiştir. “Şehircilikte yeni vizyon” teması altında öncelikli konular olarak “kimlikli şehirler” ve “Türkiye’nin yeni kentsel dönüşüm yaklaşımı” konularına yönelik tavsiye kararları üretilmiştir (Anonim 2, 2022). Bununla birlikte; Mülga Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan “Mekansal Planlama Kapsam Planlama Raporu’nda da; kentlere yönelik insan odaklı, kimlikli, yaşam kalitesi yüksek mekanlar öngörüsü hedeflenmiştir (Anonim 3, 2022). Ayrıca Mülga Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından hazırlanan “Kentsel Mekansal Standartları Geliştirilmesi” raporunda ve “Kentsel Tasarım Rehberleri” hazırlanmasına ve uygulanmasına ilişkin kent kimliği ve kentsel kalite adına mekanı yeniden değerlendirmek amaçlanmış olup, kentsel kimliği geliştirmek ve yerele özgü kılmak hedeflenmiştir (Anonim 5, 2022). Yaşam kalitesi ekseninde yine kentsel kimlik ve konfor durumuna vurgu yapılmıştır. Bahsedilen plan ve raporlar çerçevesinde teze ilişkin kapsam, amaç, hipotez ve genel çerçeve belirlenmiş olup, yöntem süreci çerçevesinde çalışmanın diğer aşamaları ile ilişkilendirilmiştir.

Çalışma konu ve kapsamına yönelik; ulusal ve uluslararası ölçekte hazırlanmış; tez, makale, bildiri vb. yazılı kaynaklara ilişkin literatür çalışmaları incelenmiştir. İlgili yayınlar temelinde; kent, kentsel dönüşüm, kentsel kimlik, mekansal, sosyal ve kültürel değişim, insan ve mekan ilişkisi, kuramsal temeller tanımlanmış ve süreç akış çerçevesinde çeşitli aşamalarla ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Çalışma materyali olan Maltepe İlçesi özelinde 1/5000 ve 1/1000 halihazır haritalar temin edilerek temel veriler elde edilmiştir.

Bu bölümün genel kurgusunda; Demirsoy, 2006; İnçeoğlu ve Aytuğ, 2009; Altuğ Turan, 2010; Kaypak, 2010; Cheshmehzangi vd., 2011; Rasidia vd., 2012; Aksu, 2012; Arabulan, 2015; Acarlı, 2017; Kalaycı Önaç, 2017; Taher ve Haqi, 2017; Feleki vd., 2018; Samuelssona vd., 2018; Şahin Körmeçli, 2019; Korkut vd., 2019; Mısırlı vd., 2019; Güner ve Gültekin, 2020; Evans vd., 2021; Peng vd., 2021; Neğiş vd., 2021; Soleckaa vd., 2022; Birer ve Adem, 2021; Wang vd., 2022; Awad ve Jung, 2022; Chen, 2022; Soliman ve Elkhateeb, 2022; Hürlimanna vd., 2022; Peng vd., 2021; Boudiaf ve Awad, 2020; Bidegain vd., 2020; Wang vd., 2022; Stefanizzi ve Verdolini, 2022 çalışmalarından yararlanılmıştır.

İkinci Aşama (Kentsel Kamusal Alanlardaki Dönüşümün Kent Kimliğine Etkisine İlişkin Bulgular ve Analizler): Tez çalışmasının ikinci aşamasını oluşturan bu bölüm üç temel süreç çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu aşamada alan üzerinde harita ve çalışma süreci

çerçevesinde belirlenen tez alanı sınırları çerçevesinde; tarihsel, mekansal ve görsel kimlik öğelerinin değerlendirilmesine ilişkin veriler toplanmış, araştırma bulgularına ilişkin alt aşamalar oluşturulmuş ve analizleri yapılmıştır. İlk süreç olan “Tarihsel Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi” kronolojik dönemsel analiz ve kültürel alanlar analizlerinden olmak üzere iki süreçten oluşmaktadır.

Kronolojik Dönemsel Analiz kapsamında literatür çalışmalarından yararlanarak araştırma materyali olan Maltepe İlçesinde tarihsel kırılma noktalarına göre üç alt aşamada 1945-1982, 1983-2000, 2001-2021 yılları arasında olmak üzere değerlendirmeler yapılmıştır. Bu kapsamda ilgili tarihler arasında alana ilişkin bilgi, belge, fotoğraf verileri ile ARCGIS, Adobe photoshop cs3 ve MS EXCEL programlarından yararlanılarak oluşturulan tematik şekiller ile tarihsel süreç içerisindeki kimliğe ilişkin değişim ortaya konmuştur.

Kültürel Alanlar Analizi, kendi içerisinde üç alt aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, çalışma sınırında yer alan tescilli yapılar, tarihsel değere sahip, kentsel öge ve alanlara ilişkin envanter, Simten Sütünç (2018), Güner ve Gültekin (2020) ve Raghep vd. (2022) çalışmalarından yararlanarak oluşturulmuştur. Kültürel varlıklar; tescilli ya da tarihsel değer durumuna göre; yapılar ise anıt türüne ve yerlerine göre gruplandırılmıştır. Tescil durumu, varsa tescil tarihi, kültür dönemi ve korunmuşluk durumları vb. bilgiler tablo halinde verilmiştir.

İkinci aşamada, çalışma alanı özelinde sit alanları, koruma alanları ve kültürel varlıklar harita üzerinde gösterilmiştir. Sit alanlarında kalan kültürel varlıklar ve tarihi öneme sahip öğeler saha çalışmaları ile desteklenerek mevcut durumları üzerinden mekan-zamansal değişimi/dönüşümü mevcut durum fotoğrafları ile değerlendirilmeleri yapılmıştır.

Üçüncü aşamada ise “Tarihsel Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi” kapsamında kültürel öğelerin tarihsel kimlik değerlerine yönelik ana ve alt kriterler belirlenmiştir. İlgili ölçütler ulusal ve uluslararası çalışmalarla desteklenmiştir. Çizelge 3.3.’te verilen ölçütlerin uygunluk değerlerinin sayısal ifadesi için 5’li Likert Ölçeği (5 çok yüksek, 4 yüksek, 3 az yüksek, 2 orta, 1 düşük) kullanılmıştır. Her bir ölçüt çalışma alanı sınırları dahilindeki 9 mahalle (Altıntepe, Küçükalyı Merkez, Çınar, İdealtepe, Altayçeşme, Bağlarbaşı, Feyzullah, Cevizli, Yalı Mahalleleri) özelinde puanlandırılmıştır. Bununla birlikte her bir ölçüte ilişkin puanlama sonuçları ARCGIS, Adobe photoshop cs3 programları kullanılarak haritalar şeklinde sunulmuştur. İlgili ölçütlere ilişkin sayısal veriler toplam 40 puan üzerinden değerlendirilerek

iyi (28-40), orta (14- 27), düşük (0-13) olacak şekilde kademelendirilerek mahallelere ilişkin tarihsel kimlik değeri belirlenmiştir.

Çizelge 3.3. Kültürel alanların tarihsel kimlik değeri ölçütleri ve alt birimleri

Ana Kriterler	Alt Kriterler	Puan (1-5)	Açıklamalar	Yararlanılan Kaynaklar
Tarihsellik Değeri	Kültürel öge bulundurmayan mahalleler	1	Tarihsel kültürel öğelerin varlığı kent kimliğinde önemli bir ölçüttür.	Armstrong, 2001; Armstrong vd.2001; O'Hare vd. 2001; Curovic vd. 2019; Güner S. ve Gültekin P. 2020; Jiang vd., 2022; Perihan ve Aşur, 2020.
	<5 kültürel öğelere sahip mahalleler	2	Mahalle ölçeğinde bulunan kültürel varlıklar 1-5 sayı ölçütü ile değerlendirilecektir.	
	6-10 arası kültürel öge sahip mahalleler	3		
	11-20 arası kültürel öge sahip mahalleler	4		
	21> kültürel öge sahip mahalleler	5		
Belge Değeri	Tescil belgesine sahip olmayan mahalleler	1	Kültürel öğeler dönemin tarihsel kimliğine ışık tutan belgelerdir. Bu belgelerin tescil edilerek nesiller boyu aktarılması esas alınmalıdır. Kültürel öğelerin tescil belgeleri olup/olmama durumuna göre değerlendirmesi yapılacaktır.	Neğiş vd., 2021; Çatalbaş, F. , Ecemiş Kılıç, 2022; Karakaya Aytin, 2022.
	Tescil belgesine sahip olan mahalleler	5		
Özgünlük Değeri	Tarihi süreç içerisinde herhangi bir dönem izi taşımayan mahalleler	1	Kültürel öğeler bulunduğu dönemin özelliklerini gösteren kaynaklardır.	Jihad ve Awad, 2020;Çatalbaş ve Ecemiş Kılıç, 2022; Karakaya Aytin, 2022.
	Tarihi süreç içerisinde 1 döneme ait izler taşıyan mahalleler	3	Mahalle ölçeğinde bulunan kültürel varlıklar dönem sayıları ile özgünlük değeri ortaya konacaktır.	
	Tarihi süreç içerisinde 2 döneme ait izler taşıyan mahalleler	4		
	Tarihi süreç içerisinde 3 döneme ait izler taşıyan mahalleler	5		

Çizelge 3.3. Kültürel alanların tarihsel kimlik değeri ölçütleri ve alt birimleri (devamı)

Mimari Değeri	Mimari açıdan özgün değeri bulunmayan mahalleler	1	Kültürel öğelerin bulundukları dönemin özelliklerini yansıtmaması ve günümüze ulaşması mimari bakımından değerini göstermektedir.	Madran, 2007; Gül Asatekin, 2004; Jihad ve Awad, 2020; Raghep vd., 2022.
	Mimari açıdan özgün değeri baskın olan mahalleler	5		
Odak Öge Değeri	Odak öge değerine sahip olmayan mahalleler	1	Kültürel öğeler bulundukları alanın odak belirleyicisi olabilirler. Mahalle ölçeğinde odak öge değerine sahip kültürel öğelerin varlığı ortaya konacaktır.	Lynch, 1964; Madran, 2007; Asatekin, 2004; Throsby ve Petetskaya, 2021.
	Odak öge değerine sahip olan mahalleler	5		
Korunma Değeri	Koruma değeri düşük kültürel öğelere sahip mahalleler	1	Kültürel öğelerin günümüz koşullarında bulundukları durum saptaması, mahalle ölçeğinde üç ölçüt üzerinden değerlendirilecektir.	Madran, 2007; Taşcıoğlu, 2018; Karakaya Aytin, 2022; Paraschou ve Maistrou, 2022.
	Orta derecede koruma değerine sahip mahalleler	3		
	İyi derecede koruma değerine sahip mahalleler	5		
İşlevsel Değeri	İşlevsel değeri düşük olan mahalleler	1	Kültürel alanlar kentsel mekanda işlevsel bir rol üstlenerek kent kullanıcılarına olanak sağlamaktadır. Mahalle ölçeğinde kültürel alanların işlevsel değerinin olup/olmamasına göre saptanması yapılacaktır.	Madran, 2007; Eldiastya ve Sabry Hegazib ve El-Khoul, 2021; Karakaya Aytin, 2022.
	İşlevsel değeri yüksek olan mahalleler	5		
Ekonomik Değeri	Ekonomik değeri düşük olan mahalleler	1	Kültürel alanlar kentsel mekanda işlevsel bir rol üstlenirken aynı zamanda ekonomik bir katkı sağlayabilmektedir. Mahalle ölçeğinde kültürel alanların ekonomik değer gösterip göstermemesi bakımında değerlendirilecektir.	Madran, 2007; Eldiastya, Sabry Hegazib ve El-Khoul, 2021
	Ekonomik değeri yüksek olan mahalleler	5		

‘Mekansal Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi’ mekansal plan süreçleri açısından değerlendirilmesi ve fiziksel/işlevsel mekan kalitesinin değerlendirilmesi olarak iki aşamadan oluşmaktadır.

Birinci aşamayı oluşturan mekansal plan süreçleri açısından kimliğin değerlendirilmesi kapsamında; kentsel kamusal alanlardaki dönüşüm ve kent kimliğine ilişkin bulguların

saptanmasına yönelik üç alt aşamadan oluşmaktadır. İlk alt aşamada; kente dair üst ölçekli, “1/100.000 Ölçekli Çevre Düzen Planları” ile plan notlarından temel bilgi verileri oluşturulmuştur. İkinci alt aşamada; Maltepe İlçesi özelinde alt ölçekli 1/5000 ve 1/1000 imar planlarından yararlanılarak kronolojik olarak literatür taramaları ışığında bilgi, belge, farklı yıllara ait hava fotoğrafları ve ortofoto harita verileri ile değişim/dönüşüm özetlenmiştir. Üçüncü alt aşamada ise; elde edilen bulgular üzerinden tez çalışma alan sınırındaki imar planları süreçlerinde kimliğe ilişkin parametreler oluşturmuştur (Çizelge 3.4).

Çizelge 3.4. Çalışma alanında kimliğe etki eden parametreler

Kimliğe Etki Eden Parametreler
Yeşil Alan Durumu
Konut Sayısı ve Kat Yüksekliği Artışı
Kamusal Alan Değişimleri (Meydan, park)
Ulaşım Yapısının Gelişmesi
Kıyı Alanındaki Dönüşüm

İkinci aşama ise; fiziksel/işlevsel mekan kalitesinin değerlendirmesi analizi çerçevesinde iki alt aşamadan oluşmaktadır. İlgili analizin birinci alt aşamasında çalışma alanındaki yerel kimliğe özgü fiziksel/işlevsel mekan kalitesinin değerlendirmesine yönelik Lynch, 1964; Greene, 1992; Özdemir, 2011; Erdönmez ve Kaptanoğlu, 2007; İncoğlu, 2007; İncoğlu ve Aytuğ, 2009; Altınçekiç, 1997; Altınçekiç vd., 2014; Acarlı vd., 2019; Mısırlı, Kiper, Korkut, 2019; Akbaş ve Kiper, 2020; Tırnakçı, 2020; Neğiş vd., 2021 çalışmalarında belirlenen Çizelge 3.4’te gösterilen beş parametre çerçevesinde mevcut duruma yönelik Çizelge 3.5.’te verilen fiziksel/işlevsel alt parametrelerine ilişkin analizler 1/5000 ölçekte ARCGIS, Adobe photoshop cs3 programlarından yararlanılarak yapılmış ve değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.5. Fiziksel/işlevsel mekan kalitesinin değerlendirmesi alt parametreleri

Fiziksel/ işlevsel analizler alt parametreleri
Yeşil Alan Analizi
Kütle/Boşluk Analizi
Yapı İşlev Analizi
Ulaşım Durum Analizi
Kat Yüksekliği

İmar planları süreçlerinde kimliğe ilişkin parametreler çerçevesinde çalışma alanı özelinde kentsel müdahalelerin başladığı ve kent ölçeğinde ilk sayısal verilerin yapıldığı 2006 yılına ait halihazır verilerle tematik harita oluşturulmuştur. Mevcut duruma yönelik hazırlanan fiziksel/işlevsel analizler ve oluşturulan tematik harita çerçevesinde bulgular değerlendirilerek yıllara bağlı değişim ortaya konmuştur.

“Görsel Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi” kapsamında kentsel imaj analizi ve görsel peyzaj analizi gerçekleştirilmiştir. Görsel peyzaj analizi çalışması tez konusu dahilinde ulusal ve uluslararası literatür ile desteklenerek gerçekleştirilmiştir. “Görsel Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi” kapsamında ilk aşamada Kentsel İmaj Analizi gerçekleştirilmiştir.

İlgili analiz kapsamında araştırma materyalinin tarihi süreç içerisindeki değişim ve dönüşümü tarihsel, mekansal ve görsel açıdan irdelenerek, alan içerisinde kimlik açısından yapılan değerlendirmede imaj öğelerin tespit edilmesinde Lynch, 1964; Erkan ve Yenen, 2009; Gündoğdu, Kuru ve Özkök, 2016; Alan ve Kiper, 2020 çalışmalarından yararlanılmıştır.

Lynch (1964) çalışmasında bir kenti imajının anlaşılabilmesi için sınırlar, bölgeler, yollar, düğüm odak noktaları ve işaret öğeleri olmak üzere beş gruba ayırmıştır. Tez çalışma alanı çerçevesinde gerçekleştirilen kentsel imaj analizi kapsamında;

Sınırlar; İstanbul ili Maltepe İlçesinde çalışma alanı olarak ortaya konan Marmara Denizi ve D-100 Karayolu arasında kalan kısımdır.

Bölgeler; tez çalışma ölçeğinde yer alan dokuz mahalleden (Altın-tepe, Küçük-yalı Merkez, Çınar, İdeal-tepe, Altay-çeşme, Bağlarbaşı, Feyzullah, Cevizli, Yalı Mahalleleri)

oluşmaktadır. Yollar; en yoğun kullanıma sahip D-100 karayolu, Bağdat Caddesi ve Turgut Özal Bulvarıdır. Çalışma alanı boyunca devam eden Demiryolu izi oluşturmaktadır.

Düğüm noktalarını ise; Turgut Özal Bulvarı/Bağdat Caddesi kesişimi, Küçükalyı Kavşığı, Başbüyük Kavşığı, Maltepe Kavşığı, Altayçeşme Kavşığı, Büyükyalı Kavşığı, Zümrütevler Kavşığı, Gülsuyu Kavşığı ve Cevizli Kavşığı oluşturmaktadır.

Kevin Lynch, “The Image of the City “ basılı çalışmasında üç kent (Boston, Jersey City, Los Angeles) örneğinde geliştirdiği analizi beş ana başlık (Sınırlar, Bölgeler, Yollar, Düğüm ve Odak Noktaları, İşaret öğeleri) altında değerlendirmiştir. Ayrıca bir kentin imajında odak noktası ve işaret öğesinin varlığının önemine dikkat çekmiştir. Odak noktasının ve işaret öğesinin kimi zaman bölgeyi dışarıda bırakacak vurguda olduğunu kimi zamanda bölgeyi bölen ya da tam tersi öne çıkaran kimlik elemanı olduğundan bahsetmiştir. Lynch kitabının ilgili bölüm sonunda bu analizin farklı bölge ve ölçeklerde geliştirilebileceğini vurgulamış ve Boston özelinde Beacon Tepesi ve Scollay Meydanı alt bölgelerinde işaret öğelerini imaj açısından ayrıca tanımlanmıştır. Bu kapsamda tez çalışmasında Lynch (1964) “The Image of the City” kitabı temel alınarak ilgili süreç yöntem akışına dahil edilmiştir. Bu kapsamda; Acarlı ve Kiper, 2018; Aliagaoglu ve Mirioğlu, 2020 yapmış oldukları çalışmalardan yararlanılmıştır. İstanbul kenti imajının bir bölgesi olan Maltepe İlçesinde çalışma alanında analize ilişkin her alt bölge mahalle ölçeğinde odak noktaları ve işaret öğeleri ayrıca tematik haritalar halinde gösterilmiştir. Kentsel imaj analizine yönelik olarak, Maltepe İlçesi’inde çalışma alanı özelinde yapılan irdelemeler, ArcGis, Adobe Photoshop Cs3 ve Excel programları kullanılarak tematik harita şeklinde sunulmuştur.

“Görsel Açından Kimliğin Değerlendirmesi” kapsamında ikinci aşamasında Görsel Peyzaj Analizi gerçekleştirilmiştir. Görsel peyzaj analizi çalışması tez konusu dahilinde ulusal ve uluslar arası literatür ile desteklenerek yapılmıştır. Bu kapsamda ilgili analiz öncelikle PPS (Project for Public places Inc.) ve Gehl yöntemleri üzerinden mekansal kalite gösterge kriterleri temel alınarak geliştirilmiştir. İlgili yöntemlerden yararlanılarak dört ana başlık (konfor, kullanım, sosyallik bağlantı) çerçevesinde sekiz alt ölçüt geliştirilerek, görsel peyzaj analizi tablosu oluşturulmuştur (Çizelge 3.6.). Çalışma kapsamında alanın tarihi süreç içerisindeki değişim dönemlerine ilişkin Maltepe İlçe Belediyesi arşivlerinden ve yayınlarından, çeşitli internet kaynaklarından elde edilen 15 adet eski fotoğraf yüksek çözünürlüklü ve çevresini gösterir nitelikte olmasına dikkat edilerek seçilmiştir. Ayrıca ilgili fotoğraflar çalışma alanında kent imajına etki eden önemli odak noktaları ile nihengileri temsil eden, kentsel kamusal

alanlarda dönüşüm geçiren, değişen ve kamusal mekan algısı oluşturan alanların görüntülerinden oluşmaktadır. Bu çerçevede seçimi yapılan geçmişe ait görüntüler ile aynı yerleri temsil eden günümüz durumlarını gösteren alanlarda çekilen 163 adet fotoğraftan 15 adeti seçilerek anket verisi oluşturulmuştur. Bu kapsamda öncelikle çalışmanın yapılabilirliği için; uzman gruba yönelik olarak hazırlanan, anket çalışmasına ilişkin Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulundan (19.12.2022 tarihli) onay alınmıştır.

Görsel peyzaj anketinde, geçmiş–günümüzü gösteren görüntülerin Çizelge 3.2.’de verilen ölçütler üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçütlere ilişkin uygunluk değerlerinin sayısal ifadesi için 5’li Likert Ölçeği (5 çok yüksek, 4 yüksek, 3 az yüksek, 2 orta, 1 düşük) kullanılmıştır. Görsel Peyzaj Analizi, 2022 yılı Aralık ayında çevrimiçi olarak internet ortamında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Maltepe İlçe Belediyesi’nde görev yapan planlama ve tasarım disiplinlerinden (Peyzaj Mimarı/ Mimar/ Şehir Plancısı/... vb.) ilgili uzmanların oluşturduğu 21 kişi gerçekleştirilmiştir.

Anket formlarının değerlendirmesinde SPSS istatistik programı çözümlenmiş olup her bir ölçüte ilişkin puanlama sonuçları için Excel programı kullanılmıştır. Her bir parametreye ve alt parametreye ilişkin basit istatistiksel veriler olan minimum, maksimum, aritmetik ortalama, standart hata ve standart sapma verileri ortaya konulmuştur. Uzman gruplarının uygunluk değerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama değerlerine bakılmıştır. Aritmetik ortalamalar her bir fotoğrafta kullanılan parametre ve alt parametre için ayrı ayrı hesaplanarak uzman grubunun sayısal ifadeler üzerinde uygunluk değerleri analiz edilmiştir.

Görsel peyzaj analizi anket sonuçları ile uzman grubunun tanınmasına yönelik (cinsiyet, yaş aralığı, meslek ve çalıştıkları kurumlara göre) durumları arasında ilişkileri Ki-kare testi ile araştırılmış ancak istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar bulunamamıştır. Görsel peyzaj analizinin anket sonuçları ile ilişkisi, her görüntü özelinde katılımcıların cinsiyet ve yaş aralığı ölçeğinde çapraz analiz yapılarak dikkat çekici benzerlik ve zıtlıklar ortaya konulmuş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Son kısımda ankette yer alan her görüntüye ilişkin Çizelge 3.6.’da gösterilen parametreler çerçevesinde verilen sayısal verilerin toplamı 840 puan üzerinden yüksek (560-840), orta (280-559), düşük (1-279) olacak şekilde kademelendirilerek, Görsel Peyzaj Analizi gerçekleştirilmiş ve Arcgis, Photoshop cs3 programları kullanılarak harita şeklinde sunulmuştur.

Çizelge 3.6. Görsel peyzaj analizi parametreleri

Parametreler	Alt Parametreler	Açıklama
Konfor	Fiziksel Konfor	Kentsel donatılarda insan ölçüsüne uygunluk durumu
	Manzara Güzelliği	Estetik açıdan çekici (Renk, malzeme, doku, form ölçü açısından hoşnut olma) olma durumu
Kullanım	Uyum	Alanın bulunduğu çevresiyle, yapısal öğelerin birbiriyle uyumlu bir birliktelik göstermesi ve mevcut öğeleriyle birlikte kimlik kazanması
	Düzen	Alanın görsel açıdan düzenli unsurlara sahip olması
Sosyallik	Çeşitlilik	Kullanım çeşitliliği
	Etkileşim	Kamusal alanlar ile özel alanların ilişkili olması
Bağlantı	Algılanabilirlik	Ayırt edici öğelerin ve alanda bulunan odak öğelerin varlığı
	Kütle/Boşluk Oranı	Yapılı ve boş alanların oransal açıdan uyumlu bir bütünlük göstermesi

Tez ana süreç kurgusu çerçevesinde ikinci temel aşamasında son olarak analizlerden elde tüm verileri ilişkilendirmek amacıyla Neğiş vd., 2021; Şengül Başdere, 2018; Gökçe ve Açıksöz, 2015; Tırnakçı ve Aklıbaşında, 2018 araştırmalarından yararlanılarak analizlere ilişkin güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditlerin saptanması SWOT Analizi Yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Tez ana süreç kurgusu çerçevesinde üçüncü temel aşama (Kullanıcı Grubunun Kentsel Kimlik Algı ve Farkındalık Düzeyinin Değerlendirilmesi): Bu bölüm iki süreç çerçevesinde değerlendirilmiştir. “Sosyal Parametreler Açısından Kimliğin Değerlendirilmesi” “Kullanıcı Grubuna Yönelik Anket Çalışmaları” olmak üzere iki süreçten oluşmaktadır. Bu bölümün birinci aşamasında, “Sosyal parametreler açısından kimliğin değerlendirilmesi” kapsamında çalışma alanı çerçevesinde belirlenen tez alanı sınırları, mahalle ölçeğinde değerlendirmek üzere nüfus miktarı, nüfus yoğunluğu (km² başına düşen kişi sayısı), etnik yapı, cinsiyet, yaş aralığı vb. veriler elde edilmiş, ArcGis, Adobe Photoshop Cs3 ve Excel programları kullanılarak harita, grafik ve şekil olarak sunulmuştur. İkinci aşama olan “Kullanıcılara Yönelik Anket Çalışması” kapsamında ise tez konusu dahilinde ulusal ve uluslararası literatür ile desteklenerek geliştirilmiştir. Yönteme ilişkin İlgar, 2008; Kılıçaslan vd., 2012; Özkan, 2017; Göregenli vd., 2014; Baalawı, 2016; Önaç, 2017; Toka, 2017; Şentürk ve Gülersoy, 2019; Özer, 2020 yapmış oldukları çalışmalar konu ve alan üzerinde değiştirilip geliştirilerek yeniden anket

soruları oluşturulmuştur. Kullanıcılara yönelik olarak yapılacak anket sayısının belirlenmesinde, çalışmanın evreni İstanbul kenti Maltepe İlçesinde tez çalışma sınırında bulunan 9 mahallede yaşayan bireylerden 2021 yılı toplam TÜİK nüfus verisine (251.425 kişi) göre hesaba katılarak, örneklem büyüklüğü belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde aşağıdaki formülden yararlanılmıştır (Anderson, 1990).

$$n = \frac{[N * (t)]^2 * p * q}{(N-1) * (d)^2 + (t)^2 * p * q}$$

Burada;

N=Anakütle hacmi

t=Güven düzeyine ait t-dağılımının tablo değeri.

p=Anakütle oranının tahmini

q=1-p

d=Örneklem hatası

Çalışmada, N=251.425, t=1.96, p=0.5, q=0.5 ve d=0,05 değerleri için hesaplanan örneklem sayısı n=384'tür.

$$n = \frac{[251.425 * (1.96)]^2 * 0,5 * 0,5}{(251.425-1) * (0,05)^2 + (1,96)^2 * 0,5 * 0,5}$$

Anket, %95 güvenirlilik %5 sapma payı ile 384 kişi olarak tespit edilmiş ve 400 kişiye uygulanmıştır.

Tez çalışmasında kullanılan anket formu, 5 bölüm ve 16 temel sorudan oluşmakta olup, Ek 7'de verilmiştir. Hazırlanan anket formunda;

- Birinci bölümde; katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini tanımaya yönelik olarak, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, aylık gelir durumu ve mesleğe ilişkin olarak çoktan seçmeli ve 2 seçenekli sorular yer yer almaktadır.

- İkinci bölümde; kullanıcı grubunun, Maltepe İlçesine kent algısının ölçülmesine yönelik sorular yer almaktadır. Bu kapsamda; mahallede yaşanan süre, ikamet edilen mahalle ile ilçe özelinde algıyı belirlemek amacıyla oluşturulan yargılara ilişkin sorular yer almıştır.

Çoktan seçmeli ve 2 seçenekli sorular ve 5'li Likert Ölçeğinde sorulan yargılardan oluşmaktadır.

- Üçüncü bölümde; kullanıcıların kentsel kimlik algısının belirlenmesi amacıyla oluşturulan sorular yer almaktadır. Öncelikli değerlendirmede ile 5'li Likert Ölçeğinde sunulmuş yargılardan oluşmaktadır.

- Dördüncü bölümde; kullanıcıların kentsel dönüşüm algısının belirlenmesi amacıyla oluşturulmuş sorular yer almaktadır. İlgili sorular, 5'li Likert Ölçeğinde sunulmuş yargılardan oluşmaktadır.

- Beşinci bölümde; kentsel kimlik ve dönüşüm ilişkisi, alana ilişkin süreç içerisindeki dönüşümden memnuniyet durumu ile kamusal alanların dönüşümünde dikkate alınması gereken konuların tespit edilmesine yönelik sorular yer almaktadır. İlgili sorular, çoktan seçmeli, öncelikli değerlendirme ile 5'li Likert Ölçeğinde sunulmuş yargılardan oluşmaktadır.

Anket formu kullanıcı gruba yönelik olarak 2022 yılı Aralık-2023 yılı Nisan aylarında çevrimiçi olarak internet ortamında 400 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasındaki kapalı uçlu sorular bilgisayar ortamına geçilmiş ve SPSS istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. Anketlerden elde edilen veriler; frekans ve yüzde dağılımları gibi tanımlayıcı istatistik analizlerin yanı sıra Ki-kare Testi ve Faktör Analizi yöntemleri ile değerlendirilmiştir. Güngör ve Bulut (2008)'un çalışmasından yararlanılarak Ki-kare testi yapılmış olup testin sonucunun 0.005'ten küçük olması istatistiksel anlamda anlamlı olduğunu gösterilmiştir (Özdamar, 2002). Bu kapsamda çalışmada, anketin ilk bölümde yer alan sorular ile 2. 3. ve 4. bölümündeki seçmeli sorular Ki kare Testi ile değerlendirilmiştir. Faktör Analizi, ankette 4 soru tipinde (9-10-12-14 numaralı sorularda) kullanılan sırasıyla 10, 12, 8 ve 11 maddelik beş dereceli likert tipi ölçek şeklindeki sorulara yönelik olarak uygulanmış olup, bu analiz ile Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı, Kaiser-Mayer-Olkin ve Bartlett Testi yeterlilik durumu, faktör ortak varyansları, faktör yük değerleri ve döndürme sonrası faktör yük değerleri hesaplanmıştır. Çalışmaya ilişkin veri setinin güvenilirliği Cronbach Alpha katsayısına göre değerlendirilmiştir. Barlett Küresellik Testi ve Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Uygunluk Testi (Turanlı, Taşpınar Cengiz ve Bozkır, 2012) çalışmalarında yararlanılmıştır. Oran 0.5'ten ne kadar yüksekse verilerin analizinin yapılmasının o kadar iyi olduğuna karar verilmiştir (Kalaycı, 2009). Verilerin faktör analizine uygunluğunun saptanması sonrası faktör analizi uygulanarak, temel bileşenler analizinde Varimaks Döndürme Yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen serpilme diyagramına göre özdeğeri 1'in üzerinde olan veriler değerlendirilmeye alınmıştır. Faktör sayısının belirlenmesinde özdeğere göre ve Scree Test Grafiği kullanılmış

olup serpilme diyagramında 1’den büyük özdeğere sahip 8 faktör seçilmiştir. Bu sonuç üzerinden faktör analizi için en çok kullanılan yöntem olan temel bileşen analizi (Aksu, Eser ve Güzeller, 2017) çalışmalarından ilgili aktörlerin yorumlanabilmesi için Albayrak, 2006; Kiper, 2014 çalışmalarından yararlanılarak faktör rotasyonu, Varimax Yöntemi tercih edilmiştir. 41 bileşen ve 8 faktörden oluşan dönüşümlü faktör yükleri matrisi oluşturulmuştur. İstanbul İli, Maltepe İlçesi özelinde; anket yöntemi ile kullanıcı grubunun kentsel kimlik algı ve farkındalık düzeyi değerlendirmesi, tez çalışmasının son temel sürecini oluşturan aşamada sonuç ve öneri geliştirilmesi için veri seti oluşturmuştur.

“Değerlendirme ve Sonuç” tez araştırma yönteminin son aşaması olup iki alt süreçten oluşmaktadır. İlk süreç olan; “Çalışma alanı özelinde kamusal alanlara yönelik değişim sürecinin kentsel kimlik temelinde değerlendirilmesi” ilgili bulgu, analiz, gözlemler sonucunda tarihsel kırılma dönemleri ve günümüz tarihsel, mekansal, görsel, sosyal değişimler kent kimliği açısından değerlendirilmiştir. Bu süreçte oluşturulan çizelge ve tematik şekil Excel, Photoshop programları kullanılarak hazırlanmıştır.

İkinci alt aşama; “Çalışma Alanı Özelinde Kamusal Alanlara Yönelik Kentsel Dönüşüm Stratejilerinin Geliştirilmesi” kapsamında Kentsel Strateji- Kentsel Vizyon Platformunun hazırladığı “Kentsel Bulmaca, Kamusal Alan Yaratmak İçin On Temel İlke, Kamusal Alan Stratejisi, 6x6 Yeni Kentsel Düzen, Kağıthane Planlama Kodları” ve “Perşembe Pazarı Tasarım İlkeleri” çalışmalarından yararlanılmıştır (Url 64-65-66-67, 2023). Bu bölümde beş adet temel strateji geliştirilmiş olup çalışma alanına özelinde tez çerçevesinde yapılan ilgili analiz sonuçları ilişkilendirilerek açıklamalar getirilmiştir. 5 adet strateji temelinde 5N1K inceleme yönteminden yararlanılarak “Ne, Neden, Nasıl, Nerede, Ne Zaman ve Kim” sorularına cevaplar aranacak şekilde eylemler tanımlanmış ve eylemlere yönelik yapılması gerekenler, sorumlu kuruluşlar ile gerçekleştirilme süreleri ortaya konulmuştur. İlgili stratejiler; erişilebilirlik, katılımcılık, çeşitlilik, yere özgü mekansal, görsel ve sosyal değerler temelinde geliştirilmiştir.

4. KENTSEL KAMUSAL ALANLARDAKİ DÖNÜŞÜMÜN KENT KİMLİĞİNE ETKİSİNE İLİŞKİN BULGULAR VE ANALİZLER

Bu bölüm üç temel süreci içeren; tarihsel açıdan kimliğin değerlendirmesi, mekansal açıdan kimliğin değerlendirmesi, görsel açıdan kimliğin değerlendirmesi alt aşamalarından oluşmaktadır.

4.1 Tarihsel Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi

Dünyanın en önemli metropollerinden biri olarak kabul edilen İstanbul kenti, tarihi ve kültürel öğeleri ile de önemli bir konumda bulunmaktadır. İstanbul İlinin her ilçesi, tarihsel geçmişe sahiptir. Bu bölgesel zenginliklerin sentezinin bir araya gelmesi kent kimliğini oluşturmaktadır. İstanbul, gelişime açık yapısı ve değişimleri ile sürekli dönüşen dinamik bir kenttir. Bu sebeple tarihi öneme sahip yapıların bazıları, günümüzde kaybolmuş ya da eski cazibesini yitirmiş olduğundan güncel kültür envanterinin oluşturulması da bu denli önemlidir.

On Birinci Kalkınma Planında ‘Kentsel Dönüşüm, Şehirleşme’ başlıkları altında kent kimliğini ön plana çıkaracak şekilde kentsel dönüşümün hedeflenmesi, tarihi kent merkezi alanlarının yenilenmesinin yaygınlaştırılması ve şehirlerin özgün kimliğini geliştirmek üzere; doğal, tarihi, kültürel değerlerin korunmasına yer verilmiştir.

Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planında (2010-2023) kentlerin çok merkezli mekansal gelişme sistemi içerisinde bütüncül planlar çerçevesinde uygulamaların doğal, kültürel varlık değerlerinin korunması gerekliliğine vurgu yapılmıştır (Anonim 4, 2022; Anonim 6, 2022). Bu bağlamda Maltepe İlçesinin tarihsel açıdan kimlik değerlendirilmesi, kent kimliğinin de belirlenmesine ışık tutacaktır.

Çalışma kapsamında Maltepe’de ilk yerleşim dokusunun oluşmasından başlanarak Cumhuriyet’e kadarki süreç açıklanmıştır.

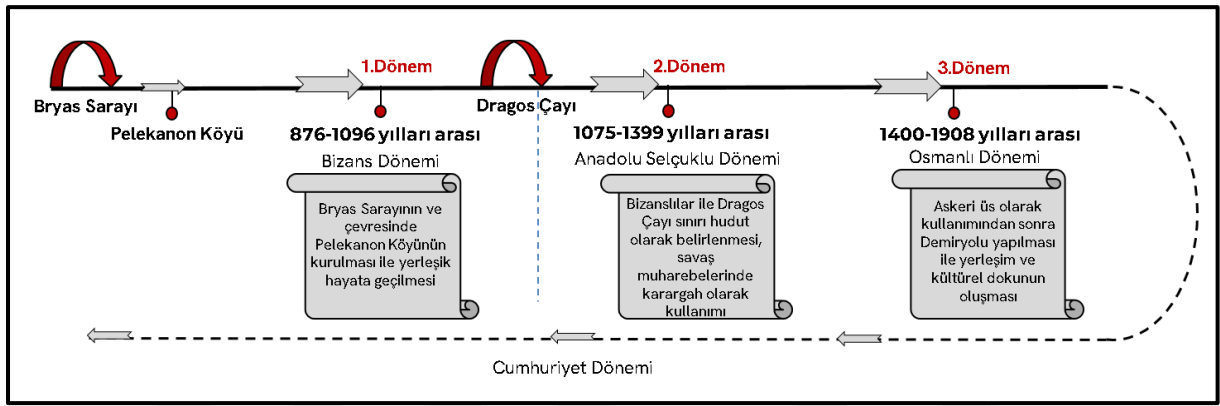
Bu bölümde tez çalışması kapsamında; 1945-1982, 1983-2000, 2001-2021 yılları arasında olmak üzere, kırılma noktalarına göre üç dönem belirlenmiş olup, her üç döneme ilişkin çalışma alanını kapsayan değişimler, kronolojik olarak özetlenerek tarihsel açıdan temel veri seti oluşturulmuştur. Bu bulgu üzerinden çalışma alanı özelinde “Kültürel Alanlar Analizi” ve “Tarihsel Kimlik Değeri” analizi yürütülmüştür.

Çalışma alanında elde edilen bulgu ve analizler kapsamında tarihsel açıdan kimlik değerlendirmesi mahalle ölçeğinde yapılmıştır.

4.1.1 Kronolojik Dönemsel Analiz

Maltepe'nin tarihi, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı İmpatorluklarına dayanmaktadır. Eski zamanlarda Maltepe ile ilgili olarak Kartal, Dragos Tepesi'nden Marmara Denizi kıyısında kurulan bir köy olduğu, ancak doğal afetler sonucunda yıkıma uğradığı bilgileri bulunmaktadır. İlçenin bugünkü sınırlarının yıkımdan sonra oluştuğu belirtilmektedir (Karacagil, 2011; Atılğan, 2012; Kurtuluş vd. 2018; Url 1, 2022).

Maltepe tarihinin gelişimi; Bizans, Anadolu Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet olmak üzere dört dönemden oluşmakta olup Cumhuriyet Dönemine kadar olan süreci içermektedir (Şekil 4.1.).

Şekil 4.1. Maltepe tarihsel gelişim dönemleri

Maltepe İlçesi'nin isminin kaynağı yapılan tarihsel araştırmalara göre yörede define bulunan tümülüsler (höyük) gelmektedir (Şahin, 1999; Atılğan, 2016). Tarihçi Hammer, çalışmasında kıyıdaki tüm tepeleri Maltepe olarak adlandırmaktadır. Hammer, 1811 yılında yayımlanmış olan 'Bir Levant Gezisinden Elde Edilen Topografik Kanaatler'adlı eserinde Maltepe'yi define arayanların yeri olarak ifade etmiştir (Hammer, 1990; Kaçır, 2018). Maltepe'de ilk yerleşiminin kurulduğu zamanlarda "Bryas" denilmekte olup harabelerin latince adıyla "Urias" anılmakta olduğu belirtilmiştir (Şahin, 1999). Bryas yerleşim alanının Bizans Ordusu tarafından Dragos eteklerine kurulduğu ve bugün Maltepe-Cevizli arasında kalan alanda Bryas Sarayı bulunmaktadır (Şekil 4.2). Bryas Sarayı, mimarisinin Bizans İmparatoru Theophiles'in 816 yılında Abbasi Halifelerinin Bağdat'taki sarayını örnek alarak inşa ettirdiği günümüzde arkeolojik kazılarda belirlenmiştir. O dönemlerde Bryas'da Pelekanon adı verilen köyün kurulması, yerleşik hayata geçilmesinde ilk adımdır. Ancak daha sonrasında gerçekleşen depremler Bryas'a zarar vermiştir. Ardından 1075 yılında Anadolu Selçuklu Devleti kurulmuştur. Anadolu Selçuklu Hükümdarı Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Bizanslılara

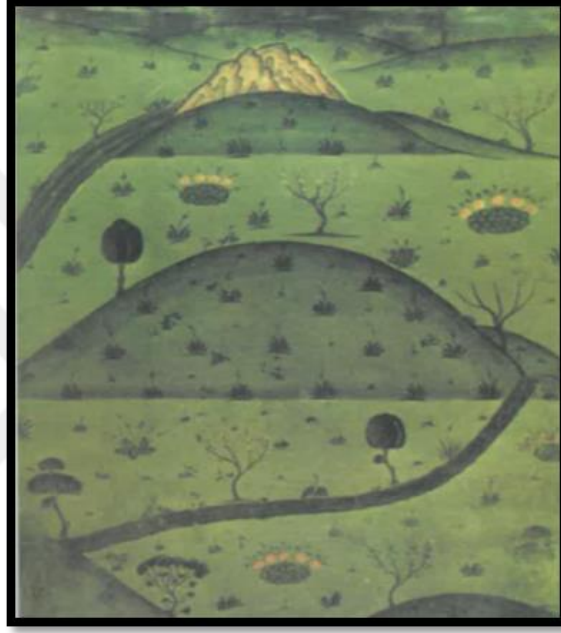
karşı yaptığı savaşta 1080 yıllarında Pelekanon Köyünü ele geçirmiştir. Savaş sonrasında 1084 yılında yapılan anlaşma gereğince Bizanslılar 1090 yılında kazandığı toprakları (bugünkü Maltepe İlçesi sınırı) tekrar geri vermiştir. Anadolu Selçuklu Devleti ile Bizans İmparatorluğu arasında yapılan anlaşmaya göre hudut sınırı Dragos Çayı olarak belirlenmiştir. Günümüzde bu hudut, Maltepe İlçesinde Dragos Tepesi'nden denize dökülen çaydır. Bizanslılar bu antlaşmayı 1086 yılında Süleyman Şah'ın ölümünün ardından bozması üzerine, 1097 yılında Sultan Kılıçarslan ile muhabere başlamıştır. Bizans İmparatoru Alenis Momnenos savaş esnasında İstanbul Boğazını geçerek Pelekanon'u karargahı olarak kullanmıştır. Bu bağlamda Pelekanon, Bizanslılar için tarihsel açıdan önemli olmuştur. Tüm askeri savunmaları o yıllarda Bryas'da yer alan Samandıra ve Aydos Kalelerinde yapılmıştır. Maltepe tarihsel gelişiminde diğer dönem 1400 yılında savaş sonrasında Kartal'la birlikte Osmanlı İmparatorluğu dönemidir. Tarihçi Hammer'e göre; bu muharebenin adı Pelekanon Savaşı'dır. Bu savaşta Türk hakimiyeti sağlanmış ve sonrasında yapılan anlaşma ile Türkler bu yöreye yerleşmeye başlamışlardır. Aynı bölge içinde Bryas Sarayı'nın bulunması ise bugünkü Maltepe sınırlarında eski zamanlarda yerleşim olduğunun göstergesi olarak kabul edilmektedir (Hammer, 1990; Eyice, 1994; Aksel, 1994; Çelebi, 1995; İBB, 2005; Url 2, 2023).

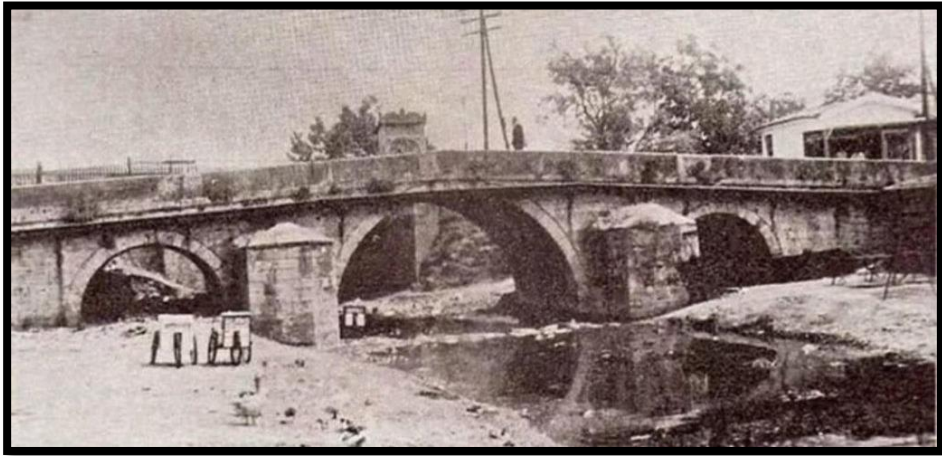
Şekil 4.2. Bryas Sarayı'nın bulunduğu arazi (Url 14, 2023)

Maltepe, Bağdat Yolu geçişinde bulunduğundan İstanbul'un fethinden sonra daha da önem kazanmıştır. (Çelebi, 1995). Osmanlı İmparatorluğunun ordu karargahı Maltepe sınırlarında kurulmuştur ve ordunun Üsküdar'dan sonra ikinci durak yeri olmuştur (Hammer 1990). Tarihçi Danişmend 'İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi' ve Evliya Çelebi'nin 'Seyahatname' adlı eserlerinin 1. ciltlerinde Fatih Sultan Mehmet'in Üsküdar-Gebze arasında hastalanarak Tekfur Çayırı ve Sultan Çayırı diye anılan Hünkar Çayırı Mevkii'nde 3 Mayıs 1481'de Maltepe'de vefat ettiği yazmaktadır (Danişmend, 1995; Maltepe Belediyesi, 2020).

Yavuz Sultan Selim 1514 yılında Şah İsmail'e karşı savaşında yeniçerilerden oluşan ordusuna komuta vermek üzere Maltepe'ye gelmiştir. 1534 yılında Matrakçı Nasuh, tarafından savaş hazırlıklarının yapıldığı ve karargah yeri olarak seçilen Maltepe'nin Şekil 4.3'te görülen planı çizilmiştir. 2. İran Seferinde 1548 yılında Kanuni Sultan Süleyman ile Matrakçı Nasuh ordunun kaldığı Maltepe'ye gelmişlerdir. Ordunun otağı kurdukları ve savaşa hazırlandıkları yer Bostancı Çamaşırcı Deresi çevresidir. Osmanlı Devleti döneminde pek çok savaşın Maltepe ve civarında olduğundan söz edilmektedir (Ünker, 2013). Osmanlı Devleti döneminde özellikle de İstanbul'un fethinde Maltepe, önemli askeri merkezler arasında yer almıştır.

Şekil 4.3. Maltepe planı-1539 yılı (Ünker, 2013)

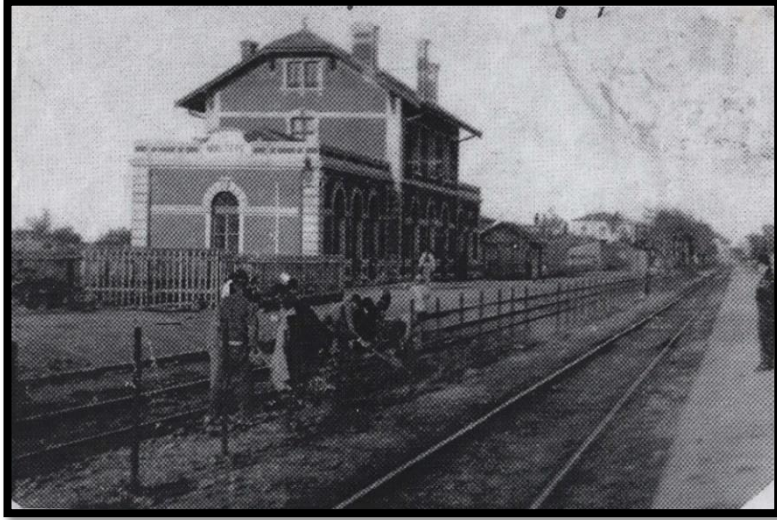
Şekil 4.4. Çamaşırcı Deresi eski hali (Url 15, 2023).

Osmanlı Devleti döneminde Rumeli Kazaskeri olan Feyzullah Efendi, 1749 yılından itibaren (1755 ve 1757) iki defa şeyhülislam görevinde bulunmuştur. Maltepe'nin bugünkü ilçe sınırlarının, 18. yy'da, Kazasker Feyzullah Efendinin Çiftliği olduğu bilinmektedir. Kazasker Feyzullah Efendi, Kayışdağı memba sularını toprak künklerle getirmiş ve bugünkü Feyzullah Camii'nin yanında bulunan çeşmeyi ve hamamı yaptırmıştır (Çelebi, 1995; Maltepe Belediyesi, 2020) (Şekil 4.5). O dönemlerde mekansal, kültürel değişimlerin temelleri atılmıştır.

Şekil 4.5. Kayışdağı suyu ana kaynağının 1897'deki görünümü (Url 16,2022)

Osmanlı Devleti, demiryolları yapımı ile devletin ekonomi ve askeri açıdan daha da güçleneceğini amaçlayarak demiryolları inşasına büyük önem vermiştir. Ancak o dönemlerde demiryolların finanse edilmesindeki ekonomik güçlükler ve deneyimli teknik kadro ile ilgili eksiklikler sebebiyle inşasının İngilizler, Almanlar ve Fransızlar tarafından yapılması, bu ülkelere çeşitli imtiyazların verilmesine yol açmıştır. Anadolu'da ilk demiryolu inşası 1856 yılında İngilizler tarafından yapımına başlanan ve 1866 yılında işletmeye açılan İzmir-Aydın demiryoludur (Kahya, 1988). Hemen sonrasında ise Almanlar tarafından 1872 yılında yapılan Haydarpaşa-Pendik arasındaki tren yolu faaliyete geçmiştir (Şekil 4.6). O yıllarda demiryolu çevresinde özellikle de Maltepe Tren İstasyonu ile Beşçeşmeler arasında Feyzullah Camii civarındaki yerleşimin arttığı bilinmektedir (Ünker, 2013).

Şekil 4.6. Maltepe Tren İstasyonu ve çevresi (Ünker, 2013)

Maltepe'nin konumu adalar karşısında olduğundan, diğer önemli ulaşım yolu da denizdir. Maltepeliler halkın, verimli topraklarda ürettiği tarım ürünlerinin adalara ticareti deniz yolu ile sağlamıştır (Atılğan, 2022) (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. Maltepe İskelesi (Maltepe Belediyesi, 2022)

Maltepe, 1908 tarihinde 2. Meşrutiyetin İlanı ile Üsküdar Mutasarrıflığı'na bağlı Kartal Sancağı'nın beldesi olmuştur (T.C. Maltepe Kaymakamlığı, 2022). Aynı dönemlerde Maltepe Köyü'nde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin Kazasker Feyzullah Efendi'nin 1976 yılında yaptırdığı cami yanındaki iki odalı binada yapıldığı belirtilmiştir. Maltepe Köyü sakinleri yeni bir okul binası yapılması için 1910 yılında Uhuvvet-i Osmaniye Cemiyeti'ni kurmuştur.

Heybeliada’da oturan Mısırlı Prens Abbas Paşa, cemiyetin maddi yardım istemini geri çevirmemiştir. Ancak okul yerinin belirlenememesi üzerine cemiyete başkanlık eden Kadir Bey padişaha telgraf çekerek, Maltepe’de Rum Mektebi yanında bulunan binanın ilköğretim okulu olması için, cemiyete bağışlanmasını talep etmiştir. Padişah, okul olarak hizmet vermesi ve Şayeste Kadınefendi isminin konulması şartıyla binayı bağışlamıştır. Okul kurulduktan kısa bir süre sonra cemiyet kapanmıştır. Okul ihtiyaçlarının karşılanması için Süreyya İlmen 1910 yılında Maltepe Maarif Encümenliği’ni (Maltepe Eğitim Komisyonu) kurduktan sonra başkanlığını üstlenmiş ve maddi-manevi destek vererek binadaki gerekli onarımları gerçekleştirmiştir. Maltepe Köyündeki ilköğretim okulu, 1 Nisan 1912 tarihinde Şayeste Kadın Efendi’nin adı ve ruhuna okunan mevlit ile eğitime başlamıştır (İlmen, 2001; Karacağil, 2013) (Şekil 4.8.).

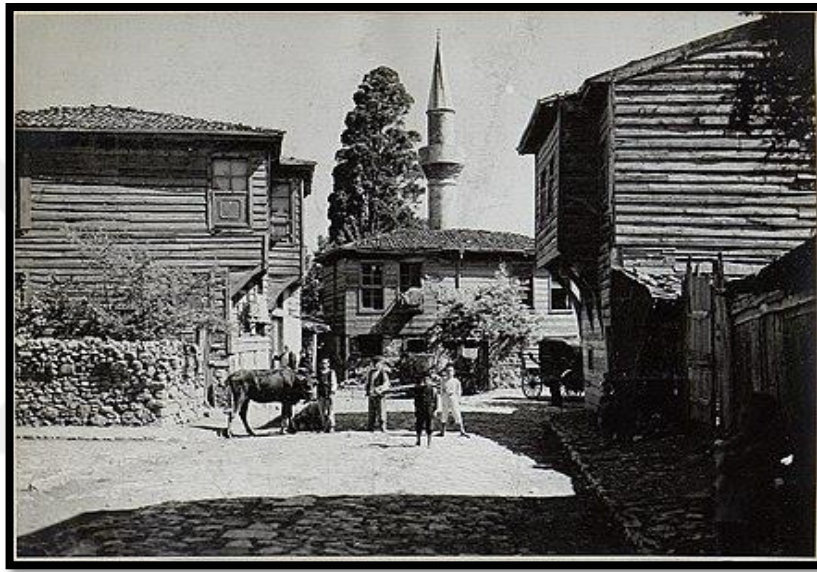

Şekil 4.8. Şayeste Kadın Okulu açılışı (Ünker, 2013)

Süreyya İlmen, Maltepe’de eğitime destek vermiştir. Maltepe Belediye Başkanı Selahattin Bey, Süreyya İlmen ve halkın katkılarıyla 1919 yılında ilçeye ikinci okul binası da kazandırılmıştır. Bu okul, 1948-1949 öğretim yılında Maltepe’nin gelişimine katkıda bulunan Feyzullah Efendi’nin anısının yaşatılması için, ismi değiştirilerek günümüzde Feyzullah İlkokulu olmuştur (Şekil 4.10.). Süreyya İlmen o yıllarda Kadıköy Kazası’nda da eğitim ile ilgili çalışmalar yürütmüş olup, 1920 tarihinde Kadıköy Tesis-i Mekatib ve Terakki-i Maarif Cemiyeti kurduktan iki yıl cemiyetin ricası üzerine başkanlığını yapmıştır (Karacagil, 2011).

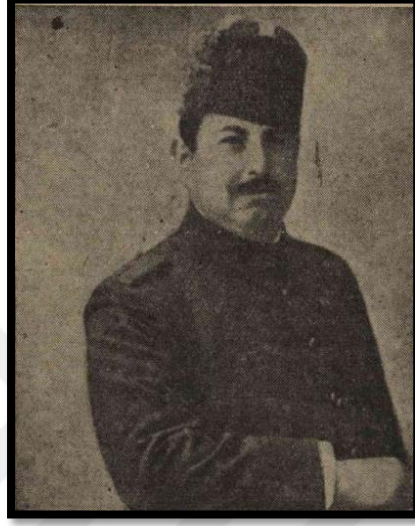
Şekil 4.9. Feyzullah İlkokulu (Url 17, 2022)

Şekil 4.10. Maltepe 1914 yıllarında (Url 18, 2022)

O yıllarda Maltepe’de kentsel kimlik oluşumlarında önemli bir rol üstlenen Süreyya İlmen, Mehmet Rıza Paşa’nın oğludur. Babası Mehmet Rıza Paşa, Osmanlı Devletinin son seraskeri olup II. Abdülhamid’in on yedi sene makamına hizmette bulunmuş kişidir (Şekil 4.11). Süreyya İlmen, babasının desteğini alarak askeri hayatında hızla ilerlemiş ve Tuğgeneralliğe kadar yükselmiştir. Türk Havacılığıyla ilgili yaptığı çalışmaları ile adından söz ettirmiştir. Osmanlı Devleti’nde Mahmut Şevket Paşa tarafından temelleri atılan Havacılık Teşkilatı’nın ilk komisyon başkanlığı görevini üstlenmiştir. Askeri hayatının yanı sıra yurtdışındaki ülkelere çok kez seyahat etmiştir (Karacağil, 2013). Ayrıca Süreyya İlmen’in kaleme aldığı ‘Türkiye’de Tayyarecilik ve Balonculuk Tarihi’ adında 1947 yılında basılan belge niteliğinde eseri bulunmaktadır (Nergiz, 2018). Süreyya İlmen, batıya dönük vizyonu ve girişimciliği sayesinde edindiği servetini kamu yararına sunmak için uğraş

vermiştir. Kimi zaman inşasını kendisi üstlenmiş, kimi zaman da askeri hayatında kurduğu ilişkiler ile dönemin önemli kişilerinin maddi-manevi desteklerini alarak kentsel çözümlemeler yapmıştır. Süreyya İlmen, 1914 yılında askerlik mesleğinden ayrılarak sosyal ve kültürel faaliyetlere ağırlık vermiştir. Süreyya Sineması ve tiyatrosu sonrasında binanın bir kısmı restore edilerek Süreyya Operası, İstanbul'a kazandırılan eserlerinden bazılarıdır (İlmen, 2001; Karacağil, 2013).

Şekil 4.11. Yarıbay Süreyya İlmen (Nergis, 2018)

Süreyya İlmen, bugün Maltepe'de bulunan Süreyya Paşa Göğüs Hastalıkları Hastanesi'nin de kurulmasına ön ayak olmuştur. Günümüzde hastanenin bulunduğu alan, o yıllarda Süreyya Paşa'ya ait çiftlik olup Maltepe'nin bir semt olarak gelişmesine hizmet etmiştir. O dönemlerdeki adı Narlı Çiftliği'ne olan alan, 7-8 bin dönümlük arazi üzerine kurulmuştur. Süreyya İlmen, Narlı Çiftliği'ne kendisi ve ailesi için büyük önem vermiş, bizzat eşi ile birlikte ilgilenerek yerleşke içine konaklamak için köşk, sulama işleri için ise havuz benti yaptırmıştır (Şekil 4.12). Çiftlikte ahırlar inşa ettirerek, tavuk, koyun, keçi ve İsviçre'den getirdiği inekler ile hayvancılık, sebze, meyve üretimi, saman, yonca tarlaları ile tarım, bağcılık ve arıcılık faaliyetleri yapmıştır. Ancak ürünlerin ticareti konusunda başında duramadığı için işlerini kontrol edemediğini ve başarılı olamadığını buna rağmen çiftlik manzarasını sevdiğini, üretime devam ettiğini, bu durumun kendisini iyi hissettirdiğini anlattığı kitabında yer almaktadır (İlmen, 2001). Süreyya İlmen ve ailesinin yılın yarısını bu çiftlikte geçirdiği ve davetler verdiğine dair bilgiler bulunmaktadır. Narlı Çiftliği'ne dikilen ağaçlar zamanla çam ve zeytin ormanına dönüşmüştür. Günümüzde adı verilen Süreyya Paşa Göğüs Hastalıkları Hastanesi'nin çevresi halen aynı tür ağaçlarla kaplıdır. Süreyya Paşa, o yıllarda Maltepe'de

yollar, kaldırımlar, cami inşa ettirmiş ve yoksullar için de evler yaptırmıştır (Karacagil, 2011) (Şekil 4.13.).

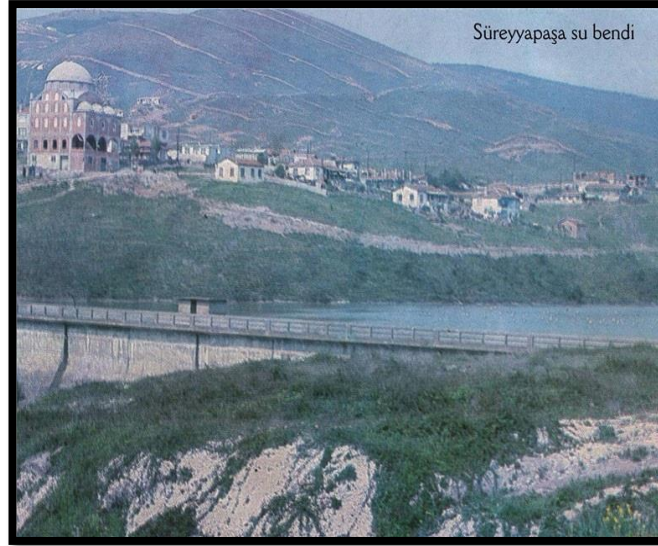

Şekil 4.12. Süreyya Paşa ve ailesi-Narlidere çiftliği (Ünver, 2013)

Süreyya İlmen, Maltepe karayoluna çeşme inşa ettirmiştir. Köşkün yanında bulduğu kaynak suyuna, ayazma yaptırmış inşası sırasında duvarın manastır harabesi olduğunu fark edip korumaya almıştır (Şekil 4.14). Süreyya Paşa, o dönemlere bu duvarın çevresine Rumların panayır yapmak için geldiğini ve film çekimleri için bahçenin kullanılmasına müsaade ettiğini kitabında not düşmüştür (İlmen, 2001). Geçmişte Süreyya İlmen'in kattıkları değerlendirildiğinde Maltepe'de halkı o yıllarda kentsel değişim olgusu ile tanıştırmış olduğunu ve kentsel mekanı geliştirdiğini söylemek mümkündür.

Şekil 4.13.Başbüyük Merkez Camii (Url 19, 2022)

Şekil 4.14. Süreyya Paşa su bendi (Maltepe Belediyesi, 2022)

Kurtuluş Savaşı’ndan sonra Selanik, Drama, Kavala yöresinden Türkiye’ye mübadele ile gelen Türklerin 1500’ü Maltepe’ye yerleşmiştir (Maltepe Belediyesi, 2015). Maltepe’nin o dönemlerdeki demografik yapısında Rumlar ve Türkler bulunmaktadır. Cumhuriyet’in ilanından sonra Maltepelili Rumlar Yunanistan’a göç etmiştir. Şaheste Kadın İlkokulu yanında bulunan Rum Okulunun boşaltılmasının ardından okulun iki katlı ahşap binasının yıkılması suretiyle yeni yapılan bina, Maltepe Birinci İlkokulu adını almıştır (Çelebi, 1995). Cumhuriyet kurulduktan sonra 1927 yılında İstanbul yedi kaza, 1930 yıllarında yayınlanan T.C. Resmi Gazete’de ise 15 kaza olarak ilan edilmiştir (Şahin, 2015). Maltepe o yıllarda Kartal’ın nahiyesidir.

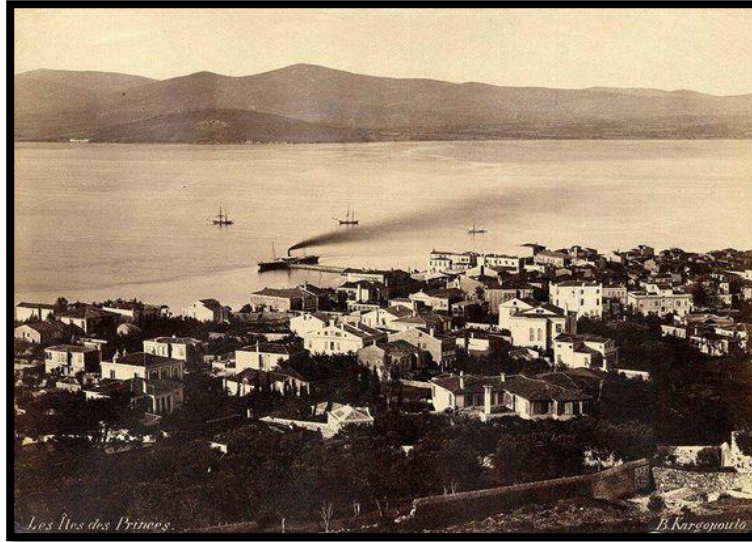
1874-1955 yılları arasında Maltepe’de meydana gelen yangınlar neticesinde ahşap evler ve Feyzullah Efendi Camii de yanmıştır. Bu yangınlar Maltepe’deki tarihi kimlik yapısını etkilemiştir. 1928 yılında Maltepe’nin yeni imar planının oluşturulması için belediye örgütü kurulmuş ve imar çalışmalarına başlanılmıştır (Maltepe Belediyesi, 2023). Aynı yıllarda İstanbul Belediyesi’nde imar planı oluşumu için çalışılmaktadır.

Maltepe’de gerçekleşen kuşatmalarda şehit düşen askerlerin defnedildiği, toplamda 132 adet mezar taşının yer aldığı ve en eski mezar taşının 1627-1628 yıllarına ait olduğu bilinmekte olunan mezarlık, 1940’lı yıllarında Bağdat Caddesi üzerinde Mezarlık Mahallesi’nde bulunmaktadır (Şekil 4.15). (Kucur, 2019). Günümüzde tarihsel geçmişe sahip olan Maltepe Mezarlığı’nın bakımı İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından sürdürülmektedir.

Şekil 4.15. Bağdat Caddesi Mezarlık Mahallesinden görünüm (Ünker, 2013)

Maltepe, Dragos Tepesi'nden Marmara kıyılarına kadar uzanan arazi yapısı sayesinde ikamet için tercih edilen konumu ile nüfusu artış göstererek ileriki yıllarda ilçe olmuştur (Şekil 4.16). Konuralp ile yapılan sözlü tarih görüşmesine göre; Maltepe, eskiden Balıkçı/Rum Köyü olarak bilinmektedir. Maltepe'nin sayfiye yeri olduğu ve Ankara'dan Maltepe'ye yüzmek için gelindiğini ayrıca o yıllarda da tek katlı, meyve ağaçları olan bahçeli evlerin yoğun olduğundan söz etmektedir (Bisav, 2016) (Şekil 4.17).

Şekil 4.16. Adalar Maltepe manzarası Dragos Tepesi (Url 20, 2023)

Şekil 4.17. Küçükalyalı kayalıklar (Url 21, 2023)

Maltepe kıyılarının bir bölümü Süreyya İlmen'e ait bostanlık, kalan kısmı da 1940'lı yıllardaki kamusal alanlardan oluşmaktadır. Bostancı yönünde bulunan Küçükalyalı Çamlık Gazinosu insanların kıyıda insanların buluşma noktasıdır (Şekil 4.18). Ayrıca kıyılarda denizin hemen bitişiğinde 1940'lı yıllarda gösterişli Şekil 4.19'da gösterişli yalılar bulunmaktadır. Maltepe kıyıları o dönemde kum sahili ile dikkat çekidir (Ünker, 2013; İlmen, 2001) (Şekil 4.20.).

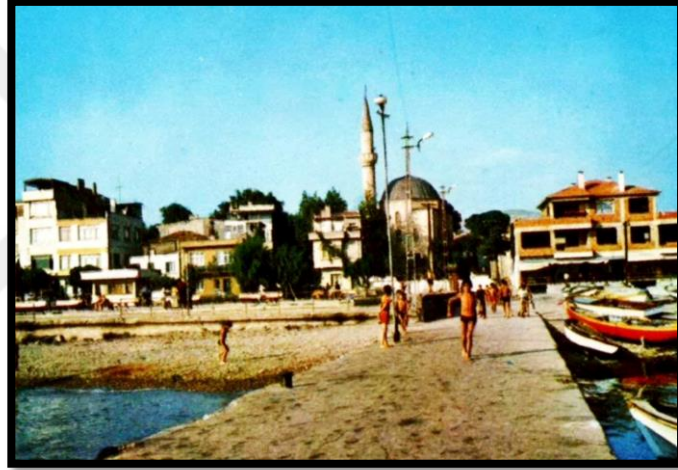

Şekil 4.18. Küçükalyalı Çamlık Gazinosu (Url 22, 2023)

Maltepe'ye bağlı Küçükalyalı Mevkinde kıyıların büyük bir kısmı o yıllarda meyve ve sebzelerin yetiştirildiği verimli araziler ile Süreyya İlmen'e ait bostanlıktan oluşmaktadır.

Şekil 4.19. Maltepe yalılar-1940 yılı (Ünker, 2013)

Şekil 4.20. Maltepe kıyıları (Url 23, 2023)

Dönemin Kaymakamı olan Bahir Öztrak ve Maltepe Belediye Başkanı Kahraman Bey 1939 yılında Süreyya İlmen'e ait bostanlık alana plaj yapılmasını teklif etmiştir. (Şekil 4.20). Bunun üzerine Süreyya Paşa teklifi kısa bir süre düşündükten sonra kabul etmiş ve plaj inşaatı 20 Haziran 1939 yılında başlanmıştır. Ancak savaşa denk gelen o yıllar sebebiyle inşaat çalışmaları yedi sene sürmüştür (Kurtuluş, Aslan, Şen, Kaya Erdoğan, Kurşuncu, Yılmaz, Doğan ve Üçdağ, 2018).

Maltepe İlçesinin tarihi süreç içindeki değişim ve dönüşümleri tarihsel kırılma noktalarına göre; 1945-1982, 1983-2000, 2001-2021 yılları arasında yerleşim lekeleri tematik olarak Şekil 4.21'de gösterilmiştir.

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

Çalışma Alanı Özelinde 1945-1982 Yılları Arası Yerleşim Lekesi

Çalışma Alanı Özelinde 1983-2000 Yılları Arası Yerleşim Lekesi

Çalışma Alanı Özelinde 2001-2023 Yılları Arası Yerleşim Lekesi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.21 Maltepe'nin tarihsel süreç içindeki değişimi (Kurtuluş vd.,2018 değiştirilerek)

- 1945-1982 yılları arası; çalışma alanı sınırlarını içine alan tarihsel süreç içinde kültürel dokunun ve kimlik bileşenlerinin oluştuğu zamanlardır.

- 1983-2000 yılları arası; kentsel müdahalelerin başladığı ve yerleşim alanlarının genişlemeye başladığı zamanlardır. İlçenin yapısal ve ulaşım çözümleri kamusal alanlar ve kimlik yapısında değişimleri oluşturmuştur. Kent kuzeyine doğru gelişim göstermeye başlamıştır.

- 2001-2021 yılları arası; teknolojik gelişmelerin kente yansması ile mega proje olarak adlandırılan kamusal alan dönüşümler yaşandığı zamanlardır. Kıyı bütününde 120 hektarlık alan dolgu yapılmıştır. İlçede kimlik yapısını etkileyen birçok değişim bu zamanlarda meydana gelmiştir. Kent, parçacıklı düzensiz gelişim göstermiştir.

Maltepe İlçesi'nin tarihsel süreç değişimleri aşağıda üç alt aşamada 1945-1982, 1983-2000, 2001-2021 değerlendirilmektedir.

4.1.1.1 1945-1982 yılları arası değişim

Maltepe Belediye Örgütü 1940'lı yıllarda kurulmuş, 1945 yılında ilk imar planını yapmıştır. İmar planından sonra Maltepe demiryolu hattı yerleşim bölgesini oluşturmuştur (Maltepe Belediyesi, 2014). Ancak 1950 yıllarındaki hızlı nüfus artışı ve gecekondulaşma eğilimi sebepleriyle Maltepe, imar planının dışında gelişim göstermiştir.

İlgili dönemde İstanbul kıyıları doğal güzelliği ile dikkat çekmektedir. Bu kıyılarda 19 yy.'da Osmanlı Dönemi'nde deniz kıyılarında, deniz hamamları olarak adlandırılan yapılar yer almaktadır. Deniz hamamları, erkekler, kadınlar ve hususi olarak ayrı yapılar olarak inşa edilmiştir. İstanbul kentinde irili ufaklı 62 adet deniz hamamı bulunmaktadır. Cumhuriyet'in İlanı'ndan sonra deniz hamamları yerini plajlara bırakmıştır. Plajlar, halkın eşit kullanımına açılan ilk açık kamusal alanlardır (Evren, 2021; İçer, 2022). Maltepe kıyıları meyve sebze yetiştirilen bostanlık arazi iken, plaja dönüşümü 1946 yılını bulmuştur. Süreyya İlmen tarafından işletilen plaja ilişkin 1947 yılında gazetelere Süreyya Plajı'nı tanıtan ilan verilmiştir. İlan metninde, plajın ulaşım rahatlığından ve tesisin konforundan bahsederek tüm İstanbul halkını davet etmiştir. (Karacagil, 2011) (Şekil 4.22).

Şekil 4.22. Süreyya Plajı ilgili gazete ilanı (Ünver, 2013)

Süreyya Plajı'nın açılışı 8 Haziran 1946 yılında yapılmıştır. Süreyya İlmen tarafından plajın çevresindeki 300 metre uzunluğundaki sahil şeridine; müdürlük ofisi, 80 adet birinci mevkii, 200 küsur adet ikinci mevkii soyunma odası, 42 odalı otel ve ev olmak üzere çeşitli yapılar inşa ettirilmiştir (Şekil 4.23) (Şekil 4.24). Plajın açılışı, Maltepeliler için önemli bir değişimdir. O dönem halkın daha rahat ulaşabilmesi için devlet demiryolları, peron inşa ederek banliyö trenlerinin duraklama yapmasını sağlamıştır. Plajın yakınından geçen banliyö trenleri yaz aylarında 1 dakika duraklama yapmış, sonraki yıllarda halkın yoğun kullanımı göz önüne alınarak plajın karşı tarafından alt geçit bağlantısı ve kalıcı bir istasyon yapılması planlanmıştır (Karacagil, 2011; Atılğan, 2012; Kurtuluş vd., 2018).

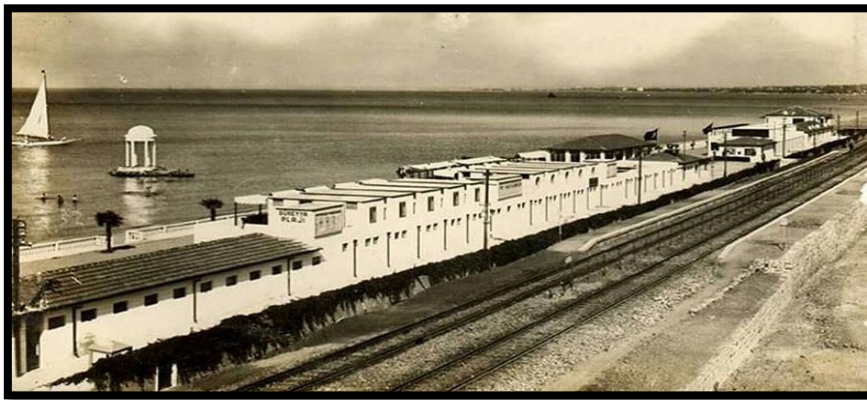

Şekil 4.23. Süreyya Plajı-1 (Url 24, 2023)

Şekil 4.24. Süreyya Plajı-2 (Url 25, 2023)

O yıllarda, İstanbul'da Anadolu Yakası'nda Moda, Fenerbahçe, Caddebostan ve Suadiye Plajları bulunmaktadır. Ancak Süreyya Plajı açıldıktan sonra Anadolu Yakası'nın en dikkat çekici plajı olmuştur (Şekil 4.25). Plaj çevresinde gazinolarda dönemin ses sanatçıları ve tiyatrocularının eserlerini icra ettiği bir mekana dönüşmüştür. Böylece plaj, kentsel mekanı değiştirip ve geliştirmiştir (Şekil 4.26). Açılış davetine katılamayan Vali Lütfü Kırdar plaja ziyarete gittiğinde plaj tesisi ilgili beğenilerini dile getirerek, plaj girişinden Bağdat Caddesi'ne kadar uzanan asfalt yol yaptırmıştır (İlmen, 2001; Atılğan, 2012; Karacagil, 2011; Kurtuluş vd.2018). Plaja ulaşım artık Kadıköy bölgesinden karayolu üzerinden, Karaköy'den de deniz ulaşımı bulunmaktadır (Atılğan, 2012). Ayrıca Tayyareci Vecib'in mensubu olduğu ve kurduğu Kanatlılar Derneği'nin iki adet tayyaresini Adalar ile plaj arasındaki ulaşımı sağlamak amacıyla getirmiştir. Bunun üzerine derneğin kulüp olarak faaliyetleri için, tesis bünyesinde yer sağlanmıştır (İlmen, 2001). Böylece plaj tesisine ulaşım; demiryolu, deniz, kara ve hava yolu ile sağlanmıştır.

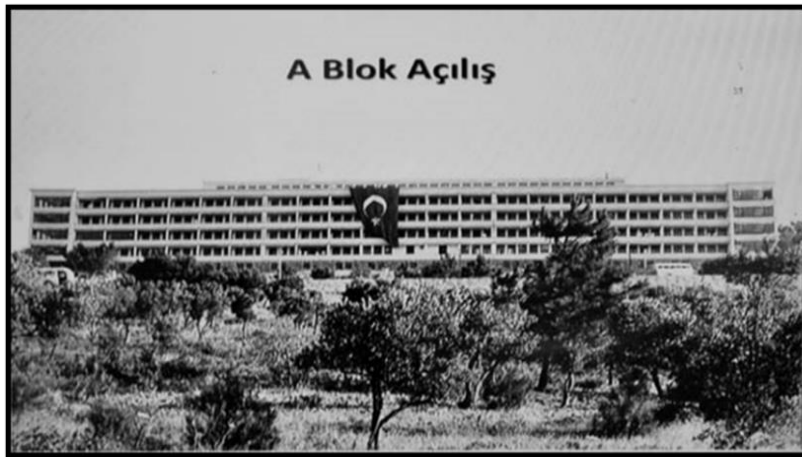

Şekil 4.25. Süreyya Plajı sosyal üniteler (Url 26, 2023)

Şekil 4.26. Süreyya Plajı Gazinosu (Url 27,2003)

Süreyya İlmen tarafından 1950 yılında Narlı Çiftliği'nin tamamının, senatoryum yapılması için İşçi Sigortalar Kurumu'na (Bugünkü adıyla Sosyal Sigortalar Kurumu) hibe etmiştir (Şekil 4.27). Çiftlik arazisinde daha önce ağaçlandırılmış alanı korumak için aynı yerde bulunan Kaya Köşkü, yangın kulesini olarak değerlendirilmiştir. Süreyyapaşa Hastanesi, 20 yatak kapasitesiyle hizmete 30 Kasım 1951 tarihinde açılmıştır (Çelebi, 1995). Narlı Çiftliği'nin arazisinde bulunan “Harem Köşkü” 1952 yılında restore edilerek hastane büyütülerek 50 yataklı kapasiteye ulaştırılmış, aynı alanda bulunan “Selamlık Köşkü” idari bina olarak kullanılmıştır (Şekil 4.28.). Bir çiftlik evinden dönüşen Süreyyapaşa Sanatoryumu günümüzde 650 yatak kapasiteli modern bir eğitim araştırma hastanesi haline gelmiştir. Hastane, günümüzde göğüs hastalıkları ve göğüs cerrahisi dalında Türkiye'deki en önemli hastanelerinden biri olmuştur (Url 28,2023).

Şekil 4.27.Süreyya Sanatoryum Binası (Url 29, 2023)

Şekil 4.28. Süreyya Senatoryum Binası açılışı (Ur1 30, 2023)

Maltepe kıyılarında Küçükalyalı Mevkii'nde bulunan Süreyya Plajı'nın giriş duvarlarında modern kadını simgeleyen rölyefler yapılmıştır. Süreyya İlmen, bunların dışında plaja akılda kalıcı bir eser ile taçlandırmak istemiştir. Kendi yazdığı kitabında Avrupa parkları, su kenarlarında ve sinema filmlerinde denk geldiği Eski Yunan mabedi olan 'Temple des vierges', Bakirler Tapınağı'nı deniz üzerinde yapmak istediğinden bahsetmiştir (Şekil 4.29). 'Temple des vierges', Bakireler Tapınağı Yunan Mitolojisinde ailelerin koruyucusu, yuvaların tanrıçası olarak bilinen Hestia; dönemin soylu kızlarından seçilen ve saygı duyulan, öncelik tanınan rahibeler için yapılan dairesel formu ile dikkat çeken Vesta yapısıdır (Karaorman, 2018). Bu yapı yaklaşık 6 kolon üzerine konulmuş bir kubbe şeklinde 3,5 m. çapında 4 m. yüksekliğinde olup, Süreyya Plajı'na kıyından 50-60 m. açıklıkta deniz üzerinde üç dört kayalık zeminin üzerine inşa edilmesi planlanmıştır. Ancak bu planın çeşitli sebeplerden dolayı gerçekleşmesi 1953 yılını bulmuştur. Yapının orta kısmına heykel konulmuştur. Bu heykel ilgili kaynaklarda 'Venüs' olarak adlandırılmaktadır. Venüs, eski Latin tanrıçalarından olup, meyve bahçelerinin koruyucusu olarak tanımlanmaktadır. Yunan Mitolojisinde Aphrodite köpüklü dalgalardan doğan kadını temsil etmektedir. Aşk ve güzellik tanrıçasıdır (Erhat, 2007). Roma, Yunan Mitolojisi etkisi altında kalır. Venüs, Yunan Mitolojisinde Aphrodite ile özdeşleştirilir. Aşkın ve güzelliğin koruyucusu olan tanrıçası olarak da tanımlanmaktadır. Süreyya Plajı'nda bulunan tapınak zamanla önemli bir kültür ögesi haline gelmiştir (Şekil 4.30). Yayılan efsaneye göre; evlilik yaşına gelen kızların kıyından tapınağa kadar ulaşması halinde iyi bir koca bulunacağına inanılırdı. Süreyya Plajı bu özellikleriyle birçok filmin, hatıra fotoğrafının çekildiği ve yaz mevsimlerinde evlilik çağındaki kızların buluşma noktası olmuştur. Kamusal alan niteliğini kazanan plaj tesisi, yüzme dışında kültürel etkinliklerin yapıldığı alana dönüşmüştür. Bu

dönüşüm çevresindeki yapı ve konutlaşmaya da sirayet etmiştir. Böylece yerleşim yapısı seyrek olsa da demiryolu ve sahil hattı dönemin en gözde yerleri olarak anılmıştır (Kurtuluş vd., 2018).

Şekil 4.29. Bakireler Tapınağı (Maltepe Belediyesi arşivi, 2022)

Şekil 4.30. Bakireler Tapınağı heykeli (Ünker, 2013)

Haydarpaşa-İzmit demiryolu hattında, 1953 yılında Maltepe durağı hizmete geçer. O dönemlerde çalışan kesim, ulaşımını demiryolu ile sağlamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devlet

Demiryolları tarafından sabah ve akşam mesai saatlerindeki yoğunluğu karşılayabilmek için 8-10-12-15 dakika aralıklar ile banliyö tren seferleri düzenlenmiştir (Koday, 2000).

Süreyya İlmen, 6 Şubat 1955 yılında vefat etmiştir. Vefatından önceki yıllarda Süreyya Plajı ve tesislerinin yeşil alan, plaj olarak kullanılması kaydıyla vakıf kontrolünde Maltepe Belediyesi'ne bağışlamıştır. Plajın idaresi 1980 askerî darbesiyle, bir süre Kartal Belediyesine geçmiştir. Günümüzde Maltepe Belediyesi bünyesinde Süreyya Paşa adıyla halen vakıf bulunmaktadır (Karacagil, 2011).

Bu dönemde yapılan kamusal alanlar ve düzenlemeler kentin ilk dönüşüm uygulamalarıdır. Özellikle geniş meydanlar sosyal yapının olduğu alanlar olmuştur (Özden, 2016). Günümüzde D-100 (E-5) Karayolu, o tarihlerde Ankara Asfaltı olarak da bilenen dar bir karayolu olarak hizmet vermektedir (Şekil 4.31). 1950'li yıllarda, kent içinde ulaşım aksları oluşturulmuş ve geliştirilmiştir (Doğan ve Doğan, 2020).

Şekil 4.31. E-5 Otoyolu-Maltepe Kavşağı Sapağı-1967 yılı (Url 31, 2023)

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kanunla, 1954 yılında Londra Asfaltı/Londra-İstanbul yolu uluslararası ulaşımında kullanılan E-5'e dönüşmüştür. Bundan sonraki yıllarda yol ağı genişletmeleri ve bağlantılarına ağırlık verilmiştir. Özellikle ekonominin 1960'larda gelişmesi amacıyla E-5 Karayolu ulaşım güzergahlarına öncelik verilmiştir. Ancak ileriki yıllarda uygulamaya geçilecek olan başlıca Boğaz Köprüsü ve Çevre Yolları, E-5 Karayolu ulaşım ağı temeli oluştururken kentin kontrolsüzce büyümesine sebep olan atılım olarak değerlendirilmiştir (Üngür, 2017).

Metal, ahşap, seramik, akü gibi pek çok alanlarda üretimler yapan fabrikalar, 1950-1990 yıllarındaki sanayi yapılarını oluşturmuştur. Sanayi alanların artmaya başlamasıyla 1960'lı yıllarda oluşan rantın önüne geçilemeyerek, kent çevresine doğru yayılım göstermeye başlamıştır. (Şekil 4.32). İş gücünün artışı, E-5 Karayolu ve deniz ulaşımına yakın bölgelerde istihdamı da arttırarak gecekondulaşma eğilimini başlatmıştır. Bunun yanı sıra artan nüfus ve konut dengesizliği apartmanlar ile çözülmeye çalışılmıştır (Şekil 4.33). Büyük ölçekli planlarda kamusal alanlar, yerleşim alanlarına dönüştürülmüştür (Kuru ve Halu, 2020; T.C. Maltepe Kaymakamlığı, 2022). Aynı zamanda 1960'lı yıllarda mücavir alandaki değişimlerin belediye birimlerinin bu günkü Maltepe sınırları içerisinde bulunan tarihi eser ve öğelerin kaybedilmesine neden olmuştur. Süreyya İlmen'in öncülüğünde kurulan okul ve bakımsız haldeki Feyzullah Efendi Cami bu örneklerin birkaçıdır (Atılğan, 2016).

Şekil 4.32. Sanayileşme 1950-1960 yılları (Url 32, 2023).

Şekil 4.33. Maltepe sahilinden Dragos yönü-1960 yılı (Maltepe Belediyesi, Arşivi)

İstanbul'un Anadolu Yakası kıyılarında, plajların dikkat çektiği 1950 ile 1966 yılları arası, en çok tercih edildiği zamanlar olmuştur. Bu plajlar, Salacak'tan başlayan Moda, Fenerbahçe, Caddebostan, Suadiye, Bostancı ve Süreyya Plajlarıdır (Url 10, 2023). Anektoda göre; İsmet İnönü, Atatürk'ün talimatıyla yüzmeyi öğrenmek için Heybeliada'daki Deniz Askeri Lisesi öğretmenlerinden Ulvi Tekeş'ten yardım istemiştir. Maltepe Dragos Mevkii'nde bulunan oğlunun yalısına gelmiş, bir süre güneşlendikten sonra sandalla açılarak kıyıdan 20-25 metre açıklıkta Tekeş ile buluşmuşlardır. İnönü'nün sandaldan denize ilk defa atlaması ile yüzmeyi öğrenmesi haberi ve yıllarca hatırlanan fotoğraf kareleri gazete arşivlerinde bulunmaktadır. İsmet İnönü'nün 1969 yılında Maltepe sahilinde denize ilk çivileme atlayışı akıllarda kalan hatıralarından biri olmuştur (Url 33, 2023) (Şekil 4.34).

Şekil 4.34. İsmet İnönü 1969 yılı ait gazete küpürü (Url 33,2023)

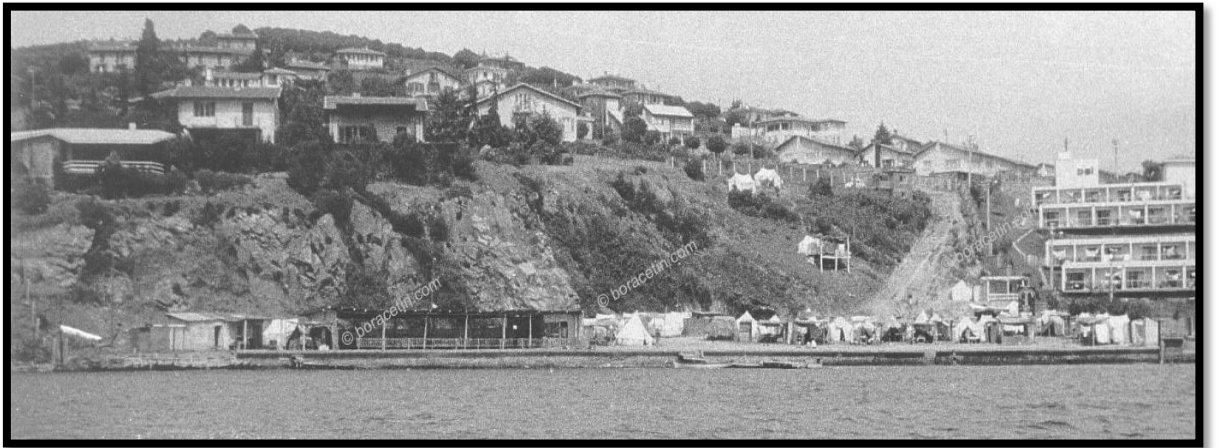
Maltepe Dragos Mevkii o dönemlerde konum itibarıyla denize nazır demiryolu yakınında bulunan bölgedir. Güzel bahçeli yalı, köşklere sahip olan sayfiye yeridir. Günümüzde bu bölge Maltepe-Kartal İlçeleri arasında kalmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları tarafından öncesinde plajın açılışında planlanan Haydarpaşa- Gebze hattının inşası tamamlanarak 'Süreyya Plajı' adı ile kalıcı yeni istasyon binası 1966 yılında

hizmete açılmıştır (Atılğan, 2012). TCDD, Maltepe Durağı ve Süreyya Plajı İstasyonu o dönemden günümüze değin birçok kişinin anısında yer teşkil etmektedir (Şekil 4.35.).

Şekil 4.35. Süreyya Plajı istasyonundan geçerken plajın görüntüsü (Ünker, 2013)

Maltepe sahil kesiminde, 1968 yıllarda kamp çadırları kurulmaya başlanmıştır. Orta gelirli halk, yaz tatilini geçirmek için sahil kesiminde plajı olan kıyıları tercih etmiştir. Bu eğilim dönemin kurumlarının lojman ve kamp alanları kurmasını sağlamıştır (Şekil 4.36). Belediye tarafından kadın çocukların sosyalleşmesini imkan veren kent mekanlarının amacıyla projeler geliştirilerek, rekreasyonel alanlar oluşturulmuştur (Şekil 4.37). Bu değişim Dragos'un sayfiye alanından dönüşmesine sebep olur ve yapılaşma başlaması olarak değerlendirilmiştir (Kuru ve Yazıcıoğlu Halu, 2020; T.C. Maltepe Kaymakamlığı-1, 2023).

Şekil 4.36.Dragos Kampı-1970 yılı (T.C. Maltepe Kaymakamlığı-1, 2023)

Şekil 4.37. Dragos Kampı-2 (Url 34, 2023)

Maltepe, 1970’li yıllara gelindiğinde; E-5 ile deniz arasında kalan alanda (tez çalışma alanı) yerleşim olarak yoğunlaşma eğilimi görülmüştür. Zaman geçtikçe Maltepe kıyıları yazlık kullanımı yerini kalıcı konutlara bırakmıştır (Şekil 4.38). En çok göçün yaşandığı 1970’li yıllar gecekondulaşmanın da arttığı zaman dilimidir (Şahin, 2015). Günümüzde D-100 (E-5) Karayolu ve deniz kıyısı ile sınırlanan bu alan Maltepe’nin eski yerleşim bölgesidir.

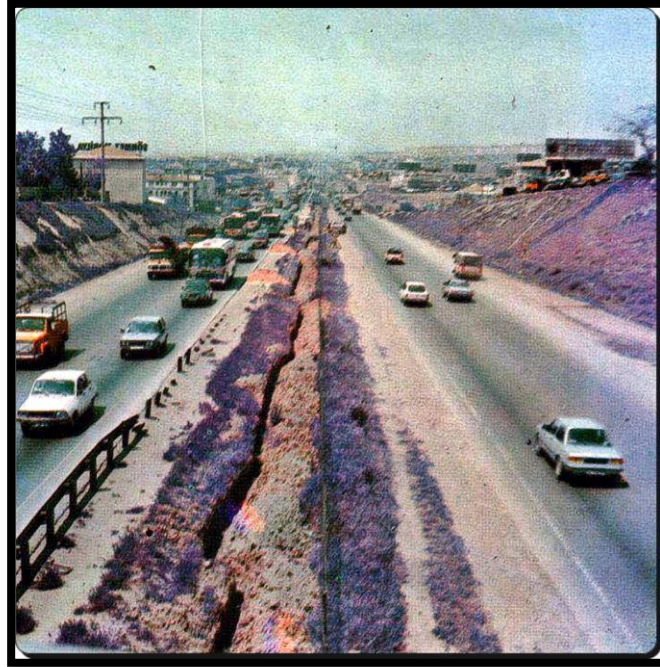
Şekil 4.38. Kartal/Maltepe-1970 (Url 35, 2023)

Otomobil üretiminin başladığı 1970 yıllarda eş zamanlı olarak ulaşım da yeni atılımlar yapılmıştır. 1970 yılında Boğaz Köprüsü’nün temel atma töreni gerçekleşmiştir. Türkiye ve İstanbul için boğaz geçişi, ekonomi ve ticaret açısından önemli bir açığı kazanmıştır. Boğaz Köprüsü’nün açılışı ile nüfus şehrin iki yakasında da hakim olmuştur. Bu bağlamda

Maltepe'nin nüfusu ivme kazanmıştır. Ülkemizde, 1965 yılında imzalanan 'Tır Sözleşmesi' kapsamında geliştirilen 1977 yılındaki 'TEM Projesi' uluslararası nakliyatın başlangıcı olmuştur (Maltepe Belediyesi, 2022; Üngür, 2018). Yaşanılan gelişmeler neticesinde kentsel müdahaleler, gelişim ve dönüşüm odaklı olarak kısaca 1970 yıllarda yaşanmaya başlanmıştır.

Müstakil evlerden apartman dairesine geçiş süreci 1975'li yıllarda başlamıştır. Sanayileşmenin ve dolaylı olarak konutlaşmanın artması Dragos sayfiye alanının sonunu getirmiştir. Bu süreç E-5 altı mahalle oluşumunun tanımlaması ile 4-5 katlı mevcut yapı stoku oluşturmuştur (Kurtuluş vd., 2018).

Göçler ve artan nüfus artışı ile birlikte 1980 sonrasında organize sanayi bölgesi kurulmasıyla birlikte İstanbul kentinde yeni yerleşim alanlarına yönelim başlamıştır (Şahin, 2015). Devlet politikalarında sanayinin ve işgücünün geliştirilmesine odaklanılması üzerine kentsel yatırım alanları oluşturulmasından uzaklaşmıştır. Aynı zamanda gecekondulaşmanın önüne geçilmediği bir politika izlenmiştir (Demir, 2015). Bu süreç kent çeperinde hızlı bir değişim yaşatarak Maltepe'nin kırsal halinden dönüşerek imar hareketlenmelerinin de yaşanmasına sebep olmuştur. Özellikle Maltepe sanayinin bulunduğu E-5 bölgesi gecekondulaşmanın hızla arttığı alan olmuştur (Özden, 2018) (Şekil 4.39).

Şekil 4.39. E-5 yolu-1980 (Url 36, 2023)

Askeri darbe; 12 Eylül 1980 tarihinde büyük kentlerin yakınındaki belediyelerin, halka hizmet götüremedikleri gerekçesiyle, sıkıyönetim komutanlarının koordinesinde ve onların

emredecekleri şekilde ana belediyelere bağlanması kararı alınmıştır (Url 37, 2023). Bu karar neticesinde Maltepe Senti belediyelik statüsünü kaybederek Kartal'a bağlı şube müdürlüğü olmuştur (Kurtuluş vd., 2018). Kentsel değişim ve dönüşüme ilişkin 1980 İhtilali milat niteliğindedir. Askeri müdahalelerin tesiri 3 yıllık zamana etki etmiştir. Kentte, gecekondulaşma sorunu devam ederken, zaman zaman çıkan afklar sebebiyle kentsel mekan dönüşmek zorunda kalan bir olgu haline gelmiştir. Küreselleşmenin de etkisi ile kentsel mekansal planlamalar yeniden şekillenmiştir. Bu değişim toplumsal ve sosyal ilişkilere de sirayet etmiştir (Özden, 2016). Artan nüfus artışı paralelinde binek otomobil kullanımları da artmıştır. Küreselleşmeye bağlı olarak ulaşım sektöründe de yüksek kalitede otoyol inşası yapımına yönelim başlamıştır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2022). Öyle ki E-5 Karayolu yoğunluğu kaldıramayıp, kullanımı rahatlık sunmayan şehir içi karayoluna dönüşmüştür (Üngür, 2018). 1981 yılında Maltepe ve Küçükalyalı Belediyeleri, Anakent Belediyesi sorumluluk alanına dahil edilmiştir (İBB-1, 2023). Kentle ilgili yaşanan bu dönüşümler yasal ve yönetsel argümanlar düzenlenmesine sebep olmuştur. Bu dönüşümler ışığında ise Maltepe'de, kentsel kamusal alanların değişimi ileriki yıllarda da devam etmiştir.

4.1.1.2 1982-2000 yılları arası değişim

Maltepe'de üç yıl süren askeri yönetim sonundaki ilk karar; mevcut belediye organlarının fesih edilerek yeniden başkan ataması yapılması olmuştur (İBB-2, 2023). Devlet işlerinde yeni kabine sisteminin oluşturulması ve yeniden şekillenen yönetsel yapı da kentte etki etmiştir. 1980'li yıllar itibariyle öncelikli olarak kentin içinde kalan sanayi alanlarının kent dışına taşınması çalışmaları başlatılmıştır. Maltepe İlçesinde de büyük bir alanı kaplayan sanayi kuruluşlarının bu çalışmalar kapsamında kent dışına yönlendirilmesi uzun bir süreci almıştır (Kurtuluş vd., 2018). Kentsel kamusal dönüşümün yaşandığı zaman diliminde 16 Mart 1982 Resmi Gazete'de tarihinde ilan edilen '2634 sayılı Turizmi Teşvik Yasası' özellikle İstanbul'u kültürel ve doğal güzellikleri ile yatırım merkezi haline getirmiştir. Merkezi hükümet yasa ile "turizm merkezi", "turizm alanı" ya da "turizm bölgesi" olarak tespit etmiş ve bu alanların 'doğal, tarihi, arkeolojik ve sosyo-kültürel turizm değerlerinin korunması' sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca turizm açısından da öne ilgili alanların çıkarılmasının ülke ekonomisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak kent mekanı üzerindeki olası olumsuz etkilerini önlemek amacıyla 1983 tarihli ve 2863 sayılı 'Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası' ilan edilmiştir (Vural, 2005). İhtilal sonrasında 1983 yılında hükümetin ekonomi odaklı politikaları, dolaylı olarak sosyal kültürel açıdan da gelişimler sağlamıştır. Bu bağlamda

değişimlerden en çok etkilenen kent İstanbul'dur. İstanbul'un planlama yetkisi, 1984 yılında çıkarılan 3030 sayılı yasa ile belediye ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığına verilmiştir (Url 38, 2023). Yeni yatırım proje planları ile kentin cazibesi arttırılmıştır. Kentteki baskın etki göçlerin yaşanması olup, kentsel olanaklar yönünde zorlanmalar yaşanmasına yol açmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, kentte nüfus artışı etmeni göz önüne alınarak kalkınma planları arasında öncelik verilen diğer konulardan biri de ulaşım sektörüdür. 1984 yılında kentin ulaşım yapısı tekrar değerlendirilerek karayolları yapımına öncelik verilmiştir. E-5 kuzeyine yeni bir otoyol kazandırılması düşüncesi ile TEM (Trans European Motorway) Otoyolu yapılmıştır. Bu sayede şehir içi trafik ve güvenlik açısından problem oluşturan ağır vasıtaların E-5 kullanımı dışında alternatif bir otoyol ile şehrin dışından geçişi planlanmıştır. İkinci Boğaz Köprüsü yapımı ön çalışmalarına başlanmıştır (Doğan ve Doğan, 2020). Maltepe E-5 güzergahı üzerinde yer alan kuzey mahallelerindeki boş araziler 1984 tarihli, 2981 sayılı ve İmar Affı Yasası ile yasal olmayan kaçak yapılaşmalar nedeniyle gecekondü bölgelerinin oluşmasına sebep olmuştur (Ergun, 2011; Özden, 2016).

Süreyya İlmen tarafından bağışlanan Süreyya Plajı, gerekli bakımın zamanında yapılmamasından dolayı kullanıma bağlı olarak tesisler genelinde aşınma ve bozulmalar meydana gelmiştir. Bu nedenlerle plaj, 1984 yılında onarıma alınmıştır. Ancak 21 Şubat 1985 tarihinde, o günkü gazete haberinde de yer aldığı gibi Süreyya Plajı'nda yangın çıkmış, plaj tesislerinden gazino tamamen yanmış ve maddi hasar oluşmuştur (Karacagil, 2011) Böylece plaj tesisi eski canlılığını yitirmiştir.

İstanbul'a 1980 yılında kazandırılan TEM Otoyolu ile trafikte ulaşım açısından rahatlama sağlanmıştır. Daha önceki yıllarda planlanan kentin iki yakasını bağlayacak köprü projesi 'Fatih Sultan Mehmet Köprüsü' uygulamasına 4 Ocak 1986'da başlanmış olup 3 Temmuz 1988'de hizmete açılmıştır (Doğan ve Doğan, 2020).

Büyükşehir Belediyesi yönetimi 1984 yılından itibaren kentte artan nüfus ile açık yeşil alan ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kıyıların yeniden canlandırılması hedefi ile dolgu alan ve yapımı ile ilgili plan kararları alarak Marmara Denizi kıyılarında rekreasyonel alan kullanımına yönelik peyzaj düzenlemelerinin yapılmasını öngörmüştür (Özkan, 2017) (Şekil 4.40) (Şekil 4.41).

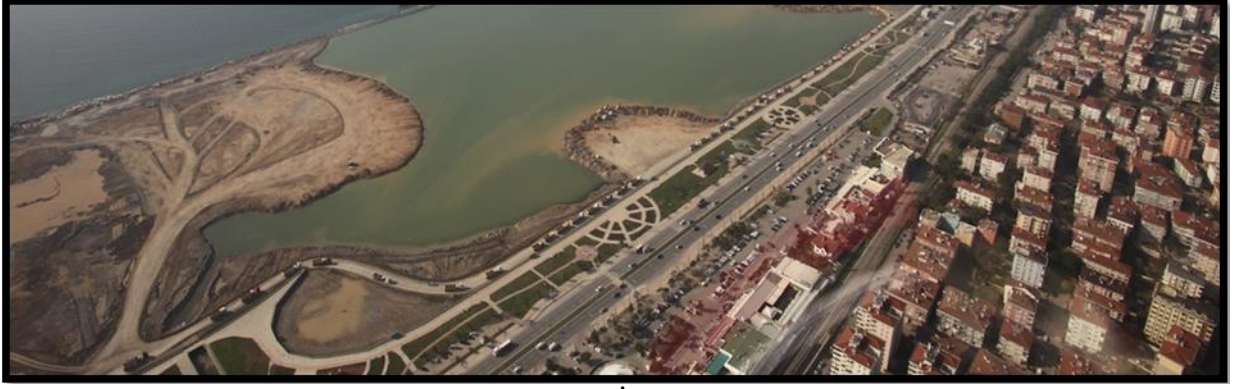

Şekil 4.40. Maltepe Kıyıları-1990 yılı(Ünver, 2013)

Şekil 4.41. Maltepe kıyılarındaki değişim (Url 39, 2023)

Maltepe-Pendik sınırlarını kapsayan 1/5000 Nazım İmar Planında dolgu yapılacak alan ‘sahil yolu ve rekreasyon alanı’ olarak 06.09.1989 tarihinde Kartal Belediyesi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile birlikte karar alınmıştır. Bu karar, 03.11.1989 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Meclisinde onaylanmıştır. Maltepe-Kartal sahil dolgu alanı 6 km’lik alanı kapsamaktadır (Şekil 4.40.). Bu alanın %58’i yeşil alan %48’i sert zemin alanı olarak planlanmıştır. 1/5000’lik Nazım İmar Planının onanması ardından proje uygulamasına başlanılmıştır (ŞBP, 2022) (Şekil 4.42).

Şekil 4.42. Maltepe kıyıları doldurma işlemleri (İBB Arşivi)

Yasal yapıda, ‘Kıyı Kanunu’ kentin değişimine yönelik karar niteliğindedir. T.C. Resmi Gazete’de yayınlanan 1990 yılı 3621 sayılı Kıyı Kanununa göre 1. ve 2. maddesinde kısaca sahil şeritlerindeki düzenlemelerin kamu yararı taşımasından söz edilmektedir (Url 40, 2023). Bu çerçevede sahil kesimlerinde dolgu alanlarına resmiyet kazandırılmıştır. Maltepe kıyılarında kanun akabinde doksanlı yıllarda denizi doldurmak suretiyle değişim başlamıştır. Danıştayın 1992 yılında 398 numaralı karar yazısında ‘Dragos sahil şeridinde başlatılan deniz doldurma ve anroşman inşaatına ilişkin karar ve faaliyetin iptali’ talebi ile çalışmanın durdurulmasına yönelik dava açılmıştır. Yapılan bilirkişi incelemesinde; mevcut imar planlarına ters düştüğü kamu yararından öte trafik yönlendirmesine hizmet ettiği, dolgu yapılmadan ulaşımda çözüm kararları alınması ve kıyıların doğal değerlerin korunması gerekçe gösterilmiştir. Rekreatyon amaçlı kıyı düzenlemesi ile ilgili planlamanın çevre düzen ve alt plan ölçeklerde hazırlanması istenmiştir. Dragos sahil şeridinde dolgu yapım inşaatının iptaline karar verilmiş, bu karar davalılar tarafından temyiz edilmiştir. Dosyanın temyizde incelemesinde, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Çevre Mühendisliği bölümü tarafından hazırlanan raporda; 1970 yıllarından süre gelen ulaşım yoğunluğu hedeflenerek İstanbul Ulaşım Master Planı doğrultusunda, Devlet Planlama Teşkilatının uygun görüşü alındığı, E-5 şehirlerarası karayolunun şehir içi trafiğini, denizden kazanılmış dolgu şeridi ile çözümlemek, sahilin rekreasyonel faaliyetler ile halka açılması, sanayi atıkları ve lağım kirliliklerinin Marmara Denizine boşaltıldığı ve proje dahilinde önüne geçileceği, ana kolektör inşaatıyla kentin kanalizasyon sorunun üstesinden gelinmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. İdare Mahkemesince, belirtilen amaçların ‘üstün kamu yararı göz ardı edilerek düzenlenmiş olan bilirkişi raporu’ dolgu inşaatı yapımının durdurulması ile ilgili karar uygun görülmemiştir. İstanbul 1. İdare Mahkemesinin 08.05.1991 günlü, 1991/863 sayılı kararının bozulmasına karar verilmiştir (İBB-1, 2023; Url 41, 2023).

Maltepe kıyı hattında, 1990'lı yıllarda 19 hektarlık dolgu yeşil alan sahil parkı ile 6 m kesitinde taşıt yolu düzenlenmiştir. Maltepe'de sahil dolgu inşaatı Süreyya Plajının sonunu getirmiştir. Maltepe-Bostancı 'sahil yolu ve rekreasyon alanı' neticesinde plaj kullanımı sona ermiştir. (Atakan, 2003; Karacagil, 2011). Sahil parkı yapımı esnasında plaj olan alan doldurulmuş, Süreyya Plajı'nın duvarında bulunan gravürler korunamamış ve yıkılmıştır. Süreyya Plajı'nı simgeleyen tapınak ise Maltepe-Bostancı sahil yolu dolgusu sonrasında kara tarafında, vakıf yönetimi tarafından iş merkezi olarak kullandırılan alanın otopark kısmında kalmıştır (Şekil 4.43). Süreyya İlmen'in plajın bağıışı ile ilgili vasiyetine uyulmaması dönemin gazetelerinde manşet olmuştur (Karacagil, 2011). Maltepe İlçesinde kalan bazı kentsel öğeler eski cazibesini yitirmiştir.

Şekil 4.43. Dolgu sonrası Bakireler Tapınağı (Ünver, 2013)

T.C. Resmi Gazete'de '3 Haziran 1992 tarih ve 21247 sayılı yayınlanan 3806 sayılı kanun' ile Maltepe, Kartal İlçesinden ayrılarak İstanbul iline bağlı ilçe statüsüne geçmiştir (Maltepe Belediyesi, 2022). Belediyenin resmi logosunda Süreyya Plajı'nın simgesi, Bakireler Tapınağı yer almaktadır (Şekil 4.44).

Şekil 4.44. Maltepe Belediyesi resmi logosu (Maltepe Belediyesi, 2022)

Kentin mekansal değişime uğradığı 1990'lı yıllarda, nüfus giderek artmıştır. Kentte Boğaz Köprüsü ekseninde yerleşim alanları yoğunlaşmıştır. E-5 Karayolunun doğu ve batısında yerleşim dokusu çizgisel gelişim göstermiştir. Kentteki gelişim, iç kesimlerde konutlaşma ile birlikte nüfus artışı, idari yapıyı tekrar şekillendirmiştir (Şekil 4.45). Maltepe İlçesinden sonra Sultanbeyli ve Tuzla da ilçe statüsüne geçmiştir (Şahin, 2015).

Şekil 4.45. Zümrütevler Mahallesi (Ünver, 2013)

Kentin geliştiğı ve dönüştüğü 1990 yılı sonrası dönem, ilk alışveriş merkezinin açıldığı, üniversite ve hastanelerin hizmete başladıkları zamanlardır. Kapalı site şeklindeki mimari yapılar yine bu dönemde ortaya çıkan kentsel değişimlerdir. Daha sonralarında ise kentte yüksek katlı yapılar ve iş merkezileri oluşumları dikkat çekmiştir. Yine gecekondulaşma sorununa bu dönemde toplu konut yapımı ile çözüm aranmıştır. Kentin iç kesimleri ve kırsal bölgelerindeki dönüşümde belde belediyelerin kentin ormanlık alanları, su havzaları ve tarım alanlarının yanlış kullanımı arazi kaybıyla sonuçlanmıştır. Kent bütünündeki bu dönüşümler sosyo-kültürel farklılaşmaya sebep olmuştur. Gelir yapısına göre şekillenen kentsel mekan oluşumları meydana gelmiştir. Üst gelir grubuna yönelik güvenli siteler, yüksek apartmanlar ile alt gelir grubunun bulunduğu gecekondu bölgelerinde ayrımlar oluşmuştur (Özden, 2016; Üngür, 2017).

Maltepe ilçe sınırları içerisinde E-5 (D-100) Karayolu ile Turgut Özal Bulvarı arasında Yalı Mahallesi'nde 6.3 ha'lık bir alan olan Şekil 4.46'da gösterilen Balıkçıköy, 14. yüzyıldan uzanan geçmiş yapısı ve kentsel öğeleri varlığı ile İstanbul II. Kültür ve Tabiat Varlıklarını

Koruma Kurulu’nun 18.09.1990 tarih ve 2551 sayılı kararı ile “Kentsel Sit Alanı” ilan edilmiştir (İBB, 2022) (Şekil 4.47.).

Şekil 4.46. Maltepe-Balıkçıköy-1 (Maltepe Belediyesi arşivi)

Şekil 4.47. Maltepe-Balıkçıköy-2 (Maltepe Belediyesi arşivi)

Balıkçıköy Sit Alanı içerisinde tarihi ‘Beş Çeşmeler Meydanı’ ahşap mimari binalar, tescilli ‘Feyzullah Efendi Çeşmesi’, camisi ve hamamı yer almaktadır. Maltepe İlçesinde kentsel kamusal alandaki değişim, yoğun kentleşme baskısı ile kıyı alanlarında yapılaşmanın artmasına sebep olmuştur. Yerleşim alanları ve kamusal alanlardaki dönüşüm ilçenin sosyal dokusundaki değişimini de beraberinde getirmiştir (Kurtuluş vd., 2018).

Süreyya Plajı'nın yapısal değişimi üzerine İBB yönetimi freskler, Süreyya Plajı adı yazdığı yapı ve plajın simgesi olan tapınağının korunmasına yönelik resmi başvuruda bulunmuştur (Şekil 4.48). İBB'nin 13.08.1990 tarihli 1592 sayılı yazısında Maltepe-Süreyya Plajı'nın freskleri ilgili başvurusu üzerine 11.09.1990 tarihli İstanbul II. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 125 ve 2546 sayılı yazılarında değerlendirmiştir. İlgili yazıda kıyı dolgusu ile kaybedilen plaj alanında bulunan kültür öğelerinden olan tapınağın restore edilerek korunmasına ve giriş duvarındaki 1946 yılından kalma giriş tarhi ve 3 adet fresk fonunun İBB tarafından hasarsız olarak naklinin yapılarak tren istasyonu çevresinde yeşil alanda sergilenmesi uygun görülmüştür. 22.12.1992 tarihli İstanbul II. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararında bahse konu olan kültür varlıklarının korunma, temizlik ve emniyetinden ilgili belediyelerin sorumlu olduğu belirtilmiştir. Ancak ilgili yazılara istinaden Maltepe Belediyesi Başkanlığı 31.12.1992 tarihli yazısında; İstanbul II. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun karar tarihinden önce plaj kabinlerinin yıkıldığını bunun üzerine söz konusu fresklerin mevcutta bulunmadığını, tapınağın ise yol kenarında varlığını koruduğu, çevresinin park olarak düzenlendiği tespit edilmiştir. Bu bilgilerin üzerine, İstanbul II. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 02.11.1993 tarihli yazısında, kültür varlığı olarak tescil edilen yapıların, alınan karara aykırı olarak tahribi ile ilgili soruşturma açılmasına oy birliği ile karar vermiştir. Bu bölümde açıklanan resmi yazılar çalışma sonunda EK 1-6 olarak verilmiştir.

Şekil 4.48. Süreyya Plajı duvarında bulunan freskler (Maltepe Belediyesi Arşivi)

İ.B.B. yönetimince Maltepe kıyılarına dolgu yapılarak kazandırılan kent parkı, Maltepeliler halkı ve kenti buluşturan kamusal alan olarak uzun yıllar hizmet vermiştir. Bu alanda, 190.000 m² (19 hektar) gezinti ve bisiklet yolları, çocuk oyun ve basketbol alanı yer almaktadır (Atakan, 2003). İstanbul Büyükşehir Belediyesi konut politikaları ile konusunda kaliteli yaşam

alanları oluşturma hizmetine yönelik olarak 8 Mart 1995 tarihinde iştiraki olarak İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret A.Ş. (KİPTAŞ)'yi yapısına katmıştır. Maltepe Üniversitesi'nde 1997-1998 yılında eğitim ve öğretime başlanılmıştır (Url 42, 2023). Böylece ilçede eğitim-kültür-sağlık sektörlerinde gelişim yaşanmıştır. Modern bir görünümüne sahip Maltepe, mevcut doğal güzelliğinin yanı sıra ulaşım kolaylığı nedenleri ile kentin nüfusu artan ilçelerindendir. Maltepe'nin özellikle E-5 Karayolunun doğu ve kuzeyine ulaşım yakınlığı sebebiyle Başibüyük, Gülsuyu ve Gülsu gecekondu yerleşimleri mahalleleri oluşmuştur. (İBB, 2005) (Şekil 4.49.).

Şekil 4.49. Başibüyük Mahallesi (Url 43, 2023)

Dragos Tepesi olarak adlandırılan alan, Maltepe'de yüksekten kıyıya uzanan yerlerdir. Maltepe İlçesi Küçükaly Mahallesi alanında yer alan Kartal İlçe sınırında bulunan “Dragos Tepesi ve Yakın Çevresi” İstanbul II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 11.11.1999 tarih ve 5385 sayılı kararı ile “Doğal Sit Alanı” olarak ilan edilmiştir. Dragos Tepesi’nin üst kesiminde bulunan ormanlık alan I. Derece Doğal Sit Alanı olarak sahil yolu boyunca uzanan II. Derece Doğal Sit Alanı olarak belirlenmiştir (Şekil 4.50). Nazım İmar Planı ve Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planının da içinde bulunduğu diğer alanlar, III. Derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. III. Derece Doğal Sit Alanı Maltepe İlçe sınırı içerisinde kalan Dragos Mevkii’nde sahil yolu ile Bağdat Caddesi (Minibüs Yolu) arasında bulunmaktadır. Kuzey sınırında Tugay Deresi, güneyinde ise Dragos Tepesi bulunmaktadır. Alan çoğunluk olarak yerleşim bölgesidir ve içerisinde sanayi tesisi yer almamaktadır. Maltepe İlçesi sahil şeridinde “Kıyı kenar çizgisinden itibaren kara yönünde yatay olarak 100 m. mesafe içerisinde” 18.04.1978, 16.06.1978, 26.05.1992 tarihlerinde onaylanan Maltepe Uygulama

İmar Planı ve sonrasında yapılan tadilatlarla revize edilen 1/1000 ölçekli plana göre uygulama devam etmiştir (İBB, 2020).

Şekil 4.50. Dragos Tepesi (Url 44, 2023)

Maltepe'nin sanayileşmesiyle birlikte oluşan iş gücü ihtiyacı ilçenin göç almasına sebep olmuştur. Doksanlı yıllarda başlayan kentleşme etkisi 1999 yılı Düzce Depremi ardından durağan bir dönem geçirmiştir. Deprem, İstanbul kentinde de hissedilmiştir. Deprem esnasında Maltepe kıyılarına yakın Bağlarbaşı Mahallesi'nde bulunan Feyzullah Okulu hasar görmüştür. Okulun adı 2000-2001 yılında tadilatların ardından onarımına destek olan kişi adını alarak 'Turgay Ciner Okulu' olarak değiştirilmiştir. Ancak 2007 yılında eskiye dair kimliğine sahip çıkılarak Feyzullah ismi başa getirilmiştir. 'Feyzullah Turgay Ciner Okulu' günümüzde orta öğretimi de bünyesine katarak eğitim vermeye devam etmektedir (Url 45, 2023).

Yazılı medyada özellikle sahil bölgelerini içine alan kent genelinde deprem sonrasında yıkılma tehlikesi gösterebilecek ve tsunami ihtimali oluşabilecek risk haritalarında Maltepe İlçesi 1. derecede riskli bölge olarak göstermiştir. Bu durum sonrasında Maltepe kıyılarındaki konut fiyatları düşüş göstermiş, inşaat sektörünü de birkaç yıl durma noktasına getirmiştir. Deprem sarsıcı etkisinin devam ettiği 2000'li yıllarda ülkenin önemli bir deprem kuşağında olduğunun altının çizildiği ve oluşabilecek depremde can ve mal kayıplarında kentte sahil bölgelerini işaret ettiği, fay hattının nüfusun yoğun olduğu yerleşim bölgelerinden geçtiğini bilgileri ile Maltepe halkının endişelerinin arttığı bir zaman dilimi olarak hafızalarda yer etmiştir (Özmen ve Nurlu, 1999; Kurtuluş vd., 2018).

4.1.1.3 2001-2021 yılları arası değişim

2000'lerin başından itibaren kentsel müdahalelerin devlet tarafından yeniden yapılanma süreci yürütülmüştür. Yaşanan 1999 Depremi, kent bütününde dayanıklı konut yapılanması ilgili dönüşümü gerekli kılmıştır (Özden, 2016). Marmara Depremi sonrasında çıkarılan “Afet Yasası” ile kentsel müdahalelerin sağlıksız yapılar için gerekliliği ortaya konmuştur (Keskin, 2018). Kentsel dönüşüm temelinde çözülmesi planlanan diğer konu ise, gecekondulaşma eğilimidir.

Deprem fay hatlarına yakınlığı ile günümüzde artış grafiği gösteren nüfus ve paralelinde gelişen yapı stokuna sahip kentlerden biri olan İstanbul’da, olası tsunami ile ilgili olarak da Maltepe İlçesi kıyıları risk oluşturmaktadır. Bu bağlamda afete dayanıklı konut oluşturma ve mevcut bina tespit çalışmaları, kentsel dönüşüm uygulamalarının temelini oluşturmaktadır. İBB tarafından 2020 yılında yapılan “İstanbul Deprem Çalıştay”ında ilçe belediyeleriyle birlikte 174 kurum ve 1.200 akademisyen tarafından olası afetlere yönelik yol haritası ve eylem planı kitapçığı oluşturulmuştur. Depreme dirençli kent anlayışı ile analiz ve çözümlemeler sağlanmıştır. Maltepe İlçesi uygulama alanı için sismik kaynaklı haritasına göre en riskli olan alanların Çınar Mahallesi kıyısı ve Yalı Mahallesi’nin orta kıyısı olduğu öngörülmüştür. İlçenin özellikle güneyinde oluşabilecek tsunaminin kıyıdan içeri ilerleyerek Yalı Mahallesi’nin büyük bölümünü su altında bırakacağı, bununla birlikte de ilçe için en kritik senaryo, deniz altı heyelan aktivitesine bağlı bir tsunamidir. Karada ise akım derinliklerinin genel olarak üç metreden az olacağı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak yoğun kullanım potansiyeline sahip Orhangazi Şehir Parkı kıyılarına dalgakıran gibi önlemler, farkındalık artırıcı bilgi panolarına ve tahliye yolları yapılmıştır. Maltepe İlçesinde olası afet için konutlaştırma çalışmaları kamu kurumları ile ortak olarak yürütülmektedir (İBB 2, 2020).

Kanununda değişiklik ‘28.06.2001 tarihi ve 4698 sayılı yasa ile yürürlükten kaldırılması üzerine Toplu Konut İdaresi (TOKİ), 14/08/2003 tarihli ve 25199 sayılı Resmi Gazete’de Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’na, 16/01/2004 tarihli ve 25348 sayılı Resmi Gazetede Başbakanlığa’ bağlanarak yetki alanını artırmıştır (Url 46, 2023). Devlet politikaları paralelinde çalışmalarına başlayan TOKİ, halka yönelik konutlaştırma faaliyetlerini, kanun ve yönetmelikler çerçevesinde kentsel yenileme ve dönüşüm uygulamaları gerçekleştirmiştir. Bu zaman diliminde dönüşümün; nüfus artışı ve göç ile doğan konut ihtiyacı, doğal afetlere yönelik geliştirme, sanayileşme, kentsel mekanların eskimesi vb. sebepleri içeren başlıklar kente dair sosyal, ekonomik, kültürel değişiminin yaşandığı kente dair kırılma zamanlarıdır. Kurumsal bir

yapı organizasyonu üstlenen TOKİ, 28.03.2001 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Emlak Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı'nı iştiraki olarak bünyesine katmıştır. TOKİ, 09.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Türkiye Cumhuriyeti Mülga Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlanmıştır, kentsel gelişim ve dönüşümde önemli bir tasarruf yetkisine sahip olmuştur. Maltepe İlçesi özelinde mekansal gelişim sürecinde toplu konutlar, kapalı site oluşumları, yükselen kat yapısı, arazi kullanım kararları ile kent ekosistemi ve peyzajına etki etmiştir (Özden, 2016; Kurtuluş vd., 2018). Yeni Belediye Kanunu 73. maddesi 03.07.2005 tarihinde 'Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı' başlığı yer almıştır. Mücavir alan içerisinde kentsel dönüşüm ve gelişim projesi alanı ilanında Büyükşehir Belediyelerine yetki verilmiştir (Url 47, 2023). Belediyenin iştirakçi kuruluşu olarak kurulan, kentte olası depreme karşı riskli yapıların dönüşümü ve yeniden yapımı konusunda İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret A.Ş. toplu konut yapım işlerini (KİPTAŞ) üstlenmektedir (Url 48, 2023). Ayrıca 05.07.2005 yılında Resmi Gazete'de 'Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun' yayınlanmıştır (Url 49, 2023). Bu kanun ile yenileme alanlarında kültürel varlıkların korunması amaçlanmıştır. Maltepe İlçesinde KİPTAŞ tarafından ilk toplu konut projesi Zümrütevler Mahallesi yer alan Şekil 4.51'deki Adatepe Konutları'dır. 2007 yılında başlanan proje, 2009 yılında tamamlanmıştır (Keskin, 2018).

Şekil 4.51. Maltepe- Zümrütevler Mahallesi toplu konutlar (Url 49, 2023)

Maltepe İlçesi sahil şeridinde "Kıyı Kenar Çizgisi'nden itibaren kara yönünde yatay olarak 100 m. mesafe içerisinde mevcut parsel ve yapılanmalar, 1999 yılında İstanbul II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun ilan edilen 'Dragos Doğal Sit Alanı' İBB Şehir Planlama Müdürlüğü tarafından hazırlanan "1/5000 ölçekli Kartal-Maltepe

Dragos Tepesi ve Yakın Çevresi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı” 21.01.2003 tarihinde Büyükşehir Belediye Başkanlığınca onaylanmıştır. Maltepe İlçesi, Küçükyalı Mahallesi içinde kalan kısım “1/5000 ölçekli Mevzii Nazım İmar Planı” 14.09.2006 tarihinde, 22.10.2008 tarih ve 845141 sayılı Başkanlık Oluru ile hazırlanan 1/5000 ölçekli “Maltepe Dragos III. Derece Doğal Sit Alanı Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı” ise 05.03.2012 tarihinde Büyükşehir Belediye Başkanlığınca onaylanmıştır (İBB, 2020).

Maltepe İlçesinde 2004 yılında kentsel dönüşüm gereken öncelikli alanlar olarak Başibüyük, Gülsuyu ve Gülensu Mahalleleri belirlenmiştir. İBB Meclisinde 787 numaralı karar ile 16.04.2005 tarihinde ‘Maltepe E-5 Kuzeyi Nazım İmar Planı’ onaylanmıştır. Planlamanın amacı, düzensiz yoğun konut bölgesi yer alan 2.400 hektarlık alanlara sahip olan Şekil 4.52.’de gösterilen Fındıklı, Başibüyük, Aydınevler, Girne, Zümrütevler, Gülensu, Gülsuyu Mahalleleridir. Plan notlarında yaşam kalitesinin artırılması hedeflenmiştir.

Şekil 4.52. Maltepe Gülsuyu, Gülensu ve Başibüyük Mahalleri (Url 50, 2023)

İstanbul mücavir alanı içerisinde 2006 yıllarındaki kentsel değişim ve dönüşümlerde bütüncül bir planlama yaklaşımı benimseyerek İBB tarafından İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi’nin (İMP) kurulmuştur (Erbaş, 2018). Kente dair ilk üst ölçekli 1/100.000 ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı 13.02.2009 tarih ve 103 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin kararı ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Maltepe İlçesinde öncelikli olarak Başibüyük Mahallesi dönüşüme başlanabilmesi için İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Maltepe Belediyesi ve TOKİ arasında 24.02.2006 tarihinde imzalanan protokol, 14.11.2006 tarihinde imzalanan ek protokol çerçevesinde belirlenmiş ve uygulamasının da TOKİ tarafından yapılması planlanmıştır. İBB Meclisinin 11.01.2007 tarih ve 123 sayılı kararı ile onanan Başibüyük Mahallesi Kentsel Yenileme Alanı

(Gecekondu Dönüşüm) 1/1000 ölçekli Uygulama Planı ile çalışmalarına başlanılmıştır. Ancak mahalle sakinlerinden oluşan dernek 4.300 imza kampanyası ile mevcut plana itiraz etmiştir. İstanbul 5. İdare Mahkemesi'nin 05.11.2008 tarihli kararı ile 1/5000 TEM Kuzeyi Nazım İmar Planı, 1/1000 ölçekli Başbüyük Mahallesi Kentsel Yenileme Alanı Uygulama İmar Planı alınan karar maddelerine uygun olmadığı gerekçesiyle, inşasının ve oluşturulan protokolün durdurulmasına karar verilmiştir. Bu gelişmeye rağmen TOKİ 1. etap konutlarını tamamlamıştır. Diğer etaptaki konutlar 2011 yılında bitirilmiştir (Ergun, 2011; Karakoç, 2011; İngün Karkış, 2015). Daha sonrasında İBB Meclisi 452 numaralı karar ile 17.03.2017 tarihinde “1/5000 ölçekli Başbüyük Nazım İmar Planı” ve Maltepe Belediyesi Meclisinde 201 numaralı karar neticesinde 17.03.2018 tarihinde “1/1000 ölçekli Başbüyük Uygulamalı İmar Planı” oy birliği ile kabul edilmiştir (İBB, 2005).

2005 yılında onanan ‘1/5000 ölçekli Maltepe E-5 Kuzeyi Nazım İmar Planı’ İBB tarafından üç ay sonra askıya çıkartılmıştır. Mahalleler içerisinde, mevcut konutların mülkiyet, tapu sorunları ile gecekondu sorunu bulunmaktadır. Dönüşümü planlanan Gülsuyu/Gülensu Mahalle sakinleri büyük bir katılım ile imar planına karşı çıkmışlardır. Mahalle sakinleriyle oluşan anlaşmazlığın çözümüne yönelik onanan planların, katılımcılık anlayışı gözetilerek tekrar ele alınmasına karar verilmiştir. Uzun süren çalışmalar neticesinde 2012 yılında başlayan Maltepe Belediyesi ile çeşitli STK’ların, mahalle sakinleri ile görüşme sürecinin sonuçlanması ve yeni planın onanması 2016 yılını bulmuştur. Gülsuyu/Gülensu Mahalleleri 1/5000’lik ‘Yerinde Dönüşüm Nazım İmar Planı’ İBB Meclisinde 16.12.2016 tarihinde oy birliği ile kabul edilmiştir. Akabinde ilçe belediyesi tarafından 1/1000 uygulama planı hazırlanmıştır. Yerinde dönüşüm planının hazırlanmasındaki amaç, mahalle sakinlerinin dönüşümden sonra da aynı yerlerinde ikametinin sağlanmasıdır. Bu karar, 2018 yılında 1/1000 uygulama planı İBB Meclisinde oy birliği ile kabul edilmiştir. (İBB, 2005; Kurtuluş vd., 2018; Karanlı, 2018; Sezgin, 2019; Maltepe Belediyesi, 2023).

Aynı tarihte İBB Meclisi tarafından onanan ‘1/5000 ölçekli Maltepe E-5 Güneyi Nazım İmar Planı’ Maltepe kıyıları ile E-5 Karayolu arasında kalan kısmı kapsamaktadır. ‘1/1000 ölçekli Maltepe E-5 Güneyi Uygulama İmar Planı’ ise 26.02.2007 tarihinde Büyükşehir Belediye Başkanlığınca onaylanmıştır (İBB, 2005). E-5 Güneyi İmar Planı tez çalışma alanı içine almaktadır ve günümüzde eklenen olur değişiklikleri ile plan devam etmektedir. İlgili bakanlık Sahil Dolgu Planı’nda 18.06.2012 tarihi 9544 sayılı Olur ile plan değişikliğine gitmiştir. ‘Bölge Parkı Uygulama İmar Planı’ 17.01.2014 tarihinde İBB tarafından onaylanmış ve uygulaması yapılmıştır (İBB1, 2023).

Maltepe İlçesinde özellikle 2010 yılı sonrasında eski adı E-5 ve Ankara Asfaltı olan yeni düzenlemeye göre D-100 Karayoluna, özel araç kullanımının yanı sıra metrobüs hattının kazandırılması ve toplu taşıma ile bağlantısı kent içi ulaşım sistemindeki önemli bir çözümlerlerdendir (Üngür, 2018). M4 Kadıköy-Tavşantepe Metro hattının 2012 yılında açılışı yapılmış olup, 5 istasyonu (Küçükyalı, Maltepe, Huzurevi, Gülsuyu, Esenkent durakları) Maltepe İlçesinde sınırları içerisinde kalmaktadır. Maltepe İstasyonu, diğer metro hatlarına aktarma durağı olup, Zümrütevler Mahallesi'nde D-100 Karayolu üzerinde Maltepe Kavşağı'nda yer almaktadır. Maltepe Metro İstasyonu'nun dördü D-100 Karayolunun kuzey kısmında, ikisi güneyinde olmak üzere toplam altı girişi bulunmaktadır. D-100 Karayolu, Maltepe İlçesini adeta kuzey ve güney olmak üzere adeta ikiye ayırmıştır (Şekil 4.53).

Şekil 4.53. Maltepe D-100 Karayolu (Url 51, 2023)

Sanayileşme ile toplu konut inşaatlarının yoğunlaştığı ve E-5 kuzeyinde yapı stoğu artmıştır. Eski yerleşim bölgesi olarak adlandırılan E-5 güneyi kısmında ise, kıyı ile insanların bulunduğu mevcut 19 hektarlık dolgu alanı halkın ve Maltepe'ye diğer ilçelerden zaman geçirmek için gelen insanların ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Kentsel kamusal alanlar ve yeşil alanların artırılması hedefiyle İBB yönetimi, Maltepe Dolgu Alanını genişletilerek tüm kente hitap edebilecek rekreatif alanlar yapılmasını planlamıştır. Hazırlanan 1/1000 Ölçekli Uygulama Plan teklifi 18 Şubat 2010 tarihinde 307 sayılı karar ile İBB Meclisinde uygun bulunmuştur. İstanbul İl Çevre ve Orman Müdürlüğü 09.09.2011 tarihli ve 14837 sayılı yazıyla 'Maltepe Dolgu Alanı' projesi için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararını İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bildirmiştir ve akabinde hazırlanan 1/1000 ölçekli uygulama imar planı 2012 yılında İBB Meclisi tarafından onaylanmıştır. İBB tarafından "Maltepe Sahil

Düzenlemesi 1. Etap Anroşman İnşaatı" işi ihale edilerek ilgili firma tarafından zaman geçmeden dolgu uygulamasına başlanmıştır. Ancak askı süreci tamamlanmadan başlayan imalat tepkilere sebep olmuştur. Maltepe’de yapımına başlanan kıyı dolgusu ile halkın bir kısmı Maltepe’nin geniş kamusal alanlara ihtiyacı olduğunu düşünmüş, kıyıların ilçeyi canlandırma etkisini savunurken bir kısmı da ekolojik açıdan zarar oluşturacağını, kentin sulietine etki edeceğini düşünülerek eleştirici tavır göstererek imza kampanyası ve yürüyüş gösterisi başlatmıştır. Bu gelişmelerin üzerine Maltepe Belediyesi zabıtalari tarafından inşaat alanı mühürlemiştir. Maltepe Belediyesi, İBB'nin proje ve uygulamasında gerekli yasal işlemlerin sağlanmadığı sebep göstererek Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunmuştur. İstanbul Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünce; çalışmalara ilişkin olarak ‘işlemler tamamlanmadığı gerekçesiyle, gereğinin yapılması için’ ilgili yazı ile 12.06.2012 tarihinde uygulama durdurulmuştur. Aynı zaman sürecinde İBB tarafından hazırlanan “İstanbul İli Maltepe İlçesi Kıyı Düzenlemesi ve Balıkçı Barınağı Amaçlı 1/5000 Ölçekli Nazım ve 1/1000 Ölçekli İmar Planı” Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanarak askıya çıkarılmıştır. Maltepe Kaymakamlığı’nın 27.06.2012 tarihli yazısına istinaden bakanlıktan tarafından onaylanan proje ve uygulamasının devam etmesi yönünde kararı verilmiştir (İBB 1, 2023; Url 52, 2023) (Şekil 4.54.).

Şekil 4.54. Maltepe dolgu alanı (İBB arşivi)

Bu karar üzerine İBB, 03.07.2012 tarihinden itibaren dolgu çalışmalarına tekrar başladığını (Şekil 4.55.) Online platformda, ‘Maltepe Sahili Dolgu Alanı Düzenlemesi' ile ilgili 04 Temmuz 2012 tarihinde süreci anlatıldığı basın bildirisi yayınlamıştır (Gürsel, 2012).

Dolgu inşaatının 2013 yılında tamamlanmasında sonra İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş, “Avrupa’nın en büyük yaşam spor ve eğlence merkezi” olacağını belirterek Maltepe Anroşman ve Sahil Düzenleme İnşaatı Projesi’ni düzenlemiş olduğu basın toplantısında proje içinde fonksiyonlarını tanıtarak açılışının 2014 yılı Ocak ayında yapılacağını duyurmuştur (Url 53, 2023) (Şekil 4.56).

Şekil 4.55. Maltepe dolgu alanı çalışmaları-1 (İBB arşivi)

Şekil 4.56. Maltepe dolgu alanı çalışmaları-2 (İBB arşivi)

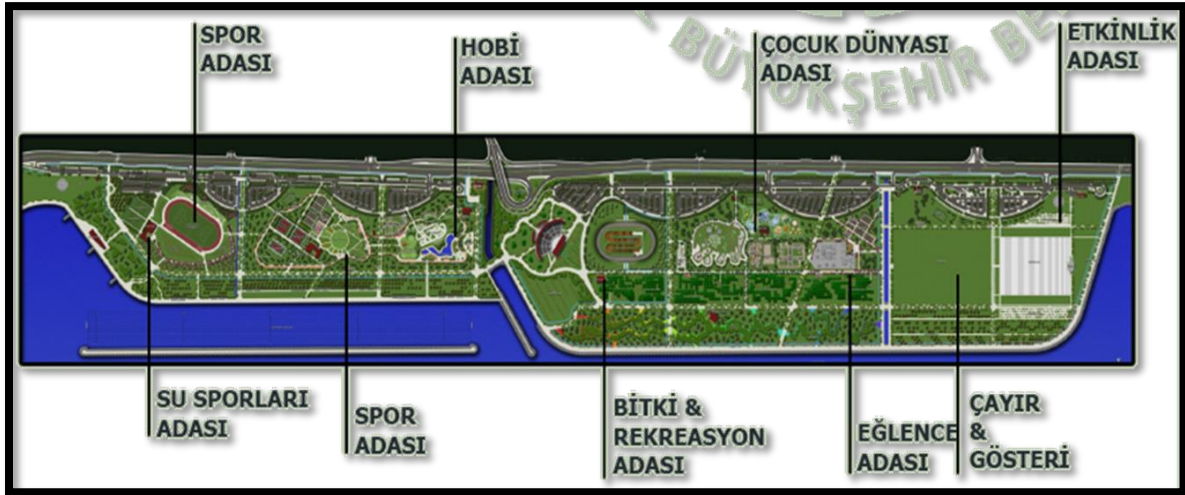
İstanbul Belediye Başkanı Kadir Topbaş, gazetecilere verdiği demeçte “ İstanbul’un plansız gelişmesi nedeniyle yeterince yeşil alan ve sosyal donatı alanlarına sahip olmadığını, bu eksiği kapatmak için Maltepe İlçesinde çok önemli bir yatırım potansiyeli” olduğundan bahsetmiştir. Anadolu Yakası, Maltepe İlçesinde 120 hektarlık bir alanı dolgu yapmak 130 bin metrekarelik yeni miting ve etkinlik alanı kazandırılmasından ve rekreasyonel açıdan kullanımının kentte katkısına vurgu yapmıştır. (Url 54, 2023) (Şekil 4.57).

Şekil 4.57. Maltepe tamamlanan dolgu alanı (İBB arşivi)

Yeni dolgu alanına, 1990 yıllarında yapılan mevcut 19 hektarlık dolgu alanının eklenmesiyle bölgesel ölçekli gereksinimlere yanıt vermesi hedeflenerek daha büyük oranda planlanmış olup 101 hektar olarak belirlenmiştir (Şekil 4.58).

Projede; 2.865 araç otoparkı, 76 otobüs otoparkı, 255.000 m²'lik yaya yolunun yanı sıra spor ve çocuk oyun alanları, 10 adet çeşme, kültür ve aktivite alanında sergi mekanları, seyir platformları, 4.600 kişi kapasiteli amfi tiyatro, piknik alanları, dış mekan spor aletleri, 3 adet helikopter pisti ile bilim parkı, çocuklar için farklı temalarda oyun adaları bulunmaktadır (Şekil 4.59) (Şekil 4.60).

Şekil 4.58. Maltepe dolgu alanı projesi (İBB arşivi)

Proje alanında; 1 adet atletizm pisti, futbol sahası, 2 adet halı saha,,4 adet tenis kortu,uluslararası maçların oynanacağı 1 adet tenis kortu,8 adet basketbol sahası,4 adet voleybol sahası,2 adet mini golf alanı,7500 metre bisiklet parkuru,61 adet bisiklet parkı,2 adet trafik eğitim pisti, 2 adet model araç pisti, 2 adet model gemi havuzu, kaykay pisti, bmx parkuru bulunmaktadır (İBB, 2012). Maltepe Dolgu Parkı'nın 2014 yılında büyük bir kalabalık ve coşku ile açılışı yapılmıştır (Şekil 4.61.). Park içinde Şekil 4.62'de gösterilen geniş yürüme ve dinlenme alanları 22.000'den fazla bitki, 60'dan fazla bitki türü ve ayrıca gül bahçesi bulunmaktadır (Şekil 4.63.). Parkın bakım ve sorumluluğu İBB Park Bahçe ve Yeşil Alanlar Daire Başkanlığı Anadolu Yakası Park ve Bahçeler Müdürlüğü'ne aittir. Maltepe Dolgu Alanı ismi 16.01.2015 tarihli meclis kararında komisyon onayı ve oy çokluğu ile Orhangazi Şehir Parkı olarak değiştirilmiştir. 2016 yılında İBB Park Bahçe ve Yeşil Alanlar Daire Başkanlığı Anadolu Yakası Park ve Bahçeler Müdürlüğü'ne bağlı park alanı içerisinde hizmet vermesi üzerine Orhangazi Şehir Parkı Şefliği kurulmuştur. 2021 yılında adı Maltepe Bölge Şefliği olarak güncellenmiştir. Bakım ve temizlik faaliyetleri; alanın ihtiyacına göre Bölge Mühendisi, Bölge Şefi ve Bölge Teknik Müdür Yardımcısı tarafından yapılan tespit ve değerlendirme çalışmaları ile programlandırılıp, yüklenici/iştirakçi firmaya yaptırılmaktadır (Şekil 4.64.). Park alanının günümüzde sürdürülebilirliği devam etmektedir (Şekil 4.65.).

Şekil 4.59. Orhangazi Şehir Parkı genel (İBB arşivi)

Şekil 4.60. Orhangazi Şehir Parkı giriş-otoparklar (İBB arşivi)

Şekil 4.61. Orhangazi Şehir Parkı koşu parkuru (İBB arşivi)

Şekil 4.62. Orhangazi Şehir Parkı koşu parkuru (İBB arşivi)

Şekil 4.63. Orhangazi Şehir Parkı bisiklet yolu ve gül bahçesi (İBB arşivi)

Şekil 4.64. Orhangazi Şehir Parkı çocuk oyun alanlarından biri (İBB arşivi)

Şekil 4.65. Orhangazi Şehir Parkı trafik eğitim pisti (İBB arşivi)

Orhangazi Şehir Parkı'nın 89.000 m²'lik kısmı, tüm kesimden ve yaş grubuna hitap eden spor alanları Şekil 4.66.'da verilen kullanıcıların gösteri yapabildikleri, her türlü etkinlikleri gerçekleştirebildikleri, şehirlerin yöresel tanıtım günlerine, fuarlara, şenliklere, ramazanda toplu iftarlara, özel festivallere, konserlere, sivil toplum kuruluşları ve siyasi partilerin kitlelerle buluşabildikleri mitinglere, resmi tören ve kutlamaların yapılabildiği 500.000 kişiye hitap eden etkinlik alanlarına sahiptir (Şekil 4.67.). Bu alanların Şekil 4.68'de yer alan 30.000 m²'lik sert zemin ve sert zemin etkinlik alanının yeterli olmadığı durumlarda Şekil 4.69.'da gösterilen alan kullanılmakta olup ayrıca uçurtma festivali gibi insanların açık yeşil alanlara olan ihtiyacını karşılayan 60.000 m² çim zemin etkinlik alanı bulunmaktadır (İBB 3, 2023).

Şekil 4.66. Orhangazi Şehir Parkı spor alanları (İBB arşivi)

Şekil 4.67. Orhangazi Şehir Parkı miting etkinliği (İBB arşivi)

Şekil 4.68. Orhangazi Şehir Parkı ramazan etkinliği (İBB arşivi)

Şekil 4.69. Orhangazi Şehir Parkı uçurtma festivali (İBB arşivi)

Orhangazi Şehir Parkı, en çok kullanılan kent parkı özelliğine sahip olup fonksiyonları geliştirilerek ulusal ve uluslararası müsabakalara da ev sahipliği yapmaktadır. Orhangazi Şehir Parkı'nda ilk olarak 2017 yılında 'Su Sporları Müsabakaları' yapılmıştır (Şekil 4.70.).Bu sayede tüm İstanbulluların ve farklı kentlerden gelen insanların buluşma mekanı olması niteliğini kazanmıştır.

Şekil 4.70. Orhangazi Şehir Parkı su sporları müsabakaları (İBB arşivi)

Yine 2020 yılında ilk olarak uluslararası standartlarda sertifikaya sahip ‘Atletizm Sahası’ parka kazandırılmıştır (Şekil 4.71.). Düz, engelli ve 100 metre ile bayrak yarışı koşularının yapılabileceği tesiste atletizmin çekiç atma, disk atma, uzun atlama, 3 adım atlama, yüksek atlama, sııklı atlama, cirit atma ve gülle atma dalları da yapılmıştır. Saha etrafına soyunma, duş, dinleme yapıları eklenerek 19 Mayıs 2022 tarihinde açılışı yapılmıştır.

Şekil 4.71. Atletizm sahası (İBB arşivi)

2021 yılında park bünyesinde tenis kortları yaz-kış hizmet sunması amaçlanarak yenilenmiştir (Şekil 4.72). Açılışını İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu ile Maltepe Belediye Başkanı Ali Kılıç'ın yaptığı ve düzenlenen basın toplantısında, tenis kort tesisinin ulusal ve uluslararası müsabakalar için Türkiye Tenis Federasyonu sertifikasına sahip olduğu ayrıca sergi, konser, söyleşi vb. çok amaçlı kullanılacağını, olası afet durumunda toplanma alanı olarak da kullanılabileceği belirtmişlerdir (Url 55, 2023) (Şekil 4.73).

Şekil 4.72. Tenis kortları (İBB arşivi)

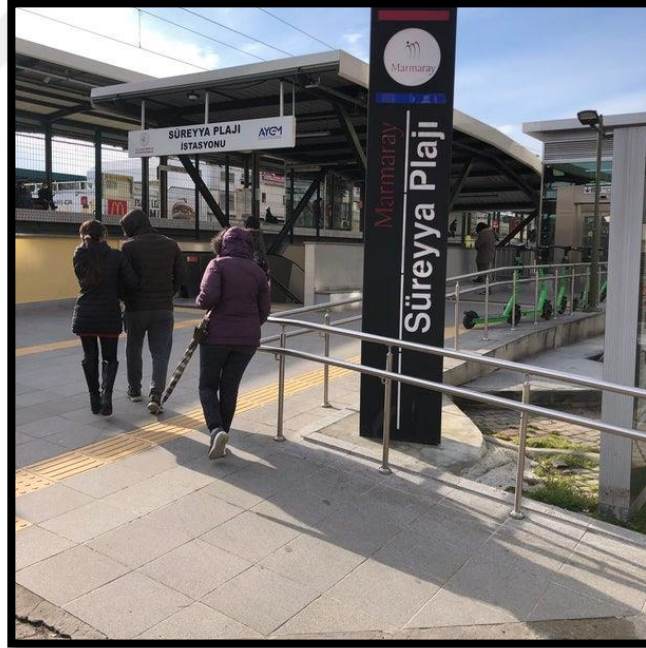

Şekil 4.73. Tenis kortları içi (İBB arşivi)

Orhangazi Şehir Parkı imalatından bu yana yedi yıllık zaman içinde ilçenin imgesi halini almıştır. Orhangazi Şehir Parkı 1.215.388,2 m²'lik büyüklüğü ile donanımları, konumu, barındırdığı fonksiyonlar ve erişimine göre düşünüldüğünde İstanbul kentine hizmet

vermektedir. İlçenin dönüşen mekansal yapısı, kent kimliğine de etki etmiştir. Maltepe Belediyesi Strateji Müdürü Bahadır Keşan ile yapılan sözlü görüşmede, ilçenin yeşil alan miktarının dolgu alanı sayesinde iki kat arttığını belirtilmiştir. Ayrıca Maltepe İlçesinin temsilinde akla ilk gelenin kıyıları kamusal yeşil alanın olduğunu sözlerine eklemiştir. Maltepe Kaymakamlığının resmi sitesinde 05.01.2020 tarihinde Şehir Parkı ile ilgili yapılan duyurusunda “Maltepe'nin Cazibe Merkezi: Orhangazi Şehir Parkı” başlığı kullanılmıştır. Park içinde barındırdığı farklı ve çok çeşitli alan kullanımları sayesinde her yaş grubundan insanı çekerek şehrin gürültüsünden uzak ve kullanıcılarını deniz ile buluşturarak yürüyüş, gezinti, koşu ve spor yapma olanakları sağlamaktadır.

Orhangazi Şehir Parkı, günümüzde tren istasyonunun adı olarak anılan Şekil 4.74'te yer alan Süreyya Plajı durağından 200 metre mesafede konumlanmaktadır (Şekil 4.75.). Tren yolu yakınında 1912 yılında açılışı yapılan Şayeste Kadınefendi Okulu günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 'Maltepe Halk Eğitim Merkezi' adı altında hizmetine halen devam etmektedir (Şekil 4.76.).

Şekil 4.74. Süreyya Plajı Marmaray istasyonu girişi

Şekil 4.75. Süreyya Plajı Tren İstasyonu

Şekil 4.76. Maltepe Halk Eğitim Merkezi (Ünker, 2013)

Çınar Mahallesi'nde 2000'li yılların başından itibaren kentsel müdahaleler sebebiyle konutlar arasında kalan alanda arkeolojik kazılar yapılmıştır. Bu alan 1970'li yıllarda denize yakın konumda iken, yapılan dolgular sonrasında günümüzde kıyıdan 600 metre içerde kalmıştır. Anadolu Yakası'ndaki tek aktif kazı alanı olma özelliği taşımaktadır (Şekil 4.77.). İlk yapılan yüzey çalışmaları sayesinde arşiv ve literatür araştırmaları ile desteklenerek Bizans İmparatorunun oğlu olan İgnatios tarafından, MS. 866-877 yılları arasında inşa ettirilen Satyros Manastırı tarihi açığa çıkmıştır. Küçükyalı Arkeopark, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün onayı ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri başkanlığınca Koç Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi bölümünden alanlarında uzman ve deneyimli bir ekip tarafından arkeolojik çalışmalar yürütülmektedir. Alan sınırı Bakanlık oluruyla birlikte Küçükyalı arkeoloji alanında mevcut 1.ve 2.derece kentsel arkeolojik sit olarak korunmaktadır. Aynı yıl Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylı alan yönetim planı

çerçevesinde ziyaretçi katılımı ile sanat ve arkeoloji etkinlikleri de yapılarak kamusal yönde de hizmet vermektedir (Url 56, 2023). (Şekil 4.78).

Şekil 4.77. Arkeopark (Url 56, 2023)

Şekil 4.78. Arkeopark etkinlikleri (Url 56, 2023)

Dünya genelinde etkili olan Covid-19 salgını ve akabinde alınan tedbirler Maltepe İlçesinde de etkili olmuştur. Evlere kapanma şeklinde aralıklı olarak uygulanan yasaklar neticesinde yeşil alanların önemi tekrar hatırlanmıştır. Kentleşme sürecinde kontrolsüz yapı stoğu artışı ve 2020-2022 yılları arasındaki etkisini sürdüren Covid-19 salgını ve yeşil alanlara duyulan özlem paralelinde kamusal alanlarda daha çok kullanım yoğunluğu oluşturmuştur. Bu durum Maltepe İlçesi özelinde gerçekleşen tarihsel kırılmalardan biridir. Bu bağlamda Maltepe'nin kamusal alanlarının dönüşümünün tespiti ve kültürel alanlarının envanterlerinin oluşturulması, korunması da son derece önemli olup bu kapsamda tez çalışma alanı özelinde araştırılması hedeflenmektedir.

Maltepe İlçesinde yer alan kültürel alanlara ilişkin son zamanlarda yapılan çalışmalar ilgili özet bilgiler aşağıda yer almaktadır. Maltepe Belediyesi, ilçede yer alan Balıkçıköy

Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı 1997 tarih onaylı olup, tarihi değere sahip alan ile ilgili bilgilerin hazırlanarak koruma kararı alınması talep edilmiştir. İstanbul V Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 04.04.2019 tarih ve 6138 sayılı kararı dikkate alındığında, tescilli kültür varlığı taramasının revize koruma amaçlı imar planı çalışmasına karar verildiği açıklanmıştır. Bunun üzerine İBB Şehir Planlama Bölge Müdürlüğü tarafından 22.12.2021 tarihinde 1/1000 Ölçekli Balıkcıköy Koruma Amaçlı Revizyon Uygulama İmar Planı için Başkanlık Oluru alınarak plan çalışmalarına başlanmıştır. 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan çalışmaları için 12.01.2022 tarihinde ilgili kurumlardan görüşleri istenmiştir. Kurum görüşü alma aşaması halen devam etmektedir (İBB-1, 2022). Çalışma alanında kalan kültürel öğelerden biri olan 'Bakireler Tapınağı' ile ilgili olarak; İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Park Bahçe ve Yeşil Alanlar Dairesi Başkanlığı tarafından yayınlanan 2020-2022 yılı Stratejik Raporunda 'Maltepe Bakireler Anıtı ve Mimar Sinan Meydanı Projesi' kapsamında kamusal mekana dönüştürülmesi amaçlanmıştır (İBB-5, 2022).

Günümüzde, 2023 yılında açılışı yapılan Maltepe Bakireler Anıtı ve çevresi projesinde Maltepe'nin tarihi sembollerin biri olan anıtın proje kapsamında restore edilerek meydan tasarımı ile bütünleşmesi sağlanmıştır. Bu kapsamda Bakireler Tapınağı'nın mevcut yeri yol kenarından taşınması sağlanarak etrafının su ögesi ve bitkilendirme düzenlemesi ile tarihsel özelliğini anlatan kaidesi yapılmıştır.

Şekil 4.79. Bakireler Tapınağının taşınması (İBB arşivi)

Şekil 4.80. Bakireler Tapınağının ve çevresinin düzenlenmesi (İBB arşivi)

İBB tarafından Turgut Özal Bulvarı üzerinde bulunan alan, işgal edilen yapıların yıkım kararından sonra alanın ilçenin ihtiyacı olan tören ve merasimlerin yapılacağı Adalet Meydanı olarak adlandırılmış ve düzenlemesi tamamlanarak açılışı yapılmıştır (Şekil 4.81.).

Şekil 4.81. Adalet Meydanı (İBB arşivi)

Maltepe’de yoğun yapılaşma sebebiyle özellikle Bağdat Caddesi ile Maltepe merkez bölgesinin trafik akışının ortasında kalan Maltepe Meydanının yenilenmesi ve ulaşım yollarının tekrar düzenlenmesi, 2014 yılından bu yana Maltepe Belediyesi tarafından planlanmakta olup 2021 yılında tekrar gündeme gelmiştir (MB, 2014). Maltepe Belediyesi tarafından hazırlanan proje, 2022 yılında İBB Meclisine sunularak uygulama kararı alınmıştır. “Maltepe Meydanı

Yayalaştırma ve Tünel Projesi” trafik akışının yer altından geçmesine yönelik Plaj Yolu Sokak ile İkinci İlkokul Caddesi arasında trafik yeraltına alınması eski yol alanının meydan alanına dahil edilerek Maltepe Merkez Camii çevresinde toplamda 25.000 m² yaya bölgesi oluşturularak kentsel değişim hedeflenmektedir. İlçede önemli bir dönüşüm etkisinde olan değişimde yol boyunca altyapılar üzerinde de iyileştirme yapılarak yenilenmiştir. Projenin İBB tarafından 08.11.2021 tarihinde uygulamasına başlanmıştır (Şekil 4.83). İlk etabı 2023 yılında açılmıştır (Şekil 4.84.).

Şekil 4.82. Şemsettin Günaltay Caddesi tünel imalatı (İBB arşivi)

Şekil 4.83. Şemsettin Günaltay Caddesi Tüneli (İBB arşivi)

Maltepe Mimar Sinan Meydanı projesinin ikinci etabı Merkez Cami çevresi ve çarşı alanının bir bütün olarak ele alınacağı yaya bölgesinin uygulama çalışmaları devam etmektedir.

Proje tamamlandıktan sonra ilçe, uzun zamandır ihtiyacı olan meydan düzenlemesine kavuşacaktır. Bu gelişim kimlik yapısına da etki edecektir.

4.1.2 Kültürel Alanlar Analizi

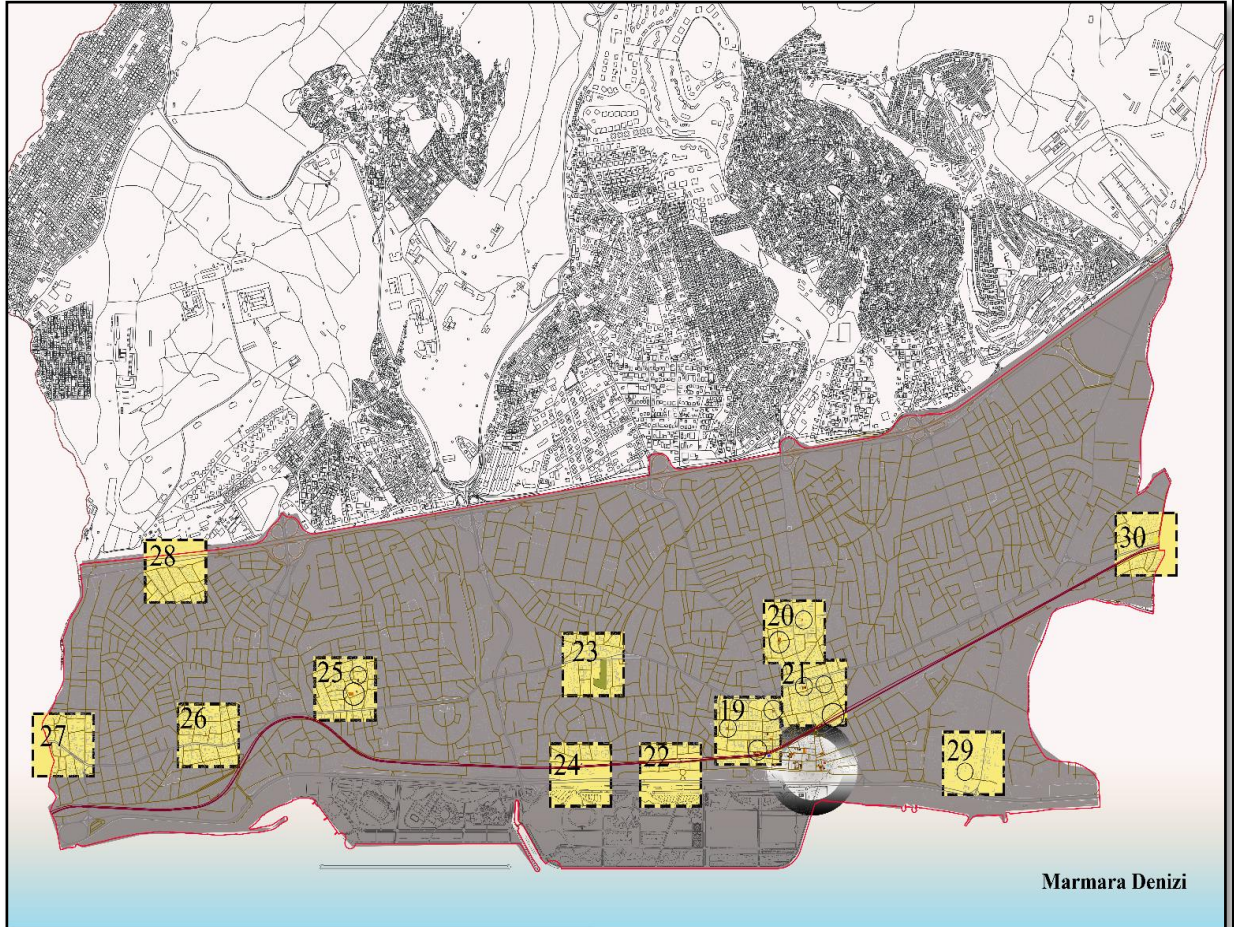
Kültürel alan analizi iki alt aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada; 10 Kasım 2011’de UNESCO “Tarihi Kentsel Peyzaja (Historical Urban Landscape-HUL) kültürel alanların bütüncül bir yaklaşım ile çevresiyle birlikte korunmasını gerekliliğine ilişkin tavsiye kararı yayınlamıştır. Bu yaklaşım ile çalışma alanı özelinde somut veya somut olmayan kültürel varlıklar tescilli ya da tarihsel değere sahip yapılar çevreleriyle birlikte tematik olarak haritalandırılmıştır.

Çalışma alanı özelinde 73 adet tescilli yapı ile 2 adet tarihsel özelliği olan yapı bulunmaktadır. 21 numara ile gösterilen Haydarpaşa-Gebze demiryolu hattı ve 28 numaralı Ankara Asfaltı (E-5) günümüzde dönüşerek D-100 Karayolu olarak tarihsel özelliği olan ulaşım yapılarıdır. Bu özellikleri ile çalışma alanı kültürel envantere eklenmiştir.

Şekil 4.83’te kültürel yapılar bulunduğu alana göre gruplandırılmış olup sıra numarası verilerek tescil durumu ve tarihi, anıt adı ve kültür dönemi ve korunma/korunmama durumlarına göre Çizelge 4.1’deki tablo ile ilişkilendirilmiştir.

Çizelge 4.1’de yer alan çalışma alanı kültürel envanteri listesi’nde kültürel yapıların korunmuşluk durumları sütununda; yapıların korunarak günümüze gelenler tabloda (+) ve korunamamış olan yapılar (-) olarak gösterilmiştir. Bu sivil mimarlık örneklerinden 28 adedi korunarak günümüze kadar gelirken, 26 adedi ise korunamamıştır. Mimari yapılardan ise 10 adedi korunmuş olup 10 adedi ise korunamamıştır. Tarihsel özelliği olan 2 adet yapı ise büyük ölçüde korunmuştur.

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

ÇALIŞMA ALANI KÜLTÜREL ENVANTERİ

- Çalışma Alan Sınırı
- Kültürel Alan Etki Alanı

1 Eğitim Yapısı	21 Demiryolu ve Maltepe İstasyonu (Lojmanı, Müstemilatı)
2-3 Sivil Mimari Örneği	22 Bakireler Tapınağı
4 Beşçeşmeler	23 Maltepe Mezarlığı
5-6-7 Sivil Mimari Örneği	24 Tarihi Kalıntı
8 Meydan Çeşmesi	25 Bryas Sarayı (Arkeopark)
9-10-11 Sivil Mimari Örneği	26 Nokta Taşı
12 Yalı Hamamı	27 Bostanbaşı Köprüsü
13 Kazasker Feyzullah Camii	28 Ankara Asfaltı (E5/D100)
14-16 Sivil Mimari Örneği	29 Tarihi Yapı
17 Kayışdağı Suyu Çeşmesi	30 Cevizli Köprüsü
18 Maltepe Köprüsü	
19-20 Sivil Mimari Örneği	

Çalışma Alanı Özelinde Kültürel Envanter

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.84. Çalışma alanı kültürel envanter

Çizelge 4.1. Çalışma alanı kültürel envanter listesi (İBB-4,2023 değiştirilerek)

SIRA NO	ENVANTER NO	TESCİL DURUMU	TESCİL TARİHİ	KORUNMUŞLUK DURUMLARI	ANIT ADI	YAPIM TARİHİ	KÜLTÜR DÖNEMİ	MAHALLE ADI
1	32281	TESCİLLİ	26.03.1991	+	MALTEPE PRATİK KIZ SANAT OKULU	20. YÜZYIL	CUMHURİYET	Yalı Mahallesi
2	32147	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ			
3	32079	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
3	32085	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
3	32092	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
4	31998	TESCİLLİ	26.03.1991	+	BEŞ ÇEŞMELER		OSMANLI	
5	32110	TESCİLLİ	23.01.1997	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ			
5	32167	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ			
5	32169	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
5	32171	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ			
5	32172	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
5	32178	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
6	32135	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
6	32137	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
6	32138	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
6	32143	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI		
7	32180	TESCİLLİ	18.02.2016	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ		CUMHURİYET	

Çizelge 4.1. Çalışma alanı kültürel envanteri listesi (devamı)

7	32218	TESCİLLİ	3.10.2007	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	Yalı Mahallesi
8	32056	TESCİLLİ	26.03.1991	+	MEYDAN ÇEŞMESİ	1728 - 1729 (H. 1141)	OSMANLI	
9	32256	TESCİLLİ	27.06.1988	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
9	32257	TESCİLLİ	27.06.1988	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ			
9	32259	TESCİLLİ	27.06.1988	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ			
10	32151	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
10	32153	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
10	32163	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
10	32164	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
10	32176	TESCİLLİ	11.09.1990	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
10	32194	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
10	32196	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
10	32198	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
10	32223	TESCİLLİ	23.01.1997	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
11	32050	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
11	32203	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ			
11	32213	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
11	32243	TESCİLLİ	24.09.2010	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ			
11	32251	TESCİLLİ	23.01.1997	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	

Çizelge 4.1. Çalışma alanı kültürel envanteri listesi (devamı)

11	32253	TESCİLLİ	23.01.1997	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	Yalı Mahallesi
11	32254	TESCİLLİ	23.01.1997	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
11	32272	TESCİLLİ	5.08.2011	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	20. YÜZYIL	OSMANLI	
11	39691	TESCİLLİ	27.04.2012	-	AHŞAP EV			
12	32283	TESCİLLİ	26.03.1991	-	YALI HAMAMI	BİLİNMIYOR	OSMANLI	
13	32265	TESCİLLİ	26.03.1991	+	KAZASKER FEYZULLAH CAMİİ	1964	CUMHURİYET	
14	30855	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
14	30856	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	BİLİNMIYOR	OSMANLI	
15	31779	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
15	31817	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
15	31845	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
16	31747	TESCİLLİ	11.03.1983	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
17	32075	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ		OSMANLI	
18	41385	TESCİLLİ	9.09.2009	-	MALTEPE KÖPRÜSÜ			Feyzullah Mahallesi
19	30795	TESCİLLİ	8.04.1983	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
19	30804	TESCİLLİ	2.07.1987	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ (ŞADIYE ÜSTÜNEL EVİ)	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
19	30805	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
19	31619	TESCİLLİ	26.05.2019	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
19	31853	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	BİLİNMIYOR	OSMANLI	
19	31902	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	BİLİNMIYOR	OSMANLI	

Çizelge 4.1. Çalışma alanı kültürel envanteri listesi (devamı)

19	31940	TESCİLLİ	26.03.1991	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	BİLİNMIYOR	OSMANLI	Feyzullah Mahallesi
19	31562	TESCİLLİ	26.03.1991	+	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
20	30774	TESCİLLİ	8.01.1990	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	Altayçeşme Mahallesi
20	30791	TESCİLLİ	23.01.1997	-	SİVİL MİMARLIK ÖRNEĞİ	19. YY SONU - 20. YY BAŞI	OSMANLI	
21				+	HAYDARPAŞA-GEBZE DEMİRYOLU			
21	30781	TESCİLLİ	17.08.2005	+	MALTEPE TREN İSTASYONU		OSMANLI	
21	40874	TESCİLLİ	10.01.2020	-	MALTEPE TREN İSTASYONU LOJMANI			Yalı Mahallesi
21	40875	TESCİLLİ	10.01.2020	-	MALTEPE TREN İSTASYONU MÜŞTEMİLATI			
22	41147	TESCİLLİ	27.10.2011	+	BAKİRELER TAPINAĞI	1953	CUMHURİYET	
23	31543	TESCİLLİ	15.05.2018	+	MALTEPE MEZARLIĞI	BİLİNMIYOR	OSMANLI	Feyzullah Mahallesi
24	30858	TESCİLLİ	29.08.2014	-	KALINTI	BİLİNMIYOR		Yalı Mahallesi
25	39674	TESCİLLİ	9.02.1968	-	BRYAS SARAYI (SATYROS MANASTIRI)	9. YÜZYIL	BİZANS	Çınar Mahallesi
25	39687	TESCİLLİ	10.09.2008	+	BRYAS SARAYI KALINTI (SATYROS MANASTIRI)	18.YY SONU - 19.YY BAŞI	OSMANLI	
26				+	NOKTA TAŞI (ANIT YAPI)	19. YY	OSMANLI	Altın-tepe Mahallesi
27	7877	TESCİLLİ	14.03.1980	+	BOSTANCI KÖPRÜSÜ	1709	OSMANLI	
28				+	D-100 KARAYOLU (ANKARA ASFALTI-E5)		OSMANLI	
29	32062	TESCİLLİ	24.09.2010	-	ESKİ MİSAFİRHANE			Yalı Mahallesi
29	32063	TESCİLLİ	24.09.2010	-	ESKİ MİSAFİRHANE			
29	32066	TESCİLLİ	24.09.2010	-	ESKİ AMBAR VE MİSAFİRHANESİ			
30	41386	TESCİLLİ	9.09.2019	-	CEVİZLİ KÖPRÜSÜ			Cevizli Mahallesi

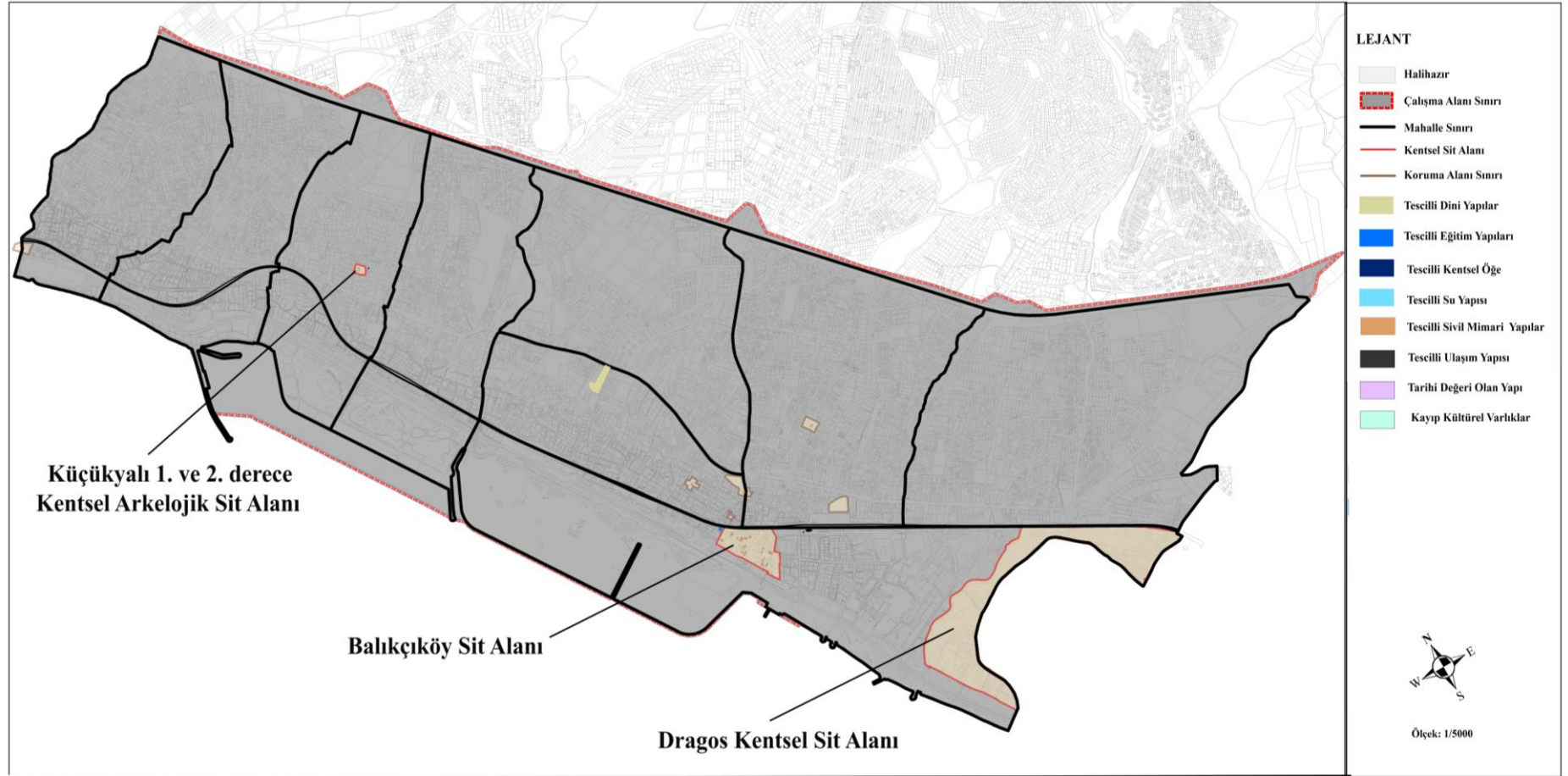
İkinci aşamada; çalışma alanı özelinde Sit ve Koruma Alanları analiz edilmiştir. Çalışma alanı Çizelge 4.2.'de tablo halinde gösterilmiş olup 3 adet Sit Alanı ve 6 adet Koruma Alanı yer almaktadır. Bu Sit ve Koruma Alanları ile kültürel alanlar çevresiyle birlikte harita üzerinde Şekil 4.84'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.2. Çalışma alanı özelinde sit ve koruma alanları listesi

Çalışma Alanı Özelinde Bulanan Sit ve Koruma Alanları

Balıkçıköy Kentsel Sit Alanı	İstanbul II. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 18.09.1990 tarih ve 2551 sayılı kararı
Dragos Tepesi ve Yakın Çevresi, 3. Derece Doğal Sit Alanı	İstanbul II Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 11.11.1999 tarih ve 5385 sayılı kararı
Küçükalyalı 1. ve 2. Derece Kentsel Arkeolojik Sit Alanı	27 Şubat 2015 tarih alan sınırı Bakanlık oluru ile
Mimarsinan (Bostancı) Köprüsü	İstanbul 5 Numaralı KVKB Kurulunun 27.06.2018 tarih 5479 sayılı kararı
Feyzullah Mahallesi 16582 Ada 1 Parsel	İstanbul 5 Numaralı KVKB Kurulunun 29.12.2021 tarih ve 8949 sayılı kararı
Bağlarbaşı Mahallesi 15071 Ada 160 Parsel	İstanbul 5 Numaralı KVKB Kurulunun 15.04.2022 tarih ve 9301 sayılı kararı
Maltepe İlçesi Feyzullah Mahallesi 16553 Ada 1 Parsel	İstanbul 5 Numaralı KVKB Kurulunun 15.04.2022 tarih ve 9301 sayılı kararı

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

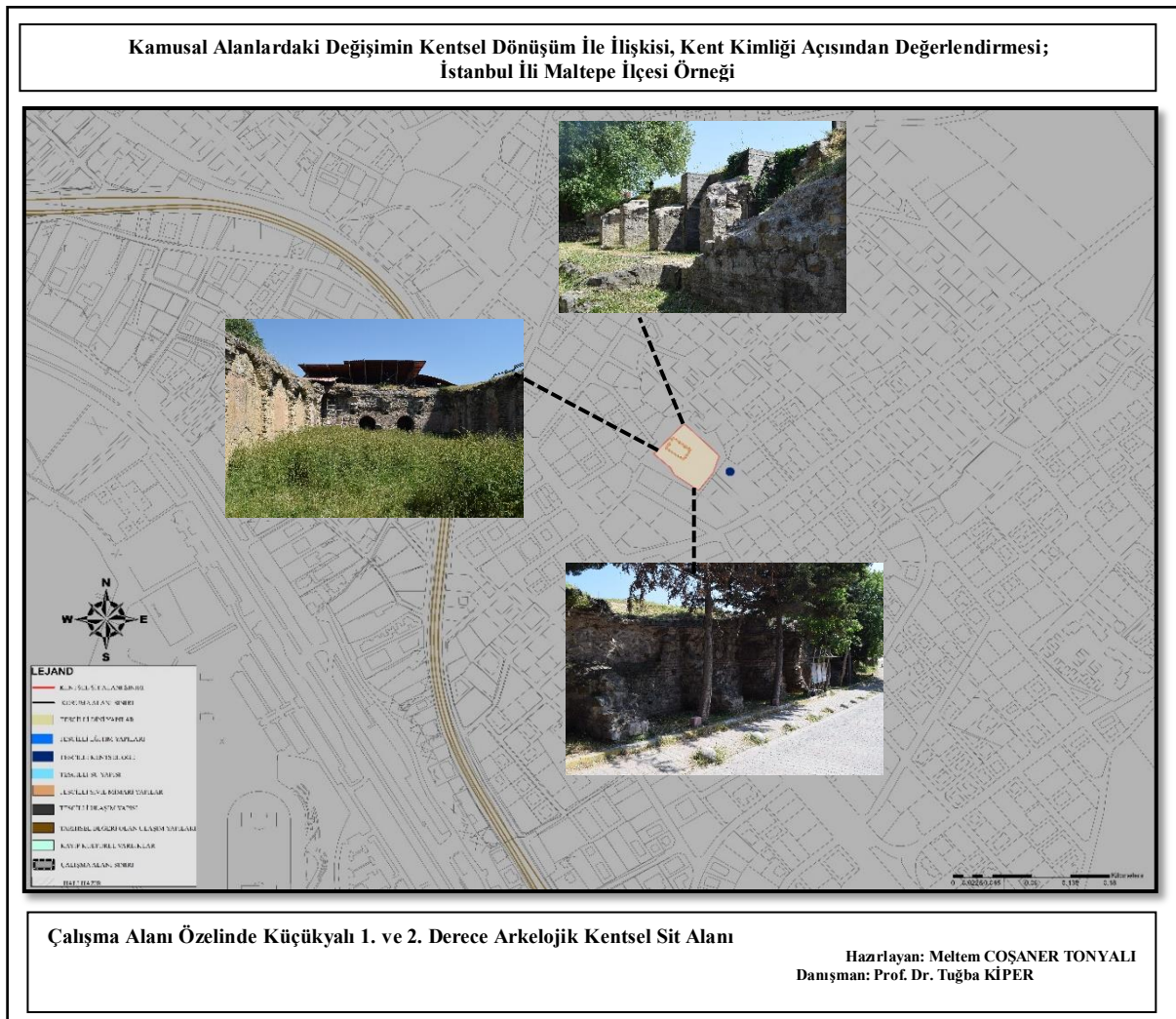

Çalışma Alanı Özelinde Sit ve Koruma Alanları

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.85. Çalışma alanı özelinde sit ve koruma alanları

Şekil 4.85.’teki harita üzerinde görüleceği üzere, Küçükyalı 1. ve 2. derece Kentsel Arkeolojik Sit Alanı ve Balıkçıköy Kentsel Sit Alanında tescilli yapılar bulunmaktadır. Şekil 4.86. ve Şekil 4.87.’de sit alanları içindeki tescilli yapılar ve mevcut durumları fotoğraflar ile gösterilmiştir.

Şekil 4.86. Küçükyalı 1. ve 2. Derece Kentsel Arkeolojik Sit Alanı

Çalışma alanı saha gözlemlerinde dikkat çekici bazı tescilli yapılar ilişkin mevcut durumları üzerinden tespit ve değerlendirmeler aşağıda yer almaktadır.

**Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi;
İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği**

Çalışma Alanı Özelinde Balıkcıköy Kentsel Sit Alanı

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.87. Balıkcıköy Kentsel Sit Alanı

Balıkçıköy Kentsel Sit Alanında yer alan Beşçeşmeler Meydanı'nda yapılan saha gözlemlerinde insanların gün içinde vakit geçirdiği alana dönüşmüştür. Kültürel envanterde alan çevresinde bulunan sivil mimari örnekleri, meydana adını veren çeşme gibi yapılar, tarihsel özelliklerini yansıtmamaktadır. Tescilli sivil mimari yapılarının bir kısmının ticari olarak kullanımına devam edildiği gibi bir kısmında da bina önlerinde yıkılma tehlikesi bulunduğu dair uyarı tabelaları bulunmaktadır. Balıkçıköy, Maltepe İlçesi için kültürel turizm potansiyeline sahip tarihsel ve kültürel özellikler barındırmaktadır. Bu bağlamda tarihsel özelliklerinin kimlik açıdan daha çok vurgulanması gereklidir.

7877 envanter numarasına sahip 14.03.1980 tarihli tescilli Şekil 4.88'de yer alan Bostancıbaşı Köprüsü'nde yapılan saha çalışmasında bakımsız hali ve tarihsel değerini yansıtmadığı görülmüştür. Alan çevresinde tescili ve kültürel değeri konusunda da herhangi bir bilgilendirme bulunmamaktadır.

Şekil 4.88. Bostancıbaşı Köprüsü

19. yy'a ait tarihsel değeri olan Şekil 4.88'te gösterilen Nokta Taşı, Emin Ali Paşa Caddesi ile Cihadiye Caddesi'nin kesişiminde yol kenarında bulunmaktadır. 1876 yılında konulan eserin üst kısmı ise kayıptır.

Şekil 4.89. Nokta Taşı

Maltepe kıyılarında tarihsel geçmişe sahip Süreyya Plajı günümüzde Marmaray durağının adıdır. Eski zamanlarda denize 100 m. mesafede bulunan demiryolu durağı, şimdi alışveriş alanları arasında yer almaktadır (Şekil 4.90). Ulaşımında çok yoğun tercih edilen bu durak gün içinde birçok kişinin geçtiği tarihini bilmediği, dikkati çekmeyen tarihsel öğelerden biridir. Bu bağlamda tarihsel kimliğin öne çıkartılması amacıyla durağın adının nereden geldiğini anlatan betimlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Şekil 4.90. Süreyya Plajı İstasyonu

Bakireler Tapınağı, Süreyya İlmen tarafından 1953 yılında plajın simgesi olduğunda denizden 50 m açıklıkta kayalıklar üzerine konmuştur (Şekil 4.91.). 41147 envanter numarasına sahip 27.10.2011 tarihli tescilli Kültürel Öğe Bakireler Tapınağı, Maltepe Belediyesinin de resmi logosunda yer alarak halen ilçenin simgesi konumundadır. Bakireler Tapınağı ilgili 2021 yılında yerinde yapılan gözlemde kıyı dolgusundan sonra sahil yolu üzerindeki alışveriş alanı otopark kısmında bulunduğu ve eski cazibesini yitirmiş olduğu görülmüştür. Dolgu yapılırken, sütunların alt bölümleri yolun altında kalmış olup öge zarar görmüştür. İlçenin kültürel yapılarındaki bakımsızlık ve tarihsel değerini göstermeyen durumu nedeniyle kent kimliğini olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Şekil 4.91. Bakireler Tapınağı

Bu bölümün sonunda tarihsel açıdan kimliğin değerlendirmesi kapsamında kronolojik dönemsel analiz ve kültürel alanlar analizinden elde edilen veriler üzerinden kültürel öğelerin tarihsel kimlik değerlerine yönelik belirlenen 8 ana, 22 alt kriter ve puanlama (1-5) Çizelge 4.3.'te gösterilmektedir.

Çizelge 4.3. Tarihsel kimlik değeri ölçütleri

Ana Kriterler	Alt Kriterler	Puan (1-5)
Tarihsellik Değeri	Kültürel öğe bulundurmayan mahalleler	1
	<5 kültürel öğelere sahip mahalleler	2
	6-10 arası kültürel öğe sahip mahalleler	3
	11-20 arası kültürel öğe sahip mahalleler	4
	21> kültürel öğe sahip mahalleler	5
Belge Değeri	Tescil belgesine sahip olmayan mahalleler	1
	Tescil belgesine sahip olan mahalleler	5
Özgünlük Değeri	Tarihi süreç içerisinde herhangi bir dönem izi taşımayan mahalleler	1
	Tarihi süreç içerisinde 1 döneme ait izler taşıyan mahalleler	3
	Tarihi süreç içerisinde 2 döneme ait izler taşıyan mahalleler	4
	Tarihi süreç içerisinde 3 döneme ait izler taşıyan mahalleler	5
Mimari değeri	Mimari açıdan özgün değeri bulunmayan mahalleler	1
	Mimari açıdan özgün değeri baskın olan mahalleler	5
Odak Öğe Değeri	Odak öğe değerine sahip olmayan mahalleler	1
	Odak öğe değerine sahip olan mahalleler	5
Korunma Değeri	Koruma değeri düşük kültürel öğelere sahip mahalleler	1
	Orta derecede korunma değerine sahip mahalleler	3
	İyi derecede korunma değerine sahip mahalleler	5
İşlevsel Değeri	İşlevsel değeri düşük olan mahalleler	1
	İşlevsel değeri yüksek olan mahalleler	5
Ekonomik Değeri	Ekonomik değeri düşük olan mahalleler	1
	Ekonomik değeri yüksek olan mahalleler	5

Her bir kriter çalışma alanı sınırları dahilindeki 9 mahalle (Altıntepe, Küçükyalı Merkez, Çınar, İdealtepe, Altayçeşme, Bağlarbaşı, Feyzullah, Cevizli, Yalı Mahalleleri) özelinde ölçütlerin uygunluk değerlerinin sayısal ifadesi için 5'li Likert Ölçeği (5 çok yüksek, 4 yüksek, 3 az yüksek, 2 orta, 1 düşük) kullanılarak puanlandırılmıştır (Çizelge 4.4.). Bununla birlikte her bir ölçüte ilişkin puanlama sonuçları Şekil 4.92, 4.93, 4.94, 4.95, 4.96 4.97, 4.98,

4.99. tematik haritalar şeklinde sunulmuştur. Analiz sonucunda ilgili ölçütlere ilişkin sayısal veriler toplam 40 puan üzerinden değerlendirilerek iyi (28-40), orta (14-27), düşük (0-13) olacak şekilde kademelendirilerek mahallelere ilişkin tarihsel kimlik değeri belirlenmiştir.

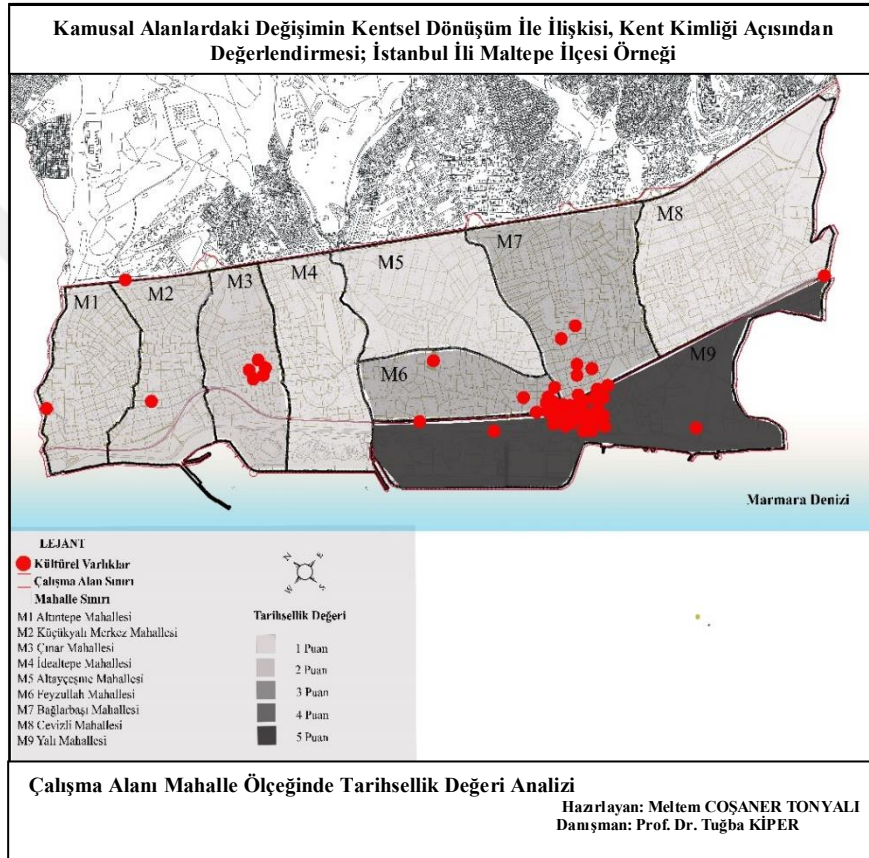
Çizelge 4.4. Tarihsel kimlik değeri

TARİHSEL KİMLİK DEĞERİ	MAHALLE ADLARI	Altın-tepe Mahallesi	Küçük-yalı Merkez Mahallesi	Çınar Mahallesi	İde-al-tepe Mahallesi	Altay-çeş-me Mahallesi	Fey-zullah Mahallesi	Bağ-lar-başı Mahallesi	Ceviz-li Mahallesi	Yalı Mahallesi
	KRİTERLER	PUANLAR (1-5)								
	Tarihsellik Değeri	2	2	2	1	1	3	3	1	5
	Belge Değeri	1	1	5	1	1	5	5	1	5
	Özgünlük Değeri Kültürel öğelerinin dönemleri	-	Osmanlı	Osmanlı, Bizans	-	-	Osmanlı	Osmanlı	-	Osmanlı, Bizans Cumhuriyet
		1	3	4	1	1	3	3	1	5
	Mimari Değeri	5	1	5	1	1	5	5	1	5
	Odak Öge Değeri	5	1	5	1	1	1	5	5	5
	Korunma Değeri	1	1	5	1	1	3	3	1	5
	İşlevsel Değeri	5	1	5	1	1	5	5	1	5
	Ekonomik Değeri	1	1	1	1	1	1	5	1	5
TOPLAM PUAN		21	11	32	8	8	26	34	12	40

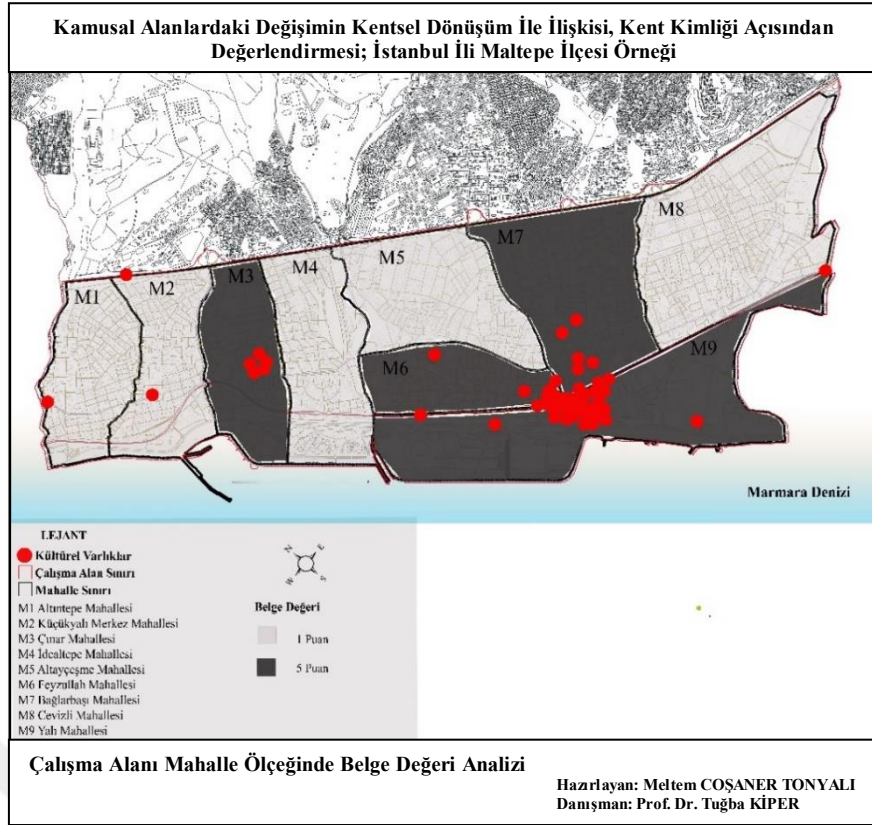
Tarihsel açıdan çalışma alanı kimliği değerlendirildiğinde;

- Yalı, Bağlarbaşı ve Çınar Mahalleri iyi tarihsel kimlik değerine sahip olmuştur.
- Feyzullah ve Altın-tepe Mahalleri orta tarihsel kimlik değerine,
- Cevizli, Küçük-yalı, İde-altepe ve Altay-çeşme Mahalleri düşük tarihsel kimlik değerine sahiptir.

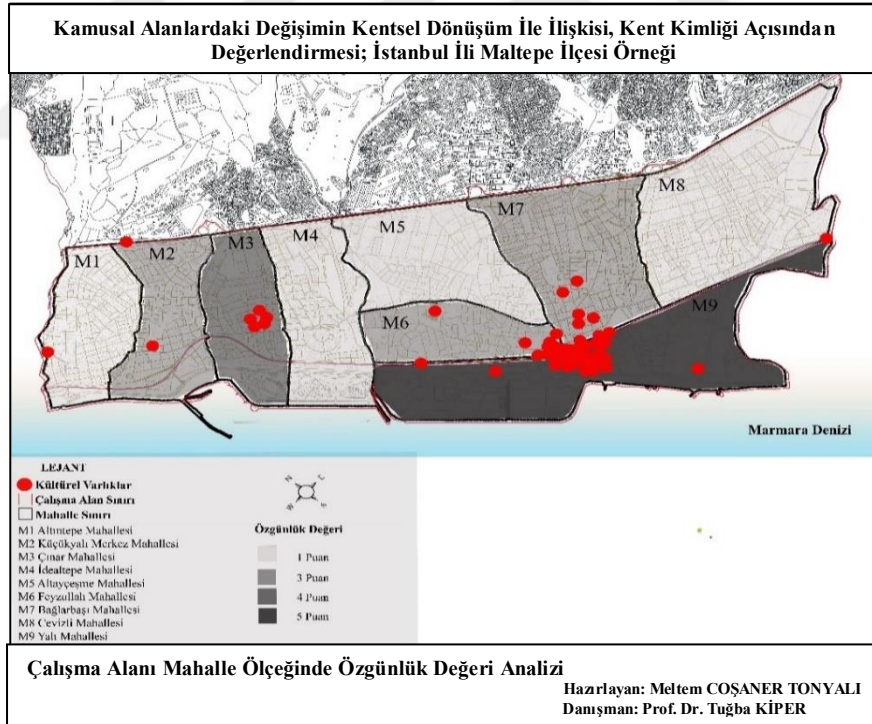
Tarihsel kimlik değeri analizinde yer alan kriter sırasıyla oluşturulan tematik haritalar Şekil 4.92, 4.93, 4.94, 4.95, 4.96 4.97, 4.98, 4.99.'da yer almaktadır.

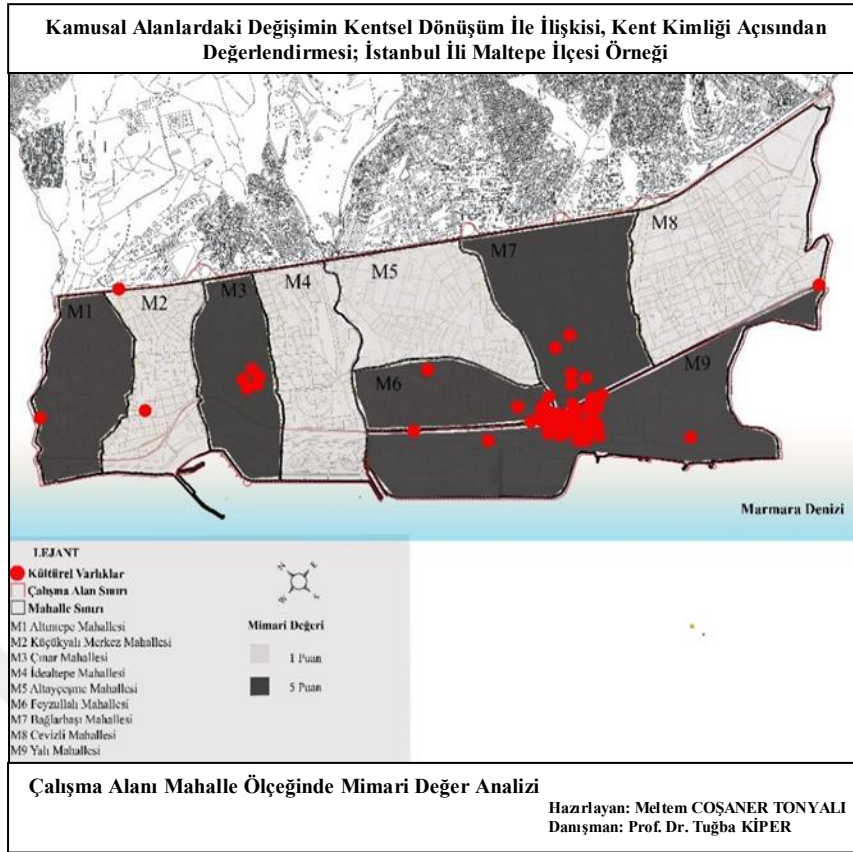
Şekil 4.92. Tarihsellik değeri

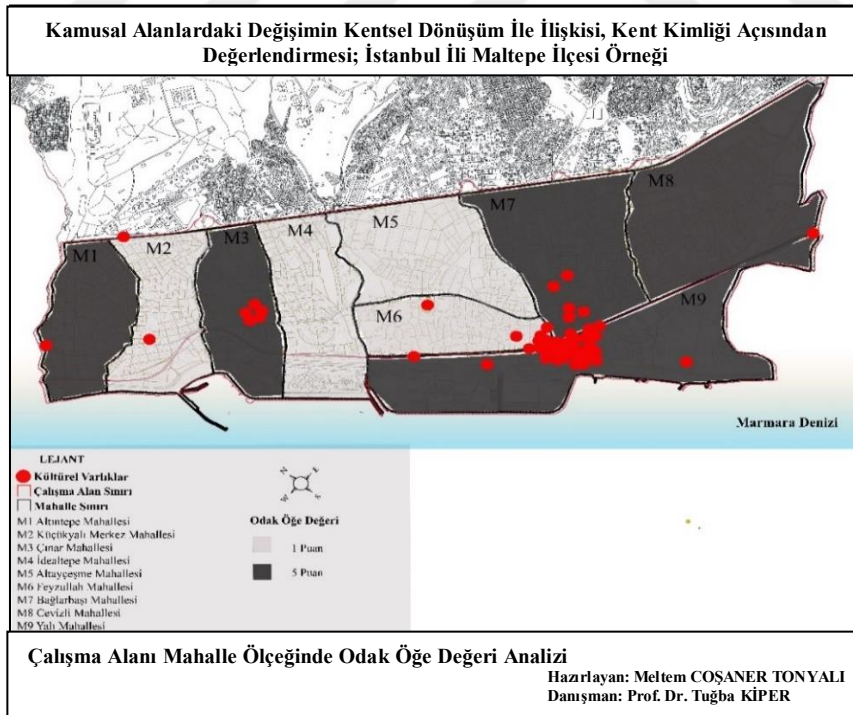
Şekil 4.93. Belge değeri

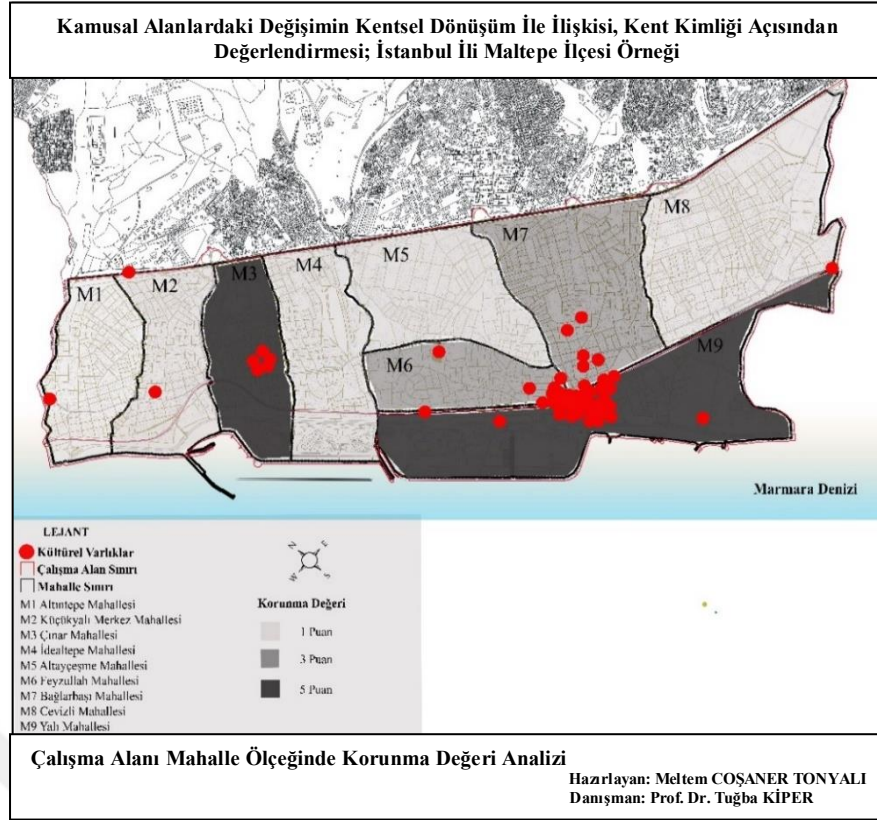
Şekil 4.94. Özgünlük değeri

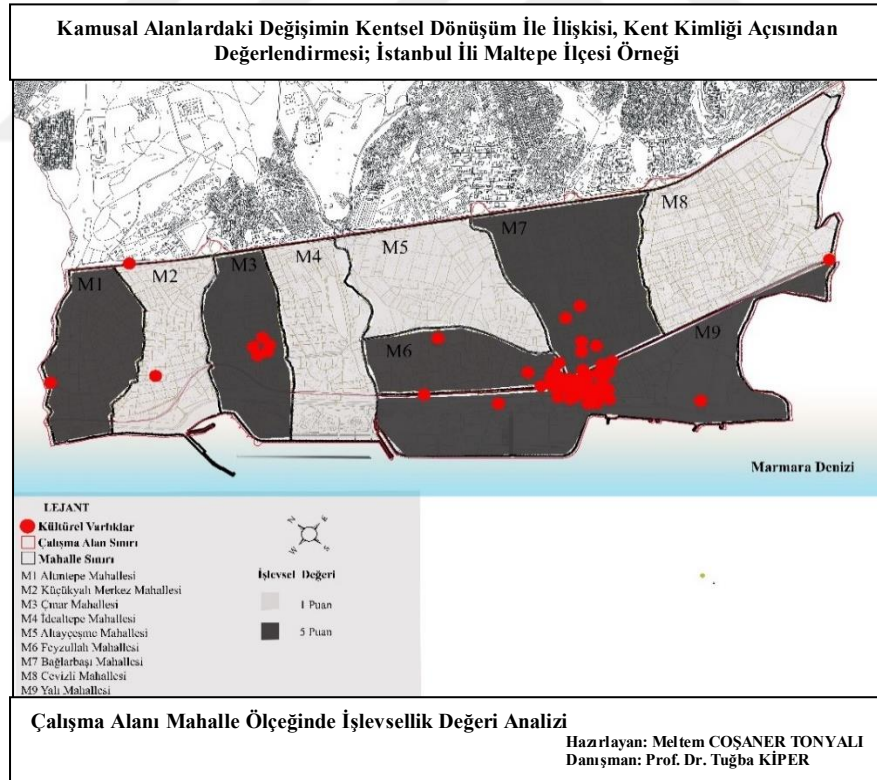
Şekil 4.95. Mimari değeri

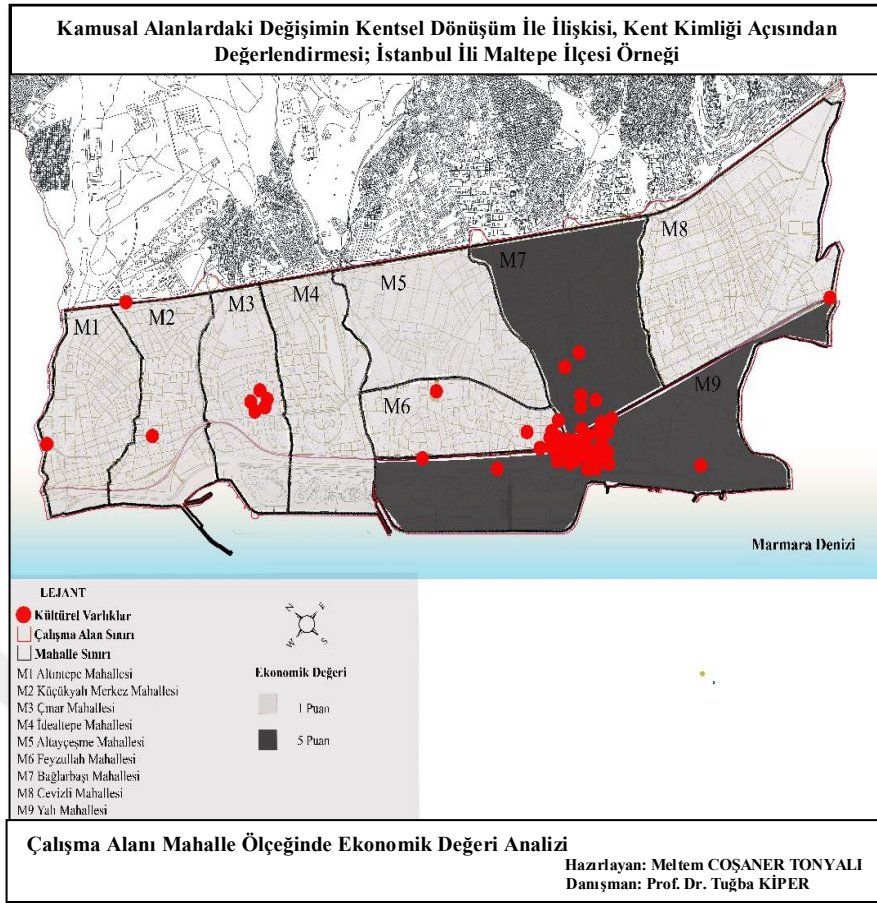
Şekil 4.96. Odak öge değeri

Şekil 4.97. Korunma değeri

Şekil 4.98. İşlevsel değeri

Şekil 4.99. Ekonomik değeri

4.2 Mekansal Açından Kimliğin Değerlendirilmesi

Mekansal Açından Kimliğin Değerlendirilmesi iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada; mekansal plan süreçleri açısından kimliğin değerlendirilmesi açıklanmıştır. İkinci aşamada ise fiziksel/işlevsel mekan kalitesinin değerlendirmesi analizleri gerçekleştirilmiştir.

4.2.1 Mekansal Plan Süreçleri Açısından Kimliğin Değerlendirilmesi

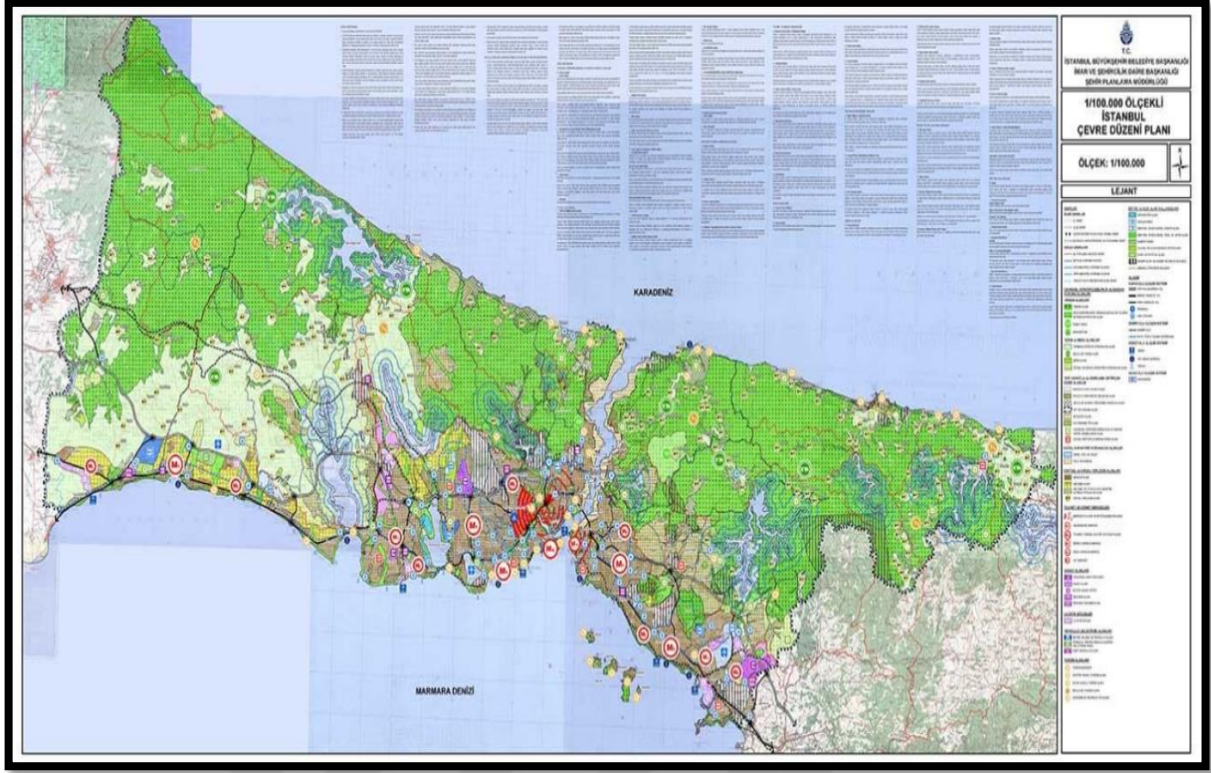
İstanbul kent ölçeğinde değerlendirildiğinde ‘Karma Arazi Kullanımı’ karakterine sahiptir. Karma arazi kullanımı; yerleşme, ticaret, sanayi ve diğer arazi kullanımlarının kent bütününde birbirine geçmiş şekilde gelişim göstermesidir. Bu durum kentin plan dahilinde gelişim göstermemesine, göç ve sanayi gibi değişimlerden etkilenecek kenti ‘Parçacıl Arazi’ kullanımına sürüklemektedir (İBB, 2011).

Kenti kapsayan ilk mekansal plan, İmar ve İskan Bakanlığı tarafından İstanbul Nazım Plan Bürosunca hazırlanarak 29.07.1980 tarihinde onaylanan 1/50.000 Ölçekli ‘İstanbul Metropolen Alan Nazım Planı’dır. Plan vizyonunda 1995 yılı için öngörülen nüfusun toplamı

7.1 milyondur. Plan amacı ise tarihi, kültürel ve doğal kaynakların korunması ve kentin güneyinde doğu-batı aksında lineer olarak gelişmesinin sağlanmasıdır (İBB, 2011).

Büyükşehir Belediyelerinin kurulması ile beraber 1984 yılı itibariyle İmar ve İskan Bakanlığı İstanbul Nazım Plan Bürosu plan yetkilerini İBB'ye devretmiştir. Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan İstanbul 1/50.000 Ölçekli İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım İmar Planı askıya çıkarılmadan 1995 yılını beklemiştir. 1995 yılında revize edilen planda 2010 yılı için öngörülen nüfus 13 milyondur. Ancak 1999 yılında onaylanan plan ile ilgili olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bu ölçekte bir planı yapmaya yetkili olmadığı gerekçesiyle iptal edilmiştir ve 1980 yılında İmar ve İskan Bakanlığı İstanbul Nazım Plan Bürosu tarafından hazırlanan 1/50.000 ölçekli “İstanbul Metropolitan Alan Nazım Planı” yürürlüğe alınmıştır. Bu gelişmeden yedi yıl sonra İBB'nin 2004 yılı 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu çerçevesinde plan yapma yetkisinin İstanbul il sınırlarında genişletilmesi üzerine onaylama yetkisine sahip olan Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı arasında 2005 yılında protokol yapılmıştır. Bu protokol çerçevesinde İBB üst ölçekli plan yapma yetkisi onaylanmıştır. İBB, üst ölçekli plan çalışmaları için 2005 yılında İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (İMP) kurulmuştur. İlk üst ölçekli plan olan 2006 yılında 1/100.000 İstanbul İl Çevre Düzeni Planı olarak onaylanmıştır. Plan hedefinde 2023 yılı için öngörülen nüfus 16 milyondur belirlenmiştir. Ancak ilgili plan farklı sebeplerden 2008 yılında iptal edilmiştir. Bu kararının ardından İBB bünyesinde Şehir Planlama Müdürlüğü tarafından üst ölçekli plan çalışmaları tekrar başlatılmıştır. Çalışmalar neticesinde kent genelini kapsayan “1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı” olarak 2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Şekil 4.100). İlgili planın hedef yılı 2025 yılı belirlenmiş olup kent için öngörülen nüfus 16 milyon olarak gösterilmiştir. Plan sınırları içinde; “Meskun alanlar, Gelişme Alanı, Eğitim Bilişim Teknoloji Alanı, Askeri Alanlar, Kentsel ve Bölgesel Ölçekte Yeşil ve Spor Alanı, Üniversite Alanı, Tarımsal Niteliği Korunacak Alan, Mera alanları, Orman Alanları, Gelişim ve Yoğunluğu Denetim Altında Tutulacak Alanlar, Kıyı Rehabilitasyon Alanları, Plaj Kumsal ve Kıyı Alanları, Baraj ve Gölet alanları” yer almaktadır (İBB 1, 2023).

Söz konusu planın, “Sit ve Koruma Alanları Maddesi” kısmında sit statüsünde değişiklikler ile ilgili Bölge Kurulu veya Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez ve Bölge Komisyonu tarafından alınan kararların plan değişikliğine gidilmeden koruma amaçlı imar planlarına göre uygulama yapılması şeklinde eklenmesi üzerine “Plan Hükümü Değişikliği Bakanlık Makamının 17.03.2023 tarihli ve 5991588 sayılı Olurları ile 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 109. maddesi uyarınca onaylanmıştır” (T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2023).

Şekil 4.100. İstanbul çevre düzeni planı (Url 57, 2022)

Plan dahilinde olmayan kentsel müdahaleler zamanla plan değişikliği eklenerek 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı’ işlenmek suretiyle günümüze değin İstanbul’da uygulamalar gerçekleştirilmiştir. İstanbul Çevre Düzeni Planı üzerinden 2017 yılında, mevcut 2009 yılında yapılan ‘‘Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği’nde meydana gelen değişiklikler ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi gibi mevzuat değişiklikleri’’ gerekçeleri ile ‘‘1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı revizyonu çalışmalarına başlanmış ancak onaylanmamıştır. 2021 yılında İBB bünyesinde kurulan İstanbul Planlama Ajansı ‘İstanbul Vizyon 2050’ bu kapsamda çalışmalarını sürdürmektedir (İBB 1, 2023).

Kalkınma Ajansı İstanbul Bölge raporlarında (2014-2023); Maltepe İlçesi ikinci derecede potansiyele sahip merkezi iş alanı olarak gösterilmiştir. Konut alanları açısından da artışın Maltepe İlçesinde yüksek olduğuna yer verilmiştir. 1995 yılında onanan İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Planı ile İstanbul bütününde yeni sanayi alanları belirlenmiştir. Maltepe İlçesindeki alanların bir bölümü sanayi sektöründen hizmet sektörüne dönüşüm alanları olarak belirlenmiştir (İstanbul Kalkınma Ajansı, 2014). Günümüzde bu dönüşüm çalışmaları devam etmektedir. Bu kapsamda Dragos Kentsel Yenileme Projesinin uygulama aşamasına geçilmesi planlanmaktadır.

Çizelge 4.5. Kent ölçeğinde onaylanan üst ölçekli planlar

Kent Ölçeğinde Üst Ölçekli Plan

1. 2009 tarihinde onaylanan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı

Maltepe İlçesinde ilk yerleşim alanlarının kurulması eski zamanlarda kıyılara yakın bölgelerde başlamış ve çevresine doğru genişlemiştir. İlçenin konumunun adaların karşısında yer alması sebebiyle deniz bağlantısı mekansal gelişimde önemli bir role sahiptir. İleriki yıllarda da mekansal gelişim yine sahil bandı üzerine odaklanmıştır. Bu bağlamda Süreyya Plajının dönüşümü Maltepe sahilinde mekansal açıdan ilk kimlik oluşumudur. Maltepe kıyılarında başlayan mekansal gelişim kültürel alanların bu bölgede oluşmasını sağlamıştır. 1940'lı yıllarda kurulan Maltepe Belediye Örgütü, 1945 yılında ilk imar planını yapmıştır. Maltepe'de raylı sistemin ulaşım katılması ile konutlaşma demiryolu hattı etrafında yoğunlaşmıştır. Bu mekansal değişiklik ilçenin kimlik yapısına etki etmiştir. Tez çalışma özelindeki alan ilçenin mekansal açıdan en eski yerleşim, konut ve kültürel alanları kapsamamaktadır.

Maltepe'de 1950'li yıllarda başlayan sanayileşme nüfus yoğunluğunun artmasına, mekansal açıdan değişim ise imar planı dışında gelişim göstermiştir. O dönemlerde eski adı Ankara Asfaltı olan karayolunun dönüşerek E-5 Uluslararası Karayolu olarak boyut kazanması mekansal açıdan yapılaşmanın artmasına, yeni mahallelerin kurulmasına ve ilçe sınırlarının genişlemesine sebep olmuştur. Maltepe'nin göç alması ve nüfus artışı paralelinde E-5 Karayolu etrafında boş araziler gecekondü bölgelerini oluşturmuştur. Bu olgu Maltepe'nin mekansal, sosyal, görsel kimlik yapısına etki eden değişimlerdir. Kentsel müdahalelerin en çok kendini gösterdiği zaman dilimi 1970 yıllarıdır. İlçede artan yapılaşma ve ulaşım için çözümlemeler yapılmıştır.

Mekansal açıdan kimliğe etkileyen 1990'lı yılların sonlarında en önemli faktörün sahil dolgusu olduğu söylenebilir ve bu karar önemli bir kentsel müdahaledir. Sahil yolu üzerindeki trafik yükünü hafifletmek ve kamusal alan kazandırılması ilçede ön plana çıkmıştır (Şekil 4.87.). Aynı zamanlamalarda başlayan mekansal planlamalar ile toplu konut alanları ile Maltepe İlçesinde mekansal değişimler yaşanmıştır. 2000'li yıllarda artan teknolojik gelişmeler mega proje olarak adlandırılan uygulamalarının mevcut Çevre Düzen Planında değişikliğine gidilerek gerçekleşmesi sağlamıştır. Maltepe İlçesinde alışveriş merkezleri ve konutlar, rezidans, kentsel dönüşüm kapsamında kazandırılan yüksek katlı yapılar ilçenin silüetini

değiştirmiştir. Tren yolu hattı Marmaray hattı olarak yenilerek kullanıma kazanmıştır. İlçeye ulaşım yapısının eklenmesi kimlik etkileşimini meydana getirmiştir. 2014 yılında uygulaması tamamlanarak dönüşen sahil dolgusu ise kente hitap eden kamusal park olması, mekansal kimlik açısından dikkat çekici bir dönüşümdür (Şekil 4.101- 4.102).

Şekil 4.101. Maltepe kıyıları-2000 yılı (MB, 2018)

Şekil 4.102.Kıyıdan içeriye doğru Maltepe (İBB arşivi)

Yapılan saha çalışmalarında 2014 yılından bu yana Orhangazi Şehir Parkının Maltepe İlçesinin odağında yer aldığı, günümüzde yoğun kullanımı ve bilinebilirliği neticesinde adeta kimlik ögesi haline geldiği tespit edilmiştir.

Eski yerleşim bölgesi olarak tanımlanan tez çalışma alanında yıllar içinde konut sayısının artışı Şekil 4.103.'te görülmektedir.

Şekil 4.103. Orhangazi Şehir Parkı havadan görüntüsü (İBB arşivi)

Panoramik olarak Maltepe kıyılarına hitap eden yeşil alanlar Şekil 4.104.'te görülmektedir. İlçede mekansal yapılaşma, kıyıdan D-100 Karayoluna doğru artan bir eğilim göstermektedir. Yüksek katlı yapılaşmalar deniz kenarından bakıldığında ilçenin silüetini değiştirmektedir (Şekil 4.105.). Bu durum önceden Maltepe sayfiyesinin modernleşme katmanında yeni şekillenen mekansal dönüşümünü göstermektedir.

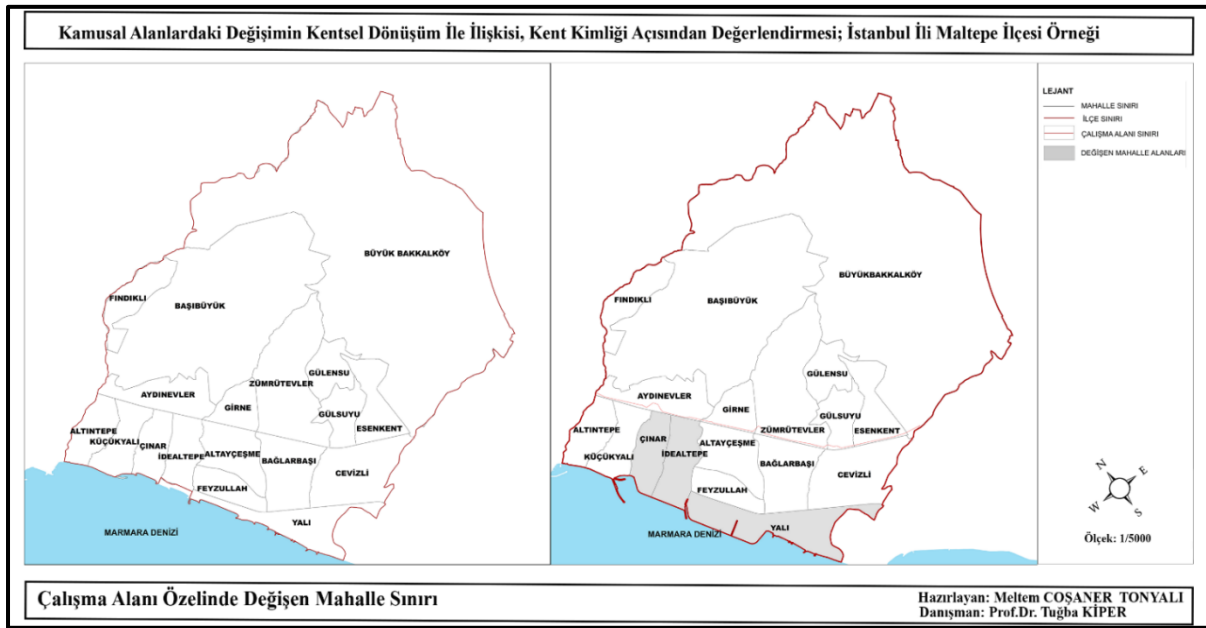

Şekil 4.104. Çalışma alanı genel görünüm (İBB arşivi)

Şekil 4.105 Çalışma alanı Büyükyalı Caddesi dönüşü genel görünüm (İBB arşivi)

12/11/2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı kanunda “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile Maltepe İlçesinde mahallelerin idari sınırları dolgu alanı, mahalle idari sınırı olacak şekilde genişletilmiştir. Yeni durumda Çınar, İdealtepe ve Yalı Mahallelerinin sınırları değişmiştir. Yeni ilçe sınırı Şekil 4.106.’da görüldüğü üzere düzenlenmiştir.

Şekil.4.106. İlçe-Mahalle sınırı değişimi

Mekansal açıdan kimliğin değerdendirmesi kapsamında yıllara bağı değışim Çizelge 4.6'da sunulmuştur.

Çizelge 4.6. Maltepe ölçeğinde yıllara bağı mekansal açıdan kimlik değerdendirmesi

Maltepe Ölçeğinde Yıllara Bağı Kamusal Mekansal Değişim Açısından Kimlik Değerdendirmesi	
1946	Maltepe kıyıları değışimi; Süreyya Plajı
1950	Sanayileşmenin başlaması, fabrikaların kurulması
1953	Demiryolu ulaşım yapısı; Haydarpaşa-Gebze hattı
1954	Ankara Asfaltının E-5 Uluslararası Karayoluna dönüşümü
1970	Maltepe kuzeyinde gecekondü bölgelerinin oluşması
1980	Maltepe kent çeperine kadar gelişerek konutlaşmanın artışı
1989	Maltepe kıyılarındaki dönüşüm; Maltepe-Pendik dolgu yapımı
2000	Kentsel müdahaleler; yüksek katlı yapılar yapılması
2005	Mahalle ölçeğinde kentsel dönüşümün başlaması
2012	Mahalle sınırları dolgu alanı eklenerek genişlemesi
2014	Maltepe kıyılarındaki kamusal 2. dönüşüm; kent parkı
2015	Ulaşım yapısının geliştirilmesi; Marmaray, D-100
2016-2023	Maltepe kıyısındaki parkın uluslararası müsabaka ve kent etkinlik alanına dönüşümü

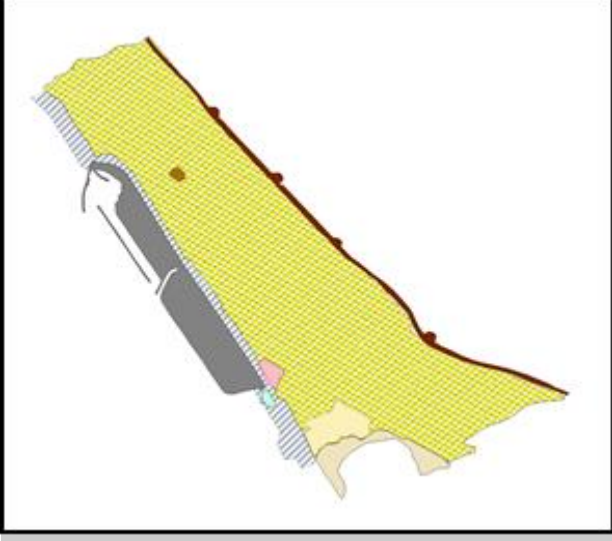
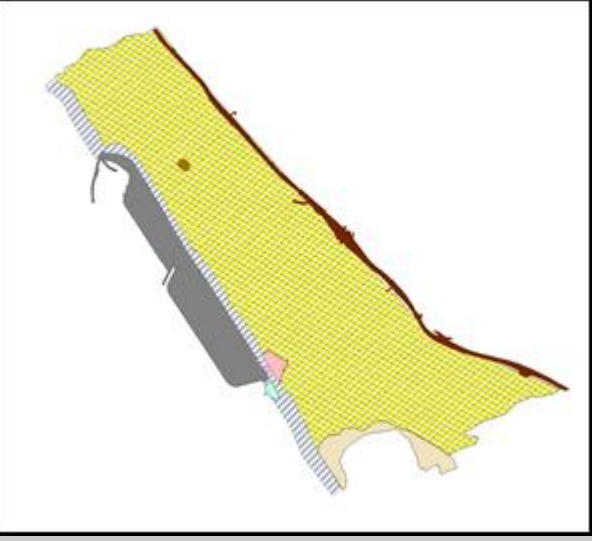
Tez çalışma alanı özelinde mekansal açıdan dönüşüm durumunun değerdendirilmesine yönelik İstanbul Coğrafi Bilgi sisteminde ortofoto haritaları ile yapılan araştırmada, 1982-2014-2017-2021 yıllarında ait ortofoto haritalarından yararlanarak değışim durumu Şekil 4.107.'de aşağıda sunulmaktadır. Maltepe İlçesine iki aşamada dolgu yapılarak değışen mekansal kimlik yapısında kıyı sınırlarının değıştiğı ve çevresindeki bölgelerde konut alanların yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 4.107. Çalışma alanı özelinde ortofoto haritalar

Maltepe İlçesinin plan mozağinde sınırları belirlenen örnek alana ilişkin olarak Çizelge 4.7.'te çalışma alanında kalan 1/5000 ve 1/1000 tasdikli planları içeren plan tablosu yer almaktadır.

Çizelge 4.7. Maltepe İlçesi plan mozağı

Maltepe İlçesi Çalışma Alanı Özelinde 1/5000 ve 1/1000 Ölçekli Plan Mozağı	
	
LEJANT - KIYI DÜZENLEMESİ VE BALIKCI BARINAGI AMAÇLI NİP - SAHİL DOLGU PLANI - MALTEPE E-5 GÜNEYİ NİP - BRYAS SARAYI VE ÇEVRESİ KANIP - KADIKÖY KARTAL MALTEPE USKUDAR RAYLI TASIMA SİSTEMİ NİP - MALTEPE İLÇESİ, MALTEPE DRAGOS 3. DERECE DOĞAL SİT ALANI KANIP - MALTEPE İLÇESİ, DENİZ OTOBUSU AMAÇLI NİP - BALIKCIKÖY KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI - MALTEPE İLÇESİ 4294 ADA 1-3-4 PARSELLERİN BİR KISMINA İLİSKİN ASKERİ AMAÇLI NİP - DRAGOS KENTSEL YENİLEME ALANI NİP	LEJANT - KUCUKYALI MALTEPE DRAGOS KARTAL PENDİK SAHİL SERİDİ DOLGU PLANI NİP - KIYI DÜZENLEMESİ VE BALIKCI BARINAGI UIP - MALTEPE E-5 GÜNEYİ UIP - MALTEPE İLÇESİ KUCUKYALI ARKEOLOJİK SİT ALANLARINA İBRYAS SARAYI VE ÇEVRESİ KAUİP - KADIKÖY KARTAL RTS UIP - MALTEPE DRAGOS 3 DERECE DOĞAL SİT ALANI KAUİP - MALTEPE İLÇESİ, DENİZ OTOBUSU AMAÇLI NİP - BALIKCIKÖY KORUMA AMAÇLI UYGULAMA İMAR PLANI - MALTEPE İLÇESİ 4294 ADA 1-3-4 PARSELLERİN BİR KISMINA İLİSKİN ASKERİ AMAÇLI UIP
1/5000 Ölçekli Planlar	1/1000 Ölçekli Planlar

Bu başlık kapsamında; Maltepe İlçesi çalışma alanı özelinde yapılmış olan Çizelge 4.8.'da 1/5000 ölçekli nazım imar planları ve Çizelge 4.9.'de gösterilen 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarının kent kimliğine etkisi incelenmektedir.

Çizelge 4.8. 1/5000 ölçekli çalışma alanı özelindeki planlar

Sıra	Plan_Adı	Plan Onay Tarihi
1	Küçükyalı Maltepe Dragos Kartal Pendik Sahil Şeridi Dolgu Planı NİP	13.08.1996
2	Balıkçıköy Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı	27.03.1998
3	Maltepe E-5 Güneyi UİP	26.02.2007
4	Kadıköy Kartal UİP	21.06.2009
5	Maltepe İlçesi, Deniz Otobüsü Amaçlı NİP	17.02.2011
6	Kıyı Düzenlemesi Va Balıkçı Barınağı UİP	18.06.2012
7	Maltepe İlçesi Küçükyalı Arkeolojik Sit Alanlarına Bryas Sarayı Ve Çevresi KAUİP.	07.12.2019
8	Maltepe İlçesi 4294 Ada 1-3-4 Parsellerin Bir Kısımına İlişkin Askeri Amaçlı UİP	04.06.2020
9	Maltepe Dragos 3. Derece Dogal Sit Alanı KAUİP	03.06.2021

1/5000 ölçekli nazım imar planları kapsamında ilçe 9 planlama alt bölgesine ayrılmaktadır. Plan kapsamına bakıldığında düzenleme, koruma ve sit alanlarına yönelik yapıldığı tespit edilmiştir. Maltepe İlçesi D-100 Karayolu altında kalan çalışma sınırında meydana gelen mekansal değişimler 1/5000 ölçekli nazım imar planlarında yer almaktadır. Çalışma alanının büyük bir kısmını içeren Maltepe E-5 Güneyi Uygulama İmar Planı konut, ticaret, sanayi gibi yapısal/işlevsel alanları kapsamaktadır. Günümüzde bu plan üzerinden ada/parsel bazında değişiklikler ve meclis kararları alınarak proje uygulama süreci devam etmektedir. Bu planlar kimlik yapısını etkilemekte, özellikle Maltepe İlçe kıyılarının sülüyetine etki ederek ve mekansal değişim oluşturmaktadır. Sahil, taşıt yolu ve yeşil alanı kapsayan 1996 yılındaki kıyı alanına dolgu yapılması suretindeki projeye yönelik uygulama plan kararı alınmıştır. Kıyı alanlarında düzenlemeye yönelik uygulama plan kararları 2012 yılında Kıyı Düzenlemesi ve Balıkçılar Barınağı UİP olarak devam etmiştir. Çalışma alanında kalan demiryolu ve deniz yolu ulaşım düzenlemeleri ilgili kararlar 2009-2011 yıllarındadır. Koruma amaçlı 1/5000 ölçekli nazım imar planlarında, tarihsel önemi ve ilçenin kültürel envanterinde

yer alan Küçükalyalı Arkelojik Sit alanı ve Balıkçıköy koruma amaçlı planlarıdır. Bununla birlikte Maltepe Dragos'ta bulunan 3. derece doğal sit alanında 2012 yılında yeniden başlayan planlama faaliyeti 2021 yılında tamamlanmış ve İstanbul İli, Maltepe İlçesi, Dragos 3. Derece Doğal Sit Alanı 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Bakanlık Makamının 03.06.2021 tarih ve 1046626 sayılı olurları ile 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 109. maddesi uyarınca tadilen onaylanmıştır (İBB-1, 2023) (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9. 1/1000 ölçekli çalışma alanı özelindeki planlar

Sıra	Plan_Adı	Plan Onay Tarihi
1	Sahil Dolgu Planı	08.02.1991
2	Balıkçıköy Koruma Amaçlı İmar Planı	27.03.1998
3	Maltepe E-5 Güneyi Nip	16.04.2005
4	Kadıkoy Kartal Maltepe Üsküdar Raylı Taşıma Sistemi Nip	16.04.2005
5	Dragos Kentsel Yenileme Alanı Nip	15.10.2012
6	Kıyı Düzenlemesi ve Balıkçı Barınağı Amaçlı Nip	18.06.2012
7	Bryas Sarayı ve Çevresi Kauip	16.05.2014
8	Maltepe İlçesi 4294 Ada 1-3-4 Parsellerin Bır Kismına İlişkin Askeri Amaçlı Nip	04.06.2020
9	Maltepe İlçesi, Maltepe Dragos 3. Derece Doğal Sit Alanı Kauip.	03.06.2021
10	Maltepe İlçesi, Deniz Otobüsü Amaçlı Nip	16.09.2021

1/5000 ölçekli nazım imar planlarına yönelik, 1/1000 ölçekli nazım imar uygulama planları çalışma alanı kapsamında 10 alt planlama bölgesine ayrılarak onaylanmıştır.

1/1000 ölçekli uygulama planlarından 1/5000 ölçekli plan farkı, Maltepe Dragos Sanayi Alanları Kentsel Yenileme Projesi'dir.1/5000 ölçekli E-5 Güneyi Uip nazım imar planı alanında kalan, 1/1000 ölçekli Dragos Kentsel Yenileme Alanı sanayi alanı olarak etkinliği yitirmiş alanların yenilenmesi için oluşturulan uygulama planıdır. Maltepe Dragos Sanayi

Alanları Kentsel Yenileme Projesi 2008 yılında Maltepe-Dragos bölgesinde, mevcut planda belirtilen kararlar doğrultusunda; ticaret, kültür ve turizm ağırlıklı, uygulanabilir bir kentsel yerel merkezin Kentsel Tasarım Projesi'nin elde edilmesi amaçlı kentsel tasarım yarışması gerçekleştirilmiş ve 2009 yılında tamamlanmıştır. Proje alanında, toplam alan 31,4 ha. olup konut alanlarını, TCDD işletmelerine ait mevcut Doğu Banliyö Hattı (Marmaray) ve yanında minibüs kıyı dolgusu üzerindeki kullanım alanlarını içermektedir. Maltepe Belediyesi ve Oktay Keten, bu bölgede bulunan mülk sahiplerinin kurduğu “İstanbul Maltepe Yalı Mahallesi Kentsel Yenileme Derneği” ile ortak çalışma yürütülmüştür. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Maltepe İlçesi, 15 Ekim 2012 onaylı Dragos Kentsel Yenileme Proje Alanı Nazım İmar Planı'nda Turizm Tesis Alanları plan notu değişikliğine ilişkin 1/5000 ölçekli 13 Mayıs 2016 tasdik tarihli plan tadilatı askıya çıkarılmıştır. Ancak uygulamaya geçilmesine yönelik İBB Meclis Kararı alınamamıştır. ‘Maltepe Dragos Sanayi Alanları Kentsel Yenileme Projesi’ 2022 yılında tekrar gündeme gelmiş uygulama projesi İBB tarafından hazırlanarak İBB Meclisine sunulmuştur, onay alınması beklenmektedir (Url 57,58, 2023).

Yukarıda açıklık getirilen 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planları ile Çizelge 4.10.'da verilen “Maltepe Ölçeğinde Yıllara Bağlı Mekansal Değişim Açısından Kimlik Değerlendirmesi” ilişkilendirilerek Çizelge 4.8.'de çalışma alanı özelinde kimliğe etki eden parametreler oluşturulmuştur.

Çizelge 4.10. Çalışma alanı özelinde kimliğe etki eden parametreler

Çalışma Alanı Özelinde Kimliğe Etki Eden Parametreler

- Yeşil Alan Durumu
- Konut/Ticaret Alanı Sayısı ve Kat Yüksekliği Artışı
- Kamusal Alan Değişimleri (Meydan, park vb.)
- Ulaşım Yapısının Gelişmesi
- Kıyı Alanındaki Dönüşüm

4.2.2 Fiziksel/ İşlevsel Mekan Kalitesinin Değerlendirmesi Analizleri

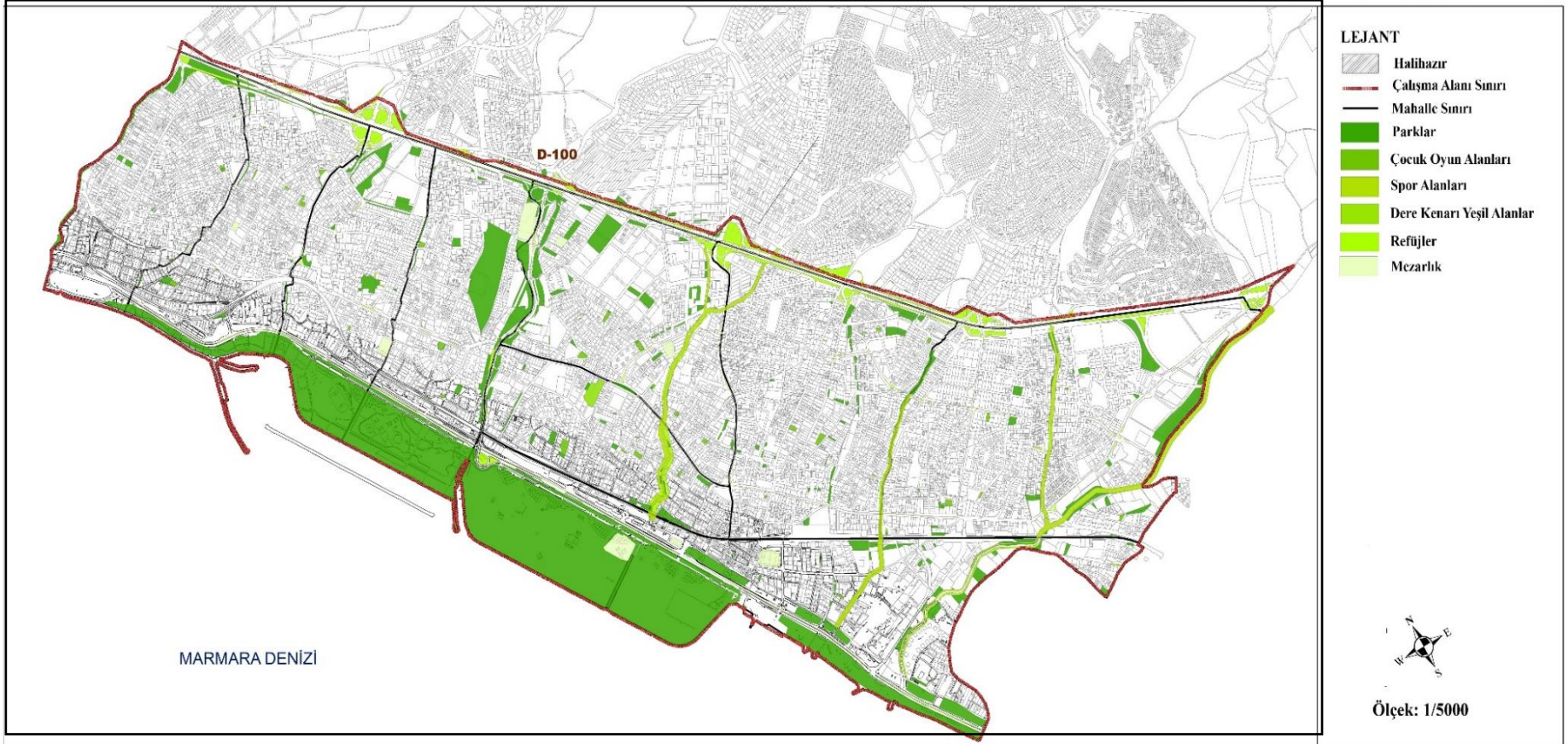
Çalışma alanındaki değişim ve dönüşüm kapsamında yerel kimliğe özgü fiziksel/ işlevsel mekan kalitesinin değerlendirmesine yönelik, çalışma alanı özelinde mevcut duruma yönelik Fiziksel/işlevsel analizler sırasıyla, aşağıda yer almaktadır.

- Yeşil Alan Analizi (Şekil 4.108)
- Kitle/Boşluk Analizi (Şekil 4.109)
- Yapı İşlev Analizi (Şekil 4.110)
- Ulaşım Durum Analizi (Şekil 4.111)
- Kat Yüksekliği (Şekil 4.112)

İlk aşamada, harita üzerinden analizler gerçekleştirilmiş, elde edilen bulgular grafiksel olarak gösterilerek mevcut durum değerlendirilmiştir.

İkinci aşamada, mevcut durum analizlerinden elde bulgular ile kent bütünde ilk sayısal verilerin elde edildiği 2006 yılı seçilmiş olup, birbiriyle karşılaştırılmasına yönelik Çizelge 4.8.'deki çalışma alanı özelinde kimliğe etki eden parametreler çerçevesinde harita oluşturulmuştur. 2006 yılı verileri ile mevcut duruma yönelik fiziksel/işlevsel analizler ilgili parametreler ile kıyas edilmiş olup, grafik, üç boyutlu resim ve harita gösterimlerinden yararlanılarak değişim ortaya konulmuş ve yorum getirilmiştir.

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

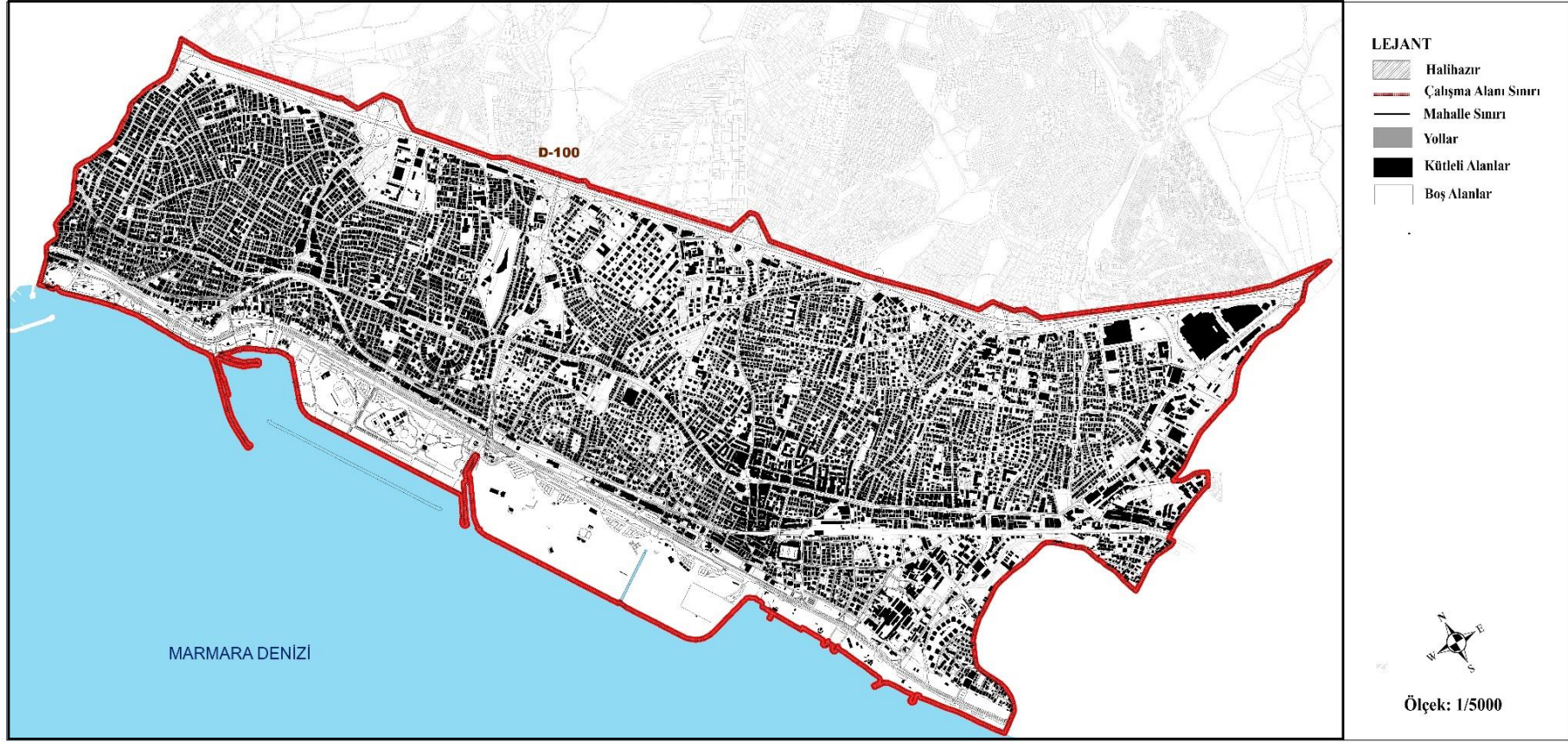

Çalışma Alanı Özelinde Yeşil Alan Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.108. Yeşil alan analizi

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

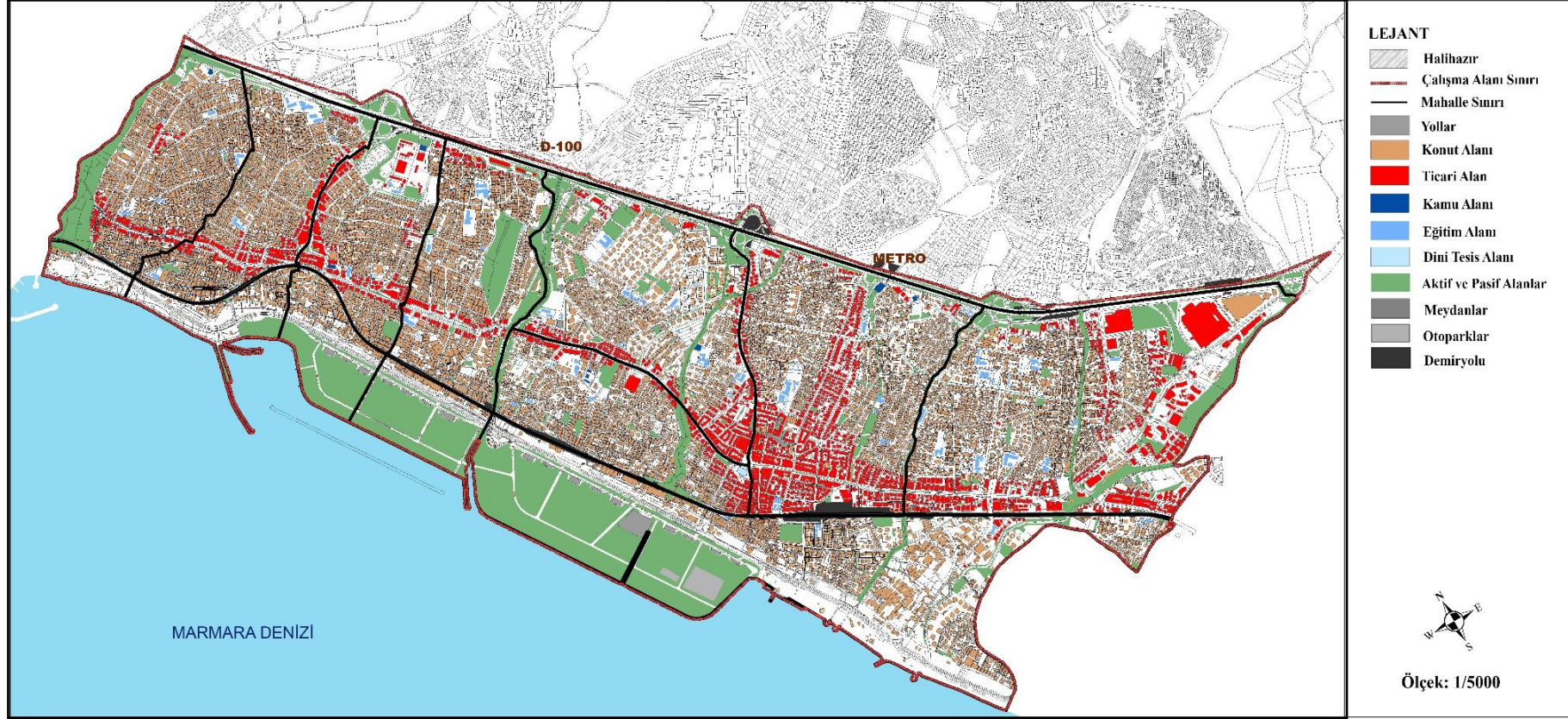

Çalışma Alanı Özelinde Kütle-Boşluk Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.109. Kütle-boşluk analizi

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

Çalışma Alanı Özelinde Yapı-İşlev Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.110. Yapı-işlev analizi

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

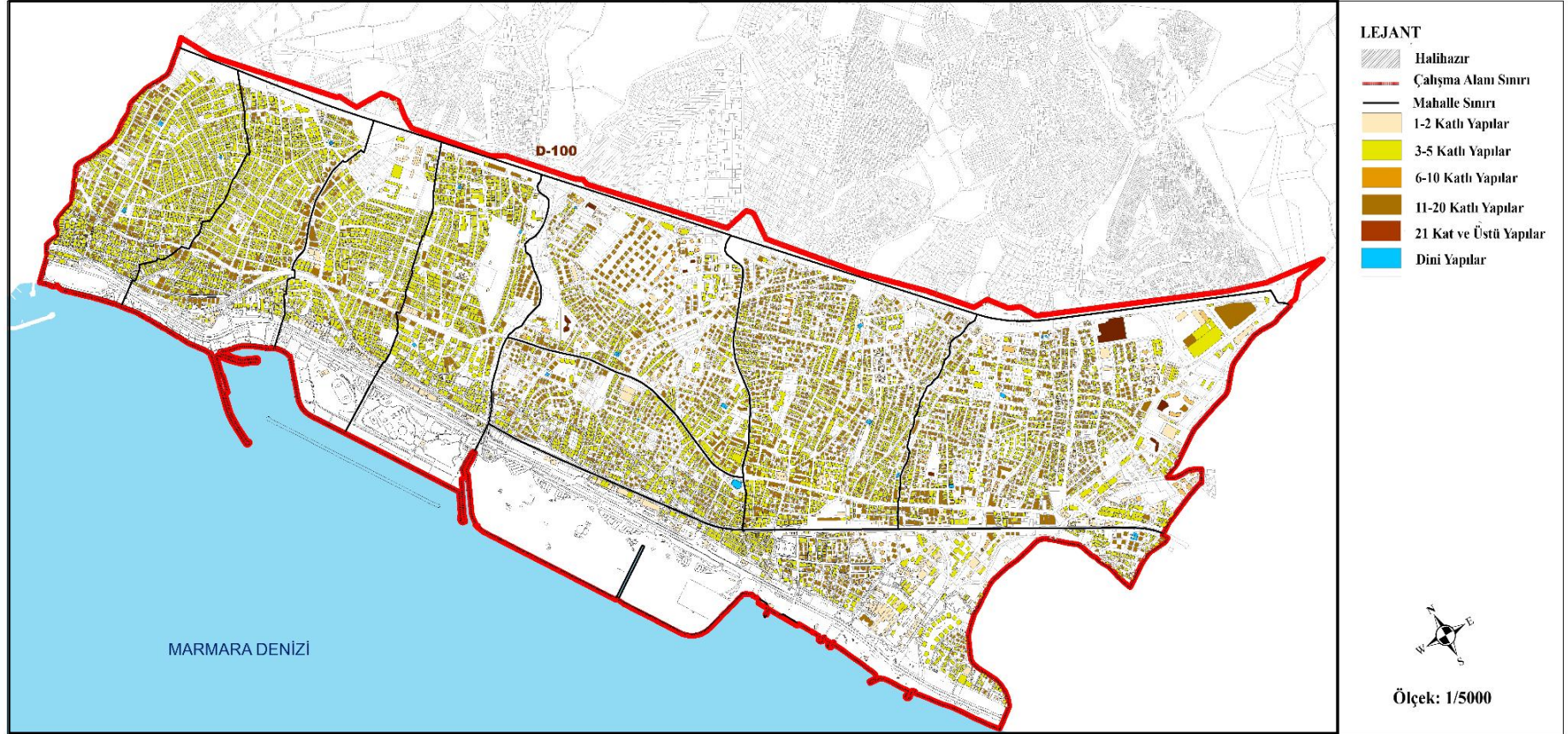

Çalışma Alanı Özelinde Ulaşım Durumu Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.111. Ulaşım durumu analizi

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

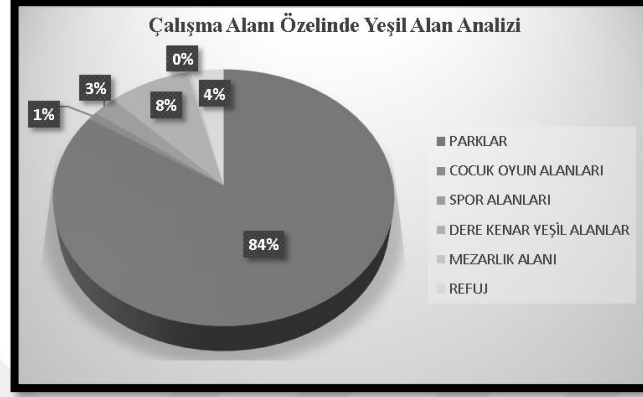

Çalışma Alanı Özelinde Kat Yüksekliği Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

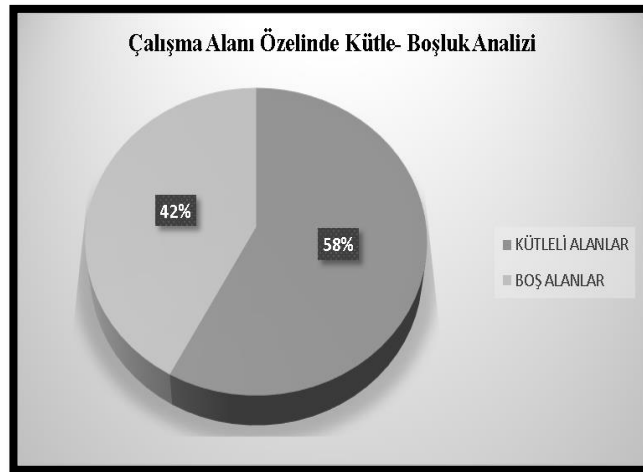
Şekil 4.112. Kat yüksekliği analizi

Yeşil alan analizinde; çalışma alanı toplamı 13.253.014,2 m² olup Şekil 4.113’de toplam yeşil alanın %88’i aktif yeşil alan, %12’si pasif yeşil alanlardan oluşturmaktadır. Sahilde yapılan dolgu alanı ile oluşturulan şehir parkı, yeşil alan miktarını yaklaşık %37 oranında artırmıştır. Artan yeşil alan miktarı kent kimliği bakımından olumlu bir bulgu oluşturmaktadır. En yoğun yeşil alan yapısı Yalı ve İdealtepe Mahallelerinde bulunmaktadır.

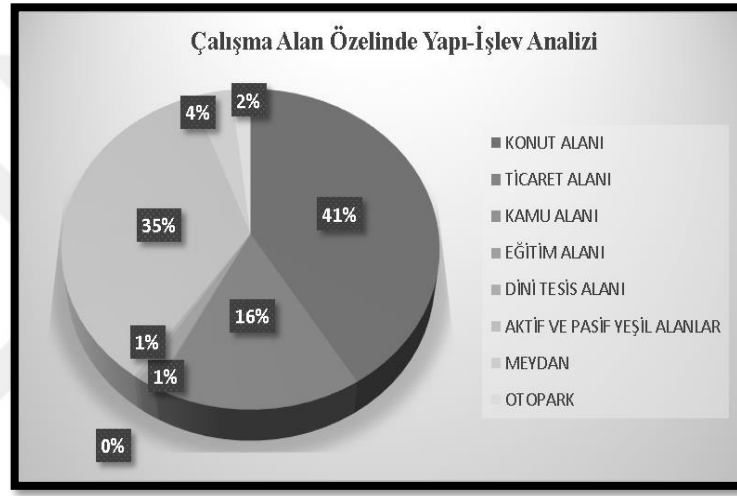
Şekil 4.113. Yeşil alan analizi değerlendirilmesi

Kütle-Boşluk Analizine ilişkin olarak; çalışma alanı içerisinde kütleli yapılar dengeli dağılım sağlamamıştır (Şekil 4.114). Kütleli yapılar Altıntepe, Küçükalyalı Merkez, Çınar Mahallelerinde daha yoğun bulunurken, Yalı, Cevizli Mahallelerinde daha az yoğundur. Toplam alanının %42’si boş alanlardan, %14’ü sahil dolgu alanından oluşmaktadır. Çalışma alanı genel olarak değerlendirildiğinde; kütleli alanların oranı fazla olmasına rağmen, kültürel alanların varlığı tarihi kent kimliği bulgusu göstermektedir.

Şekil 4.114. Kütle-boşluk analizi değerlendirilmesi

Yapı-işlev Analizi değerlendirildiğinde; çalışma alanının %41'ini konut alanları oluşturmaktadır. Daha önceki bölümde açıklanan çalışma alanı kültürel envanterinin büyük bir kısmı tescilli sivil mimari yapılardan oluşmaktadır. Yapı-işlev analizinde bu yapılar konut alanı kısmında kalmaktadır. Toplam alanın %35'ini yeşil alanlar oluştururken, %16'sında ticaret alanları yer almaktadır. Sivil mimari yapıların bir kısmı da günümüzde korunarak kafeterya ve restoran olarak işletilmekte olup bu yapılar mevcutta 'Ticaret Alanı'nda kalmaktadır. En yoğun ticaret alanları Bağlarbaşı Mahallesi'nde kalmaktadır. Çalışma alanı içerisinde toplam alana oranı %1'lik dilimde gösterilen eğitim alanı 297 adet, dini tesis alanı ise 111 adettir. Alan kullanımına ilişkin meydanların yetersizliği ise olumsuz bir bulgudur. Kamusal alan niteliği taşıyan meydanların azlığı analizde dikkat çekmektedir (Şekil 4.115.).

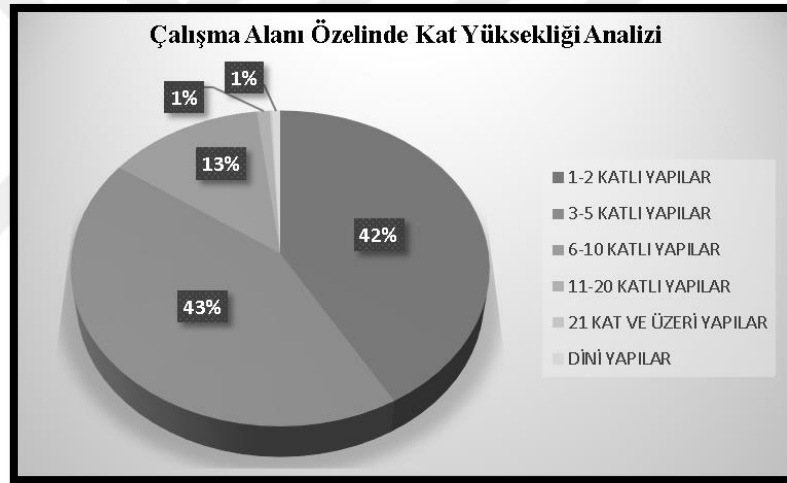
Şekil 4.115. Yapı-işlev analizi değerlendirilmesi

Ulaşım Durum Analizinde, yol durumuna göre yapılan derecelendirmelerde kullanım yoğunluğu dikkate alınmıştır. Buna göre; 1. derece yol, Maltepe İlçesinin ana ulaşım aksı D-100 Karayoludur. İkinci derece yollar diğer önemli ulaşım aksı olan Turgut Özal Bulvarı (sahil yolu) ile yoğun kullanıma sahip olan Şemsettin Günaltay Caddesi (minibüs yolu) ve Bağdat Caddeleridir. Ayrıca ulaşımında yoğun kullanıma sahip Haydarpaşa-Gebze arasındaki Banliyö (Marmaray) hattı ve D-100 Karayolu güzergahında bulunan Kadıköy-Kartal Metro Hattı da çalışma sınırları içerisinde bulunmakta olup lejanтта 'Raylı Sistem' olarak gösterilmiştir. Çalışma alanı içerisinde mevcutta bulunan yaya yolları Atatürk Caddesi, Adnan Kahveci Caddesi, Sakız Ağacı Sokak olup, Beşçeşmeler Meydanında da araç trafiği bulunmamaktadır. Analiz içerisinde gösterilen bisiklet yolları sahil dolgu düzenlemesi ile ilçeye kazandırılmıştır.

Kat Yüksekliği Analizi değerlendirildiğinde; çalışma alanı genelinde 1-5 katlı yapılar bulunmasına rağmen 6-10 katlı yapılar da dikkat çekmektedir. Uygulaması devam eden çalışma alanını kapsayan 1/5000 E-5 Güneyi İmar Planındaki 2020 yılındaki ilgili madde değişikliğine göre;

- Bağdat Caddesi ile sahil arasında en çok:10 kat,
- E-5 Karayolu ile Bağdat Caddesi arası en çok:15 kat,
- Ticaret alanlarında en çok: 20 kat olarak uygulama yapılması onaylanmıştır.

Son zamanlarda yapılan toplu konut projelerinde rezidans yapıları 21 kat ve üzeri yapılardır. Çalışma alanında 30 adet bulunmaktadır. Saha çalışmalarında sahilden bakıldığında ilçenin silüetinin değiştiği gözlemlenmiştir. Altayçeşme, Bağlarbaşı ve Cevizli Mahallelerinde yüksek katlı yapılar daha yoğun bulunurken, kıyıya yakın kesimde kat sayısı düşmektedir. Kent kimliği artan yapı stoğu ile değişime uğramaktadır. Eskiden sayfiye yeri olarak adlandırılan alanın günümüzde kat yükseklikleri artışı ile kimliği dönüşüme uğramıştır (Şekil 4.116).

Şekil 4.116. Kat yüksekliği analizi değerlendirmesi

Aşağıda yer alan Şekil 4.117’de harita üzerinden mevcut durum verileri ile kıyaslanması ve değerlendirmesi yapılmıştır. Daha önceki bölümde çalışma alanı özelinde imar planları açısından değişim ile kimliğe etki eden parametreler; yeşil alan durumu (m²), konut/ticari alan sayısı (adet), kat yüksekliği, kamusal alan değişimi (m²), ulaşım yapısının gelişmesi sayıca ve yeni ulaşım şekli ortaya konularak ve kıyı alanlarındaki dolgu yapılar olarak oluşan fark (m²) günümüzle kıyaslanmıştır. Kent kimliğine etki eden değişimler, olumlu/olumsuz durumlar hakkında yüzdelik gösteren grafik şekilleri üzerinden analizler değerlendirilmiştir.

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

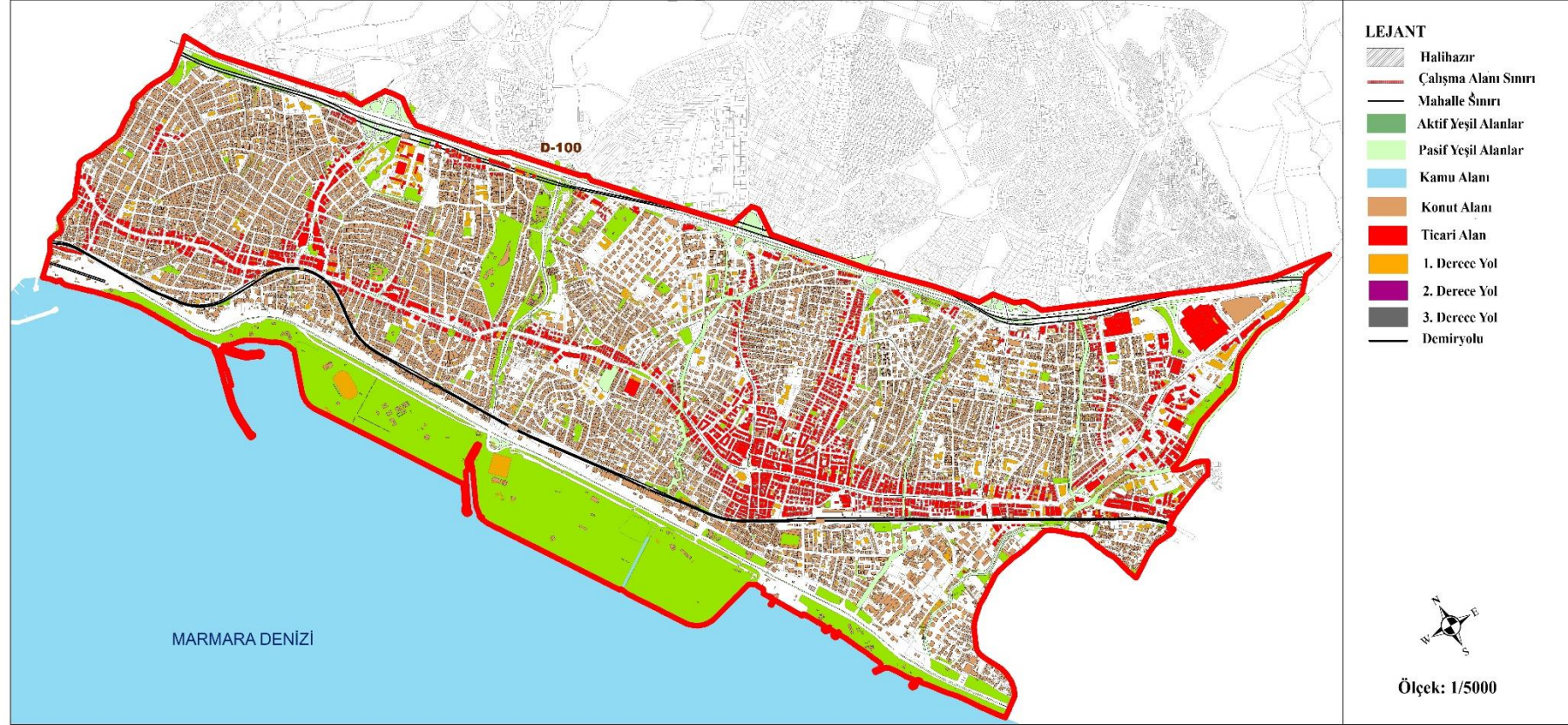

Çalışma Alanı Özelinde Kimliğe Etki Eden Parametreler Çerçevesinde 2006 Yılı Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.117. Kimliğe etki eden parametreler çerçevesinde 2006 yılı analizi

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

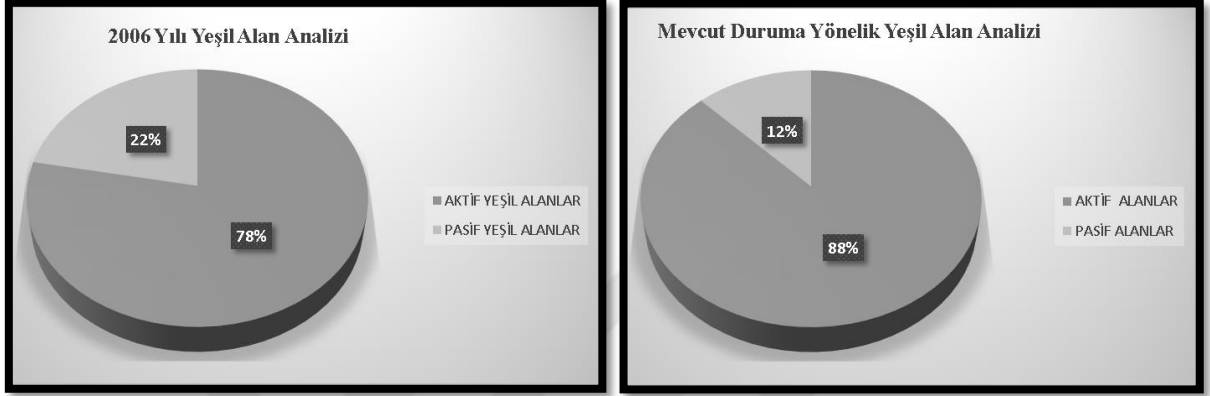

Çalışma Alanı Özelinde Kimliğe Etki Eden Parametreler Çerçevesinde Mevcut Durum Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

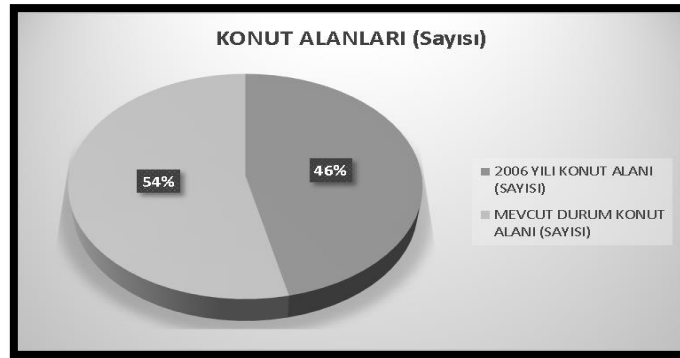
Şekil 4.118. Kimliğe etki eden parametreler çerçevesinde mevcut durum analizi

2006 yılı ile mevcut durum kıyaslandığında yeşil alan verileri 960.193,1 m²'den, 2.738.287,8 m²'ye artış gözlemlenmiştir. Daha detaylı bakıldığında ise pasif yeşil alanın aktif yeşil alana dönüştüğü görülmektedir (Şekil 4.119). Kentlerde artan nüfus ihtiyacı paralelinde yapı stoğu artışı ilk olarak kamusal yeşil alanların azalması kendini göstermektedir. Ancak çalışma alanı özelinde kıyıların dolgu yapılarak açık yeşil alanlara dönüştürülmesi, aktif yeşil alan m²'lerini artırmış ve olumlu bir bulgu oluşturmuştur.

Şekil 4.119. Yeşil alan durumları

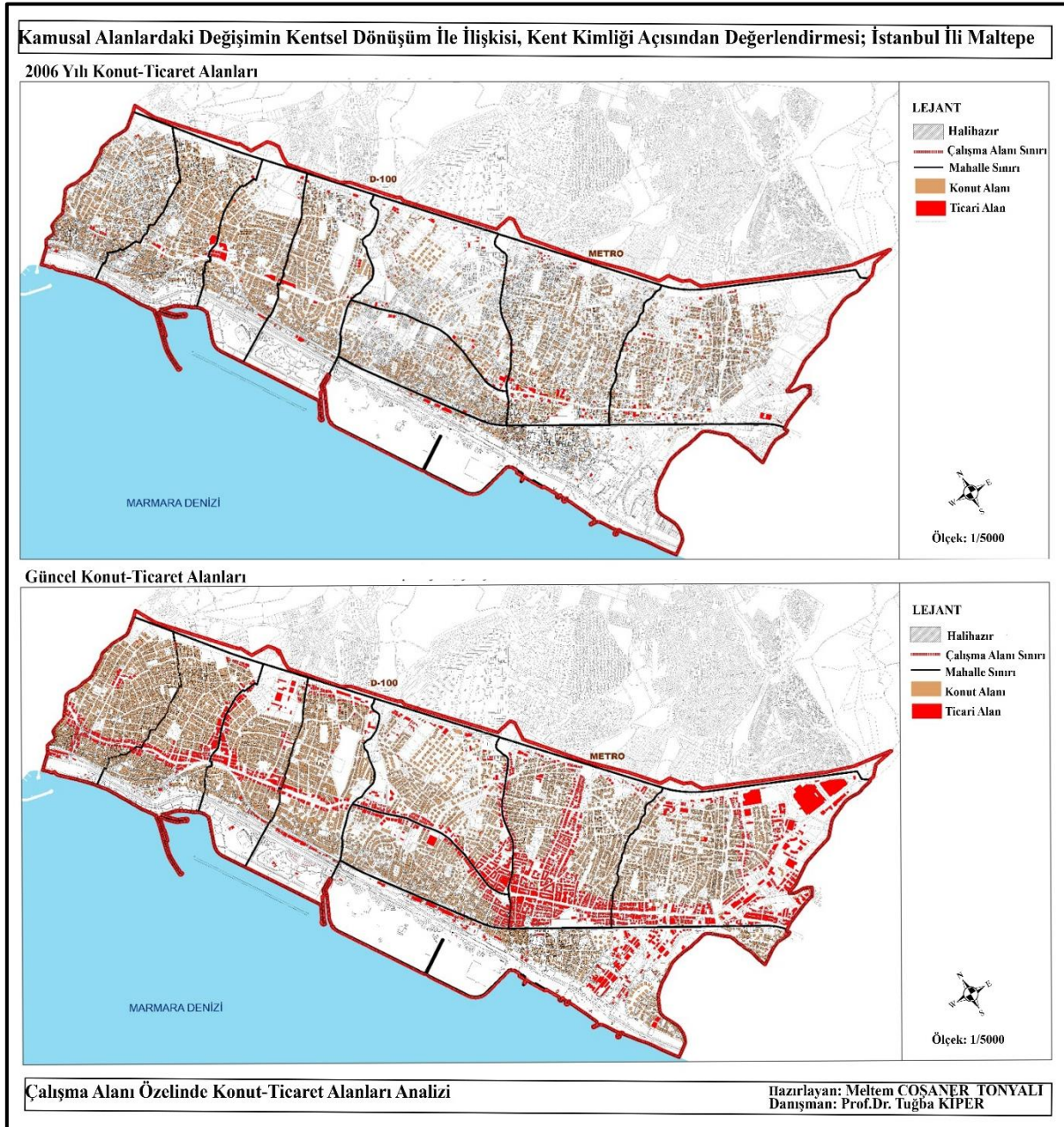
2006 yılı ile mevcut durumdaki konut sayısı verileri kıyaslandığında 27.847 adet iken, günümüzde 32.163 adet konut sayısına ulaşılmıştır. Bu durum nüfus artış hızına paralel geliştiği, çalışma alanının eski yerleşim dokusundan, deniz kenarında olmasından ve önemli ticaret aksları ile ikamette tercih edilmesinin de sebeplerindedir. Analiz kapsamında 15 yıl içinde değişim gösteren konut sayısının apartmanlara eğiliminin de olmasıyla konut sayısının artmasına sebep olmuştur (Şekil 4.120).

Şekil 4.120. Konut alanları sayısı

Konut/ticari alan verileri yıllara göre kıyaslandığında konut alanlarının 2. derece yol üzerinde ticari alana dönüştüğü tespit edilmiştir. Bu değişim en çok Bağlarbaşı Mahallesi'nde

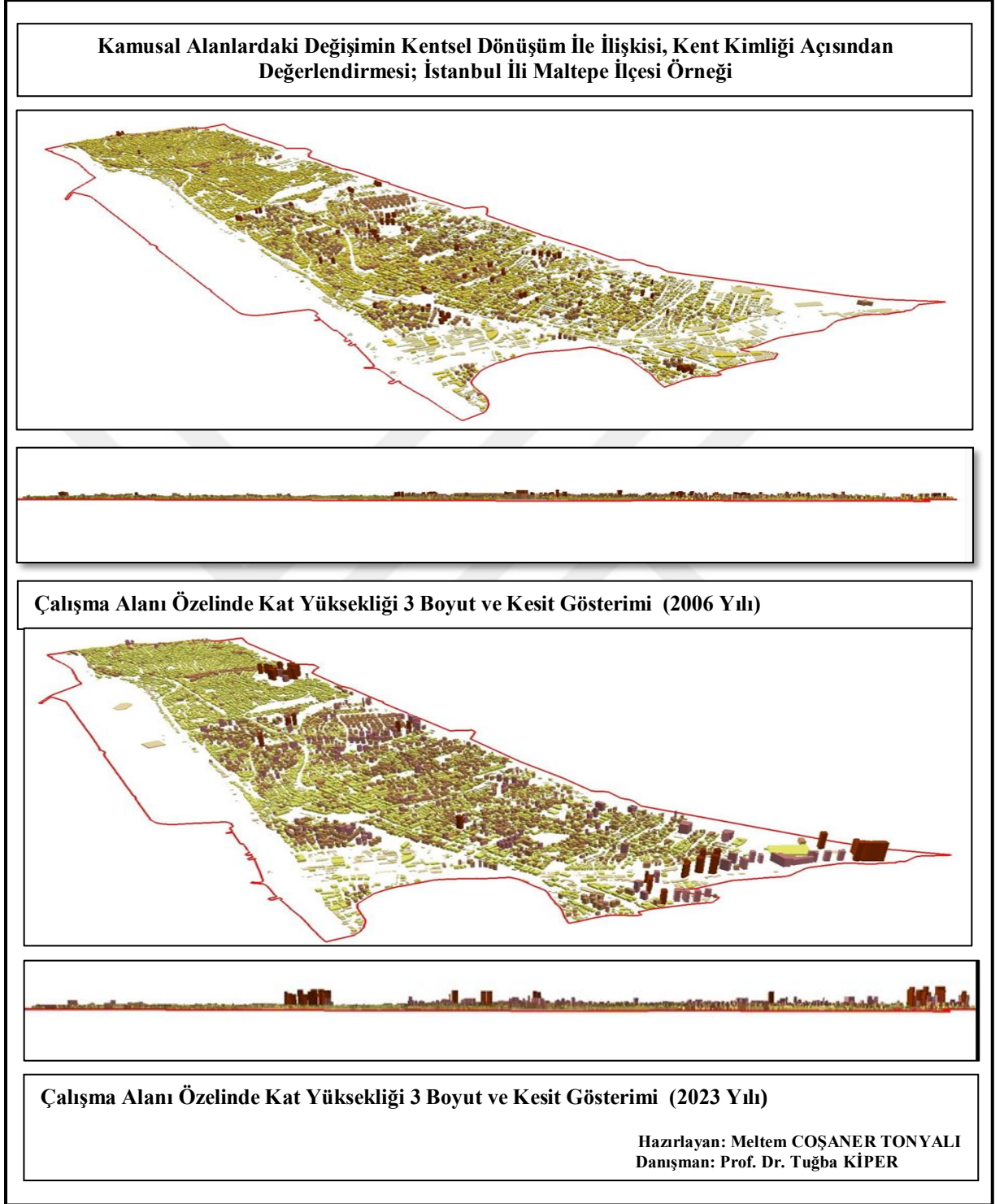
gerçekleşmiştir. Bu dönüşüm bölgesel kimlik yapısını da etkilemiştir. Şekil 4.121.'de ticari alanların yıllara bağlı değişikliği ve artışı görülmektedir.

Şekil 4.121. Konut ve ticaret alanlarının yıllara bağlı değişimi

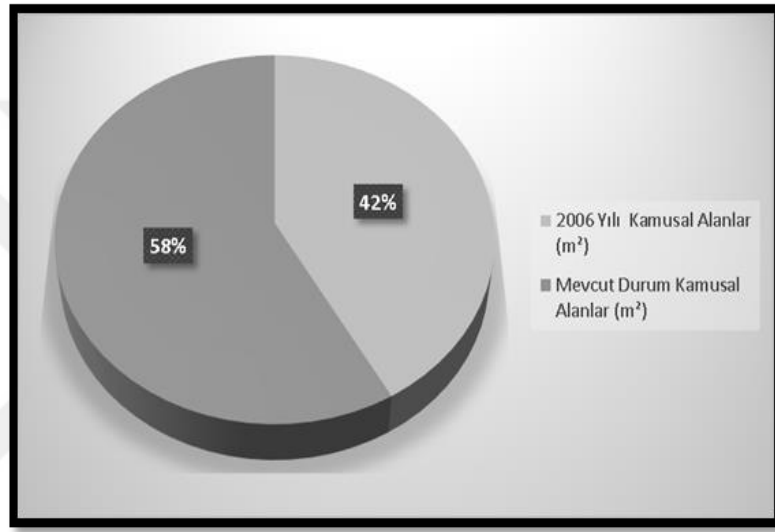
Mevcut durumdaki kat yüksekliği verileri 2006 yılı ile kıyaslandığında yüksek katlı yapıların günümüzde artığı görülmektedir. Bu değişiklik kimlik yapısını etkilediği gibi ilçenin silüetini de değiştirmektedir. Üç boyutlu resim ile Şekil 4.122'de yıllara bağlı kat yüksekliği gösterilmiştir. 2006 yılından itibaren tadilat edilerek değiştirilen imar planları çerçevesinde konut ve ticari alanlarda kat yüksekliği lokal alanlarda artış gözlemlenmiştir. Mevcut durumda

D-100 Karayolu sınırında Küçükaly Merkez ve Cevizli Mahalleri'nde 21 kat ve üzerine yapılar bulunmaktadır.

Şekil 4.122. Kat yüksekliği üç boyutlu gösterimi 2006-2023 yılları

2006 yılı ile mevcut durumdaki kamusal alanların verileri m² olarak kıyaslandığında % 16'lık bir artış söz konusudur (Şekil 4.123). Kent kimliği açısından kamusal alanların artışı çok önemlidir. Ancak çalışma alanını özelinde artışın yeterli olmadığı harita üzerinden de görülmektedir. Kamusal alan verilerinde en az gelişim gösteren meydanlar ve yaya bölgeleridir. Maltepe'de sahil kıyılarına dolgu yapılmak suretiyle geniş bir meydan bulunmaktadır. Fakat çalışma alanı özelinde meydanların eksikliği ise ilçenin zayıf yönlerinden biridir. İlçede çalışma alanında kalan 3 adet yaya bölgesi bulunmaktadır. İnsanların taşıt trafiğinden bağımsız özgürleşebileceği, bir araya gelebileceği meydanların ve yaya bölgelerinin azlığı kimlik açısından da dikkat çekicidir.

Şekil 4.123. Kamusal alan durumu

Ulaşım yapısı değerlendirildiğinde çalışma alanının eski dokuya sahip olması yönünden dikkat çekici değişim göstermediği 1. derece ulaşım aksı olan D-100 Karayolunun devam ettiği, 2. ve 3. ulaşım yollarında da küçük değişimler olmuştur. Ulaşım yapısının gelişimindeki en önemli fark mevcut demiryolunun üzerinden sağlanan Marmaray bağlantısı ve metronun gelişerek D-100 bağlantısı paralellerinde devam etmesidir. Maltepe İlçesi özelinde ulaşım yapısının gelişmesi her açıdan bölgesel kimliği de etkilemiştir. Her gün yoğun kullanıma sahip olan metro ve Marmaray ulaşımı çevresi yerleşme, dinlenme, alışveriş vb. kentsel mekanların değişimine sebep olurken, kent kimliğine de etki etmiştir.

Maltepe kıyı alanlarındaki dönüşüm, kent kimliğine etki eden en dikkat çekici değişimi oluşturmaktadır. Süreyya Plajı'ndan günümüzde Orhangazi Şehir Parkı'nın yaşadığı dönüşüm ile ilçede ilk akla gelen mekan olma özelliğini taşımaktadır. 2006 yılından günümüze dolgu alanı m² olarak değerlendirildiğinde 9 hektarlık alandan, 10 kat yükselerek 19 hektara çıkmıştır.

Kentsel kimlik açısından bu değişimlerin değerlendirildiğinde yeşil alanlara ve kamusal alanlara katkısı bulunmaktadır. Tüm kente hitap eden park kullanım yoğunluğu kent kimliğinin odak alanlarından birisi olmuştur.

4.3 Görsel Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi

“ Görsel Açıdan Kimliğin Değerlendirmesi” kapsamı iki temel süreçten oluşmaktadır. Bu kapsamda Kentsel İmaj Analizi ve Görsel Peyzaj Analizi gerçekleştirilmiştir.

4.3.1 Kentsel İmaj Analizi

İmaj, basit haliyle doğrudan duyuşsal etkileşim ve dolaylı bilgi yoluyla oluşturulan, gözlemcinin değer sistemi aracılığıyla yorumlanan ve bellekte saklanan kentin zihinsel temsili olarak tanımlanmaktadır (Carmona vd., 2003). Bir kentin imajı o alanda bulunan insanların deneyimleri ile oluşur. Kent kullanıcısının aşına olduğu olgular, mekanlar ve odaklar kentlerin tanımlayıcısıdır. Kimi zaman da kent, ziyaretçilerin dikkatini çeken zihninde oluşturduğu izlenimdir. Dolayısıyla imaj, kent hakkında hem fiziksel hem de soyut bilgilerin bir birikimidir (Lynch, 1964; Carmona vd., 2003). Kısaca kentlerin tanımlanabilen, algılanabilen, bilinen yapısı olduğunda güçlü bir imajından söz edilebilir. İmaj öğelerin tespit edilmesinde Lynch, 1964; Erkan ve Yenen, 2009; Gündoğdu, Kuru ve Özkök, 2016 ile Alan ve Kiper, 2020’in çalışmalarından yararlanılmıştır.

Kevin Lynch, bir kentin tanımlanması için gözlemci ve fiziksel unsurların ilişkisi açıkladığı “Kent İmgesi” kitabında imajı oluşturan öğeleri beş başlık altında almıştır. Lynch (1964)’e göre kent imajını oluşturan bu öğeler aşağıda kısa açıklamaları ile yer almaktadır.

Sınırlar/Kenarlar

Kent kullanıcısının alan tanımlamasında en önemli eşik etmenidir. Bulunduğu bölge, alan, bölüm gibi mekanın kenarı ya da sınırlarını oluşturmaktadır. Bu öğeler kimi zaman alanları bölen duvarlar, binalar, yollar vb. ayırıcı öğeler olabilmektedir. Kent tanımlamasında ve yön bulmada önemli bir referans niteliğindedir (Şekil 4.124.).

Şekil 4.124. Sınırlar/kenarlar (Lynch, 1964)

Bölgeler

İnsanların kent içinde bir ya da birden fazla farklı mekan hissinin yaşadığı alanlar olarak tanımlanmıştır. Kentte farklı ölçek ve tipte değerlendirilebilirler. Kişilerin algısında kent yapısını oluşturan öğelerdir. Tanımlayıcı olarak konut, sanayi vb. bölgeler olarak adlandırıldığı gibi meydanlar, parklar, sahil bölge ölçeğindedir (Şekil 4.125.).

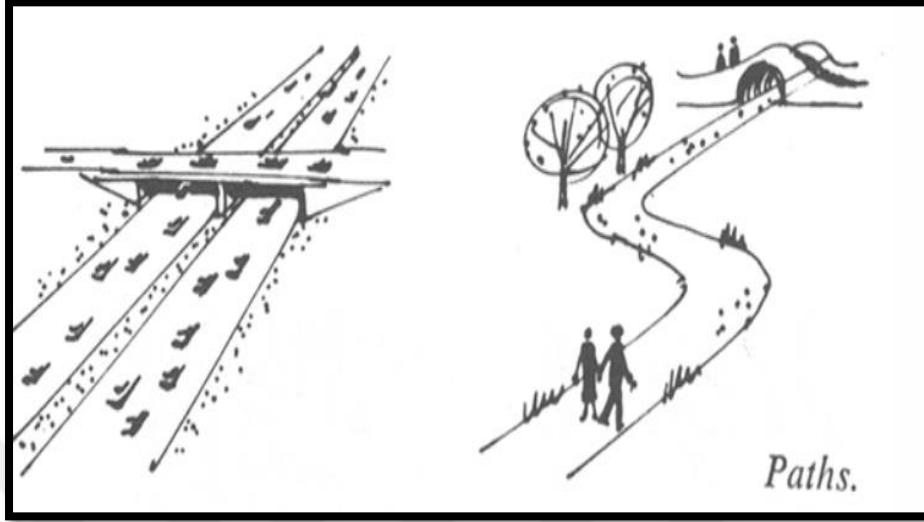

Şekil 4.125. Bölgeler (Lynch, 1964)

İzler/Yollar

Kullanıcılar kent deneyimlerinde çevresel öğeler ile gözlemlerini ve bütünlük ilişkisini yollar üzerinde kurarlar. Kent içinde yoğun olarak kullanılan akslar tanımlamada belirleyicidir.

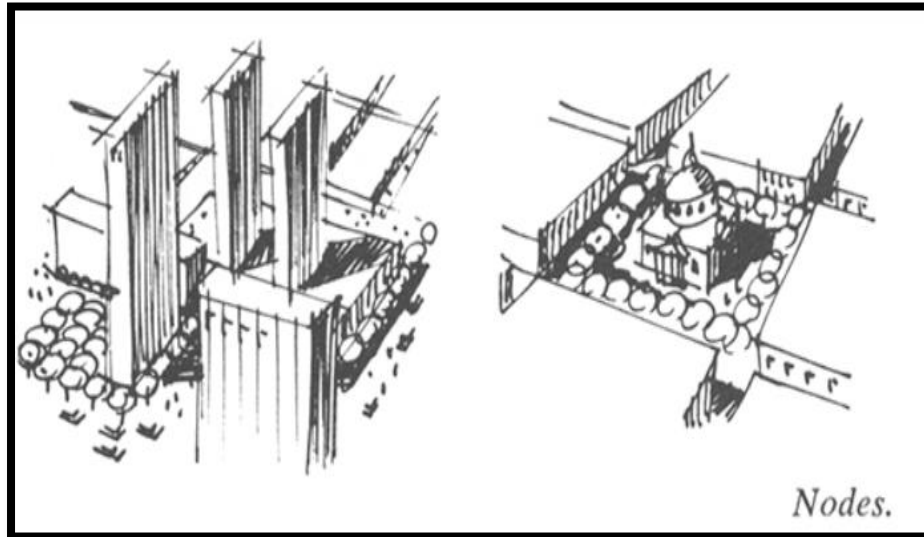
Dikkat çeken ve bütünlük içinde devam eden yollar izlerdir. Ayrıca daha az kullandıkları sokaklar, yaya yolları, kanallar, toplu taşıma yolları bulunmaktadır (Şekil 4.126.).

Şekil 4.126. İzler/yollar (Lynch, 1964)

Düğüm ve Odak Noktaları

Düğüm noktaları; kentte kullanıcıların var olmasını sağlayan önemli giriş buluşma noktalardır. Kentte kavşaklar, birçok yaya yolunun kesiştiği meydanlar olabilmektedir. Odak Noktaları ise bir bölgenin merkezi temsili yetindedir. Mekansal açıdan dikkat çeken vurgu yapan noktalardır. Kent imajının oluşmasında önemli öğelerdendir (Şekil 4.127.).

Şekil 4.127. Düğüm ve odak noktaları (Lynch, 1964)

İşaret Öğeleri

İşaret öğeleri bir mekanda referans oluşturmaktadır. Kent kullanıcılarının sınırlı bir bölgede gözlemleri esnasında dikkatlerini çeken ve yollarını bulmalarını sağlayan öğelerdir. Kent ölçeğinde herkes için kabul edilen özel noktalar olabilirken, kentte dikkat çeken bina, heykel vb. fiziksel öğeler de olabilmektedir (Şekil 4.128.).

Şekil 4.128. İşaret öğeleri (Lynch, 1964)

Kevin Lynch kitabında üç kenti (Boston, Jersey City, Los Angeles) yukarıdaki beş başlık altında değerlendirmiştir. Ayrıca bir kentin imajında odak noktası ve işaret öğesinin varlığının önemine dikkat çekmiştir. Odak noktasının ve işaret öğesinin kimi zaman bölgeyi dışarıda bırakacak vurguda olduğunu, kimi zaman da bölgeyi bölen ya da tam tersi öne çıkaran kimlik elemanı olduğundan bahsetmiştir. Bu bahisle Acarlı ve Kiper, 2018; Aliagaoglu ve Mirioğlu, 2020 yapmış oldukları çalışmalarda işaret öğelerini harita üzerinde göstermişlerdir. Lynch kitabının bölüm sonunda bu analizin farklı bölge ve ölçeklerde ele alınmasından yola çıkarak Boston'daki Beacon Tepesi ve Scollay Meydanı alt bölgelerinde işaret öğelerini imaj açısından ayrıca tanımlanmıştır.

Bu kapsamda tez çalışmasında Lynch'in 1964 yılında "Kent İmgesi" kitabından yola çıkarak yöntem geliştirilmiştir. İstanbul kenti imajının bir bölgesi olan Maltepe İlçesinde çalışma alanında analize ilişkin beş başlık altında haritada gösterilmiş her alt bölge mahalle ölçeğinde odak noktaları ve işaret öğeleri ayrıca ele alınmıştır. Çalışma alanında tez aşaması süresince yapılan saha çalışmaları ve gözlemler uzman gözüyle değerlendirilmiş olup imaj analizi gerçekleştirilmiş tematik harita Şekil 4.129.'da gösterilmiştir.

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

Çalışma Alanı Özelinde İmaj Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.129.Çalışma alanı imaj analizi

Bu çerçevede gerçekleşen kentsel imaj analizinde:

Sınırlar: İstanbul ili Maltepe İlçesinde çalışma alanı olarak ortaya konan Marmara denizi ve D-100 Karayolu arasında tez çalışma alanı olarak gösterilmiştir.

Bölgeler: Tez çalışma ölçeğinde yer alan dokuz mahalleden (Altıntepe, Küçükyalı Merkez, Çınar, İdealtepe, Altayçeşme, Bağlarbaşı, Feyzullah, Cevizli, Yalı Mahalleleri) oluşmaktadır.

Yollar: En yoğun kullanıma sahip D-100 Karayolu, Bağdat Caddesi ve Turgut Özal Bulvarıdır. Çalışma alanı boyunca devam eden demiryolu izi oluşturmaktadır.

Düğüm Noktaları: Turgut Özal Bulvarı/Bağdat Caddesi kesişimi, Küçükyalı Kavşağı, Başbüyük Kavşağı, Maltepe Kavşağı, Altayçeşme Kavşağı, Büyükyalı Kavşağı, Zümrütevler Kavşağı, Gülsuyu Kavşağı, Cevizli Kavşağı'dır.

Odak Noktaları ve İşaret Ögeleri: Tez çalışma ölçeğinde yer alan dokuz mahalleye ilişkin odak noktaları toplamı 32 adettir. Mahalle ölçeğinde ortak odak noktaları olarak Marmara Denizi ve Orhangazi Şehir Parkı öne çıkmaktadır. İşaret noktaları 52 adet olup, her mahallede ortak işaret ögesinin mahalle muhtarlığı olduğu belirlenmiştir.

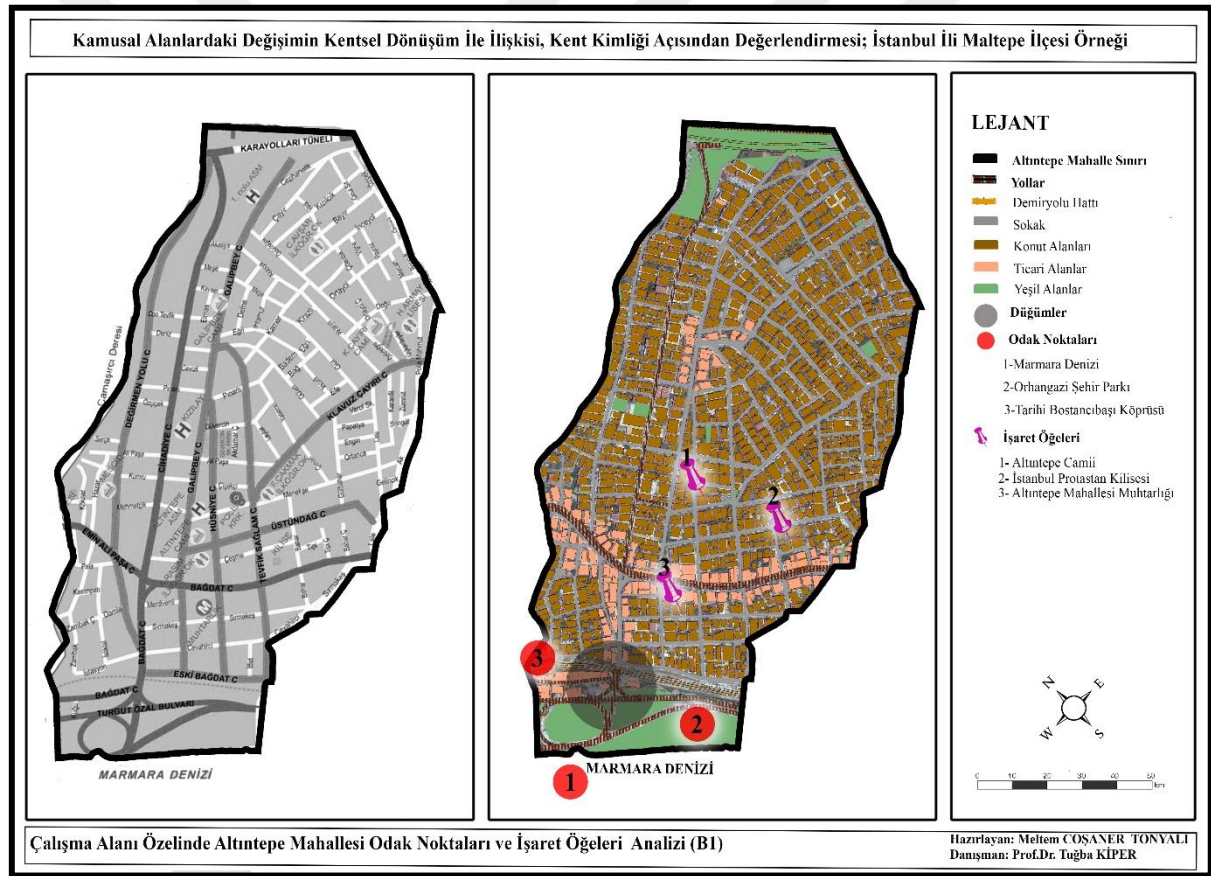
Çalışma alanında mevcut kentsel doku; konut, ticari ve yeşil alan bölgelerinden oluşmaktadır. Konut dokusunun kendi içinde homojenlik gösteren üç alt bölgeye ayrıldığı söylenebilir; tarihi özellikler barındıran sivil mimariler, Cumhuriyet Dönemi sonrasındaki konut dokusu ve modern konut dokularıdır. Ticari alanlar ise Bağdat Caddesi aksı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Farklı ölçekte bulunan yeşil alanlar, kıyı boyunca kamusal alan kullanımına olanak sağlayan Orhangazi Şehir Parkı ile bütünleyicidir. Marmara Denizi kıyısında bulunan ilçe, görsel açıdan güçlü bir imaj oluşturmaktadır. Mahalle bölgelerinden sokakların dağılımı cadde bulvar ve yollar bağlantıları düğüm noktalarıyla birlikte okunaklıdır.

Çalışma alanında genel olarak dağılım gösteren tarihi doku, imaj açısından dikkat çekicidir. Beşçeşmeler Meydanı, Bakireler Anıtı, Arkeopark, Feyzullah Efendi Çeşmesi, Bostancıbaşı köprüsü gibi tarihi ögeler odak oluşturmaktadır. Geçmişten günümüze gelen demiryolu hattı çalışma alanının imajında önemli bir iz ögesidir. İz ögesinin alt elemanları olan Tarihi Maltepe ve Süreyya Plajı İstasyonları dikkat çekici nirengilerdendir.

İmaj analizinin ikinci kısmında çalışma alanında yer alan dokuz mahalle (Altıntepe, Küçükyalı Merkez, Çınar, İdealtepe, Altayçeşme, Bağlarbaşı, Feyzullah, Cevizli, Yalı

Mahalleleri) özelinde ana hatları gösteren harita ve odak noktaları/işaret öğeleri gösteren analiz ve değerlendirmeler aşağıda bulunmaktadır.

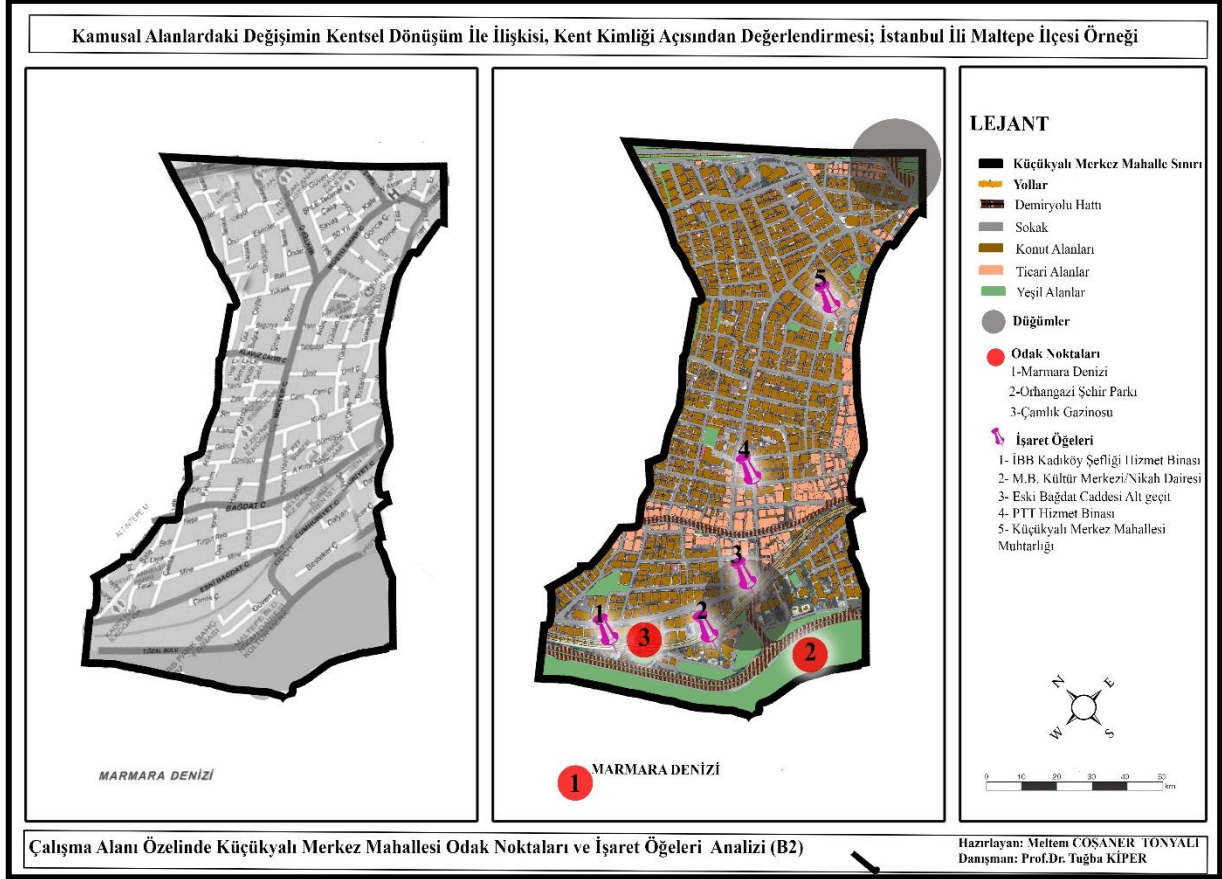
Altın-tepe Mahallesi, çalışma alanının kuzey doğusunda bulunan imaj analizindeki ilk bölgedir. Odak noktası ve işaret öğeleri analizi değerlendirildiğinde; Marmara Denizi kıyısı, Orhangazi Şehir Parkı ve Tarihi Bostancıbaşı Köprüsü odak noktaları oluşturmaktadır. Tarihi Bostancıbaşı Köprüsü tescilli bir yapı olup, günümüze değin korunmuştur. Köprü etrafında bulunan ticari alanlar ve ulaşım durakları yoğun kullanıma sahiptir. Bölgede bulunan cami, kilise ve muhtarlık ise işaret öğeleridir (Şekil 4.130.). Çalışma alanı imajında yer alan yollar ve demiryolu hattı izi Altın-tepe Mahallesi'nden başlamaktadır. Turgut Özal Bulvarı-Bağdat Caddesi kesişimi düğüm noktası imaj analizinde bu bölgede bulunmaktadır.

Şekil 4.130. Altın-tepe Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi

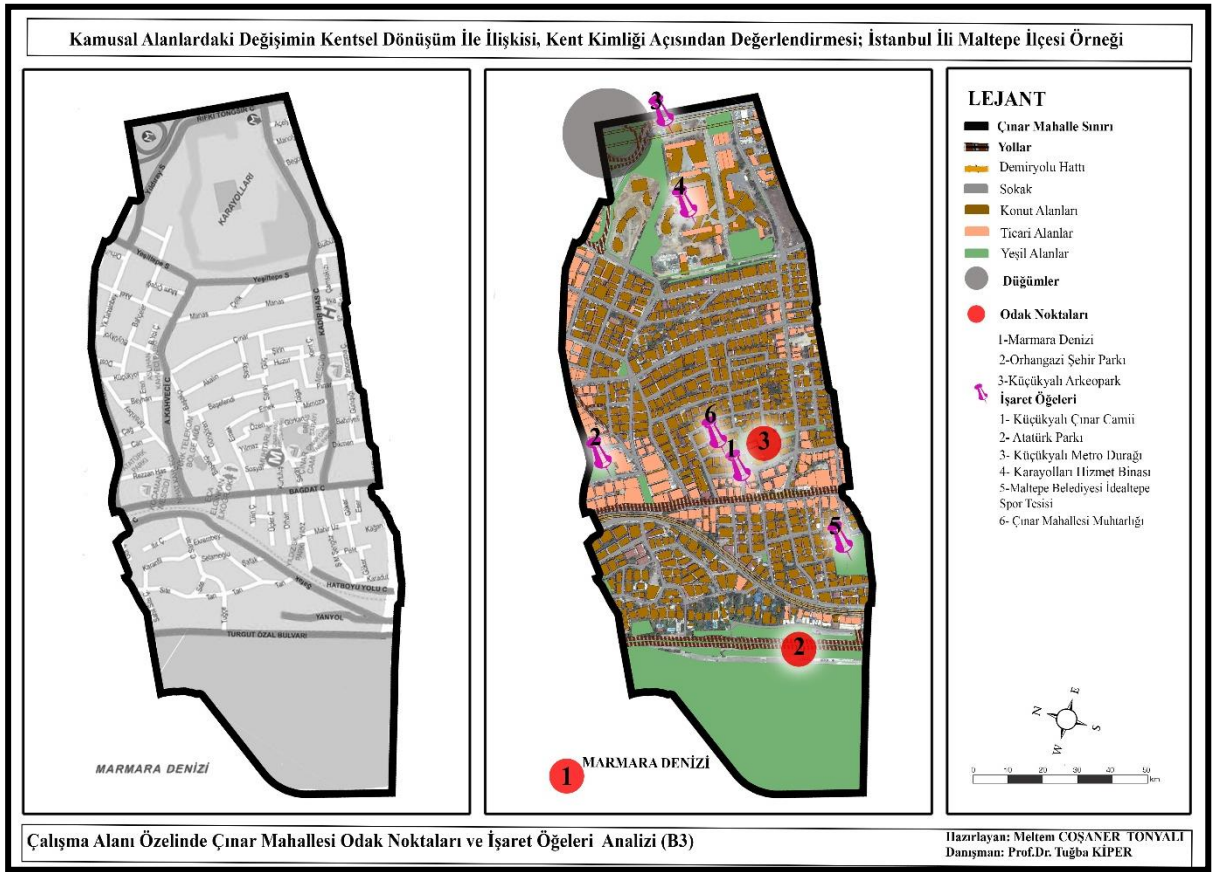
Küçükalyı Merkez Mahallesi, Altın-tepe ve Çınar Mahalleleri ile komşudur. Odak noktası ve işaret öğeleri analizi değerlendirildiğinde; Marmara Denizi kıyısı, Orhangazi Şehir Parkı ve Tarihi Çamlık Gazinosu odak noktalarıdır. Tarihi öneme sahip çamlık gazinosunun yakın zamanda işletmesi sona ermiştir. Ancak bölgedeki insanlar için odak noktası özelliğindedir. Ayrıca mahallede yer alan idari hizmet binaları yoğun olarak kullanılmakta olan

işaret öğeleridir. Eski Bağdat Caddesi alt geçiti ve muhtarlık diğer işaret öğelerindendir (Şekil 4.131). Çalışma alanı imajında yer alan yollar, demiryolu hattı iz öğesi ve Küçükkyalı Kavşağı düğüm noktası Küçükkyalı Merkez Mahallesi'nde yer almaktadırlar.

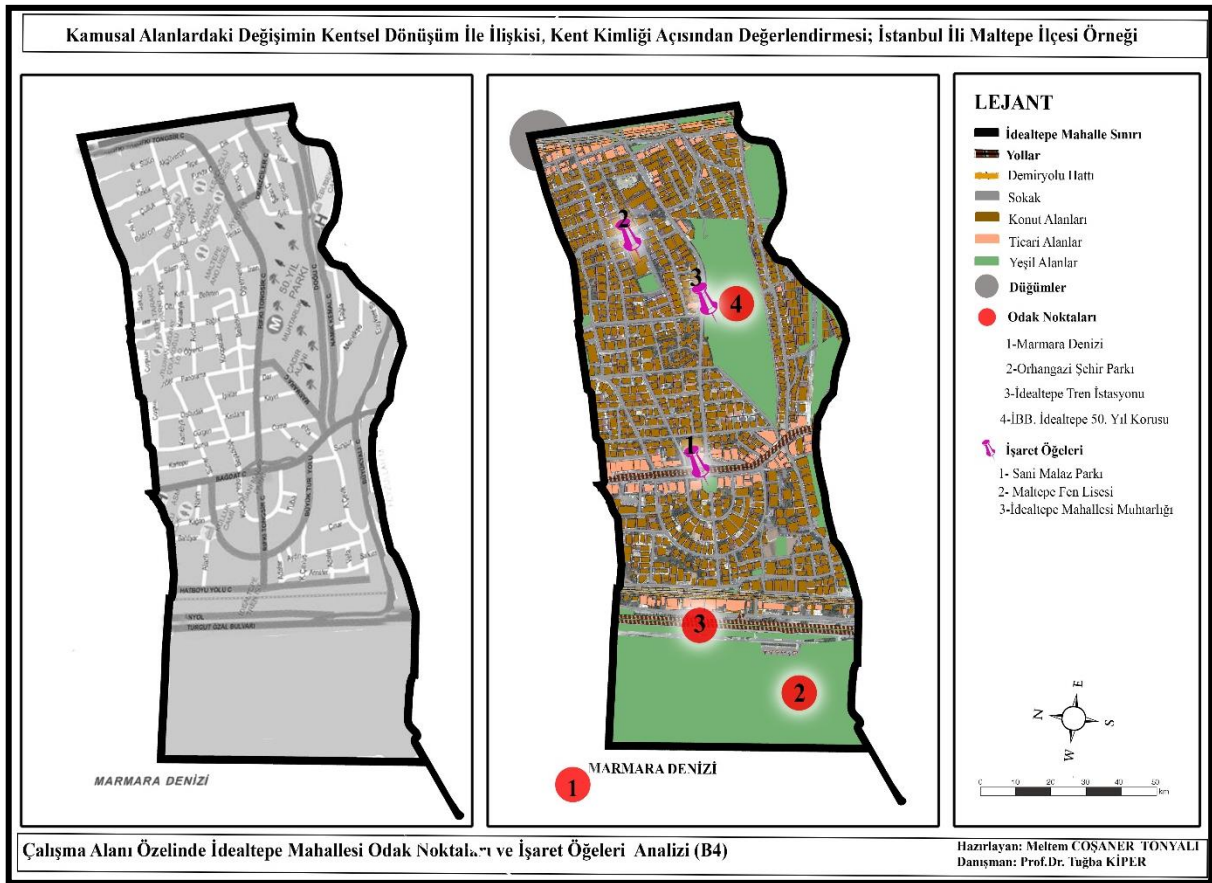
Şekil 4.131. Küçükkyalı Merkez Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi

Çınar Mahallesi, Küçükkyalı Merkez ve İdealtepe Mahalleleri ile komşudur. Odak noktası ve işaret öğeleri analizi değerlendirildiğinde; Marmara Denizi kıyısı, Orhangazi Şehir Parkı ve Küçükkyalı Arkeopark odak noktalarıdır. Küçükkyalı Arkeopark, tarihi öneme sahip Bryas kalıntılarının bulunduğu aktif kazı alanı sit koruma içerisinde yer almaktadır. Kent imajına etki eden güçlü odaklardandır. Ayrıca mahallede bulunan park alanları, idari hizmet binaları ve ulaşım yapısı işaret öğeleridir (Şekil 4.132.). Çalışma alanı imajında yer alan yollar, demiryolu hattı iz öğesi ve Küçükkyalı Kavşağı düğüm noktasının bir kısmı Çınar Mahallesi'nde bulunmaktadır.

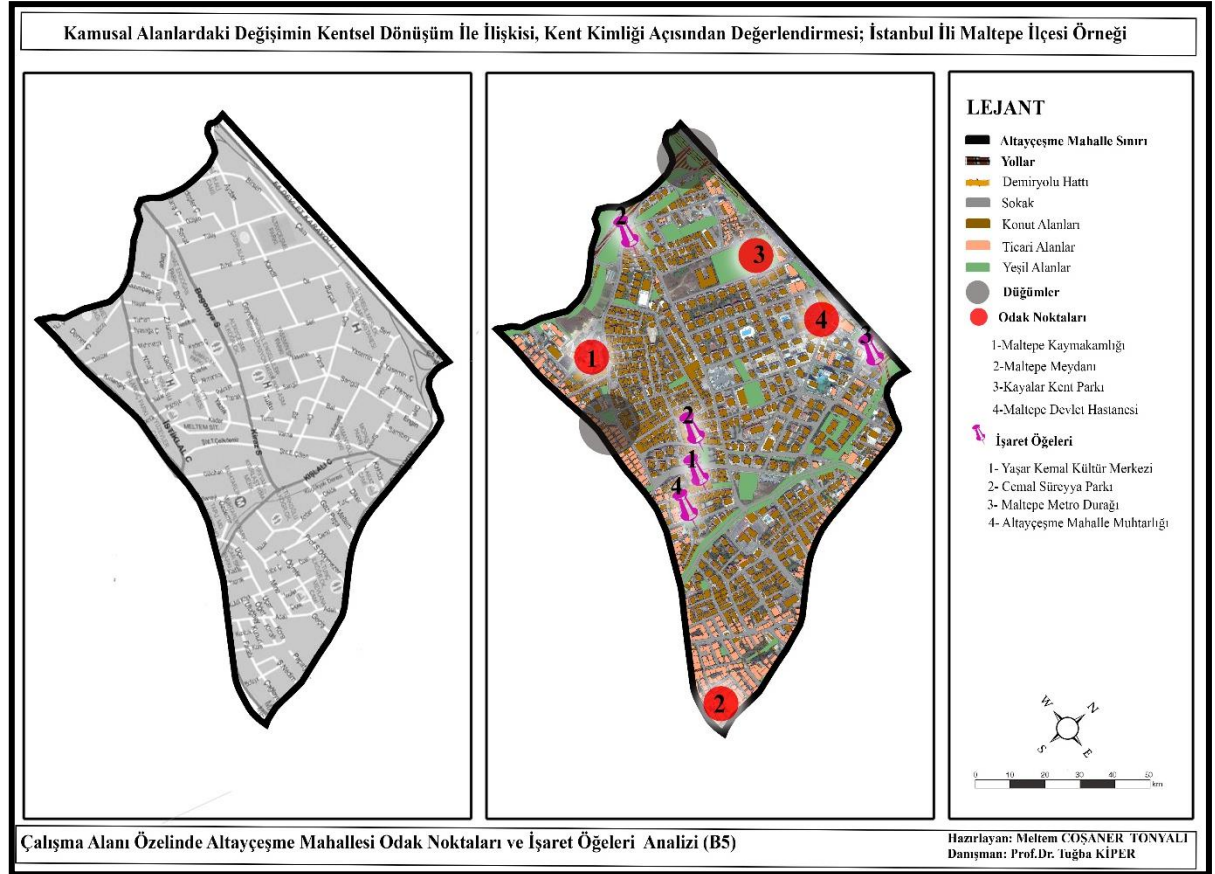
Şekil 4.132. Çınar Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi

İdealtepe Mahallesi, Çınar ve Altayçeşme Mahalleleri ile komşudur. Odak noktası ve işaret öğeleri analizi değerlendirildiğinde; Marmara Denizi kıyısı, Orhangazi Şehir Parkı, İdealtepe Tren İstasyonu ve İdealtepe 50. Yıl Korusu odak noktalarıdır. Çalışma alanı imajında yer alan yollar, demiryolu hattı iz ögesi ve alt elemanı olan istasyon İdealtepe Mahallesi'nde bulunmaktadır. Ayrıca bakım ve sorumluluğu İBB bulunan İdealtepe 50. Yıl Korusu kent imajına etki eden ve yoğun kullanılan güçlü odaklardan biridir. Bölgedeki işaret öğeleri eğitim binası, park ve muhtarlıktır (Şekil 4.133). Çalışma alanı imajında yer alan yollar, demiryolu hattı iz ögesi ve Başibüyük Kavşağı düğüm noktası İdealtepe Mahallesi'nde yer almaktadırlar.

Şekil 4.133. İdealtepe Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi

Altayçeşme Mahallesi; İdealtepe, Feyzullah ve Bağlarbaşı Mahalleleri arasında yer almaktadır. Odak noktası ve işaret öğeleri analizi değerlendirildiğinde; idari hizmet binalarında Kaymakamlık, hastane ve park alanı odak noktaları oluştururken kent imajına etki eden kamusal alan Maltepe Meydanı bu bölgede bulunmaktadır. Maltepe Meydanı dinleme ve alışveriş alanlarının bulunduğu yoğun kullanıma sahip alandır. Yakın zamanda bölge genelinde yol, altyapı vb. iyileştirmek amacıyla başlayan yapım çalışmaları meydan ve etrafında yaya bölgesi oluşturulacak olup, alanın daha etkin kullanımını sağlayabilecektir. Farklı ölçeklerde bulunan park alanları ile dikkat çeken bölgede Cemal Süreyya Parkı işaret öğelerindendir. Bölgede bulunan kültür merkezi, ulaşım durağı ve muhtarlık diğer işaret öğeleridir (Şekil 4.134).

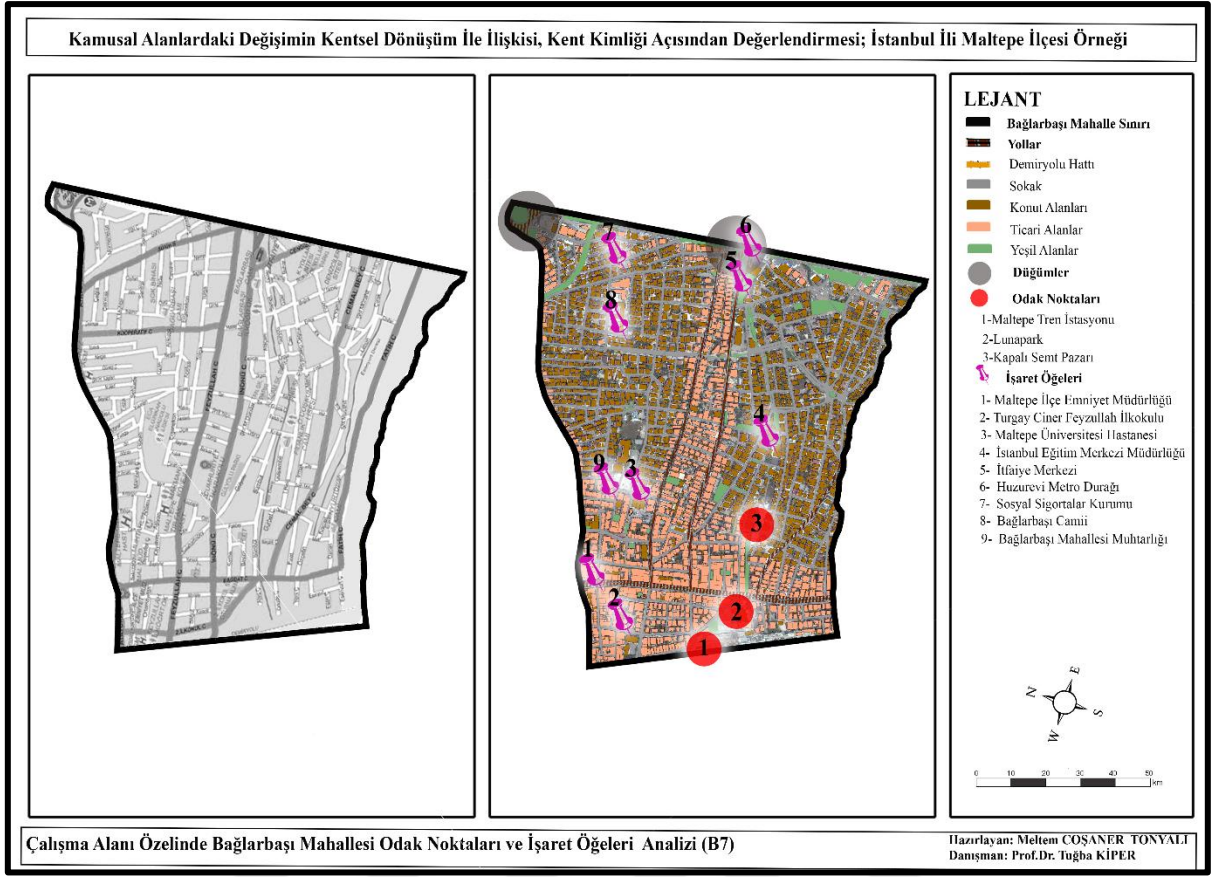
Şekil 4.134. Altayçeşme Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi

Feyzullah Mahallesi; İdealtepe, Altayçeşme Bağlarbaşı ve Yalı Mahallelerinin arasında kalmaktadır. Mahallenin Marmara Denizine kıyısı bulunmamaktadır. Odak noktası ve işaret öğeleri analizi değerlendirildiğinde; idari hizmet binaları cami ve mezarlık odak noktalarını oluşturmaktadır. Maltepe İlçesinin Belediye Binası, Feyzullah Mahallesi'nde bulunmaktadır. Ayrıca Merkez Camii, ilçenin en büyük camisi olup, Maltepe Meydanı'nın içerisinde kalmaktadır. Tarihi özellik barındıran, tescilli yapılardan olan Maltepe Mezarlığı, bölgede yer alan, yoğun kullanıma sahip çalışma alanı imajına etki eden odak noktalarındandır. Mahallede bulunan idari hizmet binaları, açık yeşil alanlar ve muhtarlık mahallenin işaret öğeleridir (Şekil 4.135.). Çalışma alanı imajında yer alan yollar, demiryolu hattı iz ögesi Feyzullah Mahallesi'nde sınırında bulunmaktadır.

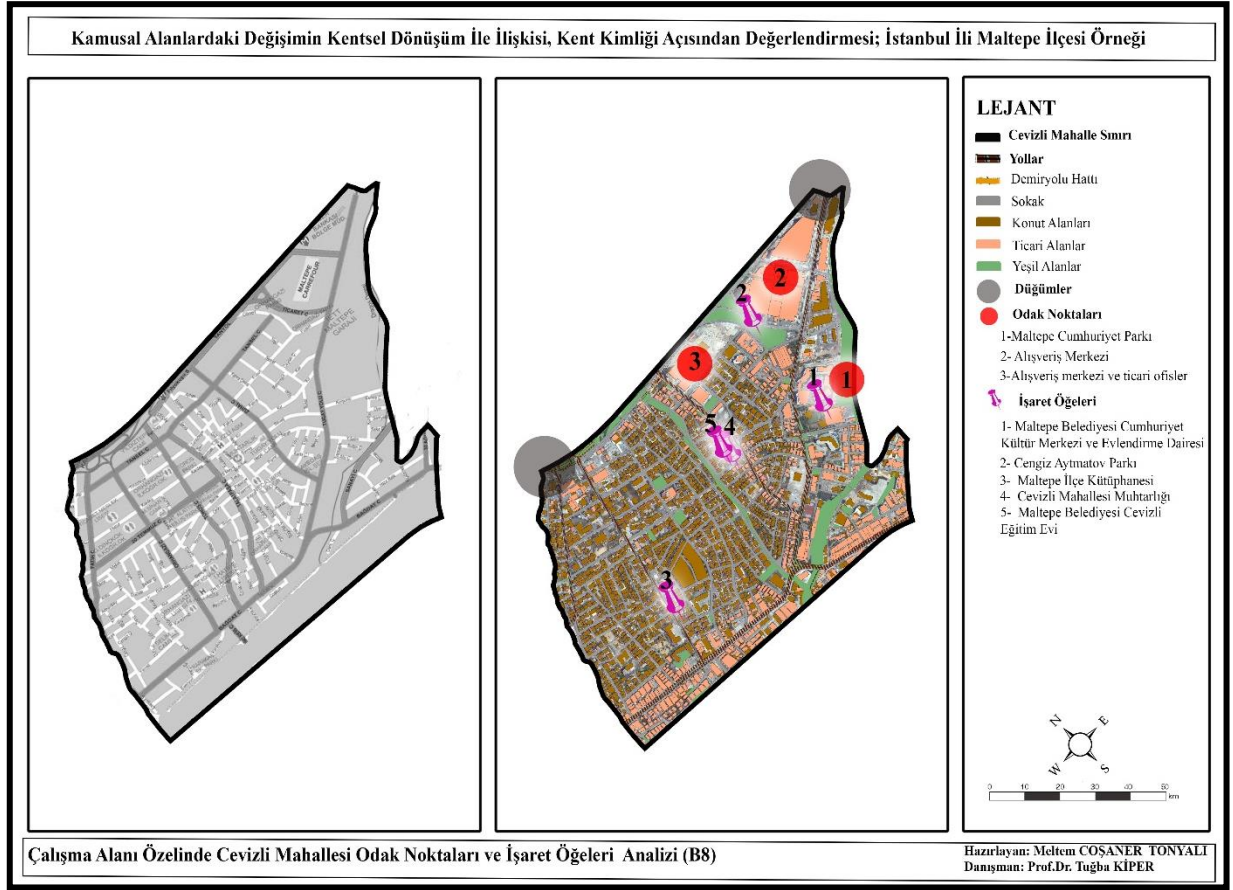
Şekil 4.135. Feyzullah Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi

Bağlarbaşı Mahallesi; Altayçeşme, Feyzullah, Cevizli ve Yalı Mahalleleri arasında kalmaktadır. Mahallenin Marmara Denizi'ne kıyısı bulunmamaktadır. Odak noktası ve işaret öğeleri analizi değerlendirildiğinde; semt pazarı ve lunapark gibi kamusal alanlar odak noktalarıdır. Ayrıca tarihi öneme sahip tescilli yapı olan Maltepe Tren İstasyonu kent imajına etki eden diğer odak noktasını oluşturmaktadır. Kamusal hizmet binaları bakımından fazla olan bölgede işaret öğelerini idari, dini, eğitim ve sağlık binaları, ulaşım noktalarıdır.(Şekil 4.136.). Ticaret alanları ile de yoğun kullanım potansiyeline sahiptir. Çalışma alanı imajında yer alan yollar, demiryolu hattı iz ögesi ve Maltepe Kavşağı ile Altayçeşme Kavşağı düğüm noktası Bağlarbaşı Mahallesi'nde yer almaktadır.

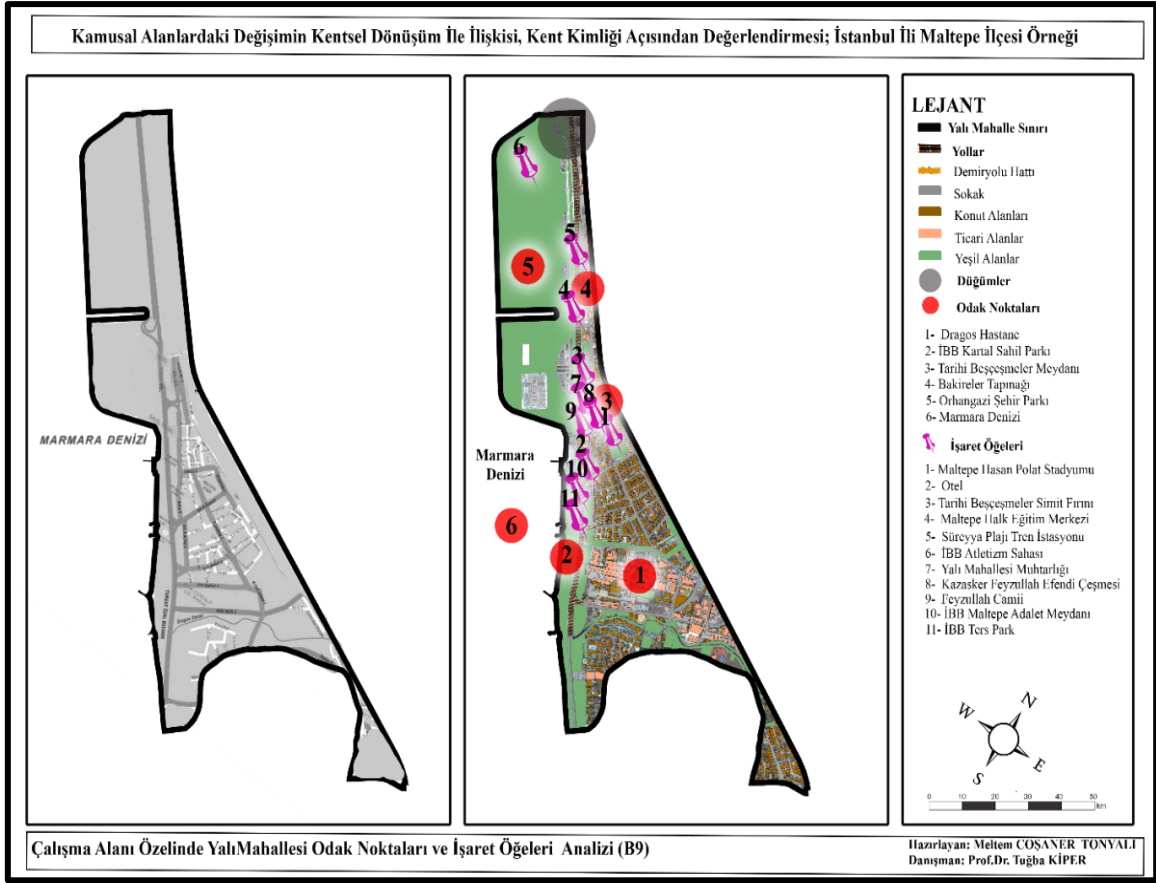
Şekil 4.136. Bağlarbaşı Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi

Cevizli Mahallesi; çalışma alanı imaj analizinde güney batı yönündeki son bölgedir. Mahallenin, Marmara Denizi'ne kıyısı bulunmamaktadır. Odak noktası ve işaret öğeleri analizi değerlendirildiğinde; bölgede bulunan iki büyük alışveriş merkezi ve ticari alanlar dikkat çekici odak noktalarıdır. Ayrıca Cumhuriyet Parkı yoğun kullanıma sahip diğer odak noktasıdır. Parkın yakınında yer alan kültür merkezi ve evlendirme dairesi işaret öğesi olup, diğer öğeler Kütüphane, eğitim evi, park ve muhtarlıktır. Çalışma alanı imajında yer alan yollar, demiryolu hattı iz öğesi ve Gülsuyu ve Cevizli Kavşakları düğüm noktaları Cevizli Mahallesi'nde yer almaktadırlar (Şekil 4.137.).

Şekil 4.137. Cevizli Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi

Yalı Mahallesi; Marmara Deniz kıyısında yer alması ve tarihi dokuya sahip olması yönüyle dikkat çekicidir. Denize dolgu yapılarak oluşturulan Turgut Özal Bulvarı ve Orhangazi Şehir Parkı'nın büyük bir kısmı bu bölgede kalmaktadır. Tarihi öneme sahip birçok sivil mimari, sit alanı içerisinde yer alan Beşçeşmeler Meydanı, geçmişte Süreyya Plajının simgesi olan, Bakireler Tapınağı kent imajına etki eden odak noktalarıdır. Ayrıca deniz kenarı boyunca devam eden Kartal Sahil Parkları ve hastane diğer odak noktalarını oluşturmaktadır. Mahallede bulunan birçok tarihsel öğeler, donatı ve ticari alanlar işaret öğelerini oluşturmaktadır (Şekil 4.138.). 2022 yılında yapımı tamamlanan ve açılışı yapılan Maltepe Adalet Meydanı dikkat çekici işaret öğesi olmuştur. Çalışma alanı imajında yer alan yollar, demiryolu hattı iz öğesi ve Büyükyalı Kavşağı düğüm noktası Yalı Mahallesi'nde yer almaktadır.

Şekil 4.138. Yalı Mahallesi odak noktası ve işaret öğeleri analizi

İmaj analizi kapsamında mahalle ölçeğinde gerçekleştirilen odak ve işaret analizleri bulguları incelendiğinde;

- Altıntepe Mahallesi'nde 3 (üç) odak nokta, 3 (üç) işaret öğesi,
- Küçükalyalı Merkez Mahallesi'nde 3 (üç) odak nokta, 5 (beş) işaret öğesi,
- Çınar Mahallesi'nde 3 (üç) odak nokta, 6 (altı) işaret öğesi,
- İdealtepe Mahallesi'nde 4 (dört) odak nokta, 3 (üç) işaret öğesi,
- Altayçeşme Mahallesi'nde 4 (dört) odak nokta, 4 (dört) işaret öğesi,
- Bağlarbaşı Mahallesi'nde 3 (üç) odak nokta, 9 (dokuz) işaret öğesi,
- Feyzullah Mahallesi'nde 3 (üç) odak nokta, 7 (yedi) işaret öğesi,
- Cevizli Mahallesi'nde 3 (üç) odak nokta, 5 (beş) işaret öğesi,
- Yalı Mahallesi'nde 6 (altı) odak nokta, 11 (on bir) işaret öğesi tespit edilmiştir.

Çalışma alanı özelinde en çok odak noktası Yalı Mahallesi'de en çok işaret öğesi ise Bağlarbaşı Mahallesi'nde bulunduğu görülmektedir.

4.3.2 Görsel Peyzaj Analizi

Günümüzde dünya nüfusunun önemli bir kısmı kentsel alanlarda yaşamaktadır. Sağlıklı bir kent dokusunda hedef, kent kimliğinin korunarak kentsel peyzaj kalitesinin artırılmasıdır. Kent kullanıcıların görsel peyzaj kalite tercihleri ise birçok değişkene sahiptir. Bu noktadan hareketle Maltepe İlçesinde çalışma alanı özelinde görsel peyzaj analizi değerlendirme parametreleri oluşturulurken, İnceoğlu ve Aytuğ, 2009; Uzgören ve Erdönmez 2016; Malkoç True ve Sönmez Türel, 2017 yapmış oldukları çalışmalardan yararlanılmıştır. Görsel peyzaj kalite analizi parametreleri oluştururken; H. Whyte'nin çalışmalarını sürdürmek üzere kurduğu eğitim kuruluşu olan PPS (Project for Public places.) tarafından kamusal alanlarda yapılan 1000'in üzerindeki araştırma sonucuna göre dört ana başlıktan yararlanılmıştır. Bunlar; erişim ve bağlantılar, konfor ve imaj, kullanım ve aktiviteler ve sosyalliktir. Benzer bir çalışma da Gehl (1989) tarafından; kamusal mekanda mekansal kalite standartları, güvenlik, konfor ve hoşnutsuzluk olmak üzere üç ana başlık olmak üzere değerlendirmiştir. Bu kapsamda çalışma alanına ilişkin olarak PPS ve Gehl yöntemleri üzerinden mekansal kalite gösterge yeniden ele alınmış ve dört ana başlık (sosyallik, kullanım, bağlantı, konfor) temel alınarak sekiz alt ölçüt çerçevesinde görsel peyzaj analizine yönelik parametreler geliştirilmiştir. Çalışma kapsamında "Kamusal alanların zaman içerisinde geçirdiği değişim ve dönüşümün kentlerin görsel açıdan kimliklerine etki etmektedir" alt hipotezinden yola çıkarak görsel peyzaj analizi yöntemi kullanılmıştır. Yöntem çerçevesinde; Kuğu Tüfekçioğlu, 2008; Topçu, 2011; Altınçekiç vd., 2014; Acarlı, 2017; Kiper vd., 2016'nın yapmış oldukları çalışmalar konu ve alan üzerinde değiştirilip yararlanılmıştır. Çalışma alanı özelinde mahalle ölçeğinde tarihi süreç içerisindeki görsel kimliğin, mekansal kalite açısından değerlendirmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda anket formunda yer alan fotoğraflar çalışma alanında kent imajına etki eden önemli odak noktaları ile nihengileri temsil eden, kentsel kamusal alanlarda dönüşüm geçiren, değişen ve kamusal mekan algısı oluşturan alanların geçmiş-günümüz görüntülerinden oluşmaktadır. Çalışma alanı kapsamında mahalle ölçeğinde Maltepe İlçe Belediyesi arşivlerinden ve yayınlarından, çeşitli internet kaynaklarından elde edilen geçmiş dönemlere ait 15 adet eski fotoğraf seçilerek kullanılmıştır (Çizelge 4.12). Bununla birlikte seçimi yapılan 15 adet fotoğrafa ilişkin günümüz durumlarını temsil eden (benzer açılardan çekilerek) görüntülere ilişkin görsel veri seti oluşturulmuştur (Çizelge 4.13.).

Çizelge 4.11 Çalışma alanı geçmiş ait fotoğraflar

**Altın-tepe Mahallesi, Bostancıbaşı köprüsü
1900 yılı görünüm (Url 15, 2023)**

**Bağlarbaşı Mahallesi, Maltepe Tren İstasyonu
1900 yılı görünüm (Ünker, 2013)**

**Küçük-yalı Mahallesi, Çamlık Gazinosu
1936 yılı görünüm (Url 5, 2022)**

**Feyzullah Mahallesi, Mimar Sinan Caddesi
1940 yılı görünüm (M.B. arşivi)**

**Mezarlık Mahallesi, Bağdat Caddesi
1940 yılı görünüm (Ünker, 2013)**

**Küçük-yalı Mahallesi, Kayalıklar
1940 yılı görünüm (Url 21, 2023)**

**Yalı Mahallesi, Süreyya Plajı
1955 yılı görünüm (M.B. arşivi)**

**Bakireler Tapınağı
1955 yılı görünüm (M.B. arşivi)**

Çizelge 4.11 Çalışma alanı geçmişe ait fotoğraflar (devamı)

**İdealtepe Mahallesi, Yerleşim alanı
1964 yılı görünüm (Url 61, 2022)**

**Yalı Mahallesi, Maltepe Sahili
1970 yılı görünüm (Ünker,2013)**

**Yalı Mahallesi, Feyzullah Efendi Çeşmesi
1970 yılı görünüm (M.B. arşivi, 2022)**

**Bağlarbaşı Mahallesi, Atatürk Caddesi
1975 yılı görünüm (M.B. arşivi, 2022)**

**Çalışma alan sınırı E-5 Yolu
1980 yılı görünüm (Url 62, 2022)**

**Feyzullah Mahallesi, Merkez Camii Çevresi
1980 yılı görünüm (Url 63, 2022)**

**Yalı Mahallesi, Turgut Özal Bulvarı
1990 yılı görünüm (Ünker, 2013)**

**Feyzullah Mahallesi, İlçe merkezi
2000 yılı görünüm (Ünker, 2013)**

Çizelge 4.12 Çalışma alanı günümüze ait fotoğraflar

Altıntepe Mahallesi, Bostancıbaşı köprüsü

Bağlarbaşı Mahallesi, Maltepe Tren İstasyon

Küçükyalı Mahallesi, Çamlık Gazinosu

Feyzullah Mahallesi, Mimar Sinan Caddesi

Feyzullah Mahallesi, Bağdat Caddesi

Küçükyalı Mahallesi, Kayahıklar

Yalı Mahallesi, Süreyya Plajı

Bakireler Tapınağı

Çizelge 4.12 Çalışma alanı günümüze ait fotoğraflar (devamı)

İdealtepe Mahallesi, Yerleşim alanı

Yalı Mahallesi, Maltepe sahili

Yalı Mahallesi, Feyzullah Efendi Çeşmesi

Bağlarbaşı Mahallesi, Atatürk Caddesi

Çalışma alan sınırı E-5 Yolu

Feyzullah Mahallesi, Merkez Camii Çevresi

Yalı Mahallesi, Turgut Özal Bulvarı

Feyzullah Mahallesi, İlçe Merkezi

Uzman gruba yönelik hazırlanan PowerPoint sunu şeklinde anket formu yöntem çerçevesinde iki aşamalı olarak oluşturulmuştur. İlk aşamada Çizelge 4.13. yer alan uzman profilini tanımaya yönelik bilgiler ikinci aşamada ise Çizelge 4.14. görsel peyzaj analizi değerlendirme parametreleri ve alt ölçütleri sayısal veri formu yer almaktadır.

Çizelge 4.13. Uzman profili tanımaya yönelik bilgiler

Uzman Profilini Tanımaya Yönelik Bilgiler		
Cinsiyet	Kadın	Erkek
Yaş		
Uzmanlık Bölümü		

Çizelge 4.14. Görsel peyzaj analizi değerlendirme parametreleri ve alt ölçütleri (PPS 2000; Gelh 2004)

Maltepe İlçesi Geçmiş ve Günümüz Görüntüleri						
Parametreler	Alt	Açıklama	1	2	3	4 5
Parametreler						
Konfor	Fiziksel Konfor	Kentsel donatılarda insan ölçüsüne uygunluk durumu				
	Manzara Güzelliği	Estetik açıdan çekici (renk, malzeme, doku, form ölçü açısından hoşnut olma) olma durumu				
Kullanım	Uyum	Alanın bulunduğu çevresiyle, yapısal öğelerin birbiriyle uyumlu bir birliktelik göstermesi ve mevcut öğeleriyle birlikte kimlik kazanması				
	Düzen	Alanın görsel açıdan düzenli unsurlara sahip olması				
Sosyallik	Çeşitlilik	Kullanım çeşitliliği				
	Etkileşim	Kamusal alanlar ile özel alanların ilişkili olması				
Bağlantı	Algılanabilirlik	Ayırt edici öğelerin ve alanda bulunan odak öğelerin varlığı				
	Kütle/Boşluk Oranı	Yapılı ve boş alanların oransal açıdan uyumlu bir bütünlük göstermesi				

Uzman grubuna yönelik 21 kişi ile gerçekleştirilen anketlere verilen cevaplar doğrultusunda yapılan analizlerin sonuçları aşağıda yer almaktadır. Görsel peyzaj kalite

değerlendirmesinin ilk aşamasında uzman profilini tanımaya yönelik elde edilen bulgular Çizelge 4.15’te verilmiştir.

Çizelge 4.15. Uzman profilini tanımaya yönelik elde edilen bilgiler

Kişisel Bilgi	Parametre	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	16	76
	Erkek	5	24
Yaş	30 – 35	12	57
	36 – 40	5	24
	41 – 50	2	9
	51 ve +	2	10
Uzmanlık Bölümü	Peyzaj Mimarı	14	67
	Mimar	3	14
	İç Mimar	2	9
	Şehir Bölge Planlama	2	10

Çizelge 4.15 incelendiğinde katılımcıların 16’sı kadın 5’i ise erkektir. Yaş dağılımı açısından incelendiğinde ise en yoğun aralığı %57 ile 30-35 yaş aralığındaki kişiler oluşturmuştur. Uzmanlık bölümleri incelendiğinde, en yüksek oranı %67 ile peyzaj mimarı kişiler oluşturmuştur.

Uzman grubu oluşturan katılımcılar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Maltepe İlçe Belediyesi’nde görev yapan planlama ve tasarım disiplinlerinden (Peyzaj Mimarı/ Mimar/ Şehir Plancısı/... vb.) oluşmaktadır. İlgili katılımcılar çalışma alanına ilişkin seçimi yapılmış, geçmiş durumunu gösteren fotoğraflar üzerinden benzer açılarından çekilen günümüzdeki durumunu gösteren fotoğraflar ile görsel peyzaj analizi gerçekleştirmiştir. Uzman grubu katılımcılar, 15 adet (geçmiş- günümüz fotoğraflarını içeren) görüntüyü geliştirilen dört ana başlık temelinde (Sosyallik, Kullanım, Bağlantı, Konfor) sekiz alt ölçüt bazında 5’li Likert skalası çerçevesinde puanlamışlardır. Elde edilen bulgular tüm görüntüler için her parametreye ait en düşük ve en yüksek puanlar aritmetik ortalama, standart hata ve standart sapma değerleri gibi tanımlayıcı istatistik bilgileri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Uzman grubu katılımcıların değerlendirmelerine ait bulgular Çizelge 4.16’da verilmiştir.

Çizelge 4.16. Uzman grubu değerlendirme bulguları

	Parametreler	Alt Parametreler	Min	Maks	Aritmetik Ort.	Std. Hata	Std. Sapma
Görüntü 1	Konfor	Fiziksel Konfor	1	3	2,33	0,126	0,577
		Manzara Güzelliği	1	4	1,95	0,189	0,865
	Kullanım	Uyum	1	4	1,76	0,181	0,831
		Düzen	1	4	1,95	0,201	0,921
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	4	2,43	0,177	0,811
		Etkileşim	1	5	2,1	0,238	1,091
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	2,38	0,32	1,465
		Kütle/Boşluk Oranı	1	5	2,33	0,333	1,528
Görüntü 2	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	2,86	0,287	1,315
		Manzara Güzelliği	1	5	2,33	0,279	1,278
	Kullanım	Uyum	1	5	2,38	0,271	1,244
		Düzen	1	5	2,76	0,257	1,179
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,71	0,23	1,056
		Etkileşim	1	5	3,1	0,248	1,136
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	3,1	0,257	1,179
		Kütle/Boşluk Oranı	1	4	1,57	0,202	0,926
Görüntü 3	Konfor	Fiziksel Konfor	1	3	1,43	0,163	0,746
		Manzara Güzelliği	1	3	1,43	0,163	0,746
	Kullanım	Uyum	1	3	1,43	0,13	0,598
		Düzen	1	4	1,52	0,178	0,814
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	3	1,52	0,178	0,814
		Etkileşim	1	4	1,67	0,211	0,966
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,67	0,222	1,017
		Kütle/Boşluk Oranı	1	4	2,05	0,253	1,161
Görüntü 4	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	2,10	0,168	0,768
		Manzara Güzelliği	1	5	2,57	0,254	1,165
	Kullanım	Uyum	1	5	2,95	0,271	1,244
		Düzen	1	5	2,86	0,261	1,195
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	4	2,43	0,245	1,121
		Etkileşim	1	3	2,33	0,126	0,577
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	1,95	0,189	0,865
		Kütle/Boşluk Oranı	1	4	1,76	0,181	0,831

Çizelge 4.16. Uzman grubu değerlendirme bulguları (devamı)

Görüntü 5	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	2,38	0,189	0,865
		Manzara Güzelliği	1	4	1,90	0,168	0,768
	Kullanım	Uyum	1	4	2,19	0,203	0,928
		Düzen	1	3	2	0,195	0,894
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	4	2,43	0,202	0,926
		Etkileşim	1	4	2,52	0,178	0,814
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,24	0,217	0,995
		Kütle/Boşluk Oranı	1	4	2,67	0,159	0,73
Görüntü 6	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	2,14	0,242	1,108
		Manzara Güzelliği	1	5	1,81	0,214	0,981
	Kullanım	Uyum	1	5	2,19	0,225	1,03
		Düzen	1	5	2,57	0,245	1,121
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,81	0,264	1,209
		Etkileşim	1	5	2,19	0,281	1,289
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,38	0,189	0,865
		Kütle/Boşluk Oranı	1	4	1,86	0,221	1,014
Görüntü 7	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	1,43	0,202	0,926
		Manzara Güzelliği	1	3	1,43	0,177	0,811
	Kullanım	Uyum	1	4	1,81	0,225	1,03
		Düzen	1	4	2,14	0,199	0,91
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	4	2,14	0,27	1,236
		Etkileşim	1	5	2,14	0,21	0,964
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,38	0,161	0,74
		Kütle/Boşluk Oranı	1	4	1,76	0,181	0,831
Görüntü 8	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	1,81	0,19	0,873
		Manzara Güzelliği	1	4	2,29	0,197	0,902
	Kullanım	Uyum	1	5	2,48	0,255	1,167
		Düzen	1	4	2,52	0,19	0,873
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	3	2,1	0,153	0,7
		Etkileşim	1	4	2,38	0,189	0,865
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	1,90	0,168	0,768
		Kütle/Boşluk Oranı	1	4	2,19	0,203	0,928

Çizelge 4.16. Uzman grubu değerlendirme bulguları (devamı)

Görüntü 9	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	2,38	0,129	0,59
		Manzara Güzelliği	1	3	1,9	0,181	0,831
	Kullanım	Uyum	1	3	2,05	0,129	0,59
		Düzen	1	3	2,19	0,148	0,68
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,67	0,187	0,856
		Etkileşim	1	5	2,86	0,221	1,014
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,57	0,224	1,028
		Kütle/Boşluk Oranı	1	3	2,33	0,144	0,658
Görüntü 10	Konfor	Fiziksel Konfor	1	3	2,10	0,168	0,768
		Manzara Güzelliği	1	4	2,10	0,217	0,995
	Kullanım	Uyum	1	4	2,29	0,197	0,902
		Düzen	1	4	2,29	0,171	0,784
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,76	0,206	0,944
		Etkileşim	1	4	2,90	0,168	0,768
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	4	2,67	0,199	0,913
		Kütle/Boşluk Oranı	1	5	3	0,218	1
Görüntü 11	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	2,52	0,19	0,873
		Manzara Güzelliği	1	5	2,76	0,206	0,944
	Kullanım	Uyum	1	5	3,14	0,278	1,276
		Düzen	1	5	3,19	0,29	1,327
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,95	0,271	1,244
		Etkileşim	1	5	2,76	0,181	0,831
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	2,9	0,228	1,044
		Kütle/Boşluk Oranı	1	5	2,48	0,245	1,123
Görüntü 12	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	3	0,258	1,183
		Manzara Güzelliği	1	5	2,57	0,281	1,287
	Kullanım	Uyum	1	5	3,1	0,292	1,338
		Düzen	1	5	3,29	0,294	1,347
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,95	0,305	1,396
		Etkileşim	1	4	2,38	0,129	0,59
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	3	1,90	0,181	0,831
		Kütle/Boşluk Oranı	1	3	2,05	0,129	0,59

Çizelge 4.16. Uzman grubu değerlendirme bulguları (devamı)

Görüntü 13	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	3,52	0,264	1,209
		Manzara Güzelliği	1	5	3,29	0,277	1,271
	Kullanım	Uyum	1	5	3,19	0,264	1,209
		Düzen	1	4	3,14	0,261	1,195
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	3,52	0,281	1,289
		Etkileşim	1	5	3,57	0,263	1,207
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	3,71	0,25	1,146
		Kütle/Boşluk Oranı	1	5	3,14	0,261	1,195
Görüntü 14	Konfor	Fiziksel Konfor	1	5	3	0,229	1,049
		Manzara Güzelliği	1	5	2,95	0,212	0,973
	Kullanım	Uyum	1	5	3,19	0,264	1,209
		Düzen	1	5	3,24	0,292	1,338
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	3,10	0,33	1,513
		Etkileşim	1	5	3,19	0,273	1,25
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	3,19	0,264	1,209
		Kütle/Boşluk Oranı	1	4	2,10	0,238	1,091
Görüntü 15	Konfor	Fiziksel Konfor	1	4	2,10	0,217	0,995
		Manzara Güzelliği	1	4	1,90	0,238	1,091
	Kullanım	Uyum	1	5	2,81	0,273	1,25
		Düzen	1	5	2,90	0,3	1,375
	Sosyallik	Çeşitlilik	1	5	2,52	0,29	1,327
		Etkileşim	1	4	2	0,195	0,894
	Bağlantı	Algılanabilirlik	1	5	3,52	0,264	1,209
		Kütle/Boşluk Oranı	1	5	3,29	0,277	1,271

Konfor parametresi, fiziksel konfor alt parametresinde;

- En yüksek puanı 3,29 ile 13. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, Feyzullah Mahallesinde yer alan ilçenin en büyük olan camisi; Merkez Camisi ve çevresi bulunmaktadır. Geçmiş görüntüsü ile kıyaslandığında henüz yapım aşamasında olan 1980 yılına ait caminin günümüzde ilçeye hitap eden kentsel donatı ve ölçüye sahip olması dikkat çekmektedir. Ayrıca cami çevresinin günümüzde yaya yolu ve alt yapı çalışmaları ile revizyonu yapılmakta olduğundan uzman grubu için fiziksel konfor değeri yüksek olarak değerlendirilmiştir.
- En düşük puanı ise 1,43 ile 3. ve 7. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, geçmişten günümüze değişmeyen hatta azalan kentsel donatı alanları dikkat çekmektedir. 3. görüntü tarihi öneme sahip Çamlık Gazinosunun günümüzde işletmenin kapatılması ile konforunu ve kullanımını kaybettiği görülmektedir. 7. görüntü ise 1950 yıllarda Süreyya

Plajı'nın simgesi olan Bakireler Tapınağı'nın günümüzde eski konforu kaybetmesi, kolonlarının deniz dolgusu esnasında gömülü kapması sebepleriyle insan ölçüsüne uygunluğunu kaybettiği görülmektedir. Bu durum uzman grubu açısından tarihi öneme sahip yapıların günümüz koşullarında değerleri azalarak fiziksel konfor yönünden düşük nitelik göstermektedir.

Konfor parametresi, manzara güzelliği alt parametresinde;

- En yüksek puanı 4,20 ile 13. görüntü almıştır. Görüntüler incelendiğinde, kentsel mekanda konfor parametresinin baskın olduğu görülmektedir. Feyzullah Mahallesinde yer alan görüntü diğer resimlere kıyasla fiziksel konfor ve kullanıcı ölçülerinin geçmişe göre daha iyi artığı görülmektedir. Bu yönleri ile uzman grubu açısından kentsel mekanda uygun donatı durumu göstermesi güzel olarak nitelendirilmiştir.

- En düşük puanı ise 1,43 ile 3. ve 7. görüntü almıştır. Görüntüler incelendiğinde, kentsel mekanın eski kullanımını ve odak özelliğini kaybettiği görülmektedir. 3. Görüntü 1945 yılındaki Çamlık Gazinosunun ve 7. görüntü 1950 yılında Bakireler Tapınağının deniz manzarasının güzelliğini, günümüzde dolgu yapılmak suretiyle kaybettiği görülmektedir.

Kullanım parametresi, uyum alt parametresinde;

- En yüksek puanı 3,19 ile 13. ve 14. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, kentsel mekan kullanımının diğer resimlere kıyasla geçmiş ve günümüz karşılaştırıldığında uyumlu olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile uzman grubu görüntüleri uyumlu olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

- En düşük puanı ise 1,43 ile 3. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, kentsel mekan kullanımının diğer resimlere kıyasla geçmiş ve günümüz karşılaştırıldığında uyumsuz olduğu görülmektedir. Küçükyalı Mahallesinde bulunan Çamlık Gazinosunun günümüzde mekansal özelliğini kaybetmiştir. Bu durum ile uzman grubu görüntüleri uyumsuz olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

Kullanım parametresi, düzen alt parametresinde;

- En yüksek puanı 3,29 ile 12. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, kentsel mekan kullanımının diğer resimlere kıyasla geçmiş ve günümüz karşılaştırıldığında daha düzenli durumda olduğu görülmektedir. Çalışma alanı sınırı oluşturan D-100 Karayolu kullanım açısından yoğunlaşırken planlı bir görünüm sergileyerek değiştiği görülmektedir.

- En düşük puanı ise 1,52 ile 3. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, geçmiş ve günümüz kıyasla düzensiz durumda olduğu görülmektedir. Görüntüde kullanımı yitirilmiş

kentsel mekan, yıkımı gerçekleşen yapı molozu dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler, manzaranın azalması ile genel olarak bakımsız, düzensiz nitelik göstermektedir.

Sosyallik parametresi, çeşitlik alt parametresinde;

- En yüksek puanı 3,52 ile 13. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, kentsel mekan kullanımının diğer resimlere ve geçmişe kıyasla daha çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Feyzullah Mahallesi merkezini gösteren görüntü sosyal açıdan değerlendirildiğinde çevresinin günümüzde meydan niteliğinde kullanılması ve dini, dinlenme, alışveriş rekreasyon açısından kullanım çeşitliliği barındırmaktadır. Bu yönleri ile uzman grubu görüntüyü çeşitlilik parametresinde yüksek olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

- En düşük puanı ise 1,52 ile 3. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, geçmiş ve günümüz kıyasla mekansal kullanımın bulunmadığı görülmektedir. Bu durum ile uzman grubu görüntüyü sosyallik açısından çeşitlilik parametresinde düşük olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

Sosyallik parametresi, etkileşim alt parametresinde;

- En yüksek puanı 3,52 ile 13. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, kentsel mekan kullanımının diğer resimlere ve günümüze kıyasla daha etkileşim gösterdiği görülmektedir. Feyzullah Mahallesi'nin merkezini ve çevresini gösteren görüntü sosyallik açısından değerlendirildiğinde günümüzde meydan niteliğinde kullanılması ticaret ve konut dokusu ile iç içe olması kamusal alanlar ile özel alanların ilişkili olduğu göstermektedir. Bu yönleri ile uzman grubu görüntü alanını etkileşim parametresini yüksek olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

- En düşük puanı ise 1,67 ile 3. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, kentsel mekan kullanımının diğer resimlere kıyasla geçmiş ve günümüz karşılaştırıldığında sosyallik açısından değerlendirildiğinde günümüzde etkileşimini kaybetmiştir. Çamlık gazinosunun günümüzde atıl bir durumda bulunmaktadır. Bu durum, uzman grubu görüntüyü etkileşim parametresinde düşük olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

Bağlantı parametresi, algılanabilirlik alt parametresinde;

- En yüksek puanı 3,71 ile 13. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, günümüzde ilçe meydanının odağında bulunan işaret öğesinin ayırt edici özellik sergilediği görülmektedir. Bu yönleri ile uzman grubu görüntü alanını algılanabilirlik parametresini yüksek olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

- En düşük puanı ise 1,90 ile 8. ve 12. görüntüler almıştır. Görüntüler incelendiğinde, geçmiş durumlarına kıyasla günümüzdeki görüntülerinde ayırt edici öğelerin varlığının azaldığı görülmektedir. İdealtepe Mahallesinde yerleşim alanını gösteren 8. Görüntü geçmiş ve

günümüz karşılaştırılması yapıldığında bağlantı bulunmadığı dönüşüm geçirdiği görülmektedir. Çalışma alanı sınırını oluşturan D-100 karayolu çevresinin de geçmiş ve günümüz karşılaştırılması yapıldığında bağlantı bulunmadığı karayolu kenarlarının kentsel açıdan değiştiği, betonarme ve yüksek katlı yapıların arttığı görülmektedir. Bu durum uzman grubu değerlendirmesinde bağlantılık açısından kentsel mekanda ayırt edici ve odak öğelerin varlığını olumsuz, düşük değerle nitelendirmesine sebep olmuştur.

Bağlantı parametresi, kütle-boşluk oranı alt parametresinde;

- En yüksek puanı 3,29 ile 15. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde geçmiş durumlarına kıyasla günümüzdeki görüntüsünde alanda kütle-boşluk durumunun değişmediği görülmektedir. Feyzullah Mahallesi'nde merkezinde yer alan görüntüde yapılı ve boş alanların zaman içerisinde değişmediği, boş alanların iyileştirilmesi üzerine imalat çalışmasının yapıldığı görülmektedir. Bu durum, uzman grubunun değerlendirmesinde bağlantılık açısından kütle-boşluk oranının yüksek olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

- En düşük puanı ise 1,57 ile 2. görüntü almıştır. Görüntüler incelendiğinde, geçmiş durumları kıyasla günümüzdeki görüntülerinde kütleli alanların arttığı görülmüştür. Bağlarbaşı mahallesinde bulunan Maltepe Tren İstasyonu ve çevresinin günümüzdeki değişiminde yapılı alanların arttığı görülmektedir. Bu durum uzman grubunu kütle-boşluk durumu açısından düşük olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

Görsel peyzaj analizine ilişkin görüntülerde en düşük ve en yüksek değerler Çizelge 4.17. sunulmuş olup değerlendirmeler aşağıda yapılmıştır.

Çizelge 4.17. Görüntülere ilişkin değerlendirme sonuçları

Görüntüler		Değer		Parametreler							
				Konfor	Kullanım		Sosyallik		Bağlantı		
				Alt Parametreler							
				Fiziksel Konfor	Manzara Güzelliği	Uyum	Düzen	Çeşitlilik	Etkileşim	Algılanabilirlik	Kütle-Boşluk Oranı
Görüntü 1	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 2	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 3	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 4	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 5	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 6	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 7	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 8	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 9	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 10	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 11	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 12	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 13	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 14	En düşük										
	En yüksek										
Görüntü 15	En düşük										
	En yüksek										

Görüntü 1 için en düşük puanlama; kullanım parametresinde, uyum alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; sosyallik parametresindeki, çeşitlik alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 2 için en düşük puanlama; bağlantı parametresinde, kütle-boşluk oranı alt parametresinde iken, en yüksek puanlamanın; sosyallik parametresinde etkileşim alt parametresinde ve bağlantı parametresindeki, algılanabilirlik alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 3 için en düşük puanlama; konfor parametresinde, fiziksel konfor ve manzara güzelliği alt parametresinde ayrıca kullanım parametresinde, uyum alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; bağlantı parametresindeki, algılanabilirlik alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 4 için en düşük puanlama; bağlantı parametresinde, kütle-boşluk oranı alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; kullanım parametresindeki, uyum alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 5 için en düşük puanlama; konfor parametresinde, manzara güzelliği alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; bağlantı parametresindeki, kütle-boşluk oranı alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 6 için en düşük puanlama; konfor parametresindeki, manzara güzelliği alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; bağlantı parametresindeki, algılanabilirlik alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 7 için en düşük puanlama; konfor parametresinde, fiziksel konfor ve manzara güzelliği alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; sosyallik parametresindeki, algılanabilirlik alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 8 için en düşük puanlama; konfor parametresindeki, fiziksel konfor alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; kullanım parametresinde, düzen alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 9 için en düşük puanlama; konfor parametresindeki, manzara güzelliği alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; sosyallik parametresinde, etkileşim alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 10 için en düşük puanlama; konfor parametresindeki, fiziksel konfor ve manzara güzelliği alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; sosyallik parametresinde, etkileşim alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 11 için en düşük puanlama; bağlantı parametresinde, kütle-boşluk oranı alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; kullanım parametresinde, düzen alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 12 için en düşük puanlama; bağlantı parametresinde, algılanabilirlik alt parametresinde iken en yüksek puanlama; kullanım parametresinde, düzen alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 13 için en düşük puanlama; kullanım parametresinde, düzen alt parametresindeki iken en yüksek puanlamanın; bağlantı parametresinde, algılanabilirlik alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 14 için en düşük puanlama; bağlantı parametresindeki, kütle-boşluk oranı alt parametresindeki iken en yüksek puanlamanın; kullanım parametresinde, düzen alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görüntü 15 için en düşük puanlama; konfor parametresindeki, manzara güzelliği alt parametresinde iken en yüksek puanlamanın; bağlantı parametresinde, algılanabilirlik alt parametresinde olduğu görülmektedir.

Görsel peyzaj analizi anket sonuçları ile uzman grubunun tanınmasına yönelik (cinsiyet, yaş aralığı, meslek ve çalıştıkları kurumlarına göre) durumları arasında ilişkileri Ki-kare Testi ile araştırılmış, ancak istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar bulunamamıştır.

Bu aşamada görsel peyzaj değerlendirmesinde puanlaması yapılan her görüntüye ilişkin uzman grubunun tanınmasına yönelik bilgilerden olan yaş aralığı ve cinsiyet özelinde çapraz tablo analizi uygulanmıştır. Anket formunda verilen cevapların puanlarına göre parametre, alt parametre, yaş aralığı ve cinsiyet çerçevesinde yüzdelik değerleri Çizelge 4.18.'de gösterilmektedir.

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo

	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerleri				% Değerleri	
GÖRÜNTÜ 1	KONFOR	Fiziksel Konfor	1	100	0,0	0,0	0,0	100,0	-
			2	50,0	25,0	16,7	8,3	91,7	8,3
			3	62,5	25,0	0,0	12,5	37,5	62,5
		Manzara Güzelliği	1	42,9	28,6	28,6	0,0	100,0	-
			2	66,7	22,2	0,0	11,1	66,7	33,3
			3	75,0	-	-	25,0	50,0	50,0
			4	-	100,0	-	-	-	100,0
			4	-	100,0	-	-	-	100,0
	KULLANIM	Uyum	1	55,6	22,2	22,2	-	77,8	22,2
			2	66,7	11,1	-	22,2	77,8	22,2
			3	50,0	50,0	-	-	-	100,0
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
		Düzen	1	62,5	25,0	12,5	-	75,0	25,0
			2	57,1	14,3	-	28,6	57,1	42,9
			3	40,0	40,0	20,0	-	80,0	20,0
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
	SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	66,7	33,3	-	-	100,0	-
			2	71,4	14,3	14,3	-	57,1	42,9
			3	50,0	20,0	10,0	20,0	70,0	30,0
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
		Etkileşim	1	62,5	25,0	12,5	-	75,0	25,0
			2	80,0	20,0	-	-	60,0	40,0
			3	42,9	14,3	14,3	28,6	71,4	28,6
			5	-	100,0	-	-	100,0	-
	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	42,9	14,3	28,6	14,3	71,4	28,6
			2	57,1	42,9	-	-	85,7	14,3
			3	66,7	-	-	33,3	66,7	33,3
			5	75,0	25,0	-	-	50,0	50,0
		Kütle-Boşluk Oranı	1	55,6	22,2	11,1	11,1	77,8	22,2
			2	50,0	25,0	25,0	-	75,0	25,0
			3	50,0	25,0	-	25,0	75,0	25,0
			5	75,0	25,0	-	-	50,0	50,0

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo(devamı)

GÖRÜNTÜ 2	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 2	KONFOR	Fiziksel Konfor	2	66,7	16,7	-	16,7	83,3	16,7
			3	40,0	-	40,0	20,0	60,0	40,0
			4	62,5	37,5	-	-	62,5	37,5
			5	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		Manzara Güzelliği	1	66,7	-	33,3	0,0	66,7	33,3
			2	57,1	28,6	-	14,3	85,7	14,3
			3	25,0	25,0	25,0	25,0	75,0	25,0
			4	50,0	50,0	-	-	75,0	25,0
			5	100,0	-	-	-	33,3	66,7
	KULLANIM	Uyum	1	85,7	14,3	-	-	42,9	57,1
			2	40,0	20,0	40,0	-	100,0	-
			3	33,3	33,3	-	33,3	66,7	33,3
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
			5	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		Düzen	1	83,3	16,7	-	-	50,0	50,0
			2	57,1	14,3	28,6	-	71,4	28,6
			3	-	33,3	0,0	66,7	66,7	33,3
			4	75,0	25,0	-	-	100,0	-
			5	-	100,0	-	-	100,0	-
	SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
			2	55,6	55,6	55,6	55,6	77,8	22,2
			3	50,0	-	-	50,0	75,0	25,0
			4	75,0	25,0	75,0	25,0	50,0	50,0
			5	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		Etkileşim	1	-	100,0	-	-	-	100,0
			2	50,0	30,0	20,0	-	70,0	30,0
			3	66,7	-	-	33,3	83,3	16,7
			4	100,0	-	-	-	50,0	50,0
			5	50,0	50,0	-	-	100,0	-
GÖRÜNTÜ 2	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	100,0	-	-	-	33,3	66,7
			2	100,0	-	-	-	-	100,0
			3	40,0	20,0	20,0	20,0	80,0	20,0
			4	60,0	40,0	-	-	80,0	20,0
			5	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		Kütle-Boşluk Oranı	1	100,0	-	-	-	50,0	50,0
			2	25,0	50,0	-	25,0	75,0	25,0
			3	37,5	25,0	25,0	12,5	75,0	25,0
			4	75,0%	25,0%	-	-	75,0	25,0
			5	100,0	-	-	-	66,7	33,3

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

GÖRÜNTÜ 3	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 3	KONFOR	Fiziksel Konfor	1	64,3	14,3	14,3	7,1	71,4	28,6
			2	66,7	-	-	33,3	66,7	33,3
			3	33,3	66,7	-	-	66,7	33,3
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
		Manzara Güzelliği	1	57,1	21,4	14,3	7,1	71,4	28,6
			2	50,0	-	-	50,0	50,0	50,0
			3	75,0	25,0	-	-	100,0	-
			4	-	100,0	-	-	-	100,0
	KULLANIM	Uyum	1	66,7	20,0	13,3	-	80,0	20,0
			2	33,3	-	-	66,7	33,3	66,7
			3	33,3	66,7	-	-	66,7	33,3
		Düzen	1	73,3	13,3	13,3	-	73,3	26,7
			2	-	33,3	-	66,7	66,7	33,3
			3	33,3	66,7	-	-	66,7	33,3
GÖRÜNTÜ 3	SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	69,2	15,4	15,4	-	76,9	23,1
			2	42,9	28,6	-	28,6	57,1	42,9
			3	-	100,0	-	-	100,0	-
		Etkileşim	1	76,9	7,7	15,4	-	76,9	23,1
			2	33,3	33,3	-	33,3	50,0	50,0
			3	-	100,0	-	-	100,0	-
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	71,4	14,3	14,3	-	71,4	28,6
			2	66,7	33,3	-	-	100,0	-
			3	-	50,0	-	50,0	50,0	-
		Kütle-Boşluk Oranı	1	76,9	15,4	7,7	-	84,6	15,4
			2	66,7	-	33,3	-	33,3	66,7
			3	-	50,0	-	50,0	50,0	50,0
GÖRÜNTÜ 3	BAĞLANTI	Kütle-Boşluk Oranı	4	-	100,0	-	-	100,0	-

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

GÖRÜNTÜ 4	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 4	KONFOR	Fiziksel Konfor	1	50,0	-	-	50,0	-	100,0
			2	55,6	11,1	22,2	11,1	88,9	11,1
			3	50,0	50,0	-	-	75,0	25,0
			4	66,7	33,3	-	-	66,7	33,3
		Manzara Güzelliği	1	66,7	11,1	11,1	11,1	55,6	44,4
			2	33,3	33,3	16,7	16,7	66,7	33,3
			3	50,0	50,0	-	-	100	-
			4	75,0	25,0	-	-	100	-
	KULLANIM	Uyum	1	100,0	-	-	-	50,0	50,0
			2	36,4	27,3	18,2	18,2	63,6	36,4
			3	75,0	25,0	-	-	100,0	-
			4	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		Düzen	1	100,0	-	-	-	50,0	50,0
			2	41,7	25,0	16,7	16,7	66,7	33,3
			3	50,0	50,0	-	-	100,0	-
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
	SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	75,0	25,0	-	-	50,0	50,0
			2	42,9	14,3	28,6	14,3	85,7	14,3
			3	40,0	40,0	-	20,0	80,0	20,0
			4	75,0	25,0	-	-	50,0	50,0
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
		Etkileşim	1	50,0	50,0	-	-	100,0	-
			2	33,3	16,7	33,3	16,7	66,7	33,3
			3	50,0	37,5	0,0	12,5	75,0	25,0
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
			5	100,0	-	-	-	66,7	33,3
	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	100,0	-	-	-	75,0	25,0
			2	50,0	30,0	20,0	0,0	100,0	-
			3	25,0	25,0	0,0	50,0	50,0	50,0
			4	66,7	33,3	-	-	100,0	-
			5	100,0	-	-	-	70,0	30,0
		Kütle-Boşluk Oranı	1	50,0	16,7	16,7	16,7	75,0	25,0
			2	25,0	50,0	25,0	-	100,0	
			3	71,4	14,3	-	14,3	33,3	66,7
			4	75,0	25,0	-	-	71,4	28,6

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

GÖRÜNTÜ 5	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 5	KONFOR	Fiziksel Konfor	1	66,7	0,0	33,3	0	33,3	66,7
			2	44,4	33,3	11,1	11,1	88,9	11,1
			3	71,4	14,3	-	14,3	57,1	42,9
			4	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		Manzara Güzelliği	1	83,3	-	16,7	-	50,0	50,0
			2	50,0	33,3	8,3	8,3	83,3	16,7
			3	50,0	-	-	50,0	50,0	50,0
			4	-	100,0	-	-	100,0	0,0
	KULLANIM	Uyum	1	83,3	-	16,7	-	50,0	50,0
			2	83,3	16,7	-	-	83,3	16,7
			3	25,0	37,5	12,5	25,0	75,0	25,0
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
		Düzen	1	87,5	-	12,5	-	62,5	37,5
			2	60,0	40,0	-	-	80,0	20,0
			3	25,0	37,5	12,5	25,0	75,0	25,0
			4	50,0	50,0	-	-	100,0	-
	SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	50,0	25,0	25,0	-	75,0	25,0
			2	83,3	16,7	-	-	66,7	33,3
			3	44,4	22,2	11,1	22,2	66,7	33,3
			4	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		Etkileşim	1	50,0	-	50,0	-	100,0	-
			2	75,0	25,0	-	-	75,0	25,0
			3	44,4	22,2	11,1	22,2	55,6	44,4
			4	50,0	50,0	-	-	100,0	0,0
	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	83,3	-	16,7	-	50,0	50,0
			2	83,3	16,7	-	-	83,3	16,7
			3	14,3	42,9	14,3	28,6	85,7	14,3
			4	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
		Kütle-Boşluk Oranı	1	50,0	-	50,0	-	50,0	50,0
			2	75,0	25,0	0,0	0,0	75,0	25,0
			3	50,0	28,6	7,1	14,3	71,4	28,6
			4	100,0	-	-	-	100,0	-

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

GÖRÜNTÜ 6	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 6	KONFOR	Fiziksel Konfor	1	60,0	20,0	20,0	-	100,0	-
			2	40,0	40,0	20,0	-	60,0	40,0
			3	75,0	-	-	25,0	50,0	50,0
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
		Manzara Güzelliği	1	75,0	25,0	-	-	75,0	25,0
			2	50,0	25,0	0,0	25,0	75,0	25,0
			3	50,0	25,0	0,0	25,0	62,5	37,5
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
	KULLANIM	Uyum	1	66,7	33,3	-	-	66,7	33,3
			2	55,6	22,2	22,2	0,0	77,8	22,2
			3	-	-	100,0	-	50,0	50,0
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
		Düzen	1	50,0	33,3	16,7	-	66,7	33,3
			2	42,9	42,9	14,3	-	85,7	14,3
			3	71,4	-	-	28,6	57,1	42,9
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
	SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	75,0	25,0	-	-	100,0	-
			2	40,0	20,0	40,0	-	60,0	40,0
			3	60,0	20,0	-	20,0	70,0	30,0
			5	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
		Etkileşim	1	100,0	-	-	-	100,0	-
			2	50,0	16,7	33,3	-	83,3	16,7
			3	16,7	50,0	0,0	33,3	66,7	33,3
			4	100,0	-	-	-	50,0	50,0
	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	5	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
			1	77,8	22,2	-	-	66,7	33,3
			2	50,0	-	50,0	50,0	75,0	25,0
			3	50,0	25,0	-	25,0	75,0	25,0
			4	-	66,7	-	33,3	66,7	33,3
		Kütle-Boşluk Oramı	5	100,0	-	-	-	100,0	-
			1	100,0	-	-	-	100,0	-
			2	77,8	-	22,2	-	55,6	44,4
			3	14,3	71,4	-	14,3	71,4	28,6
			4	50,0	-	-	50,0	100,0	-

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

GÖRÜNTÜ 7	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 7	KONFOR	Fiziksel Konfor	1	60,0	30,0	10,0	-	100,0	-
			2	66,7	16,7	16,7	-	55,6	44,4
			3	33,3	-	-	66,7	71,4	28,6
			4	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		Manzara Güzelliği	1	58,3	33,3	8,3	-	83,3	16,7
			2	50,0	25,0	25,0	-	50,0	50,0
			3	50,0	-	-	50,0	50,0	50,0
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
	KULLANIM	Uyum	1	58,8	29,4	11,8	-	76,5	23,5
			3	33,3	-	-	66,7	33,3	66,7
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
		Düzen	1	56,3	31,3	12,5	-	75,0	25,0
			2	100,0	-	-	-	100,0	-
			3	50,0	-	-	50,0	50,0	50,0
	SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	63,6	18,2	18,2	-	81,8	18,2
			2	80,0	20,0	-	-	60,0	40,0
			3	-	33,3	-	66,7	66,7	33,3
			4	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
		Etkileşim	1	50,0	16,7	33,3	-	100,0	-
			2	71,4	28,6	-	-	71,4	28,6
			3	42,9	28,6	-	28,6	42,9	57,1
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
GÖRÜNTÜ 8	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	44,4	33,3	22,2	-	88,9	11,1
			2	80,0	20,0	-	-	60,0	40,0
			3	-	-	100,0	-	50,0	50,0
			4	80,0	20,0	-	-	60,0	40,0
		Kütle-Boşluk Oranı	1	40,0	40,0	20,0	-	100,0	-
			2	70,0	20,0	10,0	-	60,0	40,0
			3	60,0	-	-	40,0	80,0	20,0
			5	-	100,0	-	-	0,0	100,0

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
			30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
			% Değerler				% Değerler	
KONFOR	Fiziksel Konfor	1	-	100,0	-	-	100,0	-
		2	53,8	23,1	15,4	7,7	53,8	46,2
		3	80,0	-	-	20,0	100,0	-
		4	50,0	50,0	-	-	100,0	-
	Manzara Güzelliği	1	77,8	11,1	11,1	-	55,6	44,4
		2	33,3	44,4	11,1	11,1	77,8	22,2
		3	50,0	-	-	50,0	100,0	-
		4	100,0	-	-	-	100,0	-
KULLANIM	Uyum	1	63,6	18,2	18,2	-	72,7	27,3
		2	40,0	40,0	-	20,0	60,0	40,0
		3	33,3	33,3	-	33,3	66,7	33,3
		4	100,0	-	-	-	100,0	-
	Düzen	1	55,6	22,2	22,2	-	66,7	33,3
		2	62,5	25,0	-	12,5	75,0	25,0
		3	33,3	33,3	-	33,3	66,7	33,3
		4	100,0	-	-	-	100,0	-
SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	100,0	-	-	-	50,0	50,0
		2	22,2	44,4	11,1	22,2	77,8	22,2
		3	83,3	0,0	16,7	-	66,7	33,3
		4	50,0	50,0	-	-	100,0	-
	Etkileşim	1	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		2	44,4	22,2	11,1	22,2	66,7	33,3
		3	66,7	-	33,3	0,0	75,0	25,0
		4	100,0	-	-	-	66,7	33,3
BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	-	100,0	-	-	100,0	-
		2	58,3	16,7	8,3	16,7	75,0	25,0
		3	25,0	50,0	25,0	-	75,0	25,0
		4	100,0	-	-	-	50,0	50,0
	Kütle-Boşluk Oranı	1	25,0	50,0	25,0	-	50,0	50,0
		2	54,5	18,2	9,1	18,2	63,6	36,4
		3	83,3	16,7	-	-	100,0	-

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

GÖRÜNTÜ 9	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 9	KONFOR	Fiziksel Konfor	2	57,1	21,4	14,3	7,1	64,3	35,7
			3	66,7	16,7	-	16,7	83,3	16,7
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
		Manzara Güzelliği	1	62,5	37,5	-	-	75,0	25,0
			2	42,9	14,3	28,6	14,3	100,0	-
			3	66,7	16,7	-	16,7	33,3	66,7
	KULLANIM	Uyum	1	33,3	66,7	-	-	100,0	-
			2	57,1	21,4	14,3	7,1	71,4	28,6
			3	75,0	-	-	-	50,0	50,0
		Düzen	1	33,3	66,7	-	-		
			2	45,5	27,3	18,2	9,1	64,3	35,7
			3	85,7	-	-	14,3	75,0	25,0
GÖRÜNTÜ 9	SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	100,0	-	-	-	100,0	-
			2	37,5	37,5	25,0	-	87,5	12,5
			3	70,0	10,0	-	20,0	60,0	40,0
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
			5	-	100,0	-	-	-	100,0
		Etkileşim	1	50,0	50,0	-	-	100,0	-
			2	20,0	40,0	40,0	-	100,0	-
			3	66,7	11,1	-	22,2	66,7	33,3
			4	100,0	-	-	-	50,0	50,0
			5	-	100,0	-	-	-	100,0
	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	44,4	33,3	22,2	-	100,0	-
			2	80,0	20,0	-	-	75,0	25,0
			3	-	-	-	100,0	80,0	20,0
			4	80,0	20,0	-	-	40,0	60,0
		Kütle-Boşluk Oramı	1	33,3	66,7	-	-	100,0	-
			2	75,0	12,5	12,5	-	60,0	40,0
			3	20,0	20,0	20,0	40,0	77,8	22,2
			4	80,0	20,0	-	-	71,4	28,6

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

GÖRÜNTÜ 10	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 10	KONFOR	Fiziksel Konfor	1	-	50,0	50,0	-	100,0	-
			2	71,4	14,3	-	14,3	71,4	28,6
			3	60,0	20,0	10,0	10,0	60,0	40,0
			4	50,0	50,0	-	-	100,0	-
		Manzara Güzelliği	1	20,0	60,0	20,0	-	100,0	-
			2	88,9	0,0	0,0	--	55,6	44,4
			3	42,9	28,6	14,3	-	71,4	28,6
			4	60,0	-	20,0	20,0	71,4	28,6
	KULLANIM	Uyum	2	33,3	50,0	16,7	-	71,4	28,6
			3	77,8	11,1	-	11,1	60,0	40,0
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
			1	60,0	0,0	20,0	20,0	60,0	40,0
		Düzen	2	33,3	50,0	16,7	-	66,7	33,3
			3	77,8	11,1	0,0	11,1	77,8	22,2
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
			1	33,3	33,3	33,3	-	100,0	-
	SOSYALLİK	Çeşitlilik	2	80,0	10,0	-	10,0	60,0	40,0
			3	42,9	28,6	14,3	14,3	71,4	28,6
			4	-	100,0	-	-	100,0	-
		Etkileşim	1	33,3	33,3	33,3	-	100,0	-
			2	-	50,0	-	50,0	100,0	-
			3	71,4	14,3	7,1	7,1	57,1	42,9
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
			5	-	100,0	-	-	100,0	-
	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	-	100,0	-	-	100,0	-
			2	50,0	50,0	-	-	75,0	25,0
			3	66,7	8,3	8,3	16,7	66,7	33,3
			4	50,0	50,0	-	-	75,0	25,0
		Kütle-Boşluk Oranı	1	-	50,0	50,0	-	100,0	-
			2	85,7	14,3	-	-	42,9	57,1
			3	50,0	12,5	12,5	25,0	87,5	12,5
			4	57,1	23,8	9,5	9,5	71,4	28,6

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

GÖRÜNTÜ 11	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 11	KONFOR	Fiziksel Konfor	2	50,0	25,0	12,5	12,5	62,5	37,5
			3	42,9	28,6	14,3	14,3	85,7	14,3
			4	100,0	-	-	-	50,0	50,0
			5	50,0	50,0	-	-	100,0	-
			1	100,0	-	-	-	50,0	50,0
		Manzara Güzelliği	2	44,4	33,3	11,1	11,1	88,9	11,1
			3	40,0	20,0	20,0	20,0	60,0	40,0
			4	75,0	25,0	-	-	50,0	50,0
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
	KULLANIM	Uyum	1	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
			2	50,0	25,0	25,0	-	87,5	12,5
			3	60,0	20,0	-	20,0	60,0	40,0
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
		Düzen	1	-	100,0	-	-	100,0	-
			2	57,1	28,6	14,3	-	71,4	28,6
			3	63,6	9,1	9,1	18,2	63,6	36,4
			5	50,0	50,0	-	-	100,0	-
	SOSYALLİK	Çeşitlilik	2	66,7	22,2	11,1	-	88,9	11,1
			3	33,3	16,7	16,7	33,3	66,7	33,3
			5	66,7	33,3	-	-	50,0	50,0
		Etkileşim	1	50,0	16,7	33,3	-	100,0	-
			2	71,4	28,6	-	-	85,7	14,3
			3	42,9	28,6	0,0	28,6	66,7	33,3
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
			5	66,7	33,3	-	-	50,0	50,0
	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	100,0	-	-	-	100,0	-
			2	66,7	22,2	11,1	-	77,8	22,2
			3	-	40,0	20,0	40,0	80,0	20,0
			4	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
			5	100,0	-	-	-	50,0	50,0
		Kütle-Boşluk Oranı	1	100,0	-	-	-	-	100,0
			2	50,0	33,3	16,7	-	83,3	16,7
			3	50,0	25,0	8,3	16,7	66,7	33,3
			4	100,0	-	-	-	100,0	-
			5	100,0	-	-	-	100,0	-

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
			30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
			% Değerler				% Değerler	
KONFOR	Fiziksel Konfor	1	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
		2	25,0	50,0	25,0	-	50,0	50,0
		3	72,7	9,1	-	18,2	72,7	27,3
		4	50,0	-	50,0	-	100,0	-
		5	50,0	50,0	-	-	100,0	-
	Manzara Güzelliği	1	40,0	40,0	20,0	-	80,0	20,0
		2	80,0	20,0	-	-	20,0	80,0
		3	62,5	12,5	-	25,0	87,5	12,5
		4	50,0	-	50,0	-	100,0	-
		5	-	100,0	-	-	100,0	-
KULLANIM	Uyum	1	50,0	25,0	25,0	-	50,0	50,0
		2	33,3	66,7	-	-	66,7	33,3
		3	60,0	20,0	-	20,0	80,0	20,0
		4	75,0	0,0	12,5	12,5	75,0	25,0
		5	-	100,0	-	-	100,0	-
	Düzen	1	-	66,7	33,3	-	66,7	33,3
		2	75,0	25,0	-	-	50,0	50,0
		3	60,0	20,0	-	20,0	80,0	20,0
		4	75,0	0,0	12,5	12,5	75,0	25,0
		5	-	100,0	-	-	100,0	-
SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	71,4	28,6	-	-	42,9	57,1
		2	-	-	100,0	-	100,0	-
		3	62,5	25,0	-	12,5	75,0	25,0
		4	50,0	-	25,0	25,0	100,0	-
		5	-	100,0	-	-	100,0	-
	Etkileşim	1	33,3	66,7	-	-	66,7	33,3
		2	50,0	25,0	25,0	-	50,0	50,0
		3	66,7	16,7	-	16,7	83,3	16,7
		4	50,0	-	25,0	25,0	100,0	-
		5	75,0	25,0	-	-	50,0	50,0
BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	100,0	-	-	-	50,0	50,0
		2	20,0	40,0	40,0	-	80,0	20,0
		3	50,0	25,0	-	25,0	75,0	25,0
		4	60,0	20,0	-	20,0	80,0	20,0
		5	80,0	20,0	-	-	60,0	40,0
	Kütle-Boşluk Oranı	1	75,0	25,0	-	-	50,0	50,0
		2	-	25,0	50,0	25,0	100,0	-
		3	50,0	33,3	-	16,7	66,7	33,3
		4	66,7	33,3	-	-	100,0	-
		5	100,0	-	-	-	50,0	50,0

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
			30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
			% Değerler				% Değerler	
KONFOR	Fiziksel Konfor	1	-	-	100,0	-	100,0	-
		2	66,7	33,3	-	-	-	100,0
		3	42,9	14,3	14,3	28,6	85,7	14,3
		4	75,0	25,0	-	-	100,0	-
		5	66,7	33,3	-	-	66,7	33,3
	Manzara Güzelliği	1	66,7	-	33,3	-	66,7	33,3
		2	-	100,0	-	-	50,0	50,0
		3	40,0	20,0	20,0	20,0	80,0	20,0
		4	62,5	25,0	-	12,5	87,5	12,5
		5	100,0	-	-	-	33,3	66,7
KULLANIM	Uyum	1	33,3	33,3	33,3	-	66,7	33,3
		2	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
		3	50,0	16,7	16,7	16,7	83,3	16,7
		4	75,0	12,5	0,0	12,5	62,5	37,5
		5	50,0	50,0	-	-	100,0	-
	Düzen	1	50,0	25,0	25,0	-	50,0	50,0
		2	-	100,0	-	-	100,0	-
		3	25,0	25,0	25,0	25,0	75,0	25,0
		4	75,0	16,7	-	8,3	75,0	25,0
		5	50,0	-	50,0	-	100,0	-
SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	50,0	-	50,0	-	100,0	-
		2	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
		3	50,0	16,7	16,7	16,7	66,7	33,3
		4	40,0	40,0	-	20,0	80,0	20,0
		5	83,3	16,7	-	-	66,7	33,3
	Etkileşim	1	100,0	-	-	-	100,0	
		2	-	66,7	33,3	-	66,7	33,3
		3	50,0	16,7	16,7	16,7	66,7	33,3
		4	60,0	20,0	0,0	20,0	80,0	20,0
		5	83,3	16,7	--	-	66,7	33,3
BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	-	-	100,0	-	100,0	-
		2	100,0	-	-	-	-	100,0
		3	62,5	12,5	12,5	12,5	75,0	25,0
		4	25,0	50,0	-	25,0	100,0	-
		5	71,4	28,6	-	-	57,1	42,9
	Kütle-Boşluk Oranı	1	66,7	33,3	-	-	33,3	66,7
		2	-	50,0	50,0	-	100,0	-
		3	57,1	14,3	14,3	14,3	71,4	28,6
		4	71,4	14,3	-	14,3	71,4	28,6

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

GÖRÜNTÜ 14	Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
				30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
				% Değerler				% Değerler	
				1	2	3	4	5	6
GÖRÜNTÜ 14	KONFOR	Fiziksel Konfor	1	50,0	50,0	-	-	100,0	-
			2	66,7	33,3	-	-	66,7	33,3
			3	50,0	37,5	12,5	-	75,0	25,0
			4	25,0	-	25,0	50,0	75,0	25,0
			5	100,0	-	-	-	50,0	50,0
		Manzara Güzelliği	1	33,3	66,7	-	-	100,0	-
			2	-	100,0	-	-	100,0	-
			3	81,8	9,1	9,1	-	63,6	36,4
			4	20,0	20,0	20,0	40,0	60,0	40,0
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
	KULLANIM	Uyum	1	50,0	50,0	-	-	100,0	-
			2	33,3	66,7	-	-	33,3	66,7
			3	72,7	18,2	9,1	-	72,7	27,3
			4	25,0	-	25,0	50,0	75,0	25,0
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
		Düzen	1	66,7	33,3	-	-	100,0	-
			2	33,3	66,7	-	-	33,3	66,7
			3	33,3	33,3	33,3	-	66,7	33,3
			4	63,6	9,1	9,1	18,2	72,7	27,3
			5	100,0	-	-	-	71,4	28,6
	SOSYALLİK	Çeşitlilik	1	66,7	33,3	-	-	100,0	-
			2	66,7	33,3	-	-	33,3	66,7
			3	20,0	60,0	20,0	-	80,0	20,0
			4	50,0	0,0	16,7	33,3	83,3	16,7
			5	100,0	-	-	-	83,3	16,7
		Etkileşim	1	50,0	50,0	-	-	100,0	-
			2	40,0	60,0	-	-	60,0	40,0
			3	50,0	-	50,0	-	50,0	50,0
			4	40,0	-	20,0	40,0	80,0	20,0
			5	100,0	-	-	-	60,0	40,0
GÖRÜNTÜ 14	BAĞLANTI	Algılanabilirlik	1	50,0	50,0	-	-	100,0	-
			2	100,0	-	-	-	100,0	-
			3	50,0	25,0	25,0	-	50,0	50,0
			4	54,5	18,2	9,1	18,2	63,6	36,4
			5	100,0	-	-	-	100,0	-
		Kütle-Boşluk Oranı	1	66,7	33,3	-	-	100,0	-
			2	100,0	-	-	-	50,0	50,0
			3	33,3	50,0	16,7	0,0	66,7	33,3
			4	62,5	12,5	12,5	12,5	62,5	37,5
			5	50,0	-	-	-	100,0	-
	BAĞLANTI	Kütle-Boşluk Oranı	1	66,7	33,3	-	-	100,0	-
			2	100,0	-	-	-	50,0	50,0
			3	33,3	50,0	16,7	0,0	66,7	33,3
			4	62,5	12,5	12,5	12,5	62,5	37,5
			5	50,0	-	-	-	100,0	-

Çizelge 4.18. Anket özelinde katılımcı yaş grupları/cinsiyet çapraz tablo (devamı)

Parametreler	Alt Parametreler	Puan	Yaş Grupları				Cinsiyet	
			30-35	36-40	41-50	51+	Kadın	Erkek
			% Değerler				% Değerler	
GÖRÜNTÜ 15	KONFOR	1	50,0	25,0	25,0	-	87,5	12,5
		2	50,0	50,0	-	-	66,7	33,3
		3	50,0	-	-	50,0	75,0	25,0
		4	100,0	-	-	-	33,3	66,7
		1	37,5	37,5	25,0	-	87,5	12,5
		2	60,0	20,0	-	20,0	70,0	30,0
		3	100,0	-	-	-	33,3	66,7
		4	66,7	-	-	33,3	66,7	33,3
	KULLANIM	1	33,3	33,3	33,3	-	83,3	16,7
		2	80,0	10,0	-	10,0	60,0	40,0
		3	-	100,0	-	-	100,0	-
		4	66,7	-	-	33,3	66,7	33,3
		1	60,0	20,0	20,0	-	60,0	40,0
		2	66,7	16,7	-	16,7	83,3	16,7
		3	-	100,0	-	-	100,0	-
		4	66,7	-	-	33,3	66,7	33,3
	SOSYALLİK	1	33,3	33,3	33,3	-	100,0	-
		2	50,0	16,7	16,7	16,7	66,7	33,3
		3	57,1	28,6	-	14,3	85,7	14,3
		4	50,0	50,0	-	-	50,0	50,0
		5	100,0	-	-	-	33,3	66,7
		1	50,0	25,0	25,0	-	100,0	-
		2	40,0	20,0	20,0	20,0	80,0	20,0
		3	50,0	50,0	-	-	75,0	25,0
	BAĞLANTI	4	60,0	20,0	-	20,0	60,0	40,0
		5	100,0	-	-	-	33,3	66,7
		1	33,3	33,3	33,3	-	83,3	16,7
		2	50,0	25,0	-	25,0	75,0	25,0
		3	62,5	25,0	0,0	12,5	75,0	25,0
		5	100,0	-	-	-	33,3	66,7
		1	57,1	28,6	14,3	-	71,4	28,6
		2	62,5	12,5	12,5	12,5	62,5	37,5
	KÜTLE-BOŞLUK ORANI	3	40,0	40,0	-	20,0	80,0	20,0
		4	100,0	-	-	-	100,0	-

Çizelge 4.18 yer alan çapraz tablo değerlendirmeleri her görüntü özelinde dikkat çeken benzerlikler ya da zıtlıklar ilişkisi aşağıda yorumlanmıştır.

Görüntü 1 için; 30-35 yaş grubu kadınlar tarafından en düşük puanlama konfor parametresinde fiziksel konfor alt parametresine verilirken, sosyallik parametresinde etkileşim alt parametresinde ise en yüksek puanlamanın 36-40 yaş grubu kadınlar tarafından yapıldığı görülmektedir.

Görüntü 2 için; kadın katılımcılardan 30-35 yaş grubu yarısı ve 36-40 yaş grubu yarısı konfor, kullanım, sosyallik parametresi; fiziksel konfor, uyum, etkileşim alt parametrelerinde en yüksek puanı verirken, sosyallik parametresi çeşitlilik alt parametresinde ise kadınlar tarafından yine aynı yaş gruplar yarı yarıya olmak üzere en düşük puanlarını vermişlerdir.

Görüntü 3 için; tüm parametrelerde yaş grupları cinsiyet özelinde incelendiğinde en yüksek (5) puanın bulunmadığı dikkat çekmektedir.

Görüntü 4 için; erkek katılımcılardan 30-35 yaş grubu yarısı ve 51 + yaş grubu yarısı konfor parametresi fiziksel konfor alt parametresine en düşük puanlamayı yapmışlardır. Kadın katılımcılardan 30-35 yaş grubu sosyallik parametresinde en yüksek puanı vermişlerdir.

Görüntü 5 için; tüm parametrelerde yaş grupları cinsiyet özelinde incelendiğinde en yüksek (5) puanın bulunmadığı dikkat çekmektedir. Tüm parametrelerde puanlamalar arasındaki en yüksek (4) değer yine kadınlar tarafından verildiği görülmektedir.

Görüntü 6 için; 30-35 yaş grubu kadın katılımcılar konfor, kullanım parametreleri ve alt parametrelerini en yüksek puanı vermişlerdir.

Görüntü 7 için; en yüksek puan sadece bağlantı parametresinde, kütle-boşluk alt parametresinde, 36-40 yaş grubu erkek katılımcılar tarafından verilmiştir.

Görüntü 8 için; tüm parametrelerde yaş grupları ve cinsiyet özelinde incelendiğinde en yüksek (5) puanın bulunmadığı dikkat çekmektedir. En düşük puanlamanın konfor, bağlantı parametreleri fiziksel konfor, algılanabilirlik alt parametrelerinde 36-40 yaş grubu kadın katılımcılar tarafından verildiği görülmektedir.

Görüntü 9 için; en yüksek iki puanlamanın da sosyallik parametresindeki 36-40 yaş grubu erkek katılımcılar tarafından verildiği görülmektedir.

Görüntü 10 için; en yüksek (5) tek puanlamanın sosyallik parametresinde, etkileşim alt parametresinde 36-40 yaş grubu kadın katılımcılar tarafından verildiği görülmektedir.

Görüntü 11 için bağlantı parametresinde, kütle- boşluk alt parametresinde 30-35 yaş grubu erkek katılımcılar en düşük sayısal değeri, kadın katılımcılar ise en yüksek sayısal değeri vermişlerdir.

Görüntü 12 için; 36-40 yaş grubunda bulunan kadın katılımcıların tamamı kullanım, sosyallik, bağlantı parametrelerindeki uyum, düzen, çeşitlilik alt parametrelerinde en yüksek sayısal değeri vermişlerdir.

Görüntü 13 için; 41-50 yaş grubunda bulunan kadın katılımcıların konfor, bağlantı parametrelerindeki fiziksel konfor, algılanabilirlik alt parametrelerindeki en düşük sayısal değere sahip olduğu görülmektedir.

Görüntü 14 için; 30-35 yaş grubunun yarısı, 36-40 yaş grubunun yarısı kadın katılımcıların konfor, kullanım, bağlantı parametrelerindeki fiziksel konfor, uyum, algılanabilirlik alt parametrelerinde en düşük puanlamayı verdikleri görülmektedir.

Görüntü 15 için; 30-35 yaş grubunda sosyallik, bağlantı parametrelerinde, çeşitlilik, etkileşim, Algılanabilirlik alt parametrelerinde en yüksek puanlamanın (5); %33.3 kadın, %66.7 erkek katılımcılar tarafından verildiği görülmektedir.

Görsel peyzaj analizinin son kısmında her görüntüye ait parametreler çerçevesinde verilen sayısal verilere ilişkin toplam 840 puan üzerinden yüksek (560-840), orta (280-559), düşük (1-279) olacak şekilde kademelendirilerek değerlendirme yapılmıştır. Bu kapsamda;

- Görüntü 1 toplam 362 puan ile orta,
- Görüntü 2 toplam 473 puan ile orta,
- Görüntü 3 toplam 256 puan ile Küçükyalı Mahallesi, Çamlık Gazinosu peyzaj kalite açısından düşük olarak nitelendirilmektedir. Kamusal alan kullanımının geçmişe kıyasla günümüzde işlevinden uzaklaşması ve tarihi öneminin korunmaması sebeplerinden dolayı peyzaj kalitesi az olarak nitelendirilmiştir.

- Görüntü 4 toplam 416 puan ile orta,
- Görüntü 5 toplam 385 puan ile orta,
- Görüntü 6 toplam 390 puan ile orta,
- Görüntü 7 toplam 308 puan ile orta,
- Görüntü 8 toplam 360 puan ile orta,
- Görüntü 9 toplam 398 puan ile orta,
- Görüntü 10 toplam 413 puan ile orta,
- Görüntü 11 toplam 483 puan ile orta,
- Görüntü 12 toplam 488 puan ile orta,
- Görüntü 13 toplam 569 puan ile Feyzullah Mahallesi Merkez Cami ve çevresi ilçenin meydana olup, geçmiş görüntüsünden günümüze artan ve yenilenen kamusal alan kullanımının peyzaj kalite değeri yüksek olarak kademelendirilmiştir.

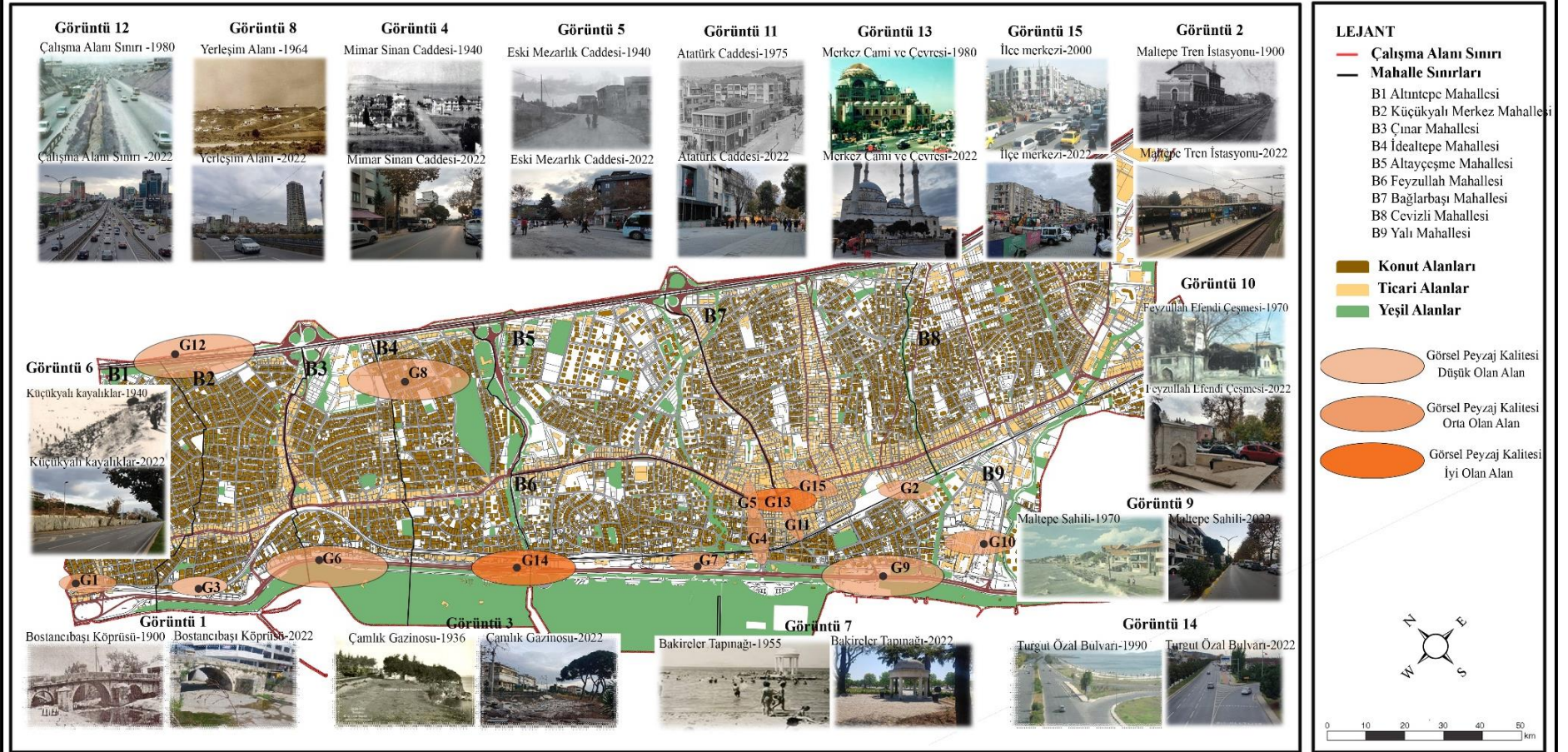
- Görüntü 14 toplam 527 puan ile Yalı Mahallesi, Turgut Özal Bulvarı geçmişten kıyasla günümüzde artan estetik ve işlevsel görüntüsü sebepleriyle peyzaj kalite değeri yüksek görüntüye sahip alandır.

- Görüntü 15 toplam 380 puan ile orta değerlendirmeleri yapılarak görsel peyzaj kalite analizi gerçekleştirilmiştir. Analizi içeren tematik harita Şekil 4.139.'da yer almaktadır.

Maltepe İlçesinin çalışma alanı özelinde kent kimliğinin görsel açıdan değerlendirilebilmesi için kent imajı ve görsel kalite yönünden ele alınmıştır. İlçenin stratejik konumu itibarıyla hakim bir noktada bulunan deniz manzarası ve sahil boyunca kesintisiz devam eden rekreasyon alanları kent imajı yönünden dikkat çekicidir. Çalışma alanı bu güçlü imaj öğeleri çerçevesinde değerlendirildiğinde mahalle ölçeğinde Yalı ve Feyzullah ve Küçükyalı Merkez Mahalleleri öne çıkmaktadır. Aynı zamanda ilçenin tarihi dokusu ile bütünleşmiş yapısı kent imajını oluşturmaktadır. Çalışma alanında yer alan odak noktalar, işaret öğeleri, nihengiler, kültürel öğeler, sivil mimari yapıların varlığı imaja etki eden unsurlar olarak ortaya konmuştur. Feyzullah Mahallesi Merkez Camii ve çevresindeki ilçe meydanı, Bağlarbaşı Mahallesi yaya bölgesi, Atatürk Caddesi, cazibe oluşturan kamusal alanlardır. Ayrıca çalışma alanında değişim ve dönüşüm gösteren sahil alanları, D-100 Karayolu ve İdealtepe Mahallesi'nde yüksek katlı konutlaşma kent imajına etki etmiştir. Çalışma alanı imaj analizinden yola çıkarak görsel peyzaj kalite analizi, tarihi dokusu ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Bu kapsamda çalışma alanı çerçevesinde görüntü 1-2-3-7-10 kültürel öğelerden, görüntü 6-11-13-15 kamusal alanlardan, anket formunda yer alan diğer görüntü 4-5-8-9-12-14 ise zaman içerisinde dönüşüm gösteren alanların geçmiş-günümüz durumlarını göstermektedir. Görsel peyzaj analizi ilgili parametreler çerçevesinde değerlendirmede Feyzullah Mahallesi'nde halihazırda yenilenen ilçe meydanı çalışması göz önüne alınarak kentsel odağın korunması ilişkili olarak yüksek kalitededir. Yalı Mahallesi'nde Turgut Özal Bulvarı deniz hattı boyunca kesintisiz devam eden yol gelişen ve ihtiyaçları karşılayan değişimi ile katılımcılar tarafından yüksek kalite niteliğindedir. Ancak tarihi öneme sahip Çamlık Gazinosu yakın zamanda işletmesinin yıkılarak mekan özelliğini kaybetmesi ile uzman grubu açısından düşük peyzaj değerine sahip olmuştur. Genel anlamda görsel peyzaj değerlendirmesi orta derecede değerlendirilmiştir. Bu durum çalışma alanındaki tarihi dokunun nispeten korunarak değişim gösterdiğine ilişkin bakış açısı oluşturmıştır.

Çalışma alanı görsel kimlik açısından kamusal alanlardaki dönüşüm ve kültürel öğeler barındıran tarihi dokusu ile ilişkilidir. Ayrıca ilçenin deniz manzarası güçlü görsel unsur olarak değerlendirilmiştir.

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

Çalışma Alanı Özelinde Görsel Peyzaj Kalite Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 4.139. Görsel peyzaj kalite analizi

Yapılan tüm analizler ve gözlemler sonucunda kent kimliğine etkisi değerlendirilmiş olup, SWOT Analizi Tekniğı kullanılarak alanın güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri Çizelge 4.19.'da belirlenmiştir. Bu doğrultuda; güçlü yönler olarak ön plana çıkan değerler; alanın ilçenin eski yerleşim bölgesinde kalması ile sahip olduğu anıtsal, tescilli yapılar, kültürel öğeler ve tarihi kimliği bulunmaktadır. Çalışma alanında 3 adet sit, 6 adet koruma alanı bulunmaktadır. Üst ölçekli planlarda kimlik kavramının ön plana çıktığı yaklaşımlar “Kentsel Mekansal Standartları Geliştirilmesi” Raporunda ve “Kentsel Tasarım Rehberleri” hazırlanmasına ve uygulanmasına ilişkin kent kimliği ve kentsel kalite adına mekanı yeniden değerlendirmesi amaçlanmış olup, kentsel kimliği geliştirmek ve yerele özgü kılmak hedeflenmiştir. Yaşam kalitesi ekseninde yine kentsel kimlik ve konfor durumuna vurgu yapılmıştır. Çalışma alanının bu materyalleri içermesi kentsel kimliğe etki eden değişimlerin bulunması ve değerlendirilmesi bakımından güçlü bir yöne sahiptir. Alt ölçekli planlarda tarihi ve modernleşme katmanlarının iç içe değişim yaşaması alanın güçlü yönlerindendir. Ayrıca kıyı kullanımlarında kamusal alana sahip olması ve sosyal aktivitelerin açık kullanım çeşitliliği barındırması diğer güçlü yönlerinden biridir.

Alt ölçekli plan değişimlerinin kent kimliğe etki etmesi, yerel kimlik öğelerinin ve kentin kimlik yapısının zamanla değişimi zayıf bir yön oluşturmaktadır. Ayrıca yaya ve bisiklet yolları, meydanlar ve otoparkların yetersiz olması zayıf yönler olarak belirlenmiştir. Üst ölçek plan ve politikalarda, kimlik kavramının ön plana çıktığı yaklaşımlar ilçenin kültürel zengin bileşenlere sahip olması, ulusal ve uluslararası ölçekte müsabakaların ve etkinliklerin düzenlendiği sosyal alanların ve tarihi miras yapıları ile kültürel turizm olanaklı alanların bulunması ve deniz kıyısı potansiyeli Maltepe İlçesi için fırsat oluşturmaktadır. Kentsel değişim ve dönüşüm ile cazibesini yitirmiş kent öğeleri ve korunamamış tarihsel yapılar, teknolojik gelişmeler ile yüksek katlı yapılar, değişen ulaşım yapıları, mekansal değişimler kent kimliğine karşı ilçeye yönelik tehdit oluşturmaktadır.

Çizelge 4.19. Çalışma alanına ilişkin SWOT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
• Çalışma alanının İstanbul-Maltepe İlçesi konumu içerisinde yer alması • Çalışma alanının denize kıyısı bulunması • Çalışma alanının tarihsel kimlik değeri • Çalışma alanının içinde kültürel tescilli yapıları ve kentsel öğelerin bulunması • Kentsel sit ve koruma alanları bulunması • Çalışma alanı içerisinde kamusal alan kullanım çeşitliliği • Çalışma alanının görsel kimlik ve imaj değeri • Ticari ulaşım akslarına sahip olması • Çalışma alanının farklı ulaşım çeşitliliği barındırması	• Alt ölçekli plan değişimlerinin kent kimliğine etki etmesi • Yerel kimlik öğelerinin ve kentin kimlik yapısının zamanla değişimi • Kültürel alanların zaman içerisinde korunmasına yönelik sorunlar • Tarihi ve yeni yapıların görsel açıdan uyumsuzluğu • Konut alanlarının ve kat yüksekliğinin fazlalığı • Trafik yoğunluğun fazla olması
FIRSATLAR	TEHDİTLER
• Üst ölçek plan ve yaklaşımlarda kamusal alan-kent kimliği ilişkisine vurgu yapılması • Çalışma alanının bulunduğu bölge ve kent içindeki konumu • Tarihi ve kültürel yapısı • Deniz kenarı kamusal alana ve adalar manzarası ile kıyı potansiyeli • Kamusal alan kullanım çeşitliliği ve yoğunluğu • Ulusal ve uluslararası organizasyonların yapılması	• Çalışma alanının bulunduğu bölge ve kent içindeki konumu • Kentsel müdahalelerin kimlik yapısına etkisi • Tescilli tarihi yapıların korunamaması • Eski cazibesinin yitirmiş, bakımsız kültürel öğeler • Mekansal dönüşümler

5. KULLANICI GRUBUNUN KENTSEL KİMLİK ALGI VE FARKINDALIK DÜZEYİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

“Kullanıcı grubunun kentsel kimlik algı ve farkındalık düzeyinin değerlendirilmesi” bölümü; sosyal parametreler açısından kimliğin değerlendirilmesi, kullanıcı grubuna yönelik anket çalışmaları olmak üzere iki alt süreçten oluşmaktadır.

5.1 Sosyal Parametreler Açısından Kimliğin Değerlendirilmesi

Kent ile kurulan insan ilişkileri kimliğin oluşmasında etkidir. Kent kimlikleri ile kullanıcılar arasında çift yönlü ilişki bulunmaktadır. Bu noktada, kent kimliği kimi zaman orada yaşayanların sosyal açıdan ihtiyaçlarına göre şekillenirken, kimi zaman da değişime uğrayan kent yapısında yaşayan insanların sosyal açıdan dönüşümüne neden olmaktadır. Bu kapsamda bir kentin kimliğini tanımlamada o kentte, bölgede ve mahallede yaşayan insanların profilinin belirlenmesi gerekli olacaktır.

Sosyal parametreler açısından kimliğin değerlendirmesi çerçevesinde çalışma alanında nüfus miktarı, nüfus yoğunluğu (km² başına düşen kişi sayısı), etnik yapı, cinsiyet, yaş aralığı vb. veriler ile analizler gerçekleştirilmiş, ilgili sonuçlar grafik ve haritalar halinde sunulmuştur.

5.1.1 Nüfus Miktarına İlişkin Değerlendirme

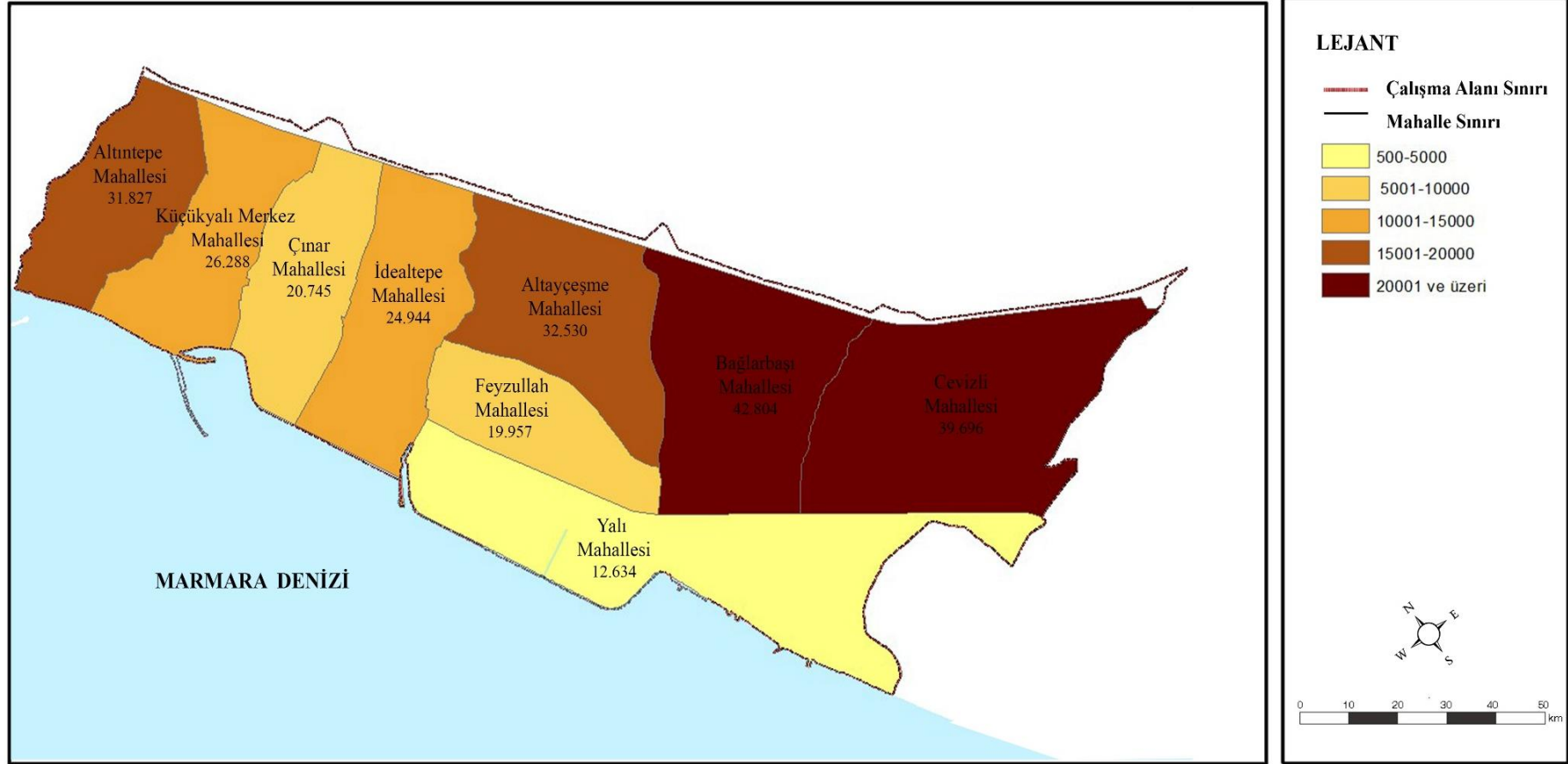
Günümüzde nüfus büyüklükleri üzerine yapılan incelemelerde sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelerin yaşandığı kentlerin tercih edildiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Nüfus hareketleri paralelinde kentleşme olgusu toplumların sosyal parametreler açısından değişimlerine sebep olmaktadır (Kirizoğlu, 2017). Kentleşme senaryolarında ilk dikkat çeken gösterge nüfus büyüklüğüdür. Kent çeperine doğru genişleyen nüfus, kırsaldan kente dönüşüme sebep olmaktadır. Bu bağlamda bir kentin nüfusun belirlenmesi kentin geleceğinin belirlenmesi manasına geleceğinden çok önemlidir (Çifçi ve Aydın, 2015).

Çalışma alanı, nüfus parametresi üzerinden değerlendirilmiş olup mahalle ölçeğinde yorumlar getirilmiştir. Bu çerçevede, 1/5000 uygulamalı imar paftasından yararlanılmış olup mahalle sınırları ölçeğinde hazırlanan çalışma alanı TÜİK 2021 yılı nüfus verileri dikkate alınarak en düşük 500-5000 değerinden başlayarak 5001-10000, 10001-15000, 15001-20000 ve 20001 ve üzeri nüfus, belirlenen değerler doğrultusunda haritalanarak Şekil 5.1.'de gösterilmiştir.

Çalışma alanında nüfus miktarının en yoğun olduğu mahalleler ticari ve konut alanlarına sahip Bağlarbaşı ve Cevizli Mahalleleridir. Nüfusun yoğun olmasındaki diğer bir sebep de bu mahallelerde modern mimari anlayışla çok katlı yapılaşmanın bulunmasıdır. İkinci yüksek nüfusa sahip olan mahalleler; konut dokusunun hakim olduğu Altayçeşme ve Altıntepe Mahalleleridir. En az nüfusa sahip olan mahalle, tarihi dokunun baskın olduğu içerisinde yer alan sivil mimari yapıların işletme amacıyla kullanılması nedeniyle konutlaşmanın az olduğu ve mahallenin büyük bir kısmının dolgu alanında kaldığı sebepleriyle Yalı Mahallesi'dir.

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

Çalışma Alanı Özelinde Nüfus Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 5.1. Çalışma alanı nüfus paftası

5.1.2 Nüfus Yoğunluğu Değerlendirmesi

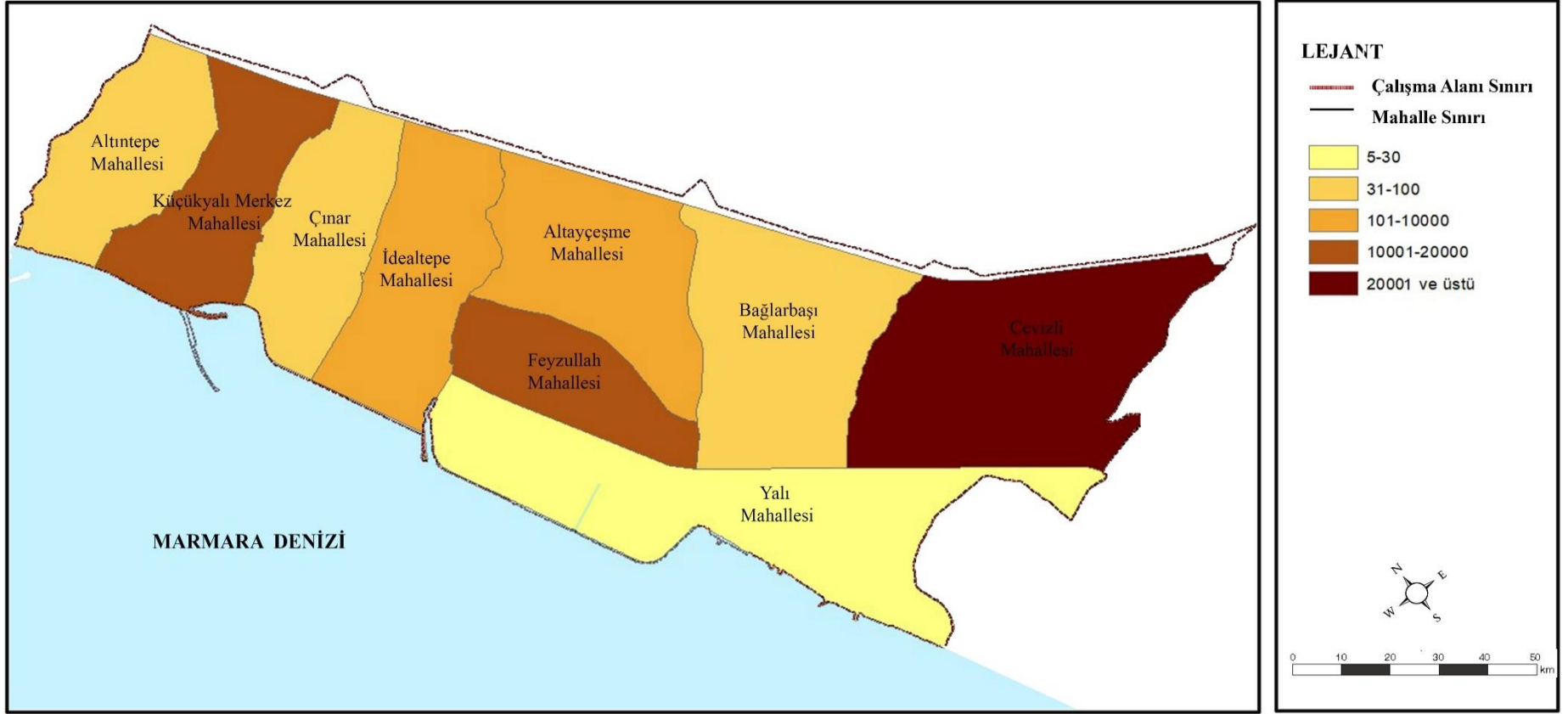
Kentleşmenin arttığı ölçekte sadece nüfus büyüklüğünün saptanması ile yeterli ve doğru çözümler üretilmemektedir. Çünkü kentlerin idari sınır büyüklüklerinin farklı olması nüfus dağılımında önemli bir eşiktir. Bu bağlamda nüfus değerlendirmelerinde kentlerde kilometre başına düşen nüfus yoğunluğu hesaplamasının yapılması ile kent nitelikleri belirlenebilecektir. Kentleşme düzeyinin ölçülmesinde nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu sayısal olarak ortaya konmasının yanı sıra daha farklı eşik değerlerden (arazi kullanımı, kentsel işlevler vb.) ve yöntemlerden faydalanılması ile mümkün olmaktadır (Sarı vd., 2019).

Kentleşme göstergelerinde nüfus miktarı ve nüfus yoğunluğu değerlendirmesi kentsel nüfusun ihtiyaçları ile ilişkilendirilmektedir. Kentlerde ne kadar nüfus yoğunluğu fazla ise kişi başına düşen sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel ihtiyaçların bu açıdan dağılımı daha fazla olmalıdır (Dengiz ve Özaslan, 2019).

Çalışma alanı, nüfus yoğunluğu parametresinin üzerinden değerlendirilmiş olup mahalle ölçeğinde yorumlar getirilmiştir. Bu çerçevede 1/5000 uygulamalı imar paftasından yararlanılmış olup mahalle sınırları ölçeğinde hazırlanan çalışma alanı TÜİK 2021 yılı nüfus verilerine göre; en düşük 5-30 değerinden başlayarak 31-100, 101-10000, 10001-20000, 20001 ve üstü, belirlenen değerler doğrultusunda haritalanarak Şekil 5.2.'de gösterilmiştir.

Çalışma alanında nüfus yoğunluğunun en yoğun olduğu mahalle, Cevizli Mahallesi'dir. Kentsel işlevi ekonomik açıdan yüksek olduğu mahallede nüfus yoğunluğu, ticari aks üzerinde kümelenmiş haldedir. İkinci yüksek nüfus yoğunluğuna sahip olan Küçükalyalı Merkez ve Feyzullah Mahalleleri ise yerleşik alan büyüklüğüne sahip mahalleleridir. En az nüfus yoğunluğuna sahip olan mahalle Yalı Mahallesi'dir. Mahallenin turizm niteliğinin baskın olması yerleşmenin ve nüfus yoğunluğunun düşük olmasına sebep olmuştur

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

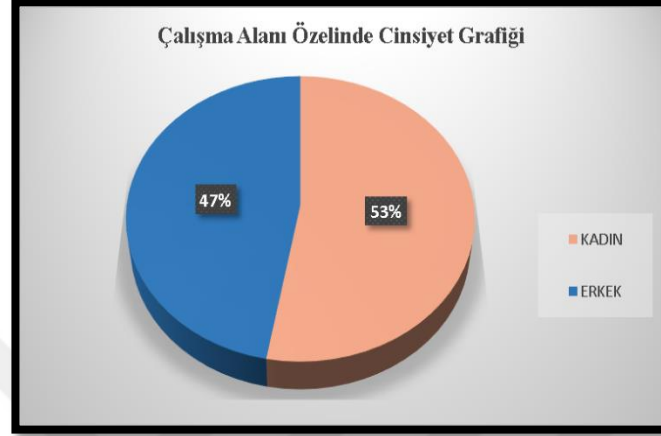
Çalışma Alanı Özelinde Nüfus Yoğunluğu Analizi

Hazırlayan: Meltem COŞANER TONYALI
Danışman: Prof.Dr. Tuğba KİPER

Şekil 5.2.Çalışma alanı nüfus yoğunluğu paftası

5.1.3 Cinsiyet Değerlendirmesi

Türkiye İstatistik Kurumu adrese dayalı veri tabanından elde edilen bilgilere göre 2021 yılında çalışma alanı özelinde cinsiyet dağılımında 251.425 toplam kişinin %53'ü olan 130.865 kişi kadın sayısını, 47'si olan 116.757 kişi erkek sayısını oluşturmaktadır (Şekil 5.3.).

Şekil 5.3. Çalışma alanı özelinde cinsiyet değerlendirmesi

Çalışma alanı mahalle ölçeğinde cinsiyet dağılımını gösteren veriler Çizelge 5.1.'de yer almaktadır. Mahalle ölçeğinde cinsiyet homojen bir dağılım göstermekte olup, en büyük fark 1628 kişi ile İdealtepe Mahallesi'nde bulunmaktadır. Cinsiyet dağılımının en yakın olduğu mahalle 637 kişi fark ile Yalı Mahallesi'dir.

Çizelge 5.1. Çalışma alanı özelinde cinsiyet değerlendirmesi (Maltepe Belediyesi, 2023)

Çalışma Alanı Özelinde Mahalleler	Cinsiyet Değerlendirmesi	
	Kadın (Kişi sayısı)	Erkek (Kişi sayısı)
Bağlarbaşı Mahallesi	22.308	20.553
Cevizli Mahallesi	19.418	18.527
Altıntepe Mahallesi	17.264	14.418
Altayçeşme Mahallesi	16.445	15.105
Küçükyalı Merkez Mahallesi	14.003	12.375
İdealtepe Mahallesi	13.207	11.289
Çınar Mahallesi	10.878	9.388
Feyzullah Mahallesi	10.710	9.107
Yalı Mahallesi	6.632	5.995

5.1.4 Yaş Durumu Değerlendirmesi

Türkiye İstatistik Kurumu adrese dayalı veri tabanından elde edilen ve Maltepe Belediyesi Faaliyet Raporundan alınan bilgilere göre 2021 yılında çalışma alanı özelinde mahalle ölçeğinde yaş dağılımı ilgili Çizelge 5.2.'de gösterilmiştir. Yaş dağılımında en çok fark 27.930 kişi ile Bağlarbaşı Mahallesi'nde en az fark ise 8.422 kişi ile Yalı Mahallesi'nde bulunmaktadır. Genel olarak çalışma alanında 18 yaş üzeri kişilerin, 18 yaş altı kişilerden fazla olduğu görülmektedir.

Çizelge 5.2. Çalışma alanı özelinde yaş durumu değerlendirme (Maltepe Belediyesi, 2023)

Çalışma Alanı Özelinde Mahalleler	Yaş Durumu Değerlendirmesi	
	18 yaş altı kişi sayısı	18 yaş üstü kişi sayısı
Bağlarbaşı Mahallesi	7.437	35.367
Cevizli Mahallesi	7.747	31.949
Altıntepe Mahallesi	4.392	27.435
Altayçeşme Mahallesi	6.034	26.496
Küçükyalı Merkez Mahallesi	4.069	22.219
İdealtepe Mahallesi	4.074	20.870
Çınar Mahallesi	3.298	17.447
Feyzullah Mahallesi	2.963	16.994
Yalı Mahallesi	2.106	10.528

5.1.5 Etnik Durum Değerlendirmesi

Maltepe ile ilgili yapılan araştırmalar nüfus değerlendirme araştırmalarında göç aldığı ve heterojen bir yapıda etnik değişimin olduğunu göstermektedir. Maltepe tarihsel dönüşümünde birçok meydan muharebesi ve savaşlarda üst bölgesi olarak kullanıldığından etnik yapısı bu çerçevede şekillenmiştir.

Cumhuriyetin İlanı’ndan önce küçük bir Rum kasabası olan Maltepe Köyü hakkında o dönemlerde Rumlardan, Türklerden ve Yunanlardan oluştuğu, nüfusun ise 500 kişi olduğu kaynaklarda yer almaktadır (Maltepe Belediyesi,2023).

Çizelge 5.3. Cumhuriyet öncesi çalışma alanında etnik durum değerlendirmesi

Cumhuriyet Öncesi Çalışma Alanındaki Etnik Yapılar	Etnik Durum		
	Kökeni	Dili	Dini
Rumlar	Yunan	Yunanca	Gayrimüslim
Yunanlar	Bizanslılar-İngilizler	Yunanca	Gayrimüslim
Türkler	Anadolu Selçuklular-Osmanlı Devleti	Arapça	Müslüman

Cumhuriyetin ilanından sonra Maltepelili Rumlar Yunanistan’a göç etmişlerdir. Rumlar’ın bıraktığı yerlere Yunanistan’ın Drama, Kavala ve Selanik yörelerinden gelen yaklaşık 1500Müslüman kişi göç etmiştir (MB, 2021).

Maltepe Kazası 1992 yılında ilçe statüsüne geçmiştir. İstanbul nüfusunun giderek artışı bu dönemlerde iç göçler kent sosyal açıdan değişim yaşatmıştır (Tümertekin, 1995). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2017 yılı verilerine göre; nüfusa kayıtlı olunan yere göre yapılan dağılımda, (ülke dışındakiler hariç) Maltepelilerin %16’sı İstanbul, %6.23’ü Sivas, %4’ü Rize, %3.69’u Kastamonu, %3.31’i Erzincan, %3.13’ü Trabzon, %2.66’sı Tokat, %2.63’ü Çankırı, %2.62’si Erzurum, ^%2.62’si Sinop ve %2.52’si Ordu nüfusuna kayıtlıdır (Kurtuluş vd., 2018).

Ülkemize son yıllarda Suriye ile Afganistan’dan göçler yaşanmıştır. Bu durum etnik açıdan kent, ilçe ve mahalle düzeyine etki etmiştir. İstanbul kenti özellikle iç göçler ve dış göçler sebebiyle demografik yapısının sürekli değişim göstermektedir. Maltepe İlçesinin denize kıyısı bulunması ve ticaret-ulaşım yönünden dikkat çekici olması göç edilme potansiyelini artırmaktadır. Bu sebeplerle ilçe düzeyinde değişen etnik yapı mahalle düzeyine de etki etmektedir.

5.2 Kullanıcı Grubuna Yönelik Anket Çalışmaları

İstanbul İli, Maltepe İlçesi özelinde; kamusal mekanlara ilişkin kentsel değişim ve dönüşüm sürecinin kimlik üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla anket yöntemi, kullanıcı grubunun kentsel kimlik algı ve farkındalık düzeyi değerlendirmesini ölçmek amacıyla online olarak 400 kişi üzerinde yapılmıştır. Yöntem çerçevesinde; İlgar, 2008; Kılıçaslan vd., 2012; Özkan, 2017; Göregenli vd., 2014; Baalawı, 2016; Önaç, 2017; Toka, 2017; Şentürk ve Gülersoy, 2019; Özer, 2020 yapmış oldukları çalışmalar konu ve alan üzerinde değiştirilip geliştirilerek yeniden anket soruları oluşturulmuştur.

Tez çalışmasında kullanılan anket formu, 5 Bölüm ve 16 temel sorudan oluşmakta olup, Ek 7’de verilmiştir.

Hazırlanan anket formunda;

- Birinci bölümde; kullanıcı/uzman profilini tanımaya yönelik olarak cinsiyet, yaş, eğitim durumu, aylık gelir durumu ve mesleğe ilişkin olarak çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular yer almaktadır.
 - İkinci bölümde; kullanıcı grubunun, Maltepe İlçesine yönelik kent algısının ölçülmesine yönelik sorular yer almaktadır. Bu kapsamda; mahallede yaşanan süre, ikamet edilen mahalle ile ilçe özelinde algıyı belirlemek amacıyla oluşturulan yargılara ilişkin sorular yer almıştır. Çoktan seçmeli, açık uçlu ve 5’li likert ölçeğinde sorulan yargılardan oluşmaktadır.
 - Üçüncü bölümde; kullanıcıların kentsel kimlik algısının belirlenmesi amacıyla oluşturulmuş sorular yer almaktadır. Öncelikli değerlendirme 5’li Likert Ölçeğinde sunulmuş yargılardan oluşmaktadır.
 - Dördüncü bölümde; kullanıcıların kentsel dönüşüm algısının belirlenmesi amacıyla oluşturulan sorular yer almaktadır. İlgili sorular, 5’li Likert Ölçeğinde sunulmuş yargılardan oluşmaktadır.
 - Beşinci bölümde; kentsel kimlik ve dönüşüm ilişkisi, alana ilişkin süreç içerisindeki dönüşümden memnuniyet durumu ile kamusal alanların dönüşümünde dikkate alınması gereken konuların tespit edilmesine yönelik sorular yer almaktadır. İlgili sorular, çoktan seçmeli, öncelikli değerlendirme ile 5’li Likert Ölçeğinde sunulmuş yargılardan oluşmaktadır.
- Çalışmaya katılan bireylerin anket formunda yanıtlarına ilişkin oluşturulan veriler ve değerlendirmeler aşağıda başlıklar halinde yer almaktadır.

5.2.1 Çalışmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çalışmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

çalışmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özellikleri frekans analizi ile belirlenmiş ve anket formunda yer alan Çizelge 5.4.'te sunulmuştur. Buna göre; anket çalışmasına katılan kişilerin %45,1'i kadın, %54,9'u erkek olup, katılımcıların büyük çoğunluğu 31-40, 41-50 yaşlarında bulunmaktadır. Eğitim durumları incelendiğinde %51,6'sı oranıyla önlisans/lisans , %20,8'i lisansüstü ile %17,8'i lise ve dengi mezunu oluşturmaktadır. Anket formunda katılımcıların meslek sorusuna verdikleri cevaplar yedi grupta sınıflandırılmıştır. Meslek grupları incelendiğinde; %35,75'ini serbest meslek grubu, %26,10'unu Planlamacı-tasarımcı grubu, %19'unu diğer meslekler grubu, %18,50'sini mühendis, %5,5'ini eğitimci grubu, %3,5'ini sağlık personelleri ve %2,75'ini emekli grubu oluşturmuştur. Gelir durumu sorusu 2022 Aralık-2023 Nisan aylarında cevaplanmış olup o dönemlerde asgari ücret tutarı ile uyushmaktadır. Gelir dağılımında ise; %42,9 oranında 9.501-14.999 TL arası ile %34,8 oranında 15.000 -29.999 TL grup çoğunluklu grubu oluşturmuştur.

Çizelge 5.4. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin dağılım

Değerler	Grup	n	Yüzde(%)
Cinsiyet	Kadın	180	45,1
	Erkek	219	54,9
Yaş	20-30	54	13,5
	31-40	154	38,6
	41-50	128	32,1
	51-64	55	13,8
	65+	8	2
Eğitim Durumu	İlkokul/İlköğretim	39	9,8
	Lise ve Dengi	71	17,8
	Önlisans /Lisans	83	51,6
	Lisansüstü	206	20,8

Çizelge 5.4. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin dağılım (devamı)

Meslek Durumu	Planlamacı-Tasarımcı Grubu	63	16
	Mühendis Grubu	73	18,50
	Eğitimci Grubu	22	5,50
	Serbest meslek Grubu	143	35,75
	Sağlık personeli Grubu	14	3,50
	Emekli Grubu	11	2,75
	Diğer Meslekler Grubu	74	19
Gelir Durumu	Asgari ücret	22	5,5
	5.600-9500 TL	26	6,5
	9.501-14.999 TL	139	42,9
	15.000 -29.999 TL	171	34,8
	30.000 tl ve üzeri	41	10,3

5.2.2 Çalışmaya Katılan Bireylerin Kent Algısının Belirlenmesine İlişkin Bulgular

Katılımcıların kent algısının belirlenmesine yönelik çeşitli değerlendirmeler yapılmış, Çizelge 5.5.'te sunulmuştur. İlk olarak katılımcılar “Kaç yıldır Maltepe İlçesinde yaşıyorsunuz?” sorusuna %42,8 oranında 11 yıldan fazla, yanıtını vermişlerdir. Diğer cevap oranları birbirine yakın oranlar olmakla birlikte, katılımcıların uzun zamandır Maltepe İlçesinde yaşadıkları ve anketi, Maltepe İlçesinde yaşayan insanların daha çok yanıtladığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Buna göre katılımcılara, Maltepe İlçesinde hangi mahallede ikamet ettikleri açık uçlu soru olarak yanıtlanması istenmiştir. Maltepe İlçesinde 18 mahalle olup %16 oranında Zümrütevler Mahallesi, %16 oranında Küçükyalı Mahallesi, %12,7 oranında Küçükyalı Merkez Mahallesi, %12 oranında Cevizli Mahallesi, %9,7 oranında Yalı Mahallesi yanıtlarını vermişlerdir. Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre diğer 13 mahallede katılımcıların ikameti homojen bir dağılım göstermemektedir.

Katılımcılara aitik ve memnuniyetlerini ölçmek amacıyla “Maltepe İlçesi’nde ikamet etmekten mutlu musunuz?” sorusu yöneltildiğinde %90,7 oranında mutlu olduğu görüşü alınmıştır. Çalışmaya katılan bireyler kent algısının genel olarak olumlu etkilerini göstermektedir (Çizelge 5.6.).

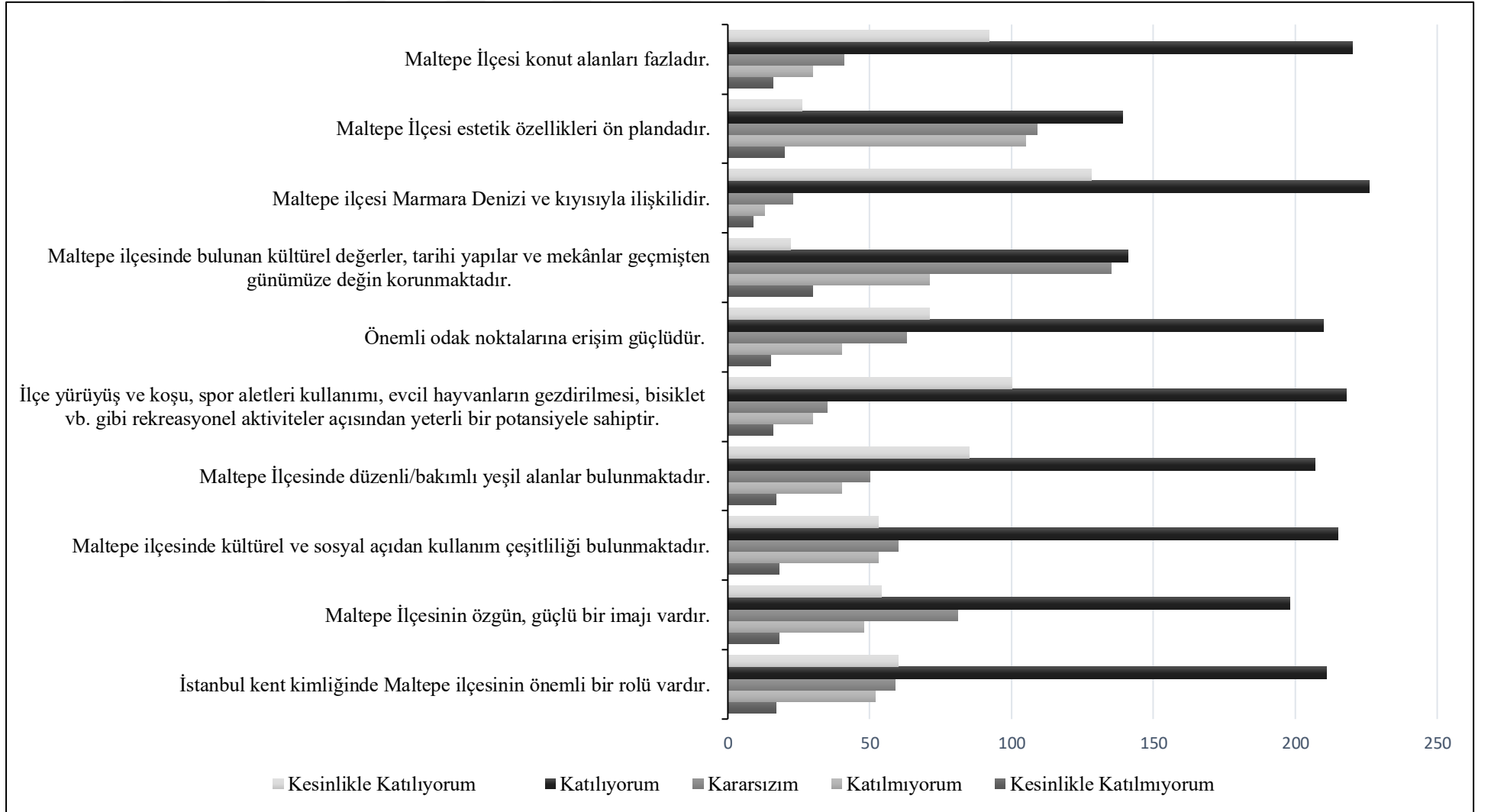
Çizelge 5.5. Katılımcıların kent algılarına ilişkin dağılım

Sorular	Seçenekler	n	Yüzde(%)
Kaç yıldır Maltepe İlçesinde yaşıyorsunuz?	Doğduğumdan beri	44	11
	1-2 yıl	74	18,5
	3-5 yıl	67	16,8
	6-10	45	11,3
	11 yıldan fazla	169	42,4
Maltepe İlçesinde hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?	Altayçeşme Mahallesi	32	8
	Altıntepe Mahallesi	13	3,25
	Aydınevler Mahallesi	8	2
	Bağlarbaşı Mahallesi	22	5,5
	Başıbüyük Mahallesi	10	2,5
	Büyükbakkalköy Mahallesi	2	0,5
	Cevizli Mahallesi	50	12,5
	Çınar Mahallesi	12	3
	Esenkent Mahallesi	14	3,50
	Feyzullah Mahallesi	20	5
	Fındıklı Mahallesi	14	3,50
	Girne Mahallesi	10	2,5
	Gülensu Mahallesi	14	3,5
	Gülsuyu Mahallesi	8	2
	İdealtepe Mahallesi	17	4,25
	Küçükyalı Merkez Mahallesi	51	12,7
	Yalı Mahallesi	39	9,7
	Zümrütevler Mahallesi	64	16

Çizelge 5.6. Katılımcıların aitiklik ve memnuniyetlerine ilişkin dağılım

Soru	Seçenekler	n	Yüzde(%)
Maltepe İlçesi’nde ikamet etmekten mutlu musunuz?	Evet	362	90,7
	Hayır	37	9,3

Katılımcılara Maltepe İlçesine ilişkin kent algılarının belirlenmesine yönelik 10 adet genel yargı yöneltmiş ve 5’li Likert Ölçeğinde yanıtlamaları istenmiş, dağılımları Şekil 5.4. ‘te sunulmuştur. Katılımcıların kent algılarına ilişkin genel yargılarına yönelik dağılım incelendiğinde; Maltepe İlçesinin denize kıyısı bulunması, konut alanlarının fazlalığı ve rekreasyonel aktiviteler açısından yeterli bir potansiyele sahip olduğu yargılarına daha çok katıldıklarını, Maltepe İlçesinde bulunan kültürel değerlerin, tarihi yapıların ve mekanların geçmişten günümüze değin koruduğuna katılmadıkları belirtmişlerdir. Bu durum insanların görsel, mekansal ve kullanım çeşitliğinin kent algısını tanımlamada olumlu bir etki sağlamış, tarihi ve kültürel alanların korunmasında kent algısında önemli olduğu fikrini desteklemiştir.

Şekil 5.4.Katılımcıların kent algılarına ilişkin genel yargılarına yönelik dağılım

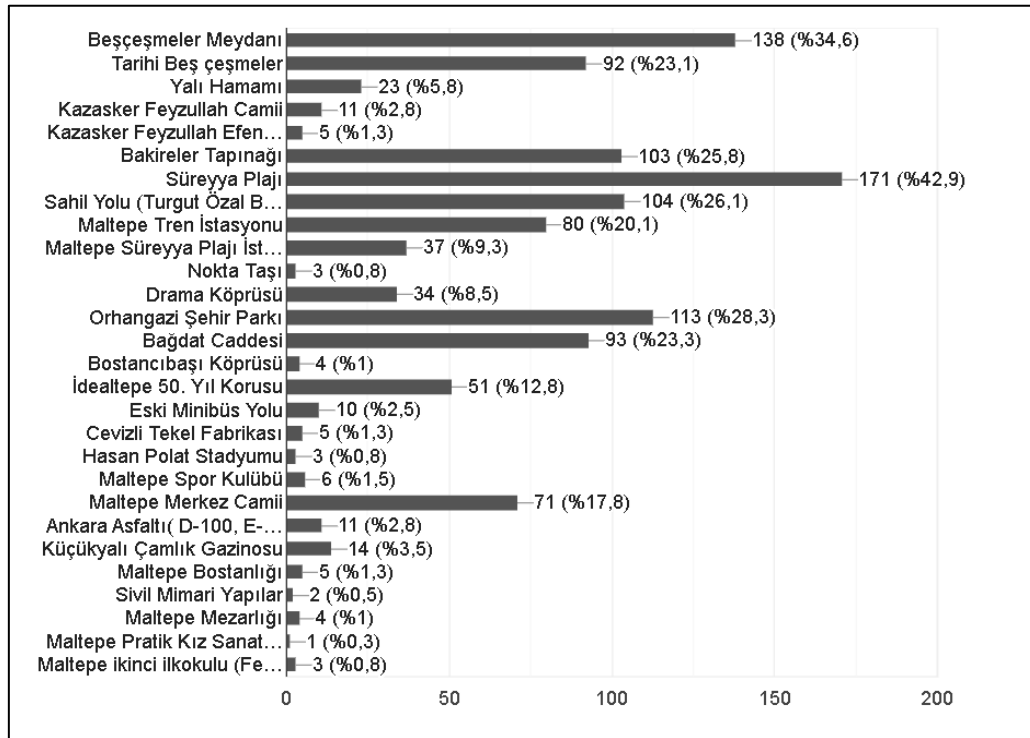
Bunun üzerine katılımcıların kent algılarına yönelik genel yargılarının aritmetik ortalamaları; 1.0-1.79 çok düşük, 1.80-2.59 düşük, 2.60-3.39 orta, 3.40-4.19 yüksek, 4.2- 5 çok yüksek olarak değerlendirme yapılmış olup standart sapma değerleriyle birlikte Çizelge 5.7. sunulmuştur. Katılımcıların kent algılarına yönelik genel yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı incelendiğinde; orta ve yüksek değerde bir dağılım ortaya çıkmıştır. Orta değerde en düşük aritmetik ortalama Maltepe İlçesinin estetik özelliklerinin ön planda olması olurken, yüksek değere sahip aritmetik ortalama içerisinde en yüksek yargı, ilçenin deniz kıyısı ile ilişkisinin olmasıdır.

Çizelge 5.7. Katılımcıların kent algılarına yönelik genel yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılım

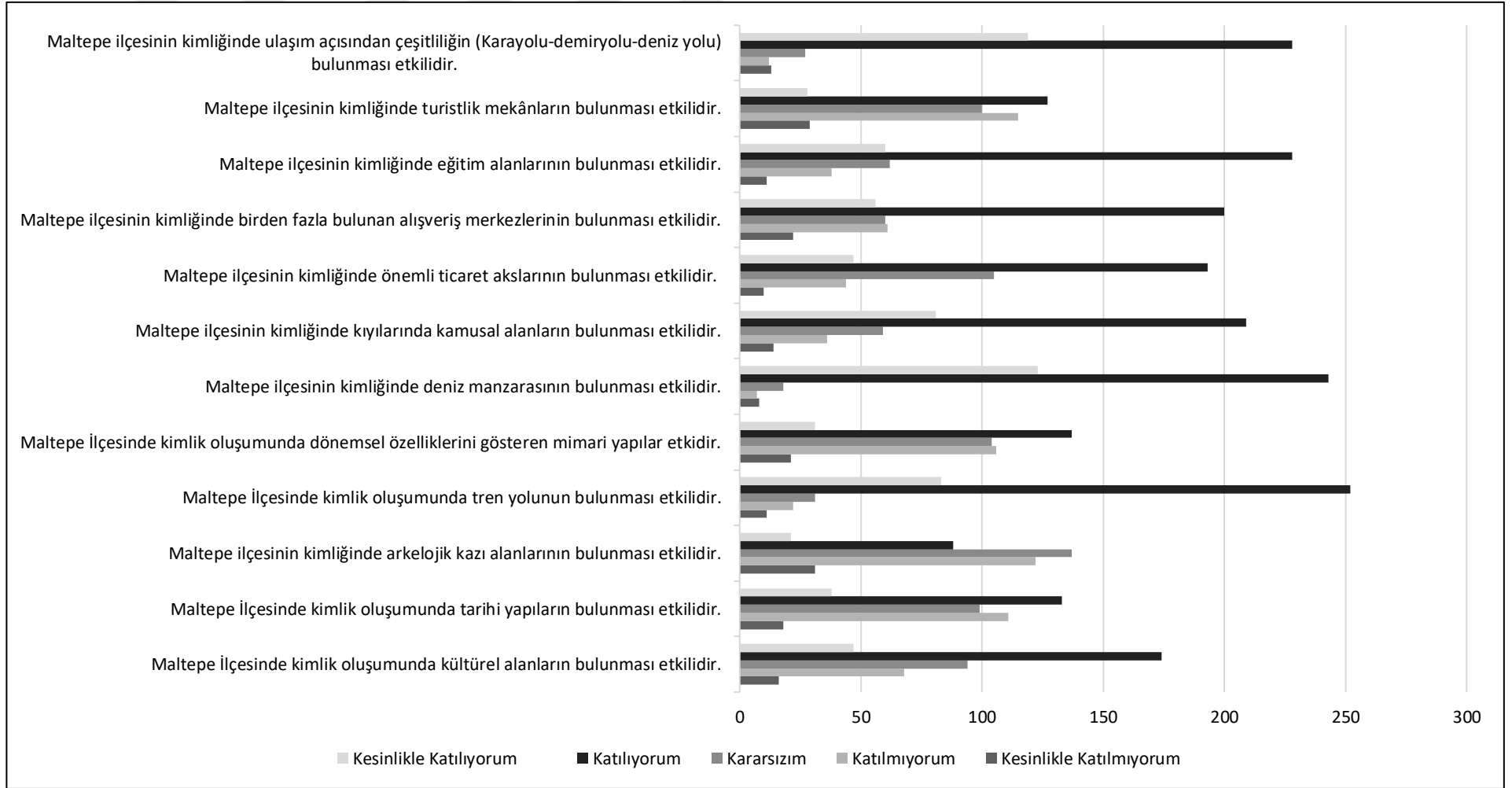
Yargılar	Kişi Sayısı	Minimum	Maximum	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma
İstanbul kent kimliğinde Maltepe İlçesinin önemli bir rolü vardır.	400	1	5	3,61	1,030
Maltepe İlçesinin özgün, güçlü bir imajı vardır.	400	1	5	3,55	1,017
Maltepe İlçesinde kültürel ve sosyal açıdan kullanım çeşitliliği bulunmaktadır.	400	1	5	3,58	1,031
Maltepe İlçesinde düzenli/bakımlı yeşil alanlar bulunmaktadır.	400	1	5	3,76	1,033
İlçe yürüyüş ve koşu, spor aletleri kullanımı, evcil hayvanların gezdirilmesi, bisiklet vb. gibi rekreasyonel aktiviteler açısından yeterli bir potansiyele sahiptir.	400	1	5	3,89	,999
Önemli odak noktalarına erişim güçlüdür.	400	1	5	3,71	,995
Maltepe İlçesinde bulunan kültürel değerler, tarihi yapılar ve mekanlar geçmişten günümüze değin korunmaktadır.	400	1	5	3,14	1,021
Maltepe İlçesi Marmara Denizi ve kıyısıyla ilişkilidir.	400	1	5	4,13	,834
Maltepe İlçesi estetik özellikleri ön plandadır.	400	1	5	3,12	1,030
Maltepe İlçesi konut alanları fazladır.	400	1	5	3,86	,989

5.2.3 Çalışmaya Katılan Bireylerin Kentsel Kimlik Algısının Belirlenmesine İlişkin Bulgular

Katılımcılara, Maltepe İlçesine ilişkin kentsel kimlik algılarının belirlenmesine yönelik ilk olarak 12 adet genel yargı yöneltilmiş ve 5’li Likert Ölçeğinde yanıtlamaları istenmiş, dağılımları Şekil 5.3 ‘de sunulmuştur. Maltepe İlçesinin kentsel kimlik algılarına ilişkin dağılım incelendiğinde; Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda tren yolunun ve deniz manzarasının bulunmasının yüksek oranda etkili olduğu görülmüştür. Kentsel kimliğe ilişkin yargılarda olumsuz yanıt oranı düşük olmakla birlikte Maltepe İlçesinin kimliğinde turistik mekanların bulunması ve dönemsel özelliklerini gösteren mimari yapıların etkili olduğuna kesinlikle katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu duruma göre Maltepe İlçesinin kentsel kimlik açısından güçlü olduğunu ancak tarihi ve kültüre alanların insanların algısında yer etmediğini ortaya koymaktadır. Bunun üzerine katılımcılara Maltepe İlçesinde bulunan kimlik elemanlarını önceliklendirilmesi istenmiştir. “Sizce ilçenin kimliğini oluşturan ilk üç elemanı hangisidir?” sorusu yöneltilmiştir. Şekil 5.6.’da gösterildiği gibi katılımcılar, kimlik elemanlarından; Süreyya Plajı, Beşçeşmeler Meydanı ve Orhangazi Şehir Parkının öncelikli olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, tez çalışmasının hipotezi olan kamusal mekanlara ilişkin kentsel değişim ve dönüşüm sürecinin kimlik üzerinde etkisinin olduğu fikrini desteklemektedir.

Şekil 5.5. Kentsel kimlik elemanlarını önceliklendirme dağılımı

Şekil 5.6. Katılımcıların kentsel kimlik algılarına ilişkin yargılarına göre dağılım

Bunun üzerine katılımcıların kentsel kimlik algılarına ilişkin yargılarının aritmetik ortalamaları; 1-1.79 çok düşük, 1.80-2.59 düşük, 2.60-3.39 orta, 3.40-4.19 yüksek, 4.2-5.0 çok yüksek olarak değerlendirme yapılmış olup ve standart sapma değerleriyle birlikte Çizelge 5.8.'de sunulmuştur. Katılımcıların kentsel kimlik algılarına yönelik yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı incelendiğinde; orta ve yüksek değerlerde bir dağılım ortaya çıkmıştır. Orta değerde en düşük aritmetik ortalama Maltepe İlçesinin kimliğinde turistik mekanların bulunması etkili olurken, yüksek değere sahip aritmetik ortalama içerisinde en yüksek yargı, ilçenin kimliğinde deniz manzarasının olmasıdır.

Çizelge 5.8. Katılımcıların kentsel kimlik algılarına yönelik yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı

Yargılar	Kişi Sayısı	Minimum	Maximum	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda kültürel alanların bulunması etkilidir.	400	1	5	3,41	1,037
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda tarihi yapıların bulunması etkilidir.	400	1	5	3,15	1,077
Maltepe İlçesinin kimliğinde arkeolojik kazı alanlarının bulunması etkilidir.	400	1	5	2,86	1,019
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda tren yolunun bulunması etkilidir.	400	1	5	3,93	,868
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda dönemsel özelliklerini gösteren mimari yapılar etkilidir.	400	1	5	3,12	1,061
Maltepe İlçesinin kimliğinde deniz manzarasının bulunması etkilidir.	400	1	5	4,16	,775
Maltepe İlçesinin kimliğinde kıyılarında kamusal alanların bulunması etkilidir.	400	1	5	3,76	,997
Maltepe İlçesinin kimliğinde önemli ticaret akslarının bulunması etkilidir.	400	1	5	3,55	,932
Maltepe İlçesinin kimliğinde birden fazla bulunan alışveriş merkezlerinin bulunması etkilidir.	400	1	5	3,51	1,088
Maltepe İlçesinin kimliğinde eğitim alanlarının bulunması etkilidir.	400	1	5	3,72	,936
Maltepe İlçesinin kimliğinde turistik mekanların bulunması etkilidir.	400	1	5	3,02	1,086
Maltepe İlçesinin kimliğinde ulaşım açısından çeşitliliğin (Karayolu-demiryolu-deniz yolu) bulunması etkilidir.	400	1	5	4,07	,893

5.2.4 Çalışmaya Katılan Bireylerin Kentsel Dönüşüm Algısının Belirlenmesine İlişkin Bulgular

Katılımcılar, Maltepe İlçesine ilişkin kentsel dönüşüm algılarının belirlenmesine yönelik ilk olarak 8 adet genel yargı yöneltilmiş ve 5’li Likert Ölçeğinde yanıtlamaları istenmiş, dağılımları Şekil 5.7.’de sunulmuştur. Maltepe İlçesi ilişkin kentsel kimlik dönüşüm algısına ilişkin dağılım incelendiğinde; Maltepe İlçesinin kamusal dönüşüm sürecinde deniz ve kıyısının dikkate alındığı yargısına, katılımcılar yüksek oranda katılmış olmakla birlikte dönüşüm sürecinde vista noktaları, görsellik ve yeşil alanların göz önüne alınması yargılarına katılıyorum cevap oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. ”Geleneksel mimari korunmuştur” yargısında, katılımcıların olumlu (katılıyorum) ve olumsuz (katılmıyorum) cevapları birbirlerine yakın oranda olduğu dikkat çekmiştir, net bir fikir oluşmadığı kanaatine varılmıştır. Bu durum kentsel dönüşüm algısının kamusal alanlarda gerçeklemede vista noktaları, görsellik ve yeşil alanları göz önüne alınması kadar kent dokusunda bulunan geleneksel mimari yapıların da önemli olduğu göstermektedir.

Şekil 5.7. Katılımcıların kentsel dönüşüm algılarının belirlenmesine yönelik dağılım

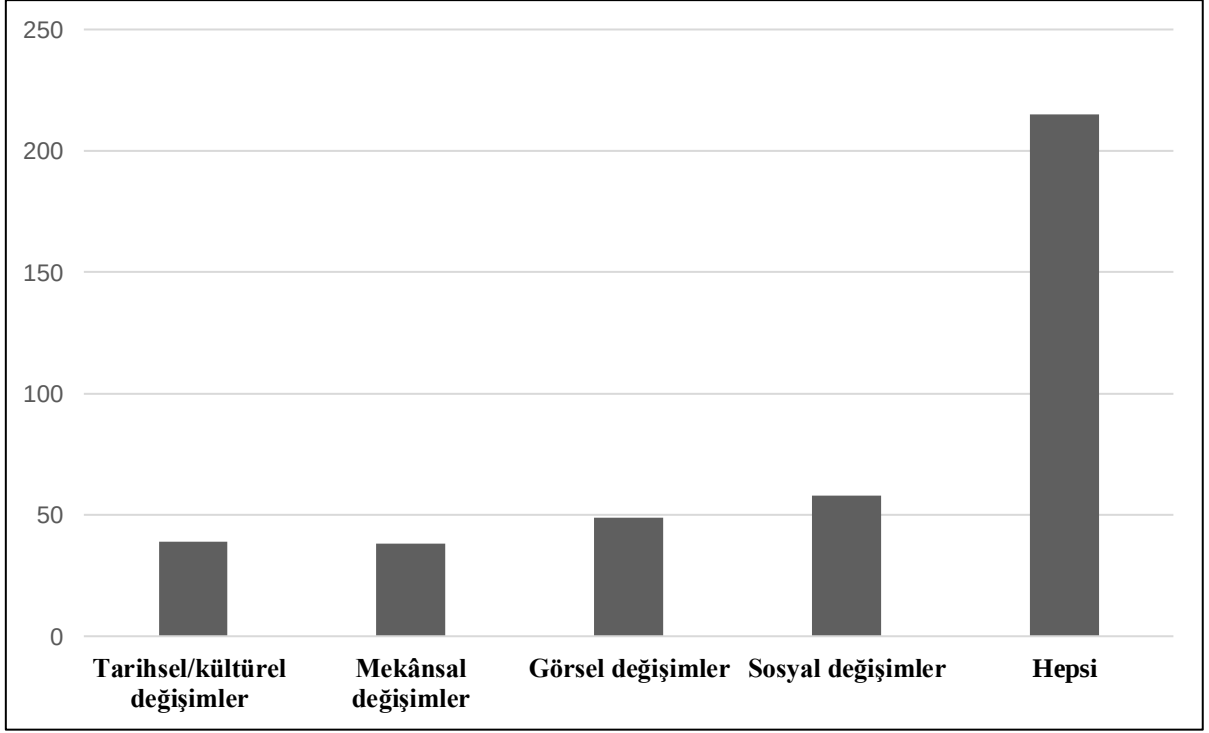
Bunun üzerine katılımcıların kentsel dönüşüm algılarına ilişkin yargılarının aritmetik ortalamaları; 1-1.79 çok düşük, 1.80-2.59 düşük, 2.60-3.39 orta, 3.40-4.19 yüksek, 4.2- 5.0 çok yüksek olarak değerlendirme yapılmış olup ve standart sapma değerleriyle birlikte Çizelge 5.9.'da sunulmuştur. Katılımcıların kentsel kimlik algılarına yönelik yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı incelendiğinde; orta ve yüksek değerde bir dağılım ortaya çıkmıştır. Orta değerde en düşük aritmetik ortalama Maltepe İlçesinde “Geleneksel mimari yapı ile yeni yapılar arasında bir uyum gözetilmiştir” yargısı olurken, yüksek değere sahip aritmetik ortalama içerisinde en yüksek yargı, ilçenin kamusal dönüşüm sürecinde deniz ve kıyısının dikkate alınmış olmasıdır.

Çizelge 5.9. Katılımcıların kentsel dönüşüm algılarına yönelik yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı

Yargılar	Kişi sayısı	Minimum	Maximum	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde vista noktaları ve görsellik göz önüne alınmıştır.	400	1	5	3,26	1,105
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde yeşil alanlar gözetilmiştir.	400	1	5	3,19	1,111
Maltepe İlçesinin kamusal dönüşüm sürecinde deniz ve kıyısı dikkate alınmıştır.	400	1	5	3,53	,988
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde kültürel öğeler gözetilmiştir.	400	1	5	3,10	1,040
Geleneksel mimari yapı korunmuştur.	400	1	5	2,82	1,107
Geleneksel mimari yapı ile yeni yapılar arasında bir uyum gözetilmiştir.	400	1	5	2,71	1,102
Kullanıcıların sosyo-ekonomik yapısı göz önüne alınmıştır.	400	1	5	3,04	1,040
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde görsel ve estetik değerler göz önüne alınmıştır.	400	1	5	2,94	1,047

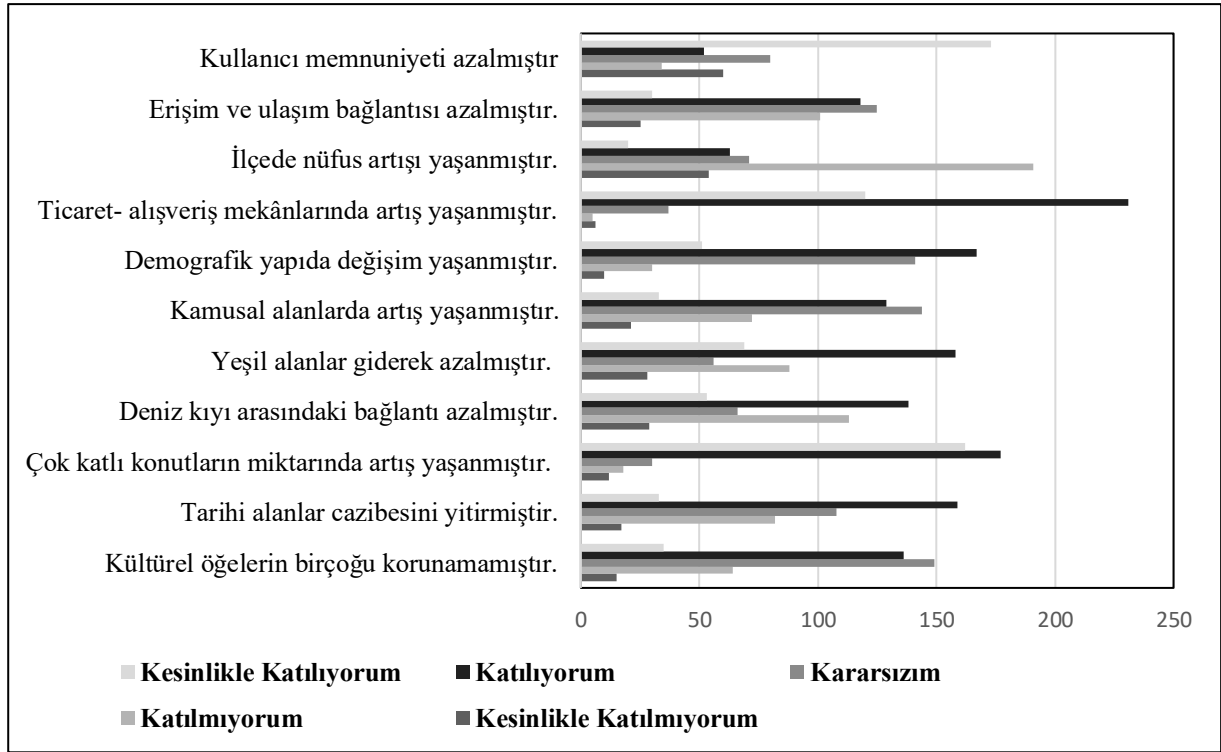
5.2.5 Çalışmaya Katılan Bireylerin Kentsel Kimlik ve Kentsel Dönüşüm İlişkisine İlişkin Bulgular

Katılımcılara “Sizce kentlerde kimliği etkileyen kamusal alanlardaki dönüşümler nelerdir?” sorusu şıklar verilerek yanıtlamaları istenmiş ifadelerine ilişkin dağılım Şekil 5.8.’de verilmiştir.

Şekil 5.8. Kamusal alanlardaki dönüşümlerin kimliği etkileyen değişim ifadelerine göre dağılımı

Katılımcıların kamusal alanlardaki dönüşümlerin kimliğe etkileyen değişim ifadelerine ilişkin incelemede; tarihsel/kültürel, mekansal, görsel ve sosyal değişimlerin hepsinin etkilendiği görüşünü yüksek oranda değerlendirdiği görülmektedir. Bunun üzerine kentsel kimlik ve dönüşüm ilişkisine ilgili 11 olumsuz yargı yöneltilmiş ve 5’li Likert Ölçeğinde yanıtlamaları istenmiş, dağılımları Şekil 5.7. ‘de sunulmuştur. Katılımcıların kentsel kimlik ve dönüşüm ilişkisindeki yargılarına ilişkin dağılım incelendiğinde; ticaret- alışveriş mekanlarında artış yaşandığını, çok katlı konutların artması ile ilgili yargılara katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum ifadeleri yüksek oranda verildiği, bununla birlikte demografik yapının değiştiği, yeşil alanlarının azaldığı ve deniz-kıyı arasındaki bağlantının kopması da yüksek oranlarda katılıyorum ifadesi verdiği görülmektedir. Ayrıca katılmıyorum ilgili ifadelerin en çok ilçede nüfus artışının yaşandığı ile ilgili olduğu dikkat çekmiştir.

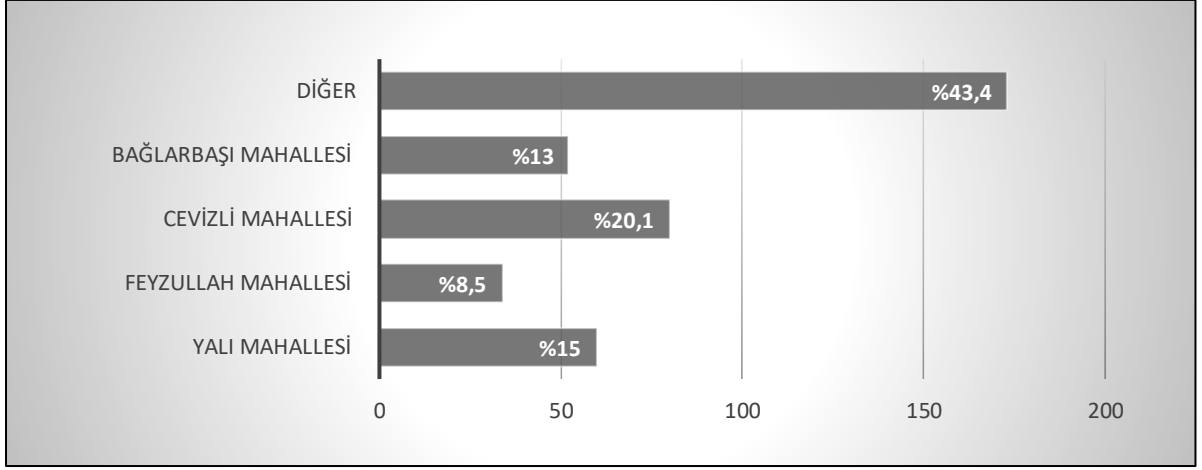
Şekil 5.9. Kentsel kimlik ve dönüşüm ilişkisindeki yargılarına ilişkin dağılım

Bunun üzerine katılımcıların kentsel kimlik ve dönüşüm algılarına ilişkin yargılarının aritmetik ortalamaları; 1-1.79 çok düşük, 1.80-2.59 düşük, 2.60-3.39 orta, 3.40-4.19 yüksek, 4.2- 5.0 çok yüksek olarak değerlendirme yapılmış olup ve standart sapma değerleriyle birlikte Çizelge 5.10.'da sunulmuştur. Katılımcıların kentsel kimlik ve dönüşüm algılarına yönelik yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı incelendiğinde; orta ve yüksek değerde bir dağılım ortaya çıkmıştır. Orta değerde en düşük aritmetik ortalama, Maltepe İlçesinde “Erişim ve ulaşım bağlantısı azalmıştır.” yargısı olurken, yüksek değere sahip aritmetik ortalama içerisinde en yüksek yargılar, ilçenin nüfus miktarının ve çok katlı konut sayısının artmış olmasıdır.

Çizelge 5.10. Katılımcıların kentsel kimlik ve dönüşüm algılarına yönelik yargılarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine ilişkin dağılımı

Yargılar	Kişi sayısı	Minimu m	Maximu m	Aritmetik Ortalama	Std. Sapma
Kültürel öğelerin birçoğu korunamamıştır.	400	1	5	3,28	,962
Tarihi alanlar cazibesini yitirmiştir.	400	1	5	3,27	1,015
Çok katlı konutların miktarında artış yaşanmıştır.	400	1	5	4,14	,967
Deniz kıyı arasındaki bağlantı azalmıştır.	400	1	5	3,19	1,191
Yeşil alanlar giderek azalmıştır.	400	1	5	3,38	1,202
Kamusal alanlarda artış yaşanmıştır.	400	1	5	3,20	1,008
Demografik yapıda değişim yaşanmıştır.	400	1	5	3,55	,900
Ticaret- alışveriş mekanlarında artış yaşanmıştır.	400	1	5	3,95	,890
İlçede nüfus artışı yaşanmıştır.	400	1	5	4,14	,750
Erişim ve ulaşım bağlantısı azalmıştır.	400	1	5	2,51	1,067
Kullanıcı memnuniyeti azalmıştır.	400	1	5	3,07	1,047

Katılımcılara, “Maltepe İlçesinde en çok dönüşüm yaşanan mahalle sizce aşağıdakilerden hangisidir?” sorusu şık sunularak yöneltilmiş, yanıtlara ilişkin dağılım Şekil 5.8.’de sunulmuştur. Seçeneklerde bulunan Yalı Mahallesi; kıyı değişiminin görüldüğü, Feyzullah Mahallesi; tarihi ve kültürel alan değişiminin, Cevizli ve Bağlarbaşı mekansal değişimin görüldüğü mahallelerdir. Katılımcılar büyük bir çoğunluğu %43,4 oranı ile diğer seçeneğini işaretlemiş olup dönüşümün çok katmanlı bir süreç olduğunu algısı ile yaklaşım geliştirildiği ve diğer mahallelerde de kentsel dönüşüm gerçekleştiğini fikri düşünülmektedir. Bununla birlikte verilen cevaplara göre %20.1 ve %13 mekansal değişim, %15 görsel değişim kentsel dönüşüm ilişkilendirildiği görülmektedir. En az orana %8.5 ile Feyzullah Mahallesi’nde olduğu görülmektedir.

Şekil 5.10 Katılımcıların ifadelerine ilişkin kentsel dönüşümün yaşandığı mahalle dağılımı

Katılımcılara “Maltepe İlçesinin süreç içerisindeki dönüşümünden memnun musunuz?” sorusuna katılımcılar %16,3 oranında iyi, %64,7 oranında orta ve %19 oranında kötü yanıtları verdiği görülmektedir. Bu durum, kişilerin kentsel dönüşüm konusunda memnuniyetlerinin değiştiğini ortaya koymaktadır.

5.2.6 Çapraz Tablolar ve Ki-Kare Testleri

Çalışmada; frekans ve yüzde dağılımlarının verildiği tanımlayıcı istatistiki değerlendirmeler çapraz tablo olarak sunulmuş yanı sıra iki değişkenin birbirinden bağımsız olup olmadığının ya da aralarında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi için Ki-kare Testi yapılmıştır.

Ki-kare Testleri bireylerin; sosyo-demografik yapı (Cinsiyet, yaş, meslek, gelir durumu), hangi mahallede oturdukları ve kaç yıldır Maltepe İlçesinde yaşadıkları, Maltepe İlçesinde ikamet etmekten mutlu olup olmadığı, kent kimliğini etkileyen kamusal alandaki dönüşümlerin neler olduğu, en çok değişim yaşanan mahallenin hangisi olduğu ve süreç içerisindeki dönüşümden memnuniyetleri soruları birbirleri arasındaki ilişkiyi test etmek amacıyla yapılmış olup, analiz sonuçlarına göre 0,05 anlamlılık düzeyi 6 hipotezde doğrulanmıştır.

Anlamlılık düzeyi kurulan hipotezlere ilişkin ve anlamlılık düzeyi bulunmayan ancak bazı ilişkilerini gösteren çapraz tablolar aşağıda verilmiştir.

5.2.6.1 Katılımcıların eğitim durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetlerine ilişkin bulgular

Katılımcıların eğitim durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri iyi, orta ve kötü şeklindeki yanıtlarına göre dağılımları Çizelge 5.11.'de sunulmuştur. Eğitim durumu ölçeğinde katılımcıların memnuniyetleri göre çapraz tablo istatistik analiz sonuçları incelendiğinde; lise ve dengi, lisansüstü ve ön lisans/lisans eğitilmiş katılımcıların orta memnuniyet değerinde bulunduğu görülmektedir. Ki-kare değerine Çizelge 5.12'de bakıldığında Ki-kare değeri 16,074 olarak ve anlamlılık değeri ise 0,013 olarak hesaplanmıştır. Anlamlılık değeri $P < 0.05$ olduğundan ilişkisi anlamlı bulunmaktadır. Eğitim durumu ile kentsel dönüşüm süreci memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 5.11. Katılımcıların eğitim durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri ilişkili çapraz tablo

Maltepe İlçesinin süreç içerisindeki dönüşümünden memnun musunuz?						
Değerler		İyi	Orta	Kötü	Toplam	
EĞİTİM DURUMU	İlkokul/	Katılımcı sayısı	12	22	5	39
	İlköğretim	Yüzdelik	30,8%	56,4%	12,8%	100,0%
	Lise ve Dengi.	Katılımcı sayısı	10	51	11	72
		Yüzdelik	13,9%	70,8%	15,3%	100,0%
	Ön lisans /Lisans	Katılımcı sayısı	38	130	38	206
		Yüzdelik	18,4%	63,1%	18,4%	100,0%
	Lisansüstü	Katılımcı sayısı	5	56	22	83
		Yüzdelik	6,0%	67,5%	26,5%	100,0%

Çizelge 5.12. Katılımcıların eğitim durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri ilişkili Ki-kare testi

Ki-kare Testi				
	Value	df	Asymptotic	Significance
			(2-sided)	
Pearson Chi-Square	16,074 ^a	6		,013

5.2.6.2 Katılımcıların meslekleri ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetlerine ilişkin bulgular

Katılımcıların meslek durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri iyi, orta ve kötü şeklindeki yanıtlarına göre dağılımları Çizelge 5.13’de sunulmuştur. Eğitim durumu ölçeğinde katılımcıların memnuniyetleri göre çapraz tablo istatistik analiz sonuçları incelendiğinde; planlamacı-tasarımcı, mühendis, eğitimci, serbest meslek, sağlık personeli, emekli grubu, diğer meslek grubu katılımcıların orta memnuniyet değerinde bulunduğu görülmektedir. Ki-kare değerine Çizelge 5.14’e bakıldığında Ki-kare değeri 24,485 olarak ve anlamlılık değeri ise 0,017 olarak hesaplanmıştır. Anlamlılık değeri $P < 0.05$ olduğundan ilişkisi anlamlı bulunmaktadır. Meslek durumu ile kentsel dönüşüm süreci memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 5.13. Katılımcıların meslek durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri ilişkili çapraz tablo

Maltepe İlçesinin süreç içerisindeki dönüşümünden memnun musunuz?						
Değerler			İyi	Orta	Kötü	Toplam
Meslek grupları	Planlamacı-Tasarımcı	Katılımcı sayısı	2	34	6	42
		Yüzdelik	4,8%	81,0%	14,3%	100,0%
	Mühendis Grubu	Katılımcı sayısı	10	27	12	49
		Yüzdelik	20,4%	55,1%	24,5%	100,0%
	Eğitimci Grubu	Katılımcı sayısı	1	15	6	22
		Yüzdelik	4,5%	68,2%	27,3%	100,0%
	Serbest meslek	Katılımcı sayısı	32	79	32	143
		Yüzdelik	22,4%	55,2%	22,4%	100,0%
	Sağlık personeli Grubu	Katılımcı sayısı	4	9	1	14
		Yüzdelik	28,6%	64,3%	7,1%	100,0%
	Emekli Grubu	Katılımcı sayısı	3	8	0	11
		Yüzdelik	27,3%	72,7%	0,0%	100,0%
	Diğer Meslek Grubu	Katılımcı sayısı	7	54	12	73
		Yüzdelik	9,6%	74,0%	16,4%	100,0%

Çizelge 5.14. Katılımcıların meslek durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri ilişkili Ki-kare testi

Ki-kare Testi			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,485 ^a	12	,017

5.2.6.3 Katılımcıların meslekleri ile Maltepe İlçesinde ikamet etmekten mutlu olup olmadığı ilişkin bulgular

Katılımcıların meslek durumları ile Maltepe İlçesinde ikamet etmekten mutlu, mutsuz olma durumlarına ilişkin yanıtlarına göre dağılımları Çizelge 5.15.'te sunulmuştur. Meslek gruplarına göre katılımcıların memnuniyetlerine göre çapraz tablo istatistik analiz sonuçları incelendiğinde; planlamacı-tasarımcı, mühendis, eğitimci, serbest meslek, sağlık personeli, emekli grubu, diğer meslek grubu katılımcıların Maltepe İlçesinde ikamet etmekten mutlu olduğu “evet” değerinde bulunduğu görülmektedir. Emekli grubunun %100 oranında Maltepe İlçesinde ikamet etmekten mutlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak Ki-kare Testinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Çizelge 5.15 Katılımcıların meslek durumları ile Maltepe İlçesindeki ikamet etmekten memnuniyetleri ilişkili çapraz tablo

Maltepe İlçesi'nde ikamet etmekten mutlu musunuz?					
Değerler		Evet	Hayır	Toplam	
Meslek grupları	Planlamacı-Tasarımcı	Katılımcı sayısı	41	1	42
		Yüzdelik	97,6%	2,4%	100,0%
	Mühendis Grubu	Katılımcı sayısı	43	6	49
		Yüzdelik	87,8%	12,2%	100,0%
	Eğitimci Grubu	Katılımcı sayısı	18	4	22
		Yüzdelik	81,8%	18,2%	100,0%
	Serbest meslek	Katılımcı sayısı	132	11	143
		Yüzdelik	92,3%	7,7%	100,0%
	Sağlık personeli Grubu	Katılımcı sayısı	12	2	14
		Yüzdelik	85,7%	14,3%	100,0%
	Emekli Grubu	Katılımcı sayısı	11	0	11

Çizelge 5.15. Katılımcıların meslek durumları ile Maltepe İlçesindeki ikamet etmekten memnuniyetleri ilişkili çapraz tablo (devamı)

	Yüzdelik	100,0%	0,0%	100,0%
Diğer Meslek	Katılımcı sayısı	66	7	73
Grubu	Yüzdelik	90,4%	9,6%	100,0%

5.2.6.4 Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesinde ikamet etmekten memnuniyet durumlarına göre ilişkin bulgular

Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyet durumlarına ilişkin yanıtlarına göre dağılımları Çizelge 5.16.’da sunulmuştur. Aylık gelir durumları göre katılımcıların memnuniyetleri açısından çapraz tablo istatistik analiz sonuçları incelendiğinde; tüm gelir gruplarındaki katılımcıların Maltepe İlçesinde ikamet etmekten memnun olduğu “evet” değerinde bulunduğu görülmektedir. Ancak Ki-kare Testinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Çizelge 5.16. Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesindeki ikamet etmekten memnuniyetleri ilişkili çapraz tablo

Maltepe İlçesinin süreç içerisindeki dönüşümünden memnun musunuz?					
Değerler		Evet	Hayır	Toplam	
Aylık Gelir Durumu	Asgari ücret	Katılımcı sayısı	22	0	22
		Yüzdelik	100,0%	0,0%	100,0%
	5.600- 9500 ₺	Katılımcı sayısı	24	2	26
		Yüzdelik	92,3%	7,7%	100,0%
	9.501- 14.999 ₺	Katılımcı sayısı	125	15	140
		Yüzdelik	89,3%	10,7%	100,0%
	15.000- 29.999 ₺	Katılımcı sayısı	157	14	171
		Yüzdelik	91,8%	8,2%	100,0%
	30.000 ₺ ve üzeri	Katılımcı sayısı	35	6	41
		Yüzdelik	85,4%	14,6%	100,0%

5.2.6.5 Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetlerine ilişkin bulgular

Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetleri iyi, orta ve kötü şeklindeki yanıtlarına göre dağılımları Çizelge 5.17.’de sunulmuştur. Aylık gelir durumlarına göre katılımcıların memnuniyetlerine ilişkin çapraz tablo istatistik analiz sonuçları incelendiğinde; 15.000-29.999 TL grubu; orta gelire sahip ve asgari ücret grubu katılımcıların orta memnuniyet değerinde yakın değerlerde bulunduğu görülmekle birlikte 5.600- 9500 TL ve 9.501-14.999 TL aylık gelire sahip katılımcıların da yakın oranlarda orta değer yanıtını verdikleri görülmektedir. Üst gelir grubu 30.000 TL ve üzeri grup oranı diğer grup katılımcılarından göre daha az oranda orta değerde cevap verdiği dikkat çekmektedir. Katılımcıların genel olarak Maltepe İlçesinde ikamet etmekten dolayı memnun olduğu sonucuna varılmaktadır. Çizelge 5.18’e bakıldığında Ki-kare değeri 27,523 olarak ve anlamlılık değeri ise 0,001 olarak hesaplanmıştır. Anlamlılık değeri $P<0.05$ olduğundan ilişki anlamlı bulunmaktadır. Aylık gelir durumu ile kentsel dönüşüm süreci memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 5.17 Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetlerine ilişkili çapraz tablo

Maltepe İlçesi’nde ikamet etmekten mutlu musunuz?						
		Değerler	İyi	Orta	Kötü	Toplam
Aylık Gelir Durumu	Asgari ücret	Katılımcı sayısı	7	15	0	22
		Yüzdelik	31,8%	68,2%	0,0%	100,0%
	5.600- 9500 TL	Katılımcı sayısı	5	17	4	26
		Yüzdelik	19,2%	65,4%	15,4%	100,0%
	9.501- 14.999 TL	Katılımcı sayısı	29	84	27	140
		Yüzdelik	20,7%	60,0%	19,3%	100,0%
	15.000- 29.999 TL	Katılımcı sayısı	21	122	28	171
		Yüzdelik	12,3%	71,3%	16,4%	100,0%
	30.000 TL ve üzeri	Katılımcı sayısı	3	21	17	41
		Yüzdelik	7,3%	51,2%	41,5%	100,0%

Çizelge 5.18. Katılımcıların aylık gelir durumları ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyetlerine ilişkili Ki-kare Testi

Ki-kare Testi			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,523^a	8	0,001

5.2.6.6 Katılımcıların hangi mahallede ikamet ettiği durumları ile Maltepe İlçesinde en çok dönüşüm yaşanan mahalleye ilişkin bulgular

Katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle olarak verdikleri yanıtlarına göre dağılımları Çizelge 5.19. sunulmuştur. Katılımcıların ikamet ettiği mahalle ölçeğine ilişkin çapraz tablo istatistik analiz sonuçları incelendiğinde; daha çok “diğer” yanıtının verildiği, en çok oranın ise Altayçeşme Mahallesinde ikamet eden katılımcıların sağladığı görülmüştür.

Çizelge 5.19. Katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle olarak verdikleri yanıtlarına göre çapraz tablo

Maltepe İlçesinde en çok dönüşüm yaşanan mahalle sizce aşağıdakilerden hangisidir?								
		Değerler	Yalı	Feyzullah	Cevizli	Bağlarbaşı	Diğer	Toplam
			Mah	Mah	Mah.	Mah.		
Mahalleler	Altayçeşme	Katılımcı sayısı	4	2	6	1	19	32
	Mahallesi	Yüzdelik	12,5%	6,3%	18,8%	3,1%	59,4%	100,0%
	Altın-tepe	Katılımcı sayısı	2	3	1	1	6	13
	Mahallesi	Yüzdelik	15,4%	23,1%	7,7%	7,7%	46,2%	100,0%
	Aydınevler	Katılımcı sayısı	2	0	2	2	2	8
	Mahallesi	Yüzdelik	25,0%	0,0%	25,0%	25,0%	25,0%	100,0%
	Bağlarbaşı	Katılımcı sayısı	2	0	4	10	10	26
	Mahallesi	Yüzdelik	7,7%	0,0%	15,4%	38,5%	38,5%	100,0%

Çizelge 5.19. Katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle olarak verdikleri yanıtlarına göre çapraz tablo (devamı)

Mahalleler	Başıbüyük	Katılımcı sayısı	2	0	1	2	5	10
	Mahallesi	Yüzdelik	20,0%	0,0%	10,0%	20,0%	50,0%	100,0%
	Büyükbakkalköy	Katılımcı sayısı	0	0	0	1	1	2
	Mahallesi	Yüzdelik	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
	Cevizli	Katılımcı sayısı	5	4	20	6	15	50
	Mahallesi	Yüzdelik	10,0%	8,0%	40,0%	12,0%	30,0%	100,0%
	Çınar	Katılımcı sayısı	4	2	0	1	5	12
	Mahallesi	Beklenen değer	33,3%	16,7%	0,0%	8,3%	41,7%	100,0%
	Esenkent	Katılımcı sayısı	0	3	3	1	7	14
	Mahallesi	Yüzdelik	0,0%	21,4%	21,4%	7,1%	50,0%	100,0%
	Feyzullah	Katılımcı sayısı	4	1	2	4	3	14
	Mahallesi	Yüzdelik	28,6%	7,1%	14,3%	28,6%	21,4%	100,0%
	Fındıklı	Katılımcı sayısı	2	1	1	0	4	8
	Mahallesi	Yüzdelik	25,0%	12,5%	12,5%	0,0%	50,0%	100,0%
	Girne	Katılımcı sayısı	2	0	6	0	9	17
	Mahallesi	Yüzdelik	11,8%	0,0%	35,3%	0,0%	52,9%	100,0%
	Gülensu	Katılımcı sayısı	7	2	9	9	24	51
	Mahallesi	Yüzdelik	13,7%	3,9%	17,6%	17,6%	47,1%	100,0%
	Gülsuyu	Katılımcı sayısı	15	3	8	2	11	39
	Mahallesi	Yüzdelik	38,5%	7,7%	20,5%	5,1%	28,2%	100,0%
	İdealtepe	Katılımcı sayısı	5	4	12	11	32	64
	Mahallesi	Yüzdelik	7,8%	6,3%	18,8%	17,2%	50,0%	100,0%
	Küçükyalı	Katılımcı sayısı	0	3	3	1	7	14
	Merkez	Yüzdelik	0,0%	21,4%	21,4%	7,1%	50,0%	100,0%
	Mahallesi							

Çizelge 5.19. Katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle olarak verdikleri yanıtlarına göre çapraz tablo (devamı)

Mahalleler	Yah	Katılımcı sayısı	15	3	8	2	11	39
	Mahallesi	Yüzdelik	38,5%	7,7%	20,5%	5,1%	28,2%	100,0%
	Zümrütevler	Katılımcı sayısı	5	4	12	11	32	64
	Mahallesi	Yüzdelik	7,8%	6,3%	18,8%	17,2%	50,0%	100,0%

Çizelge 5.20'ye bakıldığında Ki-kare değeri 128,038 olarak ve anlamlılık değeri ise 0,000 olarak hesaplanmıştır. Anlamlılık değeri $P>0.05$ olduğundan ilişki anlamlı bulunmaktadır. Katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 5.20 Katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle ilişkisine yönelik Ki-kare Testi

Ki-kare Testi			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	128,038^a	64	0,000

5.2.6.7 Katılımcıların cinsiyetleri ile Maltepe İlçesinin süreç içerisindeki dönüşümünden memnuniyetine ilişkin bulgular

Katılımcıların cinsiyetleri ile Maltepe İlçesinde süreç içerisindeki dönüşümünden memnuniyetlerine ilişkin yanıtlarına göre dağılımları Çizelge 5.21.'de sunulmuştur. Katılımcıların cinsiyet ölçeğine ilişkin çapraz tablo istatistik analiz sonuçları incelendiğinde; kadınların erkeklere oranla daha fazla dönüşüm sürecinden orta derece memnun olduğu görülmüştür. Çizelge 5.22'ye bakıldığında Ki-kare değeri 8,028 olarak ve anlamlılık değeri ise 0,018 olarak hesaplanmıştır. Anlamlılık değeri $P<0.05$ olduğundan ilişki anlamlı bulunmaktadır. Katılımcıların cinsiyetleri ile Maltepe İlçesinde süreç içerisindeki dönüşümünden memnuniyetlerine ilişkin anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 5.21 Katılımcıların cinsiyetleri ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyet durumlarına ilişkili çapraz tablo

Maltepe İlçesinin süreç içerisindeki dönüşümünden memnun musunuz?						
		Değerler	İyi	Orta	Kötü	Toplam
Cinsiyet	Kadın	Katılımcı sayısı	28	129	24	181
		Yüzdelik	15,5%	71,3%	13,3%	100,0%
	Erkek	Katılımcı sayısı	37	130	52	219
		Yüzdelik	16,9%	59,4%	23,7%	100,0%

Çizelge 5.22. Katılımcıların cinsiyetleri ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyet durumlarına ilişkili Ki-kare testi

Ki-kare Testi			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	8,028^a	2	0,018

5.2.6.8 Katılımcıların Maltepe İlçesinde kaç yıldır yaşadığı ile Maltepe İlçesinin süreç içerisindeki dönüşümünden memnuniyetine ilişkin bulgular

Katılımcıların, Maltepe İlçesinde kaç yıldır yaşadığına ilişkin yanıtları ile ilçede süreç içerisindeki dönüşümünden memnuniyetleri ile ilgili dağılımları Çizelge 5.23.'de sunulmuştur. Katılımcıların yaşam süreleri ölçeğine ilişkin çapraz tablo istatistik analiz sonuçları incelendiğinde; 6-10 yıldır yaşayan bireylerin Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinden orta derece memnun olduğu en yüksek oranda görülmüştür. Diğer yaşam süresine ilişkin ölçeklerde de memnuniyet ilişkisinin yakın oranlarda orta yanıtında bulunduğu gözlemlenmektedir. Ancak Ki-kare Testinde anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Çizelge 5.23. Katılımcıların yaşam süreleri ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyet durumlarına ilişkin çapraz tablo

Maltepe İlçesinin süreç içerisindeki dönüşümünden memnun musunuz?						
		Değerler	İyi	Orta	Kötü	Toplam
Yaşama Süresi	Doğduğumdan beri	Katılımcı sayısı	9	24	12	45
		Yüzdelik	20,0%	53,3%	26,7%	100,0%
	1-2 yıl	Katılımcı sayısı	14	51	9	74
		Yüzdelik	18,9%	68,9%	12,2%	100,0%
	3-5 yıl	Katılımcı sayısı	8	46	13	67
		Yüzdelik	11,9%	68,7%	19,4%	100,0%
	6-10 yıl	Katılımcı sayısı	2	34	9	45
		Yüzdelik	4,4%	75,6%	20,0%	100,0%
	11 yıldan fazla	Katılımcı sayısı	32	104	33	169
		Yüzdelik	18,9%	61,5%	19,5%	100,0%

5.2.6.9 Katılımcıların Maltepe İlçesinde kaç yıldır yaşadığı ile Maltepe İlçesinin en çok dönüşüm yaşanan mahalleye ilişkin bulgular

Katılımcılar, Maltepe İlçesinde kaç yıldır yaşadığına ilişkin yanıtları ile ilçede en çok dönüşüm yaşanan mahalle durumlarına ilişkin dağılımları Çizelge 5.24’te sunulmuştur. Katılımcıların yaşam süreleri ölçeğine ilişkin çapraz tablo istatistik analiz sonuçları incelendiğinde; 6-10 yıldır ve 11 yıldır yaşayan bireylerin Maltepe İlçesinde en çok dönüşümün yaşandığı mahalle olarak “diğer” yanıtının işaretlendiği görülmüştür. Diğer yaşam süresine ilişkin ölçeklerde de diğer yanıtında birbirlerine yakın oranda buluşulduğu gözlemlenmektedir. Çizelge 5.25’de bakıldığında Ki kare değeri 26,236 olarak ve anlamlılık değeri ise 0,51 olarak hesaplanmıştır. Anlamlılık değeri $P < 0.05$ olduğundan ilişki anlamlı bulunmaktadır. Katılımcıların yaşam süreleri ile Maltepe İlçesinde en çok dönüşüm yaşanan mahalle ile ilgili anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 5.24. Katılımcıların yaşam süreleri ile Maltepe İlçesindeki en çok dönüşüm yaşanan mahalle durumlarına ilişkili çapraz tablo

Maltepe İlçesinde en çok dönüşüm yaşanan mahalle sizce aşağıdakilerden hangisidir?								
		Yalı	Feyzullah	Cevizli	Bağlarbaşı	Diğer		
Değerler		Mah.	Mah.	Mah.	Mah.		Toplam	
Yaşama Süresi	Doğduğumdan beri	Katılımcı sayısı	8	7	9	5	16	45
		Yüzdelik	17,8%	15,6%	20,0%	11,1%	35,6%	100,0%
	1-2 yıldır	Katılımcı sayısı	14	5	19	8	28	74
		Yüzdelik	18,9%	6,8%	25,7%	10,8%	37,8%	100,0%
	3-5 yıldır	Katılımcı sayısı	9	2	19	16	21	67
		Yüzdelik	13,4%	3,0%	28,4%	23,9%	31,3%	100,0%
	6-10 yıldır	Katılımcı sayısı	5	4	9	4	23	45
		Yüzdelik	11,1%	8,9%	20,0%	8,9%	51,1%	100,0%
	11 yıldan fazla	Katılımcı sayısı	24	16	25	19	85	169
		Yüzdelik	14,2%	9,5%	14,8%	11,2%	50,3%	100,0%

Çizelge 5.25. Katılımcıların meslekleri ile Maltepe İlçesindeki dönüşümünden memnuniyet durumlarına ilişkili Ki-kare testi

Ki-kare Testi			
	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,236 ^a	16	0,51

5.2.7 Ki-Kare Testlerinin Değerlendirilmesi

Ki-kare Testleri 35 adet hipotezde yapılmış, 6 hipotezde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Çizelge 5.26’da anlamlı ilişki bulunan hipotezler ve sonuçları sunulmaktadır.

Katılımcılara sosyo-demografik yapı ile hangi mahallede ikamet ettiği, kaç yıldır ilçede yaşadığı, ikamet etmekten memnuniyeti, kent kimliğini etkileyen kamusal alandaki dönüşümlerin neler olduğu, en çok değişim yaşanan mahallenin hangisi olduğu, ilçenin dönüşüm sürecinden memnuniyetlerine ilişkin 6 soruya Ki-kare Testi ile anlamlı ilişki aranmıştır. Katılımcıların sosyo-demografik yapısı; cinsiyet parametresi ile 6 soruda test edilmiş, 1 soruda anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların sosyo-demografik yapısı; yaş grupları parametresi ile 6 soruda test edilmiş ancak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Katılımcılara sosyo-demografik yapısı; meslek grupları parametresi ile 6 soruda test edilmiş, 1 soruda anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların sosyo-demografik yapısı; aylık gelir durumları parametresi ile 6 soruda test edilmiş, 1 soruda anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların sosyo-demografik yapısı; eğitim durumları parametresi ile 6 soruda test edilmiş, 1 soruda anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların sosyo-demografik yapısı; aylık gelir durumları parametresi ile 6 soruda test edilmiş, 1 soruda anlamlı ilişki bulunmuştur. Katılımcıların kaç yıldır ilçede yaşadığına ilişkin parametre ile 5 soruda test edilmiş, 1 soruda anlamlı ilişki bulunmuştur.

Çizelge 5.26. Ki-kare Testinde anlamlı ilişki bulunan hipotezler

Yargılar	Ki-Kare	P	Sonuç
Eğitim durumu ile kentsel dönüşüm süreci memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.	16,074	0,013	Tüm eğitim gruplarının dönüşüm sürecindeki memnuniyetlerine orta ifade verdiği en çok orta derecede memnuniyete sahip %70,8 oranla Lise ve dengi eğitimi alan kişilerin olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.
Katılımcıların meslekleri ile Maltepe İlçesinde süreç içerisindeki dönüşümünde memnuniyetlerine ilişkin anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.	24,485	0,017	Meslek gruplarının birbirlerine yakın oranlarda dönüşüm sürecinden orta derece memnun olduğu görülmüştür. Bu duruma özellikle %81 oranında Planlamacı-Tasarımcı meslek grubu orta derece olarak değerlendirmiştir. Meslek ve dönüşüm sürecinde memnuniyet açısından istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır.

Çizelge 5.26. Ki-kare Testinde anlamlı ilişki bulunan hipotezler (devamı)

Aylık gelir durumu ile kentsel dönüşüm süreci memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır	27,523	0,001	Aylık gelir durumlarından %71,3 oranla 15.000-29.999 tl grubun diğer gruplara kıyasla orta derece memnuniyet seviyesinde olduğu ortaya çıkmıştır.
Katılımcıların ikamet ettikleri mahalleler ile Maltepe İlçesinde en çok dönüşüm yaşanan mahalle arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır	128,038	0,000	Maltepe İlçesinde dönüşümden en çok etkilenen mahalle ilişkin olarak Altayçeşme Mahallesi oturan katılımcılar %57'lik en yüksek oranda diğer şikkını işaretlediği sonucu ortaya çıkmıştır.
Katılımcıların cinsiyetleri ile Maltepe İlçesinde süreç içerisinde dönüşümünde memnuniyetlerine ilişkin anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.	8,028	0,018	$p < 0,05$ şartını karşıladığından cinsiyetle istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır. Katılımcılardan 71,3% oranında kadınların erkeklere oranla dönüşümden orta derecede memnun olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
Katılımcıların yaşam süreleri ile Maltepe İlçesinde en çok dönüşüm yaşanan mahalle ilgili anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.	26,236	0,051	$p < 0,05$ şartını sınırdan karşıladığından yaşayan bireyler ile Maltepe İlçesinin en çok dönüşümün yaşandığı mahalle arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki vardır. Bu durum kentsel dönüşümün en çok Yalı, Feyzullah, Cevizli ve Bağlarbaşı Mahallesi yaşanmadığını göstermiştir.

5.2.8 Güvenirlilik Analizi ve Faktör Analizi

Çalışma kapsamının 41 maddelik beş dereceli likert tipi ölçek şeklindeki sorulara yönelik olarak güvenilirlik ve faktör analizi uygulanmış olup, anket formunda yer alan Çizelge 5.27’de verilen, 9-10-12 ve 14. sorularda yargılar çerçevesinde faktörleşme tespit edilmiştir. Faktör analizi öncesinde güvenilirlik analizi yapılarak Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Kullanılan güvenilirlik analizinde Cronbach’s Alpha değeri 0,901 (Çizelge 5.27.) bulunmuştur. Cronbach’s Alpha değerinin 0,8-1.0 arasında olması, kullanılan verilerin yüksek düzeyde tutarlı (güvenilir) olduğu anlamına gelmektedir (Özdamar, 2002). Buna göre; kamusal alanlarda kentsel dönüşüm ve kimlik ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Çizelge 5.27. Güvenilirlik istatistikleri

Cronbach's Alpha	N
,901	41

Güvenilirlik analizi sonrasında verilerin tutarlı olduğu saptanmış olup, devamında faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan faktör analizinde; öncelikle örneklem yeterliliğinin ve verilerin faktör analizine uygunluğunu kontrol etmek için Kaiser-Mayer-Olkin Ölçütü incelenmiş ve faktör analizinin çok yüksek bir oranda uygulanabilir olduğuna karar verilmiştir (KMO=0,922). Bu da örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunun göstergesidir (Çizelge 5.28.).

Çizelge 5.28. Kaiser-Mayer-Olkin ve Bartlett Testi yeterlilik durumu

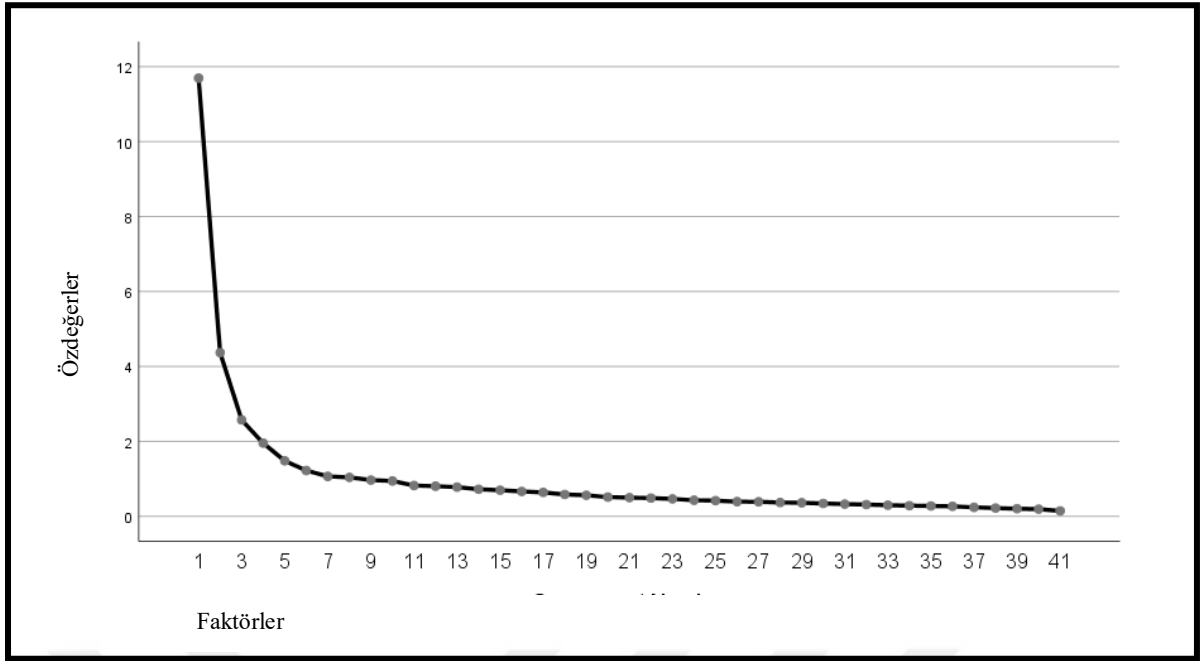
KMO ve Bartlett's Küresellik Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçütü		,922
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Ki-kare	8535,122
	df	820
	Anlamlılık	,000

Çizelge 5.29.'da görüldüğü üzere Bartlett Testinin anlamlılık düzeyi 0.000 çıkmıştır. Bu durum %5'lik hata oranında küçük olduğu için sonuç anlamlı bulunmuştur. Değişkenler arasında yüksek korelasyon bulunmuş olması verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Faktörlerin anlamlı olup olmadığı, korelasyon matrisin özdeğerlerinin 1'den büyük olmasına göre incelenerek saptanmıştır. Buna göre; faktörlerin varyans açıklama yüzdeleri açıklanan toplam varyans, dönüşümden önceki ve sonraki özdeğerlerini vermektedir. Çizelge 5.27.'de 41 değişken arasında 8 faktör ile toplam varyansının %61,935'i açıklanmış olup, faktörlerin öz değerleri 11,694 ile 1,039 arasında yer almıştır.

Faktör sayısının belirlenmesinde özdeğere göre ve Scree Test Grafiği kullanılmıştır. Şekil 1.25.'de görüldüğü üzere serpilme diyagramında 1'den büyük özdeğere sahip 8 faktör seçilmiştir.

Çizelge 5.29. Açıklanan toplam varyans

Bileşenler	Başlangıç Özdeğerleri			Dönüşüm sonrasında yükleme karelerinin toplamı		
	Varyans		Kümülatif	Varyans		Birikimli
	Toplam	%		Toplam	%	
1	11,694	28,523	28,523	11,694	28,523	28,523
2	4,368	10,654	39,177	4,368	10,654	39,177
3	2,572	6,274	45,451	2,572	6,274	45,451
4	1,952	4,761	50,213	1,952	4,761	50,213
5	1,480	3,609	53,822	1,480	3,609	53,822
6	1,221	2,979	56,801	1,221	2,979	56,801
7	1,066	2,600	59,401	1,066	2,600	59,401
8	1,039	2,534	61,935	1,039	2,534	61,935
9	0,968	2,361	64,296			
10	0,944	2,302	66,598			
11	0,822	2,004	68,602			
12	0,804	1,961	70,563			
13	0,779	1,901	72,464			
14	0,722	1,761	74,225			
15	0,697	1,699	75,924			
16	0,663	1,616	77,540			
17	0,638	1,556	79,096			
18	0,584	1,424	80,520			
19	0,561	1,369	81,889			
20	0,513	1,251	83,140			
21	0,498	1,215	84,355			
22	0,487	1,187	85,542			
23	0,465	1,134	86,676			
24	0,429	1,047	87,723			
25	0,419	1,022	88,745			
26	0,392	0,955	89,701			
27	0,387	0,945	90,646			
28	0,368	0,897	91,543			
29	0,362	0,882	92,425			
30	0,343	0,837	93,262			
31	0,326	0,796	94,058			
32	0,314	0,767	94,825			
33	0,298	0,726	95,551			
34	0,283	0,691	96,241			
35	0,276	0,674	96,916			
36	0,266	0,649	97,565			
37	0,239	0,583	98,148			
38	0,220	0,537	98,685			
39	0,203	0,496	99,181			
40	0,190	0,463	99,644			
41	0,146	0,356	100,000			

Şekil 5.11. Kamusal alan-kentsel dönüşüm-kent kimliği ilişkisi ölçeğinde özdeğer grafiği

Çizelge 5.30.'de faktör analizi için en çok kullanılan yöntem olan temel bileşen analizi (Aksu, Eser ve Güzeller, 2017) verilmiştir.

Çizelge 5.30 Temel bileşen analizi

9-10-12 ve 14 Sorulara ilişkin yargılar	Başlangıç	Dönüşüm
İstanbul kent kimliğinde Maltepe İlçesinin önemli bir rolü vardır.	1,000	0,571
Maltepe İlçesinin özgün, güçlü bir imajı vardır.	1,000	0,684
Maltepe İlçesinde kültürel ve sosyal açıdan kullanım çeşitliliği bulunmaktadır.	1,000	0,572
Maltepe İlçesinde düzenli/bakımlı yeşil alanlar bulunmaktadır.	1,000	0,660
İlçe yürüyüş ve koşu, spor aletleri kullanımı, evcil hayvanların gezdirilmesi, bisiklet vb. gibi rekreasyonel aktiviteler açısından yeterli bir potansiyele sahiptir.	1,000	0,681
Önemli odak noktalarına erişim güçlüdür.	1,000	0,518
Maltepe İlçesinde bulunan kültürel değerler, tarihi yapılar ve mekanlar geçmişten günümüze değin korunmaktadır.	1,000	0,582
Maltepe İlçesi Marmara Denizi ve kıyısıyla ilişkilidir.	1,000	0,536
Maltepe İlçesi estetik özellikleri ön plandadır.	1,000	0,615
Maltepe İlçesi konut alanları fazladır.	1,000	0,295
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda kültürel alanların bulunması etkilidir.	1,000	0,683
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda tarihi yapıların bulunması etkilidir.	1,000	0,769
Maltepe İlçesinin kimliğinde arkeolojik kazı alanlarının bulunması etkilidir.	1,000	0,724
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda tren yolunun bulunması etkilidir.	1,000	0,499
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda dönemsel özelliklerini gösteren mimari yapılar etkilidir.	1,000	0,683
Maltepe İlçesinin kimliğinde deniz manzarasının bulunması etkilidir.	1,000	0,609
Maltepe İlçesinin kimliğinde kıyılarında kamusal alanların bulunması etkilidir.	1,000	0,492
Maltepe İlçesinin kimliğinde önemli ticaret akslarının bulunması etkilidir.	1,000	0,514
Maltepe İlçesinin kimliğinde birden fazla bulunan alışveriş merkezlerinin bulunması etkilidir.	1,000	0,715
Maltepe İlçesinin kimliğinde eğitim alanlarının bulunması etkilidir.	1,000	0,662
Maltepe İlçesinin kimliğinde turistik mekanların bulunması etkilidir.	1,000	0,632

Çizelge 5.30. Temel bileşen analizi (devamı)

Maltepe İlçesinin kimliğinde ulaşım açısından çeşitliliğin (Karayolu-demiryolu-deniz yolu) bulunması etkilidir.	1,000	0,626
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde vista noktaları ve görsellik göz önüne alınmıştır.	1,000	0,649
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde yeşil alanlar gözetilmiştir.	1,000	0,644
Maltepe İlçesinin kamusal dönüşüm sürecinde deniz ve kıyısı dikkate alınmıştır.	1,000	0,721
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde kültürel öğeler gözetilmiştir.	1,000	0,728
Geleneksel mimari yapı korunmuştur.	1,000	0,758
Geleneksel mimari yapı ile yeni yapılar arasında bir uyum gözetilmiştir.	1,000	0,604
Kullanıcıların sosyo ekonomik yapısı göz önüne alınmıştır.	1,000	0,737
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde görsel ve estetik değerler göz önüne alınmıştır.	1,000	0,633
Kültürel öğelerin birçoğu korunamamıştır.	1,000	0,623
Tarihi alanlar cazibesini yitirmiştir.	1,000	0,582
Çok katlı konutların miktarında artış yaşanmıştır.	1,000	0,519
Deniz kıyısı arasındaki bağlantı azalmıştır.	1,000	0,639
Yeşil alanlar giderek azalmıştır.	1,000	0,683
Kamusal alanlarda artış yaşanmıştır.	1,000	0,449
Demografik yapıda değişim yaşanmıştır.	1,000	0,640
Ticaret- alışveriş mekanlarında artış yaşanmıştır.	1,000	0,682
İlçede nüfus artışı yaşanmıştır.	1,000	0,581
Erişim ve ulaşım bağlantısı azalmıştır.	1,000	0,588
Kullanıcı memnuniyeti azalmıştır.	1,000	0,623

Faktörlerin yorumlanabilmesi için faktör rotasyonu yapılmıştır. Faktör rotasyonu yapılırken Varimax yöntemi tercih edilmiştir (Albayrak, 2006; Kiper, 2014). 41 bileşen ve 8 faktörden oluşan dönüşümlü faktör yükleri matrisi oluşturulmuştur (Çizelge 5.31).

Çizelge 5.31. Dönüşümlü bileşen matrisi

Faktörler	Maddeler	Faktör Yükleri
Maltepe İlçesi dönüşüm sürecinde görsel ve estetik değerlerin etkisi ön plana çıkmıştır.	Geleneksel mimari yapı ile yeni yapılar arasında bir uyum gözetilmiştir.	0,795
	Geleneksel mimari yapı korunmuştur.	0,788
	Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde görsel ve estetik değerler göz önüne alınmıştır.	0,768
	Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde kültürel öğeler gözetilmiştir.	0,755
	Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde vista noktaları ve görsellik göz önüne alınmıştır.	0,720
	Kullanıcıların sosyo ekonomik yapısı göz önüne alınmıştır.	0,712
	Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde yeşil alanlar gözetilmiştir.	0,694
	Maltepe İlçesinin kimliğinde arkeolojik kazı alanlarının bulunması etkilidir.	0,818
Maltepe İlçesi dönüşüm sürecinde tarihi değerler ön plana çıkmıştır.	Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda tarihi yapıların bulunması etkilidir.	0,804
	Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda dönemsel özelliklerini gösteren mimari yapılar etkidir.	0,717
	Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda kültürel alanların bulunması etkilidir.	0,687
	Maltepe İlçesinin kimliğinde turistik mekanların bulunması etkilidir.	0,649

Çizelge 5.31. Dönüşümlü bileşen matrisi (devamı)

Maltepe İlçesi güçlü kimlik özelliklerine sahiptir.	Maltepe İlçesi estetik özellikleri ön plandadır.	0,467
	Maltepe İlçesinde bulunan kültürel değerler, tarihi yapılar ve mekanlar geçmişten günümüze değin korunmaktadır	0,435
	Maltepe İlçesinin özgün, güçlü bir imajı vardır.	0,683
	Maltepe İlçesinde kültürel ve sosyal açıdan kullanım çeşitliliği bulunmaktadır.	0,656
	İstanbul kent kimliğinde Maltepe İlçesinin önemli bir rolü vardır.	0,593
Maltepe İlçesi kimlik oluşumunda doğal ve kültürel peyzaj özellikleri etkili olmuştur.	Maltepe İlçesinin kamusal dönüşüm sürecinde deniz ve kıyısı dikkate alınmıştır	0,348
	Maltepe İlçesinde düzenli/bakımlı yeşil alanlar bulunmaktadır.	0,337
	İlçe yürüyüş ve koşu, spor aletleri kullanımı, evcil hayvanların gezdirilmesi, bisiklet vb. gibi rekreasyonel aktiviteler açısından yeterli bir potansiyele sahiptir.	0,415
	Önemli odak noktalarına erişim güçlüdür.	0,339
	Maltepe İlçesi Marmara Denizi ve kıyısıyla ilişkilidir.	0,603
	Maltepe İlçesinin kimliğinde kıyılarında kamusal alanların bulunması etkilidir.	0,598
	Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda tren yolunun bulunması etkilidir.	0,572
	Maltepe İlçesi konut alanları fazladır.	0,495
	Maltepe İlçesinin kimliğinde önemli ticaret akslarının bulunması etkilidir.	0,439
	Kullanıcı memnuniyeti azalmıştır.	0,700
Kentsel dönüşüm sürecinde Maltepe İlçesi kimliğinde olumsuz değişimler görülmüştür.	Yeşil alanlar giderek azalmıştır.	0,699
	Erişim ve ulaşım bağlantısı azalmıştır.	0,675
	Deniz kıyı arasındaki bağlantı azalmıştır	0,661
	Çok katlı konutların miktarında artış yaşanmıştır.	0,357
	Demografik yapıda değişim yaşanmıştır	0,483
	Maltepe İlçesinin kimliğinde deniz manzarasının bulunması etkilidir	0,300
Kentsel dönüşümün kent kimliğine farklı alanlarda etkisi olmuştur.	Maltepe İlçesinin kimliğinde ulaşım açısından çeşitliliğin (Karayolu-demiryolu-deniz yolu) bulunması etkilidir	0,315
	Ticaret- alışveriş mekanlarında artış yaşanmıştır	0,761
	İlçede nüfus artışı yaşanmıştır.	0,728
	Maltepe İlçesinin kimliğinde birden fazla bulunan alışveriş merkezlerinin bulunması etkilidir.	0,759
Maltepe İlçesi kent kimliği oluşumunda kentsel donatı alanlarının bulunması etkidir.	Maltepe İlçesinin kimliğinde eğitim alanlarının bulunması etkilidir.	0,522
	Tarihi alanlar cazibesini yitirmiştir.	0,396
Kentsel dönüşüm sürecinde Maltepe İlçesi tarihi dokusunda değişimler olmuştur.	Kültürel öğelerin birçoğu korunamamıştır.	0,445
	Kamusal alanlarda artış yaşanmıştır.	0,739

Çizelge 5.31.'de görüldüğü gibi birinci faktördeki maddelerin faktör yük değerleri 0.795 ile 0,694 arasında, ikinci faktördeki maddelerin faktör yük değerleri 0.918 ile 0,649 arasında değişmektedir. Uyumaz vd., (2016)'nın da belirttikleri gibi; 0.60 ve üzeri faktör yük değerleri yüksek olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, çalışmadan elde edilen ilk iki faktör yük değerleri yüksek çıkmıştır.

Likert tipinde sorulan sorulara ilişkin verilere yönelik olarak tespit edilen Cronbach Alpha değeri yüksek ve istenilen değerlerin üstünde çıkmıştır. Likert tipi soru grubunun KMO testi ile faktör analizine uygun olduğu ve Bartlett Testi ile değişkenler arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Faktör Analizi yapıldıktan sonra toplam varyansın %61,934'unu açıklayan ve yeniden adlandırılan 8 faktörlü bir yapı elde edilmiştir.

Kamusal alan-Kent kimliği-Kentsel dönüşüm ölçeğinde birinci faktör **“Maltepe İlçesi dönüşüm sürecinde görsel ve estetik değerlerin etkisi ön plana çıkmıştır”** şeklinde isimlendirilmiş olup, öz değeri 11,694 ve değişkene ait varyansın 28,523'ünü açıklamaktadır. İkinci faktör ise **“Maltepe İlçesi dönüşüm sürecinde tarihi değerler ön plana çıkmıştır.”** olarak isimlendirilmiştir. İkinci faktöre ait öz değer ise 4,368 olup ve değişkenin %39,177'sini açıklamaktadır. Ölçeğe ait üçüncü faktör **“Maltepe İlçesi güçlü kimlik özelliklerine sahiptir”** şeklinde tanımlanmıştır. Bu faktöre ait özdeğer ise 2,572 olurken değişkene ait açıkladığı varyans %6,274 düzeyinde olmuştur. Dördüncü faktör **“Maltepe İlçesi kimlik oluşumunda doğal ve kültürel peyzaj özellikleri etkili olmuştur”** şeklinde tanımlanmıştır. Bu faktöre ait özdeğer ise 1,952 olurken, değişkene ait açıkladığı varyans %4,761 düzeyinde olmuştur. Beşinci faktör **“Kentsel dönüşüm sürecinde Maltepe İlçesi kimliğinde olumsuz değişimler görülmüştür”** şeklinde tanımlanmıştır. Bu faktöre ait özdeğer ise 1,480 olurken değişkene ait açıkladığı varyans %3,609 düzeyinde olmuştur. Altıncı faktör **“Kentsel dönüşümün kent kimliğine farklı alanlarda etkisi olmuştur”** şeklinde tanımlanmıştır. Bu faktöre ait özdeğer ise 1,221 olurken değişkene ait açıkladığı varyans %2,979 düzeyinde olmuştur. Yedinci faktör **“Maltepe İlçesi kent kimliği oluşumunda kentsel donatı alanlarının bulunması etkidir.”** şeklinde tanımlanmıştır. Bu faktöre ait özdeğer ise 1,066 olurken, değişkene ait açıkladığı varyans %2,600 düzeyinde olmuştur. Sekizinci faktör ise **“Kentsel dönüşüm sürecinde Maltepe İlçesi tarihi dokusunda değişimler olmuştur”** şeklinde tanımlanmıştır. Bu faktöre ait özdeğer ise 1,039 olurken değişkene ait açıkladığı varyans %2,534 düzeyinde olmuştur.

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

6.1 Çalışma Alanı Özelinde Kamusal Alanlara Yönelik Değişim Sürecinin Kentsel Kimlik Temelinde Değerlendirilmesine İlişkin Sonuçlar

Tez genel çerçevesini kamusal alanlar temelinde “Kentsel dönüşüm ve kent kimliği birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Kentsel dönüşüm sürecinde kentte aşamalı olarak gelişen tarihsel, mekansal, görsel ve sosyo-demografik değişimler kent kimliğine etki etmektedir” hipotezi oluşturmuştur. Tez kapsamında çalışma alanı özelinde gerçekleştirilen analizlerde, bölgesel değişimlerin en çok Maltepe’yi ayıran yapay sınırı oluşturan araç yolu ve kıyılarında meydana geldiğini göstermiştir. Öyle ki, Maltepe kıyıları 1950’li yıllara kadarki süreçte, farklı şehirlerden gelen ailelerin günübirlik kamp kurmak ve İstanbulluların özellikle yazı geçirmek için tercih ettiği bölge olmuştur. Ayrıca kıyılar o dönemde Maltepe iskelesinin Adalar’a yakınlığı, tarımsal ve balıkçılık faaliyetleri ile öne çıkan özellikleri ile halkın geçim kaynağını da oluşturmuştur. Süreyya Plajının 1946 yılında açılması, bu bölgenin kamusal alan cazibesini artırmasına neden olmuştur. Maltepe kıyılarında plaj ve çevresinin oluşturduğu sosyal değişim, mekansal açıdan da kente etki etmiştir. Bu durum, İstanbul ve Ankara’da yaşayan geliri yüksek kişilerin arsa ve yazlık amaçlı müstakil ev sahibi olmasını özendirmiştir. Maltepe İlçesi’nde yaşayanların büyük kısmını İstanbullulardan oluşmakta iken, plajın açılmasıyla daha etkin kullanılan demiryolu aynı zamanda yerel halkın çevre ilçelere çalışmak için ulaşımında daha çok tercih etmesini sağlamış ve zamanla kalıcı yerleşimin kıyı bölgesinde başladığını göstermiştir. İlk kırılma döneminde, çalışma alanının kıyı kenti imajını kazanmasını sağlamıştır. Süreyya plajının simgesi Bakireler Tapınağı o dönemlerde önemli bir landmark olup tarihi kent imajını oluşturmuştur. Süreyya Plajının çevresindeki gazino ve eğlence mekanları ile kent kimliğine hizmet ve eğlence-kültür ve sanat imajları kazanmaktadır. Bakireler tapınağı efsanesi üzerine o dönemde birçok kentli bekar kızın iyi bir izdivaç yapmak için denizden 50 m açıklıktan tapınağa yüzmeye geldiğine ilişkin tarihi araştırmalarda yer verilmiştir. Bakireler Tapınağının, kent imajının önemli bir kimlik belirleyicisi olduğunu göstermektedir.

Maltepe İlçesinde önemli değişimlerin yaşandığı diğer alan, Ankara asfaltı yolunun diğer kentlere ulaşımında önemli karayollarından bir haline gelmesidir. Özellikle karayolu çevresinde sanayi alanlarının artmaya başladığı 1950-1960’lı yıllardan sonra Maltepe’de göç etkisi yaratarak nüfus yoğunluğunu artırmıştır. Önceki yıllarda İstanbul’un sayfiyesi olarak adlandırılan Maltepe kıyılarında başlayan yerleşim dokusu, sanayileşmenin ve iş istihdamının artmasıyla birlikte Ankara yolu çevresinde konutlaşma eğilimi ile mekansal değişim

yaşanmasına sebep olmuştur. Sanayi-ticaret kenti imajının da güçlenmesi bu dönemde başlamıştır. Bu değişimler sırasıyla; çevresindeki mahallere, çalışma alanına, Maltepe'ye ve kente etki eden etkileşim oluşturmuştur.

Tarihsel kırılma noktalarından 1982-2000'li yılları içeren süreçte, mekansal değişimin en çok görüldüğü ilk bölge yine E5 Otoyolu çevresi olmuştur. 1982 yılında tarihsel süreç içerisinde Ankara yolu olarak tanımlanan geliş-gidiş yönünde iki şerit bulunan araç yolu, karayolu bağlantısı dönüşümü ile geliş-gidiş yönünde üç şerite çıkarılmış ve yan yol bağlantıları yapılmıştır. Maltepe İlçesinin geneline etki eden bu dönem, özellikle nüfusun 1985 yılından itibaren artış grafiğinin yükselmesi ile kentleşme baskınının oluşmasına sebep olmuştur. Kentleşme baskısının ve sanayi alanlarının oluşumu ile getirdiği hızlı değişim, karayolu bağlantısı çevresinde gecekondu bölgelerinin oluşmasına neden olmuştur. Bu değişimler sanayi kenti imajının güçlenmesine, sanayi-hizmet ve eğlence-kültür ve sanat imajların kent kimliğinde oluşmasını ve güçlenmesini sağlamıştır.

Maltepe kıyılarındaki 1982 yılından sonraki dönemde değişimi ise, Süreyya Plajında, deniz dolgusu ile sahil parkı ve araç yolu yapılması ile oluşan kamusal alan dönüşümü olmuştur. Bu dönüşümde Bakireler Tapınağı dolgu sonrasında yol kenarında kalmıştır. Kıyı alanları, tarihsel, mekansal ve görsel kimliğine etki etmiştir. Maltepe kıyısında oluşturulan kamusal alan olan sahil parkı, sosyal kimliğin olumlu yönde gelişmesinde de büyük rol oynamıştır. Büyük ölçekli projelerin gerçekleştiği 2000'li yıllar Maltepe kıyılarının yüksek katlı bina ve ticaret alanlarının artmasına neden olmuş, bu durum kıyı silüetinin olumsuz yönde değişimine sebep olmuştur. Sahil parkı oluşumu ilgili dönemde kentin rekreasyon imajını oluşturmuştur.

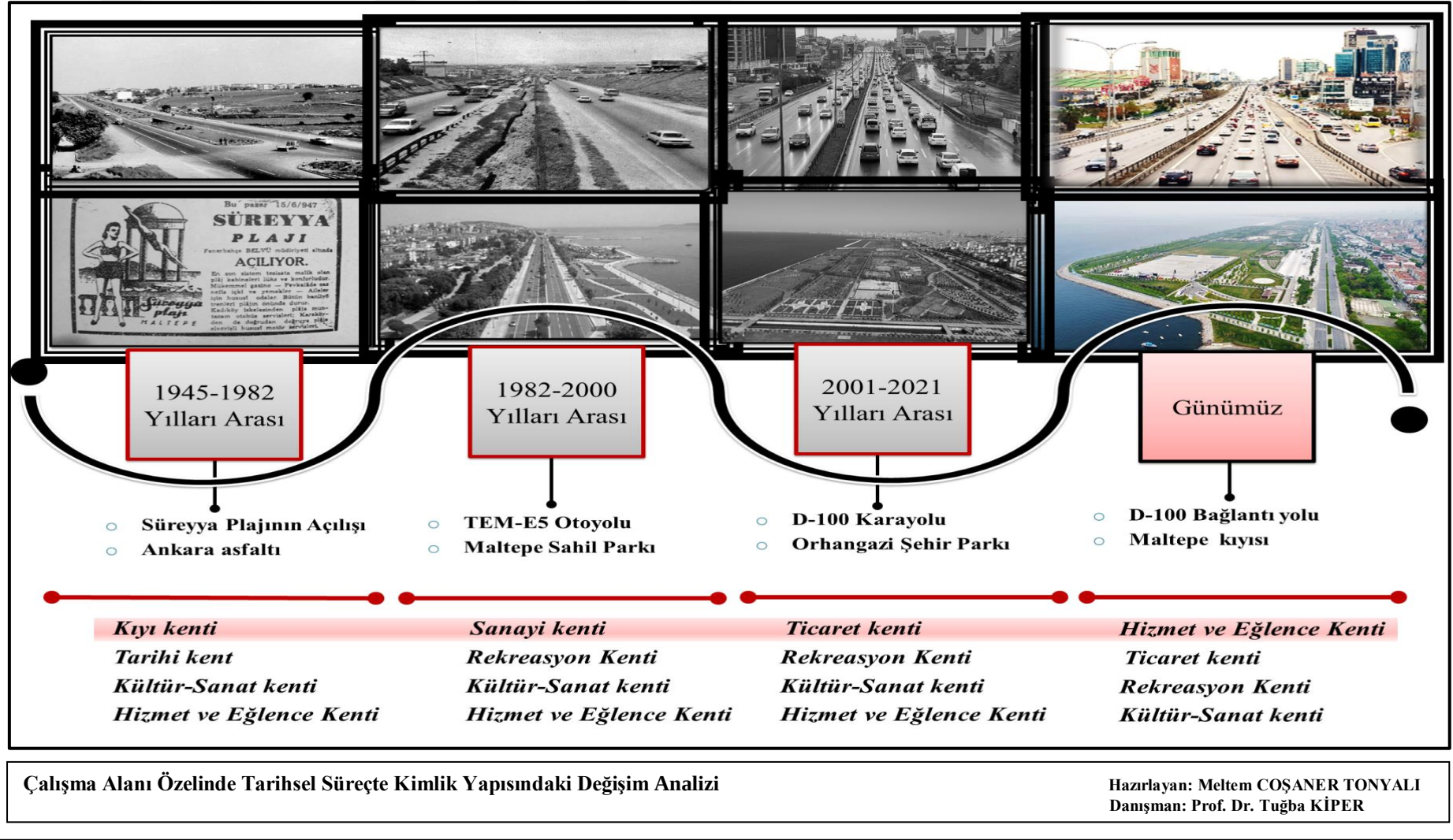
Tarihsel kırılmanın yaşandığı 2000'li yıllardan sonra Maltepe İlçesindeki değişimin yine kıyılarda ve karayolu çevresinde gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Sahil parkının dolgu yapılarak 2005 yılında başlayan Orhangazi Şehir Parkı'na dönüşümü, yoğun kullanımı ile en büyük kamusal alanını oluştururken, kent kimliğinde de önemli odak noktalarından birini oluşturmuştur. Öyle ki; Orhangazi Şehir Parkı, tez kapsamında yapılan analiz ve anket sonuçlarına göre de sosyal açıdan ve görsel kalite değeri açısından en çok tercih edilen alan olmuştur. E-5 Bağlantı Yolunun ulaşım akslarının gelişmesiyle D-100 karayolu olarak adlandırılması kent içi trafik sürkülasyonunda kalması ve yoğun kullanılan toplu taşımanın bulunması önemli bir kamusal değişimi meydana getirmiştir. Karayolu çevresinde kapalı site oluşumları ve 2005 yılında açılan alışveriş merkezi ile nüfus yoğunluğunu en fazla Cevizli Mahallesinde oluşturmuştur. Karayolu çevresindeki gerçekleşen mekansal gelişim ve dönüşüm ise kent kimliği açısından belirleyici ticari imajını oluşturmuştur. Maltepe'nin kıyıları ise

özellikle Yalı ve Feyzullah Mahalleri, tez kapsamında gerçekleştirilen kültürel alanların tarihsel kimlik değeri analizinde yüksek olarak değerlendirilmiştir. Tarihi kent imajı potansiyeli bulunmakta olmasına rağmen kent kimliğinde geri planda kalmıştır.

Günümüzde Maltepe İlçesi kıyı alanlarının kamusal nitelikte gelişimi ile kentin kimliğinde önemli bir yere sahiptir. Orhangazi Şehir Parkı, tüm kentlinin önemli gün, festival ve etkinliklerde buluşma ve toplanma mekanına dönüşmüştür. Kentin, rekreasyon, hizmet ve eğlence, kültür, sanat kimliğinde odak noktalarından biri olmuştur. Dönüşümleri ile dikkat çekici diğer unsur D-100 Karayolu bağlantısı ise kent için ulaşım açısından etkin bir rol üstlenirken çevresinde değişen ve gelişen mekansal yapı ile ticaret- kültür ve sanat kent imajını güçlendiren merkez haline gelmiştir.

Çalışma alanı özelinde tarihsel süreçte Şekil 6.1.'de tematik olarak gösteriminde; Maltepe kıyılarının Süreyya Plajından, günümüzde Orhangazi Şehir Parkı dönüşümüne uzanan değişimi ile Ankara Asfaltı olarak tanımlanan araç yolunun D-100 karayolu bağlantısı yoğunluğu kazanırken çevresinin de kimlik yapıların değişimler sunulmuştur. Kamusal alan temelinde tez çerçevesinde gerçekleştirilen analizler doğrultusunda (1945-1982, 1982-2000, 2001-2021 ve günümüz) mekansal, görsel ve sosyal değişimler ele alınmıştır. Tarihsel kırılma zamanlarına göre kent kimliğindeki değişimler maddeler halinde Çizelge 6.1'de gösterilmektedir.

Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm İle İlişkisi, Kent Kimliği Açısından Değerlendirmesi; İstanbul İli Maltepe İlçesi Örneği

Şekil 6.1.Çalışma alanı özelinde tarihsel süreçte kimlik yapısındaki değişim

Çizelge 6.1. Çalışma alanı özelinde tarihsel kırılma noktalarında kimlik yapısındaki değişim

	1945-1982 Yılları Arası Değişim	1982-2000 Yılları Arası Değişim	2001-2021 Yılları Arası Değişim	Günümüz
TARİHSEL	1946 yılı Süreyya Plajının Açılışı 1953 yılı Bakireler Tapınağı 1946 yılı Süreyya Plajı Tren İstasyonu - Maltepe Mezarlığı	1985 yılı Süreyya Plajının çıkan yangın zarar görmesi - Balıkçıköy sit alanı ilanı - Bakireler Tapınağı tescili - Küçükalyalı Çamlık Gazinosu	2015 yılı Küçükalyalı Arkeopark oluşumu 2020 yılı Küçükalyalı Çamlık Gazinosu yıkımı - Tarihsel alanlara farkındalığın azalması - Kültürel özelliklerin geri planda kalması	- Bakireler Tapınağı taşınması - Tarihsel alanların bakımsızlığı - Kültürel özelliklerin geri planda kalması
MEKANSAL	1945 yılı Maltepe Belediye Örgütü tarafından ilk imar planının yapılması 1954 yılı Ankara Asfaltı paralel ulaşım aksların düzenlenmesi ile E-5 dönüşümü 1950-1960 Sanayileşmenin başlaması - Gecekondulaşma eğilim - Maltepe iskelesi	- Karayollarının yapımı 1989 yılı kıyı dolgusu yapılarak Maltepe sahil parkı oluşumu - Bostancı sahil yolu düzenlenmesi - E-5 şerit eklenerek otoyolun düzenlenmesi - Yeşil alanların artması - Yazlık konuttan kalıcı konutlaşmaya geçilmesi	- Kartal-Maltepe Dragos Tepesi ve Yakın Çevresi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı hazırlanması 2005 yılı Maltepe E-5 Güneyi Nazım İmar Planı - D-100 Karayolu trafik sirkülasyonunda kalması - Mahalle sınırlarının değişmesi dolgu alanının eklenmesi - Toplu ulaşım ağırlık verilmesi 2014 yılı Şehir Parkı açılışı	- Maltepe Meydanı ve tünel yapımı - Yaya bölgesi düzenlemesi - Bakireler Tapınağı Meydanı - Adalet Meydanı - Park ve yeşil alan revizyonları - Araç öncelikli kent yapısı - Kapalı kamusal alanların artışı
GÖRSEL	- Maltepe sahil kenarı - Deniz manzarası - Kentsel öge oluşumu - Kültürel alanlar	- Yüksek katlı bina oluşumları - Dolgu alanı ile görsel değişim - Kıyı silüetinin değişimi	- Deniz manzarası - Plansız yapılaşmanın artması - Silüet değişimi - Yüksek katlı yapılar	- Deniz manzarası - Silüet değişimi - Uyumsuz mimari
SOSYAL	- Süreyya Plajı - Süreyya Plajı Gazino 1970 yılı Dragos Kampı 1949 yılı Feyzullah İlkokulu kuruluşu, eğitim alanları yapılması - Kültürel alanların kurulması - Yazlık kullanım konutları	1992 yılı Maltepe İlçe Belediyesi Kurulması - Beş Çeşmeler Meydan düzenlenmesi - Sahil Parkı; Günöbirlik aktivite alanlarının yaygınlaşması - Süreyya plajının kaybı, Bakireler Tapınağının deniz bağlantısının bozulması 1999 depremi	- Nüfus artışı - Küçükalyalı Arkeopark etkinlikleri - Sahil boyunca kullanım çeşitliliği sunan kamusal alan oluşumu - Alışveriş merkezi artması - Konut yapısının artması - Kapalı site oluşumları - Covid dönemi dışarı çıkma yasağı	- Kamusal alanların artışı - Kapalı site oluşumlarının artması - Orhangazi Şehir Parkı miting, festival, tören ve milli gün etkinlikleri - Nüfus paralelinde yeşil alan artışının yapılmaması - Ticari alanların artması

6.2 Çalışma Alanı Özelinde Kamusal Alanlara Yönelik Kentsel Dönüşüm Stratejilerinin Geliştirilmesi

Kentsel dönüşüm uygulamaları ile kent içinde problemlili alanlara ve parçalarına çözüm sağlanmaktadır. Günümüzde artan nüfus artışı paralelinde barınma ihtiyacı baskısı kent dokusunda konut ve binaların artmasına sebep olmuştur. Türkiye’de yapılan kentsel dönüşüm uygulamalarında bu sebeplerle daha çok yapısal çözümlemelere odaklanılmıştır. Ancak yapılan uygulamalarda bölgesel lokal çözümlemeler kamusal alanların azalmasına ya da niteliklerin yitirmesi gibi sorunlara neden olmaktadır. Oysa sağlıklı bir kent oluşumunda ana unsur kamusal alanların varlığıdır. Kent planlamalarında kamusal alan göstergeleri dikkate alınarak, kentsel dönüşüm yöntemlerinin kullanılması yaklaşımı ele alınmalıdır. Kamusal alanların dönüşümünde izlenecek yaklaşımda alana özgü olarak tarihsel, mekansal, görsel ve sosyal özelliklerin analiz edilerek, kent kimliği açısından değerlendirilmesi önemli olacaktır. Kentsel dönüşümün yalnızca konut odaklı yapısal düzenlemelerden öte kamusal açık alanları da içeren şekilde ele alınması daha sağlıklı olacaktır. Öyle ki; insanların bir araya geldikleri kamusal alanlar; kullanıcılar için aidiyet ve memnuniyet hissi yaratmakla birlikte, aynı zamanda görsel ve sosyal açıdan cazibe alanları oluşturarak kent kimliğine olumlu yönde etki edecektir. Ayrıca kamusal açık alanlar; kentsel konfora etki ederken aynı zamanda kişi başına düşen yeşil alan miktarının artışında etkindir. Bu anlamda, kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanları önceliklendirerek dönüşümle ve kentle bağlantı kurulması oldukça önemli olacaktır. Kamusal alanlar bir kentte yaşam, canlılık, bir araya gelme merkezleridir. Kamusal alanların korunması ve geliştirilmesinde temel hedef insan-kent ilişkisini güçlendirmektir. Kent ölçeğinden bölge ve mahalle ölçeğine kadar olan her boyutta kamusal alanlar, insanlar refahını artırmak için önemli bir rol oynamaktadır. Bu konuya ilişkin olarak; Kentsel strateji-Kentsel Vizyon Platformu “Kamusal Alan Yaratmak” teması olarak belirledikleri 2017 yılında Kağıthane ve Kartal ilçelerinde belediyelerin proje uygulamalarında kamusal alan yaratımında kılavuz edecek temel ilkeler belirlemişlerdir. Buradan yola çıkarak bu bölümde, Maltepe İlçesi çalışma alanı özelinde kamusal alanlara yönelik kentsel dönüşüm stratejilerinin geliştirilmesinde Kentsel Strateji- Kentsel Vizyon Platformunun hazırladığı “Kentsel Bulmaca”, “Kamusal Alan Yaratmak İçin On Temel İlke”, “Kamusal Alan Stratejisi” ve “ 6x6 Yeni Kentsel Düzen” çalışmalarından yararlanılmıştır (Url 64-65-66-67, 2023). Ayrıca İBB ve Kentsel Strateji-Kentsel Vizyon Platformunun işbirliğinde hazırlanan “ Kağıthane Planlama Kodları” ve “ Perşembe Pazarı Tasarım İlkeleri” çalışmaları incelenmiştir (Url 68, 2023). İlhan Tekeli Şehircilik Kültürü Vakfı tarafından 2023 yılı Eylül-Ekim aylarını içeren tarihte gerçekleştirilen

1. Ankara Şehircilik Bienali kapsamında “Yeni Yaşam Biçimleri ve Kentsel Kamusal Alanın Yaratıcı Kullanımı” temasında öğrenci fikir proje yarışması yapılmıştır. İlgili yarışma konusu; kamusal alan öncelikli dönüşüm temel alınarak yaşanılabilir çok boyutlu alanlar geliştirilmesiyle farklı potansiyellerin ortaya çıkarılması, kamusal alan deneyiminde yaratıcı ve özgün fikirlerin kurgulanması olarak belirlenmiştir. Fikir proje yarışması, 18 farklı üniversiteden olmak üzere toplamda 22 grup (62) kişi katılımı ile gerçekleşmiş olup, üç proje ödüle layık görülmüştür. Kazanan projelerin değerlendirilmesinde; kamusal alan yaratımında tarihsel, özgün yönünü öne çıkaran, farklı aktivite olanakları sağlayan ve toplumsal ilişkileri güçlendiren fikirlerin yer aldığı projeler derecelendirilmiştir (Url 69, 2023). Tez çalışma alanı özelinde ise; Maltepe Belediyesi, 2020-2024 yılları için hazırlanmış ve uygulanmakta olan Stratejik Planının ara değerlendirmesini katılımcı ilkelerle yürütmek amacıyla sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, meslek odaları, muhtarlar, belediye temsilcileri ve Maltepe’de ikamet eden kişiler ile “Kent Çalıştayı” düzenlemiştir. Bu çalıştayda stratejik plan kapsamında (Katılımcılık, tercih edilebilirlik, kalkınma, yenilenebilirlik, yaşanabilirlik, erişilebilirlik ve eşitlik) amaçları üzerinden oluşturulan gruplarda hedefler, performans göstergeleri, misyon ve vizyonuna ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır (Url 70, 2023).

On İkinci Kalkınma Planında ‘Kentsel Dönüşüm’ başlığında, dönüşüm süreçlerinde stratejilerin belirlenmesi zorunlu hale getirilmiştir (Anonim 7, 2023). Bu kapsamda tez çalışmasında On İkinci Kalkınma Planını destekleyen nitelikte bir yaklaşımla; kent bütününde bütüncül bir planlamanın gerçekleşmesi amacıyla kamusal alanlarda kentsel dönüşüme yönelik stratejiler geliştirilmiştir. İstanbul İli, Maltepe İlçesi kamusal alan potansiyeli üzerinden geliştirilen kentsel dönüşüm stratejileri çalışma alanı özelinde mahalle ölçeğinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda 5 adet strateji temelinde 5N1K inceleme yönteminden yararlanılarak “ne, neden, nasıl, nerede, ne zaman ve kim” sorularına cevaplar aranacak şekilde eylemler tanımlanmış ve eylemlere yönelik yapılması gerekenler, sorumlu kuruluşlar ile gerçekleştirilme süreleri ortaya konulmuştur. İlgili stratejiler; erişilebilirlik, katılımcılık, çeşitlilik, yere özgü mekansal, görsel ve sosyal değerler temelinde geliştirilmiştir.

6.2.1 Kamusal Alanlarda Erişilebilirliğin Artırılması (Strateji 1)

Kamusal alanlar kent kullanıcıların yaş, cinsiyet, etnik yapı vb. gibi fark etmeksizin eşit kullanım hakkına sahip olduğu alanlardır. Habernas, 2001; Güzel ve Sönmez, 2020 çalışmalarında kamusal alanları insanların ilişki kurabildikleri erişilebilir mekanlar olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda kamusal alanlara ulaşım, herkes için vizyonundan hareketle

evrensel tasarım ilkeleri uygulanmalıdır. Kentsel strateji-Kentsel Vizyon platformunun kamusal alan yaratmak için on temel ilkelerden biri erişilebilirliktir. Kent dokusunda kamusal odak noktasından mahalle ölçeğine ve insanların evlerine kadar uzanan erişiminin konforlu, güvenli ve devamlılık ilişkisinin kurgulanarak bağlantısı sağlanmalıdır. Jacobs (1961), kamusal alanların planlanmasının, insan odaklı kentsel alanların yaratılmasına dönüşün bir sonucu olduğunu belirtmiştir. Merkez odaklar çevresinde ana yol, toplu ulaşım, araç yolları, bisiklet ve yaya yolları sürkülasyonunun bütüncül bir planlama anlayışı ile çözümlemelerinde insan odaklı yürünebilir ölçütler çerçevesinde ele alınmalıdır. On İkinci Kalkınma Planında Şehirleşme başlığında altında “Politika ve Tedbirler” kısmında kamusal alanların erişilebilirlik ve kapsayıcılık ilkeleri ile tasarlanması ve korunmasına yer verilmiştir (Anonim 7, 2023). Buradan yola çıkarak (Çizelge 6.2.) verilen kamusal alanlarda erişilebilirliğin artırılması stratejisi geliştirilmiştir.

Çizelge 6.2. Kamusal alanlarda erişilebilirliğin artırılması

Strateji No	Kamusal Alanlarda Kentsel Dönüşüm Stratejileri	Sorumlu Kuruluşlar	Süre
Strateji 1	Kamusal Alanlarda Erişilebilirliğin Artırılması	T.C. Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği Bakanlığı T.C. İstanbul Valiliği T.C. Maltepe Kaymakamlığı T.C. İstanbul Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği İl Müdürlüğü İstanbul Büyükşehir Belediyesi Maltepe İlçe Belediyesi	Uzun
Amaç	Kentsel dönüşüm sürecinde kullanıcılarının kamusal alanlara erişiminin sağlanması		
Eylemler	6. Kamusal alanların erişiminde kent ölçeğinden mahalle, açık yeşil alan ve yapı ölçeğine kadar devamlılığının sağlanarak kurgulanması 7. Mahalle ölçeğinde kent kullanıcılarının kamusal alanlara erişiminin yürünebilirlik ölçütleri çerçevesinde kurgulanması 8. Kamusal alanların erişiminde eşitlik ilkesinin temel alınması		
Neler Yapılması Gerektiği	• Çalışma bölgesi/ alanında yeşil alanların belirlenmesi • Çalışma bölgesi/ alanında ulaşım analizinin yapılması • Çalışma bölgesi/ alanında yapı-işlev alan dağılımının belirlenmesi • Çalışma bölgesi/ alanında ana odaklara erişim zonlarının oluşturulması • Çalışma bölgesi/ alanında engelsiz erişimin sağlanması		

Maltepe İlçesinde kamusal alan erişimlerinin mahalle, açık yeşil alan ve yapı ölçeğine kadar kullanımının iyileştirilmesi için yaya ve toplu ulaşım odaklı çözümler yapılmalıdır. Özellikle yerleşim dokusunun hakim olduğu tez çalışma alanında kamusal alan bakımından yeterli olmasına rağmen daha etkin kullanımı sağlanmalıdır. Tez kapsamında yapılan analizlerde yeşil alanların mahalle ölçeğinde eşit dağılıma sahip olmadığı, on dakika yürüme mesafede erişimin her mahallede sağlanamadığı ve kent bütününde bağlantısının zayıf olduğu tespit edilmiştir. Çalışma alanında bulunan Altıntepe, Bağlarbaşı Mahallelerinde kamusal açık alanların artırılması hedeflenmelidir. Bu çerçevede boş arazilerin kullanımlarının yeşil alan düzenlemesi yapılabilir. Mahalle içinde atıl araziler ise cep parkları olarak kamusal kullanıma açılabilir.

Tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen ulaşım analizi çerçevesinde ulaşım aksları ve toplu taşınmanın bulunması (ilçeler arası karayolu ulaşım araçları, deniz, demiryolu, metro bağlantıları) kent içi erişimi etkin kılmaktadır. Önemli ulaşım akslarında 2. derecede yol olan Altıntepe, Çınar, Küçükyalı Merkez, İdealtepe ve Yalı Mahallelerinden geçen Turgut Özal Bulvarı (sahil yolu) ve Bağdat Caddesi deniz kıyısı ile bağlantı sağlayan güzergahlardandır. Ancak bu yol bağlantıları çevre ilçelerin transit yol olarak kullanımı ile gün içinde araç trafiği oluşturmaktadır. Özellikle bulvar boyunca yol kenarına araç parkını engellemek için, trafiğin yoğun olduğu saatlere sınırlamalar getirilmesi ve denize kıyısı olan mahallelerde otopark alanlarının ayrılması sağlanabilir.

Mahalle ölçeğinde kamusal alan göstergeleri bulgularına göre Altıntepe, Küçükyalı Merkez ve Bağlarbaşı-Cevizli Mahallerinde özel alanın daha yoğun olduğu yarı kamusal alanların da eşlik ettiği görülmüştür. İlçe nüfus bulgularında en yüksek olan Bağlarbaşı-Cevizli Mahalleri iken ikinci yüksek nüfusa sahip olan mahalleler; konut dokusunun hakim olduğu Altayçeşme ve Altıntepe Mahalleleridir. İlgili mahallelerin yeşil alan ve kurumlara erişilebilirliği sağlanmalıdır. Örneğin Bağlarbaşı Mahallesi'nde yer alan İlçe Belediyesi binasına erişiminin daha etkin sağlanması için çevresine yaya öncelikli düzenleme getirilmesi, kaldırım genişliklerinin artırılması ve yerel esnafın dükkanı dışında kaldırımı işgal etmesine engel olunması sağlanmalıdır. Yayaların dükkan önlerinde ve sokakta vakit geçirmeleri kent mobilyaları ile konforu sağlanmalıdır. Kent kullanıcılarının yürünebilirlik temelinde ulaşımının konforlu sağlanmasına yönelik yaya bölgeleri artırılmalıdır. İlçe genelinde yaya bölgesi; Bağlarbaşı Mahallesi'nde Maltepe meydanı çarşı alanında Atatürk Caddesinde ve Yalı Mahallesi'nde Tarihi Beşçeşmeler Meydanında bulunmaktadır. Mahalle ölçeğinde yaya bölgelerinin birbirini tamamlayan aks şeklinde geliştirilmesi planlanmalıdır. En geniş ve devam

eden kaldırımlar deniz kıyısı boyunca bulunmaktadır. Mahalle ölçeğinden yaya bölgelerinden sahil boyunca devam eden kaldırımlara bağlantı sağlanması deniz ile bağlantısının güçlenmesini de sağlayacaktır. Taşıt trafiğinin en yoğun olduğu Şemsettin Gunaltay Caddesi (minibüs caddesinde) bu yıl İBB tarafından tünel planlaması yapılarak bölgesel çözüm sağlanmıştır. Bağdat Caddesi ve Atatürk Caddesi kesişiminde kalan cadde de yaya bölgesi olarak düzenlenmiştir. İnsan odaklı dönüşümde diğer bir uygulamada bisiklet yollarının artırılması ve ilçe bütününde bağlantısının sağlanmasıdır. İlçe ölçeğinde bisiklet yolları sadece Maltepe kıyısında, Orhangazi Şehir Parkı'nda ve Turgut Özal Bulvarında kaldırım-taşıt yolu arasında cep yolu olarak bulunmaktadır. Diğer alanlara erişimi bağlantısı bulunmamaktadır. Altıntepe, Çınar, Küçükyalı Merkez, İdealtepe ve Yalı Mahallelerinde kıyıya paralel inen mevcut sokaklarda araç trafiğinin hızı düşürülerek ve ek bisiklet şeridi kurgulanarak Turgut Özal Bulvarındaki bisiklet yolu ile buluşması sağlanmalıdır. Bu erişimi daha güçlü kılmak için sokak arası araç park etmelerinin önüne geçilerek otopark alanlarının mahalle içinde çözümlemesi yapılmalıdır. Yeni bina projelerinde bodrum katların otopark olarak planlanması ya da çıkmaz sokaklar üzerinde parklaşma konusunda alana özgü çözüm sağlanmalıdır. Maltepe'de engelli erişimine yönelik ilçe genelinde ve mahalle ölçeğinde eylem planları alınmalıdır. Bu bakımdan kaldırım yükseklikleri, rampalar, görme engelliler için yol izi, ikaz işaretlemeleri gibi uluslararası kriterlere yer verilmedi. Evrensel tasarım ilkeleri ile tasarlanmış cadde ve sokaklar, engelliler dışında bebek arabalı kullananlar ve yaşlılar için de erişim sağlayacaktır. Maltepe'de yeni yapılan sokak ve meydanlarda engelli erişimi yapılmıştır. Ancak ilçe genelinde bütünlük bulunmamaktadır. Bu bağlamda kentsel dönüşüm süreçlerinde sokaklar ve kamusal alanlar kentlilerin ortak kullanımına uygun olarak tarif edilmeli, yapılarda bölgesel/alansal özgü kararların analiz edilerek değerlendirme yapılması daha doğru olacaktır. Mahalle ölçeğinde kamusal alanlara erişimin artırılması amacıyla strateji çerçevesinde kentsel dönüşüm yöntemlerinden; yenileme (renewal), yeniden geliştirme (redevelopment), iyileştirme (improvement) uygulamaları geliştirilerek bölgesel çözümlemeler kent ile bütüncül ilişki kurularak yapılmalıdır. Bu eylemlerin gerçekleşmesi kentin daha kapsayıcı bir temada sosyal kimliğin pekişmesini sağlayacaktır.

6.2.2 Kamusal Alanların Dönüşümünün Katılımcılık İlkesi Temelinde

Değerlendirilmesi (Strateji 2)

Kentsel dönüşüm çok boyutlu bir kavram olup çözümcü ve eşitlikçi bakış açısı, katılımcılık ölçütlerinin geliştirilmesi ile mümkündür. Kamusal alanlar, insan etkileşimlerinin

gözlemlendiği mekanlar olup, katılımcılık ilkesi temeli ile değerlendirildiğinde dönüşüm başarılı gerçekleşmektedir. Roberts (2000)’e göre; kentsel dönüşümün temel amaçlarından biri kamusal alana ilişkin talep ve ihtiyacının belirlenmesinde katılımcılık esaslı olarak toplumun sürece dahil edilmesidir. Onuncu Kalkınma Planında, “çevrenin korunması ve kaynakların sürdürülebilir kullanımı gibi unsurları kapsayacak” On Birinci Kalkınma Planında ise “doğal kaynakların kullanılmasında sürdürülebilirliğin sağlanması” insan odaklı, katılımcı bir yaklaşım geliştirilmesine dikkat çekilmiştir. On İkinci Kalkınma Planında, kentsel dönüşüm süreçlerinde katılımcılık mekanizmalarının geliştirilmesine vurgu yapılmıştır (Anonim 1, 2022; Anonim 6, 2022; Anonim 7, 2023). Buradan yola çıkarak Çizelge 6.3’te bu yönde geliştirilen strateji ve eylemlere yer verilmiştir.

Çizelge 6.3. Kamusal alanların dönüşümünün katılımcılık ilkesi temelinde değerlendirilmesi

Strateji No	Kamusal Alanlarda Kentsel Dönüşüm Stratejileri	Sorumlu Kuruluşlar	Süre
Strateji 2	Kamusal Alanların Dönüşümünün Katılımcılık İlkesi Temelinde Değerlendirilmesi	T.C. Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği Bakanlığı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Maltepe İlçe Belediyesi Üniversiteler İstanbul Kent Konseyi Maltepe Kent Konseyi Sivil Toplum Kuruluşları (TEMA, ÇEKÜL vb.) Meslek Odaları (Mimarlar Odası, Peyzaj Mimarları Odası vb.) Maltepe Muhtarları Yerel Halk	Uzun
Amaç	Kamusal alan oluşum ve dönüşümlerinde kamu sektörü, özel sektör, yerel halk arasında işbirliği, paylaşım ve katılım yaklaşımlarının hedeflenmesi		
Eylemler	1. Kamusal alanların dönüşüm sürecinde ilgili paydaşlara yönelik farkındalık-talep vb. saptanmasına yönelik görüşlerin alınması 2. Kamusal alanların dönüşüm sürecinde ilgili paydaşlara yönelik toplantı, atölye, etkinlik vb. ile bilgi paylaşımı yapılması 3. Kamusal alanların dönüşüm sürecinde ilgili paydaşlara yönelik geri bildirimler ile etkileşim sağlanması		

Çizelge 6.3. Kamusal alanların dönüşümünün katılımcılık ilkesi temelinde değerlendirilmesi (devamı)

Neler Yapılması Gerektiği	• Çalışma bölgesi/ alanında nüfus ve nüfus yoğunluğu saptanması • Çalışma bölgesi/ alanında demografik analizin yapılması • Çalışma bölgesi/ alanında ilgili paydaşların seçimi • Çalışma bölgesi/ alanında kentsel dönüşüm sürecine ilişkin ilgili paydaşlarla anket yapılması
----------------------------------	---

Maltepe Belediyesi özelinde iş akış süreçlerinde, anketler aracılığı ile kent halkının talep ve görüşleri alınarak, faaliyet ve stratejik plan raporlarında paylaşılmaktadır. Bunun dışında ayrıca İBB ve ilçe belediyesinin bilgi edinme, şikayet vb. için online platformu, 7/24 telefon hattı ile hizmet vermektedir. Bu yıl Maltepe Belediyesi ve Maltepe Kent Konseyi sivil katılım süreçlerini güçlendirmek, etkinliğini artırmak adına National Democratic Institute (NDI) ve Türkiye Kent Konseyleri Birliği işbirliğinde “Katılıyoruz” programına dahil olmuş olup, ilgili çıktıları resmi internet sitesinde paylaşmışlardır. Büyük ölçekli kentsel gelişim projelerinde, kamusal alanlara ilişkin değişim ve dönüşümün başlıklarının akademisyenler, İstanbul ve Maltepe Kent konseyleri, STK, Odalar, ilgili diğer paydaş, yerel halkın katılımının sağlanması daha faydalı olacaktır. Mahalle ölçeğinde kamusal alanlara yönelik beklentinin saptanmasında ve geliştirilmesinde katılımcılık esaslı olarak eylem planları hazırlanmalıdır. Kuramsal temeller bölümünde daha detaylı olarak yer verilen katılımcılık temeliyle şekillenen kentsel dönüşüm örneklerinden en bilineni Amerika Birleşik Devleti, New York, Manhattan, High Line Parkı’dır. Kullanım dışı kalan tren yolu, STK ve halkın örgütlenmesi ile kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alan niteliği kazandırılmıştır. Kamusal alanda dönüşümlerde alana ilişkin ihtiyacın saptanması, çözümü ve uygulama aşamalarında bilgi afişlerinin konulması ilgililerin güncel olarak haberdar edilmesi katılımcılık faktörüyle ilişkilendirmektedir. Tarihi kamusal alanların tanınmasına yönelik bilgilendirme panolarına yer verilmesi, etkinlik, atölye düzenlenmesi vb. yine katılım ölçütleri içerisinde değerlendirilmelidir. Maltepe İlçesi tez çalışma materyalinde yer verilen nüfus bulgularına göre İstanbul’un dokuzuncu büyük ilçesidir.

Maltepe Belediyesi 2020-2024 stratejik plan raporu verilerine göre İstanbul’da yaşayanların %3,29’u Maltepe’de yaşamaktadır.

Tez çalışma kapsamında kullanıcılara yapılan ankette kent, kentsel kimlik, kentsel dönüşüm ilişkin algılarını belirlemek üzere sorular yöneltilmiştir. Bu çerçevede “Sizce ilçenin

kimliğini oluşturan ilk üç elemanı hangisidir?” sorusu yöneltmiştir. Kullanıcılar, kimlik elemanlarından; Süreyya Plajı, Beşçeşmeler Meydanı ve Orhangazi Şehir Parkının öncelikli olduğunu ortaya koymuştur. Yalı Mahallesi’nde, geçmişte Süreyya Plajının simgesi olan Bakireler Tapınağı günümüze kadar ulaşmış aynı zamanda Maltepe Belediyesi’nin resmi logosunda yer almaktadır. Bu yıl, İBB tarafından Bakireler Tapınağı meydanı çevre düzenlemesinde tapınağın dolgu yapıldıktan sonra yol kenarında kalan yapının proje merkezine taşınması gerçekleştirilmiş, katılımcılık ölçütleri ile ilgili olarak alanda tapınağa ilişkin tarihsel değeri ifade eden kaidesi konulmuştur. Bakireler Tapınağı’nın taşınmasına ilişkin olarak yazılı basında çeşitli haberlere konu olan uygulamada merkezi ve yerel yönetimin ortak kararı alınmış, yerel halkın görüşünün alınması gerçekleşmemiştir. Çalışma alanı özelinde kültürel envanterin analizi bölümünde yer verilen gözlem sonuçlarında aynı proje alanında yer alan Süreyya Plajı Tren İstasyonunun adının tarihsel değerine ilişkin bilgi tabelası konulması, Çınar Mahallesinde nokta taşı, Altıntepe Mahallesinde Bostancıbaşı Köprüsü, Yalı Mahallesi, Drama Köprüsü ve Maltepe Tren İstasyonunun tarihi ve kültürel önemi tanıtılması gerekli olduğu ortaya koyulmuştur. Buradan yola çıkarak katılımcılık temeliyle etkileşim sağlanmasına yönelik çalışma alanında yer alan zengin tarihi ve kültürel özelliklerini öne çıkarmak, kent ve bölge kimliğini olumlu yönde etkileyecektir. Tez kapsamında yapılan ankette kullanıcıların ilçede çalışmak ve yaşamaktan memnun ve mutlu olduğu bulguları bulunmaktadır. İlgili paydaşların süreç içerisine dahil edilmesi, yerel halkın dönüşüm sürecinde katılımcılık ilkesiyle geri bildirimini almak etkileşimi artıracaktır. Bu bağlamda kamusal alan değişimlerini kentsel dönüşüm yöntemlerinden; canlandırmak (Revitalizatione), düzenleme (Improvement), Kentsel tazeleme- parlatma (Refurbishment) faydalanılması ve uygulama aşamasında insan ilişkilerinin yoğunluğu gözetilerek katılımcılık faktörü daha etkin kılınmalıdır.

6.2.3 Kamusal Alanların Dönüşüm Sürecinde Kent Kimliğinin Etkisinin Analiz Edilmesi (Strateji 3)

Kimlik kavramı birden fazla katmanlı ilişkisel bileşen ölçeklerinden oluşmaktadır. İnsanlar, mekanlar, kamusal alanlar, kentler ve deneyimsel olgular, değişimin dinamik yapısı ile şekillenen oluşumlar içinde değerlendirilerek kavramın bütüncül yaklaşımla anlaşılması gereklidir. Çünkü bir kentin kimliği zaman parametresi içerisinde sosyo-kültürel ve mekansal olarak süreklilik boyutunda değişimler geçirmektedir (Mansur, Alver ve Costa, 2023). Özetle, kamusal alanlar, kent kimliğinin belirleyici ana unsurudur (Oktay, 2002; Torabi ve Sima, 2013). Bir bölgenin dönüşümünde etki alanında kalan kamusal alan bağlantısı kurgusunun

yapılabilmesi için bu bağlamda kimlik değerlerinin iyi analiz edilmesi gereklidir. Çünkü kamusal alanların değişimi, kentsel dönüşüm etkisi oluşturmaktadır. Bu sebeple kent kimliği sürekliliği kamusal alan ilişkisinin sağlıklı kurulmasına bağlıdır. Kentleşme Şurasının 2017 yılında “Şehircilikte yeni vizyon” teması altında öncelikli konular olarak “kimlikli şehirler” ve “Türkiye’nin yeni kentsel dönüşüm yaklaşımı” konularına yönelik tavsiye kararları üretilmiştir (Anonim 2, 2022). Aynı zamanda Mülga Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan “Mekansal Planlama Kapsam Planlama Raporu’nda da; kentlere yönelik insan odaklı, kimlikli, yaşam kalitesi yüksek mekanlar hedeflenirken “Kentsel Mekansal Standartları Geliştirilmesi” raporunda da kent kimliği ve kentsel kalite adına mekanı yeniden değerlendirmek amaçlanmıştır. Yaşam kalitesi ekseninde yine kentsel kimlik konusuna vurgu yapılmıştır (Anonim 3, 2022). Bu bağlamda kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alan tasarımlarının kent kimliğinin etkisinin analiz edilmesine yönelik strateji geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur (Çizelge 6.4.).

Çizelge 6.4. Kamusal alanların dönüşüm sürecinde kent kimliğinin etkisinin analiz edilmesi

Strateji No	Kamusal Alanlarda Kentsel Dönüşüm Stratejileri	Sorumlu Kuruluşlar	Süre
Strateji 3	Kamusal alanların dönüşüm sürecinde kent kimliğinin etkisinin analiz edilmesi	T.C. Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği Bakanlığı T.C. İstanbul Valiliği T.C. Maltepe Kaymakamlığı T.C. İstanbul Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği İl Müdürlüğü İstanbul 5 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü İstanbul Büyükşehir Belediyesi Maltepe İlçe Belediyesi	Uzun
Amaç	Kamusal alanların dönüşüm sürecinde kent kimliğinin etkisinin doğal, tarihsel ve kültürel süreçleriyle birlikte mekansal, görsel ve sosyal unsurlar açısından ortaya konulması.		
Eylemler	1. Kamusal alan dönüşüm sürecinde kent kimliğinin oluşumunda deniz ve kıyısının temel alınması 2. Kamusal alan dönüşüm sürecinde kent kimliğini etkileyen farklı ölçeklerde imaj ve odak noktalarının belirlenmesi 3. Kamusal alan dönüşüm sürecinde kent kimliğini etkileyen kültürel envanterin oluşturulması ve tarihi alanların korunmasına yönelik yaklaşım geliştirmesi		

Çizelge 6.4. Kamusal alanların dönüşüm sürecinde kent kimliğinin etkisinin analiz edilmesi (devamı)

	4. Kamusal alan dönüşüm sürecinde görsel kimliğin peyzaj değerleri üzerinden belirlenmesi 5. Kamusal alan dönüşüm sürecinde kent kimliğini etkileyecek mekansal kalite parametrelerinin belirlenmesi 6. Kamusal alan dönüşüm sürecinde kent kullanıcılarının benimseyeceği ve aidiyet kazanacağı unsurların belirlenmesi
Neler Yapılması Gerekli	• Çalışma bölgesi/ alanında imaj analizinde kimlik unsurlarının saptanması • Çalışma bölgesi/ alanında farklı ölçeklerde imaj ve odak nokta analizi yapılması • Çalışma bölgesi/ alanında kültürel alan analizi yapılması • Çalışma bölgesi/ alanında sosyal kimlik unsurlarının belirlenmesi • Çalışma bölgesi/ alanında görsel kimlik analizi yapılması, görsel kimlik değerinin mekansal kalite üzerinden belirlenmesi • Tarihsel kimlik analizi ile kültürel öğeler ile ilişki kurulması

Tez kapsamında çalışma alanında yapılan imaj analizinde; Maltepe İlçesi deniz kıyısı bulunması ile güçlü kent kimliği unsurlarına sahip olduğu ortaya konmuştur. Kimliğin üst ölçekte kent üzerinde etkisi saptamak için alt ölçekte bölge ve mahalle odak noktaları ile imajın belirlenmesi gereklidir. Öyle ki, odak noktaları; sokakları, caddeleri, mahalleyi algılamayı sağlayan kimliği güçlendiren unsurlardır. Buradan yola çıkarak çalışma alanında odak noktaları mahalle ölçeğinde incelenmiş olup, deniz kıyısı ve Orhangazi Şehir Parkı öne çıkan alanlar olarak belirlenmiştir. Bu bakımdan kent kimliği oluşumunda deniz ve kıyısının temel alınması gerekliliği ortaya konmuştur. Maltepe İlçesinde deniz ve kıyı bağlantısı ile 19 hektarlık kamusal alan şehir parkı bulunmaktadır. Parkın kullanım çeşitliliği oluşturan yapısı kültürel sportif faaliyetlerin yanı sıra kent ölçeğinde yapılan festival, özel gün kutlamaları, miting vb. etkinliklerinde yapıldığı alandır. 2022 yılında uluslararası müsabakalar için uygulaması İBB tarafından tamamlanan atletizm pisti ve kapalı voleybol sahaları ile parkın kimliğinin gelişmesi temel alınmıştır.

Kimliğin gelişmesi temelinde deniz ve kıyı bağlantısının insan odağında ilişkisinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Bu bölümde geliştirilen stratejilerden erişilebilirlik, katılımcılık temaları eylemler oluşturulabilir. Sosyal açıdan insanların refah ve güven duyduğu ortamda aitlik hissi yaşadığına ilişkin vurgulamalar tez kapsamındaki literatür taramalarında verilmiştir. Çalışma alanı kıyısal bütünlüğü değerlendirildiğinde şehir parkının kapsayıcılığı önemli bir sosyal kimlik unsuru katmakta olup, devamlılığının sağlanması için bakım ve onarım çalışmalarının yönetimi ilgili kurum üzerinden yapılmalıdır. Erişilebilir olması açısından kent bütünde ulaşım çözümlemelerinde öncelik sağlanmalıdır. Katılımcılık temelinde çeşitli etkinlik sonrasında kullanıcıların talep beklentileri alınabilir.

Tarihi kamusal alanlarda yerel karaktere uygun, kültürel öğeleri korumacı geleneksel bir yaklaşım geliştirirken kent kimliği güçlenmesi sağlanabilir. Bu bakış açısı ile kültürel varlıkların kent kimliğinde öne çıkarılması tarihsel özelliklerinin korunmasına ve vurgulanmasına ihtiyaç vardır. Tez kapsamında yapılan kültürel alanlar analizi bulgularına göre Yalı Mahallesi'nde bulunan Beşçeşmeler Meydanı, Balıkçıköy sit alanında kalmak olup tescilli sivil mimari yapıların, tarihi bina cephelerinin korunamadığı, yasal süreçler ile ilgili gecikmeden dolayı yıkılmak üzere bulunduğu tespit edilmiştir. Tarihsel kimlik değeri analizinde yüksek kimlik unsurları barındıran Yalı, Bağlarbaşı ve Çınar Mahalleri'nde zengin kültürel yapılar üzerinde farkındalık oluşturulmalıdır. Örneğin; yerel hükümet tarafından Yalı Mahallesi'nde yer alan Feyzullah Efendi Çeşmesi, hamamı vb. yapılarda tarihi alan noktaları oluşturularak bölge içinde kültür rotaları oluşturulmalıdır. Gözlem analizlerinde, Altıntepe Mahallesi'nde bulunan birçok savaş muharebesinde sınır kabul edilen Çamaşırcı Deresi ve Bostancıbaşı Köprüsü bugün tarihi bilinmemekle birlikte atıl kalmış, bakımsız olarak tespit edilmiştir. Bu ve benzeri gözlemler sonucunda Maltepe'de tarihsel süreç içinde geçirdiği değişim sonucunda birçok kültürel alan geri planda kalmıştır. Bu alanların tespiti, kültür odaklı kentsel dönüşüm ve kimlik açısından geliştirici eylem kararı olacaktır. Tez çalışmasından elde edilen bulgular, bu konuda yenilikçi bir bakış açısı kazandıracaktır.

Maltepe'de tarihi ve kültürel öneme sahip alanların yere özgü doku, biçim, ölçü, malzeme ve renk ölçütleri temelinde silüet analizleri yapılarak, yapı-açık alan ilişkisinin görsel kimlik temelinde değerlendirilmesi sağlanmalıdır. Tez çalışması kapsamında uzman katılımcılara yönelik Maltepe'nin imaj açısından güçlü alanlarının öncesi ve günümüz durumları mekansal kalite ölçütleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda ilçenin tarihi dokusunda öne çıkan Yalı ve Feyzullah, Küçükalyalı Merkez Mahallelerinde kent kimliği açısından mekansal kalitenin artırılması gerekmektedir. Bu alanlarda yapılacak

revizyon çalışmalarında; yöreye özgü malzeme, biçim, renk vb. uyumu dikkate alınmalıdır. Özellikle odak noktalarda kentsel dönüşüm sayesinde mekansal kalitenin artırılması kamusal alan kullanımı açısından da yarar oluşturacaktır. Bu bakımdan sağlıklı ve canlı bir mahalle dokusu ve insanların deniz ile olan ilişkisini güçlendirmek amacı ile kamusal mekan kalitesi artırmak memnuniyet düzeyini arttırarak bireylerin aitlik hissini güçlendirecektir.

Kamusal alanda kent kimliğinin güçlendirilmesi için kentsel dönüşüm yöntemlerinden sağlıklaştırma (rehabilitation), koruma (conservation), iyileştirme (improvement), canlandırma (revitalizatione), düzenleme (improvement), Kentsel tazeleme- parlatma (refurbishment) uygulanmalıdır.

6.2.4 Kentsel Dönüşüm Sürecinde Kamusal Alanların Tasarımı (Strateji 4)

Kamusal alanlar, kentte sosyal ilişkilerin kurulduğu ortak kullanım mekanlarıdır. Kentsel dönüşüm sürecinde mahalle kültürünün devamlılığının sağlanması için kamusal alanların tasarlanması amaçlanmalıdır. Kentsel strateji- Kentsel Vizyon Platformunun kamusal alan yaratmak için tasarım, temel ilkelerden biri olarak belirlenmiştir. Tasarım sayesinde kamusal alan kullanıcısı arasındaki direk ilişkinin kurgulandığına dikkat çekmiştir (Url 65, 2023).

1. Ankara Şehircilik Bienali kapsamında “Yeni Yaşam Biçimleri ve Kentsel Kamusal Alanın Yaratıcı Kullanımı” temasında öğrenci fikir proje yarışmasının yapılması kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanların tasarımının yapılmasının önemini desteklemektedir. Kamusal alanların tasarımlarının kent içindeki rolü çok önemlidir.

Kentlerde kamusal alanların ayırt edici özellikte olmasının göstergesi olarak İncoğlu ve Aytuğ (2009) çalışmasında meydanları, kimliğin anlaşılabilirliği için caddeleri, insanların yönlendirici olması yönüyle ise sokakların olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda bir kamusal alanın tasarımında kılavuzluk edecek rehber hazırlanmalıdır. Kent gelişim planlamalarında arazi kullanım değişikliği, rantsal kazanım sağlanmaya çalışılması, insan odağı dışında yapısal odaklar vb. yanlış uygulamalar kentsel dönüşüm süreçlerinde kamusal alan tasarımlarını dolayısıyla sağlıklı kentleri meydana getirmektedir. Kentsel dönüşüm süreçlerinde var olan kamusal alanların ve donatıların korunması ve geliştirilmesi için eylem kararlarının alındığı, bağlantılarının güçlendirildiği kamusal alan tasarımı kentlerin gelişmeleri için temel alınmasına yönelik geliştirilen strateji ve eylemler Çizelge 6.5.’te sunulmuştur.

Çizelge 6.5. Kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanların tasarımı

Strateji No	Kamusal Alanlarda Kentsel Dönüşüm Stratejileri	Sorumlu Kuruluşlar	Süre
Strateji 4	Kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanların tasarımı	T.C. Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği Bakanlığı T.C. İstanbul Valiliği T.C. Maltepe Kaymakamlığı T.C. İstanbul Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği İl Müdürlüğü İstanbul 5 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü İstanbul Büyükşehir Belediyesi Maltepe İlçe Belediyesi	Uzun
Amaç	Kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanların yere özgü, katılımcı, mekansal, görsel, sosyo-kültürel ve tarihsel yaklaşımlarla ele alınarak tasarlanması		
Eylemler	1. Kamusal alan tasarım rehberlerinin oluşturulması 2. Kentsel dönüşüm sürecinde mimari yapı ve kamusal alan ilişkisi dikkate alınarak bütünsel şekilde tasarlanması 3. Kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanların mahalle karakteri, tarihsel alan sürekliliği, sokak-yapı ilişkisi ve insan ölçeğine göre tasarlanması 4. Kentsel dönüşüm sürecinde mimari mirasın tarihi izleriyle birlikte 5. dikkate alınarak algılanabilirliğini sağlayacak şekilde tasarlanması 6. Kentsel dönüşüm sürecinde parsellerin biçimlenişinde odak alanlarının oluşturulması ve kent silüetinin dikkate alınması 7. Kentsel dönüşüm sürecinde komşuluk ilişkilerini sürdürecekt geleneksel mahalle kültürünün devamlılığını sağlayacak kamusal alanlar tasarlanması 8. Kentsel dönüşüm sürecinde geleneksel mahalle kültürünün sürekliliğine yönelik kullanım çeşitliliğinin tasarlanması 9. Kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanların yere özgü malzeme, renk, doku, biçim vb. dikkate alındığı görsel kalitenin vurgulandığı şekilde tasarlanması		

Çizelge 6.5. Kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alanların tasarımı (devamı)

Neler Yapılması Gerektiği	• Çalışma bölgesi/alanında kent kimliği açısından unsurlarının belirlenmesi, literatür çalışması yapılması • Çalışma bölgesi/alanında kamusal alanlarının belirlenmesi • Çalışma bölgesi/alanının üst ve alt ölçekli planlar üzerinden değerlendirilmesi • Çalışma bölgesi/alanında tarihsel değer analizi yapılması • Çalışma bölgesi/alanında mevcut durumun ortaya konması, fiziksel-işlevsel analizlerin yapılması (Yeşil alan analizi, kütle/ boşluk analizi, yapı işlev analizi, ulaşım durum analizi, kat yüksekliği durum analizi) • Çalışma bölgesi/ alanında imaj ve görsel peyzaj analizi yapılması • SWOT Analizi ile değerlendirme • Kullanıcı grubunun kentsel kimlik bilgi, farkındalık ve algılarının değerlendirilmesine ilişkin anket yapılması
----------------------------------	--

Maltepe, Anadolu yakasında yaşamak için tercih edilen ve en hızlı gelişen ilçelerdendir. Konutlaşmanın giderek arttığı bu bölgede, kamusal alan kararlarının alınması son derece önemli olup bu kararların uygulanması için kentsel tasarım rehberleri hazırlanmalıdır. T.C. Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği Bakanlığı, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü tarafından tasarım rehberleri hazırlanmasına yönelik kente uygun tasarım ölçütleri ile kılavuzluk etmesi amacıyla yerel yönetimler ve plan proje uygulama yürüten kuruluşlarda "Kentsel Tasarım Rehberleri" hazırlanmasına ilişkin çalışma paylaşılmıştır. Merkezi ve yerel yönetimle birlikte kamusal alanlara yönelik oluşturulan tasarım rehberleri özellikle kentsel dönüşüm süreçlerinde faydalı olacaktır. İstanbul ilinde kent kimliğini öne çıkaran kentsel dönüşüm yaklaşımlarının kamusal alan üzerinden kurgulanması gereklidir. Bu bağlamda üst ölçek planları ile alt ölçek planlar arasında uyumun gözetilerek, kent-mahalle-sokak-yapı ilişkisi temelinde kamusal alanlara yönelik yerel karakter, tarihi süreklilik, paylaşım, çeşitlilik temelinde tasarım kararları belirlenmelidir. Tez çalışması kapsamında kamusal göstergeler; mahalle ölçeğinde kamu kurumları, eğitim kurumları, dini yapılar, aktif ve pasif yeşil alanlar, cadde ve sokaklar şeklinde sınıflandırılmıştır. Elde edilen bulgularda çalışma alanında kamusal alanların bütünsel şekilde bağlantılı olmadığı ve özel alanların fazla bulunduğu görülmektedir. Kütle- boşluk analizinde

de benzer bulguda kütleli alanlar ağırlıklı olarak yer almıştır. Kent bütünlüğünde mahalle ölçeğinde kamusal alanların dengeli dağılımının değerlendirilmesi gerekmektedir.

Maltepe ölçeğinde yeşil alan analizi ile de ortaya konan bulguya göre kamusal açık alanların artırılması gerekmektedir. Örneğin kat yükseklikleri analizi ile ortaya konulan Cevizli ve Bağlarbaşı Mahallelerinde kentsel dönüşüm süreçlerinde kamusal açık alan oluşturulması hedeflenmiştir. Bu sayede kat yoğunluklarının arasında kent bütününde homojen yayılan açıklıklar oluşturulması sağlıklı olacaktır. Ancak açık kamusal alanların sokak ve yapı birlikteliğinin sağlanması için yere özgü kararların alınması gereklidir. Mahalle dokusunun içinde mimari yapılar ve kamusal alanların ilişkide olduğu kullanımlar dönüşüm sürecinde değerlendirilmelidir. Maltepe konut yapısı değerlendirildiğinde; kapalı site oluşumlarının konut projelerinin yoğunlaştığı görülmektedir. Bu açıdan öncelikle yapı-sokak ilişkisinin güçlendirilmesi gereklidir. Oktay (2002)'a göre; kentsel deneyimle ilgili önemli bir faktör görsel formlarının nasıl algıladığı ve yorumladığıdır. Bu yaklaşımla kapalı site oluşumlu sokağa bakan yönlerinde duvar, çit, yükselti gibi ayırıcı yapı elemanlarının kamusal niteliği bozmayacak şekilde göz hizasından alçak olması gerekmektedir. İnsan ölçeğinde tasarımlar kamusal alan kullanımında özellikle kent mobilyaların tasarımı da önemlidir. Yol aydınlatmaları, çiçeklik, bank vb. ebatlarında insan ölçeği ve ergonomisi ele alınarak kamusal alanlar tasarlanmalıdır. Özetle, kent donatıları ile doğru tasarlanan kamusal alanlarda görsel kimliği dikkat çekici olmaktadır (Ghorab ve Yücel Caymaz, 2015).

Kentsel dönüşüm süreçlerinde kent kimliği unsurlarının belirlemesi kamusal alan tasarımında belirleyicidir. Tez çalışma kapsamında kullanıcılara yönelik yapılan ankette kentsel kimlik, kentsel dönüşüm ilişkisini belirlemek üzere “Sizce kentlerde kimliği etkileyen kamusal alanlardaki dönüşümler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Kullanıcılar, tarihsel/kültürel, mekansal, sosyal, görsel değişimlerin yaşandığını değerlendirmişlerdir. Maltepe İlçesinde analiz sonuçlarına göre tarihi ve kültürel alanların zengin olduğu kimlik yapısı dikkat çekmektedir. Çalışma alanında gerçekleştirilen tarihsel kimlik değeri analizinde yüksek kimlik değerine sahip; Yalı, Bağlarbaşı ve Çınar Mahalleleri kamusal alanlarda tarihsel doku ve geleneksel tasarım ölçütlerine dikkat edilerek modern mimari yapı elemanları kullanılmamalıdır. Bu mahallelerin tasarımlarında bina cephe kaplamalarında ahşap ve zemin elemanları ile küp taş tercih edilmelidir. Böylelikle tarihsel izlerin uygulama detaylarında devamlılığı sağlarken, yapı-sokak uyumu birlikteliği ile de kimlik değerinde süreklilik oluşturulacaktır.

Kentsel dönüşüm süreçlerinde ada-parcel şeklinde gerçekleşen uygulamalarda odak alanların korunması, ilişkisi ve geliştirilmesi temel alınmalıdır. Bu yıl İBB tarafından açılışı

yapılan Adalet Meydanı ile sahil yolu üzerinde bina işgallerinden arındırılarak kamusal alan kazandırılmıştır.

Kıyı bölgesinde yapısal yoğunluk gösteren ada içerisinde parsel bazında kamusal yeni odak noktası oluşturmuştur. İlçe ölçeğinde odak oluşturan bina, kentsel öge ilişkisi bozulmadan aksine öne çıkaran uygulamalar kent bütününde etkileşimi artırmaktadır. Çalışma alanında tez kapsamında görsel peyzaj analizinde Merkez Cami çevresinde uzmanlara yönelik yapılan anket sonucunda alanın halihazırda yenilenen ilçe meydanı çalışması göz önüne alınarak kentsel odağın korunması ile ilişkili olarak yüksek kaliteye sahip olarak değerlendirilmiştir.

Geleneksel mahalle kültüründe sokaklar; komşuluk ilişkilerinin kurulduğu insanların bir araya geldikleri iletişim kurdukları yerlerdir. Kentsel dönüşüm süreçlerinde sokak bütünlüğü odakların korunduğu bir tasarım anlayışı ile kent donatılarına işlev kazandırılmasına fırsat verecek tasarımlar yapılmalıdır. Kentsel dönüşüm süreçlerinde mahallelinin buluşma odakları oluşturulması temelinde çalışma alanında yapılan analiz bulgularına göre; Altıntepe, Altayçeşme, Bağlarbaşı Mahallelerinde kamusal alanların artırılması gereklidir. Bu yaklaşımla atıl kalan alanlar, çıkmaz sokaklar değerlendirilebilir. Çalışma alanı kamu kurumları, eğitim kurumları, dini yapılar bakımından Altıntepe Mahallesi dışında dengeli bir dağılım içerisinde. Kentsel dönüşüm sürecinde geleneksel mahalle kültürünün sürekliliğine yönelik olarak; spor alanları, çocuk alanları, semt pazarları, çarşı vb. etkinlik alanlarının oluşturulması sağlanmalıdır.

Kamusal alan tasarımında yere özgü kararlar alınması için mevcut durumun iyi analiz edilmesi gereklidir. Özellikle tarihsel alanlarda yapılacak uygulamalarda renk, doku vb. bütünlüğün sağlanması alan sürekliliği açısından çok önemlidir. Cadde ve sokaklarda kentsel tasarım uyumunu bozacak tabela, reklam panoları vb. düzenlemelere standart getirilmesi gereklidir. Sokaklarda, kaldırım ve meydanlarda malzeme uyumu ve birleşim detayına da işlevsel ve estetik açıdan dikkat edilmelidir. Kent bütününde açık alanlar, toplanma alanları, parklar, sosyal ve kültürel mekanlar gibi toplumun bütün kesimlerine yönelik farklı kamusal kullanım alanları çeşitliliği sağlanmalıdır. Kentsel dönüşüm sürecinde kamusal alan ve kullanım çeşitliliği artırmaya yönelik; yenileme (renewal), sağlıklılaştırma (rehabilitation), yeniden canlandırma (revitalization), yeniden geliştirme (redevelopment), düzenleme (improvement) , boşlukları doldurarak geliştirme (infill development), tazeleme-parlatma (refurbishment) uygulama yöntemleri kullanılmalıdır. Ayrıca kamusal alanda uygulanacak kentsel dönüşüm çalışmalarında, yaşam kalitesi odaklı restorasyon, rehabilitasyon, yeniden canlandırma, soyulaştırma, sağlıklılaştırma yöntemleri öncelikli olarak geliştirmelidir. Bu

sayede Türkiye'nin sahip olduğu zengin toplumsal yapının, kültürel çeşitliliğı destekleyecek nitelikli ve anlamlı kamusal mekan oluşumlarına fırsat tanınacaktır.

6.2.5 Büyük Ölçekli Kamusal Alanlardaki Değişimin Kentsel Dönüşüm Yaklaşımı Çerçevesinde Uygulanması (Strateji 5)

Türkiye’de kentsel dönüşüm projeleri yapısal odaklı, yüksek katlı bina oluşumları üzerinden ilerleyerek barınma sorununa çözüm sağlamaktadır. Günümüzde uygulanan dönüşüm modelinde sorunlu alanlara kentsel yenileme yaklaşımı geliştirilirken, mahalle ölçeğinde sosyal ve mekansal sorunlar oluşmaktadır. Başarılı bir kentsel dönüşümde, mahalle ve sokak kültürünü önceleyen, kullanıcıların ihtiyaç ve taleplerinin karşılık bulduğu, aşına olduğu kamusal alanlara odaklanan yaklaşımlar esas alınmalıdır. Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planında (2010–2023) kentlerin çok merkezli mekansal gelişme sistemi içerisinde yeniden yapılandırılması yönüyle; bütüncül planlar çerçevesinde uygulamaların mekan ve yaşam kalitesinin artırılması, doğal, kültürel varlık değerlerinin korunması, sosyal, kültürel, ekonomik boyutlarıyla bütünleşik bir kentsel yenileme için, dönüşümü sağlanması gerektiğı belirtilmiştir (Anonim 4, 2022).

Kentsel dönüşüm, 21. yy.’ın en önemli konularından biri olmuştur. Kentlerin 30 yıllık gelişim süreçlerinde ise kamusal alan değişimleri dikkat çekmektedir (Sınmaz, 2018).

Bu kapsamda kentsel dönüşüm gündemi ile kamusal alanlar geliştirilmelidir. Onuncu, On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planlarında “Kentsel Dönüşüm” başlığında özellikle afete direçli kent vurgusu yapılmıştır (Anonim 7, 2023).

Kentlerdeki büyük ölçekli değişimlere bu yönde yaklaşım geliştirilmesinde kamusal alan potansiyelinden faydanılmalıdır. Kentlerin odağında geliştirilecek kamusal alanlar, olası afete yönelik toplanma alanı olarak değerlendirilmelidir. Kent bütününden odak noktalar ile kamusal alan bağlantıları ise olası afetlerde tahliye kolidoru işlevi görebilecektir. Büyük ölçekli kamusal alanlardaki değişimin kentsel dönüşüm yaklaşımı çerçevesinde uygulanmasına yönelik geliştirilen eylemler Çizelge 6.6.’da verilmiştir.

Çizelge 6.6. Büyük ölçekli kamusal alanlardaki değişimin kentsel dönüşüm yaklaşımı çerçevesinde uygulanması

Strateji No	Kamusal Alanlarda Kentsel Dönüşüm Stratejileri	Sorumlu Kuruluşlar	Süre
Strateji 5	Büyük ölçekli kamusal alanlardaki değişimin kentsel dönüşüm yaklaşımı çerçevesinde uygulanması	T.C. Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği Bakanlığı T.C. İstanbul Valiliği T.C. Maltepe Kaymakamlığı T.C. İstanbul Çevre, Şehircilik İklim Değişikliği İl Müdürlüğü İstanbul 5 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü İstanbul Büyükşehir Belediyesi Maltepe İlçe Belediyesi	Uzun
Amaç	Büyük ölçekli kamusal alan odaklı kentsel dönüşüm uygulamalarının gerçekleştirilmesi		
Eylemler	1. Büyük ölçekli kamusal alan değişimlerinin kentsel dönüşümle ilgili yasal-yönetsel mevzuat çerçevesinde ayrı olarak değerlendirilmesi; kamusal alan dönüşümü ilan edilmesi 2. Üst ölçek planlarda kamusal alanların dönüşümüne ilişkin karar ve uygulamalarının tanımlanması 3. Alt ölçek planlarda kamusal alanların yapısal kullanımlarla ilişkisinin kurgulanması 4. Büyük ölçekli kamusal alan dönüşümünde kent, bölge, mahalle, açık alan ve yapı ölçeğinde yere özgü kimliğin vurgulanması 5. Büyük ölçekli kamusal alan dönüşüm uygulamalarında yeşil odaklı yaklaşımın geliştirilmesi		
Neler Yapılması Gerektiği	• Çalışma bölgesi/alanında kamusal alanların belirlenmesi • Çalışma bölgesi/alanında değişim/dönüşümün değerlendirilmesi • Çalışma bölgesi/alanında değişim/dönüşümün etki ettiği unsurların belirlenmesi • Çalışma bölgesi/alanında tarihsel değer analizi yapılması • Çalışma bölgesi/alanında fiziksel-işlevsel analizlerin yapılması (Yeşil alan analizi, kütle/boşluk analizi, yapı işlev analizi, ulaşım durum analizi, kat yüksekliği) • Çalışma bölgesi/alanında imaj ve görsel peyzaj analizi yapılması • SWOT Analizi ile değerlendirme		

Ülkemizde kentsel dönüşüm süreçlerinde kamusal alanlar yardımcı rol üstlenmektedir. Genellikle de yapısal dönüşüm tamamlandıktan sonra kamusal alanlar dönüşüm sürecine dahil edilmektedir. Bu durum kamusal alanların birbirinden kopuk olması dolayısıyla birbirine benzer kent kimliklerinin oluşmasına sebep olmaktadır. Uluslararası ölçekte ele alınan bazı ülke örneklerinde ise kentsel dönüşüm yaklaşımı, kamusal alan odaklı uygulama çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Örneğin; Almanya'nın, Hamburg kentinde, dünyanın en büyük yedinci limanı Hamburg Limanı özelinde uygulanan kentsel dönüşüm bulunmaktadır. Hafen City projesi kapsamında kamusal alan temeli vurgulanmış olup meydanlar, konser alanları, yürüyüş ve bisiklet yolları, tiyatro salonları, müze, kafe ve restaurant gibi kültürel ve eğlence-dinlenme mekanların yer alacağı Lohse Park ve kıyı kullanımın sağlanacağı Parco Polo Terası planlanmıştır. Kent merkezinde kamusal alan oluşturma teması ile kentsel dönüşüm yapılmıştır. Ülkemizde 1990'lı yıllarda başlayan Ankara kentine yeşil alan kazanımı hedeflenerek oluşturulan Dikmen Vadisi ve 2000'li yıllardaki Portakal Çiçeği kentsel dönüşüm projeleri kamusal alan odaklı örnek projelerdir. Kentsel dönüşüm süreçlerinde özellikle 21. yy.'da kamusal alanların üretimine yönelik çalışmalar yapılmamıştır. Bu bağlamda Sınmaz (2018) çalışmasında Türkiye'deki imar plan sistemindeki parsel bazlı değişimlerde ve toplu konut modeli mimari projelerinde kamusal-özel alan sınırlarının ayrıldığı kentsel doku bozulmalarına dikkat çekmiştir. Kamusal alan ve özel alan arasında geçiş bölgelerinin de bulunması kentsel dönüşüm süreçlerinde değerlendirilmesi gerekli diğer önemli bir konudur. Buna dayanarak yerel yönetimlerin büyük ölçekli projeler değerlendirilmesi ele alınmalıdır.

Maltepe'nin gelişim sürecinde büyük ölçekli kamusal alan değişimlerinde, merkezi hükümet kararları ve stratejik plan çerçevesinde kentsel projeler gerçekleştirilmiştir. İmar planlarında değişikliğe gidilerek yasal süreç yönetilmiştir. Özellikle Maltepe'de kıyıların dolgu yapılarak şehir parkı oluşumu ve kullanımına ilişkin süreçlerin kentsel dönüşüm olarak değerlendirilmesi, çok boyutlu değişimin izlenmesi açısından önemli bir örnek oluşturacaktır. Çalışma alanı bu kentsel dönüşüm sürecinde; tarihsel mirasın korunması, canlandırılması vb. uygulamalar ile kamusal alanlara odaklanılmalıdır. Bu bağlamda kentsel alanda büyük ölçekli değişimler oluşturan kamusal alanlardaki dönüşümün yasal olarak ayrıca ele alınması gereklidir. Özellikler afet alanlarında kentsel dönüşüm yasası paralelinde kentsel yenileme kavramı içerisinde kamusal alanların ayrıca yer alması, kent kimliklerinin korunması, tarihsel mirasın devamlılığının sağlanması gibi ölçütlerin yasal çerçevede değerlendirilmesi fayda sağlayacaktır.

Üst ölçekli planlarda kamusal alan tanımlamasının yapılması ile kent kimliği bağlantılı yeni odak alanlarının oluşmasına imkan verecektir. Alt ölçek planlarda ise kamusal dönüşüm mevcut kamusal alanlar ile ilişkili bütüncül bağlantı kurulmasına fırsat tanıyacaktır. Maltepe İlçesinde çalışma alanını içine alan E5 Güneyi Nazım İmar Planı üzerinde plan değişiklikleri yapılarak kentsel projeler uygulaması sürdürülmektedir. Maltepe kıyılarındaki değişime yönelik yasal çerçevede 1/1000 imar planı yapılmıştır. İmar planları çerçevesinde kamusal alana ilişkin uygulama kararı alınabilir. Örneğin tez kapsamında yapılan analiz bulgularına göre kat yüksekliklerinin en yoğun olduğu Cevizli ve Bağlarbaşı Mahallelerinde, kentsel dönüşüm süreçlerinde kamusal alan kazandırılması plan kararlarına eklenebilir. Büyük ölçekli kamusal alan değişiminde kentte hiyerarşi ölçeğinde yerel kimliğin öne çıkarılması, kentsel dönüşüm yaklaşımdan faydalanarak uygulama yöntemi geliştirilmelidir. Ayrıca kentsel dönüşüm süreçlerinde kamusal alan yaklaşımları, yeşil alan miktarının kent/bölge/mahalle ölçeklerinde artmasına yönelik fırsat olarak da değerlendirilmedi. Maltepe’de yapılan dolgu alanı ile oluşturulan şehir parkı, yeşil alan miktarını yaklaşık %37 oranında artırmıştır. Kent ölçeğinde yeşil alan bağlantısının sağlanması, yürüme mesafesinde yeşil alana erişim ve kişi başına düşen yeşil alan miktarının artırılması, kamusal alanların kentsel dönüşüm sürecinde odağa alınarak yapılan çözümlemelerle mümkündür. Bu bağlamda tez çalışması kapsamında kamusal alanların tarihsel, mekansal, görsel ve sosyal analizleri gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanında elde edilen bulgulara göre kamusal alanların değişimlerinde kentsel dönüşüm yaklaşımlı stratejiler eşliğinde eyleme geçilmesi Maltepe kimlik potansiyelinin kente etkisini güçlendirecektir.

Sonuç olarak;

Kamusal alanlar kent ve kent kullanıcıları için önemli bir unsurdur. Bu alanlar kentlerin fiziksel, sosyal ve kültürel dokusunu şekillendirerek kent kimliğinin gelişiminde önemli rol oynarlar. Bu durum kentsel dönüşüm süreçlerinde kamusal alanların dikkate alınmasını gerekli kılar. Tez çalışmasının dayandığı bu temel doğrultusunda hedeflenen “Kentsel dönüşüm ve kent kimliği birbirleriyle ilişkili kavramlardır. Kentsel dönüşüm sürecinde kentte aşamalı olarak gelişen tarihsel, mekansal, görsel ve sosyo-demografik değişimler kent kimliğine etki etmektedir” hipotezi doğrultusunda kamusal alanlar temelinde kentsel dönüşümün kent kimliğine etkisi irdelenmiştir. Bu bağlamda; Maltepe İlçesi örneğinde belirlenen çalışma alanı özelinde tarihsel, mekansal, görsel ve sosyal kimlik değişimlerine ilişkin süreçler analiz edilerek, elde edilen bulgular dahilinde çeşitli stratejiler geliştirilmiştir.

Analizler kapsamında; çalışma alanına ilişkin tarihsel değişime yönelik olarak kronolojik dönemseller değerlendirme ile kültürel alanlara yönelik analiz gerçekleştirilmiştir. Öyle ki; Mansur, Alves, Costa (2023) çalışmalarında kent kimliği analizinde kentin farklı zaman katmanlarının olduğunu kabul ederek, tarihsel süreç periyodunun dahil edilmesi ve bu tarihsellik içinde kentsel kimlikteki değişimlerin incelenmesi gerekliliğini vurgulayarak, kentsel kimliğinin kritik ve önemli tarihsel aralıklarda değişimlerinin gözlemlenmesine dayalı bir metodolojiyi önemsemiştir. Ziyade (2018) de bir yerin kimliğinin belirlenmesinde kültürel peyzajların etkili olduğu vurgusunda bulunmuştur. Tez çalışmasında da aynı yaklaşımlar üzerinden Maltepe İlçesinde tarihsel kırılma dönemleri temelinde değişim değerlendirmesi yapılmıştır. Plan süreçleri açısından mevcut durum değerlendirilmiş ve fiziki-işlevsel haritalar üzerinden mekansal değişim ortaya konmuştur. Lynch (1964) çalışmasında, kent formunun imgesel özelliklerinin görsel kimlik olgusu oluşturduğunu belirtmiş olup, Sharma (2020)'de kamusal alanlarda görsel kimlik değeri mekansal kalite ile de ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Tez çalışması bu kabul üzerinden, görsel kimlik analizinde mekansal kalitenin tarihi süreç içerisindeki değişimi ortaya konmuştur. Buna dayalı olarak çalışma alanına ilişkin imaj oluşturan değerler ile eski ve yeni fotoğraflar üzerinden kamusal alanların zaman içerisinde geçirdiği değişimin görsel peyzaj değeri belirlenmiştir. Tez çalışma alanında gerçekleştirilen anket ve değerlendirmede çalışma alanı özelinde değişen kimlik imajları belirlenmiş olup kullanıcılara yönelik kamusal alan, kentsel dönüşüm ve kent kimliği ilişkisi ve algısına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Öyle ki, Stephenson (2017)'deki çalışmasında; mekanların, zamansal süreçte yerel değerler oluşturduğunu ve bu değerlerin geçmiş ile gelecek ilişkisini güçlendirerek, aidiyet oluşturduğunu vurgulamıştır. Paigo (2012)'de çalışmasında; kamusal alanda insan ilişkilerinin o yerin kimliğinin geliştirmesinde etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Tez genel çerçevesi; ilgili konuda yapılan literatür araştırmaları, arazi çalışmaları, Arcgis, Photoshop, Excel, SPSS gibi programlar aracılığıyla veri girişleri, sayısallaştırmalar ve istatistiksel analizleri içeren büro çalışmaları ile uzman ve kullanıcıların görüşlerinin alındığı anket çalışmaları esasına dayandırılmıştır. Analizler ve değerlendirmeler doğrultusunda elde edilen veriler çizelge, grafik, şekil ve haritalarla sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Kentler zaman içerisinde birçok faktörün etkisiyle değişim ve dönüşümüne uğramaktadır. Bu değişim ve dönüşüm sürecinde kamusal alanlar başat rol oynamaktadır. Keza kentler yapı, açık alan ve insan birleşimi ile oluşmaktadır. Bu üç yapı taşından meydana gelebilecek olumsuz bir durum kent kimliğinin negatif yönde değişimine sebep olacaktır. Kentsel dönüşüm

yaklaşımlarında kamusal alanlar yapı ve kullanıcılarıyla birlikte bir bütün halinde ele alınmalıdır. Özetle, kamusal alanların değişiminde kentsel dönüşüm ilişkisi ve kent kimliğine etkisi yaklaşımına ilişkin üst ölçek plan kararlarında, alt ölçek uygulama projelerinde, yasal mevzuat içeriklerinde ayrıca yer verilmesi gereklidir. İstanbul’da yaşadığımız çevrenin değişimlerinde kentsel dönüşüm; yapı stoğunun artması yaklaşımından öte kamusal alan odağında değerlendirilmelidir ki, bu sayede ileriye dönük kentin kimliğinin korunması ve güçlendirilmesi mümkün olabilsin. Kentin kamusal alanlara, kamusal alanların ise insanlara ihtiyacı vardır. Bu tez çalışması ilgili konuya dikkat çekmek, farkındalık yaratmak ve daha sonraki yapılacak çalışmalar için altlık oluşturmak için bakış açısı sunmuştur.

KAYNAKLAR

- Abusaada, H., Elshater A. (2023). Semantic similarities between personality, identity, character, and singularity within the context of the city or urban, neighbourhood, and place in urban planning and design, *International Planning Studies*, 28 (2), 193-217.
- Acar, C., Sakıcı, Ç. (2008). Assessing landscape perception of urban rocky habitats. *Building And Environ*, 43 (6), 1153-1170.
- Acarlı, B. (2017). *Geçmişten günümüze Taksim Meydanı' nın İstanbul kent kimliği üzerine etkisinin irdelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Acarlı, B., Kiper, T. (2018). Kent meydanlarının geçmiş ve günümüz görüntülerinin görsel peyzaj kalitesinin saptanması: İstanbul İli Taksim Meydanı örneği. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8 (17) , 15-31.
- Acarlı, B., Kiper, T., Korkut, A. (2019). Kent meydanlarının fiziksel mekan kalitesi: İstanbul Taksim Meydanı ve yakın çevresi. *Kent Akademisi*, 12 (1) , 29-41.
- Akalın, M. (2016). Sosyal konutların Türkiye'nin konut politikaları içerisindeki yeri ve TOKİ'nin sosyal konut uygulamaları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (1), 107-124.
- Akbaş, C., Kiper, T. (2020). Tekirdağ ili Muratlı İlçesi 100 yıl Caddesi'nin çevre imajı kent estetiği açısından incelenmesi. *Artium*, 8 (1), 30-43.
- Akkar, Z.M. (2006). Kentsel dönüşüm üzerine batı'daki kavramlar, tanımlar, süreçler ve Türkiye. *Planlama Dergisi*, 2 (36), 29–38.
- Aksel, A. (1994). Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. *Kartal* (Cilt 4) içinde (471-473), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- Aksu, G., Eser, T.H., Güzeller, C.O. (2017). *Açımlayıcı ve doğrulayıcı Faktör Analizi ile yapısal eşitlik modeli uygulamaları* (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akyıldız, N. A. ve Olgun, T. N. (2020). Geleneksel yapılarda yaşlı ve engelli erişilebilirliğinin irdelenmesi: Malatya-Balaban geleneksel evleri örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (1) ,31-48.
- Alan, O., Kiper, T. (2020). Kentsel imaj ve estetiği güçlendirecek tasarım kararları geliştirme: Edirne İli Merkez İlçesi I. Murat Mahallesi. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 72-92.
- Albayrak, A.S. (2006). *Uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayınları
- Aliağaoğlu, A., Mirioğlu, G. (2020). Balıkesir kent kimliği. *International Journal of Geography and Geography Education*, (42), 374-399.

- Alp, J. (2013, Ekim). *Kent meydanlarının yeniden canlandırılması sürecinin, İstanbul Eminönü Meydanı ve Londra Trafalgar Meydanı örnekleri üzerinden değerlendirilmesi*. İstyam Uluslararası İstanbul Tarihi Yarımada Sempozyumu sunulan bildiri, Maltepe Üniversitesi, İstanbul. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/307477331>.
- Altınçekiç, S. (1997). *Kentsel alanlarda mekan organizasyonu ve Beyazıt çevresinin irdelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Altınçekiç, H., Engin, B., Tanfer, M. (2014). Tarihsel süreç içindeki kent kimliğinin mekansal kalite değerlendirmesi üzerine bir araştırma (Taksim Meydanı). *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2,132-148.
- Altuğ Turan, İ. (2010). *Kentsel tasarımda fiziksel kent kimliği kodlarının oluşturulması: İzmir Konak ilçesi* (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Altuğ Turan, İ., Gülgün, B. (2016). Kentsel kimlik ve kentli ilişkisi üzerine bir araştırma. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 53 (2) , 203-211.
- Anderson, G. (1990). *Fundamentals of educational research*. Bristol: The Falmer Press.
- Andersson, C. (2016). Public space and the new urban agenda. *Public Space Reader*. 25.06.2023, Erişim adresi: <https://doi.org/10.5204/JPS.V1I1.4>.
- Anonim 1, (2022). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*. Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı, Ankara. 17.09.2023, Erişim adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf.
- Anonim 2, (2022). *Kentleşme şurası 2009 yılı raporu*, T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Ankara. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://kentges.csb.gov.tr/kentlesme-surasi-2009-i-284>.
- Anonim 3, (2022). *Kentsel mekansal standartları geliştirilmesi raporu*, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://cevresehiriklimkutuphanesi.csb.gov.tr/ShowPDF/d3bef272-9274-4313-90ae-f6ad76c4ff87>.
- Anonim 4, (2022). *Bütünleşik kentsel gelişme stratejisi ve eylem planı (2010–2023)*. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ankara. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://webdosya.csb.gov.tr/db/mekansalstrateji/haberler/tmspn-ha-kbr-20210303125213-20210305133858.pdf>
- Anonim 5, (2022). *Kentsel tasarım rehberleri Cilt I, kentsel tasarım rehberleri Cilt II, kentsel tasarım rehberleri Cilt III*. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara. 17.09.2023, Erişim adresi: <http://www.sp.gov.tr/tr/temelbelge/s/33/KENTGES+Butunlesik+Kentsel+Gelisme+Stratejisi+ve+Eylem+Plani>.
- Anonim 6, (2022). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ankara. 17.09.2023, Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf>.

- Anonim 7, (2023). *On İkinci Kalkınma Planı (2023-2028)*. T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ankara. Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/11/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_17112023.pdf.
- Anonim 8, (2023). *Kültür ve Turizm Bakanlığı resmi sitesi*, 17.09.2023, Erişim adresi:<https://www.ktb.gov.tr>.
- Arabulan, S. (2015). *Kentsel dönüşüm kapsamında kimliğin yeniden kazanımı: Edirne-Karaağaç örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Arbak, A.S. (2005). *Kent kimliğinin dönüşümü üzerine bir analiz: Bodrum örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arendt, H. (2012). *İnsanlık durumu*, Çev.: (B.S.Şener). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arıtan, Ö. (2008). Modernleşme ve cumhuriyetin kamusal mekan modelleri. *Mimarlık*, 342. 25.06.2023, Erişim adresi: <http://mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=353&RecID=1822>.
- Ascher, K. (2015). *The high line efect*. CTBUH New York Conference paper presented at the 224-229. Erişim adresi: <https://global.ctbuh.org/resources/papers/download/2463-the-high-line-effect.pdf>.
- Atakan, B. (2003). *İstanbul İlinde Maltepe-kartal ve Kumcular- Pendik Arası sahil dolgu alanlarının peyzaj planlama açısından irdelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atakara, C. (2021). Hamburg kentsel dönüşüm projeleri: Hafencity ve Wilhelmsburg. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 4-24.
- Ataol, Ö., Erdönmez E. (2014, Aralık). *Şehirleri geleceğe taşımak: kentsel yenileme projelerinde kamusal alan üzerinden sosyal sürdürülebilirlik*. Geleceğin Şehri Sempozyumu sunulan bildiri, 145-165. 30.06.2023, Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/338195156>.
- Ataöv, A., Osmay, S. (2007). Türkiye’de kentsel dönüşüme yöntemsel bir yaklaşım. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 24(2), 57-82.
- Atılğan, A. (2012). Süreyya Plajı ve Bakireler Anıtı. 20.05.2022, Erişim adresi: <https://mimdap.org/2012/09/sureyya-plajy-ve-bakireler-anyty>.
- Awad, C., Jung, C. (2022). Extracting the planning elements for sustainable urban regeneration in Dubai with ahp (analytic hierarchy process). *Sustainable Cities and Society*, 76, 103496.
- Ayalp, Ş. (2017). Küçükyalı Arkeopark’ta floristik incelemeler. *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 139-166.
- Aytaç, Ö. (2013). Kent mekanları ve kimlik/farklılık sorunu. *İdealkent*, 4 (9), 138-169.

- Ba Alawı, M. (2016). *Kentsel kimlik algısı ve kent kültürü örnek: Bursa kentin kimliği üzerine gençlerin düşünceleri* (Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Bahçeci, H.I., (2018). Kent mekanında kamusal alan: Richard Sennett perspektifinde bir inceleme. *Memleket Siyaset Yönetim (MSY)*, 13 (29), 101-116.
- Banerjee, T. (2001). The future of public space: Beyond Invented Streets and Reinvented Places. *Journal of the American Planning Association*, 67 (1), 9–24.
- Başarır, A. , (2010). *Kentsel dönüşüm uygulamalarında çok amaçlı bir yaklaşım, İnegöl Kenti örneği* (Yükseklisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bauman, Z. (1999). *In search of politics*. California: Stanford University Press Stanford.
- Bayram, A. M. (2006). Kentsel dönüşüm tartışmaları. *Ankara TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını*, 40,7–11.
- Bektaş, Y. (2021). Genel kentsel dönüşüm alanları ile öncelikli riskli alanlar arasındaki ilişkinin sorgulanması üzerine bir değerlendirme: İstanbul örneği. *Planlama*, 1(31), 78-94.
- Bell, S. (1999). *Landscape pattern, perception and process*. Landscape: Pattern, Perception and Process (2nd ed.). Routledge.
- Belmahdi, H. S., Djemili A. (2021). Urban landscape structure anatomy: Structure patterns and typology identification in the space-time of Setif City, Algeria. *Frontiers of Architectural Research*, 11 (3), 421 – 439.
- Beyazıt, E., Güneş, M. (2017). Küreselleşme ve kent kimliği: kentsel değerlerin küreselleşme sürecinde aşınması. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 54, 1-20.
- Bidegain, İ., Lopez-Santiago C.A., Gonzalez J.A., Martínez-Sastre1 R., Ravera F., Cerda C. (2020). Social valuation of mediterranean culturallandscapes: exploring landscape preferences and ecosystem services perceptions through a visual approach. *Land*, 9 (10), 390.
- Birer, E., Adem, P. Ç. (2022). Role of public space design on the perception of historical environment: A pilot study in Amasya. *Frontiers of Architectural Research*, 11 (1), 13-30.
- Bisav, (2016). *Sözlü tarih görüşmeleri*. 17.09.2023, Erişim adresi: <http://dSPACE.sozlutarikh.org.tr/handle/20.500.11834/1/discover?query=maltepe&submt>
- Bogenç, Ç. (2009). *Trabzon Zağnos Vadisi kentsel dönüşüm örneğinin kentsel peyzaj planlama açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Boudiaf, B., Awad J. (2020). *The socio-environmental metamorphoses: U.A.E. as a case study*. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering 960 (4), 042061.
- Boussaa, D., (2018). Urban regeneration and the search for identity in historic cities. *Sustainability*, 10 (1), 48.

- Boyer Christine, M. (1996). *The city of collective memory: its historical imagery and architectural entertainments*. Cambridge, Mass:MIT Press.
- Brill, M. (1989). *Transformation, Nostalgia, and illusion in public life and public place*. In Public Places and Spaces, edited by I. Altman. New York: Plenum Press.
- Buchecker, M., Frick, J. (2020). The implications of urbanization for inhabitants' relationship to their residential environment. *Sustainability*, 12 (4), 1624.
- Carmona, M. (2010). Contemporary public space, part two: classification. *Journal of Urban Design*, 15, 157-173. 25.06.2023, Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.1080/13574801003638111>.
- Carmona, M. (2019, March). Principles for public space design, planning to do better. *Urban Design International Paper presented at the 24(1)*, 47-59. Erişim adresi: 10.1057/s41289-018-0070-3.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T., Tiesdell, S. (2003). *Urban spaces-public places: the dimensions of urban design*. Oxford: Architectural Press.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G., Stone, A. M. (1992). *Public space*. Cambridge: Cambridge University Press
- Cengiz Gökçe, G., Açıksöz, S. (2015, Mayıs). *Kültürel peyzaj bileşenleri ve turizm ilişkisinde görsel peyzaj analizi: Nallıhan-Beydili Köyü örneği*. I. Eurasia Tourism Congress: Current Issues, and Indicators paper presented at the, Bartın Üniversitesi, Bartın. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/316831706>.
- Chen, Y. (2022). Financialising urban redevelopment: transforming Shanghai's waterfront. *Land Use Policy*, 112;1-10.
- Cheshmehzangi, A., Heat, T. (2011). Urban identities: influences on socio-environmental values and spatial inter-relations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 36, 253–264.
- Cihan, M. M., Erdönmez Dinçer, M. E. (2018). Sınırlandırılmış konut alanları üzerinden konut-kamusal alan ilişkilerinin yeniden irdelenmesi. *Megaron*, 13 (1),102-116.
- Clark, J., Wright, V. (2018). *Urban regeneration in glasgow: looking to the past to build the future? the case of the 'new gorbals'*. In: Clark, J., Wise, N. (eds) Urban Renewal, Community and Participation. The Urban Book Series. Erişim adresi: https://doi.org/10.1007/978-3-319-72311-2_3.
- Cuba, L., Hummon, D.M. (1993). A yer to call home: identification with dwelling, community and region. *Sociological Quarterly*,34:111-131.
- Çabuk, S. (2019). Modern türk şehir planlamasında aktif yeşil alan standardı: Kayseri şehir planlarında zamansal bir inceleme. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 280-291.
- Çalak, İ. E. (2012). Kentsel ve kolektif belleğin sürekliliği bağlamında kamusal mekanlar: Ulap Platz örneği, Almanya. *Tasarım + Kuram*, 8 (13) , 34-47.

- Çelebi, R. (1995). *Maltepe'nin tarihi dokusu* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- Çelikkilek, A. (2019, Ekim 16-18). *Mega projeler ve İstanbul: megakentin milyon dolarlık projeleri*. 4.Uluslararası Kent Çalışmaları Konferansı, Ankara. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/43414974/>
- Çelikyay, H.S. (2017). Kamusal alanların mekansal organizasyonu. *Kent imgelerinin kamusal alanı tariflemesindeki rolü*, (1. Baskı) içinde 19-40. Bartın: Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayını.
- Çevik, S. (1991). *Mekan-kimlik-kimliklendirme: Trabzon sokakları örneği* (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çiftçi, S., Aydın, H. (2015). Türkiye’de kır-kent kavramlarının değişen niteliği ve mevzuatın sürece etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (54), 192-200.
- Çokuğraş, I. (2008). *Kentte kamusal mekan örüntüleri: Beyoğlu örneği* (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çubuk, M., Yüksel G., Karabey H. (1978). Yapılanmamış kentsel-kamusal dış mekanlar. *Yapı Dergisi*, 30, 25-54.
- Daşkiran, F., Ak, D. (2015). 6306 sayılı kanun kapsamında kentsel dönüşüm. *Journal of Management and Economics Research*, 13 (3) , 264-288.
- Demir, E. (2015). *1950-1960 yılları arasında İstanbulda kentleşme* (Yüksek Lisans Tezi), Okan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demirel, D. (2018). *Kentsel dönüşüm* (Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi), Pamukkale Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Denizli.
- Demirkıran, S. (2008). *Türkiye’de aşırı performans uygulamaları yerel yönetimlerin rolü: Bursa Büyükşehir Belediyesi örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.
- Demirsoy, M.S. (2006). *Kentsel dönüşüm projelerinin kent etkisi üzerindeki etkisi (Lübnan-Beyrut-Solidere kentsel dönüşüm projesi örnek alan inceleme)* (Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dengiz, S., Özaslan, A. (2019). Kentleşme oranını etkileyen faktörlerin analizi: OECD ülkeleri üzerine bir inceleme. *Toplum ve Demokrasi*, 13, 27-69.
- Deniz, B. (2005). Kentsel kamusal mekanlar bağlamında 100. Yıl Olimpiyat Parkı'nın (Atlanta, Abd.) irdelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2 (1) , 5-10.
- Doğan, H.A., (2019). *Kentlerin ses kimliğinin işitsel peyzaj yaklaşımı ile belgelenmesinde alan seçim modeli önerisi: Eskişehir örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Doğan, K., Doğan, M. (2020). İstanbul’da yerleşme - ulaşım ilişkisine coğrafi bakış.

- Dündar, Ö. (2006). *Kentsel dönüşüm uygulamalarının sonuçları üzerine kavramsal bir tartışma*. (11–13 Haziran 2003) Kentsel Dönüşüm Sempozyumu. (İstanbul Bildiriler Kitabı) içinde 65-74. Ankara: TMMOB Şehir Planlama Odası Yayını.
- Eldiasty, A., Hegazi, Y., El-Khouly, T. (2021). Using space syntax and topson to evaluate the conservation of urban heritage sites for possible unesco listing the case study of the historic centre of Rosetta, Egypt. *Ain Shams Engineering Journal*, 12 (4), 1-13.
- Eleftheriou V., Knieling J. (2017). The urban project of HafenCity. Today's urban and traffic profile of the area. executive summary of methodology and traffic research conducted in the region. *Transportation Research Procedia*, 24, 73-80.
- Erbek, O., Sağ, N. S. (2019). Kentsel dönüşümde örnek proje deneyimleri ve çıkarımlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (65), 389-402.
- Erdoğan, E. (2006). Çevre ve kent estetiği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 8 (9), 68-77.
- Erdönmez, İ.M.Ö., Kaptanoğlu A.Y.Ç. (2007). Peyzaj estetiği ve görsel kalite değerlendirmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 58 (1), 39-51.
- Erdönmez, E. (2006). Kent ve toplum ilişkisi; açık kamusal mekanlar. *Mimarist*, 22, 67-72. İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası Yayını.
- Erdönmez, E., Çelik, F. (2016). Kentsel mekanda kamusal alan ilişkileri. *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (14) , 145-163.
- Erdönmez, M.,E., Akı, A. (2005). Açık kamusal kent mekanlarının toplum ilişkilerindeki yeri, *Megaron YTU Mim. Fak. E-Dergisi*, 1(1), 67-87.
- Eren, Ç. ve Koçyiğit, M. (2020). Kent imajının ve kentsel rekreasyon alanlarına yönelik algının ölçümü. *Aksaray İletişim Dergisi*, 2 (1), 66–81.
- Erhat, A. (2007). *Mitoloji sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Ergun, C. (2011). *Kentsel dönüşüm sürecine dönüşüm alanlarından bakmak: İstanbul Maltepe (Başbüyük ve Gülsuyu Mahallesi) örneği* (Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bölümler Enstitüsü, Isparta.
- Erkal, N. (2006). İspanya kentlerinde güncel kentsel dönüşüm projeleri ve Barselona örneği. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülten 40*, 66-69. 25.06.2023, Erişim adresi: <https://www.kentselstrateji.com/wp-content/uploads/TMMOB-Bulten40.pdf>.
- Erkan, N.Ç., Yenen Z. (2009). Yerleşmelerde imaj analizi konusunda bir yöntem: Kastamonu örneği, *Megaron*, 5 (2), 67-81.
- Ertaş, M. (2011). Kentsel dönüşüm çalışmalarında sosyal boyutun incelenmesi, Ankara ve Londra örnekleri. *Selçuk-Teknik Dergisi* 10 (1), 1-18.

- Erysheva, E., Moor, V. (2021). Visual identity of seaside city's cultural landscape. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 1079 (3), 032088. Erişim adresi: 10.1088/1757-899X/1079/3/032088.
- Es, M. (2011). Kentsel dönüşüm. *Büyüteç Dergisi*, Ankara Sanayi Odası Yayın Organı, (Temmuz –Ağustos), 55-67.
- Evans, J., Vacha, T., Kok, H., Watson, K. (2021). How cities learn: from experimentation to transformation. *Urban Planning*, 6 (1) ,171-182.
- Evren, B. (2021). *Kadınlara mahsus deniz hamamları*. Osmanlı İstanbul'unda Kadın kitabı içinde (375- 401) İstanbul: Kültür AŞ. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Eyice, S., Tekeli, İ. (1994). Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. (5.Cilt) İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı'nın Ortak Yayını.
- Eyice, S. (2010). İstanbulun mahalle ve semt adları hakkında bir deneme. *Türkiyat Mecmuası*,14 (0), 199-216.
- Eyidiker, U. (2021). Kentsel dönüşüm-kentsel yenileme ayrımı ve Türkiye'de kentsel dönüşüm. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (2) , 96-104.
- Eyüpoğlu Özeş, A., (2019). *Üsküdar kent merkezindeki kamusal alanların imge ve bileşenlerine yönelik bir alan araştırması* (Yüksek Lisans Tezi) Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Feleki, E., Achillas, C., Vlachokostas, C., Michailidou1, A. V., Ortega L., Moussiopoulos, N. (2018). Preservation of the mediterranean identity: an intra-city analysis towards a macro-regional approach for the characterisation of urban sustainability. *Sustainability*, 10 (10), 3551.
- Furlan, R., Petruccioli, A., Binbaşı, M., Zaina, S., Zaina, S., Al Saeed, M., Saleh, D.(2019). The urban regeneration of west-bay, business district of Doha (State of Qatar): A transit-oriented development enhancing livability. *Journal of Urban Management*. 8 (1), 16-144.
- Galdini, R. (2005, August 27). *Urban regeneration process - the case of genoa, an example of integrated urban development approach*. 45th Congress of the European Regional Science Association: "Land Use and Water Management in a Sustainable Network Society Amsterdam, The Netherlands, European Regional Science Association (ERSA), Louvain-la-Neuve.
- Gehl, J. (1989). A changing street life in a changing society. *Places*, 6 (8), 8-17.
- Gehl, J. (2001). *Life between buildings: using public space*. Denmark:The Danish Architectural Press.
- Gehl, J.(2004), *Places for people city, of Melbourne in collaboration with Gehl architects*, Melbourne: Urban Quality Consultants Copenhagen.
- Gehl, J., Svarre, B. (2013). *How to study public life*. Translated by Karen Ann Steenhard Washington: Island Press.

- Gemici F. E. (2007). *Gündelik hayatın, mekan pratikleri ile ilişkisinde yeni kamusal alanların yorumlanması alışveriş merkezleri* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Genç, F. N. (2008). Türkiye’de kentsel dönüşüm: mevzuat ve uygulamaların genel görünümü. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 15 (1),115-130.
- Ghorab, P., Yücel Caymaz, G.F. (2014). Evaluation of street furniture according to basic design principles. *International Journal of Electronics Mechanical and Mechatronics Engineering*, 4 (3), 757-772.
- Golup, O., Ozerina, A., Timofeeva, T. (2020). *Representation of urban identity in media space*. II International Scientific and Practical Conference, Individual and Society in the Modern Geopolitical Environment. 295-301. Erişim adresi:10.15405/epsbs.2020.12.04.35
- Gordon, D. (1999). Implementing urban waterfront redevelopment in an historic context: a case study of the the boston naval shipyard. *Ocean & Coastal Management*, 42 (10-11), 909-931.
- Gökgür, P. (2008). *Kentsel mekanda kamusal alanın yeri*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Göregenli, M., Karakuş, P., Kösten, E.Y.Ö., Umuroğlu, İ. (2014). Mahalleye bağlılık düzeyinin kent kimliği ile ilişkisi içinde incelenmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 29,73-85.
- Görgülü, Z. (2002). *Kentsel dönüşüm ve ülkemiz*. İzmir, TMMOB İzmir Sempozyumu sunulan bildiri (767-780). 25.26.2023, Erişim adresi: <http://www.tmmobizmir.org/wp-content/uploads/2014/05/200872.pdf>.
- Greene, S. (1992, Spring). *Cityshape: Communicating and evaluating community design, american planning association*. Journal of the American Planning Association, 58 (2), 177-189.
- Gurallar, Y. N. (2009). Kamu-kamusal alan-kamu yapıları-kamusal mekan: modernite öncesi ve sonrası için bir terminoloji tartışması. *Mimarlık Dergisi*, 350, 52-55.
- Gülserin, F. C. (2010). *Kamusal alan kavramının değişiminin Büyükdere aksı üzerinden incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gümüşboğa, B. (2009). *Katılım ekseninde kentsel dönüşüm: Altındağ Aktaş Mahallesi örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gündoğdu, H. M., Kuru, A., Özkök, M. K. (2016). Kırklareli kent algısı üzerine deneysel bir çalışma. *İdealkent*,7 (18),48-79.
- Güner S., Gültekin, P. (2020). Kültürel odaklı peyzaj biyografisinin oluşturulması: Üsküdar kıyı bandı örneği. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8, 1358-1382.
- Gür, M. (2014). *Kentsel dönüşüm uygulamasında yaşam kalitesi araştırması ve kavramsal bir model önerisi: Bursa Doğanbey örneği* (Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

- Gürsel, D. (2012). *Büyükşehir'den Maltepe dolgu alanı'na ilişkin açıklama 5 Temmuz 2012*. 26.06.2023, Erişim adresi: <https://www.arkitera.com/haber/buyuksehirden-maltepe-dolgu-alanina-iliskin>.
- Güzel, B. İ., Sönmez, N. (2020). Kamusal mekanlarda kültür kavramının etkisi. *Social Sciences Studies Journal* 6 (59),1333-1347.
- Haapala, A. (2003). The urban identity: the city as a place to dwell. *Estonian Academy of Arts*, 3, 13-24.
- Habermas, J. (1962). *Strukturwandel der Öffentlichkeit: Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft*. Frankfurt: Suhrkamp Verlag.
- Habermas, J. (2001). *İletişimsel eylem kuramı , I-II* (Çev.: M. Tüzel). İstanbul: Kabcacı Yayınevi.
- Hammer, J. V. (1990). *Büyük Osmanlı Tarihi* (Cilt 2) içinde (624-629). İstanbul: Üçdal Neşriyat Yayınevi.
- Heidenreich, M. (2013). The new museum folkwang in Essen. A contribution to the cultural and economic regeneration of the Ruhr area?. *European Planning Studies*. 23, 1-19. Erişim adresi: 10.1080/09654313.2013.817545.
- Hogg, M. A., Reid, S.A.(2006). Social identity, self-categorization, and the communication of group norms. *Communication Theory* 16 (1), 7-30.
- Holland, C., Clark, A., Katz, J., Peace, S. (2007). *Social Interactions in Urban Public Places*. Bristol: The Policy Press.
- Hürlimanna, A.C., Warren Myersa, G., Nielsena, J., Moosavib, S., Busha, J., March, A. (2022). Towards the transformation of cities: A built environment process map to identify the role of key sectors and actors in producing the built environment across life stages. *Cities*,121, 103454.
- Irmak, M. A., Yılmaz, H. (2010). Farklı peyzaj karakter alanlarına göre doğal ve kültürel kaynak değerlerinin görsel analizi: Erzurum örneği. *GOÜ, Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27 (2),45- 55.
- İnceoğlu, M. (2007). *Kentsel açık mekanların kalite açısından değerlendirmesine yönelik bir yaklaşım: İstanbul meydanlarının incelenmesi* (Doktora Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- İnceoğlu, M., Aytuğ, A. (2009). Kentsel mekanda kalite kavramı. *Megaron*, 4 (3), 131-146.
- İlgar, E. (2008). *Kent kimliği ve kentsel değişimin kent kimliği boyutu: Eskişehir örneği*, (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- İngün Karkış, Ö. (2015). *Kentsel toplumsal hareketlerde cinsiyete dayalı dinamikler: kentsel dönüşüm sürecinde Başbüyük ve Gülsuyu-Gülensu Mahalleleri* (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- İlmen, S. (2001). *Süreyya Paşa'nın anıları; teşebbüslerim reisliklerim*. İstanbul: Kasdav Yayınevi.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2005). *Maltepe E-5 Güneyi / Kuzeyi 1/5000 Ölçekli Nazım İmar Planı Raporu*. İstanbul: Şehir Planlama Müdürlüğü Yayını.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi 1 (2005). *Maltepe dolgu alanı sunumu*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Etüd ve Projeler Müdürlüğü. 17.09.2023, Erişim adresi: https://www.slideshare.net/34for2023/maltepe-dolgu-alan-sunum?from_action=save.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2011). *İstanbul metropoliten alanı kentsel ulaşım ana planı*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Daire Başkanlığı, Ulaşım Planlama Müdürlüğü Yayını.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2018). *Maltepe İlçesi hizmet ve yatırımlarımız*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2019/2/MALTEPE-2018.pdf>.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2020). *İstanbul İli, Maltepe İlçesi, Dragos 3.Derece Doğal Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı plan açıklama raporu*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi. 17.09.2023, Erişim adresi: https://sehirplanlama.ibb.istanbul/wp-content/uploads/2021/11/Plan-aciklama-raporu-dragos_5000_1000_rpr_17_d.pdf.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi-1 (2022). *Maltepe, Balıkçıköy Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planı*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://sehirplanlama.ibb.istanbul/maltepe-balikcikoy/>.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi-2 (2022). *Maltepe Tsunami eylem kitapçığı*. Maltepe İlçesi Tsunami Risk Analizi ve Eylem Planı Raporu. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 17.09.2023, Erişim adresi: content/uploads/2020/07/MALTEPE_TSUNAMI.pdf.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi-1 (2023). *Şehir Bölge Planlama Müdürlüğü resmi sitesi*. 17.09.2023, Erişim Adresi: <https://sehirplanlama.ibb.istanbul/arsiv/>
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi-2 (2023). *Belediye tarihçesi*. 17.09.2023, Erişim Adresi: <https://www.ibb.istanbul/icerik/belediye-tarihcesi>
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi-3 (2023). *Gençlik ve Spor Müdürlüğü resmi sitesi*. 17.09.2023, Erişim Adresi: <https://genclikspor.ibb.istanbul/turkiyenin-en-buyuk-acik-hava-spor-ve-yasam-merkezi-ibb-orhangazi-sehir-parki/>.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi-4 (2023). Kültür Dairesi Başkanlığı verisi.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi-5 (2023). *Park, Bahçe ve Yeşil Alanlar Dairesi Başkanlığı 2020-2024 stratejik raporu*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- İstanbul Kalkınma Ajansı (2014). *2014- 2023 İstanbul Bölge Planı Raporu*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great american cities*, New York: Random House.

- Jacobs, J. (2011). *The Death and Life of Great American Cities*. Vintage Books A Division Of Random House, Inc. New York.
- Jihad, A., Chuloh J. (2021). Extracting the planning elements for sustainable urban regeneration in dubai with ahp (analytic hierarchy process). *Sustainable Cities and Society*,76,103496. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1016/j.scs.2021.103496>.
- Kaçır, T. İ. (2018). *Avusturyalı oryantalist Hammer-Purgstall'ın gözünden Osmanlı Şehirleri*.4. Milletler Arası Şehir Yazarları Kongresi (Bildiriler kitabı) içinde (661-670). İstanbul: Esenler BelediyesiŞehir Düşünce Merkezi Şehir Yayınları.
- Kahraman, H. (2008). *Samsun'da kentsel dönüşüm uygulamaları*. Samsun Kenti Sempozyumu. (Bildiriler kitabı) ,içinde (9-31),Samsun: TMMOB Yayını.
- Kahraman, M. D. (2019). Kamusal alanın dönüşümü ve kentsel mekanın iletişimsel niteliği üzerine düşünmek. *Planlama*, 29 (3),195–201.
- Kahya, E. (1988). Türkiye’de ilk demiryolları. *Belleten*, 52 (202), 209-218.
- Kalaycı Önaç, A. (2017). *Kentsel dönüşüm sürecinde kentsel peyzaj değerleri analizi; İzmir - Bayraklı kentsel dönüşüm alanı örneği* (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kalın A, (2004). *Çevre tercih ve değerlendirmesinde görsel kalitenin belirlenmesi ve geliştirilmesi: Trabzon sahil bandı örneği* (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Karacagil, Ö. K. (2011). *Süreyya İlmen'in hayatı, faaliyetleri ve eserleri* (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Karafakı, Ç. F. (2018). Niğde İli Efendibey kentsel dönüşüm projesi’nin peyzaj mimarlığı açısından irdelenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*,1 (2), 93-105.
- Karaibrahimoğlu, S. (2021). Kuşak değişimi bağlamında kentsel kamusal mekanı yeniden düşünmek. *Planlama Dergisi*,3 (31), 519-530.
- Karakoç, M. (2011). *Kent mekanının biçimlenmesinde imar mevzuatının etkisi, Başbüyük kentsel dönüşüm alanı örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karakoç, R.(2011). Göç Edenlerin Kentsel bütünleşme ve siyasal katılma durumlarına yönelik bir araştırma: Konya örneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11 (21), 241-262.
- Karaorman, T. (2018). *Hestia – sonsuz ateşin tanrıçası*. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://www.tarihlisanat.com/hestia>.
- Karayılmazlar, A. S., Çelikyay, H. S. (2018). Kentlerde kamusal alanların tasarımı ve önemi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (17), 83-90.

- Karşlı, S. (2018). *Türkiye'de mülkiyet kavramının kentsel dönüşüm ve gayrimenkul geliştirme süreçlerindeki önemi; Başbüyük ve Gülsuyu Mahalleleri örneği* (Yüksek Lisans tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karşlı, S., Baz, İ. (2018). Türkiye'de kentsel dönüşüm sürecinde mülkiyet kavramının rolü: Başbüyük ve Gülsuyu Mahalleleri örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 1 (1) , 37-52.
- Kayacan, T., Özel Y., Kayacan B. (2019). Kente kazandırılan yeni yaşam alanları. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (16) , 679-687.
- Kayalar, J. (2006). *Kent ve meydan olgusu-yeniden canlandırma sürecinde karşılaştırmalı bir irdeme: Trafalgar Meydanı ve Eminönü Meydanı* (Yüksek Lisans Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kayalar, A. (2009). *Soylulaştırma projelerinin çift yönlü simetrik model kavramları çerçevesinde değerlendirilmesi: sulukule ve fener-balat örnekleri* (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaymaz, İ. (2013). Urban landscapes and identity. *Intechopen*, in advances in landscape architecture (739-760), 15.10.2023, Erişim adresi: 10.5772/55754.
- Kaypak, G. (2010). Antakya'nın kent kimliği açısından irdelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (14), 373-392.
- Kedik, A. S. (2011). Kamusal alan, kent ve heykel ilişkisi. *Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 229-240.
- Keleş, R. (1998). *Kentbilim terimleri sözlüğü*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Keleş, R. (2000). *Yerinden yönetim ve siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (2004). Kentsel dönüşümün tüzel altyapısı. *TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Mimarist Dergisi*, 4 (12), 7375.
- Keleş, R. (2010). *Kentleşme Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Keleş, R. (2012). Kamusal alan, kentleşme ve kentlilik bilinci. *Güney Mimarlık*, 10, 10-12.
- Keskin, I. (2018). *21.Yy. İstanbul'daki Toplu Konutların Yaşama Mekanlarının Kurgusal Açından Örneklerle İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıçaslan, Ç., Malkoç, E. Özkan, M.B., Tunçalp, G., Aydın A.O. (2012). Kentsel sit yerleşimlerinde dış mekan yaşantısının değerlendirilmesi: Şirince Köyü, Selçuk. *DergiPark*, 49 (3), 265 – 27.
- Kırtaş, E. E., Tomruk B. (2022). Ayazağa, Türkiye'de değişen kentsel formun sosyal ve mekansal etkileri. *Kentsel Morfoloji*, 27 (1), 31-50.
- Kiper, T. (2014). Peyzaj mimarlığı öğrencilerinin çevre tutumlarının belirlenmesi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 80-88.

- Kiper, T., Korkut, A., Topal, T. Ü. (2016). Kıyıköy Örneğinde ekoturizm planlamasına yönelik görsel peyzaj analizinin uygulanması. *KSÜ Doğa Bilimi Dergisi*, 20 (3),258-269.
- Kiraz, A.G. (2017). *A'dan z'ye kentsel dönüşüm, kentsel dönüşüm ile ilgili pratik bilgiler ve dilekçeler*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Kızıroğlu, A. M. (2017). Türkiye'nin nüfus değişimine göre il bazında kentleşmesine bir bakış (1965-2014) . *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (16), 153-183.
- Koday, S.(2000). Haydarpaşa Gebze İstasyonu arasındaki demiryolu banliyö ulaşımı. *Türk Coğrafya Dergisi*,35:261-276, İstanbul.
- Korkut, A., Kiper, T. Üstün Topal T. (2016, Ekim 20-22). *Kentsel dönüşüm ve peyzaj mimarlığının dönüşüm içindeki yeri*. Yaşanılabilir, İnsan Odaklı Kent Yaklaşımı, 4. Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi (Çalıştay kitabı) içinde (25-38). İstanbul: Interconurban
- Kostoff, S. (1999). *The city assembled*. (Vol. 1st ed.), London: Thames and Hudson.
- Köktürk, E. (2009). Sürdürebilir bir şehir için kentsel dönüşüm. *Kentsel dönüşümde taşınmaz derleme*.(1. Baskı) içinde (37-71). İstanbul: Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Merkezi Yayını.
- Köylü, P. (2020). Kent kimliği ve kent kimliğini oluşturan etmenler. *Marka, kimlik, turizm ve Bartın kent kimliği* (Çalıştay kitabı) içinde (11-20). Bartın: Bartın Üniversitesi Yayını.
- Kuçur, S.S. (2019). İstanbul'un tarihî müslüman mezarlıkları. *İstanbul Tarihi* (Cilt 5) içinde (428-457). İstanbul:İslam Araştırmaları Merkezi ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Kültür A.Ş. Yayını. Erişim adresi: <https://istanbultarihi.ist/assets/uploads/pdf/istanbulun-tarihi-musluman-mezarliklari-184.pdf>.
- Kuğu Tüfekçioğlu, H. (2008). *Tarihsel çevrede görsel peyzaj kalite değerlendirmesi İstanbul, Yedikule örneği* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul.
- Kurtuluş, H., Aslan, Ş., Şen, B., Kaya Erdoğan, E., Kurşuncu, H., Yılmaz, S., Doğan, S., Üçdağ, Z. (2018). *Toplumsal hafızada, zamanda ve mekanda Maltepe*. İstanbul: Maltepe Belediyesi Kültür Yayını.
- Kuru, Z., Halu, Y.Z. (2020). Sayfiye yerleşimlerinin tarihsel süreç içerisindeki değişimine yönelik bir araştırma: Dragos, Orhantepe Mahallesi örneği. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*. 10 (0), 339-361
- Kütükcüoğlu, A.G. (2015). *Kentsel dönüşüm uygulamalarında proje yönetimi, İstanbul'da Karanfilköy örneği* (Doktora Tezi) Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lalli, M. (1992). Urban-related identity: theory, measurement and empirical findings. *Journal of Environmental Psychology*,12, 285-303.

- Lang, J., Marshall, N. (2016). *Urban Squares As Places Links and Displays: Successes and Failures*. London, New York: Routledge.
- LeGates, R.T., Stout, F. (1998). *Modernism and early urban planning, 1870-1940*. Early Urban Planning, 1870-1940. Richard T. LeGates ve Frederic Stout (der.) The City Reader. (2. Baskı) içinde (299-313). London, New York: Routledge.
- Lewicka, M. (2008). Place attachment, place identity and place memory: Restoring the forgotten city past, *Journal of Environmental Psychology* (28), 209-231.
- Lichfield, N. (1988). *Economics in Urban Conservation*. Cambridge: Cambridge University Press in Association with Jerusalem Institute for Israel Studies, Jerusalem.
- Liu, L., Lin, Y., Wang, S. (2014). Urban design for post-earthquake reconstruction: a case study of Wenchuan County, China. *Habitat International*, 41, 290-299.
- Llorensa, J., Zanellib, A. (2016). *Structural membranes for refurbishment of the architectural heritage*. International Symposium on (Novel structural skins - Improving sustainability and efficiency through new structural textile materials and designs), *Procedia Engineering*, 155, 18-27.
- Loukaitou Sideris, A., Banerjee, T. (1993). The negotiated plaza: Design and development of corporate open space in downtown Los Angeles and San Francisco, *Journal of Planning Education and Research*, 13 (1),1-12.
- Lynch, K. (1964). *The image of the city*. Cambridge: MIT press.
- Lynch, K. (2020). *The image of the city*. MIT Press, Cambridge, Massachusetts, (Çeviren: Başaran İ.). *Kent İmgesi*, (13. Basım) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Madanipour, A. (1996). *Design of urban space: an inquiry into a socio-spatial process*. New York: John Wiley.
- Madanipour, A. (2000). Public space in the city. Paul Knox ve Peter Ozolins (der.) *Design Professionals and the Built Environment* (117-125).New York: John Wiley.
- Madanipour, A. (2010). Whose Public Space. In A. Madanipour (Ed.), *Whose public space? international case studies in urban design and development* (237-243). New York: Routledge.
- Madanipour, A. (2014). *Urban design: space and society*. England: Palgrave Macmillan.
- Malkoç True, E., Sönmez Türel, H. (2017). PPS (Project for Public Spaces)'nin mekan diyagramı temelinde kamusal bir mekanın analizi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 54 (3), 319-326.
- Maltepe Belediyesi (2014). *Maltepe Belediyesi 2014 yılı faaliyet raporu*. 20.12.2022, Erişim adresi: http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/f3YX2+Maltepe_2014_Faaliyet_Raporu.Pdf.

- Maltepe Belediyesi (2015). *Maltepe Belediyesi 2015 yılı faaliyet raporu*. 20.12.2022, Erişim adresi: https://www.maltepe.bel.tr/upload/files/2015_Faaliyet_Raporu.pdf.
- Maltepe Belediyesi (2021). *Maltepe Belediyesi faaliyet raporu*. 20.12.2022, Erişim adresi https://www.maltepe.bel.tr/upload/files/2021_Faaliyet_Raporu.pdf .
- Maltepe Belediyesi (2022). *Maltepe Belediyesi resmi sayfası*. 20.12.2022, Erişim adresi: <https://www.maltepe.bel.tr/>.
- Maltepe Belediyesi (2023). *Maltepe Belediyesi 2020-2024 stratejik plan raporu*. 20.12.2022, Erişim adresi: https://www.maltepe.bel.tr/upload/strateji/2020_2024_Stratejik_Plan.pdf
- Mansur, H.M., Alves, F.B., Costa, A.R. (2023). Kent kimliğinin değerlendirilmesine yönelik kapsamlı bir metodolojik yaklaşım. *Sürdürülebilirlik*, 15,13350.
- Mehta, V. (2014). Evaluating public space. *Journal of Urban Design*, 19 (1), 53-88.
- Mehanna, W., Mehanna, W. (2019). Urban renewal for traditional commercial streets at the historical centers of cities. *Alexandria Engineering Journal*, 58 (4), 1127-1143.
- Melnychuk, A., Gnatiuk, O. (2019). Public perception of urban identity in post-Soviet city: The case of Vinnytsia, Ukraine. *Hungarian Geographical Bulletin* 68 (1), 37-50.
- Meral, F. E., Çelen Öztürk, A. (2023). Kentin imgelenebilirliğinde kamusal alanda yer alan heykellerin etkisi: Eskişehir örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 13 (1), 308-325.
- Mitchell, D. (1995). The end of public space, people's park, definitions of the public and democracy, *Annals of the Association of American Geographers*, 85 (1), 108-133.
- Mısırlı, N., Kiper, T., Korkut, A. (2019). Doğal ve kültürel kent kimliklerinin belirlenmesi: Edirne İli Karaağaç Mahallesi örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 21 (1), 52-65.
- Nalbant, M. (2016). Türkiye’de kentsel mekanlarda kamusal alanın konumu: tarihsel perspektiften bir değerlendirme. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 1 (1), 12-27.
- Nasar J.L. (1998). *The evaluative image of the city*. Thou sand Oaks, CA: Sage Publications.
- Nergiz, A. (2018). *Kitap notları: Türkiye’de tayyarecilik ve balonculuk tarihi*. Erişim adresi: <https://www.havayolu101.com/2018/04/15/kitap-notlari-turkiyede-tayyarecilik-ve-balonculuk-tarihi>.
- Neğiş, A., Kiper, T., Özyavuz, M. (2021). Kentsel mekanlarda kalite arayışı çerçevesinde insan odaklı tasarım yaklaşımı: Edirne Selimiye Camii ve çevresi örneği, *Kent Akademisi*, 13 (43), 156-173.
- Newman, O. (1996). *Creating defensible space*. Washington: US Department of Housing and Urban Development.
- Odabaş, U. K. (2018). Tarihsel süreçte kamusal alanın yapısal dönüşümü ve Habermas. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2051-2066. 28.07.2023, Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/39871/469015>.

- Oktay, D. (2002). The quest for urban identity in the changing context of the city: Northern Cyprus. *Cities*. 28.07.2023, Erişim adresi: 10.1016/S0264-2751(02)00023-9.
- Oktay, D. (2004). Urban design for sustainability: A study on the Turkish city. *The International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 11 (1), 24-35.
- Oktay, D. (2008). Kentsel tasarım ve kamusal alan: kavram, uygulama ve eğitim bağlamında değerlendirmeler, *Mimarİst*, 28 (3), 50-57.
- Oktay, D. (2011). Kent kimliğine bütüncül bir bakış. *İdealkent*, 2 (3) , 8-19.
- Okumuş, G., Ediz, Ö. (2022). Kamusal alanın dönüşümü üzerine morfolojik bir bakış: Bursa Cumhuriyet Alanı-Atatürk Heykeli örneği. *Türkiye Kentsel Morfoloji Ağı*, 1007-1035.
- Osorio, P., Neira, M., Hermida, M. A. (2017). Historic relationship between urban dwellers and the Tomebamba River. *International Journal of Sustainable Building Technology and Urban Development*, 8 (2), 144-152.
- Otaner, Z.F., Keskin, A. (2005). Kentsel geliştirmede kamusal alanların kullanımı *İtüdergisi/A Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 4 (1), 107-114.
- Önaç, A.K. (2017) *Kentsel Dönüşüm Sürecinde Kentsel Peyzaj Değerleri Analizi; İzmir-Bayraklı Kentsel Dönüşüm Alanı Örneği* (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Önal, F. (2014). Kamusal bir alan olarak parkları yeniden düşünmek. *Mimarist*, 1, 27-33.
- Önem, B.A., Kılınçaslan, İ. (2005). Haliç bölgesinde çevre algılama ve kentsel kimlik. *İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık, Planlama, Tasarım Dergisi*, 4 (1), 115-125.
- Öz, A. (2009). *Kuzey Ankara Kentsel Dönüşüm Projesinin peyzaj mimarlığı açısından irdelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbek, M. (2004). *Kamusal alan* (1.Baskı). İstanbul: Hil Yayınları.
- Özbey, D.Ö., Başer, H.H. (2015). Kent marka imajı oluşumunda etkili unsurların önem ve yeterlilik derecelerinin Konya açısından incelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (39), 923-932.
- Özdamar, K. (2002). *Paket programlar ile istatistiksel veri analiz-2 (çok değişkenli analizler)*. Eskişehir: Kaan Kitapevi Yayını.
- Özdede, S., Karaçor, E., Gültekin, P. (2013 Kasım 14-17). *Kentsel dönüşüm projelerinin peyzaj mimarlığı disiplini açısından değerlendirilmesi: Düzce İli örneği*. Peyzaj Mimarlığı 5. Kongresi- Dönüşen Peyzaj (Bildiri kitabı) içinde (796- 797). Adana: TMMOB Peyzaj Mimarları Odası Yayınları.
- Özdemir, B. (2011). *Çevresel psikolojinin kamusal alan kullanımına etki değerlendirmesi, Taksim Gezi Parkı örneği* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Özdemir, G., Çelik Özşahin, L. (2018). Kentsel muhalefeti ve kentsel dönüşümü yeniden düşünmek:Gülsuyu-Gülensu Mahallesi. *SAV Katkı*, (6), 21-31.
- Özdemir, A. (2009). Katılımcı kentli kimliğinin oluşumunda kamusal yeşil alanların rolü: Ankara kent parkları örneği. *Turkish Journal of Forestry* 10 (1),144-153.
- Özdemir, N., Türkseven Doğrusoy, İ. (2016). Kapalı konut sitelerinin kamusal açık alanlar açısından oluşturduğu problemlerin insan çevre ilişkileri bağlamında irdelenmesi. *Megaron*, 11 (3), 359-371.
- Özden, P. P. (2008). *Kentsel yenileme*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Özden, E. Ö. (2016). Kalkınma aracı olarak organize sanayi bölgelerini yeniden kurgulamak. *Megaron*, 11 (1), 106-124.
- Özden, P. (2006). Türkiye'de kentsel dönüşümün uygulanabilirliği üzerine düşünceler. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 0 (35), 215-233.
- Özden, P. P., Kubat, A. S. (2003). Türkiye’de şehir yenilemenin uygulanabilirliği üzerine düşünceler. *İTÜ Dergisi Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 2 (1), 77-88.
- Özden, P.P. (2002). *Yasal ve yönetsel çerçevesiyle şehir yenileme planlaması ve uygulaması: Türkiye Örneği* (Doktora tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstanbul.
- Özer, E., Üstündağ, K., Erturan, A., Özaltın, G. S. (2020). Toplum temelli tasarım yaklaşımı kapsamında kentsel tasarım rehberi için süreç tasarımı ve yönetimi önerisi; Ordu örneği. *Megaron*, 15 (4), 639-662.
- Özgür, E. F. (2012). Tüketime bağlı bir kimlik ögesi olarak konut ve planlama açısından bir değerlendirme. *Tasarım + Kuram*, 8 (14), 29-45.
- Özkan, D. G. (2017). *Kampüs açık mekan çevresel özelliklerinin yere bağlılık duygusu üzerindeki etkileri: K.T.Ü. Kanuni Kampüsü örneği* (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Özkan, Ö., Tanrıverdi Çetin, Ç., Alp J. (2015). *Dolgu alanları: kıyı sınırını yeniden oluşturmak*. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/301674133>.
- Özmen, B., Nurlu, M. (1999). *Deprem bölgeleri haritası ile ilgili bazı bilgiler*. TMMOB jeoloji mühendisleri odası haber bülteni, 2(3), 32-35. 17.09.2023, Erişim adresi: https://www.jmo.org.tr/yayinlar/dergi_goster.php?dergikod=2&kodu=222&dergi=HABER%20B%DCLTEN%DD.
- Öztaş, N. (2005). *Türkiye’de kentsel dönüşüm ve haliç örnekleme* (Yüksek lisans Tezi), Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, S. (2005). Osmanlı İmparatorluğu'nda kamusal alanın dinamikleri. *İletişim*, 21, 96-124.
- Pacione, M. (2009). The view from the tower: geographies of urban transformation in Glasgow, *Scottish Geographical Journal*, 125 (2), 127-181.

- Panjaitan, T. W. S., Pojani, D., Darchen, S. (2022). The transformation of public space production and consumption in post-reformation Indonesian cities. *City, Culture and Society*, 29. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2022.100444>.
- Paumier, C.B., Dimond, C.C. ve Rich, D.P. (1988). *Designing the Successful Downtown*. Columbia:The Urban Land Institute.
- Peng, Y., Peng, Z., Feng, T., Zhong, C., Wang, W. (2021). Assessing comfort in urban public spaces: A structural equation model involving environmental attitude and perception. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (3), 1–17.
- Perinçek, V. S. (2003). *Kamusal alan-kamuya açık özel mekan ilişkisinde geçiş bölgeleri* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Polat, S. (2005). *Mimarlık ve kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasında dönüşüm projelerinin rolü: Bursa – santral garaj bölgesi örneğı* (Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Polat, S., Dostoğlu, N. (2007). Kentsel dönüşüm kavramı üzerine: Bursa’da Kükürtlü ve Mudanya örnekleri. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 61-76.
- Project for Public Spaces (2000). *How to turn a place around: a handbook of creating successful public spaces*, New York: Project For Public Space.
- Pospech, P. (2013). Mestsky verejny prostor: interpretativni pristup, The Urban Public Space: An Interpretative Approach. *Sociologicky Casopis*, 49 (1), 75.
- Punter, J. (2010). *Urban design and the british urban renaissance*, London, New York: Routledge.
- Ramos I. L., Bernardo, F., Ribeiro, S. C. Eetvelde, V. V. (2016). Landscape identity: implications for policy making. *Land Use Policy*, 53, 36-42.
- Rapoport, A. (1978). Nomadism as a man-environment system. *Environment and Behavior*, 10 (2), 215-246.
- Rasidia, M.H., Jamirsahb, N., Said, I. (2012). Urban green space design affects urban residents’ social interaction. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 68 (19), 464-480.
- Roberts, P. (2000). *The evolution, definition and purpose of urban regeneration*. Ed. Peter Roberts and Hugh Sykes, (9-36) London: Sage Publications.
- Ragheb, A., Aly, R., Ahmed, G.(2022). Toward sustainable urban development of historical cities: case study of Fouh City, Egypt. *Ain Shams Engineering Journal*, 13 (1), 101520.
- Roger Tym, Partners, One North East (2006). Physical Regeneration Investment Framework (Newcastle, One NorthEast) 25.06.2023, Erişim adresi: <http://www.ignite-ne.com>.
- Rybczynski, W. (1993). The New Downtowns. *Atlantic Monthly*, 271, 98 – 106. 17.09.2023, Erişim adresi:<https://doi.org/10.1007/978-88-470->.

- Sağır, A. (2009). Kentsel dönüşümlerden sosyal değişmelere: Pendik Belediyesi örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 4 (2), 57-80.
- Sağlam, A. İ., Öztürk, A. Ç., Kaçar, A. D. (2019). Türkiye'de kamusal mekanın gelişimi. *Ata Planlama ve Tasarım Dergisi*, 3(1), 47-58.
- Samuelsson, K., Giusti, M., Peterson, G.D., Brandt, S.A., Barthel, S. (2018). Impact of environment on people's everyday experiences in Stockholm. *Landscape and Urban Planning*, 171, 7–17.
- Santos Nouri, A., Costa, J., Santamouris, M., Matzarakis, A. (2018). Approaches to outdoor thermal comfort thresholds through public space design: a review. *Atmosphere*, 9 (108), 1-49.
- Sargolini, M. (2013). *The city under transformation*. M.Sargolini (Ed.). Urban landscapes: Environmental networks and quality of life içinde (19–42). Verlag:Springer..
- Sağsöz, A., Özyavuz, A., Al, S. (2013). Mimarlık, estetik kent estetiği ve kent kimliği kentli-kentleşme diyalogu. *Gaziantep Mimarlar Odası Kastel Dergisi*, 1(1), 22-29.
- Sarı, T. (2017). *2000 Sonrası İstanbul konut mimarlığında düşey yoğun yapılaşma karakteri ve imge arayışları* (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sarı, V. İ., Gökyurt, F., Doğan, T. (2019). *Nüfus yoğunluğu ve kentsel işlevler ile Türkiye'de ilçelerin kentleşme düzeyinin ölçülmesi* (Birinci baskı). Ankara: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını.
- Sassen, S. (2000). *Cities in the world economy*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- Saylan, Y. M. S., Erdönmez Dinçer, M. E. (2017). Kamusal alanların kullanımında mekan kalitesi; Eminönü Mercan Mahallesi. *Kent Akademisi*, 10 (29) , 1-18.
- Scitaroci, B., Scitaroci, M. (2021). Urban morphology of zagreb in the second half of the 19th century—landmarks guiding the reconstruction of the town and the preservation of identity after the 2020 earthquake. *Heritage*, 4, 3349-3364. 17.10.2023, Erişim adresi: 10.3390/heritage4040186.
- Selçuk, B., Aydoğdu, İ. (2014). Kentsel dönüşüm üzerine düşünceler: kazanım mı kayıp mı? *Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15 (2) , 33-53.
- Sennett, R. (2010). *Kamusal insanın çöküşü*, (çev. Serpil Durak ve Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sepe, M. (2013). Urban transformation, socio-economic regeneration and participation: two cases of creative urban regeneration. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 6, (1), 20-41.
- Sevenant, M., Antrop M. (2009). Cognitive attributes and aesthetic preferences in assessment and differentiation of landscapes. *Journal of Environmental Management*, 90, 2889-2899.

- Sezer, Z. (2018). *Fikirtepe kentsel dönüşüm uygulamalarında sosyo - mekansal değişimin incelenmesi* (Yüksek lisans Tezi), Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sezgin, C. (2019). *Kentsel dönüşüm ve yeni kuşakla sorunsalı: Gülsuyu-Gülensu örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sezik, M. (2018). Kentlerin tarihi ve kültürel dokusunun korunması bağlamında kentsel dönüşüm uygulamaları. *Kent Akademisi*, 11 (4) , 600-608.
- Sharma, V. (2020). *Visual identity as a solution to urban challenges in Asia*. Mumbai India (Feb 06-07) Part VII içinde (675-690). 25.09.2023, Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/350459639>.
- Shawket, I. M. (2019). Identity in urban spaces of residential compounds: Contributing to a better environment, *HBRC Journal*, 14 (2), 235-241.
- Sınmaz, S.(2018). Türkiye’de kentsel planlama ve dönüşüm sürecinde eksik bir halka: yarı kamusal mekanlar. *Mimarlık Dergisi (Kentsel Planlama)*, 402, 32-44.
- Simten Sütunç, H. (2018). *Bir sulak alanı biçimlendiren çok katmanlı dinamiklerin peyzaj biyografisi yaklaşımıyla araştırılması: Bafa Gölü örneği* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Solecka, I., Rinne, T., Caracciolo Martins, R., Kytta, M., Albert, C. (2022). Important places in landscape – investigating the determinants of perceived landscape value in the suburban area of Wrocław, Poland. *Landscape and Urban Planning*, 218, 104289.
- Soliman S. E. S., Elkhateeb A. ,A. (2022). Comparing user’s feelings in courtyard anddurqa’a: A case study of Mamluk madrassain Cair. *Ain Shams Engineering Journal*, 13(2), 101546.
- Sontay, E. , Selim, H. H. (2021). Kentsel dönüşüm uygulama modeli üzerine bir örnek tartışma (Kabakoz Mevki, Körfez/Kocaeli). *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 3 (2) , 235-245.
- Sönmez, N.Ö. (2006) Düzensiz konut alanlarında kentsel dönüşüm modelleri üzerine bir değerlendirme, *Planlama*, 2: 121–127.
- Stanley, B. W., Stark, B.L., Johnston, K. L., Smith M. E. (2012). Urban open spaces in historical perspective: a transdisciplinary typology and analysis, *Urban Geography*, 33 (8), 1089-1117.
- Stauskis, G., Eckardt, F. (2011). Empowering public spaces as catalysers of social interactions in urban communities, *Urbanistika ir architektūra*, 35 (2), 117–128.
- Stefanizzi S., Verdolini, V. (2022). A space of one’s own: identity and conflict in two Milan districts. *Quality,Quantity* 56(3), 109-130.
- Stephenson, J. (2008). The cultural values model: an integrated approach to values in landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 84. 127-139.

- Su, D. (2019). *İstanbul tarihi yarımada Küçükpazar alt bölgesi bir koruma yaklaşımı model önerisi* (Doktora Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, S. (1999). *Maltepe ve Kartal İlçelerindeki Halkın Türk Halk Müziği İle Olan İlişkileri* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin Körmeçli, P., Uslu, A. (2021). Erişilebilirlik ve sosyal etkileşim ilişkisinin kamusal alanlarda değerlendirilmesi: Çukurambar Mahallesi örneği. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 6 (2) , 414-427.
- Şahin, S. Z. (2003). *İmar planı değişiklikleri ve imar hakları aracılığıyla yanıltıcı (pseudo) kentsel dönüşüm senaryoları: Ankara Altındağ İlçesi örneği*. (11–13 Haziran), Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı (Birinci baskı) içinde (89-101). Ankara: TMMOB ŞPO Yayını.
- Şengül Başdere, S. (2018). *Tarihi çevrede morfolojik analiz“Kaleiçi, Denizli örneği”* (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Şentürk, A., Gülersoy, N., Z. (2019). Aidiyet, kent kimliği ve kentsel koruma etkileşimi bağlamında kullanıcı sürekliliğinin irdelenmesi: Kadıköy Moda örneği. *Megaron*, 14 (1), 145-159.
- Şişman, A., Kibaroglu, D., (2009). *Dünyada ve Türkiye’de kentsel dönüşüm uygulamaları*. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://obs.hkmo.org.tr/show>.
- T.C. Maltepe Kaymakamlığı (2021). *İlçemizin coğrafi yapısı*. 27.06.2023, Erişim adresi: <http://maltepe.gov.tr/ilcemizin-cografi-yapisi>.
- T.C. Maltepe Kaymakamlığı (2022). *Tarihçe*. 27.06.2023, Erişim adresi: <http://maltepe.gov.tr/tarihce>.
- TC. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (2022). *Karayolları genel müdürlüğü, tarihçe*. 27.06.2023, Erişim adresi: <https://www.kgm.gov.tr/sayfalar/kgm/sitetr/kurumsal/tarihce.aspx>.
- T.C. Maltepe Kaymakamlığı (2023). *İlçemizin nüfus durumu*. 17.09.2023, Erişim adresi: <http://www.maltepe.gov.tr/ilcemizin-nufus-durumu>.
- T.C. Maltepe Kaymakamlığı (2023). *Nostaljik Maltepe*. 17.09.2023, Erişim adresi: <http://maltepe.gov.tr/nostaljik-maltepe>.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2023). *İstanbul İli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı plan notu değişikliği açıklama raporu*. 28.12.2023, Erişim adresi: <https://istanbul.csb.gov.tr/istanbul-ili-1-100.000-olcekli-cevre-duzeni-plani-plan-hukmu-degisikligi-duyuru-439880>
- TDK (2023). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 25.06.2023, Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Taher S., Haqi, F. I. (2017). Principles of waterfront renovation to decisivespaces for local identity: a study case of PortAdelaide, South Australi. *IOP Conference Series Earth and Environmental Science*, 79 (1), 012028.

- Tekeli, İ. (2011). *Türkiye için eğitim yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Thomas, M. (1991). *The demise of public space*. In Town Planning Responses to City Change. edited by V. Nadin, and J. Doak, (209– 224). Avebury: Aldershot.
- Tırnakçı, A., Aklıbaşında, M. (2018). Tarihi çevrelerde kentsel peyzaj tasarımının Kayseri Mimar Sinan Parkı örneğinde incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 34 (3), 1-16.
- Tırnakçı, A. (2020). Kentsel peyzaj tasarımı açısından tarihi Kayseri kent meydanının (Cumhuriyet Meydanının) irdelenmesi. *Turkish Journal of Forest Science*, 4 (2), 314-332.
- Tiboni, M., Rossetti, S., Vetturi, D., Torrisi, V., Botticini, F., Schaefer, M. D. (2021). Urban policies and planning approaches for a safer and climate friendlier mobility in cities: strategies, initiatives and some analysis. *Sustainability*, 13 (4), 1778.
- Tingting, X., Tong, Z., Xu, S. (2019). Integration of microclimate into the multi-agent system simulation in urban public space. *Smart Cities*, 2 (3) 421-432.
- Toka, G. (2017). *Kentsel mekanda kimlik sorunsalı Akşehir örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Karatay Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tonnelat, S. (2010). The sociology of urban public spaces. (Published in Chinese in the journal) *Urban Planning Overseas*, 4, 84-92.
- Topay, M., Gül, A. (2009, Eylül 24-27). *Kentsel peyzaj düzenlemelerinin kentsel imge ve kentin kimlik kazanmasındaki rolü*. International Davraz Congress on Social and Economic Issues Shaping The World's Future: New Global Dialogue, (Birinci baskı) içinde (680-691). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayını.
- Topçu, K. (2011). *Alışveriş alanlarının mekansal kalite açısından değerlendirilmesi karşılaştırmalı bir analiz* (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Torabi, Z., Sima, Y. (2013). Urban Identity in the Entrance of City. (9 December).*International Journal of Architecture and Urban Development*, 3;4,47-54.
- Tuğcu, P., Vural Arslan, T. (2018). Kentsel dönüşüm konulu tez çalışmalarında (1999-2017) öne çıkan konular, sorunlar ve öneriler. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14 (1), 87-127.
- TÜİK (2022). *Türkiye İstatistik Kurumu, 2022 yılı nüfus verileri*. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://www.tuik.gov.tr/>
- Tunç, G. (2003). *Transformation of public space: the case of Migros Akköprü shopping center*. (Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kentsel Politika Planlama ve Yerel Yönetimler Bölümü, Ankara.
- Tunçer, M. (2006). *Kentlerimizi çağdaş altyapı ve görünüme kavuşturmak hedefinde planlama, kent tasarımı ve plancının rolü*. Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildirileri Kitabı, içinde (182-202). Ankara: TMMOB ŞPO Yayını.

- Turanlı, M., Taşpınar Cengiz, D. Bozkır, Ö. (2012). Faktör analizi ile üniversiteye giriş sınavlarındaki başarı durumuna göre illerin sıralanması. *İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 17, 45-68.
- Turok, I. (2007). *Kentsel dönüşümde yeni eğilimler ve yönetim*. Uluslararası Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, içinde (24-30). İstanbul: TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayınları.
- Tümer, H. Ö., Dostoğlu, N. (2008). Bursa’da dışa kapalı konut yerleşmelerinin oluşum süreci ve sınıflandırılması. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 53-68.
- Tümertekin, E. (2007). *İstanbul insan ve mekan*. (2. Baskı) içinde (10-13). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Türel, H. S., Turan, M. (2022). *Kentsel odak noktaları olan kent meydanlarına kavramsal çerçevede genel bir bakış*. Mimarlık & Planlama & Tasarımda Araştırma ve Değerlendirmeler-II, içinde (1-28). İstanbul: Gece Kitaplığı Yayını.
- Ujang, N.(2009). Place attachment and continuity of urban place identity. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 49 (2), 156–167.
- Ulu, A., Karakoç İ. (2004). Kentsel değişimin kent kimliğine etkisi. *Planlama Dergisi*, 3:59-66.
- Url 1 (2023). Erişim adresi: <https://siyaksibak.com/ronesans-mimarisi-ve-ronesans-donemi/>.
- Url 2 (2023). Erişim adresi: [https://blog.iae.org.tr/sergiler/gezinti-yerinden-meydana Taksim: İstanbul’un Kalbi sergisi ,İstanbul Araştırmaları Enstitüsü](https://blog.iae.org.tr/sergiler/gezinti-yerinden-meydana-Taksim-Istanbul-un-Kalbi-sergisi-Istanbul-Arastirmalari-Enstitusu).
- Url 3 (2023). Erişim adresi: <https://www.soylentidergi.com/kultur-101-antik-yunanda-kulturel-yasam-nasildi/>.
- Url 4(2023). Erişim adresi: <https://yapidergisi.com/kamusal-alan%E2%80%89%E2%80%89ozel-alan-etkilesimi/>.
- Url 5 (2023). Erişim adresi: Urban Development. <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview>.
- Url 6 (2023). Erişim adresi: <https://www.hafencity.com/en/overview/about-hafencity>.
- Url 7 (2023). Erişim adresi: <https://sourceable.net/stunning-forshaw-opens-on-sydneys-biggest-urban-renewal-project/>.
- Url 8 (2023). Erişim adresi: <https://www.publicspace.org/works/-/project/k127-zollverein-park>.
- Url 9 (2023). Erişim adresi: <https://www.scmp.com/business/china-business/article/3144396/swire-turn-zhangyuans-shikumen-cluster-shanghais-covent>.
- Url 10 (2023). Erişim adresi: <https://agep.it/progetti/ex-magazzini-general/>.
- Url 11 (2023). Erişim adresi: <https://www.tclf.org/boston-navy-yard>.

- Url 12 (2023). Maltepe İlçesi nüfusu. Erişim adresi: https://www.nufusune.com/maltepe-ilce-nufusu-istanbul#google_vignette.
- Url 13 (2023). Kağıthane planma kodları. Erişim adresi: <https://kentselstrateji.com/proje/kagithane-planlama-kodlari/>.
- Url 14 (2023). Bryas Sarayı'nın Bulunduğu Arazi, Semavi Eyice Koleksiyonu erişim adresi; <https://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=displayNewsItem&ID=49769>.
- Url 15 (2023). Tarihi İstanbul, İstanbul'un tarihi yerleri ve yapıları, Bostancıbaşı köprüsü erişim adresi; <https://www.tarihi.ist/bostancibasi-koprusu/>.
- Url 16 (2023). Servet-i fûnûn dergisi, İstanbul İyi Su Membaından: Kayışdağı erişim adresi; İstanbul İyi Su Membaından: Kayışdağı - Servet-i Fûnûn Dergisi (servetifunundergisi.com).
- Url17 (2023). Feyzullah Ciner Okulu. Erişim adresi: https://www.facebook.com/AltintepeMahallesi/photos/maltepenin-tarihindeki-ikinci-okulun-adi-turgay-ciner-ilkokulu-olunca-kimse-memn/631007776984748/?paipv=0&eav=AfYgkeisXua-aQSa9SSj4KLL9ZFqvUW31-t6qO2QdruCBLCC2w5yFySiP4PvMrbsbPc&_rdr.
- Url 18 (2023). Avusturya Ulusal Kütüphanesi arşivi Erişim adresi: <https://onb.digital/result/111634C1>.
- Url 19 (2023). Tarihi İstanbul, İstanbul'un tarihi yerleri ve yapıları, Başbüyük Merkez Camii Erişim adresi; <https://www.tarihi.ist/basibuyuk-merkez-cami/basibuyuk-merkez-cami-1/>.
- Url 20 (2023). Adalar (İstanbul Adaları, Prens Adaları). Erişim adresi: <https://tr.pinterest.com/pin/627548529310272784/>.
- Url 21 (2023). Küçükyalı – Kayalıklar. Erişim adresi: <https://tr.pinterest.com/pin/400820435569805979/>.
- Url 22 (2023). Maltepe / Küçükyalı / Çamlık 1936 Erişim adresi: <https://tr.pinterest.com/pin/437693657515881891/>.
- Url 23 (2023). Maltepe Kıyıları. Erişim adresi: <https://www.eskiistanbul.net/tag/maltepe/>.
- Url 24 (2023). İstanbul fotoğrafları. Erişim adresi: <https://www.istanbulfotoğraflari.com/maltepe-sureyya-plaji-en-hareketli-donemlerini-yasarken/>.
- Url 25 (2023). İBB zaman makinesi. Erişim adresi: <https://zamanmakinesi.ibb.gov.tr/>.
- Url 26 (2023). Kültür envanteri. Erişim adresi: <https://kulturenvanteri.com/tr/yer/sureyya-plaji/#17.1/40.926037/29.123596>.
- Url 27 (2023). Böyle de bir şey var. Erişim adresi: <https://nilayornek.com/efsanevi-bakireler-anitina-ne-oldu/>.

- Url 28 (2023). Hipokratıs . Erişim adresi: Süreyyapaşa Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi E.A.H. (hipokratist.com).
- Url 29 (2023). Süreyya Paşa Sanatoryumu 2017 yılında hiç yoktan yere yıkıldı ses çıkmadı?Erişim adresi: <https://www.oncevatan.com.tr/sureyya-pasa-sanatoryumu-2017-yilinda-hic-yoktan-yere-yikildi-ses-cikmadi>.
- Url 30 (2023). Süreyyapaşa Hastanesi açılışı – 1957. Erişim adresi: <https://tr.pinterest.com/pin/445504588112085689/>.
- Url 31 (2023). 1967 yılı. Maltepe E-5 sapağı. Erişim adresi: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1259455657524079&set=a.86584626355169>.
- Url 32 (2023). Tarihsel gelişim. Erişim adresi: <http://www.kartalkentder.org/tr/38764/Tarihsel-Gelisim>.
- Url 33 (2023). İsmet İnönü'nün yüzmeyi öğrenmesi. Erişim adresi: <https://www.ensonhaber.com/tarih-haberleri/ismet-inonunun-yuzmeyi-ogrenmesi>.
- Url 34 (2023). Dragos kampı. Erişim adresi: https://www.facebook.com/EskiZamanlardaIstanbulunEnGuzelFotografлари/photos/a.166115053472163/644206998996297/?type=3&locale=tr_TR.
- Url 35 (2023). K.Maltepe - 1970'ler. Erişim adresi: <https://www.facebook.com/EskiZamanlardaIstanbulunEnGuzelFotografлари/photos/a.166115053472163/2525084984241813/?type=3>.
- Url 36 (2023). E-5 Otobanı Maltepe - 1980'ler. Erişim adresi: <https://www.facebook.com/EskiZamanlardaIstanbulunEnGuzelFotografлари/posts/1665136576903329/>.
- Url 37 (2023). Erişim adresi: <https://www.ibb.istanbul/icerik/belediye-tarihcesi>.
- Url 38 (2023). Resmi Gazete, Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18453.pdf>.
- Url 39 (2023). Erişim adresi: <https://www.ensonhaber.com/galeri/istanbulda-en-cok-prim-yapan-10-ilce/4>.
- Url 40 (2023). Resmi Gazete. Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20495.pdf>.
- Url 41 (2023). Erişim adresi: <https://www.kararara.com/danistay/dnsty1/dnstyk461.html>.
- Url 42 (2023). Erişim adresi: <https://www.maltepe.edu.tr/tr/universitemiz>.
- Url 43 (2023). Erişim adresi: Maltepe Kıyıları. Erişim adresi: <https://www.eskiistanbul.net/tag/maltepe/>.
- Url 44 (2023). Dragos tepesi. Erişim adresi: <https://www.duybunu.com.tr/tr/istanbul/kartal/gezi-rehberi/dragos-tepesi/>.

- Url 45 (2023). Erişim adresi: https://feyzullahturgayciner.meb.k12.tr/icerikler/tarihcemiz_734623.html.
- Url 46 (2023). Erişim adresi: <https://www.kiptas.istanbul/hakkmzda>.
- Url 47 (2023). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>.
- Url 48 (2023). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050705-1.htm>.
- Url 49 (2023). Erişim adresi: <https://mapio.net/pic/p-45480315/>.
- Url 50 (2023). Erişim adresi: <https://www.imarhaber.com/maltepe-imar-plani-tamamlandi/2524>.
- Url 51 (2023). Maltepe D-100. Erişim adresi: <https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/istanbulda-bugun-corona-virus-etkisi,zDugl-YXP0uA0k36UEBL6g>.
- Url 52 (2023). Erişim adresi: https://vizyon2050.istanbul/yayindetay-1-7-istanbul-metropoliten_alan_plan_surecleri.
- Url 53 (2023). Erişim Adresi: <https://www.arkitera.com/haber/kadir-topbas-maltepe-sahil-dolgu-alani-projesini-inceledi/>.
- Url 54 (2023). Erişim Adresi: <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/yasam/kadir-topbas-maltepe-sahil-dolgu-alani-projesini-inceledi-62707>.
- Url 55 (2023). Erişim adresi: <https://www.yenimaltepegazetesi.com/maltepe-tenis-kortlari-ve-atletizm-pisti-acilisi-yapildi/>.
- Url 56 (2023). Erişim adresi: <https://kyap.ku.edu.tr/kentsel-arkeoloji/>.
- Url 57 (2023). Erişim adresi: <http://mimdap.org/2009/01/maltepe-dragos-sanayi-alaranlary-projesi/>.
- Url 58 (2023). Erişim adresi: <http://www.arkiparc.com/2011/tr/13/s/30/oktay-keten>.
- Url 59 (2023). *Türkiye Nüfusu İl, İlçe Mahalle Köy Nüfusları*. 20.12.2022, Erişim adresi: <https://www.nufusune.com/maltepe-ilce-nufusu-istanbul>.
- Url 60 (2023). *İlçemizin nüfusu*. Türkiye Cumhuriyeti Maltepe Kaymakamlığı, Erişim adresi: <http://www.maltepe.gov.tr/ilcemizin-nufus>.
- Url 61 (2023). Erişim adresi: <https://tr.pinterest.com/pin/527976756292313874/>.
- Url 61 (2023). Erişim adresi: <https://m.facebook.com/EskiZamanlardaIstanbulunEnGuzelFotograflari/photos/e-5-otobanC4B1-maltepe-1980ler/1665136330236687/>.

- Url 63 (2023). Erişim adresi: <https://m.facebook.com/maltepebeltr/photos/bir-zamanlar-maltepe80li-yC4B1llarda-merkez-caminin-inC59FaatC4B1ndan-bir-gC3B6rC3BCn3BCm-tbt/1776437219164519/> .
- Url 64 (2023). *Kentsel bulmaca*. 25.12.2023, Erişim adresi: <https://kentselstrateji.com/proje/kentsel-bulmaca/>.
- Url 65 (2023). *Kamusal alan yaratmak için on temel ilke*. 25.12.2023, Erişim adresi: <https://kentselstrateji.com/proje/kamusal-alan-yaratmak-icin-10-temel->.
- Url 66 (2023). *Kamusal alan stratejisi*. 25.12.2023, Erişim adresi: <https://kentselstrateji.com/proje/istanbul-kamusal-alan-stratejisi/>.
- Url 67 (2023). *6x6 Yeni kentsel düzen*. 25.12.2023, Erişim adresi: <https://kentselstrateji.com/proje/6x6-yeni-kentsel-duzen/>.
- Url 68 (2023). *Perşembe Pazarı tasarım ilkeleri*. 25.12.2023, Erişim adresi: https://kentselstrateji.com/wp-content/uploads/PERPA_Tasarim-Kodlari.pdf.
- Url 69 (2023). *Yeni yaşam biçimleri ve kentsel kamusal alanın yaratıcı kullanımı öğrenci fikir proje yarışması*. 25.12.2023, Erişim adresi: <https://yarisma.ilhantekelivakfi.org.tr/>.
- Url 70 (2023). *Maltepe Belediyesi, kent çalıştayı*. 17.09.2023, Erişim adresi: <https://www.maltepe.bel.tr/icerik/maltepe-kent-calistayi-raporu>.
- Uslu, A., Yetim, L. (2006). Çağdaş kentsel çevre yaratma çabalarına bir örnek: Ankara Portakal Çiçeği Vadisi kentsel dönüşüm projesi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3 (2) , 169-179.
- Uysal Bilge, F. (2021). Kamusal alanların evrilmesi. *Mimarlık ve Yaşam dergisi*, 6 (1), 141-157.
- Uyumaz, G., Mor Dirlik, E., Çokluk, Ö. (2016). Açımlayıcı faktör analizinde tekrar edilebilirlik: kavram ve uygulama. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 659-675.
- Uzgören, G., Erdönmez, E. (2017). Kamusal açık alanlarda mekan kalitesi ve kentsel mekan aktiviteleri ilişkisi üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Megaron*, 12 (1), 41-56.
- Ünal, S. G. (2013). *Kentsel kamusal mekanların dönüşümü: Ankara Atatürk Bulvarı* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, S.G. (2015). *Kentsel kamusal mekanların dönüşümü: Ankara Atatürk Bulvarı*. Bildiriler Kitabı-I. içinde (285-304). İstanbul: İlmi Etüdler Derneği Yayını.
- Üngür, E. (2018). Kentsel bir omurganın emriyosu: Londra Asfaltı. *Mimarlık Dergisi*, 403, 44-49. İstanbul: Mimarlar Odası Yayını.
- Ünker, A. (2013). *Fotograflarla dünden bugüne Maltepe*. (2. Baskı). İstanbul: Maltepe Belediyesi Kültür Yayını.

- Ürer, H. (2010). Osmanlı'da kahve/kahvehane kültürü ve Salihli'den bir kahvehane örneği "Himaye-i Etfal". *Sanat Tarihi Dergisi*, 19 (2), 1-26.
- Valera, S. (1997). A study of the relationship between symbolic urban space and social identity processes, *International Journal of Social Psychology*, 12 (1), 17-30.
- Van der Voordt, D. J. M., Van Wegen, H. B. R. (2005). *Architecture in Use: An Introduction to the Programming, Design and Evaluation of Buildings*. Oxford: Architectural Press.
- Varol, E., Öksüz, A. M. (2021). Kamusal alanların mekan kalitesi ve salgın ilişkisi: covid-19 ve etkileri. *YDÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 18-35.
- Velioğlu, A. (1992). *Tarihi çevre içinde mimari tasarım ve süreci üzerine bir araştırma* (Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Vural, E. (2005). *1984-1997 Dönemi İstanbul Büyükşehir Belediye yönetimi uygulamaları* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Wang M., Zhang F., Wu F. (2022). Governing urban redevelopment: A case study of Yongqingfang in Guangzhou, China. *Cities*, 120 (1), 103420.
- Weber, M. (2003). *Şehir*. Çev. Musa Ceylan, İstanbul: Bakış Yayınları.
- Webster, N. (1983). *Webster's ninth new collegiate dictionary*. Thomas Allen Publishers.
- Whyte, W., (1980). *The Social Life of Small Urban Spaces*. Project for Public Spaces, New York.
- Whyte, W. H. (2000). *The Social Life Of Small Urban Spaces*. Common Ground? Readings and Reflections on Public Space. Ed.: A.M. Orum and Z.P. Neal (editors), içinde (32-39). New York: Routledge.
- Whyte, M. (2010). *Myth of the social volcano: Perceptions of inequality and distributive injustice in cotemporary China*. Stanford University Press.
- Yalçınalp, E. (2020). Kendi fotoğraf arşivi.
- Yaman, F. T., Şahinbaş, U. (2017). Türkiye’de kentsel dönüşüm. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 12 (47), 53-77.
- Yavuzçehre, P. S., Çezik, U. K. (2015). Sümerbank’tan Sümerpark’a: alışveriş merkezine dönüşen kamusal alanlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 23-53.
- Yazgı, D. (2013). *Kentsel dönüşüm ve yenileme planlarının peyzaj mimarlığı ilkeleri açısından incelenmesi: Adana örneği* (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Yıldırım, B. (2015). Türkiye'de devlet ve kamusal alan üzerine. *Mimarlık dergisi (Kamusal mekan konusu)*, 382. 17.09.2023, Erişim adresi: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=396&RecID>

- Yıldız, N. E. (2020). Peyzaj mimarlığı açısından tarihi kentler ve kent merkezleri. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7 (63), 3847-3861.
- Yıldız, A., Baz İ. (2021). Bütüncül planlama anlayışının kentsel dönüşüm üzerindeki etkisi: Tuzla örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 3 (2), 137-150.
- Yılmaz, S. (2015). *Kentsel dönüşüm projelerinin yaşam kalitesine etkisi, İstanbul Karaköy Salıpazarı Örneği* (Doktora tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yi, Z.Y., Liu, G., Lang, W., Shrestha, A., Martek, I. (2017). Strategic approaches to sustainable urban renewal in developing countries: a case study of shenzhen, China. *Sustainability*, 9 (8), 1460.
- Yocom, K., Andrews, L., Faghin, N., Dyson, K., Leschine, T., Nam, J. (2016). Revitalizing urban waterfronts: identifying indicators for human well-being. *AIMS Environmental Science*, 3, 456-473.
- Yuan L., Chong C. (2007). The effects of festivals and special events on city ımage design. *Frontiers of Architecture and Civil Engineering in China*, 1 (2), 255-259.
- Zarina, S.Z., Niroomanda M., Heidari A.A. (2014). Physical and social aspects of vitality case study: traditional street and modern street in Tehran. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 170 (27), 659-668.
- Zhu, Y., Ling, G.H.T. A. (2022). Systematic review of morphological transformation of urban open spaces: drivers, trends, and methods. *Sustainability*, 14, 10856.
- Zheng H. W., Shen O. G., Wang H. (2014). A review of recent studies on sustainable urban renewal. *Habitat International*, 41, 272-279.
- Zitouni Petrogianni, G., Paraschou, A., Maistrou, H. (2022). Abandoned or degraded areas in historic cities: the importance of multifunctional reuse for development through the example of the historic commercial triangle (Emporiko Trigonon) of athens. *Land*, 11(1), 114.
- Zukin, S. (1991). *Landscapes of power: from detroit to disney world*. Berkeley, CA: University of California Press.

EK6 (devamı)

EK 7. ANKET FORMU

Kullanıcı profilini tanımaya yönelik sorular

1. Cinsiyetiniz

Kadın		Erkek	
-------	--	-------	--

2. Yaşınız

20–30		31–40		41–50		51–64		65 ve üstü	
-------	--	-------	--	-------	--	-------	--	------------	--

3. Eğitim Durumunuz

İlkokul/ İlköğretim		Lise ve Dengi		Önlisans /Lisans		Lisansüstü	
------------------------	--	------------------	--	---------------------	--	------------	--

4. Mesleğiniz

.....

5. Aylık Gelir Durumunuz

Asgari ücret		5.600- 9500 tl		9.501- 14.999 tl		15.000 - 29.999 tl		30.000 üzeri	
-----------------	--	-------------------	--	---------------------	--	-----------------------	--	-----------------	--

Maltepe İlçesi kent algısına yönelik sorular

6. Kaç yıldır Maltepe İlçesinde yaşıyorsunuz?

- a) Doğduğumdan beri
- b) 1–2 yıl
- c) 3–5 yıl
- d) 6–10
- e) 11 yıldan fazla

7. Maltepe İlçesinde hangi mahallede ikamet ediyorsunuz?

.....

8. Maltepe İlçesi'nde ikamet etmekten mutlu musunuz?

Evet		Hayır	
------	--	-------	--

9. Maltepe İlçesi ile genel yargılarınızı ifade ediniz.

Yargılar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
İstanbul kent kimliğinde Maltepe İlçesinin önemli bir rolü vardır.					
Maltepe İlçesinin özgün, güçlü bir imajı vardır.					
Maltepe İlçesinde kültürel ve sosyal açıdan kullanım çeşitliliği bulunmaktadır.					
Maltepe İlçesinde düzenli/bakımlı yeşil alanlar bulunmaktadır.					
İlçe yürüyüş ve koşu, spor aletleri kullanımı, evcil hayvanların gezdirilmesi, bisiklet vb. gibi rekreasyonel aktiviteler açısından yeterli bir potansiyele sahiptir.					
Önemli odak noktalarına erişim güçlüdür.					
Maltepe İlçesinde bulunan kültürel değerler, tarihi yapılar ve mekanlar geçmişten günümüze değin korunmaktadır.					
Maltepe İlçesi Marmara Denizi ve kıyısıyla ilişkilidir.					
Maltepe İlçesi estetik özellikleri ön plandadır.					
Maltepe İlçesi konut alanları fazladır.					

Kentsel kimlik algısına ilişkin sorular

Kent kimliği; Bir kenti diğer kentlerden ayıran belirgin, tanımlanabilir, etkileyici kılan doğal ya da yapay karakteristik özelliklere ve öğelere sahip olmasıdır.

10. Maltepe İlçesinin kent kimliği ile ilgili olarak aşağıda belirtilen yargılara ilişkin düşüncenizi belirtiniz.

Yargılar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda kültürel alanların bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda tarihi yapıların bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinin kimliğinde arkeolojik kazı alanlarının bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda tren yolunun bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinde kimlik oluşumunda dönemsel özelliklerini gösteren mimari yapılar etkidir.					
Maltepe İlçesinin kimliğinde deniz manzarasının bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinin kimliğinde kıyılarında kamusal alanların bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinin kimliğinde önemli ticaret akslarının bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinin kimliğinde birden fazla bulunan alışveriş merkezlerinin bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinin kimliğinde eğitim alanlarının bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinin kimliğinde turistik mekanların bulunması etkilidir.					
Maltepe İlçesinin kimliğinde ulaşım açısından çeşitliliğin (Karayolu-demiryolu-deniz yolu) bulunması etkilidir.					

11. Maltepe İlçesinin kimlik elemanlarını önceliklendiriniz (Sizce ilçenin kimliğini oluşturan ilk üç elemanı hangisidir?).

<u>Kimlik Elemanları</u>	<u>Derecelendirme</u>
Beşçeşmeler Meydanı	
Tarihi Beş çeşmeler	
Yalı Hamamı	
Kazasker Feyzullah Camii	
Kazasker Feyzullah Efendi Çeşmesi	
Bakireler Tapınağı	
Süreyya Plajı	
Sahil Yolu (Turgut Özal Bulvarı)	
Maltepe Tren İstasyonu	
Maltepe Süreyya Plajı İstasyonu	
Nokta Taşı	
Drama Köprüsü	
Orhangazi Şehir Parkı	
Bağdat Caddesi	
Bostancıbaşı Köprüsü	
İdealtepe 50. Yıl Korusu	
Eski Minibüs Yolu	
Cevizli Tekel Fabrikası	
Hasan Polat Stadyumu	
Maltepe Spor Kulübü	
Maltepe Merkez Camii	
Ankara Asfaltı(D-100, E-5 Karayolu)	
Küçükyalı Çamlık Gazinosu	
Maltepe Bostanlığı	
Sivil Mimari Yapılar	
Maltepe Mezarlığı	
Maltepe Pratik Kız Sanat Okulu	
Maltepe ikinci ilkokulu (Feyzullah Turgay Ciner Ortaokulu)	

Kentsel dönüşüm algısına ilişkin sorular

Kentsel Dönüşüm; Kentlerin zaman içerisinde geçirdiği tarihsel, mekansal, görsel değişimlerin kullanıcılar açısından sosyal etkisinin görüldüğü bir olgudur.

12. Maltepe İlçesinin kentsel dönüşümü ile ilgili olarak aşağıda belirtilen yargılara ilişkin düşüncenizi belirtiniz

Yargılar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde vista noktaları ve görsellik göz önüne alınmıştır.					
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde yeşil alanlar gözetilmiştir.					
Maltepe İlçesinin kamusal dönüşüm sürecinde deniz ve kıyısı dikkate alınmıştır.					
Maltepe İlçesinin-dönüşüm sürecinde kültürel öğeler gözetilmiştir.					
Geleneksel mimari yapı korunmuştur.					
Geleneksel mimari yapı ile yeni yapılar arasında bir uyum gözetilmiştir.					
Kullanıcıların sosyo ekonomik yapısı göz önüne alınmıştır.					
Maltepe İlçesinin dönüşüm sürecinde görsel ve estetik değerler göz önüne alınmıştır.					

Kentsel kimlik ve dönüşüm ilişkisine ilişkin sorular

13. Sizce kentlerde kimliği etkileyen kamusal alanlardaki dönüşümler nelerdir?

- a) Tarihsel/kültürel değişimler
- b) Mekansal değişimler
- c) Görsel değişimler
- d) Sosyal değişimler
- e) Hepsi

14. Maltepe İlçesinin Kentsel kimlik ve dönüşüm ilişkisine ilgili aşağıda belirtilen yargılara ilişkin düşüncenizi belirtiniz.

Yargılar	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kültürel öğelerin birçoğu korunamamıştır.					
Tarihi alanlar cazibesini yitirmiştir.					
Çok katlı konutların miktarında artış yaşanmıştır.					
Deniz kıyıları arasındaki bağlantı azalmıştır.					
Yeşil alanlar giderek azalmıştır.					
Kamusal alanlarda artış yaşanmıştır.					
Demografik yapıda değişim yaşanmıştır.					
Ticaret- alışveriş mekanlarında artış yaşanmıştır.					
İlçede nüfus artışı yaşanmıştır.					
Erişim ve ulaşım bağlantısı azalmıştır.					
Kullanıcı memnuniyeti azalmıştır.					

15. Maltepe İlçesinde en çok dönüşüm yaşanan mahalle sizce aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Yalı Mahallesi
- b) Feyzullah Mahallesi
- c) Cevizli Mahallesi
- d) Bağlarbaşı Mahallesi
- e) Diğer

16. Maltepe İlçesinin süreç içerisindeki dönüşümünden memnun musunuz?

İyi		Orta		Kötü	
------------	--	-------------	--	-------------	--

17. Kamusal alanlarda dönüşümünde dikkate alınması gereken konuları önceliklendiriniz.

(Sizce kamusal alanlarda kentsel dönüşüm konusunda ilk üç ölçüt nelerdir?)

Kentsel Dönüşüm Ölçütleri	Derecelendirme
Doğru planlama	
Etkin uygulanabilirlik	
Geniş bir katılımcılık	
Bütüncül Tasarım	
Sürdürülebilir projelendirme	
Tarihsel Bağlantılılık	
Kültürel alanlara korumacı yaklaşım	
Kentsel kimlik ile uyumu	
Yüksek yaşam kalitesi hedefi	
Görsel etki (Cazibe mekanı oluşturma)	
Sosyal açıdan eşitlik sağlama	
Yeşil alanlara duyarlılık	
Ekonomik olması	
Yaya öncelikli mekansal oluşumlar	
Kamusal bina hizmetleri ulaşım ağı yapıları	
Kent kullanıcılarında aidiyet hissi oluşturma	
Yönetimsel işbirliği	
Denetim	